

Munnligt orðaskifti

á

Føroya lögtingi 1923

viðvikjandi

spurninginum Føroyar—Noreg

við nevndaráliti.

Tórshavn.

Føroya lögting gav út.

1923.

Munnligt orðaskifti

a

Føroya lögtingi 1923

viðvikjandi

spurninginum Føroyar—Noreg

við nevndaráliti.

Tórshavn.

Føroya lögting gav út.

1923.

Munnligt orðaskifti

á

Føroya løgtingi 1923

viðvíkjandi

spurninginum Føroyar—Noreg

við nevndaráliti.

Tórshavn.

Føroya løgting gav út.

1923.

II. Upprit av orðaskiftinum.

Fríggjaday 10 august.

Eftersø:

Síden Lagtingets síðste Samling er der indtruffet en Begivenhed, som paakræver vor største Opmærksomhed, og gør det uomgængelig nødvendigt for os Lagtingsmænd at erklære os bestemt og lydeligt om visse Udtalelser, der er fremført i Norge af Medlem af dette Ting Kongsbondet Johannes Patursson, Formand for Tingets Flertalsparti, Selvstyrepartiet.

Al Hensyn hertil har Sambandspartiets Tingmedlemmer gennem mig, Partiets Formand, rettet den foreliggende Skrivelse til Lagtinget. Jeg skal nu i Forbindelse med Skrivelsen tillade mig at udtale mig om, hvad jeg mener, at Lagtinget bør foretage m. H. t. denne.

I vort Naboland Norge opstod for kortere Tid siden en offentlig Diskussion om Grønland. Diskussionen, der i Begyndelsen kun omfattede Spørgsmaalet om Norges formentielle Rettigheder i Grønland, kom snart ind i et andet Spor, idet der fra en vis Side hævdedes, at Grønland tilhørte Norge og burde forenes med dette Land, altså skilles fra Danmark, som det nu er forbundet med. Ved blid Agitation skabtes en vis Stemning herfor, og derefter gled Agitationen og tildels Stemningen videre og kom til i Almindelighed at omfatte Spørgsmaalet om Forening med Norge af dettes gamle Skatlande i Vesterhavet (Færøerne, Island, Grønland, Shetland, Ørkenøerne og Hebriderne) eller Norges Herredømme over „Vesterhavet“ eller

„Nordhavet“. Vedrørende Færøerne anlog det ved Agitationen rejste Krav fast Form indenfor visse Kredse. Hele denne Bevægelse fik efterhaanden skarp Brod imod Danmark og det danske Rigsstyre, saaledes som det vil fremgaa af forskellige Artikler i norske Blade, hvoraf jeg skal tillade mig at omtale nogle:

En Person ved Navn Ivar Handagard, der forøvrigt har skrevet en meget danskfjendtlig Bog, beskyldte i norsk Avis Dagbladet for d. 17. April d. A. dansk Styre for at have ført det danske Folk bag Lyset, krævede en fredeligere og retfærdigere Politik af det danske Folk samt, at Færøerne skulde blive et frit, selvstændigt og uafhængigt Rige. Højesteretsadvokat Dr. Balcher udtalte i norsk Avis Nationen for d. 4. Maj 1923, at Norge maatte fremsætte sit Krav om Erhvervelse af de gamle Skatlande, (hvoriblandt Færøerne), og hvis Kravene ikke blev imødekommet, maatte der bruges Magt. Det sidste Ord blev ikke brugt, men fremgik af Sammenhængen. En Person ved Navn Kristian Elster beskylder Danmark i norsk Avis Nationen for d. 5. Maj d. A. for at have listet sig bag paa Norge og frastjaalet det Gulduret og Pengepun-gen af Lommen m. m. af samme Slags. Iflg. den norske Avis Dagbladet for 21. Juni 1923 vedtoges paa et Møde af „Valdres ungdomslag“ paa Fagernes i Valdres en Hilsen til Islænderne og Færingerne indeholdende en varm Broderskabshilsen til Norges Frændefolk der, i Ønsket om, at de fremdeles maa vokse paa national og selvstændig

Grund. Folkehøjskolelærer Eskeland har iflg. norsk Avis Nationen for d. 18. Juni 1923 talt paa Norsk Bondelags Landsmøde under voldsomt Bifald om Island, Færøerne og Grønland og sagde bl. a. her, at Færingerne maatte faa Lov at leve deres eget frie Liv samt, at ingen, som ikke havde været paa Færøerne, havde nogen Forstaaelse af, hvilken Trældom Færingerne levede i.

Professor i Rettsvidenskab Gjelsvik har til norsk Avis „Den 17. Maj“ for den 13. Juni d. A. sagt, at Spørgsmaalet om Færøerne og Grønland burde bringes ind for Voldgift, og at Norge burde kræve Folkeafstemning, hvorved Færingerne faar Anledning til at vælge mellem Norge og Danmark. Han udtaler endvidere, at det norske Flertal paa Øerne ved en virkelig fri Afstemning, vilde blive lige saa stort, som det danske Flertal var i Nord-slesvig.

Professor Gjelsviks Udtalelse blev forelagt mig af et københavnsk Blad, som ønskede at høre min Mening derom. Jeg fandt det ganske naturligt og tillige nødvendigt, at jeg, Færøernes Repræsentant i Rigsdagens Landsting, ikke skjulte min Mening. I mit Svar omfalte jeg bl. a., at Spørgsmaalet om den oprindelige færøiske Befolknings Nationalitet ikke var saa klart, som det tilsvarende Spørgsmaal for Islands Vedkommende, at nævnte Befolkning aldrig havde været ren norsk, og at der i Tidens Løb var blevet tilført den betydeligt dansk Element. Jeg tilføjede derefter: „Men ret beset er dette i sig selv temmelig underordnet. Det, som er det vigtigste i denne Forbindelse, er, at den færøiske Befolkning gennem en lang Række Aar uden nogen som helst Protest fra Norge har følt sig som færøisk og som samhørende med Danmark. Fik vi en Afstemning nu, vilde Færingerne visse, at de ikke vil høre nogen Tale om en Tilslutning til Norge.“

Mit Svar paa den til mig rettede Forespørgsel vedrørende Prof. Gjelsviks Artikel foranledigede, at Lag-

tingsmand Kongsbønde Johs. Patursson udsendte fra Kristiania gennem Norsk Telegram Bureau en Udtalelse dateret 27. Juni d. A., som jeg tillader mig at forelægge for Lagtinget. Vi ser heraf, at Hr. Patursson i denne Udtalelse i et fremmed Land: 1) Beskylder Danmark for at haandhæve haardhændet Politik overfor Færingerne, 2) at han giver en vildledende og i det hele taget usandfærdig Fremstilling af dansk Styreform paa Færøerne, samt 3) at han fræmsætter Spørgsmaal om en Forening mellem Færøerne og Norge og om Fastsættelse af Vilkaar for en Forening i Følge Overenskomst (Foreningsakt) mellem begge Parter.

Hr. P. lod det ikke blive hermed. I den norske Avis „Dagbl.“ for d. 29. Juni d. A. gengives Indholdet af en Samtale, som han har haft med Bladets Repræsentant. Han beretter, at der er to Partier paa Færøerne: Selvstændighedspartiet og Sambaandspartiet, og omtaler de Selvstyrekrav, som hans Parti har fremsat nylig. Derefter hedder det i Avisen: „Naar vi færøyingar faar satt vore krav igjennem, sier Patursson til slutt, da er en tilslutning til Norge det eneste naturlige. Ikke paa de betingelser, som vi nu har overfor Danmark, — da vilde nordmændene, som ligner oss saa meget mer, bli farligere enn danskene er det nu — menn som et fritt folk. — Vi havde i gamle dage en ordning, som jeg syns var helt ypperlig — at Færøylene ga sig under den norske krone. Vi vedblev da være de, vi var, beholdt vaare lover og vaart sprog, men da vi var saa faa, maatte vi ha et større rike ad støtte oss til. En lignende ordning, synes jeg man i en ikke altfor fjern fremtid maatte kunne faa istand.“

Dagbladets Repræsentant spørger: „Hvor reiser De nu?“, hvortil Hr. P. svarer: „Tilbake til Færøylene. Jeg har været nogle vidunderlige dager hos Castberg. Mine landsmenn vil bli glad, naar de hører, at jeg har besøgt ham.“ Endelig ytrer Hr. P., at det er helt falsk, naar „Nationaltidende“ har fremstillet det saaledes, at Hr.

Paturssons Parti ikke har talt tydeligt Sprog før. Det havde man, men det havde ikke været muligt at faa Indlæggene ind i de danske Aviser.

Jeg skal bemærke, at den ommeldte Castberg formentlig er Sørenskriver Castberg, som vist er overmaade lidt kendt paa Færøerne.

Samtalen med „Dagbladet“ falder godt i Traad med den gennem Norsk Telegram Bureau udsendte Udtalelse. Kun er den mere tydelig. Den kan sammenfattes i følgende Ord: „Naar Selvstyrepartiet har faaet sine nuværende Krav gennemført, da er en Tilslutning til Norge det eneste naturlige“.

Vi ser altsaa, hvad Hr. Patursson tager Sigte paa. Det har vi ikke vidst før.

Jeg kan ogsaa henvise til den norske Avis „Bergens Tidende“ for den 4. f. M., hvori Hr. Patursson af Bladet præsenteres som den færøske Politiker, der baade er gammel Nordmand og ny Nordmand og en Ætling af de norske Landmænd, og hvori det dernæst anføres, at Hr. P. med Hensyn til sin gennem Norsk Telegrambureau udsendte Udtalelse har sagt til Bladet: „Forøvrigt har jeg ikke udtalt mere end det, Selvstyrepartiet paa Færøerne mener og hævder, og vi har forgjæves søkt at komme til orde i den danske presse“. — Jeg skal her indskyde den Bemærkning, at Hr. P. er dansk Undersaat, og at hans foregivne Afstamning fra norske Landmænd er ren Fantasi. — Hvad mener forøvrigt hans Partifæller om den sidste Del af Udtalelsen

Endelig skal jeg nævne en Artikel i norsk Avis „Gula Tidend“ for den 30. Juni d. A. med Overskriften: „Grøuland, Færøerne og Norge. Johannes Patursson om færøysk politik.“ Heri siges, at Hr. Patursson, som benævnes „formann i fossenemndi paa Færøerne“, har udtrykt sit Partis Program i faa Ord saaledes:

1) Lagtinget skal blive lovgivende i Stedet for raadgivende.

2) Mest muligt finansielt Selvstyre.

3) Fuld Frihed for vort Modersmaal i indre Anliggender.

Samtlige de nævnte Avisartikler forelægger jeg for Tinget.

Foruden de Artikler, som jeg har omtalt, findes der en Del Artikler af lignende Art i norske Blade, som jeg ogsaa forelægger for Tinget, idet jeg lader Indholdet tale for sig. Dog vil jeg bemærke: Disse Artikler er gennemgaaende mere eller mindre prægede af Tendenser og Uvederhæftighed samt Had mod Danmark. Samtlige de paagældende Blade er blevet tilsendt mig, efter at Sagen som Følge af Hr. Paturssons første Udtalelser havde vakt særlig Opsigt nede i Danmark. Man vil af de paagældende norske Blade se, at der i en Del af den norske Presse med Støtte paa Folkemøder blev rejst Krav paa Afstaaelse af den til det danske Rige hørende Landsdel Færøerne, som i et langt Tidsrum uden Modsigelse har hørt til Danmark; og dette gjorde man væsentligst i Kraft af en formentlig norsk Ejendomsret over Færøerne, uden at der havdes nogen begrundet Mening om, hvad Færinger selv vilde sige hertil. Man gjorde dette ogsaa under Foregivelse af, at Færinger var norske, men man savnede aldeles Forstaaelsen af, at der siden Færøerne for henved 1100 Aar siden blev bebygget af en Befolkning, der sandsynligvis hovedsagelig var norsk, er foregaaet en Udvikling, der ikke blot maa tages med i Betragtning men er af afgørende Betydning. Norge har længe gaaet sin Vej og Færøerne sin. Færøernes Befolkning har i høj Grad levet sit eget Liv, og dette har givet den sit eget Særpræg. Ved Indvandringen fra Danmark, ved lang Tids frivillig Samhørighed med Danmark, og deraf følgende dansk kulturel Paavirkning, er Færingerne blevet fjernet fra Norge saaledes, at de ikke længere følger sig som norske men som Færinger med Særpræg som saadanne og med Følelse af Samhørighed med Danmark.

Endvidere blev paa Folkemøder

og i Pressen i Norge rettet de grimme, uberettigede Beskyldninger imod Danmark og dansk Styre saavel med Hensyn til Behandling af Færøerne som af Grønland. Endelig indblandede de paagældende Nordmænd sig i den indre politiske og nationale Strid paa Færøerne, altsaa i et fremmed Land, og tog afgjort Parti, skønt Sagen var dem helt uvedkommende.

At denne Postyr, der havde sit Udspring af en ansvarsløs chauvinistisk Agitation, hvori desværre ogsaa norske Statsembetsmænd tog Del, var beklagelig, fordi den maatte skabe en bitter Stemning i Danmark og det paa en Tid, hvor der er særlig Brug for god Forstaaelse og Samvirke mellem de to nærestaende Folk, det norske, og det danske samt, fordi den var skikket til at forvolde Uro paa Færøerne. Man kunde dog trods alt vente, at Sagen vilde have forløbet uden større Skade, navnlig for os Færinger. Agitationen havde vel skabt en opskruet Stemning i Norge, men vi ser, at visse norske Blade tog til Genmæle, og selvfølgelig havde den norske Regering ikke Part i det, der foregik. Efterhaanden vilde vel det hele være døet hen.

Imidlertid fik Sagen pludselig ved Hr. Paturssons Optraeden en helt ny og meget alvorlig Karakter. Det er særlig den herved skabte Situation, som har Interesse og Betydning for os Færinger og derved ogsaa for Lagtinget, og jeg skal derfor i Sammenhæng med de Kendsgerninger, som jeg allerede har paapekt, ved denne Lejlighed tillade mig at omtale de af Hr. Patursson rejste Spørgsmaal nærmere. Jeg maa først og fremmest gøre opmærksom paa, at Hr. P.'s Udtalelser maa ses paa Baggrund af, hvad der allerede var fremkommet i Norge i „Vesterhavssagen“, særlig m. H. t. Færøerne, de stærke Angreb paa Danmark for Vanstyre paa Færøerne og Paastandene om, at vi Færinger er stemt for en Forening med Norge, samt at Udtalelsen har særlig Betydning paa Grund af, at Hr. P. var Formand for Lagtingets Flertalsparti

Selvstyrepartiet. Hr. P. gav de norske Paastande om, at Færingerne ønskede Forening med Norge, sin Tilslutning og opstillede Grundlag for en Foreningsakt mellem Øerne og Norge. Han gav ligeledes de norske Paastande om dansk Vanstyre paa Færøerne sin Tilslutning og uddybede dette ved Eksempler, idet han udtalte: At dansk Rigsstyre paabyder, at dansk Sprog skal være Undervisningssprog i vore Folkeskoler, at dansk Styre forbyder, at Gudstjenesten, derunder Salmesangen, skal foregaa paa Færøsk i vore Kirker, at dansk Styre nægter at ophøje de af Lagtinget efter Omstændighederne enstemmigt vedtagne Lovforslag for Færøerne til Lov; at dansk Styre uden Lagtingets Vidende og Billigelse forandrer de af Tinget vedtagne Lovforslag samt giver Love for Færøerne uden Tingets Vidende og Billigelse.

Naar dette siges i et fremmed Land for Folk, der savner Forstaaelse af det sagtes Betydning, hele Baggrunden for denne Fremstilling, lyder det som en meget vægtig Anklage for national Undertrykkelse, en Anklage, som bliver særlig alvorlig, fordi den rettes imod Styret i et Land, hvis Befolkning gennem en lang Aarrække har klaget over national Undertrykkelse af Landsmænd i et andet Land: — hvilket den norske Presse ikke har glemt at fremhæve. Hr. P. har sikkert ogsaa været fuldt klar over Betydningen af sine Ord.

Anklagen er imidlertid fuldstændig uberettiget, og Fremstillingen vildledende. Enhver, der er ukendt med Forholdene — og det er Nordmændene selvfølgelig — faar det Indtryk af det sagde, at Dansk er enerådende som Undervisningssprog og Kirkesprog, skønt Sandheden er den, at baade Dansk og Færøsk er Undervisningssprog samt, at begge Sprog benyttes i Kirken. Allerede dette giver Sagen et helt andet Præg, men hertil kommer — at den Ordning, som bestaar m. H. t. Undervisningssprog og Kirkesprog hos os, er nøje overensstemmende med, hvad det færøske

Folk ønsker, saaledes som dets Ønske har givet sig Udtryk gennem Valgene heroppe. At Lagtingsvalgene en enkelt Gang — nemlig i 1918 — har givet det Parti i Lagtinget (Selvstyrepartiet), som ønskede en Ændring i Reglerne for Undervisningssprog og Kirkesprog, Flertal af de folkevalgte Medlemmer i Tinget, betyder intet i denne Sammenhæng, thi Lagtinget var paa Grund af en uretfærdig Valgordning, ikke Udtryk for det færøske Folks Opfattelse. Tingets Flertalsparti havde af det samlede Stemmetal ved Valgene faaet færre Stemmer end Tingets Mindretal. Hvorfor fortalte Hr. P. ikke hele Sammenhængen, og saa at Selvstyrepartiet med sine 2504 Stemmer ved Valgene mod Sambandspartiets 3548 endnu sidder med Flertal i Lagtinget, dog kun ved det selvskrevne Medlem Provstens Hjælp? — Hvorledes forholder det sig endvidere med Hr. P.s Fremstilling af Lovgivningsvæsenet paa Færøerne? — Ogsaa med Hensyn til dette beskylder han dansk Rigsstyre (Regering og Rigsdag) for Undertrykkelse. Det gør han, skønt Lagtinget med 17 af Tingets 20 folkevalgte Medlemmer (og 18 af det samlede Tal 22), hvoriblandt Hr. Patursson selv, i 1922 har vedtaget Forslag til Lovregler, hvorefter Tinget kun skal være raadgivende i Lovgivningssager, og netop paa den Maade, at der kan gives Love for Færøerne, som er affattet anderledes, end Lagtinget vil, efter Omstændighederne uden at Lagtinget er blevet hørt. — Hvorfor fortalte Hr. Patursson ikke, at Lagtinget ikke kræver sig tillagt Lovgivningsmagt? — Hvorfor fortalte Hr. Patursson ikke, at Færøerne har to Repræsentanter i den danske Rigsdag, som kan forsvare eller virke for vore Interesser.

Det afgørende Bevis imod, at der har foreligget dansk national Undertrykkelse eller Vanstyre paa Færøerne, ligger allerede deri, at Striden om nationale og statsretslige Spørgsmaal vedrørende Færøerne, ikke har staaet mellem Færingerne og dansk Styre men mellem Færinger indbyrdes, mel-

lem de to politiske Partier paa Øerne. Begge disse Partier er færøske nationale, hvad Hr. Patursson har erkendt i Udtalelsen til den norske Avis Dagbladet for den 29. Januar 1923. Begge erklærer, at de vil, at baade Dansk og Færøsk skal blive benyttet i Skole og Kirke. Sambandspartiet har som Flertal i Lagtinget bevirket, at mundtligt Færøsk er blevet indført i Folkeskolen, at der er fri Adgang til at lære færøsk Retskrivning i Skolen samt at Færøsk er Undervisningssprog ved Siden af Dansk, med stor Frihed for Lærerne til at bruge Færøsk. Færøsk foresloges indført i Folkeskolen, saasnart Lærerne var blevet uddannet til at undervise deri. Sambandspartiet har ment, at det Maal, som begge Partier har opstillet: Kundskab i begge Sprog, Færøsk og Dansk, ikke vil naas, naar man giver efter for Selvstyrepartiets Krav om Ændring i Undervisningsreglerne. Sambandspartiet har søgt at finde en anden end den bestaaende, men dog forsvarlig Løsning af Sagen, som kunde skabe Fred om Skolen, men det er ikke lykkedes. Med Hensyn til Kirkesproget har Sambandspartiet ogsaa erkendt Berettigelsen for begge Sprog, og vi har tillige indrømmet, at vi vil gaa ind paa at foreslaa, at Færøsk faar mere Raaderum i Kirken, saasnart Betingelserne er til Stede. Jeg skal til Belysning heraf gengive paa Dansk, hvad der indeholdes i Langtingstidende 1918 Side 113—14.

Det udtales i Betænkning, der er afgivet enstemmig, at det helst bør være saaledes, at vi bør have Ret til at have hele Gudstjenesten enten helt paa Dansk eller helt paa Færøsk, naar Kirkefolket og Sognepræsten er enige derom, og naar ellers alt det, som skal bruges ved Gudstjenesten, er til Stede.

Men det erkendes samtidig, at saadant ikke er til Stede, og før dette er opnaaet, kan man ikke komme nogen Vej med Sagen: Ændring i Reglerne for Kirkesproget.

Udvalget ender med at foreslaa:

1) Tinget anmoder Provsten om, enten selv eller sammen med andre,

som han synes er egnede dertil, at fremskaffe en færøsk Prædikenbog og Salmebog, at faa Ritual og andet, som kræves ved en Gudstjeneste, oversat paa Færøsk og at faa det godkendt til Gudstjeneste.

(2) Tinget støtter Udgivelsen af disse Værker, (eller dette Foretagende) med Penge.

Hvad siden er sket, maa Provsten vide. Jeg antager ikke, at dansk Rigsstyre har hindret Sagens Fremgang.

Hele Spørgsmaalet staar for Tiden aabent. I Løbet af forholdsvis kort Tid er Færøsk bragt ind i Skole og Kirke. Vort Modparti mener, at det skete er utilstrækkeligt. Herom kan vi strides, men vi kan ikke komme bort fra, at dansk Rigsstyre har handlet overensstemmende med det færøske Folks Ønske i Spørgsmaalet.

Hvad angaar det statsretlige (Lovgivningsvæsenet og dermed Færøernes Stilling i det danske Rige), er der, eller har mulig været, som før nærmere forklaret, Enighed i Hovedsagen indenfor et stort Flertal i Lagtinget, nemlig om: Lagtingets Egenskab som raadgivende i Lovgivningssager overensstemmende med Rigets Grundlov. At Hr. Patursson, der selv i 1922 stænte herfor, nu i 1923 i Udlandet proklamerer, at lovgivende Myndighed for Lagtinget er hans Partis Maal, og klager over dansk Rigsstyre, fordi det kun vil indrømme Tinget, hvad dette selv har krævet (raadgivende Myndighed) ændrer ikke den Kendsgerning, at hans Anklage mod Rigsstyret ogsaa her er grundløs.

Det i den norske Presse fremkomne bekræftes af, hvad Hr. Patursson har foretaget her i Byen St. Olavs dag. Bladet „Tingakrossur“ for den 2. d. M. indeholder et Referat af et Møde, som Hr. Patursson afholdt her den nævnte Dag. Der kan siges meget om Hr. Paturssons Udtalelser paa dette Møde; dog jeg skal ikke fordybe mig heri, men holde mig til et Par Hovedpunkter. Hr. Patursson sagde, at jeg havde rejst Spørgsmaalet om Færøernes Forening med Norge. Nej, det gjorde Hr. Paturssons Meningsfæller

i Norge, og han støttede dem. Jeg indskrænkede mig til at rellede Offentligheden, efter at Spørgsmaalet var blevet rejst og havde vakt en pinlig og for os Færinger uheldig Opmærksomhed nede i Danmark. Hr. Patursson sagde endvidere følgende, som jeg skal tillade mig at gengive paa dansk:

Jeg vil ikke helt vige fra Spørgsmaalet om Færøernes Forening med Norge, men jeg vil have fast Fod at staa paa først. Men naar der er fast at staa paa og stærkt at holde om, kan vi tage Spørgsmaalet op, men ikke før. Spørgsmaalet er kommet for hurtigt over os og paa en urigtig Maade. Færingerne bør først skaffe sig Magten her paa Øerne, (hvilket øjensynlig betyder, at hans foreløbige Program først skal være gennemført), da, men ogsaa først da, er Tiden inde til at forhandle med Nordmændene om en Forening med Norge. Vi kan raadslaa om en Forening med Norge, men det har ingen Hast, følger han til. Hr. Patursson bragte tilsidst Hilsener fra store offentlige Møder i Norge og foreslog et Svar, som jeg skal tillade mig at gengive paa Dansk. Det lød:

„Færinger, forsamlede paa Olavs dag i Thorshavn, takker for modtagne norske Hilsener og fremsender vor venlige Genhilsen. Hil og sæl Norges mænd“.

Dette genkalder i Erindringen, hvad Hr. Patursson udtalte i sin Tid paa en stor Fest her i Byen for Frederik den 8. og danske Rigsdagsmænd. Da udtalte han efter det officielle Referat bl. a. følgende:

„Naar vi Fjældets Sønner og Døtre siger til Danerne, der bor paa Sletten: Der er ingen af os, ikke en eneste en, der ønsker at skilles fra Eder, men vort Ønske er godt Samliv under fælles Krone, da tror jeg, at de vil sætte Pris paa et saadant Haandslag. Vore Forfædre har paa Tinge i Thorshavns By svoret mange danske Konger Huldskab og Troskab. Hil og sæl Danevælde“. Se, det var den Gang for faa Aar siden! Den ene Gang: hil og sæl Danevælde! nu — netop da Nordmænd angriber Danevældet paa det grim-

meste og taler om at berøve dette nogle af dets Landsdele, nu lyder det: Hil og sæl Norgesvælde! Jeg vil yderligere minde om, at Hr. Patursson i 1921 (for 2 Aar siden) tog Del i Færingeres Hyldning af den danske Konge Christian den 10. ved en Fest i Færøernes Hovedstad. Jeg spørger: Skal Hr. Patursson komme til sammesteds at hylde den norske Konge som vor Konge? At dømme efter Talen paa Olavsdagen maa Hr. Patursson være kommet til Forstaaelse af, at Stemningen her paa Øerne for hans Planer ikke er saa gunstig, som han har ment i Norge, men Hr. Patursson tror paa Fremtiden. Sæden er lagt, den skal have Tid til at vokse og modnes i Fred. Arbejdet er begyndt for Alvor. Forskellige Kræfter er sat i Bevægelse. I Norge arbejdes der fremdeles ihærdigt, dels i Pressen og dels ved offentlige Demonstrationer. Jeg tillader mig at forelægge flere Udklip af norske Aviser, jeg har faaet tilsendt, og hvortil jeg henviser. De er tendensiøse, usande og hadefulde. Disse er utvivlsomt skrevet eller paa-virket fra Færøerne. Derhos gør jeg opmærksom paa, at Hr. Paturssons ældste Søn, Hr. Páll Patursson, — bringer i førnævnte Nr. af „Tingakrossur“ Hilsener til Færinger fra 3 Møder i Ungdomssamlag i Norge — som han har modtaget. Paa de to af Møderne tales om 600 og 2000 Deltagere. Jeg vil herom kun sige, at jeg ikke foreløbig efter denne Tids Begivenheder sætter Pris paa Hilsener fra Norge. Jeg ved, hvad det betyder. Interessant men ikke glædeligt er det tillige at læse i samme „Tingakr.“ om en Tale, som dansk Højskolebestyrer Tormod Jørgensen har holdt, og hvori den norske Højskoleforstander Lars Eskeland omtales som maaske den betydeligste norske Højskolemand for Tiden, der er velkendt med og sikkert ogsaa inderst inde velsindet overfor Danmark. Det maa være langt inde, at denne Velsindethed findes, thi efter norsk Avis Nationen for den 18. Juni 1923 har bemeldte Lars Eskeland udtalt sig meget uvenligt og tillige

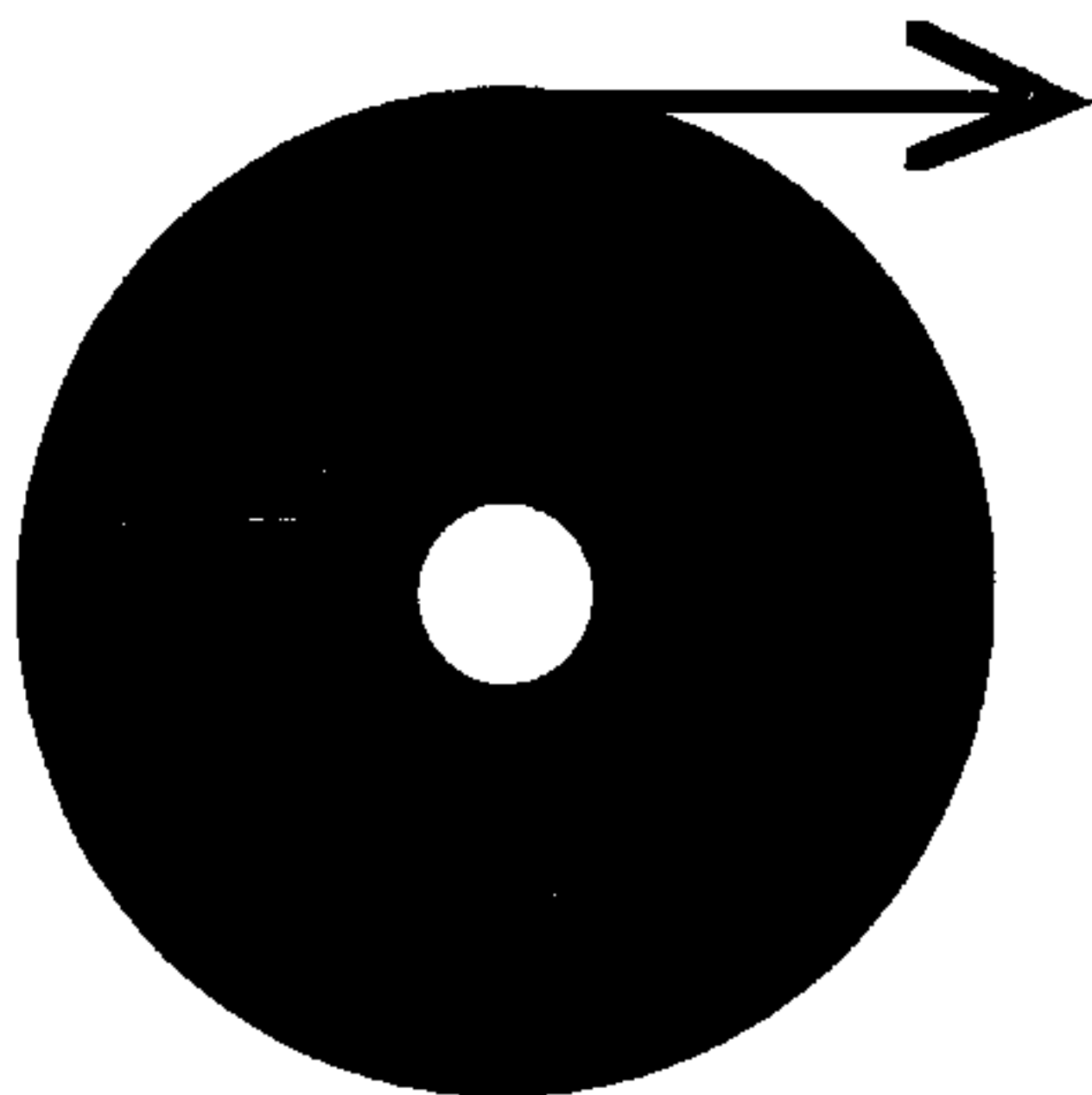
usandfærdigt om Danmark. Han har bl. a. sagt, at Færøerne og Island, som i sin Tid blev skilt fra Norge, maa faa leve sit eget frie Liv, men, siger han, „Ingen som ikke har været paa Færøerne, har nogen forstaaelse af, hvilken Trældom de lever i.“ Altsaa Danmark holder Færøerne i Trældom. Vi Færinger er Trælle, siger Eskeland. Tormod Jørgensens Tale, der forøvrigt aabenbarer Overfladiskhed og Ukendskab, har vundet Bifald hos „Tgkr.“, — dette Hr. Patursson nærstaaende Blad, men vi andre faar i denne Tid, under Angrebene fra Norge, Følelsen af et Stik bagfra. Eskeland har ogsaa sagt, at Danskerne har ranet Island, Færøerne og Grønland. Det er let at opdage, at Hr. Tormod Jørgensen har været under ensidig Paavirkning heroppe fra Færøerne. — Virksomheden mod Danmark har ogsaa fundet Tilslutning i Sverige, utvivlsomt ogsaa under Paavirkning her fra Øerne. Jeg tillader mig at henvise til svensk Avis, „Social-Demokraten“, som jeg forelægger Tinget. Nu mangler det blot, at Tyskerne ogsaa bliver sat i Bevægelse.

Jeg har nu givet min Fremstilling af Sagen. Tilbage staar at omtale, hvad mine Partifæller og jeg mener, at Tinget bør foretage i Anledning af de omhandlede Begivenheder. Vi foreslaar, at Lagtinget skal fremsætte en aaben og tydelig Udtalelse, der tilkendegiver Tingets Synspunkt med Hensyn til:

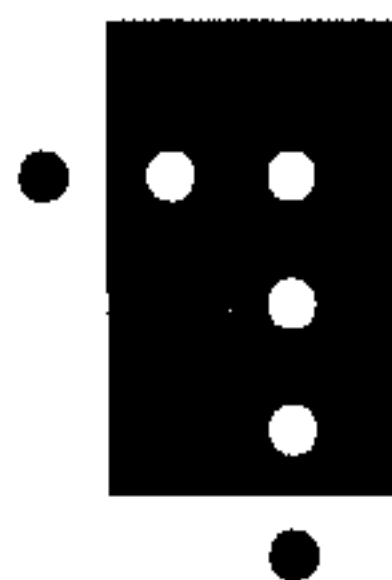
1) det rejste Spørgsmaal om Færøernes Forening med Norge samt om

2) Beskyldningen imod dansk Rigsstyre for Undertrykkelse eller Vanstyre paa Færøerne, hvilken Beskyldning efter Sammenhængen ikke blot er rettet mod den nuværende Regering men ogsaa rammer tidligere Regeringer, deriblandt den radikal-socialdemokratiske, samt tillige Danmarks Rigsdag.

Hr. Patursson har jo sin Ytrings- og Handelfrihed og er ikke ansvarlig overfor os Tingmænd, men kun over-

RI

Na

Telephone: +47

LØGTINGS TIDINDI

1923

LAGTINGSTIDENDE

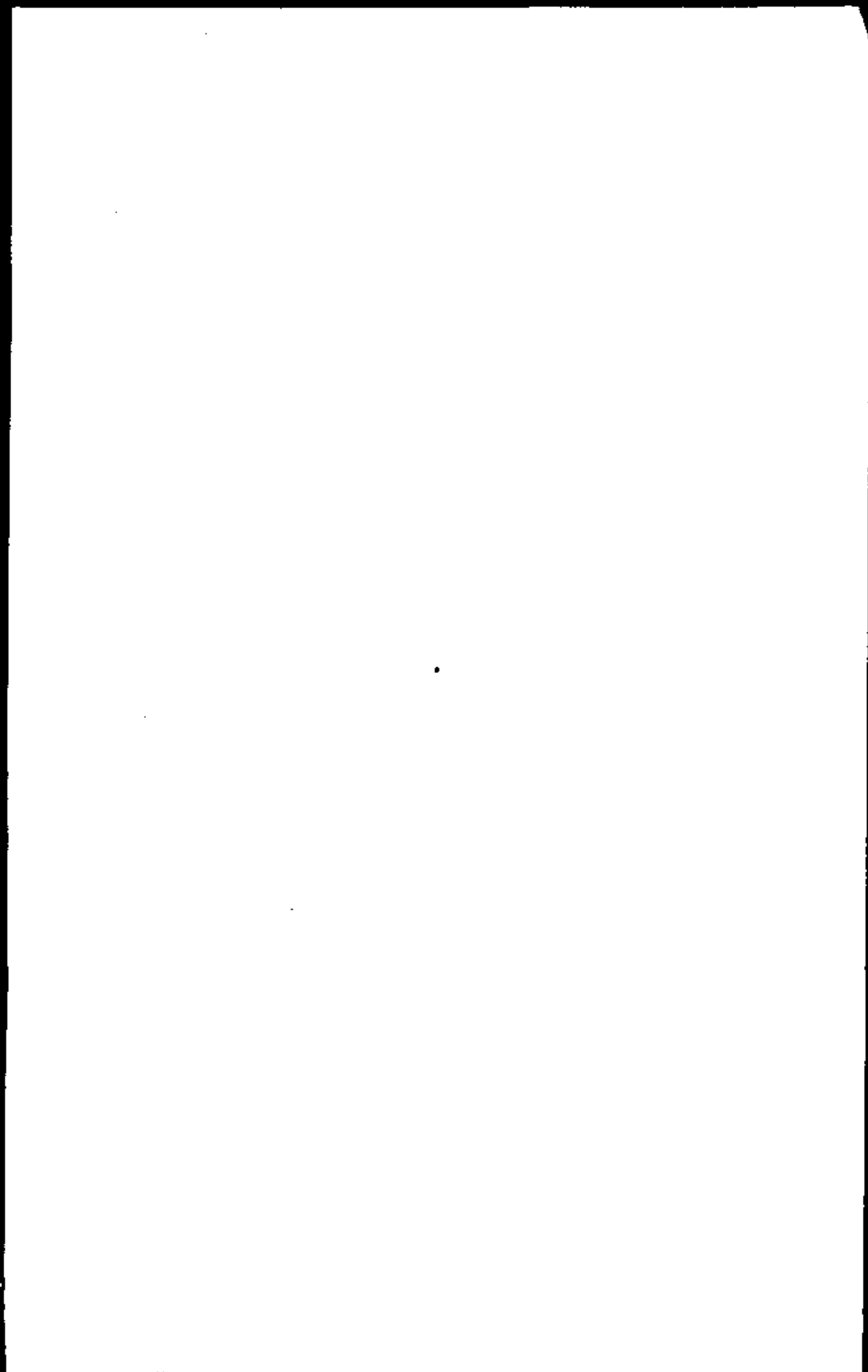
(Sagreferat)

Den ordinære Samling
1923

Thorshavn

Trykt i A/S „Færø Amtstidende“s Bogtrykkeri

1923—24

Lagtingets ordinære Samling aabnedes den 30. Juli og afsluttedes den 18. September (49 Møder).

Lagtingets Medlemmer:

Amtmand *Elias Olrik*, (R, Dbm), u. P.
Provst *Jacob Dahl*, sj.

* * *

For Norderøernes Præstegæld:

Højskolelærer *Rasmus Rasmussen*, sj.,
Købmand *Joen Michael Matras*, sb.

For Østerø Præstegæld:

Sysselmand *Andreas Samuelsen*, (R), sb.,
Pens. Lærer *Joen Poulsen*, (R), sb.,
Lærer *Johan M. Fr. Poulsen*, sb.,
Lærer *Simon Pauli úr Konoy*, sj.

For Nordstrømø Præstegæld:

Fisker *Michel Samuelsen*, (Dbm), sb.,
Sejlmager *Johannes Guttessen*, sj.

For Sydstrømø Præstegæld:

Kongsbonde *Johannes Patursson*, (R), sj.,
Rørlægger *Christoffer Nyholm Debess*, sj.,
Redaktør *Poul Sofus Niclasen*, sb.,
Bygmester *Hans Christoffer Wenningsted-Tórgard*, sb.

For Vaagø Præstegæld:

Lærer *Poul Hans Jacob Joensen*, sj.,
Lærer *Daniel Danielsen*, sb.

For Sandø Præstegæld:

Lagtingsrevisor *Gunnar Winther*, sj.,
Lærer *Johan Henrik Poulsen*, sj.

For Suderø Præstegæld:

Pens. Sysselmand *Oliver Johan Thomas Ludvig Effersøe*, (R, Dbm), sb.,
Cand. jur. *Edward Esbern Mortensen*, sj.,
Købmand *Joen Jacob Dahl*, sb.,
Tømrer *Thomas Michael Strøm*, sj.

Til Sekretærer valgtes: *Joen Poulsen* og *R. Rasmussen*.

The first part of the paper discusses the importance of understanding the cultural context of the research. It highlights the need for researchers to be sensitive to the values and beliefs of the communities they are studying. This is particularly important in the field of education, where cultural differences can significantly impact learning outcomes.

The second part of the paper focuses on the methodology used in the study. It describes the process of selecting participants, collecting data, and analyzing the results. The authors emphasize the importance of using a mixed-methods approach to gain a comprehensive understanding of the research topic.

The third part of the paper presents the findings of the study. It discusses the results of the quantitative data analysis and the insights gained from the qualitative interviews. The authors conclude that there are significant differences in learning outcomes between the two groups, and these differences can be attributed to cultural factors.

The final part of the paper discusses the implications of the findings for future research and practice. It suggests that educators should be aware of the cultural context of their students and tailor their teaching methods accordingly. Additionally, it recommends that future research should continue to explore the relationship between culture and learning outcomes.

Indhold.

Lagtingets Medlemmer.		Side
Lovgivningen vedrørende:		
I.	Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne.....	1
II.	Lov om Menighedsraad.....	4
III.	Lov om Butikkers Lukning og Fred paa Folkekirkens Hel- ligdage.....	8
IV.	Invalidforsikringsloven.....	9
V.	Lov om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring ...	10
VI.	Lov om Aldersrente.....	10
VII.	Tilsyn med Dampkedler paa Landjorden.....	11
VIII.	Landbolovene.....	12
IX.	Ændring i Lov om Hesteavlens Fremme og Ordning af Tyreholdet.....	16
X.	Lov om Laan til Boligforanstaltninger.....	17
XI.	Lov for Færøerne om Tilsyn med Børn.....	18
XII.	Lov om Rettens Pleje og Ændring i Instrux for Stæv- ningsvidner paa Færøerne.....	19
XIII.	Sømandslov af 1. Maj 1923.....	20
XIV.	Lov om Fiskerilaan.....	21
XV.	Lagtingsloven.....	22
XVI.	Ulykkesforsikringsloven.....	23
XVII.	Sønæringsloven.....	24
XVIII.	Ændringer i Skatteloven.....	26
XIX.	Forlængelse i Lov for Færøerne om Forandring i forskel- lige Skatter og Afgifter af 7. Marts 1912, jfr. Udvalgsbe- tænkning fra Lagtingets Udvalg vedrørende forskellige øko- nomiske Forhold, nedsat mellem Tingsamlingerne 1922—23	27
XX.	Folkekirkens Lønningsvæsen.....	29
XXI.	Lov om Kirkernes Bestyrelse.....	31
Skolevæsenet vedrørende:		
XXII.	Omdannelse af Forberedeisesklassen ved Færøernes Mellen- og Realskole.....	33
XXIII.	Færøsk i Mellen- og Realskolen.....	36
XXIV.	Rejseunderstøttelse til Lærere.....	38
XXV.	Udvidet Undervisning ved Tveraa Skole.....	38
XXVI.	Ombygning af Tveraa Skole.....	45
XXVII.	Undervisningssproget.....	47

	Side
XXVIII. Skolebygning i Sandevaag.....	50
XXIX. Skolestue i Haraldsund.....	52
XXX. Skolebygning i Fuglefjord.....	53
XXXI. Tilskud til Føroya Fólkaháskúla.....	55
XXXII. Tilskud til Lærerkursus.....	56
XXXIII. Omlægning af Sommerferien ved Thorshavns Kommune- skole.....	57
XXXIV. Færøsk i Seminariet.....	59
XXXV. Forslag til Beslutning om Seminariet.....	62

Andre Sager:

XXXVI. Tilskud til Pensionsfonden.....	63
XXXVII. Telefonsagerne.....	63
XXXVIII. Norgessagen, Tingrefrat i samme Sag samt Forslag til Beslutning om Udgivelse af Referatet.....	70
XXXIX. Beretning fra Fosseudvalget.....	73
XL. Havnesagerne.....	74
XLI. Ansættelse af Sanatorielæge.....	75
XLII. Beretning fra 2 Medlemmer af Sanatorieudvalget.....	76
XLIII. Statsstøtte til Veje.....	77
XLIV. Træplantning.....	79
XLV. Arkivsagen.....	80
XLVI. Andragende fra Dyrlægen om Lønforhøjelse.....	81
XLVII. Repræsentanter i Spanien og Italien.....	82
XLVIII. Certifikat paa Skibsløys og Kompasser.....	83
II. Haandkøbsudsalg af Medikamenter i Gjøv.....	85
I. Afstemningssted i Langesand og Gjánoyri.....	85
LI. Statutter for Færø Amts Bibliotek.....	86
LII. „Smiril“s Regnskab, „Smiril“s Anløb af Østisland og For- nyelse af Kontrakten mellem Justitsministeriet og Lagtinget om Tilskud til den lokale Dampskibsforbindelse.....	88
LIII. Andragende om Afslag af Gæld til Vareforsyningen samt Regnskab for Vareforsyningen.....	92
IIIV. Oprettelse af et nyt Jordemoderembede i Thorshavn....	93
LV. Deling af Gøte Jordemoderdistrikt og Bygden Haraldsunds Henlæggelse til Husum Jordemoderdistrikt.....	95
IVI. Kirkegaard i Norddeble og Kirkegaard i Trollenæs.....	98
LVII. Udbetaling af Tilskud til en ny Kirke i Vaag.....	100
LVIII. Erstatning for Legemsskade ved Grindedrab.....	102
LIX. Tilskud af Hansenske Legat.....	104
IX. Optegnelse og Udgivelse af gamle Kingomelodier.....	105
LXI. Dronning Alexandrines Hospitals Byggesum og Drift....	106
LXII. Sygehus i Klaksvig.....	108
LXIII. Færøsk Brandforsikring.....	109
LXIV. „Den døve Radio“.....	110
LXV. Afslaaede Andragender.....	111
LXVI. Beretning fra Udvalget angaaende forskellige økonomiske Forhold.....	115
XLVII. De af Amtmanden ene afgjorte Sager.....	117
XI.VIII. Vedtagelser med Hensyn til de kommunale Anliggender..	119
IXIX. Forskelligt.....	132

Den ordinære Samling 1923

(Signeret: Lagtingstidende 1923)

I. Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne.

Ved Lagtingets Aabning den 30. *juli* fremlagdes den fra forrige Aar udsatte Sag om Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne.

Ved Sagens 1. Behandling den 18. August foreslog Provsten at ned-sætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer. Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 21. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Provsten, J. H. Poulsen, Konoy, Dahl og A. Samuelsen.

Den 14. September afgav Udvalget saalydende

Udvalgsbetænkning.

Ifølge § 25 i Lov af 30. Juni 1922 om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne er Regeringen bemyndiget til inden Lovens Ikrafttræden paa Færøerne ved kongelig Anordning at foretage saadanne Ændringer i Loven, som er nødvendige af Hensyn til de særlige Forhold paa Færøerne.

Sagen blev i den Anledning forelagt Lagtinget i sidste ordinære Samling, men blev af Tinget udsat til i Aar (jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 64).

I indeværende Lagtingssamling er Sagen blevet genoptaget til fornyet Behandling og er blevet henvist til undertegnede Udvalg.

I Forbindelse med den omhandlede Lov har Udvalget faaet tilstillet et Andragende fra Menighedsraadene i Vaagø Præstegæld om at de paa-gældende Bestemmelser i Lov om Brugen af Kirkerne af 15. Maj 1903 maa ændres saaledes, at der maa gives fri Adgang for Lægmand indenfor Folkekirken til at tale ved gudelige Forsamlinger i Kirkerne paa Færøerne, og at der gives Ret til fri Benyttelse af Kirkerne ogsaa til saadanne kristelige Opbyggelsesmøder, hvis Form ikke er den samme som den sædvanlige Gudstjenestes.

Udvalget mener ikke, at der er Grund til at give dette Andragende en særskilt Behandling, men skal henvise til den foreliggende Lov, hvis Principper med Hensyn til Brugen af Kirkerne man ikke mener at burde fravige for Færøernes Vedkommende.

Med Hensyn til selve Loven skal Udvalget udtale, at Afsnit I, om Sognebaandsløsning, og Afsnit III, om Frimenighedens Adgang til Brugen af Folkekirkens Kirker, bør bibeholdes uforandrede, selvom de heri indeholdte Bestemmelser ikke for Tiden vil finde Anvendelse paa Færøerne.

Angaaende Lovens øvrige Afsnit skal Udvalget tillade sig at foreslaa følgende Ændringer:

1. a) § 8, 3. Stykke, affattes saaledes:

Andre ikke præsteviede kan med Tilladelse af en af de fornævnte Præster og vedkommende Menighedsraad og under Præstens Ansvar tale i Kirken fra Kordøren udenfor de sædvanlige Gudstjenester.

b) Til § 9, 1. Stykke, gøres følgende Tilføjelse:

Kan i enkelte Tilfælde vedkommende Præsts Samtykke ikke indhentes, kan den her omhandlede Tilladelse gives af vedkommende Menighedsraad, der derefter indberetter Sagen til Præsten.

c) I § 13, 1. Stykkes sidste Punktum, udgaar Ordene „i enkelte Tilfælde“.

Til § 13, 2. Stykke, gøres følgende Tilføjelse:

Salg af Bøger, Traktater og lign. samt Indsamling af Penge udover de fastsatte ordinære Kollektur maa ikke finde Sted i Kirken.

d) § 20, 1. Stykke 1. Punktum udgaar og i Stedet sættes:

De i denne Lov omhandlede Gudstjenester og kirkelige Handlinger skal som Regel forrettes i det danske og færøske Sprog efter følgende Bestemmelser:

I Prædiken ved Gudstjenester udenfor de almindelige Højmesse-gudstjenester eller ved gudelige Forsamlinger, der afholdes i Kirkerne, skal Benyttelsen af saavel dansk som færøsk Sprog være tilladt. Brugen af færøske Salmer og andet til saadan Gudstjeneste hørende skal være tilladt, naar Autorisation heraf foreligger.

Angaaende Brugen af Færøsk ved Højmesse-gudstjenester og kirkelige Handlinger jfr. Lov om Menighedsraad § 23.

e) § 22, 3. Stykke, affattes saaledes:

Vedtægten stadfæstes af Færø Amt og Provsti.

f) I § 23, 2. Linje, udgaar Ordene „gennem Stedets Præst“.

g) § 25, 2. Stykke, affattes saaledes:

Lov om Brugen af Kirkerne af 15. Maj 1903 samt Anordning af 13. November 1903 ophæves fra den Dag at regne, da nærværende Lov ved kgl. Anordning træder i Kraft paa Færøerne.

- II. Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne af 30. Juni 1922 med de under Punkt 1 anførte Ændringer indstilles til Tingets Vedtagelse.

I Udvalget ang. Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne, den 12. September 1923.

J. Dahl. *S. P. hr Konoy.* *Joan J. Dahl.*

Johan H. Poulsen. *A. Samuelson.*

Sagens 2. Behandling foretoges den 17. September.

- §§ 1—6 betragtedes som vedtaget uden Afstemning.
 §§ 7—13 Ændringsforsl. til § 8 vedtoges med 16 St. mod 0.
 — - § 9 — 13 - 0.
 — - § 13, 1. Stk. vedtoges med 14 St. mod 0.
 — - § 13, 2. - — 18 - 0.
 §§ 7—13 saaledes ændrede betragtedes som vedtaget uden Afstemning.
 §§ 14—18 betragtedes som vedtaget uden Afstemning.
 §§ 19—25 Ændringsforsl. til § 20 vedtoges med 15 St. mod 0.
 — - § 22, 3. Stk., vedtoges med 16 St. mod 0.
 — - § 23 vedtoges med 16 St. mod 0.
 — - § 25 betragtedes som vedt. uden Afstemning.
 §§ 19—25 saaledes ændrede betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Sagen overgik derefter til 3. Behandling.

Ved Sagens 3. Behandling den 18. September sættes Lovforslaget saaledes som vedtaget ved 2. Behandling under Afstemning og vedtoges med 18 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: P. Niclasen, M. Samuelson, Formanden. Fraværende: Joan Poulsen).

S. D. oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

II. Lov om Menighedsraad.

Ved Lagtingets Aabning den 30. juli fremlagdes den fra forrige Aar udsatte Sag ang. Lov om Menighedsraad.

Ved Sagens 1. Behandling den 18. August vedtoges efter Forslag af Provsten at henvise Sagen til Udvalget ang. Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne.

Den 14. September afgav Udvalget saalydende

Udvalgsbetænkning.

Ifølge § 43 i Lov om Menighedsraad af 30. Juni 1922 er Regeringen bemyndiget til inden Lovens Ikrafttræden paa Færøerne ved kgl. Anordning at foretage saadanne Forandringer i Loven, som er nødvendige af Hensyn til de særlige Forhold paa Færøerne.

Nævnte Lov blev som Følge heraf forelagt Lagtinget i sidste ordinære Samling, men blev af Tinget udsat til Samlingen 1923 (jfr. Lagtings-tidende 1922, Pag. 63).

I indeværende Lagtingssamling er Sagen blevet genoptaget til Behandling og er af Tinget blevet henvist til undertegnede Udvalg.

I Forbindelse med den ommeldte Sag har Færø Amt under 28. Juli d. A. kommunikeret Lagtinget en Skrivelse fra Kirkeministeriet af 13. Juni d. A. vedrørende den af Lagtinget behandlede Sag om Færøsk som Kirkesprog (jfr. Lagtingstidende 1921, Pag. 120 fig.).

Med Hensyn til Loven i dens Helhed skal Udvalget udtale, at de fleste af Udvalgets Medlemmer principmæssigt vilde anse det for meget heldigere, at den i Loven fastsatte Tilmelding til den kirkelige Valgliste ikke fandt Sted, men at alle Medlemmer af Folkekirken som saadanne var valgberettigede til Menighedsraadet, og en saadan Ordning vilde efter Udvalgets Formening for Færøernes Vedkommende være den mest naturlige og desuden praktisk gennemførlig.

Men da man har Forstaaelsen af, at der kun er ringe Udsigt til at faa det i Loven fastsatte Princip ændret ved kongelig Anordning, har man ikke villet stille Forslag derom.

Angaaende de foreslaaede Ændringer skal man med Hensyn til de i Loven fastsatte Frister for Tilmeldingen til Valglisten og Fremhæggelsen af

denne m. v. bemærke, at disse Frister ikke passer for Færøernes Vedkommende, idet det store Flertal af Fiskerne er fraværende fra omkring Midten af Marts Maaned og fraregnet et kortere Ophold hjemme i Maj Maaned lige til Slutningen af September og Begyndelsen af Oktober.

Hvad et andet Hovedpunkt i Loven angaar, nemlig Brugen af det færøske Sprog i Kirkerne, har Udvalget med Hensyn til Omfanget af denne Brug delt sig i et Flertal og et Mindretal, som hvert fremsætter sit særlige Forslag.

De øvrige foreslaaede Ændringer tiltrænger formentlig ingen nærmere Motivering.

Udvalget skal herefter foreslaa til Tingets Vedtagelse:

Af Udvalget:

- I § 6, 2. Stykke, udgaar, og som nyt Stykke sættes:

Naar Valg skal foretages efter denne Lovs Regler, bekendtgøres det fra Prædikestolen eller Kordøren ved alle regelmæssige Guds-tjenester i Menighedsraadskredsen de to første Søndage i Februar Maaned, at alle de, der ønsker sig optaget paa Valglisten, for saa vidt de ikke allerede findes optaget paa den sidst benyttede Valgliste, maa gøre Tilmelding paa den i § 4 foreskrevne Maade inden Udgangen af Marts Maaned.

Ved Siden heraf kan Valgbestyrelsen ogsaa lade Bekendtgørelsen foregaa paa anden Maade, for saa vidt den maatte finde det formaalstjenligt.

- § 6, 6. Stykke, udgaar, og som nyt Stykke sættes:

Den af Valgbestyrelsen affattede Valgliste fremlægges til offentligt Eftersyn fra den 1. til den 31. Maj i en eller flere af Menighedsraadskredsens Skoler eller i andre passende Lokaler efter Menighedsraadets Bestemmelse. Klager over egen Udeladelse af Listen eller andres uberettigede Optagelse paa samme indgives skriftligt til Valgbestyrelsens Formand inden den 15. Juni, og Valgbestyrelsen træffer derefter Afgørelse af indkomne Klager og giver vedkommende Meddelelse om Afgørelsen inden Udgangen af Juni.

Gaar Valgbestyrelsens Afgørelse Klageren imod, kan denne inden Midten af Juli indanke Sagen for Provsten, der afgør den inden Udgangen af Juli. Gaar denne Afgørelse Klageren imod, kan Sagen gennem Biskoppen indankes for Kirkeministeriet, som derpaa afgør Sagen inden Midten af September.

Bekendtgørelse om Valglisternes Fremlæggelse, Indgivelse af Klage m. v. sker sammen med Bekendtgørelsen om Tilmelding, jfr. Stk. 2.

- I § 7, 1. Stykke, sættes i Stedet for „første Halvdel af September“ „Februar Maaned“.

- I § 8, 2. Stykke, indsættes efter Ordet „sker“ Ordene „fra Prædikestolen eller Kordøren“.

- I § 9, 2. Stykke, sidste Punktum, forandres Tallene „5“ og „15“ til „3“ og „9“.

- I § 13, 1. Stykke, første Punktum, forandres Ordene „udredes i Menigheder, hvis Kirke ejer sig selv, af Kirken“ til „udredes af vedkommende Kirkes særlige Kasse“.

- I andet Punktum sættes i Stedet for „Kirken“ „den særlige Kirkekasse“.

I § 14, 4. Stykke, forandres Ordene „kundgør Præsten fra Prædikestolen“ til „kundgøres fra Prædikestolen eller Kordøren“.

I § 20, 1. Stykke, første Punktum, ændres „Provstiudvalgets“ til „Amt og Provstis“. — 2. Punktum udgaar.

I § 23 sættes som nyt Stykke d:

Af et Flertal (Provsten, S. P. úr Konoy og Johan H. Poulsen):

„at Prædiken ved Højmesse gudstjenesten og Oplæsningen af Prædiken ved Messefaldsgudstjenesten skal foregaa paa Dansk eller Færøsk, eller ved et vist Antal af de almindelige Gudstjenester, der afholdes i Kirkeaaaret, paa et af de nævnte Sprog, og ved Resten paa det andet, naar Præsten deri er enig. I Tilfælde af, at der i Menigheden ikke opnaas Enighed om, hvor ofte Dansk eller Færøsk skal benyttes, afgøres Spørgsmaalet i Forhold til en Afstemning paa Menighedsmødet. De øvrige Dele af Gudstjenesten og kirkelige Handlinger skal under lignende Vilkaar foregaa paa Færøsk, naar Salmer og de paagældende Dele af Ritualet foreligger autoriserede paa dette Sprog.“

Af et Mindretal (A. Samuelson og Joen J. Dahl):

d. „at Prædiken ved Højmesse gudstjenesten i Kirken i et Kirkeaar skal kunne holdes hver anden Gang paa Færøsk, naar Sognepræsten deri er enig og Menighedsmødet har givet Ordningen sin Tilslutning.

I samme Omfang og paa samme Vilkaar skal ved Messefaldsgudstjeneste fra Kordøren kunne oplæses færøske Prædikener, naar saadanne foreligger autoriserede paa dette Sprog.

Fremdeles skal de øvrige Dele af Gudstjenesten i samme Omfang og paa samme Vilkaar kunne foregaa paa Færøsk, naar Salmer og de paagældende Dele af Ritualet foreligger autoriserede paa dette Sprog.

Den omhandlede Autorisation foretages af Biskoppen.“

§ 31 udgaar.

I § 34 ændres i de to sidste Punktum'er Ordet „Biskoppen“ til „Provsten“.

I § 35, 1. Stykke, affattes første Linje saaledes:

„Ved det af Provsten berammede Møde, der ledes af ham“.

§ 40 affattes saaledes:

Fra denne Lovs Ikrafttræden ophæves Anordning af 13. December 1912, hvorved Lov om Menighedsraad af 10. Maj 1912 sættes i Kraft paa Færøerne.

Valg af Menighedsraad efter nærværende Lovs Afsnit I finder første Gang Sted i November 1924.

- II. Lov om Menighedsraad af 30. Juni 1922 med ovenstaaende Ændringer vedtages.

1 Udvalget ang. Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne, den 13. September 1923.

J. Dahl. *S. P. úr Konoy.* *A. Samuelson.*

Johan H. Poulsen. *Joan J. Dahl.*

Sagens 2. Behandling foretoges den 17. September.

§§ 1—13.	Ændringsforsl. til § 6, 2. Stk.,	vedtoges med 15 St. mod 0.
—	§ 6, 6. -	— 17 - — 0.
—	§ 7	— 16 - — 0.
—	§ 8, 2. -	— 17 - — 0.
—	§ 9, 3. -	— 17 - — 0.
—	§ 13	— 17 - — 0.

§§ 1—13 saaledes ændrede betr. som vedt. uden Afstemning.

§§ 14—17. Ændringsforsl. til § 14 vedtoges med 14 St. mod 0.

§§ 14—17 saaledes ændrede betr. som vedt. uden Afstemning.

§§ 18—32. Ændringsforsl. til § 20 vedtoges med 17 St. mod 0.

Ændringsforsl. til § 23. Mindretallets Forslag sattes først under Afstemning ved Navneopraab, men bortfaldt, idet kun 9 stemte for og ingen imod.

Derefter sattes Flertallets Forslag under Afstemning, ligeledes ved Navneopraab, og vedtoges med 11 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Joan Poulsen, P. Niclasen, Danielsen, Matras, Johan Poulsen, A. Samuelson, Tórgarð, M. Samuelson, Dahl, Formanden. Fraværende: Effersøe.)

Ændringsforslaget til § 31 vedtoges med 14 St. mod 0.

§§ 18—32 saaledes ændrede betr. som vedt. uden Afstemning.

§§ 33—39. Ændringsforsl. til § 34 vedtoges med 13 St. mod 0.

— § 35 — — 15 - — 0.

Hvorefter §§ 33—39 saaledes ændrede betr. som vedt. uden Afst.

§ 40. Ændringsforslaget vedtoges med 14 St. mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 18. September sattes Lovforslaget saaledes som vedtaget ved 2. Behandling under Afstemning og vedtoges med 11 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: P. Niclasen, Danielsen, Matras, Johan Poulsen, A. Samuelson, Tórgarð, M. Samuelson, Dahl, Effersøe, Formanden. Fraværende: Joan Poulsen).

S. D. oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

III. Lov om Butikkers Lukning og Fred paa Folkekirkenes Helligdage.^{*)}

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes den fra forrige Aar udsatte Sag ang. Lov om Butikkers Lukning og Fred paa Folkekirkenes Helligdage.

Ved Sagens 1. Behandling den 31. Juli foreslog Mortensen at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer. Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 1. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Mortensen, Rasmussen, J. H. Poulsen, Johan Poulsen og A. Samuelsen.

Den 11. August afgav Udvalget

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 8.)

Sagens 2. Behandling foretoges den 18. August.

§§ 1 og 2. Udvalgets Forslag A. 1. vedtoges med 12 St. mod 0, hvorefter §§ 1 og 2 saaledes ændrede betr. som vedt. uden Afstemning.

§§ 3 og 4. Udvalgets Ændringsforslag A. 2. og 3. vedtoges med 10 St. mod 0, hvorefter §§ 3 og 4 saaledes ændrede betr. som vedt. uden Afstemning.

§§ 5 og 6. Udvalgets Ændringsforslag A. 4. vedtoges med 12 St. mod 0, hvorefter §§ 5 og 6 saaledes ændrede betr. som vedt. uden Afstemning.

§§ 7—9 med Ændringsforsl. betr. som vedt. uden Afstemning.

Udvalgets Ændringsforslag B. vedtoges med 12 St. mod 0, hvorefter Lovforslaget saaledes ændret betr. som vedt. uden Afstemning.

Overgang til 3. Behandling vedtoges med 12 St. mod 0.

^{*)} Jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 62.

Ved Sagens 3. Behandling den 22. August sattes Forslagene, saaledes som vedtagne ved 2. Behandling, under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges enstemmigt med 12 St. mod 0. (Stemte ikke: Joen Poulsen, Matras, M. Samuelsen, Debess, Formanden. Fraværende: Mortensen, P. Niclasen, A. Samuelsen, Joensen, Effersøe.)

Den 24. August oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

IV. Invalideforsikringsloven.*)

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes den fra forrige Aar udsatte Sag ang. Invalideforsikringsloven.

Ved Sagens 1. Behandling den 31. Juli blev den, efter Forslag af Rasmussen, henvist til Udvalget i Sagen ang. Lov om Butikkers Lukning og Fred paa Folkekirken Helligdage.

Den 10. August afgav Udvalget

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 5.)

Ved Sagens 2. Behandling den 18. August vedtoges Udvalgets Forslag med 11 St. mod 0.

*) Jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 70.
Lagtingstidende 1923

V. Lov om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring.^{*)}

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes den fra forrige Aar udsatte Sag ang. Lov om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring.

Ved Sagens 1. Behandling den 31. Juli blev den, efter Forslag af Rasmussen, henvist til Udvalget i Sagen ang. Lov om Butikkers Lukning og Fred paa Folkekirkens Helligdage.

Den 10. August afgav Udvalget

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 6.)

Ved Sagens 2. Behandling den 18. August vedtoges Udvalgets Forslag med 13 St. mod 0.

VI. Lov om Aldersrente.^{**)}

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes den fra forrige Aar udsatte Sag ang. Lov om Aldersrente.

^{*)} Jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 75.
^{**)} Jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 68.

Den 31. Juli foretoges 1. Behandling af Sagen.

Formanden foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen ang. Lov om Butikkers Lukning og Fred paa Folkekirkens Helligdage.

Samuelson foreslog Sagen henvist til det kommunale Udvalg.

Formanden tog sit Forslag tilbage.

R. Rasmussen genoptog Formandens Forslag.

Samuelsons Forslag sættes først under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 7 stemte for og ingen imod. Rasmussens Forslag sættes derpaa under Afstemning og bortfaldt ligeledes, idet kun 6 Medlemmer stemte for og ingen imod. Sagen overgik derpaa til Behandling og Afgørelse i et følgende Møde.

Den 4. August blev det vedtaget, efter Forslag af Formanden, at henvise Sagen til Udvalget i Sagen ang. Lov om Butikkers Lukning og Fred paa Folkekirkens Helligdage.

Den 13. August afgav Udvalget

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 9.)

Ved Sagens 2. Behandling den 18. August blev Udvalgets Forslag vedtaget med 13 Stemmer mod 0.

VII. Tilsyn med Dampkedler paa Landjorden.*)

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes den fra forrige Aar udsatte Sag ang. Tilsyn med Dampkedler paa Landjorden.

*) Jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 77.

Ved Sagens 1. Behandling den 4. August foreslog J. H. Poulsen til Protokollen at vedtage: Sagen udsættes til næste Aar. Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

VIII. Landbolovene.^{*)}

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes de fra forrige Aar udsatte Sager ang. Landbolovene.

Ved Sagens 1. Behandling den 1. August blev det efter Forslag af Patursson vedtaget at nedsætte et særligt Udvalg paa 7 Medlemmer.

Den 2. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Patursson, J. H. Poulsen, Konoy, P. Joensen, Effersøe, Danielsen og M. Samuelsen.

Udvalget afgav Betænkning i følgende Sager:

1) Lov om Landvæsenskommissioner.

Den 5. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 44.)

*) Den 1. August blev Sagen om Ændring af Jagtloven og Sagen om Bekæmpelse af Tuberkulose hos Kvæget og smitsomme Sygdomme hos Husdyrene, der begge var udsat fra 1922, jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 85—92, paa Forslag af Patursson henvist til Udvalget angaaende Landbolovene. Udvalget afgav dog ikke Betænkning i disse Sager.

Sagens 2. Behandling foretoges den 7. September.

Lovforslaget behandledes i følgende Afsnit:

§§ 1—4 vedtoges med 13 Stemmer mod 0.

§§ 5—6. Udvalgets Ændringsf. Pkt. 1 vedtoges med 15 St. mod 0,
 — — — — — 2 — — — 16 — — 0,

hvorefter §§ 5—6 saaledes ændrede betragtedes som vedtagne uden Afstemning.

§§ 7—11. Ændringsforslaget til § 7 vedtoges med 16 St. mod 0,
 — — — — — 11 — — — 16 — — 0,

hvorefter §§ 7—11 saaledes ændrede betragtedes som vedtagne uden Afstemning.

§ 12. Ændringsforslaget vedtoges med 14 Stemmer mod 0.

§'en saaledes ændret betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

§§ 13—14 vedtoges med 14 Stemmer mod 0.

§§ 15—19. Ændringsforslaget til § 16 vedtoges med 14 St. mod 0,
 — — — — — § 17 — — — 17 — — 0,

hvorefter §§ 15—19 saaledes ændrede betragtedes som vedtagne uden Afstemning.

Overgang til 3. Behandling vedtoges med 15 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 11. September sattes Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 17 Stemmer. (Stemte ikke: P. Niclasen, Johan Poulsen, Formanden. Fraværende: Mortensen, Gutfesen.)

2) Udskiftningsloven.

Den 30. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 28.)

Ved Sagens 2. Behandling den 7. September vedtoges Overgang til 3. Behandling med 15 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 11. September satles Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 13 Stemmer. (Stemte ikke: Joen Poulsen, P. Niclasen, Matras, Johan Poulsen, A. Samuelsen, Tórgarð, Formanden. Fraværende: Mortensen, Guttesen.)

3) Øvrige Landbolove.

Den 14. September fremlagdes saalydende:

Nevndarálit frá búnaðarnevndini.

Tingið hefur flýtt nevndini um hendi málið um: „Forslag og Betænkninger, afgivne af den færøske Landbokommission.“

Nevndin hefur sett fram fyri tingið uppskot til „Lov om Landvæsenskommissioner“ og av nýggjum framsett uppskotið um útskiftingalógina. Hagalógaruppskotið legði nevndin fram fyri tingið í fjør. Av hinum lóguppskotinum hefur nevndin havt grannastevnulógina til viðgerðar, men hettar lóguppskotið og hini, ið eftir eru í „Lambokommissionsbetænkningen“ hefur nevndin ikki sæð sær føri fyri at seta fram fyri tingið í ár.

So státt loyvir nevndin sær at stilla til tingsins samtykt:

Tey uppskot í „Forslag og Betænkninger, afgivne af den færøske Landbokommission 1911“ sum enn ikki eru avgjörd á tingi, verða niðurlagd til næsta ár.

Løgtingið 14.—9.—1923.

Ved Sagens 2. Behandling den 17. September vedtoges Udvalgets Forslag med 15 Stemmer mod 0.

4) Norsk Hingst i Gøte.

Der var af Udvalget fremlagt saalydende

Nevndarálit frá búnaðarnevndini.

Føroya bóndafelag hefur í hjálagda brævi søkt um 200 kr. árliga í studning til E. Húsgarð, Gøtu, fyri at hann heldur norskan greðing til nýtslu fyri rossaeigarum í Eysturoy.

E. Húsgarð reiknar at tá hesturin til næsta vár verður 3 vetur kostar hann honum 1500 kr.

Hettar mál hevur verið borið fram fyrri búnaðarráðgevarin og djóralæknan. Búnaðarráðgevarin tilræður:

1. Tá hin norski hesturin hjá E. Húsgarð í Gøtu er 4 ára gamal, veitir tingið árlega 200 kr. (ella eina aðra sum) til hendan, sum springhest í Gøtu sókni.
2. Amtið samtykkir tær reglir, sum skulu galda fyrri brúki av hestinum og kann leggja treytir á brúkið av honum.
3. Um gjørligt skal bók færast yvir allar ryssur, sum koma til hestin og alt avkom sum fellur undan honum.

Djóralæknin tilræður at hesin umsøkti studningur verður givin.

Nevndin er klovnad í meirilut og minnilut.

Meirilutin (P. Joensen, úr Konoy, J. H. Poulsen og J. Patursson) skal tilráða tinginum at samtykkja:

1. Tá hin norski hesturin hjá E. Húsgarð er samtyktur sum álegshestur veitir tingið árlega 200 kr. til búnaðardeild Føroya bóndafelags at lata til E. Húsgarð fyrri at halda henda hest sum álegshest.
2. Amtið samtykkir, eftir reglum góðkendum av búnaðarráðgevaranum tær reglur ið galda skulu um hestsins nýtslu.

Mindretallet (Danielsen, O. Effersøe og M. Samuelson) mener ikke at denne Sag foreligger saaledes oplyst, at man kan tage endelig Stilling til den. Landbrugskonsulenten udtaler i sin Skrivelse, at han, som Følge af at Sagen er blevet ham forelagt sent, ikke kan udtale sig tilstrækkelig fyldigt. Han udtaler bl. a., at han ikke kan sige, om Hingsten er god som Stamhingst, da han ikke har set den, siden den var 1 Aar gammel, at han ikke kender Hestens Alder, men holder paa, at den ikke bør benyttes til Avl, før den er 4 Aar gammel. — Udvalgets Formand har imidlertid meddelt, at den kun er 3 Aar gammel. Naar man tager Hensyn til foranførte og til, at Amtskommunens forhaandenværende vanskelige økonomiske Forhold stærkt opfordrer til Sparsommelighed, skal man stille nedenanførte Forslag:

Forslag fra Mindretallet:

1. Sagen udsættes til næste Aar.
2. Amtmanden anmodes om at indhente de yderligere fornødne Oplysninger og om, ledsaget af disse, at forelægge Sagen paany for næste Lagtings-samling, hvis Andrageren E. Husgaard ønsker det.

Lagtinget 14.—9.—1923.

Ved Sagens Behandling den 17. September blev Spørgsmaalet om dens Overgang til 3. Behandling sat under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 7 Medlemmer stemte for og ingen imod.

IX. Ændring i Lov om Hesteavlens Fremme og Ordning af Tyreholdet.*)

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes de fra forrige Aar udsatte Sager om Ændring i Lov om Hesteavlens Fremme og Ordning af Tyreholdet.

Ved 1. Behandling den 1. August blev Sagerne efter Forslag af Patursson henvist til Udvalget ang. Landbolovene.

Den 13. September fremlagdes

Nevndarálit frá búnaðarnevndinni.

(Vedhæftet som Bilag 51.)

Ved 2. Behandling den 14. September vedtoges Udvalgets Forslag med 13 Stemmer mod 0.

*) Jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 125 og 132.

X. Lov om Laan til Boligforanstaltninger.

Den 30. Juli fremlagdes en Skrivelse fra Færø Amt*) ang. Forslag til Lov om Laan til Boligforanstaltninger.

Ved Sagens 1. Behandling den 3. August blev den efter Forslag af Mortensen henvist til Udvalget i Sagen ang. Lov om Butikkers Lukning og Fred paa Folkekirkens Helligdage.

Den 11. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 7.)

Den 22. August vedtoges Overgang til 3. Behandling med 16 Stemmer mod 0.

Sagens 3. Behandling foretoges den 25. August.

Udvalgets Forslag sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 17 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: M. Samuelson, Konoy, Formanden. Fraværende: Tórgarð, Dehess.)

Den 27. August oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

*) Udelades her.
Lagtingstidende 1923

XI. Lov for Færøerne om Tilsyn med Børn.

Den 30. juli fremlagdes Skrivelse fra Færø Amt*) om Tilvejebringelse af en Lov for Færøerne om Tilsyn med Børn.

Ved Sagens 1. Behandling den 3. August blev den efter Forslag af Formanden henvist til Udvalget for forskelligartede Sager.

Den 11. August fremlagdes

Betænkning.

(Vedhæftet som Bilag 10.)

Den 22. August vedtoges Overgang til 3. Behandling med 14 Stemmer mod 0.

Sagens 3. Behandling foretoges den 25. August.

Udvalgets Forslag sættes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 19 St. mod 0. (Stemte ikke: Konoy, Formanden. Fraværende: N. Dehess.)

Den 28. August oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

*) Udelades her.

XII. Lov om Rettens Pleje og Ændring i Instrux for Stævningsvidner paa Færøerne.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Skrivelse fra Færø Amt*) ang. Retsplejeloven, bilagt med et af Justitsministeriet udarbejdet Udkast til Loven.

Den 4. August fremlagdes Skrivelse fra Lagtingsmand Poul Joensen*) om Ændring i Reglerne for Stævningsvidner paa Færøerne.

Ved Sagernes 1. Behandling den 4. August blev det vedtaget efter Forslag af Mortensen at nedsætte et særligt Udvalg i Retsplejelovssagen. Sagen om Ændring i Reglerne for Stævningsvidner paa Færøerne blev efter Forslag af Formanden henvist til dette Udvalg.

Til Udvalget i Retsplejelovssagen blev det vedtaget at vælge: Mortensen, Patursson, Winther, Effersøe og A. Samuelson.

Den 30. August fremlagdes i Sagerne saalydende

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 20.)

Den 1. September foretoges Sagernes 2. Behandling.

Udvalgets Punkt A. I. 1. vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

— — A. I. 2. — — 17 — — 0.

— — A. I. 3. — — 15 — — 0.

Mindretallets Punkt A. III. sættes under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 5 Medlemmer stemte for og ingen imod, hvorefter Flertallets Forslag A. II. vedtoges med 16 Stemmer mod 0.

Ministeriets Forslag saaledes ændret betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Punkt B vedtoges med 16 Stemmer mod 0.

Sagens Overgang til 3. Behandling vedtoges med 19 Stemmer mod 0.

*) Udelades her.

Den 5. September fremlagdes saalydende Ændringsforslag til Retsplejelovens § 149 fra Patursson:

I stedet for paragraffens første punktum 1. stk. sættes: „retssproget er dansk, på Færøerne dansk og færøsk“. Til paragraffens 1. stk. føjes: „Afhørelsen af færøsktalende personer skal, når dommeren ikke behersker det færøske sprog, foregå ved hjælp af retsvidnet, jfr. § 55“.

Til paragraffens 2. stk. føjes: „For Færøernes vedkommende skal, i tilfælde anke eller kære til en domstol udenfor øerne, dokumenter, der ere affattede i det færøske sprog, altid ledsages af en bekræftet oversættelse af en af amtmænden som oversætter autoriseret person.“

Lagtinget, 4. sept. 1923.

S. D. foretoges Sagemes 3. Behandling.

Paturssons Ændringsforslag sættes først under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 7 stemte for og ingen imod.

Lovforslaget, saaledes som vedtaget ved 2. Behandling, sættes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 16 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Rasmussen, Patursson, Debess, Konoy, Formanden. Fraværende: Winther.)

Den 18. September oplæstes og vedtoges Indstilling.

XIII. Sømandslov af 1. Maj 1923.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Skrivelse fra Færø Amt*) ang. Sømandslov af 1. Maj 1923.

*) Udelades her.

Ved Sagens 1. Behandling den 3. August blev det vedtaget efter Forslag af Rasmussen at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer.

Den 4. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Strøm, J. H. Poulsen, Mortensen, Effersøe og A. Samuelsen.

Den 1. September afgav Udvalget

Betænkning.

(Vedhæftet som Bilag 40.)

Ved Sagens 2. Behandling den 3. September vedtoges Overgang til 3. Behandling med 11 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 7. September sættes Udvalgets Forslag under Afstemning og vedtoges med 19 Stemmer mod 0.

XIV. Lov om Fiskerilaan.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Skrivelse fra Færø Amt*) ang. Lov om Fiskerilaan.

*) Udelades her.

Ved Sagens 1. Behandling den 3. August blev Sagen efter Forslag af J. H. Poulsen henvist til Udvalget i Sagen ang. Sømandsloven.

Den 4. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 30.)

Ved Sagens 2. Behandling den 5. September vedtoges Overgang til 3. Behandling med 19 Stemmer.

Ved Sagens 3. Behandling den 12. September sattes Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 19 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Winther, Formanden. Fraværende: Effersøe.)

Den 14. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XV. Lagtingsloven.

Den 10. August fremlagdes Skrivelse fra Selvstyrepartet*) ang. Lagtingsloven.

*) Udelades her.

Ved Sagens 1. Behandling den 21. August blev det vedtaget efter Forslag af Patursson at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer.

Den 22. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Mortensen, Patursson, Rasmussen, A. Samuelson og Effersee.

Den 13. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 50.)

Den 18. September foretoges Sagens 2. Behandling.

Da kun 8 Medlemmer stemte for Sagens Overgang til 3. Behandling og ingen imod, bortfaldt Sagen.

XVI. Ulykkesforsikringsloven.

Den 10. August fremlagdes Skrivelse fra Selvstyrepardiet*) ang. Ulykkesforsikringsloven.

Den 21. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Rasmussen foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen ang. Lagtingsloven.

*) Udelades her.

A. Samuelsen foreslog at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer.

Rasmussen tog sit Forslag om Henviisning til Udvalget i Sagen ang. Lagtingsloven tilbage og foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen om Butikkers Lukning og Fred paa Folkekirkens Helligdage.

A. Samuelsen tog sit Forslag tilbage.

Rasmussens Forslag betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 13. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 53.)

Ved Sagens 2. Behandling den 14. September vedtoges Udvalgets Forslag med 18 Stemmer mod 0.

XVII. Sønæringsloven.

Den 11. August fremlagdes Skrivelse fra Selvstyrepartet*) ang. Sønæringsloven.

Den 23. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Rasmussen foreslog til Protokollen at vedtage:

*) Udelades her.

„Lagtinget anmoder Amtmanden om telegrafisk at indhente Svar fra Ministeriet for Handel og Søfart vedrørende Sønæringsloven, saaledes at dette Svar kommer til at foreligge før Lagtingssamlingens Slutning.“

Forslaget sættes under Afstemning ved Navneopraab, men bortfaldt, idet kun 10 stemte for og ingen imod.

Sagen overgik derefter til Behandling og Afgørelse i et følgende Møde.

Den 17. September afgav J. Patursson, Nyholm Debess, R. Rasmussen og Edw. Mortensen saalydende

Forslag til Beslutning.

Lagtinget anbefaler, at Vedtagelserne under Tingsamlingen 1922 om Ændringer i Sønæringsloven nyder Fremme efter Lagtingets Indstilling.

Sagens endelige Behandling foretoges den 18. September.

Forslag til Beslutning sættes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 11 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: P. Niclasen, Danielsen, Johan Poulsen, A. Samuelsen, M. Samuelsen, Formanden. Fraværende: Joen Poulsen, Provsten, Matras, Tórgarð, Effersøe.)

XVIII. Ændringer i Skatteloven.

Den 11. August fremlagdes Skrivelse*) fra Debess og Patursson ang. Ændringer i Skatteloven.

Den 25. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Patursson foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen ang. Lagtingsloven.

Forslaget sattes under Afstemning. Da kun 8 stemte for og ingen imod foretoges Navneopraab, men Forslaget bortfaldt, idet kun 9 stemte for og ingen imod.

Sagen overgik derefter til Behandling og Afgørelse i et følgende Møde.

Den 17. September afgav Nyholm Debess og J. Patursson saalydende

Uppskot til avgerðar.

Tess vegna at lögtingsins skattalógar uppskot, ið nú er galdandi lóg, er broyt, biða vit ríkisstýrið um at broyta skattalógina aftur soleiðis sum Føroya løgting samtykti lóguppskotið fjør.

Den 18. September foretoges Sagens endelige Behandling. Forslag til Beslutning sattes under Afstemning ved Navneopraab, men bortfaldt, idet kun 5 stemte for og ingen imod.

*) Udelades her.

XIX. Forlængelse af Lov for Færøerne om Forandring i forskellige Skatter og Afgifter af 7. Marts 1912, jfr. Udvalgsbetænkning fra Lagtingets Udvalg vedrørende forskellige økonomiske Forhold, nedsat mellem Tingsamlingerne 1922—23.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Skrivelse*) fra Færø Amt ang. Forlængelse af Lov for Færøerne om Forandring i forskellige Skatter og Afgifter af 7. Marts 1912.

Sagens 1. Behandling foretoges den 20. August. Det blev vedtaget efter Forslag af Mortensen at henvise den til Budgetudvalget.

Den 15. September fremlagdes Udvalgsbetænkning fra det staaende Udvalg ang. forskellige økonomiske Forhold samt saalydende

Udvalgsbetænkning.

Ved Lov af 21. Februar d. A. er Lov af 7. Marts 1912 om Forandring i forskellige Skatter og Afgifter forlænget, saaledes at Spørgsmaalet om Revision af Loven skal forelægges Tinget i indeværende Samling, hvilket er sket ved Amtets Skrivelse af 27. Juli d. A.

Loven forudsætter, at der skal indkomme til Statskassen ved Spiritusafgiften 29 182 Kr., og ifølge Oplysninger fra Amtet har Afgiften i Finans-aaret 1922—23 indbragt 36 829 Kr. 61 Øre.

I Samlingen 1922 nedsatte Tinget et Udvalg til sammen med Amtmanden at undersøge Tingets økonomiske Forhold samt til at fremsætte Forslag til Løsning af de økonomiske Spørgsmaal, som ligger for. Det staaende Udvalg foreslaar, at Spiritusafgiften fordobles, og at der af det indkomne Beløb forlods tillægges Statskassen 29 182 Kr., medens Resten indgaar i økonomisk Fond, ligesom Udvalget henstiller, at Spørgsmaalet om en Indførselsafgift for Tobak tages under Overvejelse.

Flertallet af nærværende Udvalg (Poul Joensen, Mortensen, Strøm og Winther) kan slutte sig til det af det staaende Udvalg anførte om, at der maa regnes med en større aarlig Udgift til Sygehussagen, og at der maa søges tilvejebragt større Indtægter, for at Tinget skal være i Stand til i

*) Udelades her.

højere Grad end hidtil at kunne yde Tilskud til Veje, Broer og Landingssteder.

Ved Paaligning anser man det for ugørligt og utilraadeligt for Tiden at indvinde større Indtægter, ogsaa under Hensyn til de vanskelige almindelige økonomiske Forhold.

Det staaende Udvalg nævner i sin Betænkning, at Spørgsmaalet om Kirkekasserne er til Behandling som en særlig Sag. Kirkekassernes Stilling er meget daarlig, idet deres Gæld andrager ca. 40 000 Kr. Vel vil der ved det Forslag til Lov om Kirkers Styrelse, som er fremsat fra Tingets Side kunne indvindes nogle Indtægter for Kirkekasserne, ligesom disse aflastes for en Del Udgifter, men der vil dog stadig være store økonomiske Opgaver at løse for Kirkekasserne, som Opførelse af nye Kirker. Hertil kommer, at disse Kasser og økonomisk Fonds Indtægt ved Hvalafgiften har været nedadgaaende og vil muligvis helt bortfalde, idet det kan paaregnes, at Størhvalfangsten her fra Øerne helt indstilles.

Ligesom Statsmyndighederne i sin Tid overlod til Tinget Hvalafgiften, tør man forvente, at de under de foreliggende Forhold vil gaa med til, at Tinget nu nødtvungent skaffer sig Indtægt ved Indførselsafgift.

Flertallet skal foreslaa, at man vel ikke fordobler Spiritusafgiften, men forhøjer den med 50 pCt., og at man samtidig indfører som antydnet i det staaende Udvalgs Betænkning en Tobaksafgift paa 50 Øre pr. kg. dog at man opstiller en særlig Afgift for Cigarer paa 2 Kr. pr. 100 Stk. og for Cigaretter paa 1 Kr. pr. 100 Stk.

Flertallet stiller vedlagte Forslag.

Udvalgets Mindretal (Effersøe, Matras og A. Samuelson) ønsker ikke at deltage i Indstillingen. Saafernt Flertallet mener at burde tage endelig Stilling til dette Spørgsmaal i Aar, ønsker vi ikke at lægge Hindringer i Vejen derfor. Mindretallet skal kun indtale, at saalænge fundamentale politiske Spørgsmaal, som er til Behandling i Tinget, ikke har fundet deres Afgørelse, kan Mindretallet ikke gaa i Gang med at behandle et saa omtvistet Spørgsmaal, som Indførelse af Toldafgifter til Lagtinget maa siges at være.

Lagtinget, den 14. September 1923.

*Forslag til Lov for Færøerne om Forandring i forskellige
Skatter og Afgifter.*

(Fra Udvalgsflertallet.)

I. I Lov Nr. 46 af 7. Marts 1912 § 1 foretages følgende Ændringer:

- 1) I andet Stykke udgaar Ordene: „til Statskassen“.
- 2) I Pt. 1 ændres 40 Øre til 60 Øre og 45 Øre til 70 Øre.
- 3) I Pt. 2 ændres 45 Øre til 70 Øre,

70 —	- 105 —
90 —	- 135 —
50 —	- 75 —
75 —	- 115 —
100 —	- 150 —
- 4) I Pt. 3 ændres 35 Øre til 55 Øre.
- 5) I Pt. 4 ændres 12 Øre til 18 Øre og 5 Øre til 8 Øre.
- 6) Som nyt Stykke indføjes:

Af al Tobak erlægges en Indførselsafgift af 50 Øre pr. kg.
Af Cigarer erlægges 2 Kr. pr. 100 Stk. og af Cigaretter 1 Kr.
pr. 100 Stk.

Af det indkomne Beløb indflyder forlods i Statskassen 29182 Kr., medens Resten indgaar i økonomisk Fond.

II. Lov Nr 46 af 7. Marts 1912 § 11, 1. Stk., affattes saaledes:

Det skal herefter være forbudt paa Færøerne at fremstille de i § 1 Nr. 1—5 nævnte afgiftspligtige Varer med Undtagelse af Øl, der indeholder under 2% Vægtprocent Alkohol.

Den 17. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 16 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 18. September saftes Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab, men bortfaldt, idet kun 5 stemte for og ingen imod.

XX. Folkekirkenes Lønningsvæsen.

Den 13. August fremlagdes Skrivelse*) fra Færø Amt ang. Folkekirkenes Lønningsvæsen.

Ved Sagens 1. Behandling den 18. August blev Sagen efter Forslag af Provsten henvist til Udvalget i Sagen om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne.

*) Udetales her.

Den 10. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Vedrørende Lov om Folkekirkenes Lønningsvæsen af 30. Juni 1922, hvilken Sag blev behandlet i sidste ordinære Lagtingssamling (jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 56 flg. samt Bilag 32), har Færø Amt under 13. August d. A. kommuniceret Lagtinget en Skrivelse fra Kirkeministeriet af 12. Juni d. A. til Færø Amt og Provsti, hvori Ministeriet anmoder om, at der ved Lagtingets Foranstaltning tilvejebringes og indsendes til Ministeriet Oplysning om,

- 1) hvad Nettoudbyttet af de hvert Præsteembede paa Færøerne tillagte Jorder kan ansættes til, og
- 2) hvad Offer og Akcidentser har udgjort for hvert enkelt Embede efter Gennemsnittet af Ydelserne i Femaaret 1910—14, eventuelt en anden Periode, som Lagtinget maatte finde mere passende.

Samtidig med ovennævnte Skrivelse har Amtet tilstillet Lagtinget en fra Færø Provsti i den Anledning indhentet Erklæring i Sagen af 10. August d. A., i hvilken Provstiet foreslaar, at der af Lagtinget vælges et Udvalg paa 3 Medlemmer for hvert Præstegæld til at foretage den Vurdering af de hvert enkelt Præsteembede tillagte Jorder og paa Grundlag heraf ansætte Nettoudbyttet af hvert enkelt Præsteembedes Jorder, og hvor Provstiet ligeledes giver Oplysning om Gennemsnitsbeløbet af Offer og Akcidentser for de enkelte Præsteembeder for Femaaret 1915—19.

Undertegnede Udvalg, til hvilket Sagen er hlevet henvist, kan tiltræde Forslaget om, at der af Lagtinget for hvert Præstegæld vælges et Udvalg til det nævnte Formaal, og idet man gaar ud fra, at Udvalgenes omhandlede Vurdering og Ansættelse af Nettoudbyttet af de paagældende Præsteembeders Jorder først kan foreligge til næste ordinære Lagtingssamling, vil man finde det rimeligt, at de foreliggende Oplysninger om Størrelsen af Offer og Akcidentser for de enkelte Præsteembeder, hvortil Udvalget intet finder at bemærke, bliver beroende indtil da og derefter indsendes til Kirkeministeriet sammen med Oplysningerne om bemeldte Nettoudbytte.

Udvalget skal derfor tillade sig at foreslaa til Tingets Vedtagelse:

- 1) Lagtinget vælger et Udvalg paa 3 Medlemmer for hvert Præstegæld til at foretage en Vurdering af og til næste ordinære Lagtingssamling indgive Oplysning om, hvad Nettoudbyttet af de hvert enkelt Præsteembede tillagte Jorder gennemsnitlig kan ansættes til.
- 2) Kirkeministeriet underrettes om det af Lagtinget i Sagen foretagne.

I Udvalget ang. Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne, den 7. September 1923.

Den 11. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Udvalgets Forslag vedtoges med 18 Stemmer mod 0.

XXI. Lov om Kirkernes Bestyrelse.

Den 16. August fremlagdes Forslag til Lov om Kirkernes Bestyrelse (vedhæftet som Bilag 11).

Ved Sagens 1. Behandling den 18. August blev den efter Forslag af Formanden henvist til Udvalget i Sagen ang. Lov om Sognebaandsløsning m. v.

Den 13. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

I de ordinære Samlinger i 1921 og 1922 behandlede Lagtinget en Sag angaaende Kirkernes Styrelse og der blev i 1921 vedtaget et Forslag til Lov for Færøerne om Kirkernes Styrelse m. m., hvilken Vedtagelse blev fornyet i Samlingen 1922 (jfr. Lagtingstidende 1921, Pag. 205 flg. og Bilag 16; samt Lagtingstidende 1922, Pag. 60 flg.).

I indeværende Lagtingssamling foreligger en Skrivelse fra Kirkeministeriet af 13. Juni d. A. til Færø Amt og Provst, indeholdende Ministeriets Bemærkninger til nævnte Forslag, samt et paa Grundlag af disse Bemærkninger af Amtet udarbejdet nyt Forslag til Lov for Færøerne om Kirkernes Styrelse m. m.

Undertegnede Udvalg, til hvilket Sagen er blevet henvist, kan i alt væsentligt tiltræde det foreliggende Forslag, som man skal indstille til Lagtingets Vedtagelse, idet man dog skal foreslaa følgende Ændringer:

Fra Udvalget:

I § 2 sættes i Stedet for „Kirkeinspektionen“ „en Kirkeinspektion“.

Fra et Mindretal (A. Samuelsen og Joen J. Dahl):

I § 2 sættes i Stedet for „et af Lagtinget valgt Medlem“ „tre af Lagtinget valgte Medlemmer“.

Fra Udvalget:

Til § 3, 2. Stykke, føjes:

Kirkeværger, som ved denne Lovs Ikrafttræden ikke er Medlemmer af Menighedsraadet, skal fremdeles kunne beklæde Hvervet som Kirkeværger, om de maatte ønske det.

Fra et Mindretal (A. Samuelson):

§ 10 affattes saaledes:

Der opretholdes som hidtil en Kirkekasse for hvert Præstegæld. Disse Kirkekasser beholder som hidtil de sædvanlige Indtægter, herunder Indtægterne i Henhold til § 7 i Lov om Hvalfangst ved Færøerne af 2. Maj 1902 og i Henhold til § 4 i Lov for Færøerne om Afløsning af Tiende og Forandring i forskellige Skatter og Afgifter.

Endvidere overtager hver enkelt Kirkekasse den Formue og Gæld, som nu maatte paahvile Kassen.

De til enkelte Kirker henlagte særlige Midler indgaar i disse Kirkers Kasse (§ 4).

§ 11 affattes saaledes:

Et Præstegælds Kirkekasses Midler benyttes til Vedligeholdelse af ældre Kirker og Opførelse af nye Kirker i Præstegældet.

Af en Kirkekasses Midler kan derhos ydes Tilskud til Præstegældets lokale Kirkekasser til Fremme af de i § 3 omhandlede Formaal samt til Kirkegaardes Anlæg og Vedligeholdelse, jfr. § 14.

For saa vidt et Præstegælds Kirkekasse ikke er i Stand til at opfylde sit Formaal, kan Lagtinget efter de for Ligningen paa Kommunerne af Amtsrepartitionsfondsskatten til enhver Tid gældende Regler udskrive de fornødne Bidrag fra Sognene i Præstegældet, der af de kommunale Styrelser paalignes Menighedens Medlemmer efter de i § 9 omhandlede Regler.

Fra Udvalget:

I § 13 sættes i Stedet for „en bygningskyndig Mand“ „to bygningskyndige Mænd“.

I Udvalget ang. Lov om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne, den 10. September 1923.

Den 14. September foretoges Sagens 2. Behandling.

Lovforslaget behandledes i følgende Afsnit:

§ 1 vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

§§ 2 og 3. Formanden fremlagde saalydende Ændringsforslag til Mindretallets Forslag fra A. Samuelson i Sagen:

Efter „Lagtinget“ indføjes: „efter Forholdstal“.

Lagtinget d. 14. Sept. 1924.

Mindretallets Forslag saaledes ændret vedtoges med 15 St. mod 0.

Udvalgets Forslag til § 2 vedtoges med 16 Stemmer mod 0.

— — — § 3 — — 17 — — 0.

§§ 2 og 3 saaledes ændrede betragtedes som vedtagne uden Afstemning.

§§ 4—9 vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

§§ 10—11. Mindretallets Forslag sattes under Afstemning ved Navneopraab, men borfaldt, idet kun 7 stemte for og ingen imod.

§§ 10 og 11 vedtoges derpaa med 15 Stemmer mod 0.

§§ 12—13. Udvalgets Forslag vedtoges med 14 Stemmer mod 0.

§§ 12—13 saaledes ændrede betragtedes som vedtagne uden Afstemning.

§ 14 vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

§ 15 — — 15 — — 0.

Overgang til 3. Behandling vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

Den 17. September foretoges Sagens 3. Behandling.

Lovforslaget saaledes som vedtaget ved 2. Behandling sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 15 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Matras, Johan Poulsen, A. Samuelson, M. Samuelson, Formanden. Fraværende: Tórgarð, Effersøe.)

Den 18. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XXII. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Skrivelse*) fra Færø Amt ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole.

*) Udelades her.
Lagtingstidende 1923

Ved Sagens 1. Behandling den 3. August blev det vedtaget efter Forslag af Provsten at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer.

Den 4. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Provsten, Konoy, P. Joensen, P. Niclasen og Johan Poulsen.

Den 21. August fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Ved Skrivelse af 19. Juni d. A. har Færø Amts Skoledirektion tilstillet Lagtinget en Sag vedrørende Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole fra at være en toaarig til en etaarig Klasse, hvorom der af Kommissionen for nævnte Skole ved Skrivelse af 20. April d. A. er fremsat Forslag.

Sagen er af Lagtinget blevet henvist til undertegnede Udvalg.

Da Færøernes Realskole i 1904 blev omdannet til en Mellem- og Realskole, blev der samtidigt oprettet en toaarig Forberedelsesklasse, idet man saavel i Skoledirektionen som i Lagtinget ansaa Oprettelsen af en saadan Klasse for nødvendig for at Børnene i den foreskrevne Alder kunde naa frem til den Kundskab og Modenhed, som man maatte kræve som regelmæssig Betingelse for Indtrædelse i Mellem-skolen. (Jfr. Lagtingstidende 1904, Pag. 17 flg.)

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt en Nedlæggelse af Forberedelsesklassen nu maatte anses for betimelig, har baade Skolens Lærer- raad og Kommissionen og Direktionen fraraadet en saadan; og Udvalget kan slutte sig hertil og formener, at en Nedlæggelse af Forberedelsesklassen ikke for Tiden vil kunne anses for forsvarlig.

Derimod maa en Omdannelse af bemeldte Klasse siges at være i høj Grad ønskelig.

Af de foreliggende Oplysninger fremgaar, at Klassen foruden at være toaarig tillige er delt i to Hold, som begge bliver undervist samtidig og har alle Fag fælles, selv om Eleverne i de to Hold staar paa forskellig Standpunkt. At dette er uheldigt, vil være indlysende, idet Eleverne, forudsat at de gennemgaar Klassens begge Hold, faar de samme Pensa igennem 2 Aar i Træk og selve Undervisningen nødvendigvis maa lægges til Rette paa forskellig Maade og tage forskelligt Sigte for de to Holds Vedkommende, alt efter Elevernes forskellige Standpunkt.

Den foreslaaede Omordning skønnes ikke at være af nogen synderlig Betydning i økonomisk Henseende for Mellem- og Realskolen, idet den ikke vil medføre nogen Udgift for Skolen, og Mindreindtægten af Skolepenge ved Ophævelsen af Forberedelsesklassens yngste Hold antagelig vil være ret ringe.

Efter de foreliggende Oplysninger maa Udvalget anse det af Skolekommissionen fremsatte og af Skoledirektionen tiltraadte Forslag for at være vel begrundet og skal derfor i Henhold til det foran anførte tillade sig at foreslaa til Tingets Vedtagelse:

Lagtinget indstiller til Undervisningsministeriet:

1 Bekendtgørelse angaaende allerhøjeste Fastsættelse af Bestemmelser for Færøernes Mellem- og Realskole sker følgende Ændringer:

1) § 1, første Punktum, affattes saaledes:

1 Thorshavn skal der være en Mellem- og Realskole for Færøerne, bestaaende af en etaarig Forberedelsesklasse, 4 etaarige Mellemkoleklasser og en etaarig Realklasse.

2) § 2, første Punktum, affattes saaledes:

Intet Barn maa optages i Forberedelsesklassen, førend det har fyldt sit 10. Aar, eller i Mellemkolens 1ste Klasse før sit fyldte 11. Aar.

1 Udvalget i Sag ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole, d. 20. Aug. 1923.

Ved Sagens 2. Behandling den 23. August vedtoges Overgang til 3. Behandling med 16 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 27. August sættes Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 13 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Patursson, Tórgarð, Debess, Formanden. Fraværende: Provsten, J. H. Poulsen, Danielsen, Matras, Effersøe.)

Den 5. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XXIII. Færøsk i Mellem- og Realskolen.

Den 29. August fremlagdes Skrivelse*) fra Færø Amts Skoledirektion ang. Færøsk i Mellem- og Realskolen.

Den 31. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Tilladelse til Sagens Behandling gaves med 14 Stemmer mod 0.

Sagen blev efter Forslag af Provsten henvist til Udvalget i Sagen ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole.

Den 5. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Færø Amts Skoledirektion har ved Skrivelse af 29. August d. A. tilstillet Lagtinget et af Kommissionen for Færøernes Mellem- og Realskole fremsat Forslag til Ændring af § 6 i de ved kgl. Resolution af 3. Febr. 1910 fastsatte Bestemmelser for Færøernes Mellem- og Realskole, saaledes at Færøsk bliver obligatorisk Fag i nævnte Skole.

Med Hensyn til den praktiske Gennemførelse af det i Forslaget indeholdte har to af Kommissionens Medlemmer taget visse Forbehold.

Sagen er af Lagtinget henvist til Behandling i undertegnede Udvalg.

Spørgsmaalet om Optagelse af Færøsk blandt Undervisningsfagene i Færøernes Mellem- og Realskole blev behandlet af Lagtinget i 1904 (jfr. Lagtingstidende 1904, Pag. 17 flg.).

Efter de hidtil gældende Regler er Færøsk valgfrit Fag i alle Skolens Klasser, dog saaledes, at der for IV Mellem-skoleklassens Vedkommende er frit Valg mellem Færøsk og Svensk.

Af de i Sagen foreliggende Oplysninger fremgaar det, at der er blevet undervist i Færøsk 1 Time om Ugen i alle Klasserne, med Undtagelse af Realklassen, hvor der, saa vidt vides, aldrig er blevet givet Undervisning i Færøsk.

Som bekendt er, efter at de nugældende Bestemmelser for Mellem- og Realskolen bleve fastsatte ved den nævnte kgl. Resolution af 3. Februar 1910, Færøsk blevet indført som obligatorisk Fag i Folkeskolen paa Færøerne, og Udvalget maa derfor anse det for naturligt, at dette Fag faar en fastere Stilling end hidtil i Mellem- og Realskolen derved, at det ogsaa bliver gjort obligatorisk i denne Skole.

*) Udelades her.

Med Hensyn til Omfanget af Undervisningen i Færøsk kan Udvalget tiltræde Kommissionens Forslag om, at der bliver givet 2 Timers ugentlig Undervisning i Færøsk i alle Klasser, jfr. ogsaa Skoledirektionens ovennævnte Skrivelse af 29. August d. A., idet man dog kan slutte sig til det i Direktionens Skrivelse anførte, for saa vidt IV Mellem-skoleklasse og Realklassen angaar.

Efter det her anførte skal Udvalget tillade sig at foreslaa til Tingets Vedtagelse følgende:

Tinget indstiller til Undervisningsministeriet, at § 6 i de ved kgl. Resolution af 3. Febr. 1910 fastsatte Bestemmelser for Færøernes Mellem- og Realskole faar følgende Affattelse:

Undervisningen i Forberedelsesklassen skal omfatte Religion, Dansk, Færøsk, Skrivning, Regning, Historie, Geografi, Sang, Gymnaslik og Naturhistorie og har til Formaal at føre Børnene saa vidt, at de kunne tilfredsstille de Fordringer, som stilles ved Optagelsesprøven til Mellem-skolens 1ste Klasse, jfr. Anordning af 19de Juni 1903.

I Mellem-skoleklasserne skal der gives Undervisning i de i Lov om højere Almenskoler m. m. af 24de April 1903 § 5 for Mellem-skolen foreskrevne Fag i det Omfang, som udfordres, for at Skolen kan faa Ret til at afholde Mellem-skoleeksamen, samt i Færøsk.

Realklassens Undervisning foregaar efter Anordning af 16de November 1906 og Cirkulære af 19de s. M., dog saaledes, at Færøsk (herunder mulig lettere Læsestykker i Oldnordisk) medtages.

I Udvalget ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole, den 3. September 1923.

Den 7. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 16 Stemmer mod 0.

Den 11. September foretoges Sagens 3. Behandling.
Udvalgets Forslag sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 18 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: M. Samuelson, Formanden. Fraværende: Guttelsen, Effersøe.)

Den 12. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XXIV. Rejseunderstøttelse til Lærere.

Ved Lagtingets Aabning den 30. juli fremlagdes Skrivelse*) fra Færø Amts Skoledirektion ang. Rejseunderstøttelse til Lærere.

S. D. henviste Formanden Sagen til Budgetudvalget, der den 17. August afgav

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 14.)

Den 22. August vedtoges Overgang til 3. Behandling med 16 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 25. August vedtoges Udvalgets Forslag med 18 Stemmer mod 0.

XXV. Udvidet Undervisning ved Tveraa Skole.

Den 9. August fremlagdes saalydende Skrivelse fra Færø Amts Skoledirektion ang. udvidet Undervisning ved Tveraa Skole:

*) Udelades her.

Færø Amts Skoledirektion.

Thorshavn, den 9. August 1923.

I Lagtingssamlingen 1921 behandlede Lagtinget et Andragende fra Forstanderskabet for Frodebø Sogns Kommune om Lagtingets Bistand til at faa oprettet en Mellem- og Realskole paa Suderø, jfr. Lagtingstidende 1921, Pag. 110 flg.

Sagen, der i Lagtinget blev udsat, for at de nødvendige Oplysninger kunde indhentes, har siden været Genstand for Overvejelser saavel i Forstanderskabet som i Skoledirektionen, og man er nu naaet til at foreslaa en Ordning, der synes gennemførlig saavel i undervisningsmæssig som i økonomisk Henseende. Denne Ordning er gennemført i en Række smaa Købstæder og Stationsbyer i det øvrige Kongerige. Den giver Eleverne Adgang til almindelig Forberedelseseksamen og gaar i korte Træk ud paa følgende:

I de fem første Skolenaar undervises alle Elever i de forskellige Klasser i de samme Fag. I de to ældste Klasser, hvor Eleverne er 12—14 Aar, sker derimod en Udsondring af de Elever, der skal gaa videre for at tage Forberedelseseksamen, saaledes at de vel undervises sammen med de andre Elever i en Række Fag, men dog dels faar mindre Undervisning i nogle af disse Fællestæg, dels faar særlig Undervisning i andre Fag. For at faa Forberedelseseksamen maa disse Elever yderligere have Undervisning i 2 Aar efter at de andre Elever er udskrevet af Skolen. Der etableres derfor 2 særlige Klasser for disse Elever, men Tanken er dog den, at man indtil videre kun etablerer een af disse Klasser om Aaret, saaledes at Forberedelseseksamen kun afholdes hvert andet Aar.

Forstanderskabet og Skolekommissionen har anbefalet, at denne Ordning gennemføres, og Skoledirektionen, der har forhandlet om Sagen med Undervisningsministeriets Konsulent i Skolesager samt Undervisningsinspektøren, kan ligeledes tiltræde Ordningen.

Sagen kan imidlertid ikke gennemføres uden at forelægges Undervisningsministeriet, da Gennemførelsen af Ordningen betyder en Fravigelse fra Reglerne i Anordning af 16. Januar 1912 angaaende forskellige Forhold vedrørende Folkeskolen i Bygderne paa Færøerne, og til Brug ved denne Forelæggelse skal man da udbede sig en Udtalelse fra Lagtinget.

Til nærmere Oplysning om Skolens Forhold kan anføres, at der ifølge de sidst modtagne Forsømmelseslister findes følgende Antal Børn ved Skolerne i Kommunen:

Tveraa.....	156
Trangisvaag.....	60
Frodebø.....	35

Af disse skal efter Forstanderskabets Mening samtlige Børn fra Tveraa søge Tveraa Skole, medens Børnene fra Trangisvaag og Frodebø skal undervises ved Skoler i disse Bygder, indtil de er 10 Aar, hvorefter de skal undervises ved Tveraa Skole. Antallet af privat underviste Børn kan ikke oplyses i Øjeblikket. Ørdevig Skole er ikke inddraget under den planlagte Skoleordning. En Del Beboere af Trangisvaag og Frodebø har ikke ønsket denne Ordning og har fremsendt en Adresse. Forstanderskabet har dog ikke ment at kunne tage Hensyn til Adressen. Denne medfølger som Bilag.

Ved Tveraa Skole er for Tiden ansat følgende Lærere:

1 Førstelærer med Grundløn.....	3000 Kr.
1 Andenlærer - —	2100 -
1 — — — —	1600 -
1 Lærerinde - —	1200 -

For de tre førstnævntes Vedkommende har Undervisningsministeriet tilladt Forhøjelse af Grundlønnen i Medfør af § 3 i Lov af 12. Juni 1922 om Lønbestemmelser m. m. for Lærere og Lærerinder i Folkeskolen paa Færøerne.

Der ønskes af Forstanderskabet oprettet et nyt Lærerenbøde, at besætte med en Lærer, der kan undervise til almindelig Forberedelseseksamen.

Iøvrigt er det Tanken at anvende Lærerne fra Frodebø og Trangisvaag, hvor man vil kunne anvende Fogeskolelærere (-inder).

Ved Sagens 1. Behandling den 16. August blev den efter Forslag af Effersøe henvist til Udvalget i Sagen ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole.

Den 29. August fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Færø Amts Skoledirektion har ved Skrivelse af 9. d. M. tilstillet Lagtinget en Sag vedrørende en Udvidelse af Undervisningen ved Tveraa Skole og har, da Sagen ikke kan gennemføres uden først at være forelagt Undervisningsministeriet, idet Gennemførelsen af den paatænkte Udvidelse betyder en Fravigelse fra Reglerne i Anordning af 16. Januar 1912 angaaende forskellige Forhold vedrørende Folkeskolen i Bygderne paa Færøerne, til Brug ved denne Forelæggelse anmodet om en Udtalelse fra Tinget.

Sagen er af Lagtinget henvist til Behandling i undertegnede Udvalg.

I Lagtingssamlingen 1921 behandlede Tinget et Andragende fra Forstanderskabet for Frodebø Sogns Kommune til Regering og Rigsdag om Oprettelse af en Mellem- og Realskole paa Tveraa (jfr. Lagtingstidende 1921, Pag. 110 flg.).

Sagen, som dengang blev udsat, for at de nødvendige Oplysninger kunde indhentes, foreligger nu med Direktionens ovennævnte Skrivelse, bilagt med Skrivelser fra Forstanderskabet af 4. Maj og 8. Juni d. A., Skrivelser fra Førstelæreren ved Tveraa Skole af 22. April 1922 og 7. Juni d. A. tiligemed Forslag til Timefordeling og Skoleplan samt endvidere en Adresse fra Beboerne i Bygderne Trangisvaag og Frodebø af 18. Marts d. A.

Efter de foreliggende Oplysninger paatænker man nu en Ordning, hvorefter der, i Stedet for Oprettelsen af en Mellem- og Realskole, agtes

gennemført en saadan Udvidelse af Undervisningen, at der bliver Adgang til at tage almindelig Forberedelseseksamen.

Denne Ordning, som synes hensigtsmæssig, kan Udvalget tiltræde og anbefale til Lagtingets Vedtagelse, og skal forøvrigt med Hensyn til, hvorledes Forholdet tænkes ordnet i det enkelte, tillade sig at henvise til Direktionens bemeldte Skrivelse.

Angaaende Forholdet mellem den udvidede Skole paa Tveraa og Skolerne i Bygderne Trangisvaag og Frodebø har Flertallet af det nuværende Forstanderskab tiltraadt en Henstilling fra Direktionen om, at samtlige Børn i de nævnte Bygder, Trangisvaag og Frodebø, fra 10 Aars Alderen skal undervises i Tveraa Skole, og de nuværende Skoler i disse Bygder herefter bliver Pogeskoler eller Grundskoler.

Imidlertid har Befolkningen i Bygderne Trangisvaag og Frodebø, saaledes som det frengaar af ovennævnte Adresse, modsat sig en saadan Ordning, idet man ønsker at beholde den nuværende Ordning med en selvstændig Skole i hver af de nævnte Bygder.

Udvalget kan betragte mange af de i Adressen anførte Grunde for vel beføjede og maa formene, at det er en noget stræng Fordring, at samtlige Børn i Trangisvaag og Frodebø fra 10 Aars Alderen skal være forpligtede til at søge Skolen i Tveraa, naar de som nu kan modtage alm. Folkeskoleundervisning i deres Hjembygd og naar man desuden kan regne med, at kun et Mindretal af dem vil søge den udvidede Undervisning.

En anden Sag er, at det maa staa de enkelte Børn fra disse Bygder, som maatte ønske at faa en videregaaende Undervisning, frit at kunne søge Tveraa Skole. --

Det foreliggende Forslag til Skoleplan for Tveraa Skole maa derfor af Hensyn til det foranførte ændres, og endvidere bør efter Udvalgets Mening ogsaa § 12 i Forslaget, hvorefter der for Undervisningen i Realskolen skal betales Skolepenge, ændres, idet hele Undervisningen i en kommunal Skole som den omhandlede bør være fri for alle Børn i Kommunen og Adgangen til Realskolen derfor kun bør være betinget af en Optagelsesprøve.

I Overensstemmelse med det her anførte skal Udvalget tillade sig at foreslaa til Tingets Vedtagelse:

- 1) Lagtinget anbefaler, at Undervisningen ved Tveraa Skole udvides saaledes, at der bliver Adgang til at tage almindelig Forberedelseseksamen.
- 2) De nuværende Skoler i Bygderne Trangisvaag og Frodebø bibeholdes som selvstændige Skoler, idet det dog skal staa Børn fra alle Bygder i Frodebø Sogns Kommune frit at søge Skolen i Tveraa.
- 3) Lagtinget tiltræder det af Udvalget ændrede Forslag til Skoleplan for Tveraa Skole.

I Udvalget ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole, den 28. August 1923.

*

*

*

Ændret Forslag
til Skoleplan for Tveraa Skole.

§ 1.

Frodebø Bygd, Tveraa Bygd og Trangisvaag Bygd udgør hver sit Skoledistrikt.

I Frodebø og Trangisvaag er der Folkeskole.

I Tveraa er der Folkeskole og kommunal Realskole.

§ 2.

Folkeskolerne optager alle de skolepligtige Børn, som efter Skolekommissionens Skøn ikke paa anden Maade nyder forsvarlig Undervisning.

§ 3.

I Tveraa kommunale Realskole optages kun Børn, der kan bestaa Optagelsesprøven dertil.

Alle indensogns Børn har, uden Hensyn til, i hvilken Skole de har modtaget Folkeskoleundervisningen, samme Adgang til Skolen.

§ 4.

Skoleaaret regnes fra 1. April til 31. Marts. Den daglige Undervisningstid er i Tidsrummet 1. Marts til 31. Oktober fra Kl. 8 Morgen til Kl. 2 Eftermiddag. Fra 1. November til Slutningen af Februar fra Kl. 9 Morgen til Kl. 2,15 Eftermiddag.

§ 5.

Optagelse i Tveraa Skole finder kun Sted ved Skoleaarets Begyndelse. Under særlige Omstændigheder kan der afviges fra denne Bestemmelse.

§ 6.

Udskrivning af Skolen af skolepligtige Børn kan, medmindre særlige Forhold som Bortrejse, Sygdom o. lign. taler derfor, kun finde Sted ved Skoleaarets Slutning.

Udskrivning af Elever, for hvem Skolepligten er ophørt, foregaar 2 Gange aarlig: 1. April og 1. Oktober. Skolekommissionen kan dog dispensere fra denne Bestemmelse.

§ 7.

I Realskolen mulkeres ikke; men gør en Elev sig skyldig i grove Forsømmelser, og Henvendelse derom fra Skolens Leder til hans Forældre eller Værge har vist sig frugtesløs, vil Eleven efter Lærerraadets Bestemmelse kunne bortvises, og henvises i saa Fald til Folkeskolen.

§ 8.

Tveraa Skole ledes af en Overlærer.

Ved Skolen ansættes saa mange Lærere(inder), som Undervisningens Tarv kræver.

§ 9.

Overlæreren (som Formand) og alle ved Skolen i Tveraa fast ansatte Lærere og Lærerinder udgør Tveraa Skoles Lærerraad.

§ 10.

Tveraa Folkeskole deles i 2 Afdelinger:

- a) Grundskolen for Børn fra 7 til 10 Aar;
- b) Folkeskolen for Børn fra 10 til 14 (15) Aar.

Grundskolen bestaar af 3 Klasser.

Ordentligvis kan intet Barn, der ved Skoleaarets Begyndelse er fyldt 10 Aar, vedblive sin Skolegang i Grundskolen, men henvises til Folkeskolen.

Folkeskolen bestaar af 4 Klasser.

Lærerraadet bestemmer Børnenes Fordeling i Klasserne.

Tveraa kommunale Realskole skal bestaa af 4 Klasser.

Alle Børn, der ønskes delagtiggjort i Realskolens Undervisning, maa anmeldes til og deltage i den ved Skoleaarets Slutning afholdte Optagelsesprøve.

Sker det, at der til denne Prøve kun bestaar et ringe Antal Elever, kan Lærerraadet dog indstille, at der et saadant Aar ingen ny Klasse oprettes. To paa hinanden følgende Aar maa dette ikke ske.

Fra Realskolens øverste Klasse dimitteres til almindelig Forberedelseseksamen.

§ 12.

Undervisningen i Realskolen er fri.

§ 13.

Alle Læremidler, der kun anvendes paa Skolen, leveres Eleverne gratis.

Det forlanges principielt, at Forældrene lader anskaffe det Skrive-materiale, de Skolebøger o. lign., som af Skolen forlanges brugt ved Elevernes Hjemmeforberedelse.

I Tilfælde, hvor Forældrene ikke har Raad til at anskaffe, hvad Barnet behøver af disse Sager, kan Skolen og undtagelsesvis paa Kommunens Regning lade saadant anskaffe og udlåne det til Eleven.

§ 14.

Denne Plan træder i Kraft den 1. April 1924.

Den 30. August vedtoges Overgang til 3. Behandling med 14 Stemmer mod 0.

Den 12. September fremlagdes saalydende

Ændringsforslag.

Udvalgets Punkt 2 og 3 udgaar og i Stedet sættes som Punkt 2:

Lagtinget tiltræder Forstanderskabets Forslag til Skoleplan for Tveraa Skole, dog med følgende Ændringer:

§ 12 udgaar og i Stedet sættes som ny § 12:

Undervisningen i Realskolen er fri, dog kan der for Elever fra andre Kommuner kræves Skolepenge, hvis Størrelse fastsættes af Forstanderskabet, men skal godkendes af Skoledirektionen. I Tilfælde af Uenighed mellem denne og Forstanderskabet, kan dette indbringe Sagen til Lagtingets Afgørelse.

Lagtinget, den 12. September 1923.

Edw. Mortensen. H. C. W.-Tórgarð. R. Rasmussen. M. Samuelson.

S. D. foretoges Sagens 3. Behandling.

Udvalgets Forslag Punkt 1 sattes først under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 20 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Guttesen.)

Ændringsforslaget sattes derpaa under Afstemning, ligeledes ved Navneopraab, men borfaldt, idet kun 9 stemte for og ingen imod.

Endelig sattes Udvalgets Forslag Punkt 2 og 3 under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 13 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Joen Poulsen, Mortensen, Patursson, Winther, A. Samuelson, Tórgarð, M. Samuelson, Formanden. Fraværende: Guttesen.)

XXVI. Ombygning af Tveraa Skole.

Den 9. August fremlagdes Skrivelse*) fra Færø Amts Skoledirektion ang. Ombygning af Tveraa Skole.

Ved Sagens 1. Behandling den 16. August blev Sagen efter Forslag af Provsten henvist til Kirkekasseudvalget.

Den 1. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Forslanderskabet for Frodebo Sogns Kommune har til Lagtinget indgivet Andragende om sammes Medvirkning til, at der af Statskassen ydes Kommunen et saa stort Tilskud som muligt til Ombygning og Udvidelse af Skolen i Tveraa.

Sagen er henvist til undertegnede Udvalg.

Forstanderskabets Andragende er bilagt med Planer og Overslag for den paatænkte Udvidelse, hvoraf fremgaar, at man tænker sig Skolebygningen udvidet med 6 Klasseværelser saaledes, at den ialt vil komme til at indeholde 10 Klasseværelser i to Etager samt i Kvistetagen Boliger for to gifte og en ugift Lærer. Det fremgaar ikke af Beskrivelsen, hvilket Børneantal man har regnet de enkelte Klasseværelser at skulle rumme. Den samlede Overslagssum er ansat til 68,000 Kr.

Foruden almindelig Tilvækst i Befolkningstallet i Frodebo Sogn, som nødvendiggør en Udvidelse af Skolelokalerne, motiveres denne forholdsvist store Udvidelse ved en paatænkt Nyordning i Undervisningsforholdene i Tveraa, hvorved denne Skole tillige kommer til at omfatte en videregaaende Undervisning, der tager Sigte paa almindelig Forberedelseseksamen. Man skal her henvise til en særlig Sag om Udvidelse af Undervisningen ved Tveraa Skole, der er til Behandling i indeværende Lagtingssamling.

Udvalget kan anbefale, at der sker en Udvidelse af Skolelokalerne som paatænkt, men mener ikke at kunne godkende den for Udvidelsen foreliggende Plan, og skal hertil knytte følgende Bemærkninger:

Den nuværende Skolebygning i Tveraa har oprindelig været en 1-Etages Stenbygning og er siden udvidet ved, at der er paabygget en Etage af Tømmer, hvori indeholdes 2 Klasseværelser saaledes, at Bygningen nu indeholder 4 Klasseværelser i to Etager.

Til denne Bygning tænker man sig nu bygget en Tilbygning af Tømmer i to Etager (Vinkelbygning) indeholdende 6 Klasseværelser med

*) Udelades her.

Kontor og Lærerværelse, samt paabygget hele Komplekset en Kvistetage, hvori indrettes de omhandlede Lærerboliger, der saaledes kommer til at ligge i 3die Etage.

Udvalget finder ikke at kunne anbefale, at den projekterede Bygning opføres af Tømmer, som foreslaaet, selv om Bygningen tænkes beslaaet udvendig med galv. Jernplader, idet man maa holde for, at en Betingelse for Lagtingets Anbefaling til Ydelse af Statstilskud til egentlige Skolebygninger maa være, at disse opføres af et mere permanent Materiale, som Kampesten eller Beton, og rent bortset fra Holdbarheden maa man i det foreliggende Tilfælde, hvor der er Tale om Klasseværelser i to Etager over hinanden, finde dette meget uhensigtsmæssigt ved en Tømmerbygning.

I øvrigt maa Udvalget udtale, at man, som Forholdene endnu er paa Færøerne, bør undgaa at bygge Skolebygninger med almindelige Klasseværelser i 2 Etager over hinanden, da dette for Skolearbejdet maa virke mere forstyrrende end sideliggende Stuer og Besparselsen i Grundareal ikke her kan have den Betydning som i større Forhold, hvor Grundarealet har en forholdsvis betydelig højere Værdi.

For at opnaa fuld Afgrænsning mellem de enkelte Klasseværelser i en 2-Etages Bygning, saavel i Bjælkelag som Skillerum, vil man være nødsaget til at anvende Dimensioner og Materialer, som uden Tvil vil gøre et saadant Bygningsanlæg dyrere end en 1-Etages Bygning.

Endvidere maa man finde det uheldigt, at der i en tredje Etage, over to Lag Skolestuer, indrettes Lærerboliger, da dette, saavel for Lærere, der skal bebo disse Lejligheder, som for Skolearbejdet, maa virke meget generende.

Udvalget kan saaledes ikke anbefale, at der paa Grundlag af de nu foreliggende Planer søges Støtte af Statskassen til den omhandlede Skolebygning, men vil stille Forslag om, at der i Forbindelse med Skoledirektionen udarbejdes nye Planer for Skoleanlægget, og at Skoledirektionen bemyndiges til, efter at have godkendt disse Planer, at indgaa til Undervisningsministeriet med Andragende om sædvanligt Tilskud.

Man skal iøvrigt vedrørende Dispositionerne i de foreliggende Planer bemærke følgende:

1. Klasseværelser bør gives en mere langstrakt Form, da det ved den angivne Stuedybde vil være vanskeligt, uden ret stor Etagehøjde, at opnaa gode Belysningsforhold.
2. Korridorpladsen er meget ringe. Korridoren maa gives en Bredde af mindst 2,20 m og et samlet Areal, der maa staa i Forhold til Børneantallet.
3. Trappeanlægget maa anses aldeles ufilstrækkeligt i Forhold til det store Antal Klasseværelser, som dette skal give Adgang til.
4. Naar der skal indrettes flere Lærerlejligheder i Kvistetagen — i en 1-Etages eller eventuelt 2-Etages Bygning —, maa der kunne skabes en bedre Planlægning for disse end den foreliggende, navnlig derhen, at de enkelte Lejligheder adskilles bedre fra hinanden end som foreslaaet. Endvidere bør Lejlighederne have særlig Opgang og ikke som i Planen fælles med Klasseværelserne gennem Skolens Korridorer.

I Henhold til det foran fremførte skal Udvalget stille følgende

Forslag.

1. Lagtinget overdrager til Færø Amts Skoledirektion, efter Forhandling med Forstanderskabet for Frodebø Sogns Kommune og under fornøden

Hensyntagen til de i foranstaaende Betænkning fremsatte Bemærkninger, at tilvejebringe nye Planer for Udvidelse af Skolen i Tveraa saaledes, at der som Byggemateriale anvendes Kampesten, Beton el. lign.

2. Lagtinget bemyndiger Færø Amts Skoledirektion til, naar tilfredsstillende Planer foreligger, at indsende Sagen til Undervisningsministeriet med Andragende om, at der efter de almindelige Regler maa blive ydet Frodebø Sogns Kommune Tilskud af Statskassen til Udvidelse af Tveraa Skole.

1 Kirkekasseudvalget, den 31. August 1923.

Den 8. September vedtoges Overgang til 3. Behandling med 11 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 11. September sattes Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 19 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Guttesen, Effersøe.)

XXVII. Undervisningssproget.

Den 10. August fremlagdes Skrivelse*) fra Selvstyrepartiet ang. Undervisningen i Folkeskolen.

Ved Sagens 1. Behandling den 21. August blev den efter Forslag af Provsten henvist til Udvalget i Sagen ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole.

*) Udelades her.

Den 11. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

I de ordinære Samlinger 1918, 1919, 1920, 1921 og 1922 har Lagtinget behandlet Sagen angaaende Undervisningssproget i Folkeskolen paa Færøerne og har med Hensyn til en Ændring i det paagældende Stykke i § 7 i Anordning af 16. Januar 1912 angaaende forskellige Forhold vedrørende Folkeskolen i Bygderne paa Færøerne hver Gang vedtaget samme Forslag. Man kan derfor henvise til, hvad der tidligere er foregaaet i Sagen (jfr. Lagtingstidende 1918 B, Pag. 50 flg.; 1919 B, Pag. 5 flg.; 1920, Pag. 6 flg.; 1921, Pag. 100 flg.; 1922, Pag. 1 flg.).

Forslaget har ikke nydt Fremme, hvorimod der foreligger en Skrivelse fra Undervisningsministeriet af 8. Febr. d. A., kommunikeret Lagtinget fra Færø Amts Skoledirektion under 5. Marts.

I nævnte Skrivelse udtaler Ministeriet, at der allerede ved den kgl. Anordning af 16. Januar 1912 § 7 er aabnet Adgang til ogsaa at henvende sig til Færøsk som Undervisningssprog ved Siden af Dansk, og at man maa anse det for udelukket, at det Maal for Undervisningen i Dansk, som det fremsatte Forslag angiver, kan naas, naar Undervisningssproget skal være Færøsk.

Ved Skrivelse af 10. August d. A. er Sagen blevet genoptaget af Selvstyreparket i indeværende Lagtingssamling, og Sagen er blevet henvist til undertegnede Udvalg. Udvalget har delt sig i et Flertal og et Mindretal.

Flertallet (Provsten, S. P. úr Konoy og Poul Joensen) skal bemærke, at naar det i Ministeriets ovennævnte Skrivelse hedder, at der ved Anordning af 16. Januar 1912, § 7, er aabnet Adgang til ogsaa at tage Færøsk som Undervisningssprog ved Siden af Dansk, saa stemmer denne Udtalelse ikke ganske med den Opfattelse, man her paa Færøerne har haft af Forholdet, idet man har betragtet Lærerne som frit stillede med Hensyn til Brugen af Undervisningssprog før Fremkomsten af den nævnte Anordning, og at det først er ved denne, at der er blevet fastsat Regler angaaende Undervisningssproget. Desuden maa Flertallet under Henviisning bl. a. til den i sidste Lagtingssamling afgivne Betænkning i Sagen stadig holde for, at det eneste naturlige og nationalt og skolemæssigt forsvarlige er, at Børnenes Taleprog er Folkeskolens Undervisningssprog, og at det tilsigtede Maal med Hensyn til Undervisningen i Dansk ved den Plads, som Dansk indtager i Skolen, kan naas. — Endvidere skal man tillade sig at bemærke, at naar der i de sønderjydske Landsdele er truffet den Ordning, at Undervisningssproget retter sig efter Folkesproget, medens der er sikret Dansk og Tysk en Undervisning i et vist Omfang, skulde Billighed synes at tale for, at en noget tilsvarende Ordning blev gennemført for Færøernes Vedkommende, hvor Talesproget ikke er Dansk, men Færøsk.

Flertallet kan ikke se andet end, at en saadan Ordning ikke vil være til Hinder for Opnaaelsen af det tilsigtede Maal med Hensyn til Undervisningen i Dansk, og at man derved vil fjerne en væsentlig Anledning til nationale Modsætninger.

Flertallet skal derfor tillade sig at foreslaa, at det nedenstaaende, tidligere Forslag atter i Aar maa blive vedtaget af Tinget.

Undertegnede Mindretal (Poul Nielsen og Johan Poulsen) skal tillade sig at henvise til, hvad der fra samme Side tidligere er fremført angaaende denne Sag, særlig til Flertallets Udtalelse i en under 10. September

1910 afgiven Udvalgsbetænkning (vedhæftet Lagtingstidende f. 1910 som Bilag 5), som vi kan tiltræde, og finder ikke Anledning til at fremkomme med noget Forslag til Ændring i § 7 i Anordning af 16. Januar 1912.

Forslag fra Flertallet:

§ 7 i Anordning af 16. Januar 1912 angaaende forskellige Forhold vedrørende Folkeskolen i Bygderne paa Færøerne ændres saaledes:

Tredie Stykke udgaar, og som nyt Stykke sættes:

„Undervisningssproget er Børnenes Talesprog, Færøsk.

Ved Undervisningen i Færøsk og Dansk lægges der Vægt paa, at Børnene opnaar Færdighed i Brugen af de to Sprog saavel i Læsning som i Tale og Skrift.“

I Udvalget ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole, den 3. September 1923.

Den 12. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 13 Stemmer mod 0.

Den 18. September udsattes Sagens 3. Behandling til et følgende Møde (efter Forslag af Konoy).

S. D. foretoges Sagens 3. Behandling.

Flertallets Forslag sættes under Afstemning ved Navneopraab, og vedtoges med 11 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Joen Poulsen, P. Niclasen, Danielsen, Matras, Johan Poulsen, A. Samuelson, Tórgarð, M. Samuelson, Dahl, Effersøe, Formanden.)

S. D. oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XXVIII. Skolebygning i Sandevaag.

Den 11. August fremlagdes en Sag ang. en Skolebygning i Sandevaag.

Ved Sagens 1. Behandling den 16. August blev den efter Forslag af Provsten henvist til Kirkekassendvalget.

Den 31. August fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Til undertegnede Udvalg er henvist et Andragende fra Forstanderskabet for Sandevaag Sogns Kommune om Lagtingets Medvirkning til at der maa blive ydet Tilskud af Statskassen til Opførelsen af en ny Lærerbolig i Sandevaag samt til Omforandring af den gamle Lærerbolig til Skolestue.

Antallet af skolesøgende Børn i Sandevaag er vokset meget stærkt i de senere Aar, saaledes at det allerede for 3 Aar siden har vist sig nødvendigt at ansætte en Lærer (Lærerinde) til, og denne har til Undervisningen hidtil benyttet et lejet Lokale. Da en saadan Ordning i Længden vil være ret uholdbar og navnlig virker splittende for Skolearbejdet, paatænker Forstanderskabet derfor nu, — i Lighed med den Ordning, der i den senere Tid har fundet Sted i andre Bygder, — at indrette den gamle Skolebygning til Skolestue alene og i Stedet opføre en selvstændig Bolig for en gift Lærer, medens det ikke af Sagen fremgaar, hvad man har tænkt sig med Hensyn til Bolig for Andenlæreren.

Der foreligger Planer med Beskrivelse og Overslag for Lærerboligen samt Overslag for Omforandring af den gamle Skole, medens der mangler Plan af denne.

Udvalget kan i al Almindelighed anbefale den af Forstanderskabet paatænkte Ordning og kan anse den foreslaaede Lærerbolig som passende til Formaalet overensstemmende med de Krav, der stilles til en saadan, men finder Anledning til vedrørende Bygningens Konstruktion og Overslag at fremsætte følgende Bemærkninger:

1. De angivne Dimensioner for det øvre Bjælkelag, Tagværk med Tagbeklædning, Gulv i Tagetage og Hovedskillerum i Stueetage er for ringe og maa gives en passende Forøgelse.
2. Naar Bygningen tænkes opført af Cementhulsten, maa man nære Betænknelighed ved, at Muren udvendig behandles kun med Fugning, idet Stenen, der saaledes kommer til at staa blottet mod Vejrets Paavirk-

ning, er altfor porøs til dette, og man maa derfor holde for, at Muren pudses omhyggelig i Cementmørtel.

3. Naar Ydermuren indvendig beklædes med Bygningspap, bør formentlig Skillerum i Stueetagen — for at opnaa ensartede Vægge — ligeledes udføres med Bygningspap paa Bindingsværk.
4. Den ansatte Sum til Omforandring af den nuværende Skolebygning maa anses for lav i Forhold til det, der bør kræves ved en saadan Omforandring, og under Hensyntagen til det foran anførte vedrørende Lærerboligen formener Udvalget, at den samlede Overslagssum bør ansættes til Kr. 17 000,00.

Under Henvisning til foranstaaende skal Udvalget tillade sig at indstille til Tingets Vedtagelse:

Lagtinget indgaar til Undervisningsministeriet med Andragende om samnes Medvirkning til, at der ydes Sandevaag Sogns Kommune et Tilskud af indtil Halvdelen af 17,000 Kr., eller 8,500 Kr., til Opførelse af en ny Lærerbolig og Omforandring af den gamle Skolebygning i Sandevaag i Henhold til den foreliggende Plan med de af Udvalget anførte Ændringer.

I Kirkekasseudvalget, den 30. August 1923.

Den 3. September vedtoges Sagens Overgang til 3. Behandling med 16 Stemmer mod 0.

Den 8. September foretoges Sagens 3. Behandling.

Udvalgets Forslag sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 18 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Provsten, Winther, A. Samuelsen.)

Den 11. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XXIX. Skolestue i Haraldsund.

Den 17. August fremlagdes Andragende*) fra Forstanderskabet for Kunø, Mygledal og Husum Sognes Kommune ang. Opførelse af en Skolestue i Haraldsund.

Ved Sagens 1. Behandling den 21. August blev den efter Forslag af Provsten henvist til Kirkekasseudvalget.

Den 5. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Til undertegnede Udvalg er henvist et Andragende fra Forstanderskabet for Kunø, Mygledal og Husum Sognes Kommune om Lagtingets Medvirkning til, at der maa blive ydet Kommunen Tilskud af Statskassen til Opførelse af en Skolestue i Bygden Haraldsund.

Sagen er bilagt med Tegning, Beskrivelse og Overslag for den paa-tænkte Skolestue, hvorefter denne ansættes til at ville koste 13,500 Kr.

Det foreliggende Andragende har været indsendt til forrige Aars Lagtingssamling, men naaede ikke at blive antaget til Behandling. Der foreligger nu i Aar nyt Andragende fra Forstanderskabet.

Bygden Haraldsund har (i 1922) 6 skolesøgende Børn. Undervisningen foregaar ved Læreren i Kunø, som periodevis opholder sig i Bygden.

Udvalget maa formene, at selv om Børneantallet i Haraldsund endnu kun andrager 6, og Nødvendigheden for Opførelsen af en Skolestue saaledes skulde synes ringe, bør der alligevel ses hen til, at Benyttelsen af private Værelser til Undervisningen altid maa anses for at være uheldig, ligesom det maa anses formaalstjenligt, at der findes en mindre Lejlighed, der kan staa til Lærerens Disposition under hans Ophold i Bygden.

Da Haraldsund i de senere Aar ogsaa er en Del udvidet og ved sin fortrinlige Beliggenhed for Baadfiskeri har gode Udviklingsmuligheder, nærer Udvalget ingen Betænkeligheder ved at anbefale, at Kommunen opnaar et til Opførelse af den omhandlede Skolestue passende Tilskud.

Den foreliggende Plan indeholder, foruden en Skolestue med Forstue i Lighed med de almindeligvis opførte, tillige Værelser i Tagetagen til Beboelse for Læreren under hans Ophold i Bygden.

Til Planen skal Udvalget bemærke, at Belysningen af Skolestuen bør foregaa ved Vinduer i den ene Side af Gavlen, og ikke som i Planen ved Vinduer i de to modstaaende Sider af Stuen.

*) Udelades her.

Med Hensyn til Overslagssummen har Udvalget intet at bemærke.

I Henhold til foranstaaende skal Udvalget tillade sig at indstille til Lagtingets Vedtagelse:

2. Lagtinget indgaar til Undervisningsministeriet med Andragende om sammes Medvirkning til, at der af Statskassen ydes Kunø, Mygledal og Husum Sognes Kommune et Tilskud af indtil Halvdelen af 13,500 Kr. eller 6,750 Kr. til Opførelse af en Skolestue i Bygden Haraldsund i Henhold til den foreliggende Plan med den i nærværende Betænkning anførte Ændring.
2. Skolens Betiggenhed med Legeplads og Udhuse fastsættes efter Forhandling med Færø Amts Skoledirektion.

I Kirkekasseudvalget, den 4. September 1923.

Sagens 2. Behandling foretoges den 7. September.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 11. September sattes Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 19 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Guttessen, Effersøe.)

Den 12. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XXX. Skolebygning i Fuglefjord.

Den 28. August fremlagdes Andragende*) fra Forstanderskabet for Fuglefjord Sogns Kommune ang. Opførelse af en Skolebygning i Fuglefjord.

*) Udelades her.

Sagens 1. Behandling foretoges den 29. August.

Tilladelse til Sagens Behandling gaves med 17 Stemmer mod 0.

Samuelson foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole.

Samuelson tog dette Forslag tilbage og foreslog Sagen henvist til Kirkekasseudvalget.

Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 1. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Nærværende Sag har foreligget for Lagtinget i dets Samlinger 1919 og 1922. De i 1922 foreliggende Planer kunde Lagtinget imidlertid ikke godkende, men vedtog at overdrage til Skoledirektionen, efter Forhandling med Forstanderskabet, at tilvejebringe nye tilfredsstillende Planer og derefter indsende Sagen til Undervisningsministeriet med Andragende om, at der efter almindelige Regler maa blive ydet Kommunen et Tilskud af Statskassen til Skolebygningens Opførelse.

Efter at der nu er udarbejdet nye Planer for Skolebygningen, har Forstanderskabet for Fuglefjord Sogns Kommune paany indsendt Sagen til Færø Amts Skoledirektion og andrager om, at der af Statskassen maa blive ydet Kommunen et saa stort Tilskud som muligt til Bygningens Opførelse. Skoledirektionen har ønsket paany at forelægge Lagtinget Sagen.

Den nu foreliggende Plan omfatter en Bygning med 3 Klasseværelser, hvert til 36 Børn, og et Værelse til Skolens Brug (Bibliotek el. lign.) samt Lejlighed for en ugift Lærer. Desuden er der disponibel Plads for eventuel senere Indretning af en Skolestue for Haandgerning el. a. Den gamle Skolestue tænker Forstanderskabet sig indrettet til Lærerboliger alene. Overslagssummen for den nye Skolebygning er ansat til 48,000 Kr.

Udvalget kan anbefale den foreliggende Plan som egnet til Anvendelse i dens foreliggende Skikkelse. Da der imidlertid ikke foreligger nogen Situationsplan visende den ny Skoles Beliggenhed i Forhold til den nuværende og visende Legepladsens Størrelse m. v., maa man holde for, at Bestemmelsen herom til sin Tid maa ske efter Forhandling med Skoledirektionen.

Idet Udvalget med Hensyn til Nødvendigheden af, at der sker en Udvidelse af Skolelokalerne i Fuglefjord som andraget, tillader sig at henvise til hvad der herom er fremsat i den i Sagen afgivne Betænkning ved dens Behandling i Lagtingssamlingen 1922 (jfr. Lagtingstidende for 1922, Side 9), skal man tilføje, at man allerede i indeværende Aar har set sig nødsaget til at ansætte en Lærer til i Fuglefjord, saaledes at der nu er 3 Lærerembeder i Fuglefjord, medens der kun findes een Skolestue, og Undervisningen saaledes for en stor Del maa foregaa i lejede Lokaler.

Under Henvisning til, hvad der i nærværende Betænkning er fremført og hvad der i øvrigt maatte foreligge i Sagen under dens Behandling i foregaaende Lagtingssamlinger, skal Udvalget tillade sig at fremsætte følgende

Forslag.

1. Lagtinget indgaar til Undervisningsministeriet med Andragende om sammes Medvirkning til, at der af Statskassen ydes Fuglefjord Sogns Kommune et efter de af Ministeriet hidtil fulgte Regler passende Tilskud til Opførelse af en ny Skolebygning i Fuglefjord.
2. Skolebygningen opføres i Overensstemmelse med den foreliggende Plan. I den Byggearbejdets Paabegyndelse udarbejdes Situationsplan for det samlede Skoleanlæg, og forelægges Færø Amts Skoledirektion til Godkendelse.

I Kirkekasseudvalget, den 31. August 1923.

Den 5. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 19 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 8. September sattes Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 15 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Provsten, Mortensen, Patursson, Winther, Debess, Effersøe.)

Den 11. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XXXI. Tilskud til Føroya Fólkaháskúla.*

Den 11. August fremlagdes Andragende**) fra Højskoleforstander Símun av Skarði om Tilskud til Føroya Fólkaháskúla.

*) Se Lagtingstidende 1922, Pag. 33.
**) Udelades her.

Ved Sagens 1. Behandling den 16. August blev den efter Forslag af Konoy henvist til Budgetudvalget.

Den 25. August fremlagdes

Nevndarálit.

(Vedhættet som Bilag 33.)

Den 27. August vedtoges Sagens Overgang til 3. Behandling med 11 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 30. August vedtoges Udvalgets Forslag med 11 Stemmer mod 0.

XXXII. Tilskud til Lærerkursus.

Den 15. August fremlagdes Andragende*) fra Føroya kennarafelag om Tilskud til Lærerkursus i 1924.

*) Udelades her.

Den 16. August blev det vedtaget efter Forslag af Konoy at henvise Sagen til Budgetudvalget.

Den 24. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 23.)

Den 27. August vedtoges Sagens Overgang til 3. Behandling med 14 Stemmer mod 0.

Den 30. August foretoges Sagens 3. Behandling.

Udvalgets Forslag sættes under Afstemning. Da kun 10 stemte for og ingen imod, foretoges (efter Begæring af Patursson) Navneopraab, men Forslaget bortfaldt, idet kun 10 stemte for og ingen imod.

XXXIII. Omlægning af Sommerferien ved Thorshavns Kommuneskole.

Den 24. August fremlagdes et Andragende*) fra Lærerraadet ved Thorshavns Kommuneskole ang. Sommerferiens Omlægning ved Kommuneskolen.

*) Udelades her.
Lagtingstidende 1923.

Den 25. August foretoges Sagens 1. Behandling.
 Tilladelse til Sagens Behandling gaves med 12 Stemmer mod 0.
 Tórgarð foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen ang. Omdan-
 nelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole.
 Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 31. August fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Til indeværende Lagtingssamling er indkommet et Andragende fra Lærerraadet ved Thorshavns Kommuneskole om at Ferien ved nævnte Skole maa blive forandret saaledes, at den kan komme til at falde sammen med Mellem- og Realskolens Ferier.

Andragendet er begrundet med den Omstændighed, at under de nuværende Forhold falder Ferierne ved de to Skoler paa forskellige Tidspunkter, hvilket man anser for uheldigt, naar Børn fra samme Hjem søger de to Skoler og idet den regelmæssige Skolegang derved paa forskellig Maade forstyrres.

Endvidere anføres, at en Omlægning af Ferien som den nævnte vil gøre det lettere for Lærerne at kunne deltage i Feriekursus udenfor Færøerne.

Sagen, som er anbefalet af Kommissionen for Thorshavns Kommuneskole og af Thorshavns Byraad, er blevet henvist til Behandling i undertegnede Udvalg.

Udvalget skal i den Anledning bemærke følgende:

For Thorshavns Kommuneskole er Ferierne bestemt ved Kirke- og Undervisningsministeriets Bekendtgørelse angaaende nogle Forandringer i Lov af 1. Marts 1854 om Ordningen af Skole- og Undervisningsvæsenet paa Færøerne, for saa vidt angaar Thorshavns Kommuneskole, af 25. Juni 1896, § 3; jfr. ogsaa kgl. Anordning angaaende forskellige Forhold vedrørende Folkeskolen i Bygderne paa Færøerne af 16. Januar 1912, § 16 (særlig ang. Sommerferien jfr. Undervisningsministeriets Skrivelse af 21. Januar 1916).

For Færøernes Mellem- og Realskole er Ferierne bestemt ved Bekendtgørelse angaaende allerhøjeste Fastsættelse af Bestemmelser for Færøernes Mellem- og Realskole af 22. Februar 1910, § 5, og kgl. Resolution af 6. Juni 1921 (jfr. Undervisningsministeriets Skr. af 21. s. M.).

Ifølge disse Bestemmelser er for Thorshavns Kommuneskole Sommerferien fra 28. Juli til 31. August (begge Dage iberegne).

Ved Færøernes Mellem- og Realskole begynder Sommerferien den 7. Juli (denne Dag medregnet) og varer i 6 Uger, til det nye Skoleaars Begyndelse den 18. August, dog saaledes, at naar den 18. August falder paa en Lørdag, det nye Skoleaar først begynder den paafølgende Mandag.

Antallet af de nuværende Skoledage er for Kommuneskolens Vedkommende 246 (47) om Aaret og for Mellem- og Realskolens Vedkommende 247.

Efter Udvalgets Mening vil det være det heldigste, at Ferierne ved de to nævnte Skoler falder samtidigt, og man maa efter det foran anførte anse det for muligt at omlægge alle Ferierne ved Thorshavns Kommune-

skole saaledes, at de kommer til at falde sammen med Mellem- og Realskolens Ferier, uden at Antallet af de aarlige Skoledage ved Kommuneskolen indskrænkes.

Udvalget skal derfor tillade sig at foreslaa følgende til Tingets Vedtagelse:

Lagtinget indstiller til Undervisningsministeriet:

Bestemmelse i Bekendtgørelse angaaende Thorshavns Kommuneskole af 25. Juni 1896 § 3 ændres saaledes, at Ferierne ved bemeldte Skole kommer til at falde sammen med de ved Bekendtgørelse af 22. Februar 1910 § 5 og kgl. Resolution af 6. Juli 1921 fastsatte Ferier ved Færøernes Mellem- og Realskole.

Sagens 2. Behandling foretoges den 3. September.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 18 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 11. September sattes Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 16 Stemmer mod 1. (Nej stemte: Debess. Stemte ikke: Winther, Strøm, Formanden. Fraværende: Gutfesen, Effersøe.)

Den 12. September oplæstes og vedtoges hidstilling i Sagen.

XXXIV. Færøsk i Seminariet.

Den 29. August fremlagdes Skrivelse *) fra Færø Amts Skoledirektion ang. Spørgsmaalet om en Forøgelse af Timetallet i Færøsk i Færøernes Seminarium.

*) Udelades her.

Den 31. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Tilladelse til Sagens Behandling gaves med 14 Stemmer mod 0.

Provsten foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole.

Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 17. September afgav Udvalget saalydende

Udvalgsbetænkning.

Færø Amts Skoledirektion har ved Skrivelse af 28. August d. A. forelagt Lagtinget Spørgsmaalet om en Forøgelse af Timetallet i Færøsk i Færøernes Seminarium, saaledes at der i dette Fag kan gives Undervisning 1 3 ugentlige Timer i alle 3 Klasser i Stedet for som Tilfældet er for Tiden 1 2 Timer om Ugen, og at Sløjd, som nu har 2 ugentlige Timer i alle tre Klasser, indskrænkes til 1 Time om Ugen, og den ene Time henlægges til Færøsk.

Sagen er blevet henvist til undertegnede Udvalg.

Seminariets Lærerraad har ved Skrivelse af 22. August d. A. anbefalet, at der sker en Forøgelse af Undervisningen i Færøsk, og endvidere har Lærerraadet i en under Sagens Behandling i Udvalget indhentet ny Erklæring af 13. d. M. foreslaaet, at Timetallet i Færøsk forøges med 2 Timer ugentlig (fra 2 til 4 Timer). —

Dengang Sagen om en Omordning af Færøernes Seminarium og derunder Optagelse af Færøsk blandt Undervisningsfagene var til Behandling i Lagtinget, var det et Forslag fremme om, at Færøsk i de tre Klasser skulde have henholdsvis 3, 4 og 5 Timer om Ugen (jfr. Lagtingstidende 1903, Pag. 68 flg.). —

Efter en ved Sagens videre Behandling i den følgende Tingsamling 1904 foreliggende Plan over Fordelingen af Undervisningsfagene blev Færøsk opført med 2 ugentlige Timer i de tre Klasser (jfr. Lagtingstidende 1904, Pag. 32 flg.).

I den derefter udfærdigede, endnu gældende Vedtægt for Færøernes Seminarium af 31. Maj 1907 er der angivet 2 ugentlige Timer i de tre Klasser for Undervisningen i Færøsk (jfr. Vedtægtens § 16). Bortset fra, at 2 Timers ugentlig Undervisning i et Sprog, og tilmed naar Taleren som her er om et af Folkeskolens Hovedfag, i Almindelighed ikke kan anses for at være fyldestgørende, skal her desuden anføres den Omstændighed, at efter Fremkomsten af den nævnte Vedtægt for Seminariet er Færøsk blevet indført som obligatorisk Fag i Folkeskolen paa Færøerne baade mundtligt og skriftligt ved Anordning af 16. Januar 1912 og kgl. Resolution af 22. Marts 1920. Herved er Kravet til Folkeskolens Læreres Kendskab til Færøsk blevet betydelig skærpet, og Udvalget anser det derfor for nødvendigt, at der sker en Forøgelse af Timetallet i Færøsk ved Seminariet saaledes som foreslaaet, for at der kan hibringes Lærerne en saa fyldig Undervisning i dette Fag som muligt; og Udvalget skal her tiltræde Lærerraadets Forslag om, at Forøgelsen sker med 2 Timer ugentlig (fra de nuværende 2 til 4 Timer).

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorledes der skal skaffes Plads

for den foreslaaede forøgede Undervisning i Færøsk, skal Udvalget bemærke følgende:

Skoledirektionen har som foran nævnt henstillet, at Undervisningen i Sløjd indskrænkes til Fordel for Færøsk.

Ifølge de ovennævnte Skoleplaner fra 1903 og 1904 er Sløjd opført med 1 ugentlig Time i de tre Klasser, medens der i Vedtægten er fastsat 2 ugentlige Timer i sidste Klasse for dette Fag, og der ikke i de to første Klasser skal gives Undervisning heri. Imidlertid er det faktiske Forhold for Tiden dette, at der undervises 2 ugentlige Timer i Sløjd i alle tre Klasser.

I ovennævnte Erklæring af 13. d. M. foreslaar Lærerraadet, at de kvindelige Elever fritages for Undervisning i Sløjd og at saaledes 1 Time indvindes ved en Omlægning af kvindeligt Haandarbejde og Sløjd, og at dernæst alle Elever fritages for religiøs Stil.

Da Udvalget mener, at man saa vidt muligt bør undgaa at indskrænke Undervisningen i noget af de Fag, som for Tiden findes paa Skoleplanen, kan man ikke tilraade, at religiøs Stil sløjfes eller at Sløjd kun faar 1 ugentlig Time.

Derimod kan man tiltræde Forslaget om, at de kvindelige Elever fritages for Sløjd og at den ene Time til Færøsk indvindes ved en Omlægning af Undervisningen i kvindeligt Haandarbejde og Sløjd, saaledes som angivet, og endelig skal Udvalget foreslaa, at den anden Time til Færøsk fremkommer derved, at Skoletiden forlænges med 1 Time ugentlig, idet en saadan Forlængelse ikke skønnes at medføre nogen nævneværdig praktisk Vanskelighed.

I Overensstemmelse med det her anførte skal Udvalget tillade sig at foreslaa til Tingets Vedtagelse:

Lagtinget indstiller til Undervisningsministeriet:

§ 16 i Vedtægt for Færøernes Seminarium af 31. Maj 1907 ændres saaledes, at der til Færøsk henlægges 4 ugentlige Timer hele Skoletiden igennem og at der til § 20, Stk. 8, sker den Tilføjelse, at de kvindelige Elever fritages for Sløjd.

Den 18. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Formanden udsatte Sagen til et senere Møde.

S. D. vedtoges Overgang til 3. Behandling med 20 Stemmer mod 0.

S. D. foretoges Sagens 3. Behandling.

Udvalgets Forslag sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 20 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende A. Samuelsen.)

S. D. oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XXXV. Forslag til Beslutning om Seminariet.

Udvalget ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Seminarium afgav den 17. September saalydende

Motiveret Forslag til Beslutning.

Undertegnede Udvalg, som i indeværende Lagtingssamling har haft forskellige Skolesager til Behandling, derunder ogsaa Spørgsmaal vedrørende Færøernes Seminarium, har under Forhandlingerne om disse Sager ogsaa drøftet Spørgsmaalet om Nødvendigheden af en Nyordning af Seminariet.

Da der siden Seminariets Oprettelse i 1870 ikke er sket nogen væsentlige Forandringer i dettes Ledelse og Drift, og da der nu maa stilles større Fordringer med Hensyn til Læreruddannelsen end tidligere, er formentlig Tiden inde til at tage Spørgsmaalet om en Omordning af Seminarieforholdene under Overvejelse.

Udvalget skal derfor tillade sig at foreslaa til Tingets Vedtagelse:

Lagtinget anmoder Færø Amts Skoledirektion om til næste ordinære Lagtingssamling at forelægge Tinget et Forslag til en Nyordning af Færøernes Seminarium.

Ved Sagens Behandling den 18. September sattes Udvalgets Forslag under Afstemning og vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

XXXVI. Tilskud til Pensionsfonden.

Den 31. August afgav Budgetudvalget saalydende

Forslag til Beslutning.

For Finansaaret 1923—24 bliver det Tilskud af 2000 Kr., som skal udredes af Lagtingets Kasser til Pensionsfonden for Lærere og Lærerinder ved Almueskolevæsenet paa Færøerne at udrede af Amtsfattigkassen.

Sagens 2. Behandling foretoges den 3. September.

Overgang til 3. Behandling vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 11. September vedtoges Udvalgets Forslag med 18 Stemmer mod 0.

XXXVII. Telefonsagerne.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Sagen ang. Telefonkablet i Skaalefjord*) samt Andragender om Telefon til

*) Sagen blev forelagt Tinget i Samlingen 1922, men kom ikke til Behandling.

- a. Øgrum—Vigerbirge.
- b. Husum—Mygledal.
- c. Nordredal.

Den 2. August fremlagdes Andragende fra Kvivig Sogns Kommune om Telefon til Leynum og Stykket.

Den 10. August fremlagdes Andragende fra Lagtingsmændene M. Samuelsen og J. Guttesen om Telefon til forskellige Bygder paa Nordstrømø samt

Andragende fra Lagtingsmænd paa Østerø om Telefon til forskellige Bygder paa Øen.

S. D. fremlagdes Beretning fra Telefonudvalget for Tiden Olaj 1922 til Olaj 1923 (vedhæftet som Bilag 3).

Endelig fremlagdes s. D. Andragende fra Lagtingsmand Matras om Telefon til Svinø og Fuglø.

Sagernes 1. Behandling foretoges den 17. August.

Efter Forslag af R. Rasmussen blev det vedtaget at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer i Sagen om Beretning fra Telefonudvalget. De andre Telefonsager henvistes til dette Udvalg.

Den 18. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: J. H. Poulsen, Debess, Rasmussen, Effersøe og Johan Poulsen.

Den 10. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Siden Telefonforbindelsen mellem Strømø og Sandø over Hestø ved Hjælp af Kabel blev afbrudt, har man beskæftiget sig med Tanken om Tilvejebringelse af en ny Forbindelse i Stedet ved Hjælp af traadløs Telefon. Da imidlertid Forholdene ikke tillader Iværksættelsen af en traadløs Forbindelse for Tiden, er Udvalget blevet enigt om at foreslaa, at Kabelforbindelsen genoprettes for Telefonvæsenets Regning. Denne vil vel ifølge Telefoningeniørens Betænkning (Bilag) blive bekostelig og formentlig af forholdsvis ringe Varighed; men vi mener dog, at Forbindelsens Iværksættelse ikke kan udskydes længere. De fornødne Pengemidler foreslaas tilvejebragt ved et Laan med kort Afbetalingslid, som man har faaet Løfte om. Tilskud fra Staten kan ikke paaregnes allerede af den Grund, at der ikke foreligger et Nyanlæg.

Et *Flertal* (Effersøe, Johan H. Poulsen og J. M. Fr. Poulsen) foreslaar, at Kablerne over Skaalefjord flyttes ved Lejlighed for ikke at forulæmpe Ankerpladsen „Við Heyggstøð“ ved Strænder.

Hele Udvalget er enigt om, at de tidligere besluttede Nyanlæg (jfr. Lagtingstidende 1920, Side 217—221, og 1921, Side 297—304 samt den medfølgende Skrivelse fra Amtssingeniøren) bør iværksættes saa snart som muligt. Man mener dog, at Iværksættelsen bør betinges af, at Statstilskud opnaas. Der foreslaas Optagelsen af et Laan hertil paa 20,000 Kr., som i Forbindelse med et eventuelt Statstilskud paa 20,000 Kr. tillader, at en Del af de omhandlede Anlæg iværksættes i Løbet af den Tid, der vil medgaa, til Tingets næste ordinære Samling begynder. Man vil da eventuelt kunne tage Bestemmelse om Fortsættelse af Anlæggene.

Minnilutin (R. Rasmussen) loyvir sær at koma við fylgjandi filmælum: Sandoyin hevur fyrsta rættin, tá talan er um at seta byggjar í telefon-samband, tí hon hevur verið í sambandi áður og biðað alt ov leingi eftir at fáa samband aftur.

Á hvønn hátt hetta skal verða gjørt fyri at verða sum hollast og í longdini ódýrast, er ein spurningur fyri seg. Minnilutin hevur haft ta ætlan, at hollasti og í longdini ódýrasti mátin mundi verið eitt radiotelefonsamband, og eftir sum millumtingarnevndin hevur lagt tilrættis ein hóp hesum máli viðvíkjandi, heldur minnilutin tað vera óráð ikki at royna at fáa nakað burtur úr tí, sum gjørt er.

Av teimum samráðum, sum nevndin hevur verið í, kann ætlast, at meiriluti nevndarinnar ikki heldur radiotelefonsambandið verða tilráðiligt og fullgott fyri Sandoyina. Vónirnar eru tessvegna ikki stórar fyri at fremja málið á henda hátt; minnilutin kann tó ikki lata vera at seta fram uppskot fyri lögtingið um radiotelefonsamband við Sandoy.

Av teimum tilboðum, sum millumtingarnevndin hevur fingið til vegar og lagt fram fyri tingið, heldur minnilutin, at tingið fyri fyrst kann sliggja burtur frá tí, sum er frá *Dansk Radio*, tessvegna, at tað er tilætlað í størri stíli, enn okkum er tørvur á fyri fyrst, t. d. viðvíkjandi samanseting við tráðtelefon og í hellatakið ov dýrt.

Eisini Siemens-Schuckert hevur roknað við tólum til samanseting við tráðtelefon, sbr. Frágreiðing frá millumtingarnevndini bls. 42, punkt 11, og bls. 43, punkt 9. Minnilutin fráreiður fyri fyrst at hugsa um tilíkar samansetingar, og meinar tí, at kostnaðurin vil verða ein mun minni enn upp er í tilboðinum.

Marconifelagið hevur givið tvinnanda tilboð, sum bæði umfata *Havn* -- *Sandoy*. Annað ljóðar uppá tvær 100 wattsstøður, ið skulu rækka 50 km, og hitt ljóðar uppá 4 alternativir, hvar av minnilutin tilreiður at taka alternativ 2, sum er tvær 10 watts støður, ið skulu rækka 20 miles.

Í Marconis tilboðum nevnist einki um samanseting við tráðtelefon, og eru tey eisini tessvegna ein mun biligari.

Siemens-Schuckerts tilboð ljóðar við øllum sum tilhoyrir umframt frakt og arbeid 34,770 kr.

Marconis størri tilboð á sama hátt *Lstrl. 1197*, og svarar hetta í donskum peningi við núverandi kurs til c. 29,925 kr.

Marconis minni tilboð alternativ 2 á sama hátt við øllum sum tilhoyrir umframt frakt og arbeid *Lstrl. 422*, svarandi í donskum peningi til c. 10,550 kr. — Í aðrar mátar loyvir minnilutin sær at vísa á frágreiðingina frá millumtingarnevndini og tey viðfylgjandi skjøl.

Tinæst ynskir minnilutin her í nevndaráli sínum at siga frá, at um uppskot hansara um radiotelefonsamband við Sandoy skuldi fallið, so ætlar hann at greiða atkvøðu fyri tí uppskoti, sum meirilutin hevur viðvíkjandi telefonsambandi við Sandoy.

Um nú radiotelefonsambandið við Sandoy fellur niðurfyri fyrst, heldur minnilutin tað vera óráð at lata málið í síni heild falla burtur.

Vit eiga í hesum viðburði at hugsa um aðrar byggjar, sum einki telefonsamband hava og onga vón hava um at fáa nakað tilfíkt, tessvegna, at tað vil verða óráð at leggja dýrar kaðlar niður í okkara streymhørðu harðbotnaðu fjarðir eftir teimum ringu royndum vit hava gjørt.

Tann dagur kemur neyvan, tá tingið ájattar kaðalsamband við Nólsoy, Fugloy, Svínøi, Mikjunes, Skúoy, Dímun og Koltur, og tó hava fólkin, sum búgva á hesum byggjum, í roynd og veru eingott krav uppá at koma í telefonsamband við hinar byggjarnar í Føroyum, sum Sandoyingar.

Fyri at halda lív í málinum og fyri at vinna inn egnar og sjálgjörðar royndir heldur minnilutin, at tingið longu í ár eigir at geva ájattan á hóskaði peningi til frama fyri radiotelefonsamband millum Havnina og Nólsoy. Her er rámið stutt og gongur allan vegin út yvir sjógv, sum eru bestu líkindir, ið menn vita um at siga, fyri radiotelefonsamband.

Hetta radiotelefonsamband við Nólsoy skuldi sjálvandi fyrst og fremst verið Nólsoyingum til gagns og ímøtikoman av teirra umsóku um telefonsamband. Tí næst skuldi tað tænt sum roynd og fyrmynd fyri hvat vit ivaleyst koma at seta í verk av radiotelefonsambandi í framtíðini. Fyri telefonverksins tænaðumenn vildi tað verið hent, at teir komu til arbeiðis við eitt tilfíkt lífið radioverk og harav vunnið hollar royndir, áður enn farið verður undir størri verk.

Forslag.

Af Udvalget:

- I. Der nedsættes et særligt Driftsudvalg paa 3 Medlemmer for Telefonvæsenet, som fungerer mellem Lagtingets Samlinger indtil næste Samling i 1924.
- II. Kabelforbindelsen: Velbestad—Hestø—Skopen genoprettes. Beregnet Bevilling hertil Kr. 30 000,00.

Af Udvalget (Undtagen R. Rasmussen):

- III. Kablerne over Skaalefjorden anbringes, saa snart de maa fornyes, længere inde i Fjorden, saaledes, at de ikke udgør nogen Hindring for Benyttelsen af Ankerpladsen ved Strænder.

Af Udvalget:

- IV. Følgende nye Telefonforbindelser anlægges:

Lejnum—Skelling, Enkeltledning	Kr. 3 100,00
Vestmanhavn—Vaalen, Dobbeltledning	- 1 600,00
Station i Lejnum) eksisterende Abonnentledning (	- 300,00
Station paa Stykket) benyttes (	- 300,00
Ejde—Lysaa, Dobbeltledning	- 1 300,00
Nordskaale—Svinaaer, Dobbeltledning	- 2 500,00
Nordskaale—Øre, Dobbeltledning	- 4 200,00
Skaale—Skaalebotn, Enkeltledning	- 5 600,00

At overføre... Kr. 18 900,00

	Overført...	Kr. 18 900,00
Saltangeraa—Ridevig (er etableret som Abon- Solmundefjord—Lamhauge (nenter.....		
Tofte—Avevig, Dobbelledning	-	3 900,00
Haldersvig—Tjørnevig, Enkelledning	-	3 100,00
Haldersvig—Saksen, Enkelledning	-	3 400,00
Kvalvig—Langesand, eksisterende Abonnentledning benyttes	-	400,00
Øreenge—Signebø, ligeledes	-	200,00
Lejnum—Gjoven, Dobbelledning	-	1 800,00
Sydredal—Husum, Dobbelledning	-	3 300,00
Husum—Mygledal, Enkelledning	-	2 500,00
Mygledal—Trollenæs, Enkelledning	-	1 100,00
Sund—Nordredal, Enkelledning	-	1 500,00
Vaag—Øgrum, Dobbelledning	-	2 600,00
Øgrum—Vigerbirge, Enkelledning	-	2 600,00
Kvannesund—Svinø, Enkelledning	-	6 000,00
Bø—Gaasedal, Enkelledning	-	3 600,00
Sørvaag—Slettenæs, Dobbelledning	-	6 400,00
Husevig—Dal, Enkelledning	-	4 000,00
Norddeble—Mule, Enkelledning	-	2 700,00
Thorshavn—Hvidenæs, Dobbelledning	-	3 100,00
Station i Aaerne, Abonnementsstation paa Hovedled- ning eksisterer. Betales af Klaksvig Kommune...		
		Kr. 71 100,00

V. Amtmanden bemyndiges til paa Lagtingets Vegne at stifte følgende Laan til Telefonvæsenets Brug og til i den Anledning at underskrive Obligationen:

1. Vedrørende Anlægget Velbestad—Hestø—Skopen .. Kr. 30 000,00
som afdrages i Løbet af 8 Aar.
2. Vedrørende Nyanlæg

..... - 20 000,00
som afdrages i Løbet af 20 Aar.

Amtmanden fastsætter de øvrige Vilkaar for begge Laan.

- VI. Der ansøges om et Statstilskud til de under Punkt IV ommeldte Anlæg paa Halvdelen af den beregnede Anlægssum.
- VII. Telefonvæsenets Driftsudvalg bemyndiges til, naar Laan og Stats-tilskud er opnaaet, at iværksætte de under Punkt IV ommeldte Anlæg i det Omfang, som Laanet og det eventuelle Tilskud tillader. Vedkommende Kommuner skal paatage sig de sædvanlige Forpligtelser overfor Telefonvæsenet.

Af et Mindretal (R. Rasmussen og Debess):

- VIII. Driftsudvalget bemyndiges til at anstille Forsøg med Tilvejebringelse af traadløs Telefonforbindelse mellem Thorshavn og Nolsø og til at afholde Udgiften herved for Telefondriftens Regning.

Uppskot

frá minnilutanum (R. Rasmussen):

Løgtingið samtykkir at geva millumtingarnevndini heimild til at seta Sandoy í radiotelefonsamband við Tórshavn og tekur til frama fyri hetta mál við fyriliggjandi tilboði:

Principaliter:

Frá Dansk Aktieselskab Siemens-Schuckert, København. Sbr. Frágreiðing frá telefonmillumtingarnevndini bls. 42—43.

Subsidiært:

Frá Marconi's Wireless Telegraph Co. Sbr. Frágreiðing frá telefonmillumtingarnevndini bls. 24—25.

Meira subsidiært:

Frá Marconi's Wireless Telegraph Co. Sbr. Frágreiðing frá telefonmillumtingarnevndini bls. 28—29 (alternativ 2).

Den 14. September fremlagdes af J. Patursson, Poul Joensen, H. C. W.-Tórgarð og D. Danielsen saalydende

Ændringsforslag

til Mindretallets Forslag VIII.

1 Stedet for Mindretallets Forslag VIII sættes:

„Driftsudvalget bemyndiges til for Telefonvæsenets Regning at lade oprette traadløs Telefonforbindelse mellem Thorshavn og Nolsø paa følgende Betingelser:

1. At der gennem Driftsbestyreren fremskaffes en kompetent Udtalelse om, at en saadan Forbindelse vil virke tilfredsstillende,
2. at der fra Nolsø Forstanderskab foreligger en Erklæring om at ville underkaste sig de samme Forpligtelser, der i 1921 af Tinget blev stillet til Sandø Præstegælds Forstanderskab med Hensyn til traadløs Forbindelse med Sandø,
3. og at den samlede Bekostning ved Anlægget ikke overstiger 7500 Kr.

*

*

*

S. D. fremlagdes af M. Samuelson, J. Guttesen, A. Samuelson og Johan H. Poulsen saalydende

Ændringsforslag

til Udvalgets Forslag IV.

Da der til Bygderne Lejnum, Langesand samt Signebø findes Abonentledninger, som ikke benyttes og der saaledes vil kunne etableres Station i disse Bygder uden nævneværdig Udgift for Telefonvæsenet, skal man til-lade sig til Tingets Vedtagelse at stille følgende

Forslag.

Driftsudvalget bemyndiges til at lade anlægge Telefon til Bygderne Lejnum, Langesand og Signebø inden 1. Januar 1924 paa sædvanlige Vilkaar.

Den 14. September foretoges Sagerne 3. Behandling.

Rasmussens principale Mindretalsforslag sattes først under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 3 stemte for og ingen imod.

Sammes subsidiære Forslag bortfaldt ligeledes, idet kun 4 stemte for og ingen imod.

Sammes mest subsidiære Forslag bortfaldt ligeledes, idet kun 5 stemte for og ingen imod.

Udvalgets Forslag Punkt I vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

— — — II — — 16 — — 0.

— — — III — — 12 — — 0.

M. Samuelssens m. fl.s Ændringsforslag vedtoges med 19 Stemmer.

Udvalgets Punkter IV, V, VI og VII sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 20 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Eilersøe).

Punkt VIII, Ændringsforslaget, vedtoges med 15 Stemmer mod 0, hvorefter det oprindelige Forslag var bortfaldet.

Den 17. September oplæstes og vedtoges saalydende Indstilling

Til

Ministeriet for offentlige Arbejder.

Lagtinget har i indeværende Samling fornyet sin Vedtagelse fra 1920 og følgende Aar om Udvidelse af Telefonnettet paa Færøerne og søger om det høje Ministeriums Støtte til fra Bevillingsmyndighederne at opnaa et Tilskud paa 35 550 Kr., svarende til Halvdelen af de beregnede Udgifter ved Nyanlæggene. Efter det foreliggende Overslag er disse beregnede til at koste 71 100 Kr. Samtidig har Tinget vedtaget at optage et Laan paa 30 000 Kr. til Genoprettelse af Kabelforbindelsen med Sandø og et Laan paa 20 000 Kr. til Nyanlæg af Telefoner. Man forventer ikke, at der i Tidsrummet til

næste Lagtingssamling vil blive forbrugt mere til Anlæg end ca. 40 000 Kr., hvortil nævnte Laan sammen med en tilsvarende Del af det forventede Stats-tilskud skal anvendes. Saa vil man i næste Tingsamling tage under Overvejelse, om det vil blive nødvendigt at optage yderligere Laan. Ligeledes har Tinget vedtaget under visse Forudsætninger at oprette traadløs Telefonforbindelse mellem Thorshavn og Nolsø, hvortil ventes at ville medgaa 7500 Kr. Da dette er et Nyanlæg forventes ogsaa et Statstilskud dertil.

Sagen har været i et Udvalg paa 5 Medlemmer og er blevet underkastet 3 Behandlinger i Tinget.

Ved 3. Behandling den 14. September blev Udvalgets Indstillingspunkter IV—VII vedtagne med 20 Stemmer, idet 1 Medlem ikke stemte og 1 var fraværende.

Idet man fremsender Sagen og henviser til den medfølgende Betænkning, skal man paa det varmeste anbefale dens Fremme til det høje Ministeriums Velvilje og videre Forsorg.

XXXVIII. Norgessagen, Tingreferat i samme Sag samt Forslag til Beslutning om Udgivelse af Referatet.

Den 31. Juli fremlagdes saalydende Andragende fra Lagtingsmand Effersøe paa Lagtingets Sambandspartis Vegne om Fremsættelse af en offentlig Erklæring i Anledning af visse Udtalelser af Lagtingsmand, Kongsbonde Patursson i den norske Presse:

„Jeg tillader mig herved paa Lagtingets Sambandspartis Vegne at foreslaa, at Tinget i Betragtning af, at Aabenhed maa være den bedste Vej til god Forstaaelse, optager til Overvejelse Spørgsmaalet om at fremsætte en offentlig Erklæring i Anledning af visse Udtalelser fra Lagtingsmand, Kongsbonde Johannes Patursson, Kirkebø, i den norske Presse med Hensyn til dansk Rigsstyres Behandling af

Færøerne i Nutiden og om en eventuel statsretslig Forening mellem Færøerne og Norge og Øernes deraf følgende Adskillelse fra Danmark."

Den 7. August fremsatte J. Patursson udenfor Dagsordenen saalydende Forslag:

"Tinget anmoder Amtmanden om, naar Sag No. 130 behandles i Tinget, at sørge for, at der optages et saa godt Referat af Forhandlingerne som muligt."

Den 8. August foretoges 1. Behandling af dette Forslag.
Overgang til endelig Behandling vedtoges med 12 Stemmer mod 0.

Den 9. August foretoges endelig Behandling af dette Forslag.
Paturssons Forslag sættes under Afstemning.
Da kun 8 Medlemmer stemte for og ingen imod, foretoges efter Begæring af Patursson Navneopraah.
Forslaget blev da enstemmigt vedtaget med 12 Stemmer mod 0.
(Stemte ikke: Danielsen, Matras, Johan Poulsen, A. Samuelson, Tórgarð, M. Samuelson, Effersøe, Formanden. Fraværende: J. H. Poulsen, Joensen.)

Den 10. August foretoges 1. Behandling af selve Norgessagen.
Effersøe foreslog at nedsætte et Udvalg paa 5 Medlemmer.
Patursson foreslog at nedsætte et Udvalg paa 7 Medlemmer.
Formanden afbrød Forhandlingerne til Fortsættelse i et følgende Møde.

Den 11., 13., 14. og 15. August foretoges fortsat 1. Behandling af Sagen. Paturssons Forslag om Nedsættelse af et Udvalg paa 7 Medlemmer betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 16. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: J. Patursson, Mortensen, S. P. úr Konoy, Debess, Effersøe, Joen Poulsen og A. Samuelson.

Den 23. August fremlagdes saalydende *Forslag til Beslutning* ang. Trykning af Referat i nærværende Sag:

Tinget modtager I/S „Fram“s Tilbud*) af Dags Dato.

S. D. vedtoges Forslag til Beslutning med 13 Stemmer mod 0.

Den 15. September fremlagdes

Nevndarálit.

(Vedhæftet som Bilag 62.)

Den 15. September foretoges Sagens 2. Behandling.

Flertallets Forslag sattes først under Afstemning ved Navneopraab med følgende Udfald:

Ja stemte: Rasmussen, Provsten, Mortensen, Patursson, Winther, J. H. Poulsen, Guttesen, Joensen, Strøm, Debess, Konoy.

Nej stemte: Joen Poulsen, P. Niclasen, Danielsen, Matras, Johan Poulsen, A. Samuelsen, Tórgarð, M. Samuelsen, Dahl, Effersøe, Formanden,

og var Forslaget saaledes bortfaldet.

Derefter sattes Mindretallets Forslag under Afstemning, ligeledes ved Navneopraab, med følgende Udfald:

Ja stemte: Joen Poulsen, P. Niclasen, Danielsen, Matras, Johan Poulsen, A. Samuelsen, Tórgarð, M. Samuelsen, Dahl, Effersøe, Formanden.

Stemte ikke: Rasmussen, Provsten, Mortensen, Patursson, Winther, J. H. Poulsen, Guttesen, Joensen, Strøm, Debess, Konoy,
og var Forslaget saaledes enstemmig vedtaget med 11 Stemmer.

- *) 1. Manuskript leveres os i færøsk eller dansk Sprog snarest, hvorpaa Trykningen af det indtil nu foreliggende kan være færdigt i Løbet af c. 3 Uger.
2. Vi afholder alle Udgifter ved Trykning, og tager alle Indtægter ved Salg af Referatet.
3. Vi leverer til Tinget 200 Exemplarer for en Betaling af 250 Kr.
4. Tinget skal sælge os det nødvendige Papir for dets Indkøbspris.
5. Tinget maa ikke lade Referatet trykke paa anden Maade end ved os.
6. Hvad der maatte komme til at foreligge yderligere i Sagen i Aar i Form af Udvalgsbetænkning, Referat eller lign. er vi ogsaa villige til at trykke paa de ovennævnte Vilkaar, saaledes at Tingets Betaling for de 200 Exemplarer af det nye Stof beregnes i Forhold til den ovennævnte Pris.

XXXIX. Beretning fra Fosseudvalget.

Den 10. August fremlagdes Beretning og Forslag til Lagtingets Fosseudvalg fra Edw. Mortensen (vedhæftet som Bilag 1).

Den 21. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Efter Forslag af Patursson blev det vedtaget at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer.

Den 22. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Mortensen, Patursson, P. Joensen, Effersøe og Tórgarð.

Den 8. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 31.)

Den 10. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 15 Stemmer mod 0.

Den 13. September foretoges Sagens 3. Behandling.
Udvalgets Forslag vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

XL. Havnesagerne.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Havnesagerne fra 1922*) og nye Havnesager (Klaksvig og Famien).

Den 6. August foretoges Sagerne 1. Behandling.
Efter Forslag af J. H. Poulsen blev det vedtaget at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer.

Den 7. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Guttesen, J. H. Poulsen, Strøm, Matras og A. Samuelson.

Den 3. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 25.)

Den 5. September foretoges Sagerne 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

Den 8. September foretoges Sagerne 3. Behandling.
Udvalgets Forslag sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 17 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Mortensen, P. Nielsen, Johan Poulsen og Effersøe.)

Den 10. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

*) Se Lagtingstidende 1922, Pag. 209 flg.

XLI. Ansættelse af Sanatorielæge.

Den 8. August fremlagdes Sagen om Ansættelse af en Sanatorielæge. S. D. henviste Formanden Sagen til Sanatorieudvalget.

Den 11. August fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Til nærværende Udvalg er henvist Ansøgninger til den ledige Stilling som Læge ved Sanatoriet i Høydølum ved Thorshavn. Der foreligger 10 Ansøgninger til Stillingen, hvoraf én dog er trukket tilbage.

Med Sagen følger en Skrivelse fra Sundhedsstyrelsen af 24. Juli d. A. Af denne fremgaar, at Styrelsen, hørset fra Læge S. Jonsson, maa anse den mellem Ansøgerne værende Læge O. H. Lindegaard som bedst kvalificeret. Sagen har været forelagt Amtslæge Heerup til Erklæring. Denne giver Sundhedsstyrelsens Udtalelser sin Tilslutning.

Ifølge det foreliggende og navnlig i Betragtning af, at Læge Jonsson er Udvalget kendt som en dygtig og samvittighedsfuld Læge, der er fuldt fortrolig med Sanatoriets Lægegerning ligesom Sundhedsstyrelsen i sin Skrivelse synes at gaa ud fra, at Dr. Jonsson er selvskreven til Stillingen, skal man foreslaa: Lagtinget vedtager at indstille ham til Stillingen som Sanatorielæge.

Effersøe anbefaler, at Lagtinget vil indstille, at den af Sundhedsstyrelsen fremhævede Ansøger Lindegaard ansættes.

Hvad Ansøgeren Jonsson angaar vil jeg bemærke: Han mangler den fornødne administrative Evne, der for en Sanatorielæge er af stor Vigtighed. Han har nylig løst sig fra sit Embede her paa Øerne for at overtage et Embede andetsteds, og synes saaledes ikke særlig knyttet til sin Stilling hos os.

Poul Nielsen anbefaler, at Lagtinget indstiller, at Ansøgeren Ole Lindegaard ansættes. Læge Lindegaard har gjort Tjeneste i 2 Aar paa Svendborg Sygehus med Tuberkulosehospital, $\frac{1}{2}$ Aar paa Vejlefjord Sanatorium, og har gode Anbefalinger herfra.

Han er saaledes efter min Mening godt kvalificeret til den ledige Stilling.

Forslag.

Af Effersøe og Nielsen:

Lagtinget indstiller Ansøgeren Lindegaard.

Den 16. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Der blev foretaget Afstemning om, hvem af de to Ansøgere Jonsson og Lindegaard, der burde ansættes.

22 Stemmesedler afgaves, hvoraf en var blank.

Valgt blev Læge Jonsson med 13 Stemmer, medens 8 Stemmer afgaves for Læge Lindegaard.

XLII. Beretning fra 2 Medlemmer af Sanatorieudvalget.

Den 10. August fremlagdes Beretning fra 2 Medlemmer af Sanatorieudvalget.

Den 16. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Debess foreslog Sagen henvist til Sanatorieudvalget.
Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 14. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 54.)

Den 17. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 19 Stemmer mod 0.

Den 18. September foretoges Sagens 3. Behandling.
Udvalgets Forslag satles punktvis under Afstemning.

Punkt A vedtoges med 12 Stemmer mod 0.

-- B bortfaldt, idet kun 6 stemte for, ingen imod.

-- C vedtoges med 12 Stemmer mod 0.

-- D — — 12 — — 0.

-- E — — 13 — — 0.

Mindretallets (Effersøes) Forslag Punkt F bortfaldt, idet kun 6 stemte for, ingen imod.

Derefter satles Flertallets Forslag Punkt F under Afstemning og vedtoges med 14 Stemmer mod 0.

Punkt G. vedtoges med 11 Stemmer mod 0.

XLIII. Statsstøtte til Veje.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes følgende Sager:

1. Skrivelse fra Ministeriet for offentlige Arbejder om Udarbejdelse af Planer og Overslag for et Antal Vejanlæg.
 2. Andragender om Statstilskud til Køreveje:
 - a. Strænder—Morskranæs—Selletræ.
 - b. Solmundefjord—Næs—Avevig.
 - c. Famen—Ørdevig.
 - d. Aærne—Nordøre—Klaksvig.
 - e. Signehø—Øreenge—Kollefjord.
 - f. Ejde—Lysaa—Svinaaer—Nordskaale—Øre.
 3. Udvidelse af Vejen Skopen—Sand.
 4. Kørevej mellem Kvalvig og Thorsvig.
 5. Vejanlæg Sanatoriet—Hvidenæs.
-

1. Behandling af Sag No. 1, 2, 4 og 5 foretoges den 2. August.
J. H. Poulsen foreslog Sagerne henvist til Budgetudvalget.
Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

1. Behandling af Sag No. 3 foretoges den 3. August.
Efter Forslag af J. H. Poulsen blev den ligeledes henvist til Budgetudvalget.

Den 20. August fremlagdes Andragende*) fra Beboerne i Frodebø Sogn om Tilskud til Vejanlæg Ørdevig—Frodebø.

Den 21. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Tilladelse til Sagens Behandling gaves med 11 Stemmer mod 0.
Formanden foreslog Sagen henvist til Budgetudvalget.
Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 31. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 32.)

Den 4. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 16 Stemmer mod 0.

Den 7. September foretoges Sagens 3. Behandling.
Udvalgets Forslag Punkt 1—2 satles under Afstemning og vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

*) Udelades her.

Udvalgets Forslag Punkt 3 sattes under Afstemning ved Navneop-
raab og vedtoges med 19 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden.
Fraværende: P. Niclasen, Eftersøe.)

Den 8. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagerne.

XLIV. Træplantning.

Den 17. August fremlagdes en Skrivelse*) fra Det færøske Plant-
ningsudvalg angaaende Træplantning paa Færøerne.

Den 20. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Tilladelse til Sagens Behandling gaves med 12 Stemmer mod 0.
Efter Forslag af Formanden blev Sagen henvist til Budgetudvalget.

Den 24. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 21.)

*) Udelades her.

Den 27. August foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 16 Stemmer mod 0.

Den 30. August foretoges Sagens 3. Behandling.
Udvalgets Forslag Punkt 1 sattes under Afstemning ved Navneop-
raab og vedtoges med 16 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden.
Fraværende: Joen Poulsen, J. H. Poulsen, Danielsen, Dahl, Effersøe.)
Derefter vedtoges Udvalgets Punkt 2.

Den 31. August oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XLV. Arkivsagen.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremtagdes en Skrivelse*) fra
Lagtingsmand J. Patursson ang. de offentlige Kontorers Arkivvæsen.

Den 6. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Patursson foreslog Sagen henvist til Budgetudvalget.
Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 25. August fremlagdes

Betænkning.

(Vedhæftet som Bilag 27.)

*) Udelades her.

Den 27. August foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 13 Stemmer mod 0.

Den 30. August foretoges Sagens 3. Behandling.
Udvalgets Forslag saftes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 17 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Joen Poulsen, J. H. Poulsen, Danielsen, Effersøe.)

XLVI. Andragende fra Dyrlægen om Lønforhøjelse.

Den 4. August fremlagdes Andragende*) fra Dyrlægen om Lønforhøjelse.

Den 7. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Efter Forslag af Patursson blev Sagen henvist til Budgetudvalget.

Den 1. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 38.)

*) Udelades her.
Lagtingstidende 1923.

Den 5. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 19 Stemmer mod 0.

Den 8. September foretoges Sagens 3. Behandling.

Flertallets Forslag Punkt 1, 1 sattes under Afstemning ved Navneopraab, men hortfaldt, idet kun 9 Medlemmer stemte for, ingen imod.

Flertallets Forslag Punkt 1, 2 sattes derpaa under Afstemning, ligeledes ved Navneopraab, men hortfaldt ligeledes, idet kun 4 Medlemmer stemte for, ingen imod.

Mindretallets Forslag Punkt 1 sattes derpaa under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 19 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Provsten, Winther.)

Flertallets Forslag Punkt II vedtoges med 15 Stemmer mod 0, hvorefter Mindretallets Punkt 2 var bortfaldet.

Den 18. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XLVII. Repræsentanter i Spanien og Italien.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes en Skrivelse*) fra Færøernes Rederiforening om Tilskud til Repræsentanter i Spanien og Italien.

Den 9. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Matras foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen angaaende Fiskerilaan.

Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

*) Udelades her.

Den 7. September fremlagdes

Betænkning.

(Vedhæftet som Bilag 64.)

Den 18. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 15 Stemmer mod 0.

Udvalgets Forslag sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 21 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden.)

S. D. oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

XLVIII. Certifikat paa Skibslys og Kompasser.

Den 25. August fremlagdes Skrivelse*) fra Færøernes Rederiforening ang. Certifikat paa Kompasser.

Den 27. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Tilladelse til Sagens Behandling gaves med 15 Stemmer mod 0.

*) Udelades her.

Debess foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen angaaende Sømandslov af 1. Maj 1923.

Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

Den 15. September fremlagdes

Betænkning.

(Vedhæftet som Bilag 61.)

Den 17. September fremlagde S. P. hr Konoy, Nyholm Debess, J. Guttesen og R. Rasmussen saalydende

Ændringsforslag

til Udvalgets subsidære Forslag fl. a—b—c.

I Stedet for Udvalgets Forslag sættes:

„Der gives Tilladelse til, at der for Lagtingets Regning og efter Handelsministeriets Anvisning oprettes et Prøvekammer i Thorshavn, hvorfra Skibsllys og Kompasser kan forsynes med lovbeftet Certificat, imod at alle Ydelser, der bliver at erlægge for samme, fastsættes af Lagtinget og tilfalder dettes Kasse.“

Den 18. September foretoges Sagens 2. Behandling.

Overgang til 3. Behandling vedtoges med 12 Stemmer mod 0.

S. D. foretoges Sagens 3. Behandling.

Udvalgets principale Forslag sættes først under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 20 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Dahl.)

Ændringsforslaget sættes derpaa under Afstemning, ligeledes ved Navneopraab, men bortfaldt, idet kun 10 stemte for, ingen imod.

Udvalgets subsidære Forslag sættes derpaa under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 11 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Rasmussen, Provsten, Patursson, Winther, P. Niclasen, Guttesen, Strømt, Debess, Dahl, Konoy, Formanden.)

S. D. oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

II. Haandkøbsudsalg af Medikamenter i Gjøv.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes en Sag ang. Haandkøbsudsalg af Medikamenter i Gjøv.

Den 31. Juli foretoges Sagens 1. Behandling.
Formanden foreslog til Protokollen at vedtage:

„Lagtinget anbefaler, at der oprettes Haandkøbsudsalg i Fjending Sogns Kommune.“

Forslaget betragtedes som vedtaget uden Afstemning.

L. Afstemningssted i Langesand og Gjánoyri.

Den 2. August fremlagdes et Andragende*) fra Forstanderskabet for Haldersvlg & Saxen Sognes Kommune om Afstemningssted i Langesand og Gjánoyri.

*) Udelades her.

Den 6. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Efter Forslag af M. Samuelson henvises Sagen til det kommunale Udvalg.

Den 8. September fremlagdes

Betænkning.

(Vedhæftet som Bilag 46.)

Den 12. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 19 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 17. September sættes Udvalgets Forslag under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges enstemmigt med 17 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Provsten, P. Niclasen, Strøm, Effersøe.)

Den 17. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

LI. Statutter for Færø Amts Bibliotek.

Den 6. August fremlagdes saalydende Forslag til Statutter for Færø Amts Bibliotek:

1. Færø Amts Bibliotek, hvis Sæde er Thorshavn, er en selvejende Institution.
2. Bibliotekets Opgave er, at udbrede Kundskab og almindelig Oplysning ved gratis Udlaan af Litteratur til Biblioteker og private indenfor Øernes Omraade, samt ved Indretning af gratis tilgængelige Læsestuer med Haandbogsamlinger, at indsamle i videst muligt Omfang af Litteratur vedrørende Færøerne, at virke hen til, at der til Biblioteket knyttes en Studiefdeling med Litteratur af videnskabelig Art.
3. Biblioteket forestaas af en Bestyrelse paa 3 Medlemmer, af hvilke Undervisningsministeriet vælger 1, Lagtinget 1 og Thorshavns Byraad 1. Valget sker for 6 Aar, dog saaledes, at der hvert andet Aar afgaar 1 Medlem i den Rækkefølge, hvori Medlemmerne her er nævnt. Genvalg kan ske. Samtidig med Valg af Bestyrelse vælger de samme Myndigheder for hvert Bestyrelsesmedlem 1 Suppleant, som tiltræder Bestyrelsen, naar de respektive Medlemmer maatte faa Forfald eller udtræde, inden deres Valgtid er udløbet.
4. Bestyrelsen vælger selv sin Formand og bestemmer sin Forretningsorden. Den fører Tilsyn med Bibliotekets Bygning(er) og øvrige Ejendele og paaser, at de holdes behørig forsikrede mod Ildsvaade. Den bestemmer de Regler, som skal gælde ved Bogudlaanet, og den Orden, som i det hele bør iagttages.
5. Bestyrelsen antager Bibliotekaren, hvis Person og Lønning skal godkendes af Undervisningsministeren. Det øvrige Personale antages efter Samraad med Bibliotekaren. Denne er Bestyrelsens Sekretær og har den daglige Ledelse af Biblioteket.
6. Regnskabsaaret gaar fra 1. April til 31. Marts. Over de aarlige Indtægter og Udgifter affatter Bestyrelsen et Overslag. Udgifter, som ligger udenfor Overslaget, maa ikke afholdes uden Bestyrelsens Samtykke. Det aarlige Regnskab forelægges Lagtinget til Revision og Decision.
7. Over Bibliotekets Virksomhed aflægges Bibliotekaren for hvert Regnskabsaar en Beretning til Lagtinget, Thorshavns Byraad og Statens Bibliotekstilsyn.
8. Tillæg til og Forandring i Statutterne skal, efter at være vedtaget af Bestyrelsen, godkendes af Lagtinget og Biblioteksdirektøren.
9. Biblioteket kan ikke sælges eller opløses uden Tilladelse fra Lagtinget eller Thorshavns Byraad, og Bestemmelsen om dets Ejendesles fremtidige Anvendelse skal godkendes af Biblioteksraadet.

Den 8. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Efter Forslag af Provsten henvistes Sagen til Udvalget i Sagen ang. Omdannelse af Forberedelsesklassen ved Færøernes Mellem- og Realskole.

Den 21. August fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Fra det i sidste Lagtingssamling nedsatte staaende Biblioteksudvalg er der til indeværende Lagting indsendt et Forslag til nye Statutter for Færø Amts Bibliotek.

I Stedet for den oprindelige Fundats for Færø Amts Bibliotek af 5. Novbr. 1828 blev der af Lagtinget i Samlingen 1905 vedtaget en ny Fundats for nævnte Bibliotek, paa hvilken der under 4. Januar 1906 blev udfærdiget allerhøjeste Stadfæstelse. (Jfr. Lagtingstidende 1905 B. Pag. 199 flg.)

Da imidlertid Spørgsmaalet om en Omordning af Biblioteksforholdene i de senere Aar flere Gange har været til Behandling i Lagtinget, og denne Sag nu maa anses for at være bragt i Orden indtil videre, har man anset det for heldigt, at der fastsættes nye Statutter for Biblioteket.

Undertegnede Udvalg, til hvilket Sagen er blevet henvist, kan tiltræde det foreliggende Forslag, og skal derfor tillade sig at foreslaa til Tingets Vedtagelse:

Lagtinget tiltræder det af Biblioteksudvalget indsendte Forslag til nye Statutter for Færø Amts Bibliotek.

Den 23. August foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 15 Stemmer mod 0.

Den 27. August foretoges Sagens 3. Behandling.
Udvalgets Forslag sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 17 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Debess, Formanden. Fraværende: Provsten, J. H. Poulsen, Danielsen.)

LII. „Smiril“s Regnskab, „Smiril“s Anløb af Østisland og Fornyelse af Kontrakten mellem Justitsministeriet og Lagtinget om Tilskud til den lokale Dampskibsforbindelse.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Regnskab for Dampskibet „Smiril“ for Aaret fra 1. April 1922 til 31. Marts 1923 samt en

Sag angaaende Fornyelse af Kontrakten mellem Justitsministeriet og Lagtinget om Tilskud til den lokale Dampskibsforbindelse.

Den 31. Juli fremlagdes Andragende *) fra Lagtingsmand A. Samuelson ang. „Smiril“s Anløb af Østisland.

Den 4. August foretoges 1. Behandling af de to førstnævnte Sager. Efter Forslag af Mortensen blev det vedtaget at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer.

Den 6. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Mortensen, J. H. Poulsen, Debess, Joen Poulsen, Danielsen.

S. D. foretoges 1. Behandling af Sagen om „Smiril“s Anløb af Østisland.

Efter Forslag af A. Samuelson henvistes Sagen til Udvalget i de to forannævnte Sager.

Den 29. August fremlagdes i Sagerne om „Smiril“s Regnskab og „Smiril“s Anløb af Østisland saalydende

Nevndarálit.

(Vedhæftet som Bilag 37.)

2. Behandling af disse to Sager foretoges den 30. August. Udvalgets Forslag Punkt 1 vedtoges med 12 Stemmer mod 0. Derefter sattes Udvalgets Forslag Punkt 2 under Afstemning og vedtoges med 13 Stemmer mod 0.

1 Sagen om Fornyelse af Kontrakten mellem Justitsministeriet og Lagtinget om Tilskud til den lokale Dampskibsforbindelse fremlagdes den 12. September saalydende

*) Udelades her.
Lagtingstidende 1923.

Udvalgsbetænkning.

Amtmanden har i Skrivelse af 17. April d. A. paa Foranledning af Justitsministeriet anmodet Tinget om at tage Spørgsmaalet om Fornyelse af Kontrakten vedrørende „Smiril“ op til Behandling. Denne udløber 31. Marts 1924.

Nærværende Udvalg har under 10. f. M. tilskrevet Postmesteren i Thorshavn saalydende Skrivelse:

„I Fortsættelse af Udvalgets mundtlige Forhandling med Dem vedrørende den Lagtinget forelagte Sag angaaende Fornyelse af Kontrakten mellem Justitsministeriet og Tinget om Dampskibsforbindelsen mellem Øerne, herunder Spørgsmaalet om Postvæsenets Subvention, skal man tillade sig at anføre følgende:

Udvalget maa for det første fremhæve den store Betydning det har, at der ved Hjælp af „Smiril“ transporteres en betydelig Del af Øernes Post omkring, og at Skibet udfører et værdifuldt Arbejde i Postvæsenets Tjeneste. „Smiril“ kom i den nugældende Postplan i Oktober 1920, og Betalingen fra Postvæsenet blev fastsat til 40,000 Kr. aarlig. Fra 1. April d. A. er dette Beløb nedsat til 30,000 Kr., dog at Postvæsenet vil betale yderligere indtil 5000 Kr. af et eventuelt Driftstab for 1923—24.

Det maa erindres, at „Smiril“s Rederi skal afhente Posten fra Postkontor og aflevere den paa saadant. Flere Tusinde Kroner maa aarlig udbetales for saadan Transport mellem Skibet og de forskellige Brevsamlingssteder.

Amtskommunen maatte i 1919 købe „Smiril“ for 120,000 Kr. I 1919—20 var der Underskud paa Driften, men da Skibet dengang nærmest sejlede i Vareforsyningens Tjeneste, maa man maaske sige, at dette Underskud maa dækkes af Vareforsyningen.

I 1920—21 balancerede Driften, men Skibet maatte faa en Reparation i København, særlig vedrørende Skroget, og for at dække Regningen her maatte man laane godt 40,000 Kr. I 1921—22 maatte der foretages en Hovedreparation særlig m. H. t. Maskinen. Denne kostede over 60,000 Kr., og Regnskabet for dette Aar gav et Underskud paa c. 30,000 Kr. Dette Beløb maatte man laane.

I 1922—23 har der ingen Reparation været at foretage, og Driften har derfor i Aar kunnet give et Overskud paa 29,899 Kr. 11 Øre. Afskrift af Regnskabet vedlægges. Underskudet fra 1921—22 er derfor for saa vidt dækket. Dog skal det bemærkes, at Amtsrepartitionsfonden befaler Renter og Afdrag af det Laan, som i sin Tid blev optaget i Anledning af Skibets Anskaffelse, med over 8000 Kr. aarlig.

Skibet staar herefter Amtskommunen bortset fra Underskudet i 1919—20 i 120,000 Kr. plus c. 40,000 Kr. eller ialt 160,000 Kr.

Iaar har „Smiril“ været i København til nødvendigt Eftersyn, og Postvæsenet har haft Ingeniør Hunderup som tilsynsførende. Udgifterne ved Reparationen andrager c. 25,000 Kr., saaledes at der formentlig bliver et Underskud paa Regnskabet 1923—24, idet Postvæsenets Tilskud jo nu er nedsat til 30,000 eventuelt 35,000 Kr.

Skibet staar altsaa Amtskommunen i mindst 160,000 Kr., og man bør faa dette Beløb betydeligt nedskrevet, idet Skibet efterhaanden bliver gammelt, og Værdien af det falder. Yderligere burde man ogsaa i Postvæsenets Interesse kunne henlægge noget til en Fond til Anskaf-

felse af et nyt og bedre Skib, saaledes at man om nogle Aar kunde tænke paa at købe eller bygge et nyt Fartøj til Kystfarten.

Udvalget skal derfor dels under Hensyn til den postale Betydning, „Smiril“ har, og dels under Hensyn til de anførte økonomiske Forhold foreslaa, at Kontrakten forlænges for 2 Aar, saaledes at Postvæsenets Tilskud bliver 30,000 Kr. aarlig. Man ønsker gerne Spørgsmaalet afgjort under Tingsamlingen.“

Da der endnu ikke er indløbet Svar fra Postmesteren, hvilket skyldes, at han ikke har faaet nødvendig Besked fra Postdirektoratet, skal man tilraade, at det overdrages til Amtmanden sammen med Vareudvalget at føre Forhandlingerne videre med Postvæsenet.

Af de i Udvalgets Skrivelse anførte Grunde skal man foreslaa, at Tinget andrager om, at det Tilskud, som nu i en Aarrække er ydet gennem Justitsministeriet, genbevilges.

Forslag.

Amtmanden og Vareudvalget bemyndiges til paa Tingets Vegne at forhandle om Fornyelse af den mellem Justitsministeriet og Lagtinget afsluttede Kontrakt om Besørgelsen af den lokale Dampskibsfart mellem Øerne indbyrdes for indtil 3 Aar, og Tinget anbefaler, at der aarligt fra Justitsministeriet ydes samme Beløb, som i de sidste Aar, nemlig 12,833 Kr. 34 Øre.

Ved Sagens 2. Behandling den 13. September vedtoges det med 18 Stemmer mod 0 at lade den overgaa til 3. Behandling.

Den 17. September foretoges Sagens 3. Behandling.
Udvalgets Forslag sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 19 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Provsten, Effersøe.)

LIII. Andragende om Afslag af Gæld til Vareforsyningen samt Regnskab for Vareforsyningen.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Andragende*) fra Købmand P. M. Sørensen, Husum, om Afslag af sin Gæld til Vareforsyningen.

Den 15. August fremlagdes Regnskab for Vareforsyningen.

Ved Sagernes 1. Behandling den 20. August blev de efter Forslag af Formanden henvist til Udvalget i Sagen ang. Fornyelse af Kontrakten mellem Justitsministeriet og Lagtinget om Tilskud til den lokale Dampskibsforbindelse.

Den 8. September fremlagdes

Nevndarálit.

(Vedhæftet som Bilag 42.)

Den 10. September afgav Edw. Mortensen saalydende

Ændringsforslag

til Udvalgets Forslag.

„I Indstillingspunkt 1 ændres „3“ til „5“.“

*) Udelades her.

S. D. foretoges Sagerne 3. Behandling.

Ændringsforslaget satte først under Afstemning og vedtoges med 15 Stemmer mod 0, hvorefter Udvalgets Forslag saaledes ændret vedtoges med 15 Stemmer mod 0.

LIV. Oprettelse af et nyt Jordemoderembed i Thorshavn.

Den 24. August fremlagdes en Sag ang. nyt Jordemoderdistrikt i Thorshavn.

Den 25. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Tilladelse til Sagens Behandling gaves med 14 Stemmer mod 0.

Efter Forslag af Tórgarð henvistes Sagen til det kommunale Udvalg.

Den 1. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Ved Skrivelse af 24. August d. A. har Thorshavns Byraad andraget om Oprettelse af et nyt Distriktsjordemoderembed med Bopæl i Thorshavn, og med særlig Pligt for Jordemoderen til at betjene de udenbys Sogne. — Sagen ses at være rejst af Amtslæge Heerup ved Skrivelse af 26. Maj 1922 til Thorshavns Byraad. — Under 5. December 1922 har Byrådet skrevet til Forstanderskabet i De forenede Sognes Kommune i Sydstrømø Præstegæld om det rejste Spørgsmaal; men der er endnu ikke modtaget noget Svar.

Undertegnede Udvalg, til hvilket denne Sag er blevet henvist, er fuldt ud enig med Distriktslægen og Byraadet i, at hele Sydstrømø Præstegæld, med Undtagelse af Nolsø, er et altfor stort Distrikt til kun at have én Jordemoder. Udvalget maa derfor anbefale, at der oprettes et nyt Embede, og kan efter Omstændighederne anbefale, at den Jordemoder, som ansættes i dette Embede, faar Bopæl i Thorshavn. Naar der saaledes ansættes 2 Jordemødre ved Siden af hinanden, maa det staa Distriktets Beboere frit for i paakommende Tilfælde at søge (tilkalde) den af de 2 Jordemødre, de synes bedst om. — Man finder det ogsaa rimeligt, at den yngste (sidstansatte) af de til enhver Tid fungerende 2 Distriktsjordemødre i Thorshavns Jordemoderdistrikt laar en særlig Forpligtelse til at betjene de udenbys Sogne, dog uden at den ældre Jordemoder derved fritages for Pligten til at betjene disse Sogne, naar den yngre maatte være optaget eller have andet lovligt Forfald.

Medens Jordemoderloven af 29. Marts 1879 synes at forudsætte 2 Jordemødre i Thorshavn og saaledes som den blev ændret ved Lov Nr. 69 af 1. April 1910 indeholdt en udtrykkelig Tilladelse til at ansætte flere Jordemødre i samme Distrikt, synes en saadan at mangle i den nugældende Lov.

Oprettelsen af et nyt Distriktsjordemoderembede i Thorshavn maa formentlig godkendes af Justitsministeriet. Skulde Ministeriet mene, at der savnes Lovhjemmel til en saadan Oprettelse af ny Jordemoderembeder, vil det formentlig kunne skaffe den nødvendige Hjemmel ved kgl. Anordning.

Udgifterne ved Lønning af den ny Jordemoder i Thorshavn kan vel rettest fordeles i samme Forhold som Udgifterne til den nuværende Jordemoder. Skulde Forstanderskabet for De forenede Sogne i Sydstrømø Præstegælds Kommune føle sig brøsthødent herved, vil det altid gennem Lagtinget (Amtet) kunne indanke Spørgsmaalet til Justitsministeriets Afgørelse.

Udvalget tillader sig at foreslaa Tinget til Vedtagelse:

1. Lagtinget anbefaler, at der oprettes et nyt Jordemoderembede i Thorshavns Jordemoderdistrikt med Bopæl for Jordemoderen i Thorshavn og saaledes, at den yngste (sidstansatte) af de til enhver Tid i dette Distrikt ansatte Jordemødre faar særlig Pligt til at betjene de udenbys Sogne.
2. For det Tilfælde, at der skulde savnes Hjemmel til at ansætte to Distriktsjordemødre i samme Distrikt, andrager Lagtinget Justitsministeriet om at foranledige en saadan Ændring i Anordning (Nr. 49) af 11. Februar 1920, hvorved Lov om Jordemodervæsenet af 13. Juni 1914 sættes i Kraft paa Færøerne, at der i samme Jordemoderdistrikt kan ansættes flere end én Jordemoder.

Den 3. September foretoges Sagens 2. Behandling.

Overgang til 3. Behandling vedtoges med 16 Stemmer mod 0.

Den 8. September fremlagdes af J. H. Poulsen og S. P. úr Konoy saalydende

Ændringsforslag.

I første Indstillingspunkt udgaar: „og saaledes—Sogne“.

Den 8. September foretoges Sagens 3. Behandling.

Ændringsforslaget sattes først under Afstemning og vedtoges med 13 Stemmer mod 0.

Udvalgets Indstilling Punkt 1 og 2 saaledes ændret sattes under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 14 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Formanden. Fraværende: Provsten, Mortensen, Patursson, Winther, P. Niclasen, Debess, Effersøe.)

Den 11. September oplæstes og vedtoges Indstilling i Sagen.

LV. Deling af Gøte Jordemoderdistrikt^{*)} og Bygden Haraldsunds Henlæggelse til Husum Jordemoderdistrikt.

Ved Lagtingets Aahning fremlagdes Andragende^{**)} fra Forstanderskabet for Næs Sogns Kommune om Deling af Gøte Jordemoderdistrikt.

^{*)} Se Lagtingstidende 1922, Pag. 53.

^{**) Udelades her.}

Ved Sagens 1. Behandling den 31. juli blev den efter Forslag af Johan Poulsen henvist til det kommunale Udvalg.

Den 3. August fremlagdes Skrivelse*) fra Forstanderskabet for Kunø, Mygledal og Husum Sognes Kommune om Bygden Haraldsunds Henlæggelse til Husum Jordemoderdistrikt.

Den 7. August blev Sagen efter Forslag af Formanden henvist til det kommunale Udvalg.

Den 11. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkninger.

Fra Forstanderskabet for Næs Sogns Kommune er der indkommet Andragende om at faa ansat en Jordemoder for Næs Sogn med over 1000 Indbyggere og med en Udstrækning af c. 7 Kvartmil i Syd—Nord. Der foreligger ikke i Aar Udtalelser fra Forstanderskaberne i de andre interesserede Sogne; men sidste Aar, da det samme Spørgsmaal forelaa for Tinget, forelaa der Erklæringer fra alle de andre interesserede Kommuners Forstanderskaber, nemlig: for Sjøv, Gøte og Lervig Sogne, som alle fraraader, at der foretages Forandring i den nu bestaaende Ordning af Jordemodervæsenet i de paagældende Sogne.

Lignende Andragender fra Næs Sogn er blevne behandlere her i Tinget i 1915, 1916, 1917 og 1922. Indenfor dette Tidsrum er der m. H. t. Jordemodervæsenet i den paagældende Del af Østerø sket den Forandring, at der i 1921 er ansat en Jordemoder i Gøte.

Nu er der ansat Jordemødre:

i Fuglefjord for Andelfjord Bygd	227 Indb.	
Fuglefjord Sogn.....	658 —	885 Indb.
i Gøte for Lervig Sogn	461 Indb.	
Gøte	481 —	
Solmundefjord og Skibenæs	162 —	
Skaalebotn	23 —	
		1127 —
paa Strænder for Strænder og Skaale.....	591 —	
Bygderne i Næs Sogn med Undtagelse af Skibenæs og Solmundefjord	880 —	
		1471 —

*) Udelades her.

Da der saaledes nylig er opnaaet en betydelig Forbedring af Jordemodervæsenet, finder Udvalget ikke, at der for Tiden er Grund til at foretage videre imod forskellige interesserede Forstanderskabers Vilje. Det kan heller ikke lades ude af Betragtning, at en Forøgelse af Jordemødrenes Antal ogsaa betyder en Forøgelse af Sognekens Skattebyrde, hvilket her vilde særlig blive føleligt for Sjøv Sogn.

Man tillader sig derfor at foreslaa, at der svares Forstanderskabet for Næs Sogns Kommune:

Lagtinget finder ikke tilstrækkelig Anledning til, imod flere af de interesserede Kommuners Vilje, at foreslaa nogen Ændring med Hensyn til Jordemodervæsenet paa Østerø.

*

*

*

Til undertegnede Udvalg er henvist et Andragende om, at Bygden Haraldsund maa blive henlagt under Husum Jordemoderdistrikt.

Andragendet er indsendt af Formanden i Forstanderskabet for Kunø, Mygledal og Husum Sognes Kommune; men der foreligger ikke nogen Udtalelse fra Forstanderskabet for den Kommune, som Haraldsund nu har Jordemoder tilfælles med, nemlig Klaksvig Sogns Kommune. Heller ikke foreligger nogen Udtalelse hverken fra Kredslægen eller Amtslægen. — Under disse Omstændigheder vil Udvalget tillade sig at foreslaa, at Sagen udsættes til næste Aar og at Amtmanden anmodes om at indhente de nødvendige Erklæringer.

Forslag.

1. Amtmanden anmodes om at indhente Erklæringer i Sagen fra Forstanderskabet for Klaksvig Sogns Kommune samt fra vedkommende Kredslæge og Amtslægen.
2. Sagen udsættes til næste Aar.

Den 12. September foretoges Sagerne 2. Behandling.

Deling af Gøte Jordemoderdistrikt: Udvalgets Forslag sættes under Afstemning. Da kun 10 stemte for og ingen imod foretoges Afstemning ved Navneopraab, og blev Udvalgets Forslag vedtaget med 13 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Rasmussen, P. Nielsen, Matras, Johan Poulsen, A. Samuelson, M. Samuelson, Formanden. Fraværende: Debess, Effersøe.)

Bygden Haraldsunds Henlæggelse til Husum Jordemoderdistrikt: Udvalgets Forslag vedtoges med 14 Stemmer mod 0.

LVI. Kirkegaard i Norddeble og Kirkegaard i Trollenæs.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes en Sag ang. Kirkegaard i Norddeble og en Sag ang. Kirkegaard i Trollenæs.

Den 2. August henviste Formanden Sagerne til Kirkekasseudvalget.

Den 17. August fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkninger.

Kirkjugarður í Norðdepli.

Í tingsetuni 1912 varð samtykt at lata upp til 200 kr. úr kirkjukassanum fyri Norðuroya prestagjald í studningi til at fáa gjørt ein kirkjugarð í bygdini í Norðdepli (sbr. Løgtingsfóðindi 1912, bls. 158).

Í brævi, dags. 30. sept. í fjør sigur stýrið fyri Viðareiðis sókn frá, at kirkjugarðurin er gjørdur, og biður tí um at fáa fann áðurnevnda studning, sum tingið hevur samtykt at veita.

Samfóðis sendir sóknarstýrið inn roknskapin fyri kirkjugarðin, ið vísir, at útreiðslurnar til hansara hava verið 360 kr. 82 øyr.

Tínæst er kirkjugarðurin vorðin sýnaður og góðkendur.

Amtið hevur borið málið inn aftur á tingið í ár, og av tí at sakin er vorðin nakað gomul og peningaviðurskifti kirkjukassanna ikki eru tey bestu, hevur amtið biðið um heimild til at gjalda peningin.

Undirskrivaða tingnevnd, sum hevur fingið málið til viðgerðar, má halda, at einki eigur at vera til hindurs fyri, at peningurin verður goldin, men at ráðini hjá kirkjukassanum ikki eru til at lata meir enn tað, ið samtykt varð í 1912 at lata.

Nevndin skal tí loyva sær at seta fram hetta uppskot:

Løgtingið gevur amtmanninum heimild til úr Norðuroya prestagjalds kirkjukassa at gjalda Viðareiðis sókn tær 200 kr., sum tingið í 1912 samtykti at lata í studningi viðvíkjandi kirkjugarðinum í Norðdepli.

*

*

*

Kirkjugarður á Trøllanesi.

Inn á lögtingið í ár er komið eitt mál viðvíkjandi eini víðkan av kirkjugarðinum á Trøllanesi.

Kirkjugarðsverjin á Trøllanesi sigur í brævi, dagsett í mai 1922, at kirkjugarðurin har í bygdini er ov lítil, at ætlanin er at leggja afturat honum eitt jarðarstykki, sum er 40 kvdr. al. í stødd, og at hann sjálvur vil lata hesa jørðina fyri einki; meðan hann væntar, at teimum má verða veittur vanligur studningur úr kirkjukassanum til formansløn og tilfar.

Bæði meiningheitsráðið í Mikladals sókn og stýrið fyri Kunoyar og Kallsoyar sóknum styðja hetta málið og siga, at tað treingir harðliga til at gera henda kirkjugarðin størri, men halda, at tann tilætlaða víðkanin er heldur lítil.

Undirskrivaða tingnevnd, sum hevur fingið málið til viðgerðar, má halda, at tað er spell, at kirkjugarðurin í einari so lítlari bygd sum á Trøllanesi ikki av fyrstantið er gjørdur nóg stórur, og skal tí mæla til, at tann víðkanin, sum nú er ætlanin at gera, so framt tað er gjørligt má verða gjørd ivaleysa stór.

Í tí at nevndin annars skal geva hesari sök slitt viðmæli og roknar við, at garðurin uttan um tað nýggja greisturstykkið verður gjørdur av gróti, skal nevndin loyva sær at seta fram hetta uppskot:

1. Úr kirkjukassa Norðuroya prestagjalds verður latin ein hóskandi studningur fyrri tað tilfar, ið gongur til eina víðkan um kirkjugarðin á Trøllanesi og til løn hjá formanninum, ið skal standa fyrri arbeiðinum. Viðvíkjandi arbeiðinum eigur al verða ansa eftir, at tað ganga 8 dagsarbeiði av pliktarbeði uppá hvønn dag, sum fornaðurin fær løn.
2. Stýrinum fyri Kunoyar og Kallsoyar sóknum verður álagt at syrgja fyrri, at tað pliktarbeði, ið skal til fyrri at gera kirkjugarðin á Trøllanesi størri, verður gjørt í komandi roknskaparári ella -árum.

Ved Sagerne 2. Behandling den 22. August vedtoges Overgang til 3. Behandling med 15 Stemmer mod 0.

Den 23. August fremlagdes ad Sag om Kirkegaard i Trolldenæs af Joen Poulsen saalydende

Ændringsforslag.

I Stedet for Udvalgets Forslag sættes:

1. Færø Amt og Provsti anmodes om at forhandle med vedkommende Menighedsraad og Forstanderskab om Omfang og Plan for den paa-tænkte Udvidelse af Kirkegaarden paa Trolldenæs og at fremskaffe Overslag over Udgifterne ved samme.
 2. Sagen udsættes til næste Aar.
-

Den 25. August foretoges Sagerne 3. Behandling.

Kirkegaard i Norddeble: Udvalgets Forslag vedtoges med 18 Stemmer mod 0.

Kirkegaard i Trollenæs: Ændringsforslaget satte under Afstemning og vedtoges med 15 Stemmer mod 0, hvorefter Udvalgets Forslag var bortfaldet.

LVII. Udbetaling af Tilskud til en ny Kirke i Vaag.

Den 23. August fremlagdes Skrivelse*) fra Kirkebestyrelsen i Vaag om Udbetaling af den til en Kirkebygning i Vaag bevilgede Sum.

Den 24. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Tilladelse til Sagens Behandling gaves med 14 Stemmer mod 0.
Efter Forslag af Dahl henvistes Sagen til Kirkekassendvalget.

Den 1. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Til undertegnede Udvalg er blevet henvist en Skrivelse af 19. August d. A. til Lagtinget, hvori Kirkebestyrelsen for Vaag Kirke anmoder om

*) Udelades her.

at faa udbetalt det af Lagtinget bevilgede Tilskud paa 50,000 Kroner til Opførelse af en ny Kirke i Vaag.

Det oplyses i Skrivelsen, at man gentagne Gange har rettet Henvendelse til Færø Amt og Provsti i den Anledning, men at man stadig har modtaget det Svar: „at man ikke ser sig i Stand til at skaffe Midler til nævnte Formaal“.

Det omhandlede Tilskud paa 50,000 Kr. blev bevilget af Lagtinget i den ordinære Samling 1920 (jfr. Lagtings Tidende 1920, Pag. 28 flg.).

Udvalget erkender tilfulde, at der i Vaag er meget stor Trang til en ny Kirke; men i Betragtning af Kirkekassernes nuværende økonomiske Tilstand mener man ikke at kunne foreslaa, at der for Tiden sker Udbetaling af det omhandlede Beløb fra Kirkekasserne, idet de nødvendige Midler ikke haves til Raadighed og man ikke ser sig i Stand til for nærværende Tid ad anden Vej at skaffe disse.

For imidlertid ikke at lade nogen Mulighed for Tilvejebringelse af de ommeldte Pengemidler uprøvet, vil Udvalget anse det for tilraadeligt, at nærværende Sag overlades til Tingets Budgetudvalg til Overvejelse og videre Behandling, og Udvalget skal derfor tillade sig at henstille til Tinget følgende:

Sagen angaaende Udbetaling af det til en ny Kirke i Vaag bevilgede Tilskud henvises til Budgetudvalget.

Den 3. September foretoges Sagens 2. Behandling.

Udvalgets Forslag om Sagens Henviisning til Budgetudvalget vedtoges med 18 Stemmer mod 0.

Den 13. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 47.)

Den 14. September fremlagdes af Joen J. Dahl saalydende

Ændringsforslag.

1 Stedet for Udvalgets Forslag sættes:

„Af Fonden til Jordehvalsrettighedens Afløsning eller andet Steds optages et Laan paa 40,000 Kr. til Opførelse af en ny Kirke i

Vaag. Beløbet udbetales i Aarene 1925—26 med 20,000 Kr. hvert Aar. Lagtingets Vedtagelse i 1920 om et Tilskud paa 50,000 Kr. i samme Øjemed er hermed bortfaldet.“

S. D. foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 18 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 18. September sattes Ændringsforslaget under Afstemning ved Navneopraab og vedtoges med 17 Stemmer mod 0. (Stemte ikke: Guttesen, Joensen, Formanden. Fraværende: Joen Poulsen, Mortensen.)

LVIII. Erstatning for Legemsskade ved Grindedrab.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes et Andragende*) fra Simon Johannesen af Klaksvig om Erstatning for en ham overgaaet Legemsskade ved et Grindedrab og benvistes af Formanden til Budgetudvalget.

Den 18. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 17.)

*) Udelades her.

Den 22. August foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 25. August blev Udvalgets Forslag vedtaget med 14 Stemmer mod 0.

Den 12. September fremlagdes Andragende*) fra Sysselmanden for Suderø Syssel om Erstatning for en Andreas Johan Robert Nolsø af Tveraa overgaaet Skade ved Grindedrab.

Den 13. September henviste Formanden Sagen til Budgetudvalget.

Den 14. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 57.)

Sagens 2. Behandling foretoges den 17. September.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

Ved Sagens 3. Behandling den 18. September blev Udvalgets Forslag vedtaget med 12 Stemmer mod 0.

*) Udelades her.

LIX. Tilskud af Hansenske Legat.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes to Andragender*) fra henholdsvis Husmændene Arebo Petersen og Harald J. Jensen af Sand om Tilskud til Anskaffelse af en Plov og fra Kongsbonde Joen Pauli Gaard af Farnien om Tilskud til Anskaffelse af en Arbejdsvogn.

S. D. henviste Formanden Sagerne til Budgetudvalget.

Den 17. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 13.)

Den 22. August foretoges Sagernes 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 16 Stemmer mod 0.

Den 25. August foretoges Sagernes 3. Behandling.
Udvalgets Forslag Punkt 1 vedtoges med 15 Stemmer mod 0.
Udvalgets Forslag Punkt 2 vedtoges med 19 Stemmer mod 0.

*) Udelades her.

LX. Optegnelse og Udgivelse af gamle Kingomelodier.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes Andragende*) fra Organist Joen Waagstein om Tilskud til Optegnelse og Udgivelse af gamle Kingomelodier.

Den 3. August foretoges Sagens 1. Behandling.
Efter Forslag af Patursson henvistes den til Budgetudvalget.

Den 24. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 24.)

Den 27. August foretoges Sagens 2. Behandling.
Overgang til 3. Behandling vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

Sagens 3. Behandling foretoges den 30. August.
Udvalgets Forslag vedtoges.

*) Udelades her.
Lagtings Tidende 1923.

LXI. Dronning Alexandrines Hospitals Byggesum og Drift.

Den 10. August fremlagdes Beretning fra 2 Medlemmer af det staaende Udvalg ang. Dronning Alexandrines Hospital.

Ved Sagens 1. Behandling den 20. August blev Sagen efter Forslag af Debess henvist til Sanatoriumudvalget.

Den 13. September fremlagdes saalydende

Udvalgsbetænkning.

Under forrige Aars ordinære Lagtingssamling blev der i Skrivelse fra Inspektionen for Færø Amts Hospital rettet Henvendelse til Lagtinget om at forhøje det i 1919 (se Lagtingstidende 1919 B, Side 34) vedtagne Driftstilskud til det nye Hospital paa 2000 Kr., idet der af et af Inspektionen foranlediget udført Overslag frengik, at Driftsunderskudet kom til at andrage 22,012 Kr.

Udvalget, der havde denne Sag til Overvejelse, har i en Betænkning fra forrige Aar (se Lagtingstidende 1922, Bilag 23) meget indgaaende behandlet Spørgsmaalet, og Lagtinget vedtog efter Udvalgets Indstilling at vælge et staaende Udvalg sammen med Amtmanden og Amtslægen, der til indeværende Lagtingssamling, efter at have undersøgt Forholdene vedrørende en eventuel Omordning af Sygehusforholdene, skulde fremsætte Forslag i omhandlede Retning.

Da det nødvendige Materiale, der her skulde benyttes, imidlertid først fremkom henimod Slutningen af Juli Maaned d. A., blev der som Følge heraf ikke Lejlighed til at behandle og tage Stilling til Sagen.

Sagen er i indeværende Samling genoptaget til Behandling og er blevet henvist til undertegnede Udvalg.

Af det foreliggende Materiale vedrørende Sygehusene fremgaar, at Klaksvig Sygehus Drift har givet Underskud i 1918, 1919 og 1920, hvorefter der ved en af de stedlige Kommuner i 1920 truffen Ordning i de sidste Aar ikke alene er skabt Balance, men Driften har givet Overskud. Imidlertid har Sygehuset pr. 31. Decbr. 1922 en Gæld, der beløber sig til 12,131 Kr. 13 Øre.

Hvad dernæst angaar Tveraa Sygehus, da viser Driften i 1918 at have givet et mindre Overskud, medens de følgende Aar giver Driftsunder-

skud. Ogsaa dette Sygehus har Gæld, der 31. Decbr. 1922 androg 3834 Kr. 98 Øre. Kommunerne paa Suderø har i 1920, i Lighed med hvad det blev vedtaget af samtlige Kommuner paa Norderøerne og nogle Kommuner paa Østerø, vedtaget at yde Tilskud til Driften af det derværende Sygehus. Disse kommunale Tilskud for Suderøs vedkommende staar imidlertid opført som Restance med 4678 Kr. 86 Øre, og efter foreliggende Regnskaber kan man ikke se, at der er indbetalt noget af ovenstaaende Beløb til Sygehuset. Ved at de respektive Kommuner indfrier deres Forpligtelser overfor Sygehuset, vil der skabes Balance i Driftsregnskabet.

Hvad endelig angaar „Dronning Alexandrines Hospital“, da foreligger der for Udvalget ikke noget nyt i selve Sagen, udover Oplysningerne om det nuværende Hospitals Gæld, der pr. 31. December 1922 er opført med 21,800 Kr. Heraf bliver dog et Beløb paa 2100 Kr. af betale gennem Lagtingets aarlige Tilskud paa 300 Kr. til Røntgenapparatet (se Lagtingstidende 1919 B, Side 37).

Det er Udvalget bekendt, at Budgetudvalget i Forslag til Lagtingets Vedtagelse for indeværende Aar af Amtsfattiggkassens Midler foreslaar at yde samtlige Sygehuse paa Færøerne 4000 Kr. Da man endvidere er bekendt med, at der blandt Tingets Medlemmer er Stemning for at gennemføre disse Forslag, saa er dermed Spørgsmaalet om Størrelsen af Lagtingets Tilskud til Driften baade for Sygehuse i Tveraa og Klaksvig samt ogsaa for „Dronning Alexandrines Hospital“'s Vedkommende afgjort.

Allerede af hernævnte Aarsag vil Udvalget tilraade foreløbig at stille Sagen i Bero, men ogsaa Løsning af Spørgsmaalet om Merindtægt for Lagtinget har formentlig afgørende Betydning for Lagtingets Stilling til Spørgsmaalet om eventuelt i yderligere Udstrækning at forhøje det nævnte Driftstilskud.

Endelig kan det anføres, at da „Dronning Alexandrines Hospital“ næppe bliver taget i Brug før engang efter Nytaar, maa der kunne anbefales at udsætte Spørgsmaalet til yderligere Behandling i næste ordinære Lagtingssamling, saa meget mere som der da formentlig vil kunne fremskaffes $\frac{1}{2}$ Aars Regnskab over Driften ved omhandlede Hospital.

Udfra disse Betragtninger tillader Udvalget sig at fremsætte følgende

Forslag.

Sagen udsættes til næste ordinære Lagtingssamling.

Ved Sagens 2. Behandling den 14. September vedtoges Udvalgets Forslag med 12 Stemmer mod 0.

LXII. Sygehus i Klaksvig.

Den 12. August fremlagdes Andragende*) fra Bestyrelsen for Klaksvig Sygehus om Tilskud til Opførelse af et nyt Sygehus i Klaksvig.

Ved Sagens 1. Behandling den 18. August blev den efter Forslag af Konoy henvist til Budgetudvalget.

Den 14. September fremlagdes

Betænkning.

(Vedhæftet som Bilag 60.)

Sagens 2. Behandling foretoges den 17. September.
Udvalgets Forslag vedtoges med 15 Stemmer mod 0.

*) Udelades her.

LXIII. Færøsk Brandforsikring.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes den fra forrige Aar udsatte Sag ang. færøsk Brandforsikring.*)

Den 4. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Efter Forslag af Debess vedtoges det at nedsætte et særligt Udvalg paa 5 Medlemmer.

Den 5. August valgtes til Medlemmer af Udvalget: Debess, Strøm, Guttesen, Matras og A. Samuelson.

Den 15. September fremlagdes

Nevndarálit.

(Vedhæftet som Bilag 63.)

Den 17. September foretoges Sagens 2. Behandling.
Udvalgets Forslag vedtoges med 15 Stemmer mod 0.

*) Se Lagtingstidende 1922, Pag. 169 flg.

LXIV. „Den døve Radio.“

Den 10. August fremlagdes Skrivelse*) fra Overretssagfører J. H. O. Djurhuus ang. Radiotelegrafitjenesten paa Thorshavn Telegrafstation.

Ved Sagens 1. Behandling den 17. August blev den efter Forslag af R. Rasmussen henvist til Udvalget i Sagen ang. Beretning fra Telefonudvalget.

Den 12. September fremlagdes

Betænkning.

(Vedhæftet som Bilag 55.)

Den 13. September fremlagdes af Nyholm Debess saalydende

Ændringsforslag.

Til Indstillingspunktet tilføjes:

„ og til næste ordinære Lagtingssamling forelægge Tinget en Redegørelse.“

S. D. foretoges Sagens 3. Behandling.

Ændringsforslaget sattes først under Afstemning og vedtoges med 15 Stemmer mod 0, hvorefter Udvalgets Forslag saaledes ændret vedtoges med 17 Stemmer mod 0.

*) Udelades her.

LXV. Afslaaede Andragender.

1. Andragende fra Flsker Søren Joensen af Gjøv om Refusion af Befordringsudgifter i Anledning af Tyfus.

Budgetudvalget, hvortil Sagen var blevet henvist, afgav d. 17. August

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 15.)

Den 23. August vedtoges Udvalgets Forslag med 12 Stemmer mod 0.

2. Andragende fra Poul Johannes Hansen af Thorshavn om Tilskud til Oprettelse af Hønseri og Svineavl.

Sagen henvistes til Budgetudvalget, der den 17. August fremlagde

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 16.)

Den 22. August vedtoges Udvalgets Forslag med 11 Stemmer mod 0.

3. Andragende fra Gustav Adolf Reinert af Sund om et Laan til Oprettelse og Drift af et Hønseri.

Budgetudvalget afgav den 25. August

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 26.)

Den 27. August vedtoges Udvalgets Forslag med 12 Stemmer mod 0.

4. Skrivelse fra Niclas Johannes Poulsen af Sumbø om Godtgørelse for at have skudt en gammel Ravn.

Sagen henvistes til Budgetudvalget.
Den 18. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 18.)

Den 22. August vedtoges Udvalgets Forslag med 14 Stemmer mod 0.

5. Andragende fra Arrestforvarer A. Jacobsen om Lønforhøjelse.

Budgetudvalget afgav den 24. August

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 22.)

Den 27. August vedtoges Udvalgets Forslag med 14 Stemmer mod 0.

6. Andragende fra J. Waagstein om Lønforhøjelse som Organist ved Thorshavn Kirke.

Sagen henvistes til Kirkekasseudvalget.

Den 5. September fremlagdes saalydende

Nevndarálit.

Undirskrivaða tingnevnd hefur fingið til viðgerðar eina umsókn frá harra J. Waagstein um, at fann lönin, hann hefur sum urguleikari í Tórs-havnar kirkju, má verða hækkað frá 200 kr. til 600 kr.

Lönnin hjá urguleikaranum, sum av fyrstan tíð var 100 kr. um árið, er síðan vorðin hækkað tvær reisir — í 1906 og 1914 — við 50 kr. hvørja

ferðina, so at hon nú er 200 kr. um árið. Hesin peningur verður latin úr Tórshavnar serliga kirkjukassa.

Men umframt hesa árligu føstu lön fær urguleikarin eisini annað viðurlag.

Tá ið umsóknarmaðurin hevur nomið sama kunnugleika í urguspæli sum starvsbrøður hansara í Danmark, men hevur væl minni lön enn leir; og tá ið lön hansara ikki er vorðin hækkað síðan 1914, meðan peningavirðið síðan lá er lækkað, heldur nevndin hann hava haft góða grund til at koma fram á ting við umsókn sínari.

Nevndin kann mæla til, at lønin hjá urguleikaranum sum viðurskiftini eru verður sett upp við 100 kr. um árið, men bert fyri fyrst, og at spurningurin um, hvat urguleikarin í Tórshavnar kirkju skal hava í lön, annars má stædga, inntil tað uppskotið til lóg um kirkjustýri, sum tingið í hesari tingsetu hevur við at gera, verður lógfest, og at kirkjustýrið tá ásetir lønina.

Eftir hesum skal nevndin loyva sær at mæla til soljóðandi samtykt á tingi:

Inntil uppskotið til lóg um kirkjustýri verður lógfest, verða úr Tórshavnar serliga kirkjukassa latin 100 kr. árliga í lønhækkan hjá urguleikaranum í Tórshavnar kirkju, so at lønin verður at seta upp frá 200 kr. til 300 kr. um árið.

Den 8. September foretoges Sagens 2. Behandling.

Ved Sagens 3. Behandling den 11. September sattes Udvalgets Forslag under Afstemning. Da kun 9 stemte for og ingen imod, foretoges, efter Begæring af Konoy, Navneopraab, men da kun 10 stemte for og ingen imod, var Forslaget bortfaldet.

7. Andragende fra Føroya bóndafelag om Tilskud til Udgivelse af en Lærebog i Landbrug.

Budgetudvalget, hvortil Sagen var blevet henvist, afgav den 30. August saalydende

Betænkning.

„Stjórn búnaðardeildar Føroya bóndafelags“ ansøger Lagtinget om Tilskud paa 200 Kr. til Udgivelse af en eller anden Gren af Jordebrugslæren.

Udvalget udtaler, at Sagen er for lidt oplyst til at man kan tage Stilling til et eventuelt Tilskud, idet man navnlig savner Oplysning om, hvilken Gren af Jordebrugslæren Andragerne agter at udgive.

Forslag.

1. Sagen udsættes til næste Aar.
 2. Amtmanden anmodes om at indhente Oplysninger fra Andragerne om hvilken Del af Jordebrugslæren, de agter at udgive, ledsaget af Manuskript.
-

Den 3. September vedtoges Udvalgets Forslag med 15 Stenuner mod 0.

8. Andragende fra Beboerne i Nolsø om Kortlægning af Nolsø Bø og Bygd.

Sagen henvistes til Udvalget ad Landbolovene.

Den 14. September fremlagdes saalydende

Nevndarálit.

Nevndin hefur fingið umsókn um at styðja kortlegging av Nólsoyjar bø og bygd og skal um hesa umsókn siga:

Nevndin hefur við at biðja tingið senda útskiftingarlógaruppskotið aftur til ríkisstýrið fyri at fáa tað eftirhugt og síðani gjørt til lóg, gjørt tað sum tað er ført fyri, fyri at eisini Nólsoyja bygd kann vænta at fáa stuðning til kortlegging av sínum bøi og bygd.

So státt skal nevndin tilnæla tinginum at samtykkja:

Amtmaðurin verður umbiðin at svara Nólsoyingum, at tingið hefur, við at biðja ríkisstýrið fremja útskiftingarlógina gjørt tað sum tað er ført fyri, fyri at eisini Nólsoy kann vænta sær stuðning til at kortleggja bø sín og bygd samstundis við at útskifting í bygdini verður sett í verk.

Den 15. September vedtoges Udvalgets Forslag med 14 St. mod 0.

9. Andragende fra Forstanderskabet for Gøte Sogns
Kommune om Kortlægning af Gøte Bygd.

Sagen henvistes til Udvalget ad Landbolovene.
Den 14. September fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 59.)

Den 15. September vedtoges Udvalgets Forslag med 13 St. mod 0.

LXVI. Beretning fra Udvalget angaaende forskellige økonomiske Forhold.

Den 3. August fremlagde Udvalget vedrørende forskellige økonomiske
Forhold saalydende

Udvalgsbetænkning.

Udvalget har overvejet, hvorvidt der paa noget Punkt kan indføres
Besparelser i Tingets Økonomi.

Vedrørende de Kasser og Fond, som er beregnet til at støtte et enkelt eller enkelte Formaal, finder Udvalget, at der i hvert Fald ikke kan spares noget nævneværdigt.

For økonomisk Fonds, Amtsfattigkassens og Kirkekassens vedkommende vil der ikke kunne indføres Besparelser af Betydning.

Heller ikke hvad Amtsrepartitionsfonden angaar, mener man, at der kan indføres større Besparelser, men der er dog her et Par Punkter, som Udvalget vil berøre.

Udgifterne til Lagtinget har i 1921—22 været 30,761 Kr. 90 Øre. Heraf andrager Lagtingsmændenes Diæter og Rejsendgifter c. 18,000 Kr.

Ifølge den nye Lagtingslov er Lagtingsdiæterne 12 Kr. for hvert Medlem i de første 6 Uger og derpaa 6 Kr. pr. Dag. I de sidste Aar har Diæterne været 12 Kr. daglig for hele Samlingen, men Udvalget skal fore-

slaa, at Diæterne nu for den sidste Del af Samlingen nedsættes som angivet i Lagtingsloven, hvorved der vil spares en hel Del. Yderligere mener Udvalget, at der kunde spares noget, hvis Tingsamlingerne blev kortere, end de har været i de sidste Aar.

Bortset fra Udgifter vedrørende Lagtingshuset og til Diæter og Rejsseudgifter andrager andre Udgifter til Lagtinget i 1921-22 ca. 11,500 Kr.

Alle Udvalgsbetænkninger skal trykkes til Sagreferatet. For at spare Afskrivningsudgifter, som er ret betydelige, foreslaar man, at der indføres den Frengangsmaade, som tidligere har været anvendt, at det overdrages til en af Sekretærerne eller et andet Medlem at modtage fra Udvalgenes Formænd de af disse affattede og af Udvalgene godkendte Betænkninger og at lade alle saadanne saavidt muligt trykke som Bilag til Sagreferatet. Kan det ene Trykkeri ikke overkomme det hele, maa der kunne opnaas en rimelig Overenskomst med begge Trykkerierne. Det er ogsaa en Fordel, at hvert Medlem under Sagens Behandling kan faa et Exemplar af Betænkningen.

Dernæst kunde Sagreferatet muligvis ogsaa gøres kortere.

Bekendtgørelse af Ekstrakter og Regnskaberne koster en Del, saaledes er der enkelte Fond, hvis samlede Indtægt saa at sige gaar til Bekendtgørelse.

Kommuneregnskaberne fremlægges i Kommunerne til Eftersyn, og Lagtingsregnskaberne fremlægges for Lagtinget, hvorfor yderligere Bekendtgørelse i det autoriserede Blad maa anses unødvendig eller i hvert Fald kan indskrænkes til Hovedregnskaberne.

Forslag.

- 1) Lagtingsdiæterne beregnes fremtidig som angivet i Lagtingsloven.
- 2) Alle Betænkninger indleveres af Ordførerne til en af Sekretærerne eller et andet Medlem, som sørger for at faa dem trykt eller, hvis dette ikke er muligt, maskinskrevne.
- 3) Det overlades til Formanden at foranledige, at Sagreferatet gøres saa kortfattet, som det er foreneligt med Hensynet til, at det indeholder nødvendige Oplysninger om Tingets Arbejde.
- 4) Bekendtgørelse i det til offentlige Kundgørelser autoriserede Blad af Regnskabsextrakter undlades fremtidig.

Den 20. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Efter Forslag af Mortensen henvistes Sagen til Budgetudvalget, der den 12. September afgav

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 49.)

Den 13. September vedtoges Sagens Overgang til 3. Behandling med 18 Stemmer mod 0.

Den 17. September foretoges Sagens 3. Behandling.

Punkt 1	vedtoges	med	17	Stemmer	mod	0.
— 2	—	—	11	—	—	0.
— 3	—	—	14	—	—	0.
— 4	—	—	14	—	—	1.
— 5	—	—	15	—	—	0.

LXVII. De af Amtmanden ene afgjorte Sager.

Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli fremlagdes *Tingets Journal*, *Kopibog* og *Regningsjournal* som Regnskab for de af Amtmanden ene afgjorte Sager.

Den 12. September afgav Udvalget saalydende

Udvalgsbetænkning.

Til undertegnede Udvalg er henvist: Lagtingets Regningsjournal, Kopibog og Journal, hvilke Bøger Udvalget har gennemgaaet særlig for Tiden fra 29. Juli 1922 og til 29. Juli 1923.

Uagtet Udvalget ikke agter at fremsætte noget Forslag til Lagtinget, kan man ikke helt undlade at fremkomme med nogle Bemærkninger angaaende Sagen i sin Almindelighed og nogle enkelte Poster i Særdeleshed.

Udvalget skal tillade sig at henstille, at der anskaffes en mere tydelig rubriceret Regningsjournal med lidt bedre Plads for de enkelte Poster, samt at disse opføres noget mere udførligt, særlig med Hensyn til større specificerede Regninger.

Med Hensyn til de anviste Beløb skal Udvalget i Almindelighed tillade sig at bemærke, at mange Regninger synes at være større end hvad man i Betragtning af den megen Tale om at spare for Lagtingets Kasser kunde være berettiget til at vente. Man skal i denne Forbindelse nævne nogle enkelte Eksempler, uden dog dermed at sige, at der ikke ogsaa kunde være Anledning til at nævne flere. Man skal her kun holde sig til nogle Poster af Amtsrepartitionsfonden.

Under 1. August 1922 er der for Differibehandling af en enkelt Patient for 1 Dag anvist Amtshospitalet 30 Kr. 30 Øre, samme Dag for 5 Dage 118 Kr. 80 Øre og samme Dag for 1 Dag 56 Kr. 30 Øre.

Ligeledes skal man bemærke, at Udgifterne til de offentlige Vaccinationer synes at være noget store; saaledes er der under den 17. Juni 1923 anvist til Kredslæge J. Zachariassen, Klaksvig, 590 Kr. 50 Øre.

Udgifterne til Sørenskriverens Tingrejser til Suderø bør kunne formindskes ret betydeligt. Af Regningsjournalen fremgaar, at Diæterne, foruden rigelige Rejseudgifter til Sørenskriveren og dennes Protokolfører, er 15 Kr. pr. Dag til førstnævnte. Dette maa man i Betragtning af, at denne Embedsmand er ret vellønnet, og af, at Konjuncturerne er nedgaaende, være berettiget til at anse for lidt rigeligt.

En af de Poster, der springer mest i Øjnene, er Udgifterne, som sidste Aar er medgaaet til Tilrettelægning og Korrekturlæsning af Lagtings-tidende. Udvalget har ved at sammentælle de forskellige Poster denne Sag vedrørende faaet et Beløb af 1189 Kr. 20 Øre. Se Regningsjournalen 25. Juli 1922, 7. August 1922 og 6. Januar 1923.

Den 13. September kom Sagen til Behandling.

LXVIII. Vedtagelser med Hensyn til de kommunale Anliggender.

Den 30. Juli valgtes til Medlemmer af de staaende Udvalg i Henhold til Forretningsordenens § 8.

1. For de *Kirkekasserne* vedkommende Sager:
Provsten, Konoy og Tórgarð.
2. For de Sager, som vedkommer *Landkommunerne i Almindelighed*:
Konoy, J. H. Poulsen og Joen Poulsen.
3. *Budgetudvalget* for de Sager, som vedkommer:
 - a. *Amtsrepartitionsfonden.*
 - b. *Amtsfattiggassen.*
 - c. *Den økonomiske Fond, Grindegarnet i Vestmanhavn samt Renterne af det Hansenske Legat.*
Mortensen, Patursson, Strøm, Poul Joensen, Effersøe, A. Samuelson og M. Samuelson.*)
4. For *forskelligartede Sager*:
J. H. Poulsen, Guttusen og Johan Poulsen.
5. For de af Amtmanden ene afgjorte Sager:
R. Rasmussen, P. Joensen og P. Niclasen.

1. Vedkommende de enkelte Landkommuner.

- a. Fra Kvivig Sogns Kommune blev der den 23. August fremlagt Andragende om Optagelse af Laan.
Den 24. August blev der vedtaget til Protokollen:
„Den begærte Approbation meddeles.“
- b. Fra Sandø Præstegælds Kommune blev der den 31. Juli fremlagt Andragende om Optagelse af Laan.
Den 30. August vedtog Lagtinget at svare:
„Tinget approberer, at Sandø Præstegælds Kommune optager et Laan paa 6000 Kr.“

*) Den 2. August fritoges Patursson for at være Medlem af Budgetudvalget og i hans Sted valgtes Winther. Den 9. August fritoges M. Samuelson og blev erstattet af Matras.

- c. Fra Klaksvig Sogns Kommune blev der den 30. Juli fremlagt Andragende om Forøgelse af Forstanderskabsmedlemmerne fra 5 til 7.

Den 31. Juli blev der vedtaget til Protokollen:

„Medlemsantallet i Forstanderskabet for Klaksvig Sogns Kommune fastsættes til 7. I førstkommende Januar eller Februar Maaaned vælges derfor 2 Medlemmer, der afgaar samtidig med de nu fungerende Medlemmer.“

- d. Fra Fuglefjord Sogns Kommune blev der den 30. Juli fremlagt Andragende om Forøgelse af Forstanderskabsmedlemmerne fra 5 til 7.

Den 10. September vedtog Tinget at svare:

„Umsókn av 12. august 1922 frá sóknarstjórn Fuglafjarðar um at eyka limatalið í sóknarstjórnini dettur burtur.“

- e. Fra et Antal kommunale Vælgere i Viderø Sogns Kommune blev der den 30. Juli fremlagt Andragende om Deling af nævnte Kommune.

Den 10. September vedtog Lagtinget at svare:

„Løgtingið ræður frá at býta Viðareiðis sóknar kommunu sundur í tvær kommunur.“

- f. Ved Lagtingets Aabning den 30. Juli blev der fremlagt Andragender fra 6 Kommuner om Sundhedsvedtægter.

Den 2. August fremlagdes Andragende fra Funding Sogns Kommune om Sundhedsvedtægt for Bygden Gjøv.

Den 15. September vedtog Lagtinget det i den som Bilag 56 vedhæftede Udvalgsbetænkning indeholdte Forslag.

- g. Den 29. August fremlagdes Andragende om Sundhedsvedtægt for Gøte Sogns Kommune.

Den 18. September vedtog Lagtinget at svare:

„1. Sakin stedgar til næsta ár.

2. Tingið biður amtmannin um at senda uppskot til viðtektar um reinføri fyri Gøtu til Norðoya lækna og landslæknans til athbyggjunnar og Gøtu sóknarstjórn til viðgerðar, áður enn sakin kemur aftur á ting.“

- h. Fra Johan Joensen, Johs. Max Johannesen, Daniel Pauli Olsen og Osvald Jacobsen, alle af Funding, var der indkommet Klage over den dem paalignede Skat til Funding Sogns Kommune for Aaret 1922—23.

Den 8. September vedtog Lagtinget at svare:

„I. Der svares Købmændene Johan Joensen og Johs. Max Johannesen af Funding, at Tinget ikke finder Anledning til yderligere at nedsætte den dem paalignede Formue- og Lejlighedsskat til Funding Sogn for Aaret 1922—23.

II. Den Købmand Daniel Pauli Olsen af Funding til Funding Sogn for Aaret 1922—23 paalignede Formue- og Lejlighedsskat nedsættes med 68 Kr. til 150 Kr.

- III. Den Købmand Osvald Jacobsen af Funding til Funding Sogn for Aaret 1922—23 paalignede Formue- og Lejligheds-skat nedsættes med 83 Kr. til 150 Kr.

- i. Fra Firma M. C. Restorff & Sønner i Thorshavn var der indkommet Klage over den deres Filial i Gjøv paalignede Erhvervsskat for Aaret 1922—23.

Det kommunale Udvalg, hvortil Sagen var blevet henvist, afgav den 7. September saalydende *Forslag*:

„Den Firmaet M. C. Restorff & Sønner i Thorshavn til Funding Sogns Kommune for Aaret 1922—23 paalignede Skat nedsættes med 230 Kr. til 600 Kr.“

Den 8. September fremlagde H. C. W.-Tórgarð saalydende *Ændringsforslag*:

„I Stedet for Udvalgets Forslag sættes:

Den Firmaet M. C. Restorff & Sønner i Thorshavn til Funding Sogns Kommune for Aaret 1922—23 paalignede Skat nedsættes med 630 Kr. til 200 Kr.“

S. D. vedtoges Ændringsforslaget med 11 Stemmer mod 0, hvorefter Udvalgets Forslag betragtedes som bortfaldet.

- j. Fra Købmand Peter Jørgensen, Sørvaag, var der indkommet Klage over den ham paalignede Skat til Sørvaag Sogns Kommune for Aaret 1922—23.

Den 31. August vedtog Tinget at svare:

„Tann tygum til Seyrvágs kommune ásettur skattur fyri 1922—23 verður at lækka við 25 kr. frá 195 kr. 60 oyru til 170 kr. 60 oyru.“

- k. Fra Købmand Michel F. Michelsen, Skuø, var der indkommet Klage over den ham paalignede Skat til Sandø Præstegælds Kommune for Aaret 1922—23.

Den 31. August vedtog Tinget at svare:

„Tann tygum ásettur skattur til Skúoyar sóknar fyri 1922—23 verður at lækka við 25 kr. frá 155 kr. til 130 kr.“

- l. Fra Petra Nysted, Nordskaale, var der indkommet Klage over den hende til Ejde Sogns Kommune paalignede Skat for Aaret 1922—23.

Den 31. August vedtog Lagtinget at svare:

„Tann Petru Nysted á Norðskála ásettur skattur til Eiðis kommunu fyri 1922—23 verður at lækka við 25 kr. frá 50 kr. til 25 kr.“

- m. Fra Fisker Joen Hendrik D. Poulsen, Skuø, var der indkommet Klage over den ham til Sandø Præstegælds Kommune paalignede Skat for Aaret 1922—23.

Lagtingstidende 1923.

Den 31. August vedtog Lagtinget at svare:

„Løgtingið heldur ikki vera beint at lækka tann tygum ásetta skatt til Skúoyar sóknar fyri 1922—23.“

- n. Fra Skibsfører Hans Peter Olsen, Thorsvig, var der indkommet Klage over den ham til Kvalvig Sogns Kommune paalignede Skat for Aaret 1922—23.

Den 31. August vedtog Tinget at svare:

„Løgtingið heldur tað ikki vera beint at lækka tann tygum ásetta skatt til Hvalvíkar kommunu fyri árið 1922—23.“

- o. Fra Hans Fr. Johansen, Midvaag, var der indkommet Klage over den ham paalignede Skat til Midvaag Sogns Kommune for Aaret 1922—23.

Den 30. August vedtog Tinget at svare:

„Den Hans Fr. Johansen til Midvaag Sogn for Aaret 1922—23 paalignede Kommuneskat nedsættes fra 66 Kr. 50 Øre til 46 Kr. 50 Øre.“

- p. Fra Jacob Egholm, Kvalvig, var der indkommet Klage over den ham til Kvalvig Sogns Kommune paalignede Skat for Aaret 1922—23.

Den 30. August vedtog Lagtinget at svare:

„Løgtingið kann ikki lækka tann tygum ásetta skatt til Hvalvíkar kommunu fyri 1922—23, tí skattaklagan er komin for seint til sóknarstjórnina og stjórnin ikki hevur viljað haft sakina til viðgerðar, fá hon varð sent henni frá antinum.“

- q. Fra Entreprenørfirmaet Fibiger & Villefrance var der indkommet Klage over den Firmaet paalignede Skat for Aaret 1922—23 til Sandø Præstegælds Kommune og Frodebø Sogns Kommune.

Den 22. August vedtog Lagtinget at svare:

I. Tinget formener, at Tveraa og Skopen Sogne har været berettiget til at beskatte Firmaet Fibiger & Villefrance for 1922—23.

II. Spørgsmaalet om, hvorvidt nævnte Firma er for højt ansat i Skat i de to Sogne, kan ikke siges at foreligge til Afgørelse, dels fordi der ikke rettidig er gjort Indsigelse mod den foretagne Skatteansættelse og dels fordi Firmaet ikke har opgivet noget om sin Indtægt i de nævnte Sogne.“

- r. Fra Købmand Filippus Joensen af Skuø var der indkommet Klage over den ham til Sandø Præstegælds Kommune paalignede Skat for Aaret 1922—23.

Den 31. August vedtog Tinget at svare:

„Løgtingið kann ikki lækka tann tygum ásetta skatt fyri 1922—23, tí ikki hevur verið klagað í rættan tíð til kommunustýrið.“

- s. Fra Kongsbonde Andreas Weihe, Selletræ, var der indkommet Klage over den hans Svigerfader Jacob Pauli Hansen til Sjøv Sogus Kommune for Aaret 1922-23 paalignede Skat.

Den 30. August vedtog Tinget at svare:

„Skatteklage fra Kongsbonde A. Weihe over den Jacob Pauli Hansen paalignede Kommuneskat kan ikke tages til Følge som for sent indkommen til Tinget.“

2. Vedkommende Amtsrepartitionsfonden.

Sagen om Ligning til Amtsrepartitionsfonden kom til endelig Behandling den 13. September.

Udvalgsbetænkningen

var saalydende:

Ifølge den af Amtet i indeværende Samling fremlagte Oversigt over Amtskommunens økonomiske Status skulde der for Aaret 1924 tiltrænges en Paaligning paa ca. 130,000 Kr., heri ikke medregnet det paa Jordegodset forlods faldende Beløb af 2 Kr. pr. Skattemark med 8517 Kr. 48 Øre. Amtsfondspaaligningen skulde herefter blive ca. 11,000 Kr. mindre end forrige Aar.

Udvalget har ingen Indvendinger at gøre til Amtets Oversigt, og skal derfor stille Forslag om, at Paaligningen paa Kommunerne for Aaret 1924 sættes til 130,058 Kr. 10 Øre, og at Fordelingen sker i Overensstemmelse med hoslagte Forslag til Repartition.

Forslag.

Tinget beslutter at udskrive i Skat til Amtsfonden for Aaret 1924 130,058 Kr. 10 Øre foruden det forlods paa Jordegodset faldende Beløb 8517 Kr. 48 Øre og godkender den foreslaaede Repartition.

Forslaget vedtoges.

I Henhold hertil vil det for Aaret 1924 paahvile de enkelte Kommuner at udrede til Amtsrepartitionsfonden de Beløb, som er angivne paa nedenstaaende

Repartition.

Sogdenes Navne		Efter Folkemængde (%)			I Henhold til Lagtingets Vedtagelse (%)		Tilsammen	
		Folketal	Kr.	Ø.			Kr.	Ø.
Klaksvig Sogn		1030	3141	50	5410	„	8551	50
Viderejde	—	479	1460	95	925	„	2385	95
Fuglø	—	208	634	40	180	„	814	40
Svinø	—	205	625	25	170	„	795	25
Kunø	—	195	594	75	180	„	774	75
Husum	—	186	567	30	300	„	867	30
Mygledal	—	137	417	85	100	„	517	85
Fuglefjord	—	658	2006	90	3000	„	5006	90
Lervig	—	461	1406	05	700	„	2106	05
Andefjord	—	364	1110	20	350	„	1460	20
Funding	—	402	1226	10	450	„	1676	10
Næs	—	1042	3178	10	2900	„	6078	10
Gøte	—	481	1467	05	700	„	2167	05
Sjov	—	715	2180	75	729	„	2909	75
Ejde	—	756	2305	80	500	„	2805	80
Kvivig	—	480	1464	„	800	„	2264	„
Kollefjord	—	337	1027	85	170	„	1197	85
Kvalvig	—	374	1140	70	1250	„	2390	70
Halderavig	—	417	1271	85	500	„	1771	85
Saksen	—	38	115	90	100	„	215	90
Vestmanhavn	—	656	2000	80	3550	„	5550	80
Kirkebø	—	106	323	30	300	„	623	30
Hestø	—	126	384	30	90	„	474	30
Kalhak	—	111	338	55	210	„	548	55
Thorshavns udenbys Sogn	...	283	863	15	150	„	1013	15
Nolsø Sogn		268	817	40	300	„	1117	40
Midvaag	—	554	1689	70	1050	„	2739	70
Sandevaag	—	491	1497	55	1350	„	2847	55
Sørvaag	—	692	2110	60	1500	„	3610	60
Bø	—	104	317	20	150	„	467	20
Myggenæs	—	179	545	95	170	„	715	95
Sand (med Dimon)	...	535	1631	75	1056	„	2687	75
Skopen	—	356	1085	80	349	„	1434	80
Skaalevig	—	200	610	„	670	„	1280	„
Husevig	—	213	649	65	205	„	854	65
Skusø	—	139	423	95	170	„	593	95
Kvalbø	—	800	2440	„	1350	„	3790	„
Porkere	—	466	1421	30	750	„	2171	30
Hove	—	164	500	20	150	„	650	20
Famien	—	198	603	90	180	„	783	90
Sumbø	—	553	1686	65	985	„	2671	65
Vaag	—	1083	3303	15	5690	„	8993	15
Frodebø	—	1601	4883	05	9700	„	14583	05
Thorshavns Kommune		2478	7557	90	15540	05	23097	95
Summa...		21321	65029	05	65029	05	130058	10

3. Vedkommende Amtsfattigkassen.

Den 13. September blev der af Amtsfattigkassen bevilget følgende Beløb for Aaret 1924:

a.	Til Kunø, Mygledal og Husum Sognes Kommune:	
	1. Mygledal Sogn.....	400 Kr.
	2. Husum Sogn.....	100 -
b.	Til Fuglø og Svinø Sognes Kommune:	
	1. Fuglø Sogn.....	200 -
	2. Svinø Sogn.....	200 -
c.	Til Nolsø Sogns Kommune.....	200 -
d.	Til Sandø Præstegælds Kommune:	
	1. Husevig Sogn.....	100 -
	2. Skopen Sogn.....	100 -
e.	Til Porkere Sogn (Tilskud til en Døvtums Oplærelse).....	200 -
		1500 Kr.

Til Sygehusene bevilgedes følgende Beløb:

1.	Færø Amts Hospital (Dronning Alexandrines Hospital).....	2000 Kr.
2.	Sygehuset i Klaksvig.....	1000 -
3.	Sygehuset i Tveraa.....	1000 -
		4000 Kr.

4. Vedkommende den økonomiske Fond.

a. Angaaende Sysselmændenes Indberetninger om Veje, Broer og Landingssteder.

Den 31. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 35.)

Den 1. September fremlagdes af M. Samuelson, J. Guttesen og H. C. W.-Tórgarð saalydende

Motiveret Ændringsforslag

til Udvalgets Forslag Punkt 3, b.

Forstanderskabet for Kvalvig Sogn har istandsat Vejen mellem Kvalvig og Strømnæs, men den er straks ødelagt paany af Elven og Søen. Det

vil nu være nødvendigt, for at Strømnæs skal kunne have Forbindelse med Kvalvig, hvor Sognets Kirke og Skolen for Børnene i Kvalvig og Strømnæs ligger, at et Vejanlæg udføres. Dette Arbejde vil formentlig medføre Omkostninger, der til Broanlægget alene vil andrage ca. 5400 Kr. Hertil kommer Vejanlægget ca. 300 m. Det kan ikke bestrides, at det er nødvendigt at give Forstanderskabet Paalæg om at sørge for den omhandlede Vejforbindelse, men Lagtinget bør dog samtidig udtale, at man er villig til at støtte Kommunen med Tilskud til Anlæggets Fremme. Da det her drejer sig om et meget stort Arbejde, bør der formentlig gives Forstanderskabet en rigeligere Frist til Arbejdets Udførelse end af Udvalget foreslaaet.

I Stedet for Udvalgets Forslag Punkt b sættes:

„Det paalægges Forstanderskabet for Kvalvig Sogns Kommune inden 1. April 1924 at anlægge den nødvendige Vejforbindelse mellem Strømnæs og Kvalvig, og forsaavidt der opføres en Bro, som den af Ingeniør Jacobsen projekterede, vil Lagtinget støtte Anlægget med $\frac{1}{5}$ af Udgifterne til Materialier og Formandsløn.“

Sagens 2. Behandling foretoges den 1. September.

1. *Norderøernes Sysse.*

Mindretallets Forslag sattes først under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 7 Medlemmer stemte for og ingen imod. Flertallets Forslag bortfaldt ligeledes, idet kun 7 Medlemmer stemte for og ingen imod.

2. *Østerø Sysse.*
Behandlede.

3. *Strømø Sysse.*

Udvalgets Forslag ad Punkt 3 a og c sattes under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 9 Medlemmer stemte for og ingen imod. Punkt b's Overgang til 3. Behandling vedtoges med 12 Stemmer mod 0.

Ved de øvrige Sysler var der ikke stillet noget Forslag.

Den 18. September foretoges Sagens 3. Behandling.

Ændringsforslaget sattes først under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 10 Medlemmer stemte for og ingen imod.

Derefter sattes Udvalgets Forslag under Afstemning, men bortfaldt ligeledes, idet kun 7 Medlemmer stemte for og ingen imod.

b. *Angaaende Tilskud til kommunale Vejanlæg.*

Den 31. August frenlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 36.)

Den 1. September fremlagdes saalydende

Ændringsforslag

til Udvalgets Forslag Punkt II: Forhøjelse af Tilskud til et Vejanlæg paa Kunø.

1. Der bevilges som yderligere Tilskud af økonomisk Fond 1200 Kr. til det Vejanlæg paa Kunø, hvortil Lagtinget i 1917 bevilgede Tilskud.
2. Amtmanden hemyndiges til mod behørig Kvittering at udbetale Beløbet, naar Vejarbejdet er fuldført.

Den 4. September foretoges Sagens 2. Behandling.

Udvalgets Forslag under I vedtoges med 12 Stemmer mod 0.

Ændringsforslaget til Punkt II sættes derpaa under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 1 Medlem stemte for, ingen imod, hvorefter Udvalgets Forslag vedtoges med 11 Stemmer mod 0.

Sagen om Forhøjelse af Tilskudet til Viderejde overgik til 3. Behandling.

Den 10. September foretoges Sagens 3. Behandling.

Mindretallets Forslag sættes først under Afstemning.

Da kun 10 stemte for og ingen imod, foretoges Navneopraab. Da kun 10 stemte for og ingen imod, var Forslaget saaledes bortfaldet.

Flertallets Forslag bortfaldt ligeledes, idet kun 8 stemte for og ingen imod.

c. Angaaende Tilskud til Broer og Landingssteder.

Den 27. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

(Vedhæftet som Bilag 29.)

Den 31. August foretoges 3. Behandling.

Samtlige Udvalgets Forslag sættes under Afstemning enkeltvis og vedtoges.

5. Decision af Regnskaber.

Til Lagtinget var indkommet efternævnte Regnskaber forsynede med besvarede Revisionsantegnelser samt Revisors Vedtegnelser.

Regnskabet for Færø Amts Repartitionsfond for Aaret 1921—22.

- - Færø Amts Fattigkasse for s. A.
- - Færøernes Skydskasse for s. A.
- - Færø Amts økonomiske Fond for s. A.
- - Fonden for forulykkedes Efterladte for Aaret 1922.
- - Grindegarnet i Vestmánhavn for s. A.
- - Færø Amts Skolefond for s. A.
- - Fonden til Anskaffelse af nyttige Skolebøger til fattige Almuesbørn paa Færøerne for s. A.
- - Sognepræst Engelsteds Deltagelses- og Erkendtlighedslegat for s. A.
- - Dykkerdragten for s. A.
- - den gensidige Forsikringsforening for Skolebygninger paa Færøerne for Aaret 1921—22.
- - de færøske Almuskolelæreres og Lærerinders Pensionsfond for s. A.
- - Færø Amts Bibliotek for s. A.

Samtlige Kommuneregnskaber for s. A.

- Kirkekesseregnskaber for s. A.

Regnskabet for Driften af Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen for Aaret 1921—22.

- - Driften af Færøernes Amtskommunes Tuberkulose-Sygehus for s. A.

Samtlige disse Regnskaber blev deciderede, med Undlagelse af Regnskaberne for Klaksvig og Funding Sognes Kommuner, hvilke Regnskaber det blev overladt til Amtmanden at deciderere.

6. Valg til kommunale Bestillinger og Ombud.

- a. Til Medlemmer af Valgnævnet for Folketingsvalg paa Færøerne i Henhold til Lov No. 127 af 28. April 1916 valgtes:

A. Sydstrømø Præstegæld:

a. Faste Medlemmer:

Cand. jur. H. C. Müller, Thorshavn, Købmand Z. Heinesen, ibd., Købmand B. A. Samuelsen, ibd., Overlærer Poul Jensen, ibd., Tømrermester H. C. Andreassen, ibd., Rørlægger Nyholm Dehess, ibd., Købmand P. Alberg, ibd.

b. Suppleanter:

Provisor Poul Johannessen, Thorshavn, Købmand A. E. Djurhuus, ibd., Købmand Poul Restorff, ibd., Tømrer Hans Jacob Poulsen, ibd., Gartner Trond Hansen, ibd., Lærer H. M. Jacobsen, ibd., Lærer J. Waagstein, ibd.

B. Nordstrømø Præstegæld:

a. Fast Medlem:
Lærer Bernhard Magnussen, Kollefjord.

b. Suppleant:
Købmand Jacob O. Hansen, Vestmannahavn.

C. Østerø Syssel:

a. Fast Medlem:
Lærer Joen Poulsen, Strænder.

b. Suppleant:
Købmand Absalon Jacobsen, Strænder.

D. Norderøernes Syssel:

a. Fast Medlem:
Smed Joen Heinesen, Viderejde.

b. Suppleant:
Bager Peter Samuelson, Klaksvig.

E. Vaagø Syssel:

a. Fast Medlem:
Lærer Poul Joensen, Sandevaag.

b. Suppleant:
Købmand Christian J. Olsen, Sørvaag.

F. Sandø Syssel:

a. Fast Medlem:
Gunnar Winther, Sand.

b. Suppleant:
Tømrer Edward Hjalte, Sand.

G. Suderø Syssel:

a. Fast Medlem:
Bogholder og Student Johan Mortensen, Tveraa.

b. Suppleant:
Postass. Joen Nolsøe, Tveraa.

- b. Til Medlemmer af Valgnævn for Lagtingsvalg i Henhold til Lov No. 125 af 28. April 1916 om Forandringer i Lov om Færøernes Lagting af 15. April 1854 valgtes:

A. Sydstrømø Præstegæld:

a. Faste Medlemmer:

1. Overretssagfører H. C. Müller, Thorshavn, 2. Købmand Z. Heinesen, ibd., 3. Købmand B. A. Samuelson, ibd.

b. Suppleanter:

1. Overlærer P. Jensen, Thorshavn, 2. Rørlægger Nyholm Debess, ibd.

B. Nordstrømø Præstegæld:

a. Faste Medlemmer:

1. Lærer B. Magnussen, Kollefjord, 2. Fisker Michel Samuelson, Haldersvig, 3. Kongsbonde Niclas Jacobsen, Kvivig.

b. Suppleanter:

1. Kongsbonde Thomas H. S. Egholm, Kvalvig, 2. Købmand Poul Olsen, Vestmanhavn.

C. Østerø Syssel:

a. Faste Medlemmer:

1. Forhv. Lærer Joen Poulsen, Strænder, 2. Kongsbonde Ole Olsen, Lervig, 3. Fyrpasser Simon Thorkildshøj, Næs.

b. Suppleanter:

1. Niels Kruse, Ejde, 2. Købmand Hans Johannesen, Funding.

D. Nordøernes Syssel:

a. Faste Medlemmer:

1. Købmand Olaf Olsen, Klaksvig, 2. Købmand Absalon Matras, Kvan-nesund, 3. Lærer Alexander Enniberg, Klaksvig.

b. Suppleanter:

1. Fæstebestyrer S. M. Matras, Nordøre, 2. Handelsbetjent Debess Christiansen, Norddeble.

E. Vaagø Syssel.

a. Faste Medlemmer:

1. Købmand Niclas Rasmussen, Sørvaag, 2. Købmand H. N. Niclasen, Midvaag, 3. Odelsbonde Joen Ole Jacobsen, Bø.

b. Suppleanter:

1. Michel Danielsen á Ryggi, Bø, 2. Poul Joensen, Sandevaag.

F. Sando Syssel:

a. Faste Medlemmer:

1. Gunnar Winther, Sand, 2. Anthonius Sørensen, Husevig, 3. Købmand J. Kristen Joensen, Sand.

b. Suppleanter:

1. Tømrer Edward Hjalt, Sand, 2. Smed Johan Olsen, ibd.

G. Suderø Syssel:

a. Faste Medlemmer:

1. Købmand Peter Dahl, Vaag, 2. Lærer N. Djurhuus, Sumbø, 3. Postass. Joen Nolsøe, Tveraa.

b. Suppleanter:

1. Købmand Daniel Oliver Holm, Kvalbø, 2. Tømmermand Johan Thomsen, Porkere.

-
- c. Til Medlemmer af Driftsudvalget for Telefonvæsenet valgtes Lagtingsmændene R. Rasmussen, N. Debess og H. C. W.-Tórgarð.
 - d. Til Medlemmer af Kvædeudvalget valgtes Lagtingsmændene J. Patursson, G. Winther og P. Niclasen.
 - e. Til Revisorer for Færø Amts Sparekasse valgtes Overlærer Poul Jensen og Bogholder Jacob Olsen.
 - f. Til Medlem af Kommissionen for Færøernes Mellem- og Realskole valgtes Lagtingsmand Edw. Mortensen.
 - g. Til Medlem af Skoledirektionen valgtes Lærer úr Konoy, Gøte.
 - h. Til Medlem af Thorshavns Overligningskommission valgtes Lagtingsmand Edw. Mortensen og Tømmer H. A. Djurhuus.
 - i. Til Suppleanter til Thorshavns Overligningskommission valgtes Lagtingsmand H. C. W.-Tórgarð og Byrådsmedlem H. C. Andreassen.
 - j. Til Medlemmer af Vareudvalget valgtes Lagtingsmændene Edw. Mortensen, Nyholm Debess, H. C. W.-Tórgarð, J. Patursson og J. J. Dahl, Vaag.
 - k. Til Medlemmer af Driftsudvalget for Sanatoriet valgtes Lagtingsmændene Nyholm Debess, S. P. úr Konoy og P. Niclasen.
 - l. Til Medlemmer af det staaende Udvalg angaaende færøsk Brandforsikring valgtes Lagtingsmændene Nyholm Debess, Edw. Mortensen og H. C. W.-Tórgarð.
 - m. Til Medlemmer af Bestyrelsen for Skipafelagið „Føroyar“ valgtes Lagtingsmændene Nyholm Debess og J. J. Dahl, Vaag.
 - n. Til Lagtingets Repræsentant paa Generalforsamling i Skipafelagið „Føroyar“ valgtes Lagtingsmand Edw. Mortensen.
 - o. Til Medlemmer af Lagtingets Skatteudvalg i Henhold til Lov No. 76 af 12. Marts 1923 valgtes Lagtingsmændene S. P. úr Konoy, Gøle, G. Winther, Sand, Joen Poulsen, Strænder og H. C. W.-Tórgarð, Thorshavn.
 - p. Til Suppleanter til Lagtingets Skatteudvalg i Henhold til Lov No. 76 af 12. Marts 1923 valgtes Lagtingsmændene Nyholm Debess, Thorshavn, Edw. Mortensen, Thorshavn, A. Samuelson, Fuglefjord og O. Efferse, Thorshavn.
-

LXIX. Forskelligt.

1. Lagtingets 100-Aars Bestaaen.*)

Den 1. August henvistes Sagen til Budgetudvalget.
Den 29. August fremlagdes

Udvalgsbetænkning.

Vedhæftet som Bilag 34.)

Ved Sagens 2. Behandling den 30. August vedtoges Udvalgets Forslag med 12 Stemmer mod 0.

2. Navneforandringer.

Den 30. Juli fremlagdes en Skrivelse fra Amtet angaaende en af Kongsbonde Patursson rejst Sag om Navneforandringer.

Den 6. August foretoges Sagens 1. Behandling.

Patursson foreslog Sagen henvist til Udvalget i Sagen angaaende Rettens Pleje.

A. Samuelson foreslog Sagen henvist til Udvalget for forskelligartede Sager.

Paturssons Forslag sattes først under Afstemning, men bortfaldt, idet kun 8 stemte for og ingen imod.

Derefter sattes A. Samuelsons Forslag under Afstemning og vedtoges med 13 Stemmer mod 0.

Den 12. September fremlagdes saalydende

Alt.

Í brævi dagseft 5.—4.—1923 hevur lögtingsmaður J. Patursson vent sær til tingsins formann við kærni um, at tað eftir mógaldandi navnalóg ikki gevst Føroyingum heimild til at nevna seg við vanligum føroyskum ættarnøvnunum, meðan aldeilis merkilig tilnøvn gerast loyvilig, og biður tí formannin um at leggja fram fyri tingið uppskot til navnalóg fyri Føroyar.

Við sakini fylgja skjøl frá landfútanum og Føroya amti.

*) Jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 183.

Undirskrivaða nevnd, sum hevur fingið sakina til viðgerðar, sær sær ikki føri til at koma fram við nøkrum uppskoti til at greiða heitar mál, men yit ráða til at sakin verður goymd fyri fyrst.

Uppskot.

Sakin um serliga navnalóg fyri Føroyar verður goymd fyri fyrst.

Den 13. September vedtoges Udvalgets Forslag med 11 Stemmer mod 0.

3. Skrivelse fra J. Patursson ang. Forsøgsvirksomheden i Kirkebø.

Den 23. August henvistes Sagen til Udvalget ad Landbolovene.
Den 14. September fremlagdes saalydende

Nevndarálit.

Nevndarmaður lögtingsins í nevndini fyri royndarbrúkinum í Hoyvík J. Patursson, hevur greitt frá í brævi dagsett 2. ápríl 1923 at honum ikki hevur verið tilsagt, áðrinn 2000 kr. til royndir í urtagarðsbrúki, og urta-spillum og maðkaáti var útgingið av figgjarlógini og heldur at hesar 2000 kr. kannska kundi verið nýttar kortini, um ikki til annað so til ferðastuddning fyri ungar Føroyingar, ið læra vilja búðfrøði, nú meðan eingin búnaðarskúll er.

Bræv frá royndarstöðustjóra E. Knudsen, búnaðarráðgevarinum og antinum eru hjáløgð.

Nevndin heldur at hefta tilfar sum er til skjáls í hesum máli fyri fyrst skal vera til tingsins kunnleika og skal tilmæla tínginum at samtykkja:

Amtsbræv dagsett 9. ápríl 1923 við viðfylgjandi skjølum viðvíkjandi royndarnevndina í Hoyvík, tekur tingið sær til kunnleika fyri fyrst.

Den 15. September vedtoges Udvalgets Forslag med 11 St. mod 0.

4. Beretning fra Kvædeudvalget.

Budgetudvalget, hvortil Sagen var blevet henvist, afgav den 14. September

Betænkning.

(Vedhæftet som Bilag 58.)

Den 15. September fremlagdes af J. Patursson saalydende

Ændringsforslag.

1. Tingið velur eina 3-mannanevnd at standa fyri kvæðaútgávu.
2. Tingið veitir tann neyðturvuliga studdning — tó ikki meir enn 1000 kr. — til at fey kvæði, sum eru eftir at skriva av úr Føroya kvæði i Keypmannahøvn, verða avskrivaði sum skjótast til Føroya amts bókasavn.
3. Til 4. hinda letur tingið 100 kr. til avskrivningar og 500 kr. til allar útgávuútreiðslur og starv við at savna tilfar og leggja tað til rættis.

S. D. foretoges Sagens 2. Behandling.

Patursson bad om, at Sagen maatte overgaa til 3. Behandling.

Patursson tog sit Ændringsforslag tilbage.

Mortensen genoptog Forslaget.

Ændringsforslaget sættes under Afstemning.

Punkt 1 blev vedtaget med 15 Stemmer mod 0.

Punkt 2. sættes under Afstemning ved Navneopraab, men bortfaldt, idet kun 9 stemte for, ingen imod.

Punkt 3 bortfaldt, idet kun 7 stemte for, ingen imod.

Udvalgets Forslag vedtoges med 13 Stemmer mod 0.

5. Affattelse af en Hagedelingskontrakt paa Færøsk.

Den 6. August behandledes en af Kongsbonde Patursson rejst Sag vedrørende Affattelse af en Hagedelingskontrakt mellem Besidderne af Kongsgodset i Velbestad, hvilken Kontrakt af Godsbestyrelsen var ønsket affattet paa Dansk.

Sagen overgik til endelig Behandling i et senere Møde.

Den 9. August behandledes Sagen, men der fremkom intet Forslag.

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased from 10.5 million to 12.5 million, and the number of people aged 75 and over from 4.5 million to 6.5 million (Office of National Statistics 1999).

There is a growing awareness of the need to develop services to meet the needs of older people, and the importance of the role of the general practitioner (GP) in this. The Department of Health (1998) has published a strategy for the care of older people, and the Royal College of General Practitioners (1998) has published a report on the role of the GP in the care of older people. The report states that the GP is the first point of contact for older people, and that the GP has a key role to play in the care of older people.

The report also states that the GP should be able to identify and assess the needs of older people, and to refer them to appropriate services. The report also states that the GP should be able to provide advice and support to older people, and to coordinate the care of older people. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation.

The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation.

The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation.

The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation.

The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation.

The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation.

The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation. The report also states that the GP should be able to provide a range of services to older people, including health promotion, prevention, diagnosis, treatment, and rehabilitation.

Bilag 1.

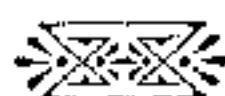
BERETNING OG FORSLAG

TIL

LAGTINGETS FOSSEUDVALG

FRA

EDW. MORTENSEN

THORSHAVN

1923

Indledning.

Spørgsmaalet om Udnyttelse af Fosaa i Vestmanhavn til Frembringelse af elektrisk Kraft kom frem for 15—20 Aar siden. Der er arbejdet en hel Del med Sagen, men hidtil uden Resultat.

I Lagtingets ekstraordinære Samling 1919 blev Spørgsmaalet om Undersøgelse af Vandkraften paa Færøerne taget op, og der blev besluttet at nedsætte et Udvalg til at anlægge en Ingeniør, der skulde foretage en almindelig Undersøgelse af Kraften i Øernes Indsøer og Vandfald. Ligeledes skulde Udvalget indhente Oplysninger vedrørende Vandkraftens Udnyttelse og Lovgivningen paa dette Omraade i andre Lande, se Lagtingstidende 1919 Side 18. Ligeledes behandlede Tinget et Andragende fra Aktieselskabet Føroya Handil & Industri om Støtte fra Staten til Fremskaffelse af den fornødne Kapital til Anlæg af et Elektricitetsværk i Midvaag og et i Vestmanhavn, se Lagtingstidende 1919 Side 14. Begge de ovennævnte Spørgsmaal behandledes paany i den ordinære Samling i 1919, se Lagtings-

tidende 1919 Side 126 og 132. I Samlingen 1920 behandledes Elektricitets-sagen paany. Der forekom da Andragende fra forskellige Kommuner om offentlig Støtte til Elektricitetsanlæg, se Lagtingstidende 1920 Side 149. Thorshavns Kommune og Vaag Sogns Kommune har opnaaet saadan Støtte til elektriske Anlæg. I 1921 og 1922 behandlede Lagtinget ogsaa Fossesagen.

Lagtingets Fosseudvalg har overdraget til mig at afgive en Beretning om Vandkraftens Udnyttelse og den herhen hørende Lovgivning i andre Lande, særlig de nordiske Lande, og fremkomme med Forslag til Lov om Vands Benyttelse her paa Øerne. Jeg vil da først give en Fremstilling af gældende Ret for Færøerne, dernæst give en Oversigt over Retsregler, gældende i andre Lande, og fremkomme med nogle Oplysninger om Vandkraften paa Færøerne og angive, hvorledes den bør udnyttes, samt fremsætte og motivere Forslag til Ændringer i den gældende Lovgivning.

A. Gældende Ret og andre Landes Lovgivning

I. For Færøerne gældende Ret.

De for Færøerne gældende Regler om Benyttelse af Vand i Vandløb og Indsøer findes spredte i Lovgivningen og er paa mange Punkter ikke udtømmende og giver ofte Anledning til Usikkerhed og Tvivl. I Norske Lov 5—11 findes nogle Bestemmelser, hvoraf kan fremhæves Art. 2 om, at enhver skal nyde Vand og Fiskeri for sin Jord, som af gammelt har været, Art. 3 om, at enhver kan nyde den Fiskeelv, som løber mellem Jorder eller Gaarde, saa langt som den løber paa hans Jord, og Art. 5 om, at hvis Elv bryder eller forandrer sit Løb, ejer den Elven, som ejede Jorden, hvor den brød, men den anden ejer Grunden eller Øen indtil det, som var Midten af Elven, da den løb som fra gammel Tid. Endvidere kan nævnes Art. 7, hvorefter ingen nogen til Skade maa fælde Vand fra sit sædvanlige Løb, som det fra Alders Tid har løbet, eller fra anden Mands Fiskedamme eller hans Jord, hvorimod Fjelds og Almindings Vand kan ledes af enhver til at vande Agre og Enge. Lider nogen Skade derved, ydes Erstatning efter uvillige Mænds Skøn. Efter Art. 10 maa ingen lede Vand fra eller paa andens Grund.

I Fiskerilov for Færøerne af 14. April 1893 § 1 findes foruden nogle Fredningsbestemmelser Regler om, at man i Lakseelve ikke maa beskadige eller bortgrave Aabredden, saaledes at Fiskenes Skjulesteder eller Legepladser derved forstyrres, dog skal rette vedkommende være berettiget til at bortgrave Bredden, hvor det sker for at bortlede skadeligt Vand fra Jorderne eller i andet lignende nødvendigt Øjemed. Ingen maa udlægge Garn eller

anhinge Dæmninger eller andre faste Fiskeindretninger i en Aa saaledes, at Fisken ikke kan trække forbi, og i et hvert Tilfælde ikke længere end ud til Midten af Aaløbet. Anbringes Fiskeindretninger fra begge Bredder enten lige overfor hinanden eller i kortere Afstand fra hinanden end 20 Alen, maa dog ingen anbringes Midtstrømslinien nærmere end, at der i Midten bliver et aabent Rum af 3 Alen eller, hvis Vandløbet ikke er 9 Alen bredt, af mindst $\frac{1}{3}$ af dets Bredder.

Ved Lov for Færøerne om Vandledninger af 1. April 1909 er der hjemlet Ret til at expropriere Raadighed over Vand og den fornødne Grund til Anlæg af Vandledning til Husbrug, til Forsyning af Fartøjer eller andre lignende Formaal, naar Kommunalbestyrelsen finder, at Anlægget paakræves af Hensyn til det almene Vel, og forsaavidt de paagældende ikke derved selv berøves fornødent Vand til Husbrug, hvad enten det iværksættes af Kommunen eller private. Ligeledes kan der foretages Expropriation, naar Kommunalbestyrelsen finder det nødvendigt for at sikre Vandforsyningssteder mod Forurening. Med Expropriation efter nævnte Lov forholder sig efter Lov Nr. 69, 7 Maj 1881. De i Lov angaaende Københavns Forsyning med Vand af 30. November 1857 indholdte Bestemmelser med Hensyn til uberettiget Brug og utilbørligt Spild af Vand kan med hensigtsmæssige Ændringer ved kommunal Vedfægt, stadfæstet af Justitsministeren, efter at Lagtingets Betænkning er afgiven, udvides til at gælde Vandværker i Landkommunerne, og for Thorshavns vedkommende er der allerede ved Lov

Nr. 48 af 24 Marts 1899 aabnet saadant Adgang og ved Bekendtgørelse Nr. 36 af 20. Juli 1906 og Bek. Nr. 325 af 18. Oktober 1913 indført Bestemmelser i omhandlede Retning.

Ifølge Lov om Landkommunernes Styrelse af 28 Februar 1872 § 18 kan Forstanderskaberne med Lagtingets Samtykke fastsætte Sundhedsvedtægter, og i disse kan der træffes Bestemmelser om Afledning af urent og sundhedsfarligt Vand, Forurensning af Vand og lignende. For Thorshavns vedkommende kan der i Henhold til Lov Nr. 71 om Sundhedsvedtægter m. m. paa Færøerne af 7. Maj 1881 fastsættes lignende Sundhedsvedtægt, jfr. Bekendtgørelse Nr. 74 af 23. Maj 1882 om Stadfæstelse af en Sundhedsvedtægt for Thorshavn, særlig §§ 8, 12, 16, 17 og 23.

I Henhold til Lov Nr. 56 om Grundejendomme paa Færøerne af 1. April 1891 §§ 2—3 kan der paa Grønstævne med bindende Virkning for alle, der som Ejere eller Brugere er lodtagne i paagældende Herligheder og Ejendomme, oprettes Vedtægter angaaende Brugen af Jorejendomme og Herligheder, som er i Fælling. Herefter maa Halvdelen af de paa Grønstævne mødende stemmeberettigede og Halvdelen af det repræsenterede Marketal kunne oprette Vedtægter om Vands Benyttelse f. Eks. kunne beslutte at udleje en i en Hauge løbende Elv eller liggende Indsø og udleje de nødvendige Grunde til en Kommune til Anlæg af et Elektricitetsværk, dog at Ejere af mindst $\frac{1}{3}$ af hele Marketalet maa have stemt for Sagen.

Ved Anordning Nr. 14 af 31. Januar 1908 er Lov af 19. April 1907 om elektriske Stærkstrømsanlæg sat i Kraft paa Færøerne med visse Lempler. Ved nævnte Lov er Ministeren for offentlige Arbejder bemyndiget til at udfærdige et Reglement for Udførelse og Drift af saadanne Anlæg, hvori der kan fastsættes Regler om Sikkerhedsforanstaltninger, Forpligtelse til Anmeldelse for Elektricitetskommissionen og Tilsyn med visse Anlæg. Der oprettes en Elektricitetskommission til hvilken forskellige Forretninger

henlægges. Elektriske Stærkstrømsanlæg maa ikke medføre Fare for anden Mands Ejendom eller udsætte Driften af bestaaende Virksomheder for Forstyrrelse. Herhenhørende Spørgsmaal afgøres af et for Færøerne særligt Nævn. En Kommunalbestyrelse er bemyndiget til at beslutte, at ingen maa paatage sig noget Arbejde ved Elektricitetsværker, uden at han faar Bemyndigelse dertil af vedkommende Kommunalbestyrelse, dog er alene Personer, der har bestaaet Installatørexamen berettigede til at paatage sig Udførelsen og Vedligeholdelsen af saadanne Stærkstrømsanlæg, der er underkastet et særligt Tilsyn.

Den, der driver et elektrisk Stærkstrømsanlæg, er pligtig til at erstatte den Skade paa Personer eller Gods, som forvoldes af Anlægget, medmindre det oplyses, at den skadelidende selv forsættelig eller ved Uagtsomhed har hidført Skaden, eller at denne ikke kunde være afværget ved den Agtpaaagivenhed, som Driften af saadanne Anlæg udkræver.

Til Opstilling af Stangrækker med tilhørende Ledninger, Transformatorer etc. samt til Fremførelse af underjordiske Ledninger for elektriske Stærkstrømsanlæg, der er af almen Interesse, kan med Tilladelse af Ministeren for offentlige Arbejder tvungen Afslaaelse af Rettigheder finde Sted. Hvis Ministeren ikke straks afslaar Andragendet, afgives Sagen til Elektricitetskommissionen til Erklæring. Denne giver samtlige Grundejere Meddelelse om Andragendet og opfordrer dem til inden 8 Uger at fremsætte eventuelle Indsigelser. Kommissionen afgiver derpaa Betænkning til Ministeriet, der afgør, hvorvidt og i hvilket Omfang Andragendet kan imødekommes. Naar Tilladelsen er givet, indkalder Elektricitetskommissionen Andrageren og Grundejerne til et Møde med 4 Ugers Varsel. Opnaas ikke Forlig, fastsætter Kommissionen Indholdet og Omfanget af de Rettigheder over hver enkelt Ejendom, der skal erhverves, medens Spørgsmaalet om Erstatningens Størrelse henvises til en Voldgiftsret, hvor-

til Andrageren og Grundejeren hver vælger en Voldgiftsmand. De ovennævnte Forskrifter finder ikke Anvendelse paa Anlæg, der kræver Expropriation af Grundejendom.

Til Udnyttelse af Vandkraften kræves ikke Koncession. Noget andet er, at der, hvor Staten er Indehaver af Rettigheder (Fæstlegodset), bliver Spørgsmaal om Samtykke fra Statens og Fæsterens Side.

Elektricitetskommissionen har i Skrivelse af 12. April 1919 til Ministeriet for offentlige Arbejder udtalt, at Lov af 25. Maj 1918, ændret ved Bek. 393 af 5. Juli 1918, gælder ogsaa for Færøerne. Den paagældende Lov omhandler Udnyttelse af Vandkraft i offentlige Vandløb. Da der paa Færøerne ikke findes Sondringer mellem offentlige og private Vandløb, og da det fastsættes, at den i hvert enkelt Tilfælde nedsatte Expropriationskommission skal gaa frem efter den i Danmark gældende Lov om Landvæsenskommissioner, hvilken er helt forskelligartet fra den færøske Landvæsens-

kommissionslov, anser jeg det for meget tvivlsomt, om den nævnte Lov, der tydeligt er bygget med den for Danmark gældende Vandlovgivning for Øje, kan bringes til Anvendelse paa Færøerne.

Overensstemmende med Sædvane og Forholdets Natur maa det antages, at der ogsaa paa Færøerne gælder den Regel, at en vis Benyttelse af Vand, der maa anses at kunne ske uden Skade for nogen, maa staa aaben for alle, saaledes maa det være tilladt at benytte de dertil egnede Indsøer til Sejlsads o. l. og at benytte Vandet i Elve og Søer til Kreaturvanding, Vask, Svømning og almindeligt Husbrug, forsaavidt Benyttelsen kan finde Sted uden retsstridig Benyttelse af Andemands Grund.

Hvor der ikke kan paavises positive Regler, maa Domstolen afgøre, hvad der er gældende Ret efter Analogi fra gældende Bestemmelser, Sædvane og Forholdets Natur (Hensigtsmæssigheden).

II. Andre Lande.

Det skal her angives, hvorledes man i andre Lande har lovgivet med Hensyn til Raadigheden over Vand, og hvorledes Udviklingen alle Steder er gaaet i den Retning, at Vandlaldene kommer til at tilhøre det offentlige eller under det offentliges Tilsyn med det Formaal for Øje, at Befolkningen kan faa Adgang til Elektricitet, frembragt ved Vandkraft, paa bedste og billigste Maade.

Danmark.

I Danmark findes de gældende Regler indholdte i Lov om Vands Afledning og Afbenyttelse af 28. Maj 1880 med følgende Tillægslove: Lov af 23. April 1897, Lov af 19. April 1907 og Lov af 2. Juni 1917. Vandløbene inddeles i offentlige og private, efter

som de staar under offentlig Tilsyn eller ikke. De offentlige Vandløb inddeles i Hovedvandløb, der staar under Tilsyn af vedkommende Amtsråd, og mindre offentlige Vandløb, der staar under Tilsyn af vedkommende Sogneråd eller Byråd. De Vandløb, der forinden ovennævnte Lovs Ikrafttræden i Medfør af tidligere Lovgivning henregnedes til „store Vandløb“, gik over til at blive Hovedvandløb, og paa samme Maade gik de Vandløb, der tidligere var „mindre Vandløb“, over til at blive mindre offentlige Vandløb. Ellers bestemmer Amtsrådet, hvilke Vandløb der skal optages blandt Hovedvandløbene, medens Byrådet eller Sognerådet bestemmer, hvilke der skal optages blandt de mindre offentlige Vandløb. Forinden saadan Optagelse skal der udgaa Bekendtgørelse

om, at saadant er under Overvejelse.

Sager angaaende de offentlige Vandløb behandles og paakendes for Hovedvandløbenes vedkommende af Landvæsenskommissionen, og for de mindre offentlige Vandløbs vedkommende af Vandsynsmænd.

For ethvert offentligt Vandløb skal der affattes et Regulativ, indeholdende tydelig Betegnelse af Vandløbet, dets Retning, Bredder, Dybde og Fald etc., Broers Beskaffenhed, Vandløbets Vedligeholdelse, Oprensning og lignende, samt om og hvorledes et særligt Tilsyn med Vandløbet skal føres. Regulativerne affattes henholdsvis af Amsraadet og Sogne- eller Byraadet. Skønner den kommunale Bestyrelse, at der er Grund til at hidføre Forandringer, saaledes at der bliver Spørgsmaal om en egentlig Regulering af Vandløbet, bliver Sagen at forelægge henholdsvis for Synsmændene eller Landvæsenskommissionen. Ved Overvejelsen skal de Fordele, Reguleringen vil medføre, afvejes mod de Bekostninger og Ulemper, som vil være forbundne dermed, og kun hvis det skønnes, at Fordelene væsentlig overvejer Ulemperne, bør Reguleringen nyde Fremme. Enhver, der lider Tab ved denne, har Krav paa fuld Erstatning, hvilken Erstatning bliver at betale af dem, der har Fordel af de paagældende Arbejder. Forpligtede til Deltagelse i de med Reguleringsarbejdernes Udførelse forbundne Udgifter er alle de Ejere, som skønnes at have Nytte af Reguleringens Foretagelse, hvad enten deres Ejendom grænser til Vandløbet eller ikke. Den enkeltes Bidrag afpasses efter det Omfang, i hvilket Reguleringen kommer ham til gode.

I enhver Amsraads Kreds ansættes en eller flere Amtsvandinspektører.

Ved et offentligt Vandløb må ingen Vandmølle, Fabrik eller lignende anlægges, eller nogen Foranstaltning træffes saadan Anbringelse af Stenmølleværker, medmindre den paagældende har alle vedkommendes Samtykke eller Kendelse fra Landvæsenskommissionen eller Vandsynsmændene om, at Værket ikke vil skade Vandløbets Tilstand eller komme i Strid

med nogen andens Ret. Flodemaal fastsættes af Landvæsenskommissionen. Saafremt nogen finder det ønskeligt, at Vandværker eller Anlæg forandres eller nedlægges, har Bestyrelsen at tilkalde Landvæsenskommissionen, der afgør, om Foranstaltningen må anses hensigtsmæssig og hvilke Arealer skal bidrage til dens Gennemførelse. Bliver der Tale om Expropriation, skal den nødvendige Vurdering finde Sted af 3 uvillige af Retten udmeldte Mænd under Ledelse af Landvæsenskommissionens Formand.

Til at undersøge og paakende Sager angaaende private Vandløb benyttes de tidligere omtalte Vandsynsmænd. Ved Behandling af disse Sager skal der træffes Bestemmelse om, hvor bredt og dybt Vandløbet bør være, hvorledes den fremtidige Vedligeholdelse skal fordeles etc. Hvor Talen er om Fordybning eller Udvidelse, skal Synsmændene afveje de Fordele, der kan paaregnes for de tilstødende Ejendomme, mod den Bekostning, der vil være forbundet med Foranstaltningens Gennemførelse. Kun naar Fordelene skønnes væsentligt at ville overveje Bekostningen, bør Foranstaltningen finde Sted. Arbejdet for at bringe Vandløbet i den af Synsmændene fastsatte Skikkelse udføres af Brugere af de tilstødende Ejendomme. Saafremt en Udvidelse eller Fordybning medfører Skade for enkelte Ejendomme, der ikke opvejes af de Fordele, Foranstaltningen måtte medføre, bør der tillægges de skadelidende en passende Godtgørelse, der betales af den, der har Fordel af Arbejdet.

Søer, der danner Led i offentlige Vandløb, kan lige som disse sættes under offentligt Tilsyn. Som Hovedregel kan Sænkning af Vandstanden i en Sø kun finde Sted, naar enten alle i Søen Lodtagne er enige, eller forsaavidt Sænkningen kan finde Sted ved Udgravning, mindst $\frac{3}{4}$ af Lodtagerne, der tillige svarer for mindst $\frac{2}{3}$ af det bidragpligtige Areal, ønsker samme foretagen. Spørgsmaalet bliver da at indbringe for Landvæsenskommissionen, der træffer endelig Afgørelse.

Ifølge Lov af 19. April 1907 kan

en Grundejer, der anser det nødvendigt at tilvejebringe et Vandafledningsanlæg over andres Grund eller ønsker at give et saadant Anlæg Afløb til offentlige Vandløb, tilkalde Vandsynsmændene. Opnaas der ikke Enighed om Ordningen eller om at undergive Sagen Synsmændenes Kendelse, kan Spørgsmaalet kun afgøres af Landvæsenskommissionen. Kommunale Bestyrelser kan gaa frem paa samme Maade, naar de skønner, at Afløbsvand, der fra private Ejendomme ledes til offentlige Vejes Terrain eller til et offentligt Vandløb, bør samles og bortføres i nye Ledninger, eller naar de ønsker tilvejebragt et samlet Vandafledningssystem for større Arealer, som er bebyggede, eller som snart kan ventes bebyggede. Enhver Ejer kan tilpligtes at tage Del i Omkostningerne mod at faa Ret til at benytte Ledningen, naar Vandsynsmændene eller Landvæsenskommissionen afgør, at Anlægget skal fremmes. Naar Vandsynsmændene eller Landvæsenskommissionen skønner, at der er tilstrækkelig Grund til Anlægget, fastsættes nøjagtige Regler om Ledningernes Retning, Dybde og lignende samt om de Godtgørelser, der mulig vil være at udrede, hvormeget de paa gældende skal bidrage, hvem der skal sørge for Renholdelse og Vedligeholdelse etc. Der skal tages Hensyn til Ejendommens Areal, Værdi og Bebyggelse, de Fordele, der opnaas, og den Mængde Afløbsvand, der afgives til Ledningen. Ved Bestemmelsen af Godtgørelsen til Grundens Ejer, kan denne, forsaavidt Anlægget medfører Fordele, nedsættes eller efter Omstændighederne ganske bortfalde. Vandledningsanlæg, der er tilvejebragt ved Forlig eller Kendelse, maa ikke afbrydes, forulempes eller overbygges. Ønskes Forandring, maa Sagen indbringes for Vandsynsmændene eller Landvæsenskommissionen. Ønsker en Grundejer at lede et privat Vandløb ind i et nyt Løb eller omdanne det til en Rørledning, skal han tilkalde Vandsynsmændene, til hvis Forretning Ejerne og Brugerne af den tilstødende Ejendom tilkaldes. Forandringen bør

kun tillades, naar den Skade, den kan paaføre andre, er forholdsvis ringe mod de Fordele, den kan medføre for Rekvirenten.

Ved Afbenyttelsen af Vand til Vanding af Enge eller andre Jorder gælder den Hovedregel, at intet Vandingsanlæg, mod hvilket der fremkommer Indsigelser, bør fremmes, med mindre de Fordele, der kan paaregnes, afgjort overvejer den Skade, som Anlægget vil forvolde. Navnlig skal Fordring paa Vandets Afledning altid have Fortrin for Fordring paa dets Afbenyttelse, saafremt Fordelen ved sidstnævnte ikke findes overvejende. Vandingsanlæg skal indrettes saaledes, at ingen unyttig Forbrug af Vandet eller unyttig Opstemning til Skade for andre finder Sted. Ved Vandløb, som benyttes til offentlig Sejlads eller findes egnede til saadan, maa Vandingsanlæg ikke finde Sted uden Indenrigsministerens Samtykke. Ved offentlige Vandløb maa Vandingsanlæg ikke iværksættes, medmindre pangældende ved Kendelse af Landvæsenskommissionen er kendt berettiget til Anlægget. Kommissionen skal paakende alle fremkomne Indsigelser eller Krav samt afgøre, om og under hvilke Betingelser Anlægget bør nyde Fremme. Ethvert Vandingsanlæg skal som Regel indrettes saaledes, at Vand, der ikke gaar tabt ved Vandingen, ledes tilbage til det oprindelige Leje paa et saadant Punkt, at det ikke føres uden om nogen til Vandløbet grænsende Ejendom, hvis Ejere ikke har givet Samtykke dertil. I Almindelighed maa Vand, som optages af et Vandløb, kun benyttes til Vanding af de Vandløbet tilstødende Ejendomme. Lods-ejerne paa begge Bredder af et Vandløb har lige Ret til Afbenyttelsen af dets Vand. Saafremt et Anlæg vil medføre Tab for Ejeren paa den modsatte Bred, skal der, forsaavidt Ulemperne ikke opvejes ved de indvundne Fordele, tillægges de skadelidende en af Landvæsenskommissionen fastsat Godtgørelse. Stemmeverk, ved hvis Hjælp et Vandingsanlæg agtes iværksat, kan støttes til Andenmands Grund mod

fuldstændig Erstatning. Saavel den fornødne Hovedkanal som andre Kanaler og Ledninger kan fordres anlagt over Andenmands Grund, naar dette af Landvæsenskommissionen skønnes nødvendigt. Kommissionen har at paase, at Andenmands Jorder ikke udsættes for Oversvømmelse eller anden Beskadigelse. Fremsættes der af Ejeren, af en ved Vandløbet liggende Fabrik eller lignende Vandværk, Indsigelse mod Iværksættelsen af et Vandingsanlæg, fordi dette formenes at ville berøve Værket noget af dets Vandmasse, hvortil dette har Ret, skal denne Omstændighed dog ikke være til Hinder for Anlæggets Fremsættelse, naar Forringelsen af Vandmassen ikke er af væsentlig Betydning for Værkets fremtidige Brugbarhed. Men der skal ydes Erstatning. Er Forringelsen af væsentlig Betydning, kan Vandingsanlæggets Gennemførelse ikke fremtvinges. Ved ethvert Stemmeværk skal der anbringes Flodemaalsmærker.

Forsaavidt flere end 5 Lodejere er delagtige i et Vandingsanlæg ved et offentligt Vandløb, udgør de et Vandingsinteressentskab, hvis nærmere Ordning skal bestemmes ved en Vedtægt, der skal tiltrædes af den tilsynhavende kommunale Bestyrelse. Ved offentligt Vandløb skal denne paase, at Kanaler, Stemmeværker, Sluser og Broer vedligeholdes i Overensstemmelse med de godkendte Planer og Vedtægter.

Benyttelse af Vand til Kreaturvanding, Vask og almindeligt Husbrug staar åben for alle og enhver, forsaavidt Benyttelsen kan finde Sted uden retstridig Betræden af Andenmands Grund. Til videregaaende Forbrug af Vandet, navnlig til Anvendelse i industrielle Foretagender, er kun Brugerne af de til Vandløbet stødende Ejendomme berettigede, hvorhos det er en Betingelse, at paagældende, hvis forlanges, ved Landvæsenskommissionens Kendelse godtgør, at samme kan finde Sted uden væsentlig Forringelse af Vandløbets Vandføring.

Enhver Grundejer er pligtig til at taale Opmaalinger eller andre tekniske Forarbejder, der er fornødne til

Udarbejdelsen af Planen for en paa-tænkt Vandløbsregulering, et Afvandingss- eller Vandingsanlæg. Al Skade bliver at erstatte.

Ingen Grundejer maa give Vand, som har Udspring paa hans Ejendom eller samler sig der, et andet Afløb til Andenmands Grund end det, der efter Terrainforholdene er det naturlige, men den, som ønsker en Forandring, maa gaa frem efter de foran omtalte Regler. Paa den anden Side maa Ejeren af lavere liggende Grund ikke lægge Hindringer i Vejen for det naturlige Afløb af Vandet fra den højere liggende Grund til Skade for denne.

Ifølge Lov af 23 April 1897 kan de skadelidende tilkalde Vandsynsmændene, naar der fra Landbrug, Fabriker, Slakterier, eller lignende Anlæg tilføres et Vandløb Affald eller skadelige Stoffer, der i nævneværdig Grad forøger Arbejdet ved Vandløbets Oprensning eller paa anden Maade gør Skade. Afsiges Kendelse, skal det afgøres, om Klagen er beføjet og i bekræftende Fald fastsættes, hvilken Erstatning der skal betales.

I Henhold til Lov af 2. Juni 1917 kan det, naar det til Bortfjernelse af Vand hvor Hindringerne for en Gennemgravning er for store, eller hvor Arealet ligger lavt i Forhold til Havet, skønnes formaalstjenligt at anvende Pumpning, paalægges enhver, hvis Ejendom vil nyde Gavn af et saadant Pumpeanlæg, at yde Bidrag til de nødvendige Udgifter. Reglerne kan ogsaa anvendes ved Vandingsanlæg. I Mangel af Overenskomst indbringes Spørgsmaalet for Landvæsenskommissionen. Denne undersøger Sagen og bestemmer Anlæggets nærmere Beskaffenhed, hvilke Ejendomme der bør deltage i Udgifterne, samt fastsætter det Forhold, i hvilket de skal bidrage.

Naar flere Ejendomme er bidragspligtige, danner de et Pumpeplag, for hvilket der udfærdiges en af Landvæsenskommissionen godkendt Vedtægt.

Under Brændselsvanskelighederne i Krigsaarene fremkom i Danmark Tanken om at udnytte den derværende Vandkraft til Frembringelse af elek-

trisk Kraft, og der blev saavidt mig bekendt anlagt 3 Vandkraftsanlæg, nemlig ved Gudenaasøen, Harte og Bygholm. Anlægskapitalen var henholdsvis ca. 9 Millioner, $3\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{2}$ Million Kr. Produktionsprisen er 10--15 Øre pr. Kilowatttime.

For at skaffe det nødvendige Grundlag for Udnyttelsen af Vandkraften i Gudenaasø udkom en Lov af 20. Marts 1918, hvorved Ministeren for offentlige Arbejder bemyndigedes til at meddele Viborg Amtsraad og Aarhus Byraad samt nogle andre Amtsraad og Byraad Koncession paa Udnyttelsen af Vandkraften i Gudenaasø ved Anlæg af et Elektricitetsværk ved Tange og et mindre ved Kongensbro og ved disse Værkers Drift i 80 Aar. I Koncessionen bestemmedes, at der skulde forelægges Ministeren fuldstændige Planer, at Anlægget skulde være underkastet det Tilsyn, som Ministeren foreskrev, at alle Udgifter ved det af Staten førte Tilsyn skulde godtgøres, at de Forskrifter, som af Ministeriet maatte blive givet til Opretholdelse af Fiskeriet, skal efterkommes, at det forbeholdes Ministeren at fastsætte forskellige Bestemmelser vedrørende Præmfart og Træflaadning samt Jagt og Fiskeri, at Koncessionshaverne er pligtige til at træffe alle Sikrings- og Reguleringsforanstaltninger, som skønnes nødvendige, at Anlægget ved Tange skulde paabegyndes inden 2 Aar og være fuldført inden en af Ministeriet fastsat Frist, at de nærmere Vilkaar, Takster og Regler for Elektricitetens Fordeling skal være underkastede Ministeriets Godkendelse, at Koncessionshaverne skal være underkastede de Regler, som Ministeren fastsætter, angaaende Samarbejde med andre Elektricitetsværker.

Enhver skal være pligtig til at afgive den nødvendige Grund samt til at finde sig i de Ulemper, som maatte være en Følge af Anlægget, alt mod fuld Erstatning, der fastsættes efter Reglerne i Forordning af 5. Marts 1875 om Afstaaelse af Jord til Jernbaner.

Til Afgørelse af alle Spørgsmaal om Foranstaltninger, der var en Følge

af Gennemførelsen af de omhandlede Anlæg til endelig Ordning af Retsforholdet til samtlige Lodsejere og fiskeriberettigede og til Fastsættelse af Erstatning for Afgivelse af Jord, Indskrænkninger i Ejendomsrettigheder, nedsættes der af Ministeren en Kommission, der ved sine Forhandlinger skulde følge de i Lov af 30. December 1858 for Landvæsenskommissioner fastsatte Regler.

Ved Lov om Udnyttelse af Vandkraften i offentlige Vandløb ved Anlæg af Elektricitetsværker af 25. Maj 1918, ændret ved Lov af 5. Juli s. A., er Ministeren for offentlige Arbejder bemyndiget til at give Bevilling til at udnytte Vandkraften i offentlige Vandløb, hvor Anlægget af et saadant Elektricitetsværk vil være af almen Betydning. Det skal i hvert Tilfælde betingenes, at Staten skal kunne forlange Anlægget overdraget sig eller de interesserede Kommuner ved Ekspropriation. Andre er pligtige til at afgive den nødvendige Grund og finde sig i de af Anlægget følgende Ulemper, alt mod fuld Erstatning. Til Afgørelse af alle Spørgsmaal om nødvendige Foranstaltninger til Ordning af Retsforholdene og til Fastsættelse af Erstatninger for Afgivelse af Ejendom, Vandkraft, Ejendomsindskrænkninger og Ulemper, samt Ophør af eller Indskrænkning i Fiskerirettigheder nedsættes der af Ministeren i hvert enkelt Tilfælde en Kommission.

I December 1920 blev der af Ministeriet nedsat et Udvalg angaaende Vandkraftanlæg hvilket under 5. Oktober 1921 har afgivet en Betænkning. Heri udtales, at Tilvejebringelsen af Vandkraftanlæg maa siges at være et samfundsmæssigt Gode, som det vil være ønskeligt at støtte fra Statens Side. En saadan Støtte vil i mange Tilfælde være en Betingelse for, at Anlægget overhovedet kan gennemføres. Der kræves nemlig ret betydelige Summer, hvis Størrelse hyppigt vil overskride Kommunernes Kræfter. Udvalget har foranlediget indsendt forskellige Projekter og mener, at 8 Vandkraftanlæg maa anlages at kunne levere Elektricitet ligesaa billigt eller

billigere end en tilsvarende Dampcentral, saalænge Kulprisen ikke gaar ned under ca. 30—35 Kr. pr. Ton. 7 af de nævnte Værker ligger i Jylland og ansættes til nærlig at kunne producere ca. 27 Millioner Kilowatttimer for en Pris af ca. 10 Øre pr. Kilowatttime. Anlægskapitalen anslaaes til ca. 30 Millioner Kr. Der tænkes opført et Hovedledningsnet, der vil sætte de vigtigste Elektricitetsværker i Jylland i Forbindelse med hinanden. Anlægget af dette vil koste ca. 15 Millioner Kr., og Transport og Transformationsudgifterne for den producerede Elektricitet ansættes til 5 Øre pr. Kilowatttime, saaledes at Omkostningerne ved den producerede Vandkraftelektricitet paa ethvert Punkt af Ledningsnettet vil blive ca. 15 Øre pr. Kilowatttime. Udvalget anbefaler, at der ydes Kommunerne Støtte til Gennemførelse af de paagældende Anlæg. Indenrigsministeriets Arbejdsudvalg har overfor Ministeren udtalt, at det er nødvendigt, at der gaas frem efter en samlet Plan, i hvilken de forskellige Anlæg indgaar som Led, der kan indbyrdes forbindes.

I 1920 ydede Staten Andelsselskabet „Gudenaacentralen“ et Laan paa 800.000 Kr., som en Del af et Laan, givet af Privatbanken, Nationalbanken og Staten, for hvilke er udstedt Partialobligationer. Som Sikkerhed er givet I Prioritet i Selskabets Ejendomme, hvorhos 4 Kommuner og 1 Elektricitetsværker hæfter solidarisk for Forrentning og Tilbagebetaling. I 1921 er der ydet Thorshavns Kommune et Laan af Statskassen paa 200.000 Kr., og Vaag Kommune er der ydet Laan til samlet Beløb af 400.000 Kr. til Opførelse af Elektricitetsværk.

Fra Indenrigsministeriet er der i Henhold til Lovene om Statstilskud til kommunale Arbejder i flere Tilfælde ydet Statstilskud til Bestridelse af Udgifterne ved Vandkraftsanlæg, iværksatte af Kommuner eller private, med Støtte af Kommunerne.

Der er for Tiden Planer fremme om Ordning af Sønderjyllands Elektricitetsforsyning, hvorefter der i Aabenraa skal anlægges en Højspæn-

dingscentral. Der skal være givet Tilsgagn om, at Staten vil yde en Del af den nødvendige Kapital.

Norge.

I Norge findes mange og store Fosse og Indsøer, og Landet er rigt paa Fjælde, hvorved der fremkommer betydelige Faldhøjder. Dertil kommer, at Landstrækningerne, hvor Fossene findes, ofte ere øde Fjældeegne af ringe Værdi, hvorfor Anlæggene kan udføres ret billigt.

Det anlages, at der i Norge findes Vandkraft, som kan udbygges, paa ca. 15 Millioner H-K.

Da man i Slutningen af det nittende Aarhundrede lærte at lede Vandkraften i Form af Elektricitet lange Strækninger fra Vandfaldene, begyndte Spekulanter, deriblandt mange Udlandinge, at opkøbe Fossene i Norge. Elve og Indsøer var Grundejerns Ejendom, og Bønderne solgte væk, saaledes at mange af de bedste Vandfald gik fra Bønderne over til Spekulanter eller Selskaber, uden at Staten eller Almenheden fik nogen Andel deri. Man indsaar efterhaanden, at her maatte gøres noget for at sikre Offentligheden og det almenes Interesser. Men Nordmændene ansaa sig ikke berettigede til, ligesom saa mange andre Folk, ved Lov at lægge alt Vand under det offentliges Raadighed. Den lovgivende Myndighed havde kort forvejen fjærnet al Tvivl vedrørende Spørgsmaalet om Ejendomsretten til Vand, idet man havde vedtaget Loven om Vasdragernes Benyttelse af 1. Juli 1887, hvis § 1 foreskriver, at Grundejeren er, hvor ikke særlige Retsforhold medfører Afvigelse, ejendomsberettiget til det Vand, som findes paa Grunden, være sig i Indsø eller Elv, med den Begrænsning, som følger af Lov eller Sædvane.

Da Forslaget til denne Lov blev behandlet, blev det anset for tvivlsomt, hvorvidt Grundejeren ifølge gammel og dagældende Lov havde nogen Ejendomsret til Vandet, og nogle af de mest

fremragende Mænd paa Tinge fremhævede, at Staten burde sikre sig Raadighed over det Vand, som det offentlige havde Brug for. Men den brede Befolknings Interesse i Vandfaldene var dengang saa ringe (Elektricitets-spørgsmaalet var ikke kommet frem), at Bønderne, der var stærke paa det norske Ting, sejrede med deres Synspunkt om den enkeltes Privatejendomsret til Vandet. Da det kort efter blev tydeligt, at megen Vandkraft snart vilde tiltrænges for Almenheden til Udvikling af Elektricitet, bevirkede den nævnte Hovedbestemmelse, at det viste sig meget vanskeligt for det norske Folk at sikre de offentlige Interesser. Der opstod en haard Kamp mellem Almenhedens og de privates Interesser, mellem Hensynet til Folkets fremtidige Velfærd og Enkeltpersoners Storspekulationsinteresser. Efterhaanden har man sat Grænse for Grænse for Ejendomsretten til Vand, og man har begrænset denne Retfærdighed i mange Retninger uden Vederlag til Ejere og forsøgt at udsbegrænse den, saaledes at de bedste Kraftkilder til sidst skal gaa ud af Enkeltpersonernes Ejendom og gaa over til Folkets Eje uden Erstatning.

Ifølge den norske Vasdragslov af 1. Juli 1887 med senere Tillæg og Ændringer er som nævnt Grundejeren ejendomsberettiget til det Vand, som findes paa Grundten, med den Begrænsning som følger af Lov eller Sædvane. Mellem Ejendomme, der adskilles ved Elv, bliver Grænsen at drage efter Vandløbets Djupaal. I Indsøer tilhører Grundten, saa langt den efter de særlige Forhold kan anses Ejendomsret undergivet, den Landside, hvorfra den skønnes at være en Forsættelse.

Ingen maa uden særlig Hjemmel til anden Mands Skade eller utilbørlig Hinder for almindelig Førsel forandre det naturlige Løb, Vandet fra gammel Tid har haft, ved kunstige Foranstaltninger forøge eller formindske Vandets Masse eller ved Dæmninger indskænke dets Leje og lægge Gærder eller bygge Iværks over Vanddrag. Dog er enhver berettiget til uhindret at anlægge

ge Ledninger til Vanding af sin Jord. Hvor Vanddraget opgrundes, eller Vandet tager en forandret Retning, er enhver Grundejer, som derved lider Skade, berettiget til at oprense Vanddraget eller lede Vandet tilbage i dets tidligere Løb. Har den ændrede Tilstand bestaaet i 2 Aar, kan den dog ikke omgøres uden mod Erstatning for de Udgifter, som maatte være anvendte. En Tilstand, som har bestaaet i 10 Aar, kan ikke omgøres uden under særlige Omstændigheder. Forandring af Vandets Løb er uden Indfyldelse paa Grundejerens Ret. Over Kilder, Damme og lignende har den Ejer, paa hvis Grund de findes, fuld Raadighed. Han maa dog som Hovedregel ikke give Vandet ændret Afløb til Skade for nedenfor liggende Grund, og dennes Ejer kan paa den anden Side ikke modsætte sig saadanne Vandsamlingers naturlige Afløb over hans Grund. Hvor den til et Vanddrag stødende Grund ligger i Fællesskab, tilkommer enhver af Lodsejerne Andel i Vandet i Forhold til hans Lods Størrelse. Ønsker nogen Lodsejer at foretage Anlæg, og Forholdene er saadanne, at hans Lod i Vandet ikke kan udtages særskilt, skal han byde sine Medejere at deltage med ham. Vil de ikke, og det ved Skøn afgøres, at Anlægget ikke vil være dem til væsentlig Ulempe, er han berettiget til at gøre det alene.

I Vasdragsloven 2. Kap. indeholdes Regler om Vandets Benyttelse i industrielt Øjemed. Dæmningsanlæg i Vanddrag, hvori Fisk gaar, skal indrettes saaledes, at dens Gang ikke utilbørlig hindres. De fornødne Indretninger kan forlanges bestemt af Kongen. Dæmning i Vanddrag til Fremme af industrielt Anlæg kan opføres paa Ejers Grund, forsaavidt det er fornødent for at regulere Vandføringen og udnytte Kraften, uden at Ejer af ovenfor liggende Grund kan modsætte sig saadant, hvorimod denne har Ret til Vederlag, ved hvis Ansættelse ogsaa Hensyn bliver at tage til den Nytte, som ved Vandets Opdæmning opnaas. Retten er betinget af, at vedkommende Ejer ikke berøves noget

Fald, som han kan nyttiggøre sig, og at Dæmningens Nytte skønnes betydelig i Forhold til den Skade, som de omliggende Ejendomme udsættes for.

Hvis Ejeren af den ene Strand i et Vanddrag ønsker at opføre Dæmning for at benytte Vandet som Drivkraft, men denne ikke kan opføres uden ved delvis at bygges paa den anden Ejers Grund, skal vedkommede hyde den anden at deltage i Udførelse for fælles Regning, og i Fællesskab at benytte Vandkraften. Vil den anden ikke deltage, er den første berettiget til at bygge Dæmningen for egen Regning, forsaavidt den ikke vil være den anden til væsentlig Ulempe, og mod at betale ham Erstatning for forarsaget Skade. Den anden er senere berettiget til, hvis han vil benytte sin Del af Vandkraften, at blive Med-ejer af Dæmningens ved at erlægge en forholdsmæssig Del af sammes Værdi. Hvor flere er Medejere i et Dæmningsanlæg, og nogen ønsker Forbedringer, har han Adgang til at foretage de fornødne Arbejder, naar saadant kan ske uden væsentlig Ulempe for de andre.

Affald fra Bedriften maa ikke føres ud i Vanddraget, saaledes at der derved opstaar Skade for andre interesserede. Dog kan Kongen fritage fra saadan Forpligtelse, hvor Skaden fra Affaldet ikke uden uforholdsmæssig Ulejlighed lader sig forebygge, og hvor Skaden er forholdsvis ringe.

Lovens 3. Kap. indeholder bl. a. den Bestemmelse, at Kongen kan paa Vilkaar, som antages stemmende med Statens og Almenhedens Tarv, meddele Tilladelse til Sænkning af Indsøer, Reglering af Fosse, og Dæmningsanlæg eller andre Arbejder i Vanddragene i den Hensigt at indvinde eller forbedre Jorden, at nyttiggøre Vandet i Industriens Tjeneste eller at fremme Færdsel, naar Interesser af almen Betydning derved kan anlages og fremmes. Naar saadan Tilladelse er meddelt, er enhver pligtig til, mod Erstatning, at afstaa den fornødne Grund og finde sig i den Skade, som Foretagendet maa medføre.

Saadanne Arbejder, som de foran-

omtalte, kan tillades foretaget, selvom ikke alle de paagældende Ejere enes om at udføre Arbejdet for fælles Regning, naar Flerheden, beregnet efter Værdien af den Fordel, som indvindes, deri er enige, og Foretagendet skønnes af overvejende Nytte. Enhver, som ikke har villet deltage, er forpligtet til, naar Fordel indvindes for ham, enten at betale sin Andel af Omkostningerne eller den Sum, hvortil den for ham vundne Fordel ansættes, eller at afstaa den forbedrede Strækning mod Erstatning.

Den, der ønsker Tilladelse til saadanne Foranstaltninger som foranævnt, skal indgive en fuldstændig af de fornødne Tegninger ledsaget Plan, saavel som Opgave over de Fordele, som formentlig indvindes, og Beskuffenheden af de Ejendomsretligheder, som antages at maatte afstaa.

Naar nogen Jordejer mangler Adgang til at skaffe skadelig Vand Afløb over sin egen Grund, skal han være berettiget til at lade grave de nødvendige Grøfter gennem anden Mands Ejendom, eller lede Vandet ud i den andens Grøfter, alt mod Erstatning for forvoldt Skade. Aaben Grøft maa ikke gives Afløb gennem lukket Grøft paa fremmed Ejendom. I Mangel af mindelig Overenskomst skal det afgøres ved Skøn, om og hvorvidt Grøftegravningen er nødvendig. Derunder bør Grøfternes Retning, Bredde og Dybde angives, og ligeledes, hvorledes Grøfterne skal anlægges, aabne eller lukkede. Ligeledes bestemmes, hvilken Erstatning Grundejeren skal tillægges. Naar aabne Grøfter gennem anden Mands Jord behøver Oprensning, kan saadan foretages uden Erstatning, naar Jordens Bruger bliver underrettet mindst 5 Dage, inden Arbejdet skal foretages. Dog maa ingen Forandring gøres i Grøfternes Retning, ligesom Oprensningen heller ikke maa foregaa til andre Tider end om Foråret, forinden Agrene er tillagt, eller om Høsten, efter at Kornet er indhøstet. Lukkede Grøfter kan oprenses til enhver Tid mod Erstatning for forvoldt Skade. Hvor Jorden ligger i Fællesskab, er enhver Lodsejer pligtig

til at deltage i Anlæg af de nødvendige Afløbsgrøfter.

I Vasdragslovens 4. Kap. indeholdes Hjemmel til Expropriation af fornødent Vand til Husbrug, forsaavidt vedkommende derved ikke selv berøves saadant Vand, samt af Grund til Vandledninger til Husbrug.

Naar nogen Ejer mangler Vand til sin Jords Dyrkning, og saadant kan erholdes uden Skade for anden Mands Ejendom, skal det være ham tilladt at lede Vandet til sin Ejendom og opdæmme samme saavel som at lægge Grøfter gennem anden Mands Grund under lagttagelse af de foraanævnte Regler om Grøftegravning. Viser det sig, at Vandets Ejer i Fremtiden faar Brug for dette, har han Ret til at tage det tilbage mod Erstatning for de til Ledningen benyttede Damme eller Grøfter. Dog skal den, som har anlagt Ledningen, være berettiget til, mod Erstatning, at kræve Anlægget bibeholdt, forsaavidt det findes at være af overvejende Vigtighed for hans Ejendom, og Vandets Ejer ikke berøves Retten til at benytte samme til Husbrug eller til sin Jords Dyrkning. Under samme Betingelse er Ejer af Jord berettiget til mod Erstatning at kræve Adgang til Anlæg af Vandledning til Jords Dyrkning, selvom Afgivelsen af Vandet maatte være til Skade for Ejeren, naar Skaden skønnes ringe i Forhold til Anlæggets Nytte for Jorden.

I Vasdragslovens 5. Kap. findes foreskrevet forskellige Regler om den almindelige Færdsel i Vasdragene. I 6. Kap. indeholdes Regler om Fløtning af Tømmer.

Endelig indeholder 7. Kap. almindelige Bestemmelser, hvoraf fremhæves følgende: Der kan oprettes Vedtægter angaaende et Vanddrags Benyttelse i de forskellige Retninger, saaledes, at de forskellige Benyttelser kan finde Sted, saavidt muligt uhindrede ved Siden af hinanden, og til saaledet Ulempe for Grundejerne som muligt. Efter at de interesserede har haft Adgang til at udtale sig, forelægges Udkastet til saadanne Vedtægter for Amtsformandskabet, eller i Byerne

for Kommunalbestyrelsen, hvorefter det bliver at undergive kongelig Stadelæstelse. Hvor der ikke findes almindelige Vedtægter, kan Kongen, efter vedkommende Herredsstyrelsers Betænkning er indhentet, fastsætte de fornødne Bestemmelser af Hensyn til Færdselen.

I Almindelighed hør kongelig Tilladelse til Vanddrags Farbargørelse, Søers Udtapning, Kanalanlæg m. m., hvor ikke alle interesserede er enige, ikke meddeles, medmindre Fordelene i betydelig Grad overstiger Erstatningsbeløbet for den derved bevirkede Skade. Naar saadan Tilladelse er givet, og det anordnede Skøn ikke er tilstævnet inden 1 Aar fra Resolusionen, kan Foretagendet ikke iværksættes, forinden ny Tilladelse foreligger. Dæmninger og andre Anlæg i Vanddrag bør være af forsvarlig Styrke og holdes forsvarlig vedlige.

I Lov om norsk Rigsborgerret m. m. af 21. April 1888 blev det fastsat, at for Fremtiden var Udlændinge eller uansvarlige Selskaber, som ikke havde norsk Bestyrelse, bosat i Norge, ikke berettigede til at købe eller leje faste Ejendomme uden kongelig Tilladelse. Ved Lov af 9. Juni 1903, om Tilladelse for andre end norske Borgere til at erhverve Ejendomsret eller Brugsret til fast Ejendom, blev der indført lignende Bestemmelser vedrørende Bjærgværker.

Lov af 12. Juni 1906 fastsatte, at Udlændinge eller Selskaber, hvor Deltagerne ikke alle var ansvarlige, kan ikke erhverve Ejendomsret eller Brugsret til Skov, Bjærgværk eller Vandfald uden kongelig Tilladelse, og saadan maa ikke gives noget Selskab, medtagen Bestyrelsen har Bopæl i Norge.

I Efteraaret 1906 blev der nedsat et Udvalg til at overveje Spørgsmaalet om Retten til at erhverve Skov, Bjærgværk eller Vandfald. Endelig kom Lov af 18. September 1909 om Køb af Vandfald, Bjærgværker og andre faste Ejendomme og Lov af samme Dato om Køb af Skove. I disse de første norske Concessionslove blev det bestemt, at uden kgl. Tilladelse maatte

ingen undtagen Riget, norske Kommuner og norske Borgere erhverve Ejendomsret eller Brugsret over Fosse, saafremt der kunde beregnes udvundet af dem alene eller i Forbindelse med andre Fosse, som det var muligt at benytte sammen med dem, over 1000 H. K.

Udlændinge og Selskaber med begrænset Ansvar kunde efter Loven af 1909, saafremt Bestyrelsen var bosat i Norge, og Flertallet af Bestyrelsesmedlemmerne var norske Borgere, hvis Offentlighedens Tarv ikke var til Hinder derfor, faa Consession til at købe Vandfald paa nærmere Betingelser efter Hovedregler, fastsatte i Loven. Saaledes skulde Consessionstiden være mindst 60 Aar og højst 80 Aar. Naar denne Tid var forbi, skulde Vandet og Anlægget i sin Helhed tilfalde Riget som Ejendom.

Tidligere havde Stortinget ment, at Loven om Vands Benyttelse af 1887 og Grundloven forhindrede, at der ved Lov kunde betinges økonomiske Fordele for Riget ved Meddelelse af Consessioner til Køb eller Leje af Vandfald. Men Consessionsloven af 1909 betegnede et nyt Afsnit i Udviklingen. Loven af 1909 var imidlertid ikke tilstrækkelig til at standse Fossespekulationen og til at værgе de offentlige Interesser. Indlændinge kunde, som tidligere, købe Vandfaldene fra Bønderne. Staten begyndte derfor nu at opkøbe forskellige Vandfald, særlig med det for Øje at forsyne Jernbanerne med elektrisk Kraft, og mange Kommuner opkøbte ogsaa Fosse for at sikre sig Kraft til Befolkningens Forsyning med Elektricitet. Der fremkom Krav om Ændringer i Consessionslovgivningen, og endelig blev der 14. December 1917 udgivet en ny Lov om Køb af Vandfald, Bjærgværker og andre faste Ejendomme. Ifølge Loven af 1909 stod det norske Borgere frit for at købe eller leje hvilket som helst Vandfald. Men den nye Lov fastsætter flere og strengere Betingelser for Consession.

Den norske Consessionslov af 14. December 1917 foreskriver, at ingen anden end Staten og norske Kommu-

ner uden Consession kan erhverve Ejendomsret eller Brugsret over Fosse eller Indsøer, hvis det maa antages, at de ved Regulering kan udbringes til mere end 1000 H. K., (hvis Herredsstyrelsen ønsker det, kan Kongen nedsætte denne Grænse til 500 H. K.), og hvis Andrageren iberegnet andre Vandfald, som han ejer eller bruger, vil faa over 5000 H. K. Norske Borgere ligesom Aktieselskaber, hvis samlede Bestyrelse er norske Borgere og bosatte i Norge, og hvis hele Aktiekapital er norsk, kan, saafremt almene Hensyn ikke taler derimod, faa Tilladelse at erhverve Vandfald paa nærmere Betingelser, som fastsættes af Kongen. Saafremt der kan udvindes mere end 10 000 H. K., eller betydelige offentlige Interesser taler derfor, maa der ikke meddeles Tilladelse, før Sagen har været forelagt Stortinget.

Ved Meddelelse af Consessioner skal følgende Hovedregler følges. Consessioner skal meddeles bestemt Person eller Selskab. Hvis der er Tale om et Selskab, foreskrives forskellige Regler m. H. t. Aktiebrevene for at sikre, at Selskabet ikke kommer paa fremmede Hænder. Som Hovedregel maa Udbygningen af Vandfaldet paabegyndes inden en Frist af ikke over 2 Aar, og Arbejderne maa Iddendes og Driften paabegyndes inden en yderligere Frist af ikke over 5 Aar. Ved Udbygningen og Driften skal der saavidt muligt kun benyttes Arbejdere og Funktionærer, som har norsk Indfødselsret. Der foreskrives forskellige Regler for at sikre Arbejderne en passende Løn, Bolig, Undervisning, Læge, etc. Consessionshaveren har paalægges Pligt til at danne et Fond til Sikring for vedkommende Fattigkommune. Saafremt der frembringes Produkter, som kan komme Landbruget tilgode, skal de norske Bønder have Adgang til at købe saadanne for nedsat Pris, og det samme er Tilfældet for andre Næringsveje.

Det skal foreskrives i Tilladelsen, at Consessionshaveren er forpligtet til at give indtil 10% af den elektriske Kraft til den Kommune, hvor Anlægget er beliggende eller an-

dre interesserede Kommuner, ligesom der kan forbeholdes Staten Ret til yderligere 5% af Kraften. Kraften skal leveres efter en Pris, beregnet paa at dække Produktionsomkostningerne med Tillæg af 20%. Consessionshaveren skal betale en Afgift til Staten paa ikke mindre end 10 Øre, og som Regel ikke mere end 3 Kr. pr. H.K., ligesom han skal betale en Afgift til Amtet og de Kommuner, som Kongen fastsætter, paa ikke mindre end 10 Øre og som Regel ikke mere end 4 Kr. pr. H.K. Regeringen kan sætte en Tilsynsførende, som har Adgang til at se Bøger etc. Consessionen gives for et bestemt Tidsrum paa indtil 50 Aar eller med Stortingets Samtykke paa 60 Aar, regnet fra Consessionens Meddelelse. Naar Consessionstiden er udløbet, tilfalder Vandfaldet med alle Indretninger Staten med fuld Ejendomsret og uden Vederlag. Det, som ikke tilfalder Staten, kan den indløse efter dets Værdi efter Skøn. Efter 35 Aars Forløb skal Staten have Ret til at indløse hele Anlægget paa visse nærmere Betingelser. Kongen kan, hvis Vanddraget ikke udvikler mere end 1000 H.K. gøre Undtagelse fra foranømtalte Betingelser, hvis Consessionshaveren benytter det til at skaffe sig eller andre Lys og Varme eller til Smaaindustri for sig eller andre.

Fremmede Borgere, ligesom Aktieselskaber, som ikke opfylder de ovenfor nævnte Betingelser, men hvis Bestyrelse har Bopæl i Norge, og hvori Flertallet af Bestyrelsen er norske Borgere, kan kun, hvis særlige Omstændigheder taler derfor, faa Consession.

Saaframt der kræves Consession for at kunne erhverve Ejendomsret til et Vanddrag, har Staten Forkøbsret og i visse Tilfælde Kommunen eller Amtskommunen, hvis Ejerskifte ikke finder Sted ved Tvangsauktion.

Den norske Consessionslov af 14. Decbr. 1917 indeholder et særligt Kapitel om Køb af Energi, frembragt ved Vandkraft. Uden Tilladelse maa ingen andre end Staten og norske Kommuner erhverve saadan Energi i større

Mængder end 500 H. K., og saaframt vedkommende Kommunalbestyrelse ønsker det, kan denne Grænse nedsættes til 200 H. K.

Der foreskrives derpaa lignende Regler om Betingelserne for Consession til norske og fremmede Borgere og Selskaber til Erhvervelse af mere end 500 H. K. Energi, som er foreskrevet med Hensyn til Erhvervelse af Ejendomsret til Vandfald.

Loven indeholder den almindelige Bestemmelse, at naar et Vandfald med Anlæg ifølge meddelt Consession skal tilfalde Staten, skal en Del af Anlægget eller dets Værdi, dog ikke over $\frac{1}{3}$, tildeles de Kommuner, som paa Grund af Regulering afgiver særlig Vandkraft. Stortinget bestemmer Værdien og Andelen, samt foretager Fordelingen mellem Kommunerne. Hvis der ikke kan udvindes mere end 1000 H. K. af Vandfaldet, skal dette tillige med Anlægget blive vedkommende Kommunes eller Kommuners Ejendom.

Der anordnes en Vasdragskommission, hvis Erklæring indhentes angaaende Andragender om Consession, ligesom Kommissionen afgiver Udtalelser i alle Vasdragsspørgsmaal, som Regeringen forelægger den. Den bestaar af Vasdragsdirektøren som fast Medlem, og 4 andre Medlemmer valgt af Kongen for 6 Aar.

Loven af 1. Juli 1887 § 3 siger, at i Indsøer tilhører Grunden, saalangt den efter de særlige Forhold kan anses Ejendomsret undergivet, den Landsside, hvoraf den nærmest skønnes at være en Fortsættelse. Af denne noget ubestemte Regel er der opstaaet mange Retstrætter, og Staten har der ved faaet tildømt Ejendomsret til store Indsøer.

4. August 1911 udkom Lov om Vasdragsreguleringer, ændret ved Lov af 20. Februar 1913, og denne Lovgivning blev fornyet ved Lov om Vasdragsreguleringer af 14. December 1917.

Ifølge denne Lovgivning maa Anlæg og Foranstaltninger til Regulering af et Vasdrags Vandføring til Fremme af industrielle Formaal i forskellige Tilfælde ikke udføres uden Kongens

Tilladelse, navnlig naar Foretagendet kan medføre en for det almene skadelig Indflydelse paa Færdsel og Fiskeri, naar dyrket eller dyrkbar Jord i stort Omfang sættes under Vand eller ødelægges, saaledes at det maa anses skadeligt for almen Interesse, naar der iøvrigt kan bevirkes Skade for offentlig Interesse, og naar der bevirkes Skade paa anden Mands Grund, og ikke alle vedkommende Ejere er enige. For sidstnævnte Punkts vedkommende kræves dog, at Reguleringen er af saa stort Omfang, at Forøgelsen af Vandkraften overstiger 500 H. K.

Naar der indsendes Andragende om Tilladelse til saadant Foretagende, som omhandles i Loven, maa de nødvendige Oplysninger indhentes. Tilladelse til Regulering, som medfører Skade for almen eller private Interesser, bør i Almindelighed kun meddeles, hvis Skaden anses for at være af mindre Betydning i Sammenligning med de Fordele, som Foretagendet vil medføre.

Der kan dannes Forening til Udnyttelse i industrielle Øjemed af et Vanddrag af vedkommende Ejere af dette. Der foreskrives i Loven en Række Betingelser, som i Almindelighed skal stilles ved Meddelelse af Reguleringstilladelse. Disse Betingelser er af lignende Indhold som Betingelser for Concession til at erhverve Ejendomsret over Vanddrag.

Naar Tilladelse til Regulering er meddelt, er enhver pligtig til mod Erstatning at afstaa den nødvendige Grund, og finde sig i den Skade, som Foretagendet maatte medføre.

Den norske Stat har Ejendomsret over en Del Kraftkilder, men disse udgør dog kun en ringe Del af Landets Vandkraft, og Staten har hidtil kun udbygget en Del heraf. Derimod har den i vid Udstrækning ydet Støtte til Vanddragsreguleringer. Dels har den ydet Tilskud til Undersøgelser vedrørende Vandkraften, og dels har den i de sidste Aar ydet som Laan til Opførelse af kommunale elektriske Anlæg ca. 50 Mill. Kr.

I 1909 blev der nedsat et Udvalg til at udarbejde Forslag til ny Lov om

Vands Benyttelse, og et saadant fremkom i 1915, men er hidtil ikke gennemført som Lov.

Sverige.

Vandkraft, egnet til Udbygning i Sverige, regnes at repræsentere over 6 Millioner H. K.

Den der gældende Ret indledtes i Lov af 30. Dec. 1880 om Grundejerens Raadighed over Vandet paa hans Grund med Tillægslove af 27 Juni 1896 og 20. Okt. 1899.

Loven af 1880 er nu erstattet af Lov om Vand af 28. Juni 1918, suppleret af Lov af 19. Juni 1919 og 11. Juni 1920. Sverige er herefter inddelt i 5 Distrikter med hver sin Vandretdømmer.

Efter svensk Lov havde en Mand Raadighed over det Vand, som findes paa hans Ejendom, forsaavidt der ikke fandtes Begrænsninger i Lovgivningen.

I det Vand, som var sejlbart, eller hvor der kunde fløtes, ejede Riget en betydelig Andel eller Rettighed. Der tales om „Kongsaal“, hvilket vil sige et Løb i hvert saadant Vand paa det Sted, hvor det er dybest, en Trediedel af Aaens Bredde. Disse Kongsaal stod under Rigets Raadighed, og Domstolene afgjorde, om der i et Vand fandtes saadan. I mange Vande, hvor der ikke fandtes saadan, var der noget, som kaldtes „Fiskaal“, udgørende 1/6 af Aaens Bredde, hvor der var dybest. Grundejerne maatte ikke ødelægge Fiskaalen.

Da man begyndte at udbygge Vandfaldene, fremkom Krav om at ændre Lovgivningen overensstemmende med Nutidens Tarv. Ved Lov af 27. Juni 1902 blev det fastsat, at der kræves Concession for at bygge Kraftledninger over anden Mands Grund, og Tilladelsen skal aldrig gives for et længere Tidsrum end 40 Aar. I 1904 fremkom der Forslag til Ændring i Lovgivningen om Vands Benyttelse, og i 1907 kom der igen saadant Forslag, men de opnaaede ikke at blive vedtagne. Rigsdagen henstillede til Regeringen ikke at give Concession til at udbygge Kongsaal for et længere Tidsrum end 40 Aar.

I 1906 havde Regeringen nedsat et Udvalg til at udarbejde Forslag til ny Lov om Grundejernes Rettigheder til Vand og et andet Udvalg til at fremkomme med Forslag til Lov om Tørilæggelse af Land. Først i 1910 fremsatte Udvalgene Forslag til Lov om Vands Benyttelse, og dette var bygget paa det Princip, at Grundejeren ejede Vandet. Forslaget fremkaldte stor Strid. Svenskerne har ligesaa lidt som Nordmændene set sig i Stand til at bryde med Princippet om den private Ejendomsret til Vandet. Men derfor har det ogsaa været saa vanskeligt for disse Nationer at værgе disse for Befolkninger værdifulde Kraftkilder mod Grundejernes og Privatmænds Spekulationer. Efter 2 Aars Diskussion gav Regeringen en af sine Embedsmænd Ordre til at tage Forslaget under Overvejelse, og i 1915 valgte Regeringen yderligere 4 sagkyndige Mænd til at være ham behjælpelig med Behandlingen af Forslaget. Disse Mænd arbejdede nu med dette indtil 1917, da de afgav Betænkning med Forslag, der i forskellige Retninger afviger fra de tidligere Udvalgs Forslag.

Til trods for de store Vanskeligheder, som var til Stede paa Grund af den forældede Lovgivning, blev der i Sverige bygget en Mængde store og smaa Anlæg. Derved at Riget er Med-ejer i saa at sige alle Elve, idet det ejer Kongsaaen og Fiskaalen, er Svenskerne meget bedre stillede end Nordmændene. Derfor kommer, at overordentlig mange Vandfald fra gammel Tid er Rigets Ejendom. I 1903 regnede man, at Riget ejede 271 store og 105 mindre Vandfald. I Midtsverige og Sydsverige ejer Riget mange Vandfald, selvom Jorden omkring dem tilhører private. Allerede i det 16 Aarhundrede gjorde Riget Krav paa alle større Vandfald i disse Landsdele og har siden fastholdt denne Ret, selvom den har været bestridt. Saaledes opstod der en stor Rets sag om Troldhätten mellem Riget og Grundejerne. Riget vandt Sagen ved Domme afsagte 1899 og 1901. I Nordsverige har Riget fra gammel Tid tilegnet sig baade Vand og Skov. Dernæst har Staten

i den sidste Tid købt forskellige Vandfald i den Hensigt at skaffe elektrisk Kraft til Jernbanerne. Efter en Statistik fra 1913 raadete Staten over godt 1 Mill. H. K. eller ca. 1/6 af hele Landets Vandkraft.

For Statens Regning er der opført Anlæg i stor Stil ikke blot for at skaffe Befolkningen billig Elektricitet, men ogsaa for derigennem at skaffe Statskassen Indtægter. Saaledes har Staten udbygget Troldhätten (80,000 H. K.), Porjus (50,000 H. K.) og Alvikarbø (45,000 H. K.). I 1906 begyndte man at udbygge Troldhätten. Noget af Kraften sælger Staten til Fabriksvirksomhed, men noget føres gennem Kraftledninger til forskellige Byer, hvor det sælges til Belysning og andet Egnende Tarv. Dernæst har den svenske Stat ydet billige Laan til Kommuner og private til Anlæg af Elektricitetsværker til Tilfredsstillelse af Befolkningens Tarv. I 1910 havde 82 af 95 Byer elektrisk Anlæg, og 75% heraf blev drevet med Vand. Desuden har mange Landsbyer saadanne Anlæg, og Ledningerne forgrener sig ud over Landet.

I 1898 blev der nedsat en „Vattenfallkomité“ til at lade undersøge Landets Vandfald og overveje, hvorledes man bedst kunde udnytte dem til Befolkningens Bedste. Udvalget afsluttede sit Arbejde i 1903 og fremkom med Betænkning og Forslag. Deri fraraades at sælge Rigets Vandfald, men man mente, at de kunde udlejes i højst 50 Aar, hvorpaa Anlæggene ved Lejemaalets Udgang skulde blive Rigets Ejendom uden Erstatning. Desuden skulde der betales en Lejefgift, og for store Vandfalds vedkommende skulde der betinges Staten eller paa-gældende Kommuner nødvendig Kraft til almene Formaal mod Betaling af Produktionsomkostningerne.

I 1909 blev der indført en fast Vandfaldsstyrelse, der leder alle Undersøgelser vedrørende Statens Vand-sager, og der blev givet Styrelsen en ret betydelig og selvstændig Stilling. Formanden benævnes Vandfaldsdirektør og beklæder Stillingen som et særligt Embede. Han har 4 andre sagkyndige Medlemmer ved sin Side og

tilkalder disse, naar der foreligger vigtigere Spørgsmaal. I 1908 blev der oprettet et hydrografisk Bureau, der samler alle Oplysninger om Vejrforholdene, Nedbørsforholdene o. s. v. og udgiver en aarlig Statistik. Det skal derhos skaffe oplyst, hvormegen Kraft der er i de enkelte Vandfald, Faldhøjderne etc.

Som nævnt, afløstes Loven af 1880 af „Vattenlag“ af 28. Juni 1918.

Herefter har enhver Ejer Raadighed over det Vand, som findes paa hans Grund, med de Indskrænkninger, som indeholdes i Lovgivningen.

Kongsaal skal anses at findes i saadanne Omraader af rindende Vand, som optages paa en gyldig Fortegnelse. Saafremt der i Vand, hvor Kongsaal findes, tages Vand til Brug til derigennem at indrette offentlig Sejlads eller offentlig Fløtning eller til Fremme af Fiskeriet eller Tørlægning eller Vanding af Mark, skal Ejerne af Vandfaldet være pligtige til uden Godtgørelse at lide Tab i Vandmængden, i saa vidt Omfang Tabet sammen med det Vand, som tidligere uden Erstatning maatte være taget i Brug for saadant Formaal som nævnt, ikke overstiger $\frac{1}{3}$ af den i hver Tidsenhed fremrindende Vandmængde.

Opførelse af Dæmning, Bro eller andet Anlæg ligesom Opfyldning af Vandrag skal udføres saaledes, at Formaålet uden unødvendig Omkostning opnaas med mindst mulig Skade for anden Mand. Ingen maa som Hovedregel bygge saaledes i Vand, at der gennem Opdæmning eller Sænkning i Vandstanden tilføjes anden Mand tilhørende Ejendom Skade, medmindre Nytten af Anlægget anses efter Fradrag af Bygningsomkostningerne at naa en Værdi, svarende til 3 Gange den Skade, som gøres paa Ager og Eng, samt 2 Gange Skade paa anden Ejendom. For Skaden skal der ydes Erstatning.

Tilhører et Vandfald forskellige Ejere, og vil en af dem benytte foruden sin Andel ogsaa anden Mands Andel af Vandfaldet, skal han, hvor Delenes samlede Benyttelse medfører væsentlig økonomisk eller teknisk Fordel, være berettiget dertil mod

Erstatning, saafremt han raader over mere end Halvdelen af den efter Vandmængde og naturlig Faldhøjde beregnede Vaudkraft i Vandfaldet. Saafremt der paa de forskellige Sider af et Vandfald findes forskellige Ejere, maa den ene Sides Ejer byde Ejeren af den modsatte Side at udnytte Vandfaldet i Fællesskab. Vil han ikke det, skal den, som gjorde Tilbudet, mod Erstatning være berettiget til at benytte ogsaa den andens Andel i Vandfaldet, saafremt det kan ske uden væsentlig Skade for vedkommende Ejere. Hvis nogen vil opføre Dæmning eller anden Bygning i Vand, hvor Fisk har sin Gang, skal han være pligtig til uden Erstatning at anlægge og vedligeholde de for Fiskens Gang nødvendige Indretninger. Naar der opføres Dæmning til Udnyttelse af Vandet som Drivkraft, skal vedkommende som Hovedregel tilpligtes at erlægge en aarlig Afgift af mindst 10 Øre og højst 1 Kr. for hver Hestekraft, som ved Lavvande kan udlages ved Udbygningen, til Fremme af Fiskeriet. I eller ved et Vandfald, hvor der er almindelig Sejlads, maa der kun udbygges saaledes, at Sejladsen vedblivende uden væsentlig Ulempe kan fortsættes. Der maa ikke bygges i Vand, saaledes at der fremkaldes mærkbar Indvirkning paa Klimaet eller paa den almindelige Sundhedstilstand, ligesaa lidt som offentlige Interesser i nævneværdig Grad maa krænkes. Saafremt det er nødvendigt paa en anden tilhørende Ejendom at opføre Dæmning eller Ledning for Vandet eller foretage Udgravning eller Sprængning, skal Ejeren være pligtig til at taale saadan Indskrænkning mod Erstatning, ligesom Ejeren af Mark ved eller i Nærheden af et Vanddrag, hvor der anlægges en Kraftstation, skal være pligtig til at afstaa det nødvendige Grundareal.

Som Hovedregel maa der ikke i Vandfald paabegyndes Opførelse af Dæmning, førend der indgives Ansøgning, og Vanddomstolen har foreskrevet hvorledes og under hvilke Betingelser Arbejdet maa udføres. Findes Mærke udsat til Udvisende af tilladt

Dæmningshøjde, påligger det Vedkommende af paase, at Vandet ej overstiger Mærket, og saafremt der er fastsat en bestemt Tid for Afbøing af Sluser, maa dette overholdes. Ved Aftapning maa der ikke udstippes saameget Vand, at offentlige eller private Interesser udsættes for Fare, ligesom Ejere af Udbygning er pligtige til at vedligeholde denne saaledes, at der ikke opstaar Fare. Saafremt Ejeren ikke vil benytte Udbygningen, maa han indgive Ansøgning til Vanddomstolen om Tilladelse til at nedrive denne. I Vand maa der ikke udkastes Affald fra Fabriker eller lignende, saafremt Opgrunding derved kan befrygtes til Skade for offentlige eller private Rettigheder. Oprensning kan den, som af Opgrunding kan lide Skade, foretage uden Vanddomstolens Undersøgelse, selvom der maa udføres Arbejde paa anden Mands Omraade. Dog skal denne iforvejen faa Underretning derom.

Saafremt Vanddrag har forandret sit Løb, skal Vedkommende Jordejer være berettiget til at lede det tilbage til dets tidligere Leje. Saafremt Foranstaltninger til at føre Vandet tilbage ikke paabegyndes inden 3 Aar fra Forandringens Indtrædelse, skal den, som vil føre Vandet tilbage, være pligtig til at erstatte Udgifter, som efter Forandringen er nedlagt i Mark, hvorfra Vandet er vejet, eller afholdt for Tilgodegørelse af Vandet i dets nye Løb.

Vil nogen til fælles Gavn for sig og andre regulere Vandets Afløb fra Indsø eller Vanddrag, og forlanger han, at de øvrige Vandfaldsejere skal tage Del i Udgifterne, skal han være berettiget til at udføre Anlægget, saafremt mere end Halvdelen af den heregnede Forbedrelse falder paa den Andel, som tilhører ham eller andre, som har sluttet sig sammen med ham. Skade der tilføjes fast Ejendom eller andre Rettigheder, skal erstattes. Ejerne skal være pligtige til at deltage i Omkostninger ved Anlægget, enhver i Forhold til Værdien af den Forbedrelse, som tilføres hans Strømfald. Vandregulering maa ikke iværksættes uden efter Ansøgning til Vanddomsto-

len, der bestemmer hvorledes og under hvilke Vilkaar Foretagendet maa udføres, ligesom den ogsaa træffer Bestemmelse angaaende Delagtigheden i Anlæggets Omkostninger. Saafremt Tilladelse gives, skal der oprettes Vedtægter angaaende Driften af Anlægget, ligesom der skal vælges en Bestyrelse. Vedtægterne skal indeholde nærmere Bestemmelser om Bestyrelsen, Regnskabsaflæggelse, Generalforsamling o. l., og de skal for at blive gyldige først prøves og godkendes af Amtet.

Fordeelingen af Deltagernes Bidrag skal iværksættes saaledes, at Bestyrelsen opretter og fremtægger en Liste indeholdende de Beløb, som skal fordeles, med Angivelse af hvormeget der falder paa hver Deltager. Disse kan gennem Indstævning af Bestyrelsen inden 30 Dage efter den Generalforsamling, hvor Listen er fremlagt, forlange Rettelse foretaget i denne ved en Retssag, anlagt ved Retten paa det Sted, hvor Bestyrelsen har sit Sæde. Bestyrelsen udfører de daglige Forretninger, men den højeste Myndighed udøves af Generalforsamlingen, hvor enhver Deltager har Stemmeret efter det Andelstal, som er bestemmende for hans Pligt til at tage Del i Omkostningerne.

Saafremt Vandfald udbygges, og Vandkraften, som ved ureguleret Lavvand kan udtages ved Udbygningen, naar til mindst 500 Hestekræfter, skal Udbygningens Ejere være pligtige til at stille til Disposition indtil 1/10 af den aarige Kraftmængde, som med det installerede Maskineri kan udtages, til omkringliggende Bygders Behov af Kraft til Smændeindustri eller Landbrug eller til Belysning eller Opvarmning. Størrelsen af nævnte Andel bestemmes af Vanddomstolen, og der betales Erstatning derfor med det Beløb, som svarer til Ejerens Produktionsomkostninger med Tilleg af 2 % af Anlægskapitalen. Saafremt et Vandfald er udbygget, skal Kongen under de foranstævnte Forudsætninger kunne kræve ny Prøvelse af de Vilkaar, hvorunder Udbygningen maa bibeholdes og benyttes af Hensyn til offentlige Inte-

resser. Anmodning om saadan Prøvelse skal indgives i det 55 Aar efter det Kalenderaar, i hvilket Udbygningen skulde være tilendebragt, samt derefter hvert 40 Aar. Fastsættes det ved en saadan Nyprøvning, at Anlægget skal af Hensyn til almene Interesser ændres, hvorved der sker Indskrænkning i Ejersens Ret, skal han, hvor Værdiforringelsen tilligemed Omkostningerne ved det foreskrevne Ændringsarbejde overstiger $\frac{1}{4}$ af Værdien af den Vandkraft, som kan udtages, være berettiget til af Statens Midler at erholde Erstatning for det overskydende Beløb.

Saaframt Vandfald er udbygget i Henhold til den omtalte Lov og er af den forannævnte Størrelse, skal Staten, hvor det anses nødvendigt af Hensyn til det almene Vel, være berettiget til ved Udgangen af det 40 Aar efter det Kalenderaar, i hvilket Udbygningen skulde være tilendebragt, at expropriere Vandfaldet med Udbygninger, Kraftstation og nødvendig Grund.

Vil Staten benytte sig af sin Ret, skal Meddelelse derom gives Vandfaldets Ejere i det 5. Aar før det til Expropriationen bestemte Tidspunkt, hvorpaa Spørgsmaalet til nævnte Tid skal indbringes for Domstolen. De almindelige Regler om Expropriation kommer til Anvendelse. Der nedsættes en særlig Expropriationskommission.

Saaframt Vandkraften gennem Reguleringen forøges med gennemsnitlig 500 Turbinhestekræfter, skal Ejeren være pligtig til at erlægge en aarlig Afgift af mindst 10 Øre og højst 10 Kr. for hver H. K., hvormed Vandkraften forøges. Afgiftens Størrelse fastsættes af Vanddomstolen og gælder for et Tidsrum af 20 Aar. De indkomne Afgifter skal først og fremmest anvendes med det Formaal for Øje at hindre Skade eller Ulemper, som forvoldes ved Anlægget, og for hvilke Erstatning ikke er blevet fastsat. Forsaavidt Midlerne slaar til, kan de ogsaa anvendes til andet Øjemed til Fordel for den Bygd, som berøres af Anlægget, saasom til Landbrugets Fremme, Tørlægning af Jord o. s. v.

I Lov om Ændringer i Vandragsloven af 11. Juni 1920 Kap. 5 indeholdes en Række Bestemmelser om Færdset i offentlige Vanddrag, og i Lov af 19. Juni 1919 om Fløtning i offentlige Vandløb indeholdes udførlige Bestemmelser om Tømmerfløtning. I Vandlovens Kap. 7, saaledes som det er bestemt ved Lov af 11. Juni 1920, indeholdes Regler om Tørlægning af Mark. Hvis nogen ønsker at tørlægge sin Mark ved at anlægge Grøft gennem anden Mands Jord, maa denne ikke hindre Vandets Afløb, men der skal ydes Erstatning for forvoldt Skade. Ligeledes skal det være tilladt at lede Vandet til andens Grøft. Grøften skal anlægges saaledes, at Formaalet opnaas ved mindst mulig Skade for anden Mand.

De Ejendomme, for hvilke Grøftegravningen medfører Fordel, og hvis Ejere skal deltage i denne, udgør et Fællesskab. Deltagerne er pligtige til at tage Del i Udgifterne i Forhold til den Fordel, som vedkommende Ejendom opnaar. Hvis nogen ønsker, for at tørlægge sig Ejendom, at sænke eller udtappe Indsøer eller udvide Elve eller paa anden Maade aflede Vand derfra, skal dette være tilladt under lagttagelse af visse Forskrifter. Nyttens ved Foretagendet eller Fradrag af Omkostningerne bør som Hovedregel overstige Skaden paa anden Mands Ejendom, for at Foretagendet skal kunne tillades. Ansøgning om Vandafledning skal indgives til Amtet, og Spørgsmaalet underkastes en Synsforretning, og skal i visse Tilfælde forelægges Vanddomstolen til Prøvelse. For at tørlægge Jord skal det under lignende Belingelser som forannævnt være tilladt at opføre Dige. I Vandlovens Kap. 8, saaledes som dette er fastsat ved Lov af 11. Juni 1920, bestemmes, at det, naar det er nødvendigt for at aflede Spildevand, skal være tilladt at anlægge Kloakledning gennem anden Mands Ejendom med Erstatning. Saadan Ledning skal normalt være dækket. Der foreskrives forskellige Regler for det Tilfælde, at flere Kommuner anlægger Kloakledninger i Fællesskab.

I Kap. 9 indeholdes Regler om

Ydelse af Erstatning i Tilfælde af, at Loven giver nogen Ret til at expropriere Vandfald eller Grundstykker til Kraftstation eller benytte Vandkraft, som tilløber anden Mand, eller foretage Anlæg, hvorigennem anden Mands Ejendom lider Skade. Saa fremt en Del af en Ejendom skal afstaas, og den tilbageværende Del bliver ubrugelig for Ejeren eller væsentlig uden Nytte for ham, kan Ejeren forlange, at hele Ejendommen exproprieres. Der skal ved Ydelse af Erstatning ogsaa lages Hensyn til Skade af anden Beskaffenhed end rent økonomisk.

Hvor nogen er berettiget til at benytte anden Mand tilhørende Vandkraft, skal Erstatningen for Vandkraften ydes ved at stille til Disposition en tilsvarende Mængde Kraft, forsaavidt Erstatningens Ydelse i Form af Kraft ikke anses at medføre betydelig Ulempe for nogen af Parterne.

Hvor Erstatningen for Vandkraft ikke ydes ved Kraftoverføring, bliver den fastsat i Penge i Forhold til Værdien af Vandkraften. Erstatning for andet end expropriert Vandkraft skal ydes i Penge. Den beregnes i visse Tilfælde til fuld Værdi plus 50%, hvor Taleren er om benyttet Vandkraft, Fiskedamme, Vandingsanstalt, Mark og Fiskerirettigheder. I andre Tilfælde fastsættes Erstatningen til den fulde Værdi af den Ejendom, som afstaas, eller til fuld Godtgørelse for den Skade, som lides. Hvor der er Tale om Udbygning eller andre Anlæg for almene Formaal, skal, hvad foran er anført om Forhøjelse over Værdien, ikke finde Anvendelse. Hvor fast Ejendom skal exproprieres, skal Erstatningsbeløbet deponeres hos Amtmanden, som indbefaler Erstatningen til rette vedkommende.

I 10. Kap. indeholdes Regler om Afholdelse af Synsforretninger. Til at afholde saadanne Synsforretninger skal der i Almindelighed forordnes en Ingeniør eller anden sagkyndig Person, som tilkalder 2 andre gode Mænd til sammen med ham at foretage Synsforretningen. Angaaende Afhol-

delsen foreskrives der derpaa forskellige nærmere Bestemmelser.

Til at behandle Vandsager ned sættes der særlige Vanddomstole, hvis Afgørelser i visse Tilfælde kan apelleres til Svea Hofret og derfra til Højesteret. Vanddomstolen bestaar af en Vandretsdommer som Formand og 2 Vandretsingeniører og 2 Vandretsnævninge. Vandretsdommer og Vandretsingeniører udnævnes af Kongen for en vis Tid, og Vandretsnævninge udnævnes for 6 Aar. I hver Sag tilkalder Vandretsdommeren 2 af disse Mænd. Ved Vanddomstolen ansættes en sagkyndig Sekretær. Der foreskrives en Række Bestemmelser om, hvilke Sager skal betragtes som Vanddomssager, og om Fremgangsmaaden ved Behandlingen af saadanne Sager. Hvor der ikke er foreskrevet særlige Regler, gælder de almindelige Regler for Underretssagernes Behandling.

Der skal føres for hver Vanddomstols Omraade en Bog, hvori indskrives de faktiske og retslige Forhold vedrørende Anlæg, som udføres i Vandløb eller Indsøer indenfor vedkommende Omraade.

Island.

Allerede i Lovbogen Grágásin findes en Række Bestemmelser om Benyttelse af Vand, saaledes siges det, at Vand skal falde til alle Bosteder. Hvis An adskiller to Ejendomme, kan den ene Ejer opfordre den anden til at gøre Bro, og hvis han ikke vil det, kan førstnævnte opføre Broen og kan tage Materiale dertil paa begge Sider uden Vederlag. En lignende Ret har Trediemand, hvis ingen af Ejerne vil opføre Broen. Den ene Ejer kan ikke forbyde den anden at have Skib eller Baad paa Elven, ligeledes kan Trediemand have Fartøj i Elven.

En Mand kan opføre Dæmning i den Eng, han ejer paa anden Mands Grund og lede Vand ud over Engen, men derfra skal han lade Vandet falde tilbage i det gamle Leje. Enhver er berettiget til at lede Vand, som vælder frem paa hans Grund, men hvis det er anden Mands Brønd, da skal det ledes

tilbage til det tidligere Leje. Har Mænd i Fællesskab Grænsevand, og nogen af dem vil lede det paa sin Ager eller Eng, da kan han forlange Deling, men er Vandmængden saa ringe, at den ikke kan deles, da skal hver have Brug deraf hveranden Uge. Hvis Grænsevand bryder Jord fra en Mands Ejendom, skal den, der tidligere ejede Jorden, være Ejer af Holmen. Man skal, hvis han ønsker det, være berettiget til at lede Vandet tilbage til det tidligere Leje. Hvor Mænd har Grænsevand sammen, er hver berettiget til Fiskeri foran sin Ejendom. Det er ikke tilladt at spænde Net tværs over hele Elven, medmindre en Mand har hele Elven. Hvis en Elv bryder sig nyt Leje, saaledes at en Mand ejer Grunden paa begge Sider, indens to ejede saadan, før Elven ændrede sit Løb, skal den, der nu ejer de tilstødende Grunde, være Ejer af Fiskerirettigheden. Men hvis Elven ledes tilbage til sit tidligere Leje, skal de tidligere Ejere faa Fiskerirettigheden. Endelig indeholder Grágásin nogle Regler om Ejendomsforholdene til Vrag, som driver op i en Elv.

Lovbogen, Jónsbók, der afløste Grágásin og blev vedtaget paa Allingst 1281, indeholder lignende Regler som Grágásins. Den siger, at hver ejer Vand og Fiskepladser for sin Jord, som fra gammel Tid har været uden det lovligt er ham frakommen. Vand skal løbe, som det alt fra gammel Tid har løbet, og ingen maa lede det fra eller paa andens Ejendom, uden det bryder selv.

Ved Lov af 19. Februar 1886 er Laksen fredet med Undtagelse af 3 Sommermaaneder, og det fastsættes, at man ikke maa lægge Net, sætte Gærder eller faste Fangstindretninger længere end end midt i Elven, og kun saaledes, at den anden Halvdel ikke har mindre Vand end den, hvor Afspærringen er sket. Sættes Net eller lignende ud fra begge Sider, skal det gøres saaledes, at der altid er 30 Favnes Afstand efter Aaen mellem Fangstindretningerne.

Lov af 9. Februar 1900 omhandler Straf for ulovligt Fiskeri i andens Fiskevand. Ved Lov af 20. Oktober

1905 er det vedtaget, at i Tilfælde af, at begrænsede Rettigheder, Skove, Fosse eller andre Herligheder, som er adskilte eller bliver adskilte fra Jorden, bortset fra Rettigheden til Laksefiskeri, særskilt bliver solgt eller lejet, skal den, der ejer vedkommende Grund, have Forkøbsret. Hvis han afstaar denne Ret, skal Kommunen have Forkøbsretten.

Lov af 20. Oktober 1905 om Salg af Jord i offentlig Eje indeholder Bestemmelser om, at det ved saadant Salg kan bestemmes, at Skovareal, Fosse eller andre Herligheder, bortset fra Mineralier, skal udskilles og ikke følge med i Købet.

Lov af 10. November 1905 tilpligtede enhver, der havde Ejendomsret eller andre Rettigheder over Glerá eller Ejendommene langs den, til at afslaa til Akureyri Købstad med fuld Erstatning saa meget som var nødvendigt, for at Elven kunde ledes ind til Byen. I Tilfælde af Uenighed skulde Erstatningen fastsættes af 5 Mænd, 2 valgte af hver af Parterne, og Formanden valgt af Regeringen.

22. November 1907 udkom en Lov om Grænserne for Ejendomsretten og Raadighedsretten over Fossene paa Island, om Expropriation af Fosse m. m. Den bestemmer, at ingen uden Personer, der er hjemmehørende paa Island, eller Selskaber, som har Hjemsted der, forsaar det desuden Flertallet af Bestyrelsen bestaar af Personer, som er bosatte der, maa herefter uden særlig Consession paa nogen Maade erhverve Ejendomsret over Fosse paa Island eller Brugsretten over saadanne. Kongen eller den, som han befuldmægtiger dertil, meddeler saadan Consession, og den maa kun meddeles paa visse Betingelser. Tilladelsen gives kun for et vist Tidsrum, højst 100 Aar. Ved Udløbet af Tiden skal Fossen og Anlægget blive Statens Ejendom uden Vederlag. Efter 50 Aars Forløb skal Staten have Ret til at købe Fossen og Anlægget med Grund og Rettigheder, dog med 5 Aars Varsel. Købesummen beregnes efter, hvad Consessionshaveren har betalt for Fossen og Kraftstationens Værdi. Regeringen skal kunne kræve afstaaet

10% af Kraften, 5% til Staten og 5% til vedkommende Kommune, for en Pris svarende til Produktionsprisen + 10%. Udnyttelsen af Fossen skal være paabegyndt inden en fastsat Tid, og Concessionen forbrydes, hvis Virksomheden standser eller bliver mindre end det Maal, Concessionsbrevet tillader.

Enhver skal være pligtig til mod fuldstændig Erstatning at afstaa sine Fosse eller Elve og tilstødende Jord eller Rettigheder over saadan, naar Almenvellet kræver det, til Anhæg i Landets eller Kommunernes Taav. Regeringen fastsætter, hvormeget der i hvert enkelt Tilfælde skal afstaa, ligesom den kan paalægge Byrder og Forpligtelser. I Tilfælde af Uenighed skal Erstatningen fastsættes af 3 uvlige af Retten udmeldte Mænd. Der kan kræves Overskøn ved 5 Mænd.

Ved Lov af 22. November 1907 er der hjemlet den, som har faaet Tilladelse til at grave Malm, Ret til at kræve, at Grundejeren afstaar mod fuld Erstatning nødvendig Jord til Veje, ligesom Ejeren skal tillade vedkommende at benytte Vand til Drift af Maskiner, saafremt det ikke benyttes til Drift af anden Virksomhed.

Grundejerne tilpligtes ved Lov af 22. November 1907 at afstaa til Reykjavík By det nødvendige Vand til Vandledning til Byen, dog at de ikke maa berøves tilstrækkeligt Vand til deres eget Husbrug. Ligeledes skal de være pligtige til at afstaa den nødvendige Grund og Rettigheder mod Erstatning. Lignende Bestemmelser findes i Lov af 22. Oktober 1912 om Vandledninger i Købsteder.

I Lov af 30. Juli 1909 fastsættes det, at den, som har faaet udmønt et Areal til Bjærgværksdrift, har Adgang til at faa Grundareal til Vej. Ligeledes skal han være berettiget til at benytte nødvendigt Vand, men han maa dog ikke beskadige Drikkesteder eller det af Beboerne til Jorddyrkning benyttede Vand. Endvidere maa han benytte Vand til Drift af Maskiner og Malmvaskning, forsaavidt det ikke i Forvejen er benyttet til anden Virksomhed. For Beskadigelse af Jord ydes Erstatning.

Lov af 22. November 1913 om Vandledning fastsætter, at alt Vand skal løbe, som det fra gammel Tid har løbet, og ingen maa gøre Ændring heri uden med Samtykke fra alle dem, hvis Interesse Forandringen berører eller med Hjemmel i Lov. Ændrer Vand sit Løb, skal hver, som derved lider Skade, være berettiget til at lede det tilbage til det tidligere Løb. Ved Vanding skal Vandet ledes saaledes paa eller af Jorden, at andre ikke lider Skade derved. Den, som vil lede Vand til sin Jord, men dertil behøver Vand fra andens Grund eller maa lede det over saadan, kan, saafremt Enighed ikke opnaas, faa udvalgt Skønsmænd. Selvom de mener, at Grundejeren lider nogen Skade, skal det dog tillades at tage eller lede Vandet, naar Grundejerens Skade maa anses væsentlig mindre end den andens Fordel, men der skal da ydes Erstatning. Ikke uden efter Overenskomst maa nogen opdemme Elve eller andet løbende Vand og saaledes holde Vandet borte fra andre. Løber Vand mellem to Ejendomme, har hver Ejer Ret at benytte Vandet. Om nødvendigt skal Skønsmænd bestemme Fordelingen og Benyttelsen. Der kan oprettes Vedtægter for større eller mindre Omraader om Benyttelse af Vand til Vanding, Vedligeholdelse af Grøfter og Løb etc. Grundejerne er da pligtige til at afstaa nødvendig Jord og Mater ale mod fuld Erstatning. For uopdyrket Jord betales kun Erstatning, forsaavidt saadan kræves.

Ifølge Lov af 14. November 1917 skal Regeringen være berettiget til at lede Vandet fra Hvítá i Arnessýssel paa Flóann udover de derliggende Jorder. Der skal dannes en Sammenlutning, hvis Vedtægt skal stadfæstes af Regeringen, og Jordejerne skal da være pligtige til at afstaa den nødvendige Grund og Materiale. Fuld Erstatning ydes dem, der ikke kommer til at nyde godt af Vandingen, men til andre betales kun Erstatning, forsaavidt Beskadigelsen er mere følelig for dem end for andre Ejendomme i Vandingssdistriktet.

Da der altid har været megen Forbindelse mellem Island og Norge,

vaagnede Interessen for Vandkraften paa Island, kort efter at man i Norge i Slutningen af forrige Aarhundrede var begyndt at udbygge Fossene. Kraft var der nok af, og Privalmænd og Selskaber begyndte at spekulere i denne uhyre Kraft og drømte om hurtigt at kunne gøre Island til Hjemsted for Storindustri. I 1897 foregik det første Opkøb af Rettighederne til Elvene. Af saadanne Selskaber, som opkøbte Fossene, og hvis Kapital væsentlig var udenlandsk (norsk), kan nævnes Titan, Sleipnir og Island. Ofte er Salget foretaget gennem flere Mellemmænd. Efterhaanden fik man Øjnene op for, at det offentlige maatte gribe regulerende ind for at varetage Befolkningens Interesser, og den ovennævnte Lov af 22. November 1907 blev vedtaget. Men det er indlysende, at den varetager ikke tilstrækkeligt Offentlighedens Tarv, og der har derfor været stærke Krav fremme om at indføre strengere regulerende Bestemmelser. I 1917 blev der nedsat et Udvalg paa 5 Mænd til bl. a. at overveje, hvilke Ændringer det maatte anses nødvendigt at foretage i Fosselovgivningen, og at fremskalfe Oplysninger om Landets Vandkraft. Udvalget delte sig i et Flertal paa 3, og et Mindretal paa 2, der begge afgav Betænkning og Forslag i 1919. Flertallets Forslag hviler paa, at Vandet er offentlig Eje, dog at Grundejerne har forskellige Forretigheder m. H. t. Benyttelsen, navnlig til Husbrug o. lign., hvilket Standpunkt hævdes ikke at være i Strid med gældende islandsk Ret, medens Mindretallets Forslag hviler paa Princippet, at Grundejeren har Ejendomsret til Vandet. Der fremsættes dernæst Forslag om en Vandfaldsstyrelse og om Concessionslov.

Der har været megen Uenighed om disse Forslag både paa Ting og udenfor dette, og intet af dem er endnu vedtaget. Store Dele af Landet henligger som „almenninger og afretter“, navnlig Jøkelstrækninger og Fjældstrækninger, og man synes at være enig om, at Riget har Raadighed over alt Vand, som findes i disse, og det er meget betydelige Mængder.

Ingeniør Jón Thorklaksson, Reykjavik, anslaaer følgende Kraftmængder paa Island:

Thjórsá	940,000	H. K.
Olfusá	600,000	—
Laxá i Tingeyrasýssel...	90,000	—
Jökulsá á Fjöllum.....	510,000	—
Skjálfandafjöt	200,000	—
	2340,000	H. K.
I 61 andre Elve.....	1040,000	—
Andre Kraft	620,000	—
	4000,000	H. K.

Herefter skulde Island have 4 Miljoner H. K. Vandkraft. I 1917 fandtes der 9 Anlæg opførte af Kommuner, men disse var alle meget smaa fra 12—75 H. K. Ved Reykjavik er der nu opført et større Anlæg.

Tyskland.

I Tyskland findes kun forholdsvis ringe Mængder af Vand, egnet til Udbygning, kun 1/50 H. K. pr. Individ.

Vandlovgivning er særskilt for hvert af de tyske Riger. Da Interessen vaagnede for Vandkraften, opkastede man Spørgsmaalet, om løbende Vand overhovedet kunde være privat Ejendomsret underkastet, om det var berettiget at fratage Jordejerne Raadigheden over de mindre Vandfald uden Erstatning og henhænge dem til Staten, som i Forvejen havde Raadighed over de sejlbare Vande, eller om der ikke var andet at gøre end at anerkende Grundejerns Ejendomsret og da begrænse den i alle Retninger langt videre, end man ellers kan gøre overfor andre Genstande, underkastede nogens Ejendomsret.

A. Sachsen.

I 70 Aar varede Kampen mellem Princippet: privat Ejendom og Princippet: offentligt Eje. I 1845 blev der fremlagt et Forslag til ny Lov om Vands Benyttelse, hvilende paa det sidstnævnte Grundlag, men det mødte saa megen Modstand, at det ikke opnaaede at blive Lov. Spørgsmaalet

blev senere rejst Gang paa Gang. De store sejlbare Elve regnedes for offentlig Ejendom under Statens Raadighed (öffentliche Flüsse), medens Grundejerne gjorde Krav paa alt andet Vand.

1894 vedtog Tinget at bede Regeringen fremkomme med Forslag til en nutidssvarende Lov. 1899 fremlagde Regeringen et saadant, men i flere Aar blev det drøftet, og de forskellige Ansøkelser stod haardt mod hinanden, og Forslaget blev i 1906 fremlagt i ændret Form for Tinget. Forslaget byggede paa Offentlighedsprincippet, og det blev endelig vedtaget som Lov af 12 Marts 1909. Staten fik derved Raadighed over alt Vand til Bedste for Befolkningen.

I Sachsen er, saavidt vides, ikke opført noget Anlæg for Statens Regning, dog er der ydet Statslaan til Opførelse af Dæmninger etc. ved Kraftanlæg.

B. *Prøjsen.*

1894 fremkom Forslag til Ændringer i Lovgivningen, men der opstod ligesom andre Steder megen Uenighed. I 1907 kom et helt ændret Forslag, og endelig fik Prøjsen den nugældende Lov af 7 April 1913. Striden stod mellem de to Principper, men Privatejendomsprincippet sejrede, dog kun af Navn, idet Grundejernens Ejendomsret i den Grad er begrænset, at der ikke er meget mere end Navnet tilbage. Af den Grund er Loven meget indviklet. Den indeholder 401 Paragraffer. Vandene er delt i 3 Klasser. Til første Klasse hører de Vande, som er Rigets Ejendom (sejlbare Floder). Til 2. og 3. Klasse hører alt andet Vand, og det regnes for Grundejerens Ejendom.

Staten har, saavidt vides, ikke opført noget Anlæg, men den har ladet grave flere Kanaler og i Forbindelse dermed opført Dæmninger og Sluser, ligesom den har foretaget Opdæmninger af Hensyn til Vanding af Jord.

C. *Bayern.*

I Midten af forrige Aarhundrede blev udgivet Lov om Vandets Benyttel-

se m. m. Men denne Lovgivning er efter Aarhundredskiftet blevet revideret gennem en ny meget omfangsrig Lov af 23 Marts 1907 (214 Paragraffer). Forholdet var det, at sejlbart Vand var Statens, medens alt andet Vand var Grundejerens Ejendom. De, der holdt paa Grundejernens Interesser, blev de stærkeste, men de andre fik dog dels fastslaaet Rigets Ejendomsret til sejlbart Vand, dels begrænset Grundejerens Ret til andet Vand betydeligt mere end tidligere, og det Vand, som maatte blive gjort sejlbart, kan tages ind under Statens Raadighed uden Erstatning til Grundejeren hverken for Vand eller Lejet, saafremt det har ligget ubenyttet. De største og bedste Vandfald er Statens Ejendom, idet de er sejlbare. Saafermt der gives private Tilladelse til at benytte disse, stilles der stränge Concessionsbetingelser.

I Bayern er der i hvert Tilfælde opført et Anlæg paa Statens Bekostning paa 12000 H. K. Kraften bliver dels solgt til Befolkningen og dels benyttet til at drive Jernbaner.

D. *Baden.*

28. Juni 1899 kom en ny Lov om Vands Benyttelse. Den afløste en ældre Lov af 25. August 1876. Der sondres mellem 4 Klasser Vand: 1) Offentligt Vand d. v. s. Floder, Elve og Indsøer, som er sejlbare. Disse skal være Statens Ejendom. 2) Selvstændigt Vand, som ikke er offentligt Vand. Det skal tilhøre vedkommende Herred, dog at Grundejeren har første Ret til Vandet til Hjemmebrug, men alt, hvad de ikke bruger i saadant Øjemed, skal herefter tilhøre Herredet, der skal kunne benytte det eller udleje det, hvorefter det ikke man sælges eller pantsættes. Efter Loven af 1876 havde Grundejerne paa begge Sider Ret til alt Vandet i disse Vandfald, hver til Midtstrømslinien. 3) Vand, som er ledet af Mennesker, og som ikke er offentligt Vand (Grøfter o. lign.). De tilhører den, som paa lovlig Maade er i Besiddelse af dem. Men kan ingen godtgøre Ejendomsret

til dem, tilhører de Herredet. 4) Lukket Vand, som Damme, Brønde, Kilder og Jordvand. Staten ejer alt saadant Vand, som det ikke kan bevises, at nogen anden ejer.

Lov af 12. April 1913 ændrer Lovgivningen derhen, at der er givet Staten endnu større Raadighed over Vandet.

Ved Murg har Staten opført et Anlæg, hvorfra Kraften dels sælges til Befolkningen, dels benyttes til Jernbaner.

E. *Württemberg.*

Der udkom en ny Lov om Vands Benyttelse af 1. Dec. 1900. Derved blev Grundejernes Raadighed over det Vand, som ikke vælder frem paa deres Grund, frataget dem uden Erstatning. Alt løbende Vand og alle indsøer, som har stadigt Afløb, skal være offentligt Vand under Statens Raadighed. Derimod skal Grundejeren have Raadighed over Kilder, Vand, som han samler i Brønd, Regnvand o. lign.

Der findes mange Anlæg i Landet.

Schweiz.

I Schweiz findes mange og store Vandfald. Man anslaaer Kraften til ca. 1½ Million H. K. Hver Kanton (der findes 25) har selvstændig lovgivende Myndighed paa forskellige særlige Omraader, og oprindeligt var alle Vandspørgsmaal særlige Sager. Siden 1890 har dog Fællesregeringen faaet en voksende Indflydelse paa disse Spørgsmaal.

I de fleste Kantoner er baade Elve og Indsøer offentlig Ejendom med Undtagelse af Vand, som springer frem paa en Mands Ejendom som Kilder o. lign. I 2 Kantoner (Grunderen og Wall's) har Kommunerne Raadighed over Vandet, og i en (Schwyz) er det Herredet, i en (Uri) særlige Sammenslutninger og i en Kanton (Glarus) har Grundejerne Raadighed over Vandet.

Allerede før 1890 begyndte man at benytte Vandkraften i stor Stil i Industriens Tjeneste. Dertil krævedes ganske vist Regeringens Tilladelse i hver Kanton. Men i mange Tilfælde blev der givet saadanne Tilladelser, uden at man tog tilstrækkeligt Hensyn til Befolkningens Tarv. Koncessioner blev givet paa ubegrænset Tid og uden Afgift, uden at det blev betinget, at Tilladelsen ikke maatte videresælges, eller at det offentlige skulde kontrollere Prisen paa Kraften. Derfor opstod der stor Spekulationsforretning i Vandfaldene i Schweiz. Udlændinge har mange Steder opkøbt Concessionerne. Efter 1896 fik man Øjnene op for disse meget ubeldige Forhold, og man har siden søgt at modarbejde denne uheldige Udvikling. Fællesregeringen har grebet ind. I 1902 kom der en Fælleslov om Kraftledninger, og i 1906 kom der en Lov om Udførelse af Elektricitet til andre Lande. Ved en Lov af 1908 fik Fællesregering i forskellige Retninger Raadighed over Udnyttelsen af Vandkraften i hele Riget.

I 1895 blev der nedsat et Udvalg til at undersøge Vandforholdene, og i 1908 gik dette Udvalg over til en selvstændig Vandfaldsstyrelse, der bl. a. behandler Spørgsmaalene om Værn mod, at Vandet bortskyller Jorden, om Udnyttelse af Vandfaldene i det hele taget, om Sejlads paa Vandene o. s. v.

Nogle Kantoner og enkelte Herreder har bygget Anlæg for egen Regning eller sammen med private. Ligeledes er det Meningen, at Staten vil udbygge Vandfald for derigennem at faa elektrisk Kraft til Jernbanernes Drift.

Frankrig.

Staten har Ejendomsret over alt sejlbart Vand og dets Løje. Alt andet Vand regnes som offentligt Eje (res nullius), dog har Grundejerne fuld Raadighed over det Vand, som vælder frem paa deres Grund, ligesom Grund-

ejerne ejer Lejet under de offentlige Vande.

Ifølge Lov af 8. April 1898 kræves Concession for at kunne udbygge Statens Vand. Men for at udbygge offentligt Vand kræves kun Tilladelse fra Prefekten (Amtmanden), og det er Sædvane, at Grundejeren har Fortrinsret til det Vand, som løber over hans Grund. Der er senere fremkommet forskellige Forslag, sigende til at betrygge Befolkningen fri Benyttelse af Vandet til Tilfredsstillelse af dens Tarv. Der er opført en Mængde Anlæg.

Italien.

Alt Vand, baade stort og smaat, staar under Statens Raadighed, dog har Grundejerne Raadighed over det Vand, som vælter frem af deres Jord.

Ved en Lov af 1916 blev der indført en Vandfaldsstyrelse, bestaaende af 20 Mænd udnævnte af Kongen for 4 Aar ad Gangen. Den skal undersøge Vandforholdene og fremkomme med Forslag til Regeringen. Alle Concessionsansørgender skal den behandle og gøre Indstilling om. Den undersøger Vandfaldene og Nedbøren o. s. v. Ligeledes blev der nedsat en særlig Vanddomstol.

Naar der er Tale om Concession, sondres der mellem store Anlæg og smaa Anlæg. Store Anlæg er de Kraftstationer, der faar 500 H. K. eller mere, Vandledninger til Husbrug og lign., som faar mindst 100 Liter pr. Sekund, og de Vaudingsanlæg, som kræver 1000 Lt. pr. Sek. For store Anlæg gives Concession af Kongen efter Vandfaldsstyrelsens Indstilling, medens Tilladelsen til smaa Anlæg gives af Ministeriet for offentlige Arbejder efter Samraad med Finansministeriet.

Concession gives højst i 50 Aar. Naar Concessionstiden er forbi, skal Anlægget være Statens Ejendom, og Riget have Adgang til at købe alle Maskiner og Ledninger for deres Mar-

kedspris. Der maa i Almindelighed svares en Afgift for Benyttelse af Vand.

I Italien findes mange store Vandfald, og Kraften anslaaes til $5\frac{1}{2}$ Mill. H. K. Navnlig gør man Brug af Vandet til Vanding af Jorden. Anlæg i den Anledning støttes af Staten, ligesom denne ofte har støttet Kommunerne, naar disse har opført elektriske Anlæg.

De forenede Stater.

Riget udgør 48 Stater. I den sydøstlige Del af Landet er der overordentlig stor Nedbør, der aftager jo mere man kommer mod Nord og Vest. Derimod er der igen stor Nedbør ved Stillehavskysten, men den naar ikke langt ind i Landet. Man regner, at Staterne har 54 Mill. H. K. i Vandfaldene, og i 1912 var der deraf udbygget henimod 5 Mill. H. K. De forenede Stater er naaede længst frem i Udvikling paa det heromhandlede Omraade.

Hovedreglen er, at alle sejlbare Floder og Indsøer er offentligt Eje og staar under Fællesregeringens Overbæredømme. Desuden ejer Riget store Landstrækninger og derfor alt Vand, som findes paa disse, og Vandkraften i alle Rigets Ejendomme er saa stor, at den udgør 30 % af Landets samlede Kraft. Dertil kommer saa de mange og store Vandfald, som indenfor de enkelte Stater er offentligt Eje, og endvidere Kraften i de sejlbare Floder, som er Rigets Ejendom, og endelig Staternes Andel i Niagara-fossen, der har 4 Mill. H. K., hvoraf 35.7 % falder i Staternes Del, medens Resten tilhører Canada.

Ellers har hver Stat lovgivende Myndighed indenfor sit Omraade m. H. t. Vandforholdene.

Oprindeligt var det Hovedreglen, at Grundejerne ejede de mindre Vandfald paa lignende Maade som i Norge og Sverige. I de vestlige Stater, hvor Tørken er stor, opstod der saa stor Trang til Vand til Jorddyrkning og Bjærgværksdrift (Guldvaskning), at

den Regel blev fastslaaet ved Sædvane, at den, som først naaede til Vandet og benyttede det, erhvervede Raadighedsret og Brugsret derover, selvom en anden ejede Grunden ved Vandet. Nu maa man dele Staterne i 3 Dele vedrørende Raadigheden over alle mindre Vandfald. I nogle Stater har Grundejeren Raadighedsretten, i andre er de mindre Vandfald offentlig Eje, og i nogle er alle Vandfald Statens Ejendom. I disse sidste kræves der naturligvis Consession. Hvor Vandet er offentlig Eje, kunde oprindeligt enhver, som havde Brug derfor, luge Raadighed over det. Men herom kom der forskellige Lovbestemmelser. Saaledes kræves det, at den, som har i Sinds at benytte saadant Vand, skal give Herredsstyrelsen Meddelelse herom og om, hvormeget han behøver, og hvortil han behøver det.

Særlig siden 1908 har stærke Kræfter arbejdet for at skaffe Befolkningen tilstrækkelig Elektricitet til belysning Varme, og Industri paa bedste og billigste Maade.

A. Fællesriget.

For kort Tid siden er der kommet ny Lovgivning for Benyttelsen af de sejlbare Vandfald. Derefter kræves der Consession for at opføre Dæmning i saadant Vand. Det skal bl. a. fastsættes i Betingelserne, at Regeringen naarsomhelst skal kunne kræve, at Ejeren fjerner alle Anlæggene paa sin Bekostning, at Consessionstiden er tidsbegrænset (højest 50 Aar), at det offentlige forbeholder sig Ret til at forandre eller ophæve Tilladelsen uden Erstatning til vedkommende.

I 1915 var taget i Brug 1 Mill. H. K. af de Vandfald, som findes paa Fællesrigets Ejendom. Af disse Anlæg har Riget kun ladet opføre nogle mindre paa sin egen Bekostning.

B. Kalifornien.

Der har Grundejerne ikke Raadighed over Vandfaldene, og der kræves Consession for at kunne benytte Vandkraften. Ifølge Lov af 16. Juni

1913 er der nedsat et staaende Udvalg paa 5 Mænd til at lede disse Sager. Dette meddele Consessionerne, der er bundne til forskellige lovbestemte Betingelser. Saaledes skal Staten eller vedkommende Kommune efter 20 Aars Forløb være berettiget til at overtage Anlægget mod Erstatning. Ansøgeren skal betale forskellige Afgifter.

Kalifornien har 8 Mill. H. K. Vandkraft, og deraf var udbygget i 1912 ca. $\frac{1}{2}$ Mill.

C. Wisconsin.

Ifølge Lov af 1915 kræves Consession for at benytte Kraften i sejlbare Elve. Der betinges, at Staten eller Herredet efter 30 Aars Forløb skal kunne overtage Anlægget mod Erstatning, og at der kan paalægges aarlig Afgift for hver H. K.

D. Staten New York.

Den har ca. 1 Mill. H. K. Vandkraft, og Staten ejer en betydelig Del af denne Kraft.

Der har været nedsat en Række Kommissioner, som har arbejdet med disse Spørgsmaal og fremsat en Del Forslag, hvoraf de fleste ikke er bleven vedtagne, om at Staten i stor Stil skulde udbygge Vandfaldene.

I Amerika synes Udviklingen at være gaaet den Vej, at man lader saa store Selskaber som muligt opføre og drive saadanne Anlæg, idet Driftsomkostningerne derved bliver de mindste. Saadanne Selskaber faar i deres Tjeneste de dygtigste Forretningsmænd og de bedste sagkyndige. Der udvises hensigtsmæssig Sparsommelighed i stort og smaat, saaledes at Produktionsomkostningerne bliver smaa, og det bliver muligt at sælge billigt og i stor Mængde. For at modvirke Monopol-faren og Aagerpriser ved en saadan Ordning har man ved Lov nedsat en Public Service Commission, der kan kræve sig meddelt alle nødvendige Oplysninger fra Selskaberne og kontrollere og fastsætte Prisen paa Elektriciteten.

Canada.

Kanada består af en Række Stater, af hvilke hver har vidtgaaende Selvstyre. Det er meget stort Land med spredt Befolkning. I Dele af Landet findes overordentlig megen Vandkraft. I 1915 fandtes der Vandkraftsanlæg paa henimod 2 Mill. H. K. Her skal nævnes, hvorledes Forholdene har udviklet sig, hvor der er mest Vandkraft.

A. Ontario.

Landet har en Mængde vældige Indsøer. Mellem Eriesøen og Ontario-søen dannes Niagarafossen. Man regner, at Ontario har Adgang til over 5 Mill. H. K. Vandkraft.

Alle sejlbare Elve er offentlig Ej, medens de mindre følger Grunden. Men Staten er Ejer af store Landsstrækninger, og i disse er alt Vand derfor Statens Ejendom. 1898 blev det vedtaget ikke fremtidig at afhænde Raadigheden over Vandet, selvom offentlig Jord blev solgt til private.

Niagaraflodens Nedslagsfelt er $\frac{1}{4}$ Mill. Kvadratmil (engelske), og Afløbet er c. 6000 Kubikmeter pr. Sekund. Fossens Kraft er $2\frac{3}{4}$ Mill. H. K. Floden danner Grænsen mellem Ontario og New York og er derfor disse 2 Staters Ejendom. Fossen er noget af det skønneste i Verden, og for ikke at ødelægge dens Skønhed har man indtil videre vedtaget, at der kun maa tages en vis Mængde Vand (c. $\frac{1}{4}$) til Kraftanlæg.

Forskellige Selskaber har opført Anlæg ved Niagara, hvor der findes ca. 10 saadanne store Anlæg. Der findes ikke Kul i Landet, hvorfor der er stor Trang til Vandkraften. I 1901 sluttede flere Byer sig sammen for at værges Kommunernes og Befolkningens Interesser mod Storselskabernes Overgreb og for at faa gennemført de dertil nødvendige Lovændringer. Man foretog Henvendelse til Regeringen. Ved Lov af 12. Juni 1903 om Anlæg af kommunale Kraftanlæg, om Kraftledninger, Tilvejebringelse og Fordeling

af Elektricitet og anden Kraft blev det fastsat, at Kommuner kunde slutte sig sammen i de nævnte Formaal og vælge Udvalg til at lede Arbejdet. Forskellige Byer begyndte saadant Fællesarbejde. 5. Juli 1905 nedsatte Regeringen et Udvalg paa 3 Medlemmer til at undersøge, hvorledes man bedst kunde imødekomme Befolkningens Trang til elektrisk Kraft. Resultatet blev, at man mente, at det bedste vilde være at opføre store Anlæg, hvorved man vilde producere billigst Kraft. 14. Maj 1906 kom Lov om Forsyning af Landets Kommuner med elektrisk Kraft, og der blev nedsat et fast Elektricitetsudvalg. Dettets vigtigste Op-gave er at være Kommunerne behjælpelige dels med Undersøgelser og Over-slag, dels med at skaffe den nødvendige Kapital. Der udstedes Obligationer, som sælges. Udvalget kan foretage de for Kommunerne nødvendige Expropriationer, og hvis der opstaar Uenighed mellem Beboerne og den kommunale Bestyrelse om Prisen paa Elektricitet, skal Udvalget træffe Afgørelse. Det har ogsaa Eftersyn med Kraftledninger, tilhørende private, ligesom Andragender til Consession tilstilles Udvalget til Erklæring. Det foretager almindelig Undersøgelse af Vandfaldene i Landet, og ved Lov af 1914 er det ogsaa overdraget det at arbejde for Anlæg af elektriske Jernbaner.

Man er gaaet frem paa den Maade, at Udvalget i 1906 sluttede Overenskomst med Niagaraselskaber om Salg af Kraft og fik Kraften paa meget billige Vilkaar. Man købte 100,000 H. K. for c. 35 Kr. aarlig pr. H. K. Udvalget lod derpaa opføre Ledninger udover Landet til Kommunerne. I 1911 fik de første Byer Kraft fra disse Ledninger, og siden har flere og flere faaet saadan Kraft. Fra den største Ledning faar over 100 Kommuner Kraft. Hovedledningerne er ca. 400 engelske Mil, og Anlægsomkostningerne ved Ledningsnettet er over 140 Mill. Kr.

Siden 1898 har man arbejdet dels paa at lovgive saaledes, at Vandet i

offentligt Eje kunde blive benyttet dels paa at begrænse Grundejernes Raadighed over de ikke sejlbare Vandfald. Der kom saaledes en Consessionslov af 16. Jan. 1907, hvorefter der kræves Consession, naar Vand skal udbygges, og der er Tale om mere Vandkraft end 150 H. K. Landbrugsministeren meddeler disse Tilladelser, men ikke for mere end 20 Aar, dog kan de yderligere forlænges 20 Aar. Regeringen skal kunne fastsætte Prisen paa Kraft, som sælges til Befolkningen. Elektricitetsudvalget er berettiget til at undersøge Consessionshaverens Regnskaber og Anlæg. Naar Consessionstiden er udløbet, skal Vandrettighederne og alle faste Anlæg falde til Staten.

1914 kom en Lov om Flodlejerne i de sejlbare Elve, hvori bestemmes, at hvor Jorden, som ligger ved de sejlbare Vande, er bleven eller bliver privates Ejendom, skal det anses som en Hovedregel, at Staten har beholdt Lejet, undtagen det modsatte udtrykkeligt er vedtaget.

I 1914 kom en ny Lov, hvorved det blev tilladt enhver at benytte alt løbende Vand til Tømmerfløtning og Sejlads med Færger eller Baade, og det forbydes at opføre noget Anlæg, som kan forhindre saadan Færdsel, og i 1915 blev det vedtaget, at Regeringen skulde kunne bestemme om ethvert Vand, som omfattes af Loven af 1914, at det fra en bestemt Dag skal staa under Landbrugsministeriets Kontrol og Raadighed, og naar det er sket, maa der ikke anbringes Dæmninger eller opføres noget Anlæg i Vandet uden Ministeriets Tilladelse og paa de af dette fastsatte Vilkaar. Der kan udnævnes en Tilsynsførende, som kan afgøre alle Stridigheder om Vandets Benyttelse.

B. *Quebec.*

Landet har $5\frac{1}{2}$ Mill. H. K. Vandkraft, og der er udbygget ca. $\frac{1}{2}$ Mill. deraf. Alt sejlbart Vand og Vand, egnet til Fløtning, er offentlig Eje.

Det er almindelig Skik at fløte løst Tømmer ned ad Elvene, og de fæste Vandfald maa derfor anses som offentlig Eje, og Regeringen har taget det Standpunkt i den sidste Tid at regne alle Vandfald som sædvanlig med Undtagelse af dem, som Staten utvivlsomt har solgt til private. Landet har store ubehørte Strækninger, og alt Vand i disse staaer under Statens Raadighed. Tidligere har Staten solgt en hel Del Vand til Mølle drift og lignende, men i den sidste Tid har man taget det Standpunkt, at Staten ikke mere sælger sine Vandfald uden under ganske særlige Omstændigheder, og det gælder alle Vandfald, som har over 200 H. K. Har et Vand over 200 H. K., kræves Consession for at kunne benytte det. Andragende med Overslag maa indsendes til Landbrugsministeren. Consessionstiden er fra 25 til 99 Aar. Efter dens Udløb bliver Grunden og Vandet atter Statens Ejendom. Der føres et vist offentligt Tilsyn. Anlægget bliver Statens, naar Consessionen udløber, dog kan der ydes en vis Erstatning. Der svares en vis Afgift, og Tilladelsen maa ikke overdrages til andre.

C. *Manitoba, Saskatchewan, Alberta og North West Territories.*

Disse Stater ligger inde i Landet, og Nedbøren er meget ringe. Af den Grund har der været stor Trang til Vand til Vanding. Alt Vand er derfor blevet offentlig Eje, og Raadigheden over det har været henlagt til Fællesregeringen, der sidder i Ottawa. Ifølge Lov af 1909 kræves Consession for at kunne benytte Vandfaldene.

D. *British Columbia*

er det vestligste Rige med store Faldhøjder og mange store Vandfald og Indsøer. H. M. t. Raadigheden over

Vandet var Forholdene tidligere ligesom i Ontario og Quebec, men ved Lov af 1909 blev alt ubenyttet Vand lagt ind under Statens Ransdighed, dog saaledes at Ejerne af de Elgrænsende Ejendomme skulde have Ret til at benytte Vandet til Husbrug, og alle, som benyttede Vand, da Loven traadte i Kraft, skulde melde sig, hvorpaa Regeringen skulde undersøge Forholdene, og de, som paa en eller anden Maade havde udbygget Vand, skulde beholde

det, hvis det ikke kom direkte i Strid med Almenhedens Tarv. Den som fremtidig vil benytte Vand, maa søge Tilladelse hos Vandfaldsstyrelsen. Hvis flere gør Krav paa samme Vand, skal Styrelsen afgøre Sagen saaledes, at der tages mest Hensyn til dem, som trænger mest. Husbrug skal komme i første Række, dernæst Vanding i Opdyrkningsøjemed. Industri, som ikke benytter selve Vandkraften, og endelig Industri, som benytter Vandkraften.

The first part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States. It is argued that the study of the history of the United States is essential for a full understanding of the country and its people. The second part of the paper discusses the importance of the study of the history of the world. It is argued that the study of the history of the world is essential for a full understanding of the world and its people. The third part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States and the world. It is argued that the study of the history of the United States and the world is essential for a full understanding of the United States and the world.

B. Vandkraften paa Færøerne og dens Udnyttelse.

Man regner, at et Vandfald har 1 Hestekraft, naar Faldhøjden er 1 Meter, og Afløbet 75 Liter pr. Sekund. Naar man anlægger denne Maalestok, faar man et Vandfalds naturlige Hestekræfter. Men ved Udbyggelse faar man ikke benyttet al den Kraft. Noget gaar altid til Spilde. Man kan kun regne det brugbare Hestekraftsantal til 75% af de naturlige Hestekræfter.

Al Vandkraft stammer fra Nedbøren. Naar Vandkraften skal maales, maa man først konstatere Faldhøjden og dernæst maale Afløbet, d. v. s. hvor mange Liter der løber hvert Sekund gennem vedkommende Lejes Tværsnit. Hvis Beregningen skal være nøjagtig, kræves stadige daglige Maalinger i mange Aar. Dog kan man danne sig et Billede, naar man f. Eks. gennem gode Kort kender Vandfaldets Nedslagsfelts Størrelse og kender Nedbøren paa vedkommende Sted. Man afmærker Nedbørsfeltet paa Kortet og maaler dets Størrelse. Nedbøren maales ved Regnsvandsmaalinger. Saa-danne Maalinger viser ofte mindre, end Nedbøren i Virkeligheden er.

Afløbsmængden er noget variabel, og eftersom den vokser eller formindskes, ændres Hestekraftsantallet. I 8—9 Maaneder af Aaret vil der være flere Kraft end i de 3—4 Sommermaaneder, hvor Vandmængden er mindre. For at udjævne denne Forskel opfører man Dæmningsanlæg og Basiner for at gemme noget af Vandet fra de Pe-

riøner, hvor Vandstanden er høj, og afgive det paa de Tider, hvor Afløbet er mindre end det gennemsnitlige.

Kraftforbruget varierer ofte haade efter Aarstiderne og Døgnet's Timer. Ved et Elektricitetsværk, der udvikler Kraft til Belysning, vil Forbruget hos os være nærmest Nul om Sommeren og størst den korteste Dag, og ved den Tid størst sidst paa Dagen og om Aftenen. Hvor Kraftanlæg opføres blot til Befolkningens Forsyning af Elektricitet til Belysning, Madtilberedning og Smaaindustri, viser det sig, at det gennemsnitlige Kraftforbrug i Døgnet ikke er mere end Halvdelen af det højeste Kraftforbrug. Er højeste Forbrug 6000 H. K., bliver Gennemsnitforbruget kun 3000 H. K. Har man et tilstrækkeligt stort Vandfald, som dog ikke kan udbygges til at opbevare Vandet og fordele det indenfor Døgnet, maa man udbygge det for 6000 H. K., selvom man faktisk gennemsnitlig kun benytter 3000.

Hvorvidt Vandkraften egner sig til Benyttelse i et Land, afhænger af forskellige Forhold. I Almindelighed maa Vandet lages fra sit Leje og føres ind i Ledninger ved Fosse eller Indsøer. Igennem disse Ledninger føres det til Turbiner og fra disse igen ud i dets oprindelige Løb. Omkostningerne ved Anlægget bliver mindre, jo brattere Faldet er. Skal der bygges Sluser, er disse ofte meget kostbare. Dernæst er det af stor Betydning, om

Vandfaldet ligger nær ved behøvede Pladser og nær ved gode Havnesleder. Endvidere er det af Betydning, om man maa regne med megen Is i Vandet, om Afløbet er jævnt, og om der er god Adgang til Regulering. Ved store Indsøer er der ofte bedst Mulighed for saadan Regulering, idet man ved Hjælp af Dæmninger forholdsvis let kan skaffe Bassiner til Opbevaring af Vand.

Indtil omkring 1890 kunde ikke andre benytte Vandkraften end de, der boede langs Vandet. Man kendte ingen andre Veje at lede Kraften fra Vandet end gennem Hjul og Remme, og det kunde højst ske ca. 100 Meter. Men siden 1890 er der sket mægtige Forandringer paa dette Omraade. Man lærte at omsætte Vandkraften til Elektricitet, at føre denne gennem elektriske Ledninger mange Hundrede Kilometer fra Kraftanlægget og at omsætte Elektriciteten til anden Kraft som Lys, Varme, Drivkraft o. s. v. Nu har derfor, i et Land med god Vandkraft, saa at sige hele Befolkningen Mulighed for Adgang til Kraften.

Spørgsmaalet bliver nu, om denne Kraft kan udvindes billigere og mere hensigtsmæssig for Befolkningen end anden Kraft. Andre væsentlige Kraftkilder er Kul og Petroleum. Forbruget af disse har været i den Grad voksende, at det er naaenbart, at disse Kilder mindskes helydeligt og engang løber tørre. Vandkraften bliver derimod uforandret. Den udtømmes ikke, og naar et Vandfald er udbygget, bliver Omkostningerne ved Kraften i Fremtiden nærmest kun Forrentning og Amortisation af Anlægsomkostningerne, idet Driftsomkostningerne og Vedligeholdelsesomkostningerne er forholdsvis smaa.

Naar Spørgsmaalet bliver om, hvor megen Kraft der er Brug for paa Færøerne, maa først og fremmest tages Hensyn til Øernes Indbyggerantal. Dette er i Øjeblikket over 20,000, og om 100 Aar maa man regne med, at det er steget til over 50,000 Mennesker.

Den elektriske Kraft måles i Almindelighed i Enheder, som benævnes

Watt, og $1000 \text{ Watt} = 1 \text{ Kilowatt}$. Benyttes en Kilowatt i en Time, benævnes det 1 Kilowatttime. 1 Hestekraft er $= 736 \text{ Watt}$.

Til Belysning maa man regne pr. Individ højeste Forbrug 50 Watt, og Aarsforbruget til 104 Kilowatttimer, iberegnet Gadebelysning.

I Smaaindustri benyttes elektrisk Kraft mange Steder. Naturligvis er det langt færre Personer, som behøver Kraft til at drive deres Maskiner med end dem, der behøver Lys. I Industrilande er Forbruget selvsagt større end i Lande, hvor Jordbrug og Fiskeri er Hovednæringsveje. Det vil for et Land som vort være tilstrækkeligt at beregne Kraftforbruget til Motorer paa Landjorden pr. Individ saaledes: Aarsforbruget 60 Kilowatttimer og højeste Forbrug til 30 Watt.

Hvor Kul og Kulgas er billigt, har Elektricitet vanskeligt kunnet konkurrere med disse m. H. L. Tilberedelse af Mad. Men i et Land som Færøerne, hvor det mange Steder er vanskeligt at skaffe indenlandsk Brændsel, og hvor udenlandsk Brændselsstof er kostbart, vil det sikkert være heldigt at benytte elektrisk Kraft til Madlavning. Man maa beregne Forbruget pr. Individ til 875 Kwt. pr. Aar og højeste samtidige Forbrug til 150 Watt.

1 kg Kul udvikler 7000 Varmeenheder, men 1 Kwt. Elektricitet 860 Varmeenheder. Der kræves derfor 8 Kwt. Elektricitet mod hvert kg Kul, naar Talen er om at benytte elektrisk Kraft til Opvarmning. Regnet efter de sædvanlige Priser paa Kul og Elektricitet før Krigen, vilde det være dyrere at benytte Elektricitet end Kul til Opvarmning.

Elektricitet kan ikke konkurrere med Kul eller andet Brændselsstof til Opvarmning, selvom Vandkraft benyttes til Frembringelse af den, naar Vandkraften er saa ringe, at den ikke tilfredsstiller mere end Landets Tarv til Belysning, Smaaindustri og Madtilberedning. Hertil kræves henimod $\frac{1}{3}$ H. K. pr. Individ. Bortset fra Færøerne, er der i Europa kun 3—4 Lande (Norge, Sverige, Finland og Island),

som har Kraft af Betydning, mere end $\frac{1}{3}$ H. K. pr. Individ. Det kan derfor ikke ventes, at Elektricitet i større St. vil blive benyttet til Opvarmning. Men da der maa antages hos os at findes maaske henimod 1 H. K. pr. Individ, og Brændelsvanskelighederne er store, er det sandsynligt, at Elektricitet med Fordel vil kunne benyttes til delvis Opvarmning af Værelser. Man maa til saadant Brug regne med 1000 Kwt. pr. Individ aarlig.

Individets Kraftforbrug skulde herefter være følgende:

	Pr. Aar Kwt.	største samt. Forbrug Watt.
Til Belysning	105	50
Smaaindustri	60	30
Madtilberedning	875	150
Opvarmning	1000	350
	2040	580

Aarsforbruget kan med andre Ord sættes til 2000 Kwt. Forbruget vil svare til 1 H. K. pr. Individ. Hvis Kraften ikke bruges til Opvarmning, vil Forbruget svare til $\frac{1}{3}$ H. K. pr. Individ. Et Hus med 6 Personer skulde altsaa have Brug for henholdsvis 6 eller 2 H. K.

Naar der gives Adgang til Elektricitet, vil det vare længe, inden det faktiske Forbrug naar op til de angivne Højder. Til Belysning vil vel de fleste temmelig hurtigt benytte Kraften. Til Smaaindustri (Smedier o. l.) vil Kraft vel ogsaa blive benyttet, men det vil dog sikkert tage nogen Tid. Hvad Madtilberedningen angaar, vil det utvivlsomt tage endnu længere Tid. Enkelte Steder er der let Adgang til Tørv uden noget direkte Pengedlag, og desuden skal der anskaffes nye Kogekar, Ovne etc., hvilket alt vil medvirke Overgangen til Brugen af den nye Kraft. Husledninger og Installationer koster ogsaa mange Penge. End, nu langsomt vil det gaa med Forbruget til Opvarmning. Her vil der ofte kun blive Tale om Opvarmning af enkelte Rum og paa enkelte Tider af

Aaret, navnlig Foraar og Efteraar, medens man i Vintermaanederne vil benytte Kul og Tørv foruden Elektricitet. Forbruget afhænger imidlertid af, hvor billig Kraften kan leveres, og deraf afhænger dens Betydning for Landet, økonomisk set.

Det gælder da om at faa Produktionsomkostningerne saa smaa som muligt. De Faktorer, som bestemmer disse, er 1) Renter og Afdrag af Vandrettighedernes og den nødvendige Grunds Værdi, 2) Renter og Amortisation af Kraftstationens og dertil hørende Anlægs Værdi, 3) Driftsomkostninger som Lønninger, Smøreolie etc. og 4) Skatter og Afgifter. Den sidste Post vil formentlig blive ringe, og det samme er Tilfældet med første Post. I Sverrige er man oppe paa at have betalt c. 75 Kr. pr. H. K. for Vandrettigheder og Grund, og Forrentningen heraf bliver ca. 5 Kr. pr. H. K.. I Vaag blev der ialt betalt 10,000 Kr. eller ca. 10 Kr. pr. Hestekraft. Forrentningen heraf vil kun udgøre 75 Øre aarlig pr. H. K. Da der i Almindelighed hos os kun vil blive Tale om uopdyrket Jord, og da man bør fastholde, at Grundejerne kun har visse Rettigheder over Vandet, bør disse Vandkraftsomkostninger kunne holdes meget lave.

Før Krigen har Udbygningsomkostningerne i Sverige ligget omkring 200 Kr. og i Norge omkring 175 Kr. pr. H. K. gennemsnitlig, men Omkostningerne er meget forskellige efter Anlæggenes Størrelse. Ved Anlæg paa 30,000 H. K. er Omkostningerne ca. 200 Kr. pr. H. K., men ved Anlæg mellem 15—30,000 H. K. kommer man op paa 300 Kr. og for Anlæg paa 7000 H. K. var Omkostningerne 500 Kr. og ved Anlæg paa 5000 og derunder var den 700 Kr. pr. H. K. Man maa regne 6 % som Forrentning og $2\frac{1}{2}$ % for Vedligehold og Amortisation af de samlede Udbygningsomkostninger. Regner man med, at vi her hos os kan faa bygget nogle Anlæg paa mellem 500—3000 H. K., og Udbygningsomkostningerne ligger omkring 700 Kr. pr. H. K., vil $8\frac{1}{2}$ % heraf udgøre ca.

60 Kr. pr. H. K. Ved saadanne Anlæg vil Driftsudgifterne, d. v. s. Lønninger o. lign. andrage ca. 10 Kr. pr. H. K. Skatter og Afgifter bliver der formentlig ikke af Betydning, men regner man sidstnævnte og førstomtalt Post til 2 Kr. pr. H. K., skulde Produktionsomkostningerne herefter blive $60 + 10 + 2 = 72$ Kr. pr. H. K. Ved helt smaa Anlæg paa under 100 H. K. kan Udbygningsomkostningerne blive en hel Del højere.

Til ovenomtalte Produktionsomkostning maa lægges Omkostningen ved Ledning af Elektriciteten. Der maa først beregnes 20 % ved Krafttab i Ledninger og Forandring af Spænding. Omkostningerne ved Ledningsnet og Pæle kan anslaaes til 2500 Kr. pr. Kilometer, og ved Transformatorer etc. til 500 Kr., ialt 3000 Kr. pr. Kilometer. Til Renter og Vedligeholdelse maa beregnes 10 %. Regner man, at der for hver Kilometer forbruges 10 H. K., vil den aarlige Omkostning ved Ledningen blive 30 Kr. pr. H. K. Til det ovennævnte Tal 72 Kr. maa først lægges 16 Kr. for Krafttab og derpaa 30 Kr. for Ledningsomkostninger, hvorved man kommer op paa 118 Kr. som den aarlige Omkostning pr. Hestekraft.

Men denne Pris forudsætter, at Forbruget er lige stort hele Aaret, men det er det ikke. Ved Anlæg til Befolkningens Forsyning med Lys og lign. naar Benyttelsen kun i Almindelighed op til 30 %, eller med andre Ord, Værket behøver ikke at arbejde mere end 30 % af Arets Døgn, for at producere ligesaa megen Kraft som den, der faktisk fremstilles i Arets Løb. Dette Forhold og det, at Anlægget maa opføres noget større end svarende til højeste Forbrug paa det Tidspunkt, Anlægget opføres, af Hensyn til Fremtiden, bevirker, at Prisen pr. H. K. i det omhandlede Tilfælde maa sættes til 150 Kr. eller maaske noget højere.

Udviklingen i andre Lande viser, at man begynder med at bygge mange og smaa Anlæg, men at Kraften bliver saa kostbar, at der kun kan være Tale

om at benytte den til Belysning og Smaaindustri. Grunden er den, at Forbruget er saa varierende, og at Anlæggene er for smaa, hvorved Anlægsomkostningerne pr. H. K. og Driftsomkostningerne er allfor høje. Man er derfor disse Steder gaaet bort fra de smaa selvstændige Anlæg, saavidt det er muligt, og opfører store Anlæg med Højspændingsledninger over lange Strækninger. Hvor saadant ikke er muligt, vil Anlæg paa et Par Hundrede H. K. med forholdsvis korte Ledninger være mest hensigtsmæssige.

Som tidligere nævnt antog Lagtinget i 1919 Ingeniør Haakon Blaauw, Bergen, til at foretage en Undersøgelse af Vandfaldene paa Færøerne og til at udarbejde en Betænkning vedrørende Udnyttelsen af Vandkraften. Senere antog man desuden Ingeniør G. Sætersmoen, Christiania. Ingeniør Blaauw afgav i Foråret 1922 en Betænkning angaaende Vandkraften paa Færøerne og dens Udnyttelse, og i September samme Aar fremkom Ingeniør Sætersmoen med en generel Plan for Færøernes Elektrificering. I 1921 foretog Sætersmoen en Befaring af paagældende Vandfald, og Ingeniør Blaauw havde tidligere foretaget en lignende Befaring og foretaget Opmaalinger, ligesom der daglig i et Par Aar paa Lagtingets Foranstaltning forskellige Steder blev foretaget Vandstandsmaalinger.

Sætersmoen ligesom Blaauw begynder med en almindelig Fremstilling af Øernes topografiske og klimatiske Forhold. Færøerne er en Gruppe mindre Øer, bestaaende af Klippe-landskaber med Plateauer paa 300—500 Meter o. H. Over disse strækker sig Rygge og Tinder paa op mod 900 M. o. H. Dalene består af Terrasser, hvor Elvene ofte danner Fosse. Paa Fjældplateauerne og i Dalene findes hyppigt Indsøer. De største er Seyr-vågsvatn med 32 M. o. H. 2,93 km², Fjallavatn 92 M. o. H. 0,97 km², begge paa Vaagø, og Eldisvatn 134 M. o. H. 0,46 km² paa Østerø. Klimaet er fugtigt med omskiftende Vinde og stor

Nedbør. Aarets Middeltemperatur ved Thorshavn er 6,5° C, og største Middeltemperatur pr. Måned er i Juli 10,8°, og den mindste i Januar 3,1° C. Frostperioder af længere Varighed er sjældne, og Elvene har størst naturlig Vandafløb i Vintermaanederne, hvilket er gunstigt for Udbygning, idet Kraftbehovet er størst om Vinteren.

Fra 1881 er der foretaget Nedbørsobservationer ved Thorshavn, og det aarlige Middeltal er 1428 mm. Mindste Månedsnedbør har Juni, derefter kommer Juli, Maj og August, og den største Månedsnedbør forekommer i November, derefter kommer December, Januar og Oktober. Nedbøren er omtrent dobbelt saa stor om Vinteren som om Sommeren, og Nedbørsdagene er 275 aarlig. Oppe i Fjældene er Nedbøren større end nede ved Havet, og Aarsnedbøren paa de højere liggende Steder maa anstøfles til betydeligt over 2000 mm. Magasi- neringsforholdene er gunstige.

Paa Grund af, at Klippe forekommer i ringe Dybde under Overfladen paa Fjældene, og grundet paa den sparsomme Vegetation og det fugtige Klima, kan man regne med, at 80%

af Nedbøren afløber som Overfladevand i Elvene. De 7 Vintermaaneder Oktober—April bør man have dobbelt saa stor reguleret Vandføring som i de øvrige 5 Maanedes af Aaret. Kraftforbruget er ogsaa ujævn i Løbet af Døgnet, hvorfor der ogsaa bør foretages Døgnreguleringer, idet man maa spare paa Vandet de Tider af Døgnet, hvor der er lille Belastning.

I et Par Aar er der foretaget Vandstandsmaalinge ved Famen, Hove, Sand, Sørvågsvatn, Thorshavn, Lejnum, Vestmannahavn og Ejde. Der har været opstillet Vandstandsstænger, og Vandhastigheden er maalt med „Flygel“.

Saavel Sætersmoen som Blaauw giver en nærmere Omtale af de vigtigste Kraftobjekter, idet der gives en Beskrivelse af Vanddraget, Beregning af Kraftens Størrelse, samt skilseret Anvisning paa Udbygning af den hydrauliske Del af Anlægget med Omkostningsoverslag. Ingeniør Sætersmoen har følgende Oversigt over Kraftobjekterne. Det hydrauliske Anlæg omfatter alt undtagen den elektriske Del.

Overslagene er baserede paa Priserne fra Sommeren 1922.

Vandkraftobjekter.	Nyttbart Fald $\frac{1}{2}$ Meter	Antal HK paa Turbinen 7 Vinterrndr. 12 T. pr. Døgn	Udbygningsomkostn. for hydr. Anlæg Kroner	
			total	pr. HK.
<i>Paa Bordø:</i>				
1. Stórá	220	220	140 000	637
2. Svartidalur	220	120	120 000	1 000
3. Gravará	130	120	120 000	1 000
<i>Paa Østerø og Strømø:</i>				
4. Eiðisvatn	134	900	360 000	400
5. Fossá, Haldersvig	145	460	280 000	609
6. Fossá, Vestmannahavn	220	2 570	1 130 000	440
7. Heljareyga	90	950	600 000	632
8. Leynará	64	550	300 000	546
<i>Paa Hestø:</i>				
9. Stevná	146	100	80 000	800
<i>Paa Vaagø:</i>				
10. Seyrvågsvatn	31	1 070	580 000	542
11. Breiðá	300	450	270 000	600
12. Fjallavatn	89	2 030	920 000	453
<i>Paa Sandø:</i>				
13. Dalsá	67	170	120 000	706
14. Træðará	163	210	120 000	572
15. Stóravatn	24	160	100 000	625
16. Litlavatn	34	100	80 000	800
		10 180	5 320 000	

	Overført	10 180	5 320 000	
<i>Paa Skuø:</i>				
17. Aardalså	110	100	90 000	900
<i>Paa Suderø:</i>				
18. Hovså	158	1 000	640 000	640
19. Stora, Famen	90	420	300 000	715
Sum:		11 700	6 350 000	543
20. Ryskivatn:				
Nedre Anlæg	226	620		
Øvre —	100	130		
Sum:		12 450		

Ingeniør Blaauw har ligeledes en Oversigt, til hvilken Ingeniør Sætersmoen har knyttet forskellige kritiske Bemærkninger, idet Ingeniør Blaauw synes at have beregnet Kraftmængden gennemgaaende 20% for høj. Sætersmoen udtaler, at der af Sandaa ved Thorshavn kan faas ca. 300 H. K., men Kraften vil blive kostbar og vil ikke være tilstrækkelig for Byen, hvorfor han fraraader at udbygge denne Elv. Fra Kirkjuvatn ved Famen kunde man billigt faa ca. 300 H. K., hvis ikke Søen havde flere underjordiske Afløb, som det vil blive meget vanskeligt at faa tættet.

Paa Grund af Strømforholdene og Bundforholdene anser Sætersmoen det for umuligt at anvende Undervandskabler mellem alle Øerne, og han opstiller følgende fra hinanden adskilte Grupper: A) Klaksvig Kommune, B) Østerø og Strømø, C) Hestø, D) Vaagø, E) Sandø, F) Skuø og G) Suderø. Sundet mellem Østerø og Strømø er paa et Sted kun 170 m bredt, og kan derfor overspændes med Luftledning, og da Østerø har lidt Vandkraft, medens Strømø har megen, bør disse Øer have fælles Kraftnet. Af Færøernes 33 Kommuner er der 28, som efter Sætersmoens Mening kan faa Kraft, og han mener, at man med Kraftforsyningen kan naa frem til over 19000 Indbyggere, og at det er muligt, at 90% af Indbyggerne kan faa Del i Kraften. Sætersmoen anslaaer, at den effektive Kraft ved Forbrugernes Husvæg gennemsnitlig kan blive 0.51 H. K. pr. Indbygger. Dette er Kraften i 7 Vintermaaneder med 12 Timers Drift

i Døgnet. Kraften i de øvrige 5 Maaneder er Halvparten heraf. Sætersmoen skriver derefter følgende:

„I et hjem med 6 personer faar man da ca. 3 H. K. — ca. 2,2 kw. til anvendelse i sammenlagt 12 timer i døgnet. Dette antages at være tilstrækkelig saavel til belysning og kogning som opvarmning av beboelsesrummene. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at temperaturen jo ikke er særlig lav om vinteren, og at man i den koldeste tid ikke behøver at opvarme alle værelser.

Kraften er ikke ganske jævnt fordelt paa de forskellige grupper. Bedst stillet er Vaagø, som har overskud av kraft. Det kan være tale om at sende noget av dette overskud til Strømø ind i kraftledningsnettet i gruppe B, hvis der her i sin tid bliver behov for det. Sundet mellem Vaagø og Strømø (Vestmannasund) er nemlig ikke bredere, end at man kan naa over det med et 1300 m langt luftspænd. Et saadant spænd lader sig udføre her, hvor der er forholdsvis høje og steile Fjeldskrænter paa begge sider. Det vandkraftsobject paa Vaagø, som vil være skikket til at benytte som saadan (reserve) er (Fjallavatn) paa 2030 turbinhestekræfter. Da de 2 andre kraftobjecter paa Vaagø foreløbig er tilstrækkelig for Vaagøs eget behov, kan man vente med udbygningen av Fjallavatn kraftstation. De 3 øer Vaagø, Strømø og Østerø kan da senere tage dette anlæg og fordele kraften sig imellem efter behovet, idet kraftledningen fra Fjallavatn ogsaa sættes i

forbindelse med Vaagøs øvrige kraftnet.

Ledningsnettene er forbundet saaledes, at kraftstationerne kommer til at arbeide parallelt. Som regel maa der da fra kraftstationerne udgaa 2 sæt kraftledninger, nemlig en i hver retning. Da kraftstationerne vil kunne tjene hinanden som gjensidige reserver, forudsættes det at være uødvendig i hver enkelt station at indsætte reserveturbiner. Paa Østerø og Strømø har jeg en saadan anordning for ledningsnettet, at vi faar ringsystem, hvilket medfører den fordel, at om der sker et brud paa ledningen, saa kan man alligevel faa kraften frem den anden vei. Kraftstationernes beliggenhed er som regel gunstig for krafttilførselen til ledningerne.

Det vil formentlig for energifordelingen paa Østerø, Strømø og Vaagø være hensigtsmæssigt at anvende en spænding av 22000 Volt, medens man paa Bordø, Hestø, Sandø, Skuø og Suderø foretager energifordelingen med en spænding av 5000 Volt, idet ledningsavstanden paa disse øer er forholdsvis kort, saa at man ogsaa med denne spænding kan foretage en økonomisk energioverføring. Man vil efter min plan faa 230 km høispænt ledning for 22000 Volt og 97 km for 5000 Volt.

Jeg har regnet med, at der bliver anvendt kobberledninger med gennemsnit 16 mm² tværsnit, enkelte strækninger muligens 25 mm², medens man ogsaa enkelte strækninger kan komme ud med 10 mm².

For de høispændte fjernledninger vil det formentlig blive fordelagtigst at anvende *betonmaster*, som kan fabrikeres paa stedet, da de i længden ikke vil falde særlig kostbare end træmaster paa grund av disses korte varighed. Med master av beton eller jern kan man anvende ledningsspænd paa op til 200 m, medens kun 50 m ved træstolper.

For fjernledningerne, incl. master, har jeg regnet med en gennemsnitspris av kr. 4000 pr. km for 22000

Volt ledning og kr. 3200 for 5000 Volt ledning.

De lavspændte fordelingsledninger udføres for en spænding av 220. Deres kostende er heregnet anslagsvis.

Da denne plan ikke kan realiseres uden ved større sammenslutning kommunerne imellem, har jeg gaaet ud fra, at der fastsættes *en pris inden hver gruppe for den elektriske energi, leveret ved behørens væg*. Alle omkostninger til de hydrauliske anlæg og de elektriske anlæg, saavel kraftstationernes elektriske udstyr som transformatorer og kraftledninger, summeres og forudsættes fordelt jevnt pr. leveret kraftenhed inden hver gruppe.

Paa Østerø og Strømø bliver første trin i udbygningen udførelsen av kraftanlægget for Fosaa ved Vestmanhavn og Ejde Kraftanlæg. Fra Fossaa Kraftstation lægges en kraftledning til Thorshavn forbi Kvivig med avstikere til Kollefjord og Thorsvig, Kalbak, Nordredal, Velbestad og Kirkebø, Hvidenæs samt Arge. Desuden lægges en Kraftledning fra Fosaa ved Vestmanhavn til Gøte paa Østerø, hvilken passerer Kvalvig og Nordskaale, og hvorfra sendes en Ledning langs Sundet op til Haldersvig. Fra Gøte er tænkt udgaaet 2 Ledninger hver sin Vej, nemlig en til Kommunerne langs Skaalefjord og en bortover til Kyststederne paa Østerøs Nordøstkyst, hvor Ledningen knyttes sammen med den Ledning, som lægges fra Eide Kraftstation. Efterhvert som Kraftbehovet stiger, og det bliver Anledning dertil, udbygges Heljareyga, Leynaraa og Fossaa ved Haldersvig, Kraftnettene udvides og eventuelt sammenbindes i Ringsystem.

Afstanden i luftlinje fra Vestmanhavn til Thorshavn langs den projekterede Ledning er 28 km og til Gøte fra Vestmanhavn 24,8 km.

Paa Vaagø bliver det fordelagtigst for Kommunerne først at slutte sig sammen om Udbygning af Sørvaagsvatn kraftanlæg, og senere tage Breiddaa, eventuelt Fjallavatn sammen med kommunerne paa Østerø og Strømø.

Kraftanlæggene paa Sandø bør formentlig udføres nogenlunde samtidig, hvis man skal forsyne samtlige steder med kraft.

Paa Suderø kommer i første række Hovsaa kraftanlæg med ledning til Ørdevig, Trangisvaag og videre til Kvalbø og Sandvig. Denne ledning bliver 18,7 km i luftlinje. Tveraa og Frodebø faar en sidelinje. Senere

bygges kraftstationen ved Farnien med ledning den 4 km lange strækning til Ørdevig, og den lille kraftstation ved Ryskivatn. Der lægges ledning fra Vaag til Sumbø, 10,6 km i luftlinje med sideledning til Øgrum og Vigerberg, og Hovsaa kraftstation forbindes med det færdige kraftnet til Vaag fra Ryskivatn gennem en ledning over Porkere."

Ingeniør Sætersmoen opstiller følgende Omkostningsoverslag:

A. Kraftanlæg i Klaksvig kommune.

De hydrauliske anlæg:

For Stórá	kr.	140 000	
„ Svartidalur.....	—	120 000	
„ Gravará	—	120 000	
			kr. 380 000

De elektriske anlæg:

Elektr. udstyr i Stórá	kr.	28 000
— Svartidalur	—	23 000
— Gravará	—	23 000

kr. 74 000

Høispændt ledning 5000 v. 15 km — 48 000

Lavspændt — 220 v., — 45 000

Fordelingstransformatorer 10 st. — 13 000

kr. 180 000

Sum kr. 560 000

B. Kraftanlæg paa Østerø og Strømø.

De hydranliske anlæg:

For Eiðisvatn	kr.	360 000
„ Fossá, Haldersvig.....	—	280 000
„ Fossá, Vestmannahv.	—	1 130 000
„ Heljareyga	—	600 000
„ Leynará	—	300 000

kr. 2 670 000

De elektriske anlæg:

Elektrisk udstyr i Eiðisvatn kr. st.	—	83 000
— Fossá, H., —	—	52 000
— Fossá, V., —	—	160 000
— og Heljareyga	—	52 000
— Leynará —	—	

kr. 347 000

Høisp. ledninger, 22 000 volt

190 km à 4 000 — 760 000

Lavsp. — 220 v. anslagsvis — 560 000

Fordelingstransformatorer 43 st. — 203 000

kr. 1 870 000

Sum kr. 4540 000

C. Kraftanlæg paa Hestø.

Det hydrauliske anlæg:	kr.	80 000
De elektriske anlæg:		
Elektr. udstyr i kraftst.	kr.	17 000
Høisp. ledning, 5000 v., 3 km	—	9 000
Lavsp. — 220 v.	—	8 000
	kr.	34 000
Sum kr. 114 000		

*D. Kraftanlæg paa Vaagø.**a. Breidda + Seyrvágsvatn.*

De hydrauliske anlæg:		
For Seyrvágsvatn	kr.	580 000
„ Breidda	—	270 000
	kr.	850 000
De elektriske anlæg:		
Elektr. udstyr i Seyrvágsvatn kr. st.	kr.	84 000
— Breidda —	—	46 000
	kr.	130 000
Høisp. ledninger 22000 v., 22 km	—	88 000
Lavsp. — 220 v.	—	97 000
Fordelingstransformatorer 20 st.	—	35 000
	kr.	350 000
Sum kr. 1200 000		

b. Fjallavatn.

Det hydrauliske anlæg:	kr.	920 000
Det elektriske anlæg:		
Elektr. udstyr i kraftst.	kr.	108 000
Høisp. ledninger, 22000 v. 18 km.	—	72 000
	kr.	180 000
Sum kr. 1100 000		

E. Kraftanlæg paa Sandø.

De hydrauliske anlæg:		
For Dalsá	kr.	120 000
„ Træðará	—	120 000
„ Stórvatn	—	100 000
„ Lítlavatn	—	80 000
	kr.	420 000
De elektriske anlæg:		
Elektrisk udstyr i Dalsá kr. st.	kr.	23 000
— Træðará kr. st.	—	28 000
— Stórvatn —	—	20 000
— Lítlavatn —	—	21 000
	kr.	92 000
Høisp. ledninger, 5000 v., 25 km	—	80 000
Lavsp. — 220 v.	—	75 000
Fordelingstransformatorer 20 st.	—	23 000
	kr.	270 000
Sum kr. 690 000		

F. Kraftanlæg paa Skuø.

Det hydrauliske anlæg:	kr.	90 000
De elektriske anlæg:		
Elektr. udstyr i kraftst.	kr.	17 000
Lavsp. ledninger 220 v.	—	10 000
Fordelingstransformatorer 3 st.	—	3 000
	kr.	30 000
Sum	kr.	120 000

G. Kraftanlæg paa Suderø.

De hydrauliske anlæg:		
For Hovsá	kr.	640 000
" Stóra ved Farnien.....	—	300 000
	kr.	940 000
De elektriske anlæg:		
Elektr. udstyr i Hovsá kr. st.	kr.	60 000
— Farnien —	—	31 000
	kr.	91 000
Høisp. ledninger, 5000 v. 54 km	—	173 000
— 220 v.	—	200 000
Fordelingstransformatorer 49 st.	—	56 000
	kr.	520 000
Sum	kr.	1420 000

Sammendrag:

	Hydraul. Anlæg	Elektr. Anlæg	Sum
Kraftanlæg ved Klaksvig	380 000	180 000	560 000
— paa Østerø og Strømsø ...	2 670 000	1 770 000	4 440 000
— — Hestø	80 000	34 000	114 000
— — Vaagø	1 770 000	530 000	2 300 000
— — Sandø	420 000	270 000	690 000
— — Skuø	90 000	30 000	120 000
— — Suderø excl. Ryskiv.	940 000	520 000	1 460 000
Sum	6350 000	3334 000	9684 000

I omkostningsoveslaget er ikke medtaget noget beløb til skadeserstatninger, som inidlertid antages at blive forholdsvis ubetydelige.

Ingeniør Sætersmoen beregner Aarsprisen til 12% af Anlægsomkostningerne, og han opstiller derpaa følgende Tabel over Prisen ved Forbrugernes Væg. En Hestekraft er 73,6% af en kilowatt.

		Antal kilowatt:	Aarspris	
		total	pr. indbygg.	pr. kw. kr.
Kraftanlæg ved Klaksvig		280	0,272	240,00
— paa Østerø og Strømsø		3 200	0,316	166,50
— — Hestø		59	0,562	232,00
— — Vaagø excl. Fjallavatn.....		890	0,494	161,80
— — — incl. —		2 080	1,155	132,60
— — Sandø		380	0,294	218,00
— — Skuø		61	0,438	236,10
— — Suderø, excl. Ryskivatn.....		840		208,60
— — — incl. —		1 280	0,263	

Den elektriske Kraft paa Færøerne bliver billig i Forhold til den almindelige Pris andre Steder, og den vil med Fordel kunne anvendes foruden til Lys og Kogning ogsaa til Opvarmning, og til Tørring af Klipfisk, Smaaindustri m. m.

Vandmaalingerne, som Sætersmoen ikke kendte, da han udarbejdede sin Plan, synes at vise, at det aarlige Afløb er noget større end af ham forudsat. Beregningen af den regulerede Vandføring maa derfor korrigeres noget, idet der bliver at gøre et procentvis Tillæg. Sætersmoen opgiver herafter følgende korrigerede Tal:

	H.K.
Kraftanl. ved Klaksvig	320
— paa Østerø og Strømsø .	4600
— — Hestø	59
— — Vaagø excl. Fjallav. .	1050
— — — incl. —	2400
— — Sandø	440
— — Skuø	61
— — Suderø exc. Ryskiv. .	1020
— — — incl. —	1560

Aarsprisen bliver nogenlunde uforandret.

Jeg kan, med Hensyn til Spørgsmaalet om Udnyttelsen af Vandkraften paa Færøerne, i alt væsentligt slutte mig til Ingeniør Sætersmoens Udtalelser, men man nødes til nøje at overveje den økonomiske Side af Sagen, og fremhæve, hvad man kan nøjes med at udbygge i første Omgang.

Paa Suderø bør man formentlig i første Række arbejde paa at faa Forbindelse mellem Tveraa og Elektricitetsværket i Vaag. Bortset fra Ledningsnettet indenfor Frødebø Kommune, maa Ledningen fra Vaag til Tveraa kunne udføres for ca. 75000 Kr., hvilket skulde være overkommeligt, ligesom der da skulde kunne leveres Elektricitet i Frødebø Kommune for en rimelig Pris. I anden Omgang vil der saa blive Tale om at udbygge Hovsaa og sætte dette Anlæg i Forbindelse med Anlægget i Vaag og udvide Nettet til de andre Bygder paa Suderø. Det vil koste ca. 700.000 Kr.

at udbygge Hovsaa, og hertil kommer Udgifterne ved Ledninger etc., saaledes at man ialt kommer op paa ca. 1 Million Kroner. Det maa blive en Opgave for Kommunerne paa Suderø i Fællesskab at løse dette Spørgsmaal med Støtte fra Staten og Lagtinget.

Ligeledes maa det blive en kommunal Opgave at forsyne Sandø, Skuø, Hestø og Norderøerne med Elektricitet. For Klaksvigs vedkommende vil Udgifterne formentlig mindst andrage 250.000 Kr., hvis man udbygger Stórá, og hvis Svartadalir senere medtages, vil dette yderligere koste 150.000 Kr.

Kommunerne maa i de nævnte Tilfælde tage Initiativet, og Lagtinget maa derpaa stille til deres Disposition de Oplysninger, man har fra de foretagne Undersøgelser, ligesom Tinget maa anbefale og støtte rimelige Andragender fra Kommunerne om Statslaan.

Paa Vaagø bør Kommunerne, som angivet af Sætersmoen, slutte sig sammen og udbygge Sørvaagsvatn. 1000 H. K. vil være tilstrækkeligt til Vaagøens Forsyning. Senere kan man da udbygge Fjallavatn og med Luftspænd faa Forbindelse med Strømsø.

Hvad Stømsø og Østerø angaar, bør man i første Række udbygge Fosaa, hvorved man vil udvinde ca. 3000 H. K., som gennem Ledninger vil kunne fordeles mellem Kommunerne paa Strømsø og Østerø. Senere vil man kunne udbygge Ejdevatn og indskyde den derved indvundne Kraft. Da Udgifterne ved at udbygge Fosaa og ved Ledningsnet, spredt over Østerø og Strømsø, vil andrage ca. 3 Mill. K., og da der er Tale om en Række Kommuner, mener jeg, at det rigtigste vil være, at Kommunerne danner et Andelsselskab med det Formaal at udbygge og drive de paagældende Vandkraftsanlæg. Anlægs- og Driftskapitalen skulde skaffes tilveje ved Laan, for hvis Forrentning og Amortisation Andelshaverne hæfter. Samtlige Udgifter skulde fordeles paa Andelshaverne i Forhold til deres Maximalbelastning og Forbrug. Der skulde afholdes aarlige Generalforsamlinger,

hvor Regnskabet skulde forelægges og Bestyrelse vælges. Jeg mener, at Fossendvalget eller Lagtinget bør tage Initiativet til Sammenkaldelse af Re-

præsentanter for Kommunerne for at forsøge at faa dannet et saadant Andelsselskab.

C. Forslag.

I. Forslag til Lov for Færøerne om Vands Benyttelse m. m.

1. Kapitel.

Almindelige Bestemmelser.

§ 1. Hvor ikke særlige Retsforhold, denne eller andre Love eller Sædvaner medfører Afvigelse eller Indskrænkninger, maa enhver gøre sig nytligt Vand, der findes i Indsø, Åa eller mindre Vandløb.

§ 2. Adskilles Ejendomme af Vand, regnes Midtstrømslinien for Grænse, hvor ikke særlige Retsforhold medfører Afvigelse. Ændres Vandets Løb, skal Grænsen være den samme, som var tidligere.

Hvis flere Ejendomme ligger ved samme Landside, bestemmes Grænsen, hvis den ikke forud er fastsat, saaledes at hvert Punkt af Grunden tilhører den Strand, som det ved lav Vandstand ligger nærmest.

§ 3. Vand skal have det naturlige Løb, som det fra gammel Tid har haft.

Ingen maa uden særlig Adkomst til Skade eller Fare for anden Mand eller til utilbørligt Hinder for den almindelige Færdsel ændre Vandets Leje, Strømretningen eller Vandkraften eller hæve eller sænke Vandstanden, dæmme op for Vand eller foretage Anlæg i eller over det eller lede Vand fra sin over paa andres Grund.

§ 4. Hvor Vand opgrundes, ændrer Retning eller bærer sig nyt Løb paa Grund af Naturbegivenheder, skal enhver Grundejer, hvem Forandrin-

gen er til Skade, være berettiget til at foretage Arbejder, der sigter til at bortrydde Hindringerne for Vandets regelmæssige Løb eller skaffe det dets regelmæssige Løb igen, saasom ved at oprense det eller lede det tilbage i dets tidligere Løb. Hvis det dertil er nødvendigt at benytte anden Mands Jord, skal det være tilladt, men mod Erstatning for den derved paaførte Skade, hvilken i Mangel af Overenskomst bliver at fastsætte ved Skøn.

Har den forandrede Tilstand været i 2 Aar, kan den ikke omgøres uden mod Erstatning for de Udgifter, som maatte være anvendt paa det gamle Elvelejes Opdyrkning eller lignende eller paa Foranstaltninger til at udnytte Vandet i dets nye Løb. Har Tilstanden bestaaet i 20 Aar, skal det betragtes, som det fra gammel Tid havde været saaledes.

§ 5. Hvor Vand findes mellem Ejendomme, følger hver af dem Ret til lige Benyttelse af Vandet til ensartet Tarv (jfr. § 6).

§ 6. Hver Ejendom følger Ret til at benytte det Vand, som findes paa dens Grund:

- a) til Husbrug, saasom til Drikkevand, Kogning, Vask, Bad, til Hævedning og til Ildslukning,
- b) til Husdyrbrug, saasom til Drikkevand for Dyrene,
- c) til Jordens Dykning saasom til Vanding,
- d) til Smaaindustri og Arbejde til

Fremme af Landbrug og Næringsveje, som staar i Forbindelse med dette, uden at kunne regnes til industriel Virksomhed,

e) til at udvinde af det Kraft til Hus- og Husdyrbrug.

De i a—c omhandlede Rettigheder maa ikke skilles fra Ejendommen uden særlig Lovhjemmel.

§ 7. Jordvand og Regnvand, som samler sig paa en Ejendom, Kilder, Damme og lignende mindre Vandsamlinger, som ikke har stadigt Tilløb over Jorden, skal Grundejeren, forsaavidt ikke anden lovlige Ordning er truffet, have fuld Raadighed over, og han kan udgrave, opfylde eller slænge dem, forsaavidt det kan ske uden Fare eller utilbørlig Hinder for Færdsel eller Skade for anden Mands Ejendom. Derimod kan han ikke forandre Afløbet til Skade for anden Mands nedefor liggende Grund, medens denne ikke kan modsætte sig Vandets naturlige Afløb.

§ 8. Benyttelse af Vand til Husbrug og Husdyrbrug saavel som til Svømning og Færdsel paa Vand eller Is staar aaben for Alle og enhver, forsaavidt den kan finde Sted uden retstridig Betræden af anden Mands Grund og uden at komme i Strid med Grundejerens Ret ifølge § 6 eller med Lov, Vedtægter eller anden lovlige Ordning.

§ 9. Det er tilladt at anlægge Brønde eller Vandbeholdere paa egen Grund, men det skal iagttages, at Vandets Tilløb til anden Mands Brønde og Vandbeholdere ikke formindskes eller standses, undtagen der ingen anden Udvej er, eller Vandbeholderen ellers vilde blive betydeligt kostbarere eller Vandtilførselen vanskeligere.

Man maa heller ikke udføre andre Anlæg, hvis det kan forudses, at de vil faa saadanne Følger som omtalt.

§ 10. Enhver er pligtig til at anlægge Brønde og andre Anlæg i Vand saaledes, at der ikke opstaar Fare deraf for Mennesker, Dyr eller andens Grund.

§ 11. Kun den, som ejer Grunden eller raader over Vandet, er berettiget til at tage Is deraf.

Færdsel over Isen maa ikke unødvendig vanskeliggøres eller forhindres ved Istagning. Ligeledes bør der ved saadan træffes nødvendige Forholdsregler, for at afværge Fare, som ved at oprette Afspærring eller Mærke. Nærmere Forskrifter herom kan gives af Lagtinget.

§ 12. Lagtinget og Kommunerne har Raadighed over alt Vand undtagen det, som Grundejeren er berettiget til at benytte i Henhold til § 6, som er under Grundejerens særlige Raadighed ifølge § 7, eller som er blevet udbygget eller ledet fra sit Løb til Udnyttelse med Hjemmel i Lov eller særlig Tilladelse, saalænge det ikke er kommet tilbage til sit naturlige Løb.

§ 13. Hvis nogen afhænder en Del af sin Ejendom, som støder op til Vand, følger Grunden under Vandet med i Overensstemmelse med § 2 i Tilfælde af, at der ikke er truffen anden Aftale, men Retten til at benytte Vandet efter § 6 a—c følger kun med, forsaavidt Ejendommen faar uhindret og tilstrækkelig let Adgang til Vand at benytte efter de nævnte Bestemmelser.

Ligger Ejendom i Sameje, tilkommer de Rettigheder, som i denne Lov er tillagt Ejendommen, samtlige Lodtagere, som danner et Fællesskab. Paa Grandestævne kan der oprettes Vedtægter efter de almindelige Regler i Grandestævneloven angaaende Benyttelsen af de omtalte Rettigheder. Medejerne kan ikke modsætte sig den enkelte Ejers Raaden, naar saadan ikke lægger Hindringer i Vejen for de øvriges Benyttelse.

Hvor Jord er i Sameje, er enhver Ejer pligtig til efter Marketal at deltage i de Fælliget paahvilende Udgifter ved Udførelse af Arbejder vedrørende de Fælliget tilhørende Vandrettigheder.

2. Kapitel.

Om Vands Benyttelse til Husbrug og lignende Øjemed.

§ 14. Ejerne af Grund, som Vandrettigheder følge i Henhold til §§ 6—7, er berettigede til at lede Vandet, som løber over Grunden eller findes

paa den, (jfr. § 6 d), forsaavidt der Industri og Virksomhed, som drives paa den, til sig til Husbrug (eller Husdyrbrug) for Ejendommen eller til ikke ledes mere Vand, end der er Brug for, eller det Vand, som bliver tilovers, ledes tilbage til Løbel saa nær det Sted, hvorfra det ledes, at andre som har Ret til at benytte Vandet, sker saa lidt Skade og Ulempe som muligt.

§ 15. Hvis der er for lidt Vand til at tilfredsstille de Tarv, som omhandles i § 14, skal hver Ejendom, som har Ret til at benytte Vandet ifølge §§ 6—7, have lige Adgang til Vandet efter, hvad den trænger til. Husbrug gaar forud for Husdyrbrug, og Husdyrbrug for industrielt Brug.

Hvis der er Uenighed om, hvor meget Vand hver behøver, skal Tvisten afgøres ved Skøn.

§ 16. Naar en Kommunalbestyrelse finder, at Anlæg af Vandledning til Husbrug, til Forsyning af Fartøjer eller af andre lignende Grunde paa kræves af Hensyn til det almene Vel, skal vedkommende Grundbesiddere eller andre, hvad enten Anlægget agtes iværksat af Kommunen eller af Private, være pligtige til — forsaavidt de ikke derved berøves fornødent Vand til Husbrug — mod fuldstændig Erstatning og i det Omfang, som Kommunalbestyrelsen bestemmer, at afstaa de til Anlægget fornødne Vandrettigheder, Grund til de fornødne Indretninger til Vandets Ledning eller Samling samt allerede eksisterende Vandledninger, ligesom enhver mod fuldstændig Erstatning skal være forpligtet til, efter Kommunalbestyrelsens nærmere Bestemmelser, at finde sig i den Indskrænkning, Ændring, Skade eller Forringelse, som Foretagendet eller Vedligeholdelsen af Anlægget maatte medføre for ham tilhørende Ejendom eller Rettighed.

§ 17. Lignende Forpligtelse, til mod Erstatning at afstaa Grund saa vel som at taale Indskrænkning i Udøvelsen af Rettigheder, kan endvidere paalægges enhver i det Omfang, som Kommunalbestyrelsen finder fornødent, for at sikre Vandforsyningssteder mod Forurening.

§ 18. Naar der med Medvirkning af en Kommunalbestyrelse i Henhold til § 16 er foretaget et Vandledningsanlæg af private, skal disse være forpligtede til at tilstede andre Benyttelsen af Vandledningen, samt at taale Ændringer i den efter Kommunalbestyrelsens nærmere Bestemmelse og mod fuldstændig Erstatning. Der bør altid forbeholdes Kommunen Ret til at indløse de private Vandledninger, dog saaledes at Ejeren egen Vandforsyning til Husbrug ikke under nogen Omstændighed maa fratages ham.

§ 19. Med Expropriation i Henhold til §§ 10—18 vil der være at forholde efter de Regler, som er foreskrevne i Lov Nr. 69 af 7. Maj 1881.

§ 20. De i Lov angaaende Staden København og dens Grunds Forsyning med Vand fra de nye Vandværker af 30. November 1857 indeholdte Bestemmelser med Hensyn til uberettiget Brug og utilbørlig Spild af Vand kan med de Forandringer, som de særegne stedlige Forhold maatte medføre, udvides til ogsaa at gælde for kommunale eller private Vandværker paa Færøerne. De hertil sigtende Bestemmelser bliver af paagældende Kommunalbestyrelse at optage i en Vedtægt, der, forinden den kan træde i Kraft, maa være stadfæstet af Justitsministeren, efter at Lagtingets Betænkning om Sagen er afgiven.

§ 21. Ved Afgørelse af Sager om Opførelse af nye Bygninger i Henhold til Anordning Nr. 84 af 16. Juni 1882 skal Bygningskommissionen have for Øje, om Forurening af noget Vandforsyningssted til Husbrug eller til Forsyning af Fartøjer kan ventes at blive Følgen af, at paagældende Bygning opføres, og skal i bekræftende Fald, hvis nogen af de interesserede, efter at være gjort bekendt med Sagen, fremsætter Krav derom, eller det af offentlige Sundhedshensyn findes nødvendigt stille saadanne Betingelser for Meddelelse af Ryggetilladelse, som er fornødne for at forebygge Forurening af Vandforsyningsstedet.

Bygningskommissionens heromhandlede Afgørelse kan indankes for

Amtmanden overensstemmende med nævnte Anordning § 6.

3. Kapitel. *Om Vanding.*

§ 22. Hver Ejendom følger Ret til at benytte Vand, som findes paa den eller løber over den, til Vanding af den i Landbrugsøjemed, forsaavidt ingen derved herøves nødvendigt Vand (§ 6 a og b), eller der ikke skabes nogen væsentlig Vanskelighed for nogen med at skaffe sig saadant Vand, eller dette ikke ødelægges for nogen.

§ 23. Hvor Vand danner Grænse mellem to Ejendomme, følger hver af disse Ret til at benytte Vandet til det i § 22 omhandlede Behov. Hvis Vandet ikke er tilstrækkeligt til begge, skal Deling og Benyttelse af det fastsættes ved Skøn.

§ 24. Retten til at benytte Vandet til Vanding, som følger Ejendommen ifølge §§ 22—23, adskilles ikke fra denne, undtagen Vandet tages til nødvendigt Brug (§ 6 a og b) eller til Vanding af andre Ejendomme ifølge § 25. Hvis Tvist opstaar om, hvor meget Vand behøves for at tilfredsstille en Ejendoms Trang til Vanding, skal den afgøres ved Skøn.

§ 25. Hvis der ikke findes tilstrækkeligt godt eller tilstrækkeligt let tilgængeligt Vand indenfor en Ejendom til Vanding af den i Landbrugsøjemed, skal dens Ejer eller Bruger være berettiget til at kræve nødvendigt Vand til Vanding fra anden Mands Ejendom, forsaavidt ingen derved berøves nødvendigt Vand (§ 6 a og b), eller der ikke skabes nogen væsentlig Vanskelighed for nogen med at skaffe sig saadant Vand, eller dette ikke ødelægges for nogen, eller forsaavidt der ikke er Trang til at benytte samme Vand til Vanding paa selve den Ejendom, hvorfra det tages, undtagen Fordelen ved dets Benyttelse til Vanding der er væsentlig mindre end Fordelen ved at benytte det til den Ejendom, hvortil Vandet begæres.

Forsaavidt der opstaar Tvist om, hvorvidt det vil komme i Strid med

de nævnte Bestemmelser at tage Vand til Vanding af en anden Ejendom end den, hvori det tages, kan enhver af de interesserede lade Spørgsmaalet afgøre ved Skøn. Hvis det afgøres, at det er tilladt at tage Vand, men at der deraf opstaar større Vanskelighed med Fremskaffelse af nødvendigt Vand eller Ødelæggelse af saadant eller Skade ved Tab af Vandet til Vanding af selve den Ejendom, hvorfra Vandet tages, skal der fastsættes en passende Erstatning herfor.

§ 26. Den, som maa benytte anden Mands Ejendom for at istandsætte, vedligeholde eller drive Vandingsanlæg, kan, hvis Enighed ikke opnaas, lade afholde en Skønsforretning. Hvis Skaden, som Anlægget forarsager andre, i sin Helhed ansættes betydeligt mindre end den Fordel, som Ejeren af Anlægget har deraf, og det ikke anses hensigtsmæssigere at fremme Arbejdet paa anden Maade end paatakt, skal Benyttelsen tillades, men med fuld Erstatning.

§ 27. Vandingen skal foretages saaledes, at der ikke nogen til Skade afledes mere Vand fra dets naturlige Leje end nødvendigt. Vandet skal ledes af eller paa Jord, saaledes at der gøres andre mindst mulig Skade, og hvis muligt skal Vandet ledes tilbage til det gamle Leje, og det skal ske sa nær det Sted, hvor det tages, som muligt.

Paastaar nogen at han lider Skade ved anden Mands Vanding, og Enighed ikke opnaas, kan vedkommende begære afholdt en Skønsforretning.

Hvis Skønsmændene mener, at der lides Skade, men at denne dog er betydeligt mindre end den Fordel, som Vandingen medfører, skal Ledningen af Vandet være tilladt, men fuld Erstatning skal ydes.

4. Kapitel. *Vands Afledning.*

§ 28. Hvis Grundejeren ikke kan frigøre sig for skadeligt Vand paa anden Maade, skal det være ham tilladt

at lede det i Grøfter, selvom der derved forvoldes Skade paa nedenfor liggende Grund. Han skal ogsaa være berettiget til at lede grave de dertil fornødne Grøfter gennem anden Mands Ejendom eller lede Vandet i andens Grøfter, men han skal da altid yde Erstatning for den ved Vandets Afledning forvoldte Skade, ved hvis Ansættelse Hensyn skal tages til den Fordel, som ogsaa den anden vil have af Grøfterne.

Vand maa ikke ledes fra helt eller delvis aabne Grøfter i lukkede Grøfter paa anden Mands Ejendom, uden at Skønsmændene i Henhold til § 30 afgør, at ingen Skade vil følge deraf.

§ 29. Hvis Grøfter graves gennem anden Mands Ejendom, og de ogsaa er bair til Gavn, er han pligtig til at tage Del i Omkostningerne ved Gravningen og Grøfternes Vedligeholdelse, jfr. § 30.

Vil nogen i Henhold til § 28 lede skadeligt Vand i en anden Mands Grøft, kan vedkommende stille som Betingelse, at den anden betaler ham af Gravningssomkostningerne saa meget, som svarer til den Fordel, han har af Grøften, og han skal være pligtig at deltage i Vedligeholdelsesomkostningerne for sin Del.

§ 30. Hvis nogen med Hjemmel i § 28 vil aflede skadelig Vand over anden Mands Grund, skal det i Mangel af mindelig Overenskomst ved Skøn afgøres, om Afledningen kan anses fordelagtig tiltrods for den Skade, som den anden udsættes for. Dernæst skal der samtidigt om nødvendigt træffes Bestemmelse om Grøftens Retning, dens Længde, Dybde og Bredde og om, hvornaar den skal graves, samt om den skal være aaben eller lukket, og hvad der skal gøres ved den opkastede Muld. Ved samme Forretning afgøres, om og i saa Fald hvilken Erstatning der skal tillægges Grundejeren efter dennes Valg med en Sum en Gang for alle eller en aarlig Afgift. Ligeledes skal det afgøres, om Ejeren af den Grund, hvorover Grøften skal graves, skal deltage i Omkostningerne og i hvilket Omfang, ligesom det skal fastsættes, hvorledes der bliver at forholde med Vedligeholdelsesomkostningerne.

§ 31. Naar aabne Grøfter eller Render gennem anden Mands Jord behøver Oprensning, kan saadan foretages uden Erstatning, naar Jordens Bruger derom er bevislig underrettet mindst 5 Dage, før Arbejdet skal foregaa. Dog maa herunder ingen Forandring i Grøfternes Retning eller nogen Fortængelse eller Udvidelse af disse finde Sted, ligesom Oprensning af Grøfter gennem opdyrket Grund ikke uden Brugerens Tilladelse maa foregaa til andre Tider end om Vaaren, inden den Dag, Vintergræsningssretten for Faarene ophører, eller om Høsten, efter at Korn og Hø er indhøstet. Lukkede Grøfter kan oprenses til enhver Tid mod Erstatning for derved forvoldt Skade.

Hvis Grøfternes eller Rendernes Tilstopning bevirker, at Vandet gør Skade paa Grunden, er dennes Ejer eller Bruger berettiget til at fordrø, at de uden Ophold enten skal renses eller i andet Fald tilkastes eller borttages af den, til hvis Nytte de er anlagt.

§ 32. Det skal være tilladt at expropriere Anlæg, Grund eller Retigheder, forsaavidt det er nødvendigt, med det Formaal at sænke Vandstanden i eller udtørre Søer, Damme eller Myrer eller for at udvide Vandløb eller give saadant lige Retning eller paa anden Maade aflede Vand for at forøge eller forbedre Grunden. Med Expropriationen vil der være at forholde efter de Regler, som indeholdes i Lov Nr. 69 af 7. Maj 1881.

5. Kapitel.

Om Fiskeri.

§ 33. Om Retten til Fiskeri gælder de særskilt givne Bestemmelser ved Siden af denne Lov.

Vedtægt om Fiskeri i Indsø eller Vandløb paa Ejendomme i Sameje kan oprettes paa Grandestævne.

Vedtægt om Fiskeri i Indsø eller Vandløb, der ligger paa Grænsen af Ejendomme, kan, forsaavidt Vedtægten tilsigter at gælde udover Grænsen for den enkelte Ejers Raadighed,

oprettes ved enslydende Vedtagelse af samtlige Ejere (Enkeltmand eller Ejerlag) af de tilgrænsende Ejendomme. Opnaas ikke Enighed, kan Sagen indbringes for Landvæsenskommissionen, der, naar overvejende Grunde taler derfor, kan stadfæste en Vedtægt, der er tiltraadt af mindst Halvdelen af Ejerne (Enkeltmand eller Ejerlag).

Naar Vedtægt om Fiskeri i Overensstemmelse med de i andet og tredje Stykke givne Regler er oprettet, skal Udskrift af Vedtægten fremlægges til almindeligt Eftersyn i 3 Maaneder hos Forstanderskabets Formand i paagældende Bygd eller Bygder og hos Syselmanen, hvorom Bekendtgørelse opslaas i samme Bygder og indrykkes mindst een Gang i det til offentlige Bekendtgørelser autoriserede Blad. Bekendtgørelsen skal foruden Oplysning om, hvor Vedtægten er til Eftersyn, indeholde en Bemærkning om, at Vedtægten vil blive forbindende for alle, hvis der ikke inden 3 Maaneder gøres Indsigelse.

Enhver, der mener, at hans Ret krænkes, har inden ovennævnte Tid at fremsætte sin Indsigelse for Landvæsenskommissionen, der ved Kendelse afgør Sagen.

Fremkommer ingen Indsigelse, er den forbindende for alle.

6. Kapitel.

Om Vandkraftens Benyttelse.

§ 34. Ejerne af de Ejendomme, som Vandrettighederne følge i Henhold til §§ 6—7, er berettigede til at benytte det Vand, som løber over Ejendommen, til deraf at udvinde Kraft til Husbrug og Husdyrbrug paa Ejendommen, forsaavidt ingen herøves det Vand, som han har Krav paa at benytte paa den Maade, som omhandles i Kap. 2 og 3, og der ikke lægges nogen uforholdsmæssige Vanskeligheder i Vejen for saadan Benyttelse, og Vandet, som skal bruges paa den nævnte Maade, ikke ødelægges for nogen.

Til Husbrug og Husdyrbrug regnes den Kraft, som bruges til 1) Be-

lysning i og udenfor Hus, 2) Tilberedelse af Mad, 3) Opvarmning af Opholdsrum og 4) Drift af Maskiner, der bruges ved Landbrug, Fiskeri eller Hjemmeindustri.

Opstaar der Strid om, hvormange Hestekræfter behøves for at tilfredsstille Husbrug og Husdyrbrug paa en Ejendom, eller om, hvilket Vand eller Del af Vand skal tillægges Ejendom til det heromhandlede Formaal, hvis der er flere saadanne, skal det afgøres ved en Skønsforretning.

Dog maa der ikke uden Kommunalbestyrelsens Samtykke tillægges nogen Ejendom mere Kraft til Husbrug og Husdyrbrug end svarende til 3 Hestekræfter for hver Person, som gennemsnitligt har haft fast Bopæl paa Ejendommen de 5 Aar, som ligger forud for Skønsforretningen, dog aldrig mere end 50 Hestekræfter. Nægter Kommunalbestyrelsen et saadant Samtykke, kan Sagen indbringes for Lagtinget.

Det er tilladt at benytte paa enhver Maade, som synes bedst, den Kraft, som bliver tilovers fra Husbrug og Husdyrbrug paa de Tider, hvor Kraftforbruget til Husbrug og Husdyrbrug er mindre end det højest tilladte.

Ingen maa tage i Brug det Vand, som er udbygget, eller hvis Udbygning til Kraftudnyttelse i andet Øjemed er paabegyndt, saalange en Skønsforretning i Henhold til tredje Stk. ikke er afsluttet.

Ingen maa udbygge til de ovennævnte Formaal Dele af Vand, som indeholder mere end 100 Hestekræfter, uden at der foreligger Tilladelse fra Kommunalbestyrelsen, og til Tilladelsen kan knyttes de Betingelser, som denne anser nødvendige, for at den bedst mulige Udnyttelse af Vandet i Fremtiden kan finde Sted, ligesom den kan nægte Tilladelsen, hvis det ikke synes muligt at sætte fuldt betryggende Betingelser. Kommunalbestyrelsens Afgørelser kan indankes for Lagtinget.

§ 35. Grundejere er berettigede til at anlægge Dæmning i Vandløb og lede Vandet fra dets naturlige Leje, hvad enten det sker gennem aaben

Grøft, Rør eller Tunnel, hvis det er nødvendigt for den Benyttelse, som er hjemlet i § 34, forsaavidt der ikke gøres mere end nødvendig Skade paa andens Ejendom. Der maa ikke ledes mere fra det naturlige Løb i omhandlede Øjemed end nødvendigt, og Vandet skal dernæst ledes tilbage til sit tidligere Løb, førend det forlader Ejendommen, undtagen der foreligger Overenskomst mellem flere Ejendommes Ejere om Benyttelse af Vandkraften i Henhold til § 34.

Den Vandkraft, som udvindes i Henhold til § 34, maa Grundejeren omsætte til elektrisk Kraft og lede denne ud over Ejendommen gennem elektriske Ledninger over eller under Jorden.

Hvis Grundejeren mener, at det er nødvendigt for ham at benytte anden Mands Ejendom eller Rettigheder for at kunne udnytte sin Ret ifølge § 34, skal han være berettiget til, saafremt Enighed ikke opnaas, at kræve Skøn afholdt, og der skal gives ham Tilladelse til at benytte vedkommende Ejendom, hvis hans Fordel derved er væsentlig større end den andens Skade, og mod at han yder fuld Erstatning.

Vedkommende er pligtig til at efterkomme de Vilkaar, som maatte blive sat vedrørende Opførelsen og Indretningen af de Anlæg, som benyttes til Udvinde af Vandkraft, Omdannelse af den til Elektricitet og Ledelse af denne til Forbrugsstederne.

§ 36. Hvor Vand danner Grænse mellem Ejendomme, har begges Ejere lige Ret til at benytte Vandet i Overensstemmelse med §§ 34—35.

Er Grænsevandet ikke tilstrækkeligt for begge Ejendomme til Tilfredsstillelse af de Krav, som omhandles i § 34, skal hver af Ejerne have Ret til saa meget af Vandkraften, som svarer til den halve Mængde og Faldhøjden, som er foran hans Ejendom, forsaavidt der paa ingen af Ejendommene findes andet lige brugbart Vand til Tilfredsstillelse af Trangen til Kraft i Henhold til § 34. Om Strid opstaar, skal den afgøres ved Skøn.

§ 37. Enhver Kommunalbesty-

relse skal være berettiget til at sætte sig i Besiddelse af ethvert indenfor Kommunen værende Vand for deraf at udvinde Kraft til almene Tarv eller til nyttige Foretagender og lede Kraften gennem Ledninger over eller under Jorden til Forbrugsstederne, dog at ingen berøves det til Husbrug nødvendige Vand.

Hvis der i ovennævnte Henseende bliver Brug for Vand, som tilkommer Ejendom til Kraftudnyttelse i Henhold til §§ 34—36, skal der ydes Erstatning efter Skøn, hvis Enighed ikke opnaas, for det Antal Hestekræfter, som tilkommer Ejendommen.

Hvis Kommunalbestyrelsen anser det nødvendigt i det Øjemed, som omhandles i første Stykke, at sætte sig i Besiddelse af og benytte udbygget Vand eller Vand, hvis Udbyggelse er paabegyndt, eller at expropriere Kraftanlæg eller Kraftledning for derigennem at faa en praktisk Ordning af Kraftledningen i Kommunen, skal den være berettiget dertil mod Ydelse af fuld Erstatning til den, som lider Skade, ved at Vandet tages eller Kraftanlægget eller Kraftledningen exproprieres. Alle de, der har faaet Kraft fra Anlægget eller Ledningen, som exproprieres, skal tilbydes lige megen Kraft, som de før fik, og paa Vilkaar, der ikke er værre end efter de foreliggende Overenskomster. Hvis der opstaar Strid om de heromhandlede Forhold, skal der forholdes efter Reglerne i Lov Nr. 69 af 7. Maj 1881.

Retten efter denne Paragraf kan Kommunalbestyrelsen benytte, naar den selv vil drive et Anlæg, eller naar den vil tillade andre at gøre det.

Kommunalbestyrelsens Beslutning kan efter Reglerne i Lov Nr. 69 af 7. Maj 1881 indankes for Lagtinget.

Saafernt der i en Kommune findes Vand, indeholdende større Kraft, end denne har Brug for, kan en anden Kommune eller andre Kommuner, hvis der indenfor dens eller deres Omraade ikke findes tilstrækkeligt eller lettilgængeligt Vand til Udnyttelse i Overensstemmelse med foranstaaende, og der ikke kan opnaas Enighed, indbringe for Lagtinget Spørgsmaalet om

Adgang til at benytte det overskydende Vand indenfor den førnævnte Kommune, og Lagtinget kan da meddele Tilladelse til at benytte paagældende Vand og under Hensyn til den bedst mulige Udnyttelse af Vandkraften paa Færøerne træffe Afgørelse om, hvormegen Kraft der skal overlades, og hvorledes der i det hele skal forholdes, herunder hvilket Vand eller Del af Vand, der kan benyttes, hvilke Arealer, der skal tillægges, hvorledes der skal forholdes med Ledninger o. s. v. Den Erstatning, som skal ydes, fastsættes paa den i Lov Nr. 69 af 7. Maj 1881 bestemte Maade. Lagtingets Afgørelse kan inden 6 Uger indankes for Justitsministeriet.

§ 38. Naar det i Henhold til § 37 er besluttet at anlægge et Kraftanlæg eller en Kraftledning, er Ejere og Besiddere i den Kommune, hvor Anlægget skal være, pligtige til at taale det paa deres Ejendomme, ligesom de er pligtige til at afstaa Ejendom og Anlæg samt til at taale hvilken som helst Benyttelse af Ejendom, Indskrænkning i Raadighedsrettigheder og enhver Ulempe, som er nødvendig paa Grund af Værkets Udførelse, Vedligehold og Drift, mod fuld Erstatning, som fastsættes ved Søn, om Overenskomst ikke opnaaes.

§ 39. Naar en Kommunalbestyrelse har besluttet at anlægge eller har tilladt at anlægge Vandkraftsanlæg eller elektrisk Ledning, skal den have Enret til at forsyne den Kommune, hvorover Kraftledningerne skal naa, med Elektricitet og til at sælge Elektricitet indenfor Kommunen. Med Kraftanlæg og Kraftledninger, som findes indenfor en saadan Kommune, forholdes efter Bestemmelserne i § 40. Beslutningen om Opførelse af Kraftanlæg eller Kraftledning og om Grænserne for Ledningen skal bekendtgøres 1 Gang i det til offentlige Kundgørelser bestemte Blad.

§ 40. Hvis private Personer, Selskaber eller Kommuner ejer Kraftanlæg eller Kraftledninger indenfor den Kommune, som en Bekendtgørelse efter § 39 omfatter, skal Ejerne, om de ønsker at forstøtte Driften, inden

3 Maaneder fra Bekendtgørelsen meddele Amtmanden dette, og han fastsætter da Grænserne for Foretagendet, forsaavidt Kommunalbestyrelsen giver Tilladelse til at fortsætte Virksomheden. En saadan Tilladelse giver ingen større Ret, end vedkommende havde tidligere, og er derfor ikke til Hindring for, at Kommunalbestyrelsen lader udføre og drive eller give andre Tilladelse til at udføre eller drive Kraftanlæg eller Kraftledninger indenfor Foretagendets Grænser.

§ 41. Vil en Kommune opføre Vandkraftsanlæg eller elektriske Ledninger med det Formaal at forsyne Beboerne i Kommunen med Elektricitet, skal Andragende om Tilladelse dertil indsendes til Amtet inden Anlæggets Paabegyndelse med Projekt over det paatænkte Anlæg samt med Beskrivelse og Overslag. Med Hensyn til Andragendets Bevilgelse og Betingelserne derfor forholdes i Overensstemmelse med Reglerne i Anordning Nr. 14 af 31. Januar 1908 om Stærkstrømsanlæg med dertil hørende Bestemmelser.

§ 42. Kommunen skal lægge Kraftledningen saaledes, at enhver, som ønsker at faa Kraft indenfor Kraftledningens Omraade, kan naa dem paa en ligesaa let Maade, som andre Forbrugere gennemsnitligt kan. Fra disse Ledninger lægger Husejeren Ledning til sig paa egen Regning, undtagen forsaavidt Kommunalbestyrelsen har besluttet, at Anlægget skal bekoste dem til hver enkelt Forbruger. Ønsker nogen, som bor udenfor Kraftledningens Omraade, hvad enten det er indenfor eller udenfor Kommunen, at faa Ledning, skal han være berettiget dertil, hvis Anlægget kan levere mere Kraft, men han maa selv bære alle Omkostningerne, som Ledningen til ham medfører. Samme Ret har Selskaber og andre Kommuner. Opstaar der Uenighed, afgøres Spørgsmaalet af Lagtinget.

En Kommunalbestyrelse er berettiget til at give bedre Betingelser med Hensyn til Ledninger til de Personer, der tegner sig som Aftagere inden fastsat Tid end til dem, der senere tegner sig.

§ 43. Afgifter for elektrisk Kraft skal fastsættes i en Vedtægt, som Kommunalbestyrelsen affatter og Lagtinget stadfæster. For saadan Afgift kan der foretages Udpanning. Vedtægten skal revideres mindst hvert 5 Aar.

Bliver den aarlige Udgift af Anlægget højere end Indtægterne, maa det resterende udbetales af Kommunekassen. Naar dette er Tilfældet, er det tilladt at kræve i Tillægsafgift af de udenfor Kommunen boende Forbrugere en saa stor Del af deres aarlige Afgift ifølge Vedtægten, som Kommunalkassens Tilskud udgør af Anlæggets Indtægter ifølge Vedtægten fra de i Kommunen boende.

Bliver Indtægterne større end Aarsindgifterne, er det tilladt at lade Overskuddet gaa i Kommunens Kasse. Bliver dette Overskud mere end 10% af den samlede Aarsindtægt, skal Forbrugerne udenfor Kommunen have Ret til Tilbagebetaling af, hvad de har betalt det Aar mere end de andre.

§ 44. Kommunalbestyrelsen kan med Amtets Samtykke indenfor de gældende Love vedtage Bestemmelser om Benyttelse af Elektriciteten og om andre Forhold, som angaar Kraftledningen.

§ 45. Hvis Enkeltmand vil skaffe sig elektrisk Kraft til Husbrug og er nødt til i det Øjemed at benytte Vand paa anden Mands Grund, skal det være ham tilladt, hvis han ikke har Adgang til Elektricitet fra nogen eksisterende Ledning og ikke har noget dertil egnet Vand paa sin Grund, eller det vilde blive væsentligt kostbarere at benytte det. Dog skal iagttages Bestemmelserne i § 34 om det Vand, som nogen maatte have Trang til at benytte paa den Maade, som omhandles i 2. og 3. Cap. Der maa ikke uden efter Overenskomst til det nævnte Øjemed tages Vand, som tildeles den Ejendom, hvor paa det findes.

Hvis Expropriation er nødvendig, kan Kommunalbestyrelsen give Tilladelse dertil, og der forholdes da med Vurdering og Erstatning efter Reglerne i § 38. Hvis der tages Vand, som indeholder mere end 50 Heste-

kræfter, kræves Samtykke fra Kommunalbestyrelsen, der kan sætte Betingelser overensstemmende med det i § 34, sidste Stk. foreskrevne. I Tilladelsen skal indrholdes, at Lagtinget skal efter Indstilling fra Kommunalbestyrelsen afgøre Strid om Prisen paa Kraft, forsaavidt den sælges til Befolkningen fra Anlægget, og begge Parter skal være pligtige til at høre sig for Afgørelsen.

§ 46. Om nogen ønsker Kraftledning til Industri og vil opføre Kraftanlæg eller elektrisk Ledningsanlæg i det Øjemed eller for at sælge Befolkningen Elektricitet, skal han, hvis han vil benytte Vand, som indeholder mere end 50 Hestekræfter, indsende Andragende om Tilladelse før Værkets Paabegyndelse til Amtet og samtidigt indsende Projekt over det paalænte Anlæg.

Til Tilladelsen kan knyttes de Betingelser med Hensyn til Vandets Benyttelse, Anlæggets Udførelse, den elektriske Strøms Beskaffenhed og Spænding, som synes nødvendige for at betrygge Offentligheden derunder særlig at sikre, at det bliver muligt senere at faa en heldig Ordning af Kraftledning til Befolkningens Tare i den Kommune eller Landsdel, hvor Kraftanlægget eller Ledningen findes. Endvidere skal der sættes den Betingelse, at Befolkningen, der bor i Nærheden af Ledningen, har Adgang til Kraft paa de Vilkaar, som omhandles i § 45 sidste Stk. Endelig skal der til Tilladelsen knyttes de Betingelser, som maatte være fastsat eller hjemlede i den for Færøerne gældende Lovgivning.

Naar den nødvendige Tilladelse er opnaaet, er vedkommende berettiget til at benytte Vand, som ikke er udbygget, selvom det findes paa anden Mands Grund, dog at ingen berøves det til Husbrug nødvendige Vand. Bliver det nødvendigt at tage Vand, som tildeles Ejendom til Kraftudnyttelse i Overensstemmelse med §§ 34—36, skal det ogsaa være tilladt, forsaavidt dette Vand ikke er udbygget, mod Erstatning efter Skøn, hvis Overenskomst ikke kan opnaas. Be-

stemmelsen i § 38 kommer da ogsaa til Anvendelse.

Hvis der er Tale om til det i første Stykke omhandlede Øjemed at benytte Vand, som indeholder mindre end 50 Hestekræfter, skal der forholdes efter Bestemmelserne i § 45.

§ 47. Om Vand, som er tillagt Ejendom til Kraftudnyttelse, tages til Brug ifølge §§ 37, eller 46, skal dog Rettigheden til Kraftudnyttelse ikke fraskilles Ejendommen, og dens Ejer skal være berettiget til at kræve, at der i Stedet for Erstatning i Penge stilles til hans Raadighed Elektricitet fra Anlægget til Hus- og Husdyrbrug, svarende til det Antal Hestekræfter, som er tillagt hans Ejendom. Han kan forlange, at denne Elektricitet stilles til hans Raadighed med brugbar Spænding paa et Sted paa Ejendommen, som han bestemmer. For Elektriciteten skal han betale en aarlig Afgift, undtagen der foreligger anden Aftale, svarende til Kraftanlæggets Ejers direkte Udgift ved Produktionen af den paagældende Kraft og ved at lede den fra Kraftanlægget til Forbrugsstedet efter nærmere af Amtet fastsatte Regler. Opstaar der Uenighed om Afgiftens Størrelse, skal Amtet afgøre denne.

7. Kapitel.

Vanddragsregulering.

§ 48. Kommunalbestyrelsen er berettiget til indenfor Kommunens Grænser at udføre Anlæg eller andre Foranstaltninger til Regulering af Vandføringen i Vandfald til Kraftudvinding eller andet Øjemed.

Naar det er besluttet at udføre Anlæg som nævnt, er Kommunalbestyrelsen berettiget til Expropriation overensstemmende med § 38.

Har Bestyrelsen faaet udført en Udbygning som omtalt, skal Lagtinget kunne fastsætte, at Ejere af Kraftanlæg og andre Virksomheder, som benytter Udbygningen, skal betale en aarlig Afgift, der bestemmes saaledes, at alle de, som benytter Udbygningen, betaler i Forhold til deres Fordel, dog

aldrig mere, end denne andrager, ligesom alle samlet ikke skal betale mere end, hvad der kræves til at forrente Anlægsomkostningerne med 6% p. a. og betale Anlæggets Vedligehold og Drift og Amortisation i 40—60 Aar. Opstaar der Uenighed om Fastsættelsen af Omkostningerne, skal Spørgsmaalet afgøres ved Skøn.

Lagtinget kan angaaende Benyttelsen af de Vandfald, som Reguleringen omfatter, fastsætte de Bestemmelser, som synes nødvendige for at afværge Skade eller Fare for Befolkningen eller enkelte Personer.

§ 49. Kommunalbestyrelsen kan give andre Tilladelse til at udføre Vanddragsreguleringer paa de Vilkaar, som maatte anses for nødvendige.

§ 50. Hvis en Kommune, et Selskab eller Enkeltpersoner vil udføre Dæmningsanlæg til Brug ved Kraftanlæg, som de er berettigede til eller har faaet Tilladelse til at udføre ifølge 6. Cap., skal Dæmningsanlægget betragtes som et Led i Kraftanlægget paa den Maade, at alle Bestemmelserne i 6. Cap. §§ 41—46 omfatter Reguleringsanlægget, forsaavidt de kan anvendes. Dog kræves særskilt Tilladelse:

- a) Naar Forpagtningen kan medføre en for det almene skadelig Indflydelse paa Færdselen over Vandet eller Fiskeriet deri eller dets Brugbarhed til Vanding.
- b) Naar det medfører, at dyrket eller dyrkbar Jord i saa stort Omfang sættes under Vand eller ødelægges, at det maa anses skadeligt for almene Interesser.
- c) Naar der paa anden Maade kan bevirkes Skade for nogen offentlig Interesse.
- d) Naar det er nødvendigt at raade over anden Mands Grund eller Rettigheder, eller disse kommer til at lide Skade, forsaavidt ikke alle Ejerne eller Indhaverne af Rettighederne er enige om Forpagtningens Udførelse.

Foranstaaende skal ogsaa gælde Udvidelse eller Forandring af ældre Anlæg.

Det, som i denne Lov er bestemt om Vanddragsreguleringer, gælder ogsaa Anlæg eller Arbejder til Forøgelse af Vandføringen ved Ledning af Vand fra andet Vanddrag.

Amtet fastsætter, hvilke Oplysninger skal ledsage Andragendet om Tilladelse til Vanddragsregulering, forsaavidt det ikke er fastsat i Lovgivningen.

§ 51. Synes det tvivlsomt, om de i § 50 a—c omhandlede Betingelser foreligger, kan den, der vil udføre Anlægget, ligesom enhver, der anser det være til sin Fordel, kræve Skønsforretning om dette Spørgsmaal. Skønsmændene skal tilsige Amtmanden med 14 Dages Varsel til at overvære Vurderingen og skal bekendtgøre Tid og Sted, som de skønner tilfredsstillende for dem, der kan tænkes at have Interesse i Sagen.

§ 52. Tilladelse til Vanddragsregulering, som medfører Skade eller Ulempe for almene eller private Interesser, maa i Almindelighed ikke meddeles, undtagen Ulempen eller Skaden maa anses uvæsentlig sammenlignet med den Fordel, som Foretagendet medfører, idet der ogsaa skal tages Hensyn til de projekterede Omkostninger ved Anlægget.

§ 53. Landfogden skal have særligt Eftersyn med, at de paagældende Anlæg er forsvarlige, og Ejeren er altid pligtig til at udføre de Foranstaltninger, som Amtet foreskriver for at forebygge Fare.

§ 54. De Anlæg, som der er erhvervet Tilladelse til at udføre ifølge §§ 49—50, maa ikke nedlægges uden Tilladelse fra Amtet.

Naar et Anlæg nedlægges, er Ejeren pligtig til at træffe de Foranstaltninger, som Amtet fastsætter, for at afværge Fare eller Skade i Nærheden eller paa nedenfor liggende Ejendomme.

Der skal ydes Erstatning efter Skøn for Skade eller Tab som forarsages ved Nedlægningen.

8. Kapitel.

Om Beskyttelse mod Oversvømmelse.

§ 55. Kommunerne og private

har Ret til at sænke et Elveleje, udvide det eller regulere det, danne et nyt Leje, anlægge Dæmning eller udføre andre Foranstaltninger i eller ved Vand for at værne Landet mod Ødelæggelse ved Oversvømmelse.

Hvis det er nødvendigt dertil at benytte anden Mands Grund, kan Kommunalbestyrelsen give Tilladelse til Expropriation overensstemmende med § 38.

Synes Skade eller Fare at ville opstaa for anden Mands Ejendom eller Rettigheder ved de omhandlede Foranstaltninger, eller der kan paaregnes væsentlige Ulemper for den almindelige Færdsel eller Skade eller Fare for det almene Vel, maa Foranstaltningen kun udføres med Tilladelse fra Amtmanden. Til denne kan knyttes de Betingelser, som synes nødvendige.

Skade paa anden Mands Ejendom skal erstattes efter Skøn.

§ 56. Hvis en Kommune iværksætter saadanne Foretagender, som omhandles i foregaaende Paragraf, kan Kommunalbestyrelsen bestemme, at de, som har Fordel deraf, skal deltage i alle Omkostningerne eller en Del deraf ligesom i Vedligeholdelsesudgifterne.

Lignende Bestemmelser kan tages af Kommunalbestyrelsen, hvis et saadant Foretagende, der anses nødvendigt, udføres af en af de interesserede, og alle Ejere, som har Fordel deraf, ikke kan enes om at udføre det i Fællesskab. Kommunalbestyrelsens Beslutning efter denne Paragraf kan inden en Maaned efter at den er meddelt de interesserede, af enhver af disse indbringes for Lagtinget, som træffer endelig Afgørelse.

§ 57. Afgifter efter § 56 kan udpantes.

9. Kapitel.

Forurensning af Vand.

§ 58. Det er forbudt Ejer af industrielt Anlæg at lade flyde ud i Vandet noget Affald fra Bedriften i opløst eller flydende Tilstand af saa-

dan Beskaffenhed, at det er sundhedsfarligt for Mennesker eller Dyr, eller at der derved opstaar Skade for andre, eller at Fiskeriet ødelægges.

Amtmanden kan dog meddele Undlagelse herfra paa følgende Betingelser:

- a) Hvis Vand til Hushush ødelægges, skal Ejeren af Anlægget skaffe et lige saa godt Vandforsyningssted eller betale i Erstatning saa meget, som det vil koste at opføre et nyt lige saa godt Vandforsyningssted. Erstatningen fastsættes ved Skøn.
- b) Hvis Fiskeri ødelægges, skal der efter Skøn ydes fuld Erstatning.
- c) Anlæggets Ejer skal betale efter Skøn Erstatning for den Grund, som ødelægges ved Fjernelsen af Affaldet fra Anlægget.

Enhver Tilladelse af forannevnte Art skal uden Erstatningspligt kunne tages tilbage efter 20 Aars Forløb, om det skønnes nødvendigt.

§ 59. Kommunalbestyrelserne kan indsætte Bestemmelser i de kommunale Sundhedsvedtægter for at forebygge Forurensning, som er af sundhedsfarlig Art og forårsages paa anden Maade end ved industrielle Anlæg.

10. Kapitel.

Om Kloakledning.

§ 60. Er det nødvendigt, til Afledning af Spildevand eller anden flydende Urenlighed fra en eller flere Ejendomme eller en eller flere Kommuner, at Kloakledning anlægges over anden Mands Ejendom, skal Ejeren af denne være pligtig til mod Erstatning at taale saadant Anlæg.

Kan Enighed ikke opnaas, kan Spørgsmaalet om Nødvendigheden af Kloakledningen, dens Indretning og Erstatningen afgøres ved Skøn.

§ 61. Kloakledning skal være lukket, saafremt det ikke under særlige Forhold kan tillades, at den er åben.

§ 62. Hvad der er foreskrevet i 4. Kapitel om Anlæg af Grøfter, skal finde tilsvarende Anvendelse vedrørende Kloakledninger.

11. Kapitel.

Færdsel over Vand.

§ 63. Enhver er berettiget til med Færdoyer at færdes over det Vand, som dertil er egnet fra Naturens Haand eller er gjort egnet dertil.

§ 64. Kommunerne skal være berettigede til at udføre Anlæg i eller ved Vand i det Øjemed at gøre det sejlbart, ligesom en Kommunalbestyrelse kan meddele Selskaber eller private Tilladelse til at opføre saadant Anlæg.

§ 65. Ejere og Brugere har Ret til Erstatning der i Tilfælde af Uenighed fastsættes ved Skøn, for Skade, som Færdsel over Vand forvolder direkte paa Landet eller lovligt opførte og vel vedligeholdte Anlæg i eller ved Vandet ligesom paa lovlig ndsatte Fiskeindretninger, selv om Skaden ikke kan tilregnes vedkommende.

§ 66. Alle, som benytter Vand til Færdsel, er pligtige til at gøre saa lidt Skade som muligt paa Grund, Anlæg eller Fiskepladser.

De, som benytter Vand til Færdsel, har Ret til den Færdsel over det til Vandet grænsende Land og Benyttelse deraf, som er nødvendig, men de maa forårsage saa lidt Skade som muligt og yde fuld Erstatning for saadan efter Skøn.

12. Kapitel.

Almindelige Bestemmelser om Anlæg i Vanddrag.

§ 67. Broer eller andre Anlæg, som bygges i, ved eller over Vand, over hvilket der er almindelig Færdsel, skal opføres saaledes, at de besværliggør Færdselen mindst muligt.

§ 68. Dæmninger og andre Anlæg i Vand, hvor Fisk findes, skal opføres saaledes, at de standser Fisken mindst muligt. Saadanne Anlæg maa ikke

udføres, saaledes at de spærrer Fisken, uden Samtykke fra Amtmanden, der kan knytte de nødvendige Betingelser til en saadan Tilladelse.

§ 69. Anlæg i Vand skal m. H. t. Underlag, Opførelsesmaaden og Soliditet tilfredsstille de Krav, som er nødvendige for at afværge Fare for Menneskeliv, anden Mands Ejendom og offentlige Interesser.

§ 70. Ejeren skal vedligeholde forsvarligt Dæmninger og andre Anlæg, hvis de kan forårsage Skade paa Person eller anden Mands Ejendom.

§ 71. Ejere eller Brugere er pligtige til at finde sig i, at Opmaalinger eller andre forberedende Arbejder og Undersøgelser, som er nødvendige for Udarbejdelse af Udkast til og Overslag over paatænkte Anlæg i Vand udføres paa vedkommendes Grund, mod at der svares Erstatning efter Skøn for forvoldt Skade.

13. Kapitel.

Om Skøn.

§ 72. De i denne Lov omhandlede Skøn afgives under Syssemandens Bestyrelse af 2 af ham tilkaldte Skønsmænd, for Thorshavns og Thorshavns udenbys Sogus Kommune dog under Landfogdens Bestyrelse og af 2 af ham tilkaldte Skønsmænd. Varsel gives som til Forligskommissionerne. Forligsmægling anstilles, forsaavidt saadan er mulig. Inden 4 Uger efter det første Skøns Afgivelse kan Afgørelsen indbringes for Overlandvæsenkommissionen. Dennes Formand er berettiget til at tilkalde sagkyndig Medhjælp.

14. Kapitel.

Straffebestemmelser m. m.

§ 73. Den, som paabegynder et Foretagende, hvortil der ifølge denne Lov kræves Tilladelse, eller udfører Arbejdet anderledes end tilladt, straffes med Bøder eller simpelt Fængsel, forsaavidt Gerningen ikke ifølge andre Bestemmelser medfører højere Straf.

Den, som overtræder Forbud eller Bestemmelser, som er truffet i Ienhold til nærværende Lov, straffes med Bøder eller med simpelt Fængsel indtil 4 Maaneder.

§ 74. Straffesager angaaende Overtrædelser, som omhandles i denne Lov, behandles som offentlige Politisager.

Paatale sker kun, naar nogen forurettet eller vedkommende Myndighed begærer det.

Bøderne tilfalder Hjælpekassen paa det Sted, hvor Overtrædelser har fundet Sted.

§ 75. Denne Lov træder i Kraft den — — —

Fra samme Dag ophæves de Bestemmelser i N. L. 5—11 og andre Bestemmelser, som maatte stride mod denne Lov.

Almindelig Begrundelse af ovenstaaende Lovforslag.

Der indeholdes ikke i gældende Ret noget, der efter min Mening forhindrer, at Lovgivningsmyndigheden til en vis Grad lægger Raadigheden over Vandet i Elve og Søer paa Færøerne ind under det offentlige, naar man samtidig lader Grundejeren beholde de Retligheder som han hidtil har udøvet (navnlig Benyttelse af det nødvendige Vand til Husbrug), og der er mange Hensyn, som taler for Indførelse af en saadan Ordning. Som det fremgaar af ovenstaaende Fremstilling af forskellig fremmed Ret, har mange Lande kodificeret og samlet deres Retsregler om Vandets Benyttelse, og der er Grund til at vi ogsaa gør dette, nu da vi staar over for at tage Vandet i vor Tjeneste i større Grad end hidtil.

Hidtil er Vandet benyttet til Husbrug og ellers kun i meget ringe Udstrækning. Nogle smaa Vandmøller har man haft til Kornmalning. Grundet paa denne ringe Udnyttelse er vor gældende Ret meget ringe af Omfang og spredt. Det maa anses nødvendigt at samle Reglerne, forbedre og supplere dem, og det nye væsentlige Mo-

ment er kommet til, at der nu er Mulighed for, at saa at sige hele Befolkningen kan komme til at nyde godt af, at man kan omskabe den Kraft, som ligger i Vandet, og som i Aarhundreder ubenyttet er strømmet fra „fjells til fjørn“, til Belysning og Varme, idet den i Form af Elektricitet kan føres ud over Landet.

Af Oversigten over fremmed Ret vil fremgaa, at nogle Lande har bygget deres Lovgivning paa det her omhandlede Omraade paa Princippet, at Ejendomsretten til Jorden ogsaa strækker sig til Vandet, som findes paa Grunden, f. Eks. Norge. Men dog har man maattet sætte overordentlig mange Begrænsninger for denne Ejendomsret. Grundejeren maa finde sig i Sejlsads og Fløtning, og han maa ikke, i hvert Fald naar der er Tale om større Udnyttelse, benytte Vandkraften uden Statens Tilladelse (Consession), og saadan kræves ogsaa for Regulering af Vandet osv. Tilbage bliver noget, der vanskeligt kan betegnes som Ejendomsret.

Andre Lande har bygget deres Lovgivning paa det Grundlag, at Vandet snarere er det offentlige eller Almenhedens Eje eller ingen Mands Eje. Vandet i Elve og Søer maa sidestilles med Luften, Lyset og Havet. Dem har enhver en vis almindelig Adgang til at gøre sig nyttig. Saaledes maa ogsaa enhver kunne benytte Vandet, saavidt offentlige Hensyn tillader det. Grundejeren kan naturligvis benytte Vandet paa sin Ejendom, ligesom han nyder Luften over den, men han har ingen Ret dertil i den Forstand, at han foruden at tilfredsstille sit Tarv ogsaa kan udelukke andre fra det derefter overskydende.

Efter at man i de sidste 30 Aar er begyndt at udnytte i større Stil selve Vandkraften, har det vist sig mange Steder, at det var meget uheldigt, at man havde anerkendt Grundejernes Ejendomsret til Vandet. Grundejerne er nemlig begyndt at sælge eller udleje Vandet, og det er saa blevet videregivet eller fremlejet, og der er opstaaet Spekulation, hvilket kan virke uheldigt, idet Befolkningen, naar Vandet

saa engang bliver udbygget, naturligvis man betale den sidste og højeste Købesum gennem højere Elektricitetspriser. Er Lovgivningen imidlertid bygget paa det andet ovenomtalte Grundlag, undgaar man dette og Fossespekulation. Det offentlige kan udbygge eller overlade til andre at udbygge Vandfaldene uden nogen Erstatning for selve Vandet til Grundejeren, medens denne derimod naturligvis maa faa Erstatning for Skade paa Jord og lign.

Særlig hvor der som hos os væsentlig kun bliver Tale om Anlæg til Frembringelse af Belysning og Varme til Befolkningen, vil det være meget uheldigt, om man foruden alle andre Omkostninger ved et Anlæg skal betale maaske 50—75 Kr. pr. H. K. blot for Vandet, som sket i Norge og Sverige. I andre Lande er man derfor gaaet mere og mere over til Offentlighedsprincippet. I Sverige og Norge har man ved Consessionslove og paa anden Maade gjort store Indgreb i de privates Rettigheder, og Consession gives paa de Betingelser, at Vandet og Anlægget, naar en vis Tid (ca. 50 Aar) er forløben, skal tilfalde det offentlige. Paa denne Maade søger man at komme væk fra Privatejendomsretsprincippet.

De faa Steder, hvor der paa Færøerne har været Tale om at kunne færdes med Baad paa Indsøer og ved Udløbet af Elve f. Eks. til Tørvetransport, har det staaet enhver frit for at benytte Vandet til saadan Færd, og hvor det ellers har været muligt for andre end Grundejeren at benytte Vandet, har saadan Benyttelse, saavidt villes, været tilladt. Men hidtil har næsten al Benyttelse saa at sige været bunden til Bosættelse nær Vandet. Først efter at man for nylig har lært at føre Vandkraften gennem elektriske Ledninger i Form af Elektricitet over lange Strækninger, er der aabnet virkelig Mulighed for Almenheden til at nyde godt af Vandet. Lovgivningerne viser, at man tidligere har givet Almenheden Adgang til Benyttelse af Vandet, hvor saadan Benyttelse faktisk var mulig f. Eks. til Færd uden Erstatning til Grundejerne for selve

Benyttelsen af Vandet, og i Lande, hvor der er opstaaet Trang til anden almindelig Benyttelse f. Eks. til Opdyrkningsøjemed, har man, naar saadan Trang er opstaaet, tilladt paagældende, uden Erstatning for selve Vandet, at benytte dette i saadant Øjemed. Naar der nu opstaar Trang for Almenheden til Benyttelse af Vandkraften til Udvikling af elektrisk Kraft til Belysning og Varme, er det en naturlig Fortsættelse af denne Udvikling, at Befolkningen faar Adgang til denne Benyttelse af de Kraftkilder, som Vandet indeholder, uden at der for selve Vandet skal betales Erstatning til Grundejerne, naar der forbeholdes disse Adgang til, hvad der er nødvendigt til deres Husbrug og andet, og naar de faar Erstatning for Beskadigelse af Jord og lignende. Naar man i Norge i 1887 byggede paa Privatejendomsretsprincippet, maa det erindres, at man ikke dengang kendte til at føre Vandkraften udover Landet i Form af Elektricitet. Havde man gjort det, vilde Loven sikkert have set anderledes ud, og dertil kommer, at man netop betryggede Befolkningens Ret til det Brug, som dengang kunde anses for Almenhedsbrug f. Eks. til Færdsel og Fløtning.

Vandkraften stammer fra Nedbøren, og hos os er Forholdet det, at det regner for meget. Der synes noget unaturligt i, at Privatpersoner skal betragtes som eneraadige over al den Kraft, som stammer fra dette i og for sig skadelige Forhold (for megen Regn). Det mest naturlige synes at være, at det bliver Befolkningen, som maa kæmpe sin haarde Kamp mod Naturkræfterne, der ogsaa nyder godt af de Fordele, som Naturkraften (Regnen) medfører, særlig naar den for en væsentlig Del falder paa øde Fjælde og uopdyrkede Strækninger og derfra samles i Elve og Indsøer.

Af alle disse Grunde mener jeg, at vor Lovgivning om Vands Benyttelse bør bygges saaledes, at Befolkningens Adgang til Vandkraften sikres, idet der ikke findes bindende Bestemmelser i gældende Ret, der forhindrer Lovgivningsmagten i at tage et saadant Standpunkt.

En Hovedregel er netop, at Grundejeren skal lade Vandet løbe, som det fra gammel Tid har løbet. Der er sikret ham visse Rettigheder til Benyttelse af Vand til Husbrug og saadan Ret bør stadig sikres ham, men naar man gør det og sikrer ham en Del yderligere, f. Eks. en vis elektrisk Kraft, har han intet at klage over. — Der er ikke sket Indgreb i hans Rettigheder, men givet Regler, som tilstiger at sikre Almenhedens Interesser og at sikre Befolkningens Raadighed over det Vand, som Grundejeren ikke har nødig.

Paa et saadant Grundlag har jeg derfor bygget mit Forslag. Som Vejledning har jeg brugt de ovenfor nævnte Love og Forslag fra andre Lande, ligesom jeg har taget Hensyn til det Forslag, som indeholdes i den færøske Landbokommis-sions Betænkning af 1911. I sidstnævnte Forslag har man foreslaaet forskellige Hovedregler om, hvem Raadigheden over ferske Vande tilkommer. Man har med Vilje udgaaet Ordet „Ejendomsret“ til Vand i Mod-sætning til den norske Vasdragslov. Man har formentlig herved villet udtrykke, at Grundejeren ikke har Ejendomsret til Vandet efter færøsk Ret, eller at dette i hvert Tilfælde er tvivlsomt. Naar man derfor foreslaar, at Raadigheden over Vand tilkommer Grundejeren, mener jeg, at dette Forslag er for vidtgaaende, idet man kan nøjes med at sikre Grundejeren en vis Raaden og iøvrigt overlade Raadigheden over disse værdifulde Kraftkilder til det offentlige til fælles Bedste, og naar det udtales, at det stemmer med gældende Ret, at Grundejeren har Raadighed over Vandet paa Ejendommen, og at dette særlig hjemles i Norske Lov 5—11—5, da mener jeg ogsaa, at denne Udtalelse gaar for vidt. Ifølge gældende Ret er der tillagt Grundejeren en vis Raadighed, og denne begrænses ikke i hvert Tilfælde nærværdigt ved mit Forslag. Der udtales i Motiverne, at der paa Færøerne ikke er knyttet særdeles store Interesser til Benyttelsen af de ferske Vande, hvilket formentlig skyldes, at Spørgsmaa-

let om at benytte disse til Frembringelse af elektrisk Kraft dengang ikke har været fremme. Dette forklarer ogsaa Forslaget om Grundejerens Raadighed, og at man har indskrænket sig til nogle faa Hovedregler.

N. L. 5—11—5 siger, at hvis Elv bryder eller forandrer sit Løb, „ejer“ den Elven, som ejede Jorden, hvor den brød. Denne Regel er den samme, som findes i Magnus Lagabøters Landslov af 1288 VII—48, og sammenholdt med sin oprindelige Kilde og de andre Bestemmelser, der findes ved Si-

den af, og Kapitlets Overskrift kan der ikke lægges mere i Bestemmelsen, end at Lovgiveren har villet give en Regel om Fiskeriretten. Ordet „Elv“ skal altsaa forstås som „Fiskeelv“. Givet er det, at der ikke paa Magnus Lagabøters eller Kristian den Femtes Tid var Tale om at udnytte Vandkraften til Frembringelse af Elektricitet eller lignende. Hovedinteressen var Fiskerirettigheder og lignende, som naturligt var at lægge under Grundejerens Raadighed.

II. Forslag til Beslutning om Fosseudvalg.

§ 1. Efter hvert ordinært Valg vælger Lagtinget 3 af dets Medlemmer til at danne et Fosseudvalg, som mellem Tingsamlingerne repræsenterer Tinget i alle Sager vedrørende Vand, og iøvrigt udfører de Forretninger, som maatte blive henlagte til det.

§ 2. Udvalget vælger sin Formand og bestemmer sin Forretningsorden. Det skal være berettiget til at supplere sig med et sagkyndigt Medlem, som dog er uden Stemmeret.

§ 3. Udvalget skal samle Oplysninger om Vandfald og Indsøer i Landet og optage nødvendige Fortegnelser derover.

§ 4. Andragender om Tilladelse til Vanddragsreguleringer eller Opfø-

relse af Elektricitetsanlæg skal tilstilles Udvalget til Erklæring, og dette skal yde Kommuner, Selskaber eller private, som agter at opføre saadanne Anlæg til Befolkningens Forsyning, alle nødvendige Oplysninger, som maatte ønskes, mod at Udvalgets Udgifter refunderes af vedkommende.

Bemærkninger.

Siden 1919 har Lagtinget hvert Aar udsat et Fosseudvalg, og det synes hensigtsmæssigt at henlægge den Myndighed, som ifølge Forslaget om Vands Benyttelse er tillagt Tinget, imellem Tingsamlingerne til et fast Udvalg, som dog bør kunne supplere sig med et sagkyndigt Medlem.

III. Forslag vedrørende Udnyttelsen af Vandkraften.

1) Lagtinget stiller til Kommunernes Disposition, om saadant ønskes, de Oplysninger, som Tinget er i Besiddelse af vedrørende den hensigtsmæs-

sigste Udnyttelse af Vandkraften, og fremskaffer yderligere Oplysninger gennem Fosseudvalget. Saadanne Oplysninger kan efter Tingets eller Ud-

valgets Skøn ogsaa meddeles andre.

2) Tinget anbefaler, at Kommuner faar Laan og Statsstøtte til formaalstjenlige Elektricitetsanlæg, og vil yde Støtte til saadanne Anlæg.

3) Tinget eller Fossendvalget tager Initiativet til Dannelse af et Andelsselskab med det Formaal at

udbygge en eller flere Kraftkilder paa Strømø eller Østerø til Forsyning af disse Øer og eventuelt andre Øer med elektrisk Kraft.

Bemærkninger.

Begrundelsen af dette Forslag findes ovenfor under B.

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased by 1.5 million (1990-1999) (Office of National Statistics 2000).

There is a growing awareness of the need to address the health care needs of the elderly population. The Department of Health (1999) has identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS. The Department of Health (1999) has also identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS.

The Department of Health (1999) has identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS. The Department of Health (1999) has also identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS.

The Department of Health (1999) has identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS. The Department of Health (1999) has also identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS.

The Department of Health (1999) has identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS. The Department of Health (1999) has also identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS.

The Department of Health (1999) has identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS. The Department of Health (1999) has also identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS.

The Department of Health (1999) has identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS. The Department of Health (1999) has also identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS.

The Department of Health (1999) has identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS. The Department of Health (1999) has also identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS.

The Department of Health (1999) has identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS. The Department of Health (1999) has also identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS.

The Department of Health (1999) has identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS. The Department of Health (1999) has also identified the need to improve the health care of the elderly as a priority for the NHS.

the 1990s, the number of people in the UK who are employed in the public sector has increased by 1.5 million, from 2.5 million in 1980 to 4 million in 1995. The public sector has grown from 10% of the economy to 15% of the economy.

The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK.

The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK.

The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK.

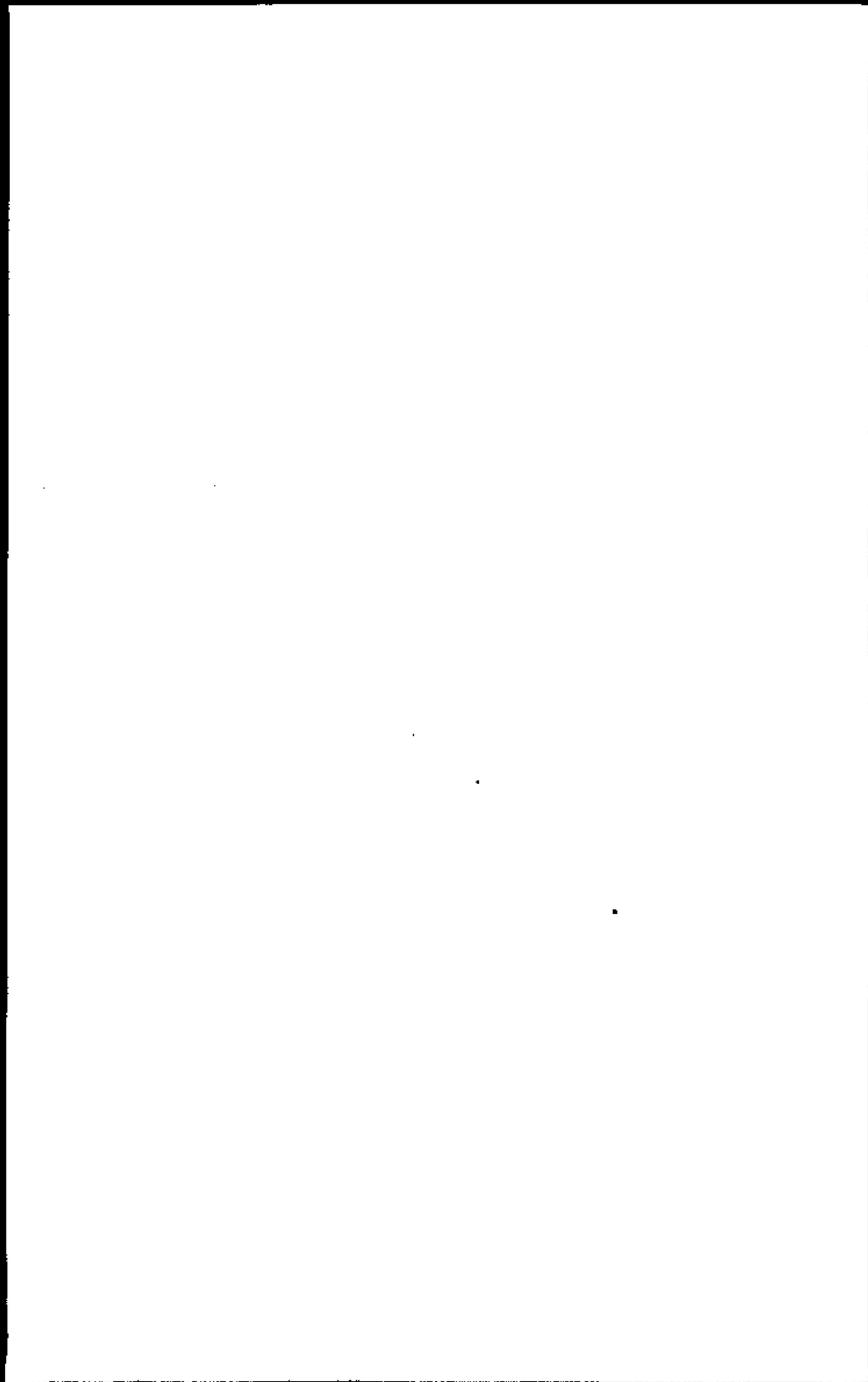
The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK.

The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK.

The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK.

The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK.

The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK. The public sector has grown in size and importance, and it is now the largest employer in the UK.

OVERSIGT

over

Færoernes Amtskommunes økonomiske Status

til Brug for Lagtinget

1923.

Regnskab for Færø

for Aaret fra 1. Oktober 1921

Indtægt:

I. Beholdning den 1. Oktober 1921:	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
Hos Regnskabsføreren	4487	41		
Restancer af Skat og Leje samt Kommunernes Bi- drag til Fonden	30415	35		
			34902	76
II. Udskrivning i Regnskabsaaret 1921—22 paa Jordegodset og Kom- munerne			132179	28
III. Kendelser for Handelsbeviser			1437	50
IV. Statstilskud i Henhold til Lov af 15. Maj 1903			3000	00
V. Diverse Indtægter			123	44
VI. Refusion af forskudsvis afholdte Udgifter vedrørende smitsomme Sygdomme			1132	71
VII. Refusion af Delinkventomkostninger			426	08
VIII. Refusion af forskudsvis afholdte Udgifter til Vejanlæg m. v.			12671	91
IX. Refusion af Alimentationsbidrag			4543	90
X. Gæld den 30. September 1922:				
Til Føroya Banki			90953	94
			281371	52

Amts Repartitionsfond

til 30. September 1922.

Udgift:

A. Gæld den 1. Oktober 1921:	Kr.	Ø.
Til Føroya Banki	51283	00
B. Udgifter vedrørende Lagtingshuset	1271	32
C. Lagtingsmændenes Diæter og Rejsseudgifter	17941	64
D. Andre Udgifter vedrørende Lagtingsarbejdet	11548	94
E. Udgifter til Justitsvæsenet	2905	16
F. Udgifter til Valgvæsenet	409	51
G. Udgifter til Medicinalvæsenet	12524	09
H. Tilskud til Sanatoriets Drift og Vedligehold	28246	81
J. Udgifter til Skolevæsenet (herunder Pensionsfonden)	3738	93
K. Udgifter til Landbruget	236	99
L. Renter af Gæld	31018	65
M. Afdrag af Gæld	12299	69
N. Undersøgelsen af Vandkraften	11310	76
O. Forskellige Udgifter	4370	40
P. Udgifter til kommunale Vejanlæg m. v.	26542	67
Q. Delinkventomkostninger	607	40
R. Udgifter vedrørende smitsomme Sygdomme	6957	35
S. Alimentationsbidrag	4620	00
T. Beholdning den 30. September 1922:	Kr.	Ø.
Restancer af Skat m. v.	44684	10
Kontant hos Regnskabsføreren	8854	11
	53538	21
	281371	52

Nr. 1.

Amtsrepartitions

pr. 30. Sep

Aktiver:

	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
1. Forskud i Regnskabet.....	3217	98		
2. Restancer af Skat af Jordegodset.....	7246	83		
3. Restancer af Bidrag fra Kommunerne.....	37437	27		
4. Kassebeholdning.....	8854	11		
			56756	19
Balance.....			771043	36

827799 55

Fonden ejer:

Sanatoriet.....	Kr. 200000,00
Lagtingshuset med Inventar.....	- 17500,00
Arresthuset.....	- 8400,00
Dampskibet „Smiril“, købt i 1919....	- 60000,00
Aktier i P/f. Skipafelagið Føroyar.....	- 350000,00

fondens Status

tember 1922.

Passiver:

	Kr.	Ø.
1. Restgæld til „Bikuben“ iflg. Obligation af 21. September 1907 pr. 11. Juni Termin 1922. (Halvaarlig Rente og Afdrag 1526 Kr. 75 Ø.)	32835	03
2. Restgæld til Kreditforeningen iflg. Oblg. af 17. Novbr. 1911 pr. 11. Juni Termin 1922. (Halvaarlig Rente og Afdrag 1092 Kr. 92 Ø.)...	27100	80
3. Restgæld til samme iflg. Oblg. af 15. Novbr. 1919 pr. 11. Juni Termin 1922. (Halvaarlig Rente og Afdrag 4009 Kr. 00 Ø.).....	92199	60
4. Restgæld til samme iflg. Oblg. af 12. Aug. 1919 pr. 11. Juni Termin 1922. (Halvaarlig Rente og Afdrag 11413 Kr. 50 Ø.).....	336459	70
5. Laan fra Kvæsturen og Sorø Akademi iflg. Oblg. af 12. Aug. 1922.	100000	00
6. Restgæld til økonomisk Fond pr. 11. Juni Termin 1922: Kr. Ø.		
Til Sanatoriet iflg. Oblg. af 17. Novbr. 1914 (ældre Gæld).....	10178	33
iflg. Obligationer.....	15252	84
	25431	17
7. Restgæld til Amtsfattiggkassen pr. 11. Juni Termin 1922: Kr. Ø.		
Til Sanatoriet iflg. Oblg. af 17. Novbr. 1914 (ældre Gæld).....	10178	33
iflg. Obligationer.....	4240	98
	14419	31
8. Laan fra Fonden til Jordehvalrettighedens Afløsning.....	30000	00
9. Laan fra Færø Amts Sparekasse	43000	00
10. Laan fra samme (Halvaarligt Afdrag 500 Kr.)	18000	00
11. Gæld til Statskassen, Rest af Forskud paa Dyrtidstillæg.....	17400	00
Gæld til Føroya Banki pr. 30. September 1922.....	90953	94
	827799	55

Laanet Nr. 3 angaar D/S. „Smiril“, Laanene Nr. 4 og 10 P/f. Skipafelagð Føroyar og Laanet Nr. 5 Dronning Alexandrines Hospital.

Regnskabet for 1920—21 udviste et Underskud pr. 30. September 1921 paa 16380 Kr. 24 Ø. Regnskabet for 1921—22 sluttede med et Underskud paa 37415 Kr. 73 Ø., altsaa en Nedgang paa 21035 Kr. 49 Ø.

Overslag over Amts

for Aaret

Indtægt:

	Kr.	Ø.
Paalignet paa Jordegodset i H. t. Lov af 5. Marts 1920.....	8517	48
Tilskud fra Statskassen	3000	00
Andre Indtægter (Renter og Handelsbevillinger m. v.)	c. 1500	00
At tilvejebringe.....	129558	89

Indtægterne anslaaet til... 142576 37

Udgifterne til Vandkraftsundersøgelserne har i indeværende Regnskabsaar udgjort 10249 Kr. 80 Ø. Den samlede Udgift udgør herefter 51931 Kr. 20 Ø. Der resterer endnu en Udbetaling paa c. 1000 Kr.

repartitionsfonden

1923—24.

Udgift:

		Kr.	Ø.
Udgifter til	Lagtinget	c.	30000 00
—	- Justits-, Polit- og Fattigvæsen.....	c.	3500 00
—	- Valgvæsenet.....	c.	4000 00
—	- Medicinalvæsenet.....	c.	5000 00
—	- Lægestillinger.....	c.	5000 00
—	- Jordemodervæsenet.....	c.	2500 00
—	- Skolevæsenet (Understøttelse samt Fripladser).....	c.	1600 00
—	- Landbruget.....	c.	300 00
—	- Renter og Afdrag af Gælden til „Bikuben“.....		3053 50
—	- — — — — — — — — — — „Kreditforeningen“.....		2187 50
—	- — — — — — — — — — — Amtsfattigkassen.....		1020 00
—	- — — — — — — — — — — Økon. Fond.....		1525 87
—	- Renter af Laan fra Færø Amts Sparekasse stort 43000.....		6450 00
—	- — — — — — — — — — — Fonden for Jordehvalsrettighedens Afløs-		
	ning, stort 30000 Kr.		1350 00
—	- Renter og Afdrag paa Laan fra „Kreditforeningen“ i Anledning		
	af Aktietegning i P/f. Skipafelagið Føroyar, opr. stort 350000 Kr.		22827 00
—	- Renter og Afdrag paa Laan fra Færø Amts Sparekasse i samme		
	Anledning, opr. stort 20000 Kr.		1950 00
—	- Renter og Afdrag paa Laan fra „Kreditforeningen“ i Anledning		
	af Køb af Dampskibet „Smiril“, opr. stort 100000 Kr.		8012 50
—	- Renter og Afdrag paa Laan fra Kommunitetet i Anledning af		
	Hospitalets Opførelse, stort 100000 Kr.		6000 00
—	- Tilskud til Røntgen i H. t. Lagtingsbeslutning 1919.....		300 00
—	- Dækning af Sanatoriets Underskud.....	c.	5000 00
—	- Biblioteksvæsenet i H. t. Lagtingsvedtagelse 1919		2000 00
—	- Dyrlægen		1500 00
—	- Tilskud til Hjemmet for Vanføre i H. t. Lagtingets Vedtagelse		
	1921		100 00
—	- Tilskud til Dampskibsforbindelsen mellem Færøerne indbyrdes		3500 00
—	- Udgifter ved Befordring i offentligt Øjemed.....		1500 00
—	- Tilbagebetaling til Statskassen af Forskud paa Dyrtidstilskud .		17400 00
—	- Forskelligt (herunder Renten af Amtsfondens Kassekredit i		
	Føroya Banki samt eventuelle Overskridelser).....		5000 00
Udgifterne anslaaet til...			142576 37

Nr. 2.

Færø Amts økono

pr. 30. Sep

Aktiver:

	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
A. Grundfonden	30056	00		
B. Obligationer	10775	17		
C. Disponible Midler:				
1. I Færø Amts Sparekasse.....	11441	21		
2. Restancer	5583	72		
3. Kontant	3657	10		
			20682	03
				61513 20

Grundfonden henstod i Panteobligationer fra andre Lagtingskasser.
 Den forøges aarlig med 1000 Kr., jfr. Lagtingsbeslutning af 1902.
 Restancerne hidrører hovedsagelig fra skyldige Renter.

Formodet Status pr.

over de dispo

Den disponible Beholdning pr. 1. Oktober 1922 + forventede Indtægter
 indtil 30. September 1923.

	Kr.	Ø.
A. Beholdning den 1. Oktober 1922, jfr. ovenfor	20682	03
B. Forventede Indtægter i Tiden fra 1. Oktober 1922 til 30. September 1923:		
1. Renter	2000	00
2. Indtægter af Grindefangster	1500	00
3. Indtægt af Størhvalfangsten	5000	00
4. Andre Indtægter	0	00
		8500 00
At overføre...	29182	03

misk Fonds Status

tember 1922.

Fortegnelse over

de Færø Amts økonomiske Fond tilhørende Panteobligationer den 30. September 1922.

Aktiv Nr.	Debitorernes Navne	Obligationernes Dato	Opriindelig Størrelse	Rest- paalydende
21	a. <i>Obligationer, der forrentes med 4 $\frac{1}{2}$ % pro Anno:</i> Grindegarnet i Vestmanhavn	3. Novbr. 1888	4400 00	4400 00
44	b. <i>Obligationer, der forrentes og afdrages med 6 $\frac{1}{2}$ % pro Anno:</i> Færø Amts Repartitionsfond	2. Oktbr. 1906	4000 00	} 6785 55
49	Samme	24. Novbr. 1908	4000 00	
50	Samme	17. Novbr. 1914	12000 00	
51	Samme	30. Septbr. 1919	8467 29	8467 29
53	Kirkekasserne (forrentes med 4 $\frac{1}{2}$ % p. a.)	23. Septbr. 1920	10000 00	10000 00

Kr. 39831 17

30. September 1923

tilføje Midler.

A. Administration:	Kr. Ø.	Kr. Ø.
1. Løn til Regnskabsfører og Revisor, Trykning... c.	250 00	
2. Lagtingets Tillidsmand	300 00	
		550 00
B. Tilskud til Landingssteder, bevilgede i 1921	772 87	
— — — — — 1922	3895 09	
		4667 96
C. Tilskud til Broer, bevilget i 1921	497 86	
— — — — — 1922	1529 63	
		2027 49
At overføre...		7245 45

	Kr. Ø.
Overført...	29182 03

alt...	29182 03

ad A. Til disponible Midler er henregnet Økonomisk Fonds Midler med Undtagelse af Grundfonden og det i Obligationer anbragte Beløb paa 10775 Kr. 17 Øre.

Fondens Andel i Hvalfangsten androg i 1911: 9676 Kr. 80 Ø., i 1912: 4378 Kr. 03 Ø., i 1913: 3811 Kr. 97 Ø., i 1914: 4957 Kr. 06 Ø., i 1915: 8064 Kr. 00 Ø., i 1916: 5385 Kr. 60 Ø., i 1917: 0 Kr. 00 Ø., i 1918: 0 Kr. 00 Ø., i 1919: 0 Kr. 00 Ø., i 1920: 10421 Kr. 60 Ø., i 1921: 5640 Kr. 00 Ø., i 1922: 5280 Kr. 00 Ø. og for 1923 anslaaet til 5000 Kr. 00 Ø.

Siden 1913 er der fanget 133, 172, 280, 191, 347, 188 og 176 Størhvaler samt 166, 291, 1198, 270, 265, 848, 153, 800, 1076 og 483 Grindhvaler.

		Overført...	Kr. Ø.	7245 45
D.	Til Fremme af Oplysning:			
	Aftenskoler	c.	Kr. Ø.	
	Højskolen		200 00	
			600 00	
				800 00
E.	Vedkommende Grindefangster:		Kr. Ø.	
	1. Erstatning for Skade og andre Udgifter		300 00	
	2. Henlæggelse til Fonden for Jordehvalsrettighedens			
	Afløsning, jfr. Reglementet 14. Juni 1909		300 00	
				600 00
F.	Henlæggelse til Grundfonden			1000 00
G.	Forskelligt:		Kr. Ø.	
	Træplantning paa Færøerne (fra 1. Okt. 1917 i 5 Aar,			
	forhøjet i 1920)		800 00	
	Overført til Amtsrepartitionsfonden i H. t. Lagtingets			
	Vedtagelse af 1. September 1920		6000 00	
				6800 00
	<i>Formodet Status med Hensyn til disponible Midler 30. September 1923..</i>			12736 58
		Ialt...		29182 03

Overslag over Færø

for Aaret

Indtægter:

A. Beholdning:		Kr. Ø.
Forventet Beholdning af disponible Midler 1. Oktober 1923		12736 58
B. Forventede Indtægter for Tiden fra 1. Oktober 1923 til		
30. September 1924:	Kr. Ø.	
1. Renter	1500 00	
2. Indtægter af Grindetangster	600 00	
3. Storchvalfangsten for Aaret 1923—24	5000 00	
		7100 00

Samlet Sum... 19836 58

Amts økonomiske Fond

1923—24.

Udgifter:

A.	Administration:	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
	1. Løn til Regnskabsfører, Revisor, Trykning o. s. v. . c.	300	00		
	2. Lagtingets Tillidsmand vedr. Broer og Landingssteder c.	300	00		
				c.	600 00
B.	Landingssteder:				
	Der foreligger Andragender				X
C.	Broer:				
	Der foreligger Andragender				X
D.	Vejc:				
	Der foreligger Andragender				X
E.	Til Fremme af Industri og Haandværk				X
F.	Til Fremme af Oplysning:	Kr.	Ø.		
	1. Til Aftenskoleundervisning (Beslutning af 13. September 1906. Tid. A. Side 257) indtil videre . . .	200	00		
	2. Til Højskolen ved Thorshavn	600	00		
	3. Rejseunderstøttelse til Lærere	300	00		
					1100 00
G.	Forskellige andre Andragender				X
H.	Vedrørende Grindfangsten:	Kr.	Ø.		
	Henlæggelse til Jordafslønningsfonden	200	00		
	Erstatning for Skade og andre Udgifter	300	00		
					500 00
I.	Forskelligt:				
	Tilskud til det danske Hedeselskab: Træplantning paa Færøerne .			800	00
K.	Henlæggelse til Grundfonden			1000	00
				Ialt . . .	4000 00
				Balance . . .	15836 58
				Samlet Sum . . .	19836 58

Status har været, for saa vidt angaar

	Grundfonden:	Den øvrige Formue:
1. Oktober 1917:	25056 Kr.	22117 Kr. 15 Ø.
1. — 1918:	26056 —	16278 — 49 —
1. — 1919:	27056 —	10836 — 16 —
1. — 1920:	28056 —	13209 — 98 —
1. — 1921:	29056 —	6562 — 51 —
1. — 1922:	30056 —	20682 — 03 —
1. — 1923:	31056 —	23511 — 75 — (anslaet)

Nr. 3.

Færø Amts Fattig

pr. 30. Sep

		Kr. Ø.
A. Grundfonden.....		37500 00
B. Disponible Midler:	Kr. Ø.	
1. Forskud	2143 75	
2. Restancer.....	4140 00	
3. Kontant Beholdning.....	9501 50	
		15785 25
	Ialt. . .	53285 25

Formodet Status pr.

Over de dispo

Den disponible Beholdning pr. 1. Oktober 1922 + forventede Indtægter
indtil 30. September 1923.

		Kr. Ø.
A. Beholdning den 1. Oktober 1922, jfr. ovenfor		15785 25
B. Forventede Indtægter for Tiden fra 1. Oktober 1922 til til 30. September 1923:	Kr. Ø.	
1. Renter.....	1000 00	
2. Grindefangster	600 00	
3. Størhvalfangsten	700 00	
4. Bøder	10 00	
5. Handelsbevillinger ifølge Lov 1855, 1881 og 1913	400 00	
6. Andre Indtægter (Afgifter af Arv, Testamenter og Ga- ver, Embedsudnævnelser, Firmaanmeldelser m. m.)	12500 00	
		15210 00
	Ialt. . .	30995 25

ad A. Til disponible Midler er henregnet Amtsfattiggassens Midler
med Undtagelse af Grundfonden.

kasses Status

tember 1922.

Fortegnelse

over

de Færø Amts Fattigkasse tilhørende Panteobligationer den 30. September 1922.

Aktiv Nr.	Debitorernes Navne	Obligationernes Dato	Oprindelig Størrelse	Rest- paalydende
	a. <i>Obligationer, der forrentes og afdrages med 6 % pro Anno:</i>			
161	Færø Amts Repartitionsfond	25. Septbr. 1902	} 5000 00	4240 98
162	Samme	14. Oktbr. 1902		
163	Samme	29. Maj 1903		
176	Samme	17. Novbr. 1914	12000 00	10178 33
	b. <i>Obligationer à 4 %, hvori Afdrag ikke er betinget:</i>			
179	Driftsudvalget for Sanatoriet	13. Decbr. 1913	7000 00	7000 00
	c. <i>Obligationer à 4 %, at afdrage i 10 Aar:</i>			
180	Kirkekasserne		15000 00	15000 00
				Kr. 36419 31

30. September 1923.

nible Midler.

Udgifter:		Kr. Ø.
Administration m. m.		300 00
Tilskud til Kommuners Fattigkasser (Lagtingsbeslutning)		450 00
		Kr. Ø.
Tilskud til Sygehuse {	til Amtshospitalet	800 00
	til Klaksvig	600 00
	til Suderø	600 00
		2000 00
Tilskud til Døvstummes Oplærelse		1000 00
Udgifter til Underholdningsbidrag		1700 00
Henlæggelse til Grundfonden		500 00
		Ialt . . . 5950 00
Forventet Status med Hensyn til disponible Midler 30. September 1923 . .		25045 25
		Ialt . . . 30995 25

Hvis Amtsfattigkassen skal yde et Tilskud til Pensionsfonden paa 2000 Kr., vil de disponible Midler gaa ned med dette Beløb.

Overslag over Færø

for Aaret

Indtægter:

		Kr.	Ø.
A. Beholdning:			
Forventet Beholdning af disponible Midler 1. Oktober 1923		25045	25
B. Forventede Indtægter i Tiden fra 1. Oktober 1923 til			
30. September 1924:		Kr.	Ø.
1. Renter		1000	00
2. Grindfangster		600	00
3. Storhvalfangsten		700	00
4. Handelsbevillinger ifølge Lov af 1855, jfr. 1881 og 1913.....	}	400	00
Handelsbevilling for Handel tra Skibe (Lov 1892)		10	00
5. Bøder		2000	00
6. Andre Indtægter (Afgifter af Arv, Testamenter og Gaver, Embedsansættelse, Firmaanmeldelse m.m.)			
			4710 00
	Samlet Sum...	29755	25

Amts Fattigkasse

1923—24.

Udgifter:

		Kr. Ø.	Kr. Ø.
Administration	c.	300 00	
Tilskud til Sygehuse, som foran		2000 00	
Tilskud til Døvstummes Oplærelse	c.	1000 00	
Udgifter til Underholdsbidrag	c.	1700 00	
Henlæggelse til Grundfonden		500 00	
		Ialt...	5500 00
		Balance...	24255 25

Samlet Sum... 29755 25

Status har været, for saa vidt angaar

	Grundfonden:	den disponible Formue:
1. Oktober 1915:	34000 Kr.	15907 Kr. 05 Ø.
1. — 1916:	34500 —	16941 — 31 —
1. — 1917:	35000 —	15700 — 91 —
1. — 1918:	35500 —	16054 — 93 —
1. — 1919:	36000 —	16106 — 93 —
1. — 1920:	36500 —	14031 — 27 —
1. — 1921:	37000 —	10148 — 26 —
1. — 1922:	37500 —	15785 — 25 —
1. — 1923:	38000 —	25045 — 25 — (anslaaet)

Nr. 4.

Sanatoriet

pr. 30. Sep

(jfr. Beretning og

Aktiver:

Beholdning den 30. September 1922:	Kr. Ø.	Kr. Ø.
a. Sanatoriets Tilgodehavende hos Patienter.....	1440 40	
b. Statskassens Tilskud for Juli Kvartal 1922.....	8447 50	
c. Kontant Beholdning.....	226 37	
		10114 27
Balance.....		16756 36
	Ialt...	26870 63

Det bemærkes, at Renter og Afdrag af Anlægssummen afholdes af Amtsrepartitionsfonden.

	pr. Kostdag:	pr. Patientdag:
Udgifterne til Forplejning var i 1912—13	76,98 Ø.	110,05 Ø.
1913—14	79,00 —	112,05 —
1914—15	88,70 —	118,20 —
1915—16	98,00 —	126,60 —
1916—17	128,80 —	164,00 —
1917—18	195,60 —	249,70 —
1918—19	260,03 —	307,50 —
1919—20	348,00 —	468,80 —
1920—21	277,00 —	368,80 —
1921—22	193,97 —	254,55 —

i Høydal

tember 1922

Driftsregnskabet).

Passiver:

Gæld den 30. September 1922:	Kr. Ø.	Kr. Ø.
a. Til Færø Amts Fattigkasse.....	7000 00	
b. Til Føroya Banki.....	19870 63	
		26870 63
	Ialt...	26870 63

Hvad Sanatoriets *Anlægssum* angaar, henvises til Oversigten i Lagtingstidende 1914 og 1915.

Driftsregnskabet for den forløbne Tid er, naar bortses fra Forrentning og Afdrag af *Anlægssummen*, saaledes:

i Tiden fra Maj 1908 til 31. Marts 1910.....	10035	Kr. 42 Ø.	Underskud
1. April 1910 til 30. September 1911.....	4881	— 45 —	—
1. Oktober 1911 - 30. — 1912.....	1676	— 65 —	Overskud
1. — 1912 - 30. — 1913.....	812	— 35 —	Underskud
1. — 1913 - 30. — 1914.....	1210	— 20 —	—
1. — 1914 - 30. — 1915.....	3421	— 93 —	Overskud
1. — 1915 - 30. — 1916.....	3251	— 18 —	—
1. — 1916 - 30. — 1917.....	1222	— 17 —	Underskud
1. — 1917 - 30. — 1918.....	15960	— 59 —	—
1. — 1918 - 30. — 1919.....	24954	— 20 —	—
1. — 1919 - 30. — 1920.....	66858	— 05 —	—
1. — 1920 - 30. — 1921.....	45383	— 22 —	—
1. — 1921 - 30. — 1922.....	19098	— 67 —	—

Aktiver:

Beholdning den 30. September 1922:	Kr. Ø.
1. Kontant Beholdning.....	6516 64
2. Indestaaende i Færø Amts Sparekasse.....	281 27
3. Restancer.....	19348 02
Balance pr. 30. September 1922.....	180411 95

Ialt... 206557 88

Balancen er 7242 Kr. 95 Ø. ringere end forrige Aar.

Som det vil ses af selve Regnskabet, er der et Underskud paa 24549 Kr. 01 Ø.

Telefonnettet var pr. 30. September 1922:

Lokale Telefonnet	350 km Luftledninger
Mellembys —	40 — Søkabler
	920 — Luftledninger

Der er 59 Centralstationer, deraf 24 offentlige Samtalestationer med Box. 389 Abonnenter. Der er i Aarets Løb ført 134564 Gebyrsamtaler mod 132589 forrige Aar og 152828 i 1919—20. Fremgangen er altsaa 1975 Samtaler eller 1,5 % fra i Fjor til i Aar mod en Tilbagegang paa 20239 eller 13,2 % fra 1919—20 til 1920—21.

væsenet

tember 1922

Regnskabet vedlagte Driftsberetning).

Passiver:

Gæld:

Telefonvæsenets Obligationsgæld pr. 11. Juni Termin 1922:		Kr.	Ø.
1. Til Livsforsikringsselskabet „Danmark“ ifølge Obligation af 25. August 1906. (Halvaarlig Rente og Afdrag 4051 Kr. 95 Ø.)	86232	37	
2. Til Forsørgelsesforeningen „Bikuben“ ifølge Obligation af 21. September 1907. (Halvaarlig Rente og Afdrag 880 Kr. 52 Ø.)	20478	59	
3. Til Kreditforeningen af Kommuner i Danmark ifølge Obligation af 23. September 1909. (Halvaarlig Rente og Afdrag 915 Kr.)	22558	56	
4. Til samme ifølge Obligation af 17. November 1911. (Halvaarlig Rente og Afdrag 472 Kr. 50 Ø.)	11648	59	
5. Til Færø Amts Sparekasse	30000	00	
6. Til Færø Amts Repartitionsfond	19000	00	
7. Til Føroya Banki	16639	77	
Ialt...	206557	88	

Nr. 6.

Kirkekassernes Status

pr. 31. December 1922.

	<i>Aktiver:</i>	<i>Passiver:</i>
	Kr. Ø.	Kr. Ø.
1. Norderøernes Præstegæld	2098 29	68008 94
2. Østerø —	15789 76	
3. Sydstrømø —	618 49	21525 33
4. Thorshavns Kirkes særlige Kasse	8498 44	
5. Nordstrømø Præstegæld	9100 00	2911 28
6. Vaagø —	11992 43	
7. Sandø —	7762 17	
8. Suderø —	3904 73	10000 00
9. Vaag (S.) Kirkes særlige Kasse	915 81	
Balance...	41765 43	
	Ialt... 102445 55	102445 55

Status pr. 31. December 1922 udviser saaledes et Underskud paa 41765 Kr. 43 Ø. mod et Underskud pr. 31. December 1921 paa 32464 Kr. 54 Ø., eller forringet fra forrige Status med 9300 Kr. 89 Ø.

Storhvalfangsten har i 1922 givet en Indtægt af 1816 Kr. 80 Ø.

Nr. 7. Fonden til Jordehvalsrettighedens Afløsning.

Beholdning pr. 30. September 1922	74920 Kr. 98 Øre
Laant til Amtsrepartitionsfonden 30000 Kr.	
Laant til Kirkekasserne 15000 Kr.	

Nr. 8. Grindegarnet i Vestmanhavn.

Beholdning pr. 31. December 1922	2622 Kr. 40 Øre
Gæld til økonomisk Fond 4400 Kr. ifølge Obligation af 3. November 1888.	

Nr. 9. Hansenske Legat.

Beholdning den 31. Marts 1923	1121 Kr. 71 Øre

Nr. 10. Færø Amts Skolefond.

Beholdning pr. 31. December 1922	37165 Kr. 66 Øre
Gæld til Sparekassen 6000 Kr.	

Nr. 11. Den gensidige Forsikring for Skolebygninger.

Beholdning pr. 30. September 1922	7509 Kr. 68 Øre

Nr. 12. Lærernes Pensionsfond.

Beholdning pr. 30. September 1922	28875 Kr. 93 Øre

Nr. 13. Fonden til Anskaffelse af nyttige Skolebøger.

Beholdning pr. 30. December 1922	3193 Kr. 81 Øre

Nr. 14. Pastor Engelsteds Legater.

Beholdning pr. 31. December 1922 af Realskolelegatet	1407 Kr. 09 Øre
Beholdning pr. 31. December 1922 af Pensionslegatet	1587 Kr. 95 Øre

Nr. 15. Fonden til de Forulykkedes Efterladte.

Beholdning pr. 31. December 1922	14839 Kr. 90 Øre

Nr. 16. Færø Amts Bibliotek.

Beholdning pr. 31. Marts 1923	7608 Kr. 71 Øre

Nr. 17. Dykkerdragten.

Beholdning pr. 31. December 1922	1789 Kr. 76 Øre

FRÁGREIÐING

til

løgtingsins

frá telefon-millumtinganevndini

í árinum frá Ólavsoðu 1922 til Ólavsoðu 1923.

the 1990s, the number of people in the world who are under 15 years of age has increased from 1.1 billion to 1.5 billion, and the number of people aged 65 and over has increased from 0.5 billion to 0.7 billion (United Nations 1999).

There is a growing awareness of the need to address the needs of the young and the old. The United Nations (1999) has identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals. The United Nations (1999) has also identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals.

The United Nations (1999) has identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals. The United Nations (1999) has also identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals.

The United Nations (1999) has identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals. The United Nations (1999) has also identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals.

The United Nations (1999) has identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals. The United Nations (1999) has also identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals.

The United Nations (1999) has identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals. The United Nations (1999) has also identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals.

The United Nations (1999) has identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals. The United Nations (1999) has also identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals.

The United Nations (1999) has identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals. The United Nations (1999) has also identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals.

The United Nations (1999) has identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals. The United Nations (1999) has also identified the need to address the needs of the young and the old as one of the eight Millennium Development Goals.

Ár 1922 hin 18. oktober var fundur settur í telefon-millumfinganevndini í tinghúsinum. Komnir á fund vóru teir í tingsetuni 1922 valdu nevndarmenn: *R. Rasmussen, Nyholm Debess og Poul Niclasen.*

Fyri var haft:

1. Formannsval.

Valdur varð *R. Rasmussen.*

2. Bræv frá amtmanninum*) dagsett 16. oktober 1922 hvarí er upptikið bræv frá „Ministeriet for offentlige Arbejder“ viðvíkjandi at telefonstjórin, amtsverkfrøðingur Jacobsen, má koma til Keypmannahavnar til ráðgerð saman við telegrafdirektoratið um hvat tað kostar at gera radio-telefonstöður í Føroyum.

Samtykt varð at biðja formann nevndarinnar samráðast við telefonstjóran um málið og fáa tilvegar tey skjøl, sum viðvíkja radiotelefonmálinum, so nevndin út frá tí, sum fyriliggur, kann taka støðu til sakina á næsta fundi.

Fundur lokin.

R. Rasmussen.

Nyholm Debess.

Poul Niclasen.

19. oktober. Telefonsamtalað við amtmannin. Hann meinar at Absalon Matras í Kvannasundi skal betala tað sum honum er álagt, 38 kr. 01 oyr., og ikki sleppa við akkord, 20 kr., sum hann sjálvur heldur vera hóskandi. Eg havi ringt Matras upp og givið honum beskeð um at betala innan 14 dagar til 1 mánað, ella vil telefonin verða stongd í Kvannasundi.

R. Rasmussen.

*) Sbr. Fylgiskjal 1.

26. oktober. Fingið bræv¹⁾ frá sóknarstjórnini í Hestoy um, at teir vilja hava telefon aftur í oyna. Eg havi givið telefonstjóranum ávarðing um hettar, og fólk er sett í arbeið.

R. Rasmussen.

30. oktober varð fundur settur í telefonstøðuni í Havn. Nevndarmenn vóru komnir á fund umframt Nyholm Debess, sum var sjúkur. Telefonstjórinn var tilsteðis.

Fyri var haft:

1. Bræv frá kennara H. A. Djurhuus²⁾ viðvíkjandi at honum er pálagt at rinda 15 kr. fyri at lata bróður sín tala frítt innanbyggja í sínari telefon, tá hann er til hús hjá honum.

Samtykt var at umbugsa hetta mál nærri og lata biðja við endaligari avgerð til næsta fund.

2. Radiotelefonin: Fyri var lagt bræv frá amtmanninum, dagsett 19. oktober³⁾, og uppskot til bræv frá telefonstjóranum H. O. Jacobsen til Telegrafdirektoratet⁴⁾. Telefonnevndin gav sína ájáttan til at nevnda bræv varð sent.

R. Rasmussen.

Poul Niclasen.

19. november. Samrøðu við Nyholm Debess og Poul Niclasen um rokning frá I/S „Fram“ fyri prenting av telefonhondbókini. Teir vóru báðir gjørdir kunnigir við, at rokningin var eftir akkord, 5 ørk á 95 kr., 475 kr., og tí næst umframt akkord 50 kr. í korrekturgóðgerlsi, og játtaðu báðir hvør fyri seg at vilja attestera rokningina.

R. Rasmussen.

27. november varð nevndarfundur settur í lögtingshúsinum. Komnir á fund vóru allir nevndarlimirnir.

Fyri var haft:

1. Bræv frá kennara H. A. Djurhuus, sbr. punkt 1 ið var fyri á síðsta fundi. Samtykt varð at svara kennara H. A. Djurhuus soleiðis aftur:

-
- ¹⁾ Sbr. fylgiskjal 2.
 - ²⁾ Sbr. fylgiskjal 3.
 - ³⁾ Sbr. fylgiskjal 4.
 - ⁴⁾ Sbr. fylgiskjal 5.

Hr. Lærer H. A. Djurhuus!

Det meddeles Dem herved, at Driftsndvalget paa et den 27. November afholdt Møde har behandlet Deres Skrivelse af 29. Oktober angaaende Forhøjelse af Deres Abonnement i Anledning af, at Deres Broder Hr. Overretssagfører J. H. O. Djurhuus benytter Deres Telefon og averterer i Bladene, at han træffes under Deres Telefonnummer.

Der vedtoges at svare, at man ikke kan godkende den Dem paalagte Forhøjelse af 15 Kroner, eftersom Deres Broder af Dem selv i nævnte Skrivelse erkendes for at være medhørende til Deres Husstand.

Driftsbestyreren faar samtidig en Atskrift af Vedtagelsen.

2. Bræv frá telefonstýrara Th. M. Jacobsen, Tvørá¹⁾, viðvikjandi at fáa broytt tíðina fyri inntelefonering av telegrammum.

Telefonnevndin heldur tað ikki vera hóskandi, at inntelefonering av telegrammum skal stöðga meðan radiotelegraferingin stendur uppá; men meinar, at um viðurskiftini á telefonstöðuni á Tvøroyri eru so-vorðin, at telegrammir ikki kunna verða móttikin við skili utan telefonstýrarin sjálvur er tilsteðis, so er tað rættast, at har verður tikið so dugnaligt fólk til hjálpar, at telegrammir kunnu verða móttikin við góðum skili í allari telefonfólini.

3. Munnlig klaga úr Hesti yvir at kaðalin um Hestfirð er brotin.

Samtykt varð at biða telefonstjóran syrgja fyri at kaðalin um Hestfirð verður gjørdur í brúkuligan stand skjótast møgulugt.

4. Munnlig frásøgn frá telefonstjóranum um at støðan í Leirvík stendur við nakað stórum eftirstøðum, ca. 900 kr.

Nevndin biður formannin skrivliga venda sær til støðuna í Leirvík og biða hana rinda peningin sum skjótast, og siga, at støðan, í tilfelli av at eingin peningur kemur, má verða afturlatin ella flutt.

Nevndarbókin lísir fyri 19. og 27. november, samtykt.
Fundur lokin.

R. Rasmussen.

Poul Niclasen.

Nyholm Debess.

28. november. Skrivað svar sum samtykt til H. A. Djurhuus.
Skrivað út samtyktirnar av 27. november og sent fær til amtsverkfrøðing telefonstjóran H. O. Jacobsen.
Skrivað soljóðandi bræv til telefonstöðuna í Leirvík:

Tórshavn, 28. november 1922.

Til stýrarin fyri telefonstöðuni í Leirvík,
harra J. P. Ellingsgaard!

Tað er telefonnevndarinnar vegna, at eg skrivi til tygara. Telefonstjórin í Havn, H. O. Jacobsen, hevur fyri einari viku síðani munnliga vent sær til telefonnevndina og latið hana vita, at tygum standa við væl so stórum eftirstøðum til telefonverkið, ca. 900 kr. skjeyt hann

¹⁾ Sbr. fylgiskjal 6.

uppá. Hendan peningasumma tykist eisni nevndini at vera nakað stór, uttan at nevndin tó hefur granskað gjøllari eftir, hvussu stórt hitt mánaðliga gjaldið er fyri støðuna í Leirvík.

Telefonnevndin heldur, at tygum, sum snarast, mugu royna at fáa tygara skuld til telefonverkið so langt niður, sum gjørligt -- helst heilt og aldeíls rindað. — Tað kann væl nokk vera forsvarligt, at ein telefonstøða á bygd stendur við eftirstøðum fyri ein hálvan mánað ella okkurt har um, men nevndin torir ikki at lata ganga sum er, tá hon verður gjørd kunnug við, at stórar eftirstøður standa leingi og hartil eru í vaksandi. Tað er væl sóknarkommunan, ið heldur støðuna, men tað er ivasamt, um telefonverkið í tilfelli av, at eingin peningur er at fáa hjá honum, ið stýrir støðuni, fær nakað burtur úr at halda seg til kommununa. Telefonnevndin, sum stendur lögtinginum til svars, má tí royna at vera eitt sindur var um seg. Tað høvuðsráð sum nevndin hefur, tá eingin peningur kemur, er, at hon letur steingja støðuna og vendur sær síðani til forstandarskapið. Hesi ráð skýggjar nevndin sum longst; men hon kann ikki forsvara heilt at lata vera at nýta tey. Eg vóni at tygum royna at sleppa nevndini frá at nema við tey yvirfyri støðuni í Leirvík.

Telefonnevndarinnar vegna

R. Rasmussen,
formaður.

29. november. Tikið við brævi av 27. november¹⁾ frá sóknarstjórnini í Vági viðvíkjandi flyting av telefonlinjunum.

S. d. svarað soleiðis aftur:

Til sóknarstjórnina í Vági.

Vegna tygara bræv, tíðarmerkt 27. november í ár, skal eg fyri telefonnevndina loyva mær at svara:

Nevndin er tilreiðar at lata linjuna flyta so, at hin nevndi maður kann koma til at reisa síni hús; men tað vil vera ov ómakamikið fyri telefonverkið at senda fólk til Vágs bert til hetta arbeið, og tað vil heldur ikki vera lagligt at flyta telefonlinjuna fyrr enn hon verður flutt til hina nýggju støðuna øll í senn.

Eftir tí, sum nevndin kann fáa út av tygara brævi, vilja húsini, har hin nýggja støðan skal vera, ikki verða innilukkaði fyrr enn knappa viku fyri jól, og sjálvt um tey eru innilukkaði, kunnu vit ikki tó í stundini koma til arbeiðis, tí nakað av tí fyrsta, sum skal verða gjørt, er at seta hitt nýggja vextaraborðið upp, og tað verður ikki gjørt fyrr enn eitt verilsí er í standi til tess. At seta nakrar steyrar upp, kann væl lata seg gera nú, men tað er ikki ótrúligt, at har mugu nýtast steyrar av serligari hædd, og tilíkar fáa vit fyrst við næsta skipi.

¹⁾ Sbr. fylgiskjal 7.

Alt væl umhugsað, eru vit her av teirri meining, at tað ikki vil vera lagligt fyri telefondriftina at fara undir hetta umrødda arbeið í Vági fyrr enn aftaná nýggjár. Vit vóna, at maðurin, sum vil hava síni hús reist, kann støðga so leingi.

Fyri telefonnevndina

R. Rasmussen.

Ár 1923 týsdagin hin 9. januar varð fundur settur í lögtingshúsinum. Allir nevndarlimir vóru á fundi umframt Poul Niclasen, sum tó hevði fingið boð; men var ikki møttur.

Fyri var haft:

1. Støðan í Leirvík:

Formaðurin greiddi frá, at hann hevði haft telefonsamtalu við J. P. Ellingsgaard, sum tá lovaði at greiða hin økonomiska spurningin; men enn var einki frætt aftur frá honum.

Samtykt var at biða formannin skriva honum enn eitt bræv og geva honum ein síðsta frest til 20. januar. Var tá einki skil komið á, skuldi støðan verða sett utanfyri telefonsamband.

2. Støðan í Skopum:

Formaðurin greiddi frá, at støðan har stóð við einari eftirstøðu uppá gott og væl 200 kr.

Samtykt var at biða formannin skriva bræv til støðuna um at rinda hesa eftirstøðu sum skjótast.

3. Umsóknir um deilvís ókeypis telefonhald frá A. Niclasen og M. Sivertsen:

Samtykt var at A. Niclasen og M. Sivertsen vegna tess, at tey hava verið í telefonverksins tænastu í so langa tíð, skulu fáa telefon innlagda móti at rinda hálvan abonnementsprís.

Fundarbókin upplisin og samtykt.
Fundur lokin.

R. Rasmussen.

Nyholm Debess.

10. januar.

Harra J. P. Ellingsgaard

í Leirvík.

Tað verður her við gjørt tygum kunnugt, at telefonnevndin á fundi hin 9. januar bað meg skriva tygum bræv eina ferð enn og gera

tygum tað greitt, at nevndin hevur sett síðsta frest til 20. januar í ár. Eru peningaviðurskiptini við telefonstøðuna í Leirvík ikki greið, sum á er sett fyrr, innan hendan dag, verður støðan sett utanfyri telefonsamband fyri fyrst.

Fyri nevndina

R. Rasmussen,
formaður.

10. januar.

Til telefonstøðuna í Skopum.

Vegna tess, at telefonstjórin í Havn, H. O. Jacobsen, hevur vent sær til telefonnevndina viðvíkjandi effirstøður, skal nevndin hervið minna støðuna um at rinda effirstøðurnar sum snarast.

Fyri nevndina

R. Rasmussen,
formaður.

23. januar. Tikið við brævi frá H. O. Jacobsen, telefonstjóranum, viðvíkjandi viðlagdari klagu frá Tórsvík um telefonstøðuna har¹⁾.

R. Rasmussen.

24. januar.

Til Forstanderskabet for Kvalvig Sogns Kommune.

Driftsudvalget for Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen har under 22. ds. gennem Driftsbestyreren modtaget Klage over Telefonstationens Indretning i Bygden Thorsvig:

„Telefonrummet ligger klods opad et andet Værelse, hvori Beboerne i alle Tilfælde kan høre, hvad der tales om i Telefonen, dertil kommer, at Værelset, d. v. s. Telefonboksen, ikke er isoleret paa anden Maade, Siderne er kun de almindelige Bræddevægge.

Man tillader sig derfor ærbødigst at henstille om at faa en Forandring vedrørende den nuværende Telefonstation eller ogsaa faa den flyttet over i et andet Hus.“

¹⁾ Sbr. fylgiskjal B a og B b.

Erklæring over denne Sag udbedes snarest fra Forstanderskabet for Kvalvig Sogns Kommune, særlig om det forholder sig saaledes, som af Klagerne anført, samt om hvorvidt Forstanderskabet anser det for paakrævet at forbedre Stationens Indretning og uden videre er rede til at foretage det nødvendige i saa Henseende. Den ommeldte Klage er underskrevet af 38 Beboere i Thorsvig.

For Driftsudvalget

R. Rasmussen,
Formand.

25. januar.

Til Hr. Christian Olsen m. fl.,
Thorsvig.

Deres Klage over Telefonstationens Indretning i Thorsvig er af Driftsbestyreren tilstillet Lagtingets Driftsudvalg for Færøernes Telefonvæsen, og skal det herved meddeles Dem, at Driftsudvalget har indhentet Forstanderskabets Erklæring over Sagen, som siden vil være at afgøre af Driftsudvalget, eventuelt Lagtinget.

For Driftsudvalget

R. Rasmussen,
Formand.

9. febrúar. Tíkið við svari frá sóknarstjórnini fyri Hvalvíkar sóknar kommunu á bræv sum henni var sent frá telefonnevndini 24. januar¹⁾.

R. Rasmussen.

14. mars. Telefonsamtalu við Nevndarlim Nyholm Debess, hvarí eg segði frá, at eg ætlaði mær til Keypmannahavnar. Eg spurdi um hann ikki var á einum máli við mær um, at eg, meðan eg var í Keypmannahavn, skuldi royna at fáa at vita so mikið sum gjørligt var um radiotelefonina. Hann helt, at vit í nevndini áttu at hava ein fund um heita mál, men tað varð ikki so lagligt at fundur fekst í lag áður enn eg fór.

*

*

*

¹⁾ Sbr. fylgiskjal 9.

Bilag 3, 1923. — 2.

Frágreiðing.

Komin til Keypmannahavnar vildi eg, tó at vit ongan fund høvdu haft um málið, sum formaður nevndarinnar royna at fáa nakað at vita viðvíkjandi radiotelefonini.

Hin 5. ápríl vendi eg mær til Telegrafdirektoratet, Vesterbrogade 40—42, og bað um samtalu við „Generaldirektøren for Telegraf- og Telefonvæsenet“. Mær var sagt, at eg kundi hitta harra Generaldirektøren kl. 2½ s. p. Til hendan ásetta tína møtti eg so, og fekk samrøðu við Generaldirektøren. Eg nevndi meg sum formann fyri lögtingsins telefon-millumtinganevnd, og segði míni ørindi, sum vóru, at eg legin vildi fáa nakrar upplýsingar um nýtsluna av radiotelefonini.

Generaldirektøren gav nú eina alminduliga frágreiðing frá royndunum við radiotelefonini millum Keypmannahavn og Bornholm, og vísti mær tínæst til Overingeniør Gordon Thomsen, hvar eg kundi fáa nærri frágreiðingar viðvíkjandi teirri kynstruligu síðuni av hesari sak.

Overingeniør Thomsen vísti størstu vælvild og greiddi frá viðurskiðunum. Hann beyð mær tínæst at síggja bæði Lyngby og Amager radio. Her kom eg í talu við Ingeniør Fortemeyer, sum er teirra radioexpert. Eisini hesin maður sýndi størstu vælvild við frágreiðingum. Áður enn vit skiltust, vísti Overingeniør Thomsen mær til eina samrøðu við Direktør Tauber fyri *Dansk Radio*, Dampfærgevej 3.

6. ápríl kl. 2¼ møtti eg hjá Direktør Tauber, og fekk frá honum nakrar frágreiðingar um vóur fyri eini radiotelefon millum oyarnar í Føroyum yvir høvur.

Um kostnaðin vildi hann einki siga fyri vist straks; men lovaði hann, at Dansk Radio innan 1. juni skuldi geva telefonnevndini eina kostnaðarætlan. Seinni var eg vitjaður av Direktør Levy, sum stjórnar Simens Schuckerts dansku deild, Blegdamsvej 123, eisini teir bjóðaðu sær at geva lögtinginum kostnaðarætlanir.

Síðst hevði eg einn samrøðu við Ingeniør Petersen, ið er expert fyri dansku deildina av Markoniselskabet, Raadhuspladsen 37. Hetta felag lovaði eisini og hini at geva lögtingsins telefonnevnd eina bráðfengis kostnaðarætlan.

*

*

*

Mítt persónliga úrslit úr tí, eg á hesi ferð sá og hoyrði er, viðvíkjandi okkara nýttu av radiotelefon her, tað, at vit fyri fyrst skulu falla frá at hugsa um at seta radiotelefonina í samband við okkara tráðtelefon vegna tess, at tað enn er ov dyrt í driftini, og ov viðbrekið í ambodum og tólum. Harafturímóti haldi eg, at vit við vinningi og góðum úrslitið kunnu nýta radiotelefon við rørsendara millum tvær støður istaðinfyrí kaðal, t. d. millum Havn og Sandoy. Her kann verða ótíðmað samtala í hvussu er ta tíðina, sum radiotelegrafurin ikki arbeiddur. Móttakari og avsendari kunnu ivaleyst fyri eina tíflka støðu vera tætt fílsaman. Tað er til eitt tíflkt radiotelefonsamband, at áðurnevndu feløg vilja geva eina kostnaðarætlan.

Havn 1. mai 1923.

R. Rasmussen.

22. mei. Tikið við brævi frá telefonstjóranum, harí hann færir skriv-
liga klagu yvir ein telefonfelag, fyri uppringar í ótfð uttan grundir o. a. m.¹⁾.

Tikið við tilboð um uppseting av radiotelefonstöðu Havn—Sandoy
frá Sophus Berendsen A/S, København, varamaður fyri Marconi wireless
telegraf company Ltd.²⁾

R. Rasmussen.

6. juni. Tikið við brævi frá Dansk A/S³⁾ Siemens Schuckert um at
teirra tilboð ikki er komið enn, men vil koma um eina viku.

Tikið við brævi frá Dansk Radio A/S⁴⁾ um at teirra tilboð ikki er
liðugt enn men vil koma fyrst í juni.

R. Rasmussen.

16. juni. Tikið við umsókn frá harra keypmanni V. Simonsen, Tórs-
havn⁵⁾, harí hann biður um at fáa telefon nr. 15, afturgoldið telefonhaldspening
fyri hálvárið oktober 22 mars 23, og umskift eitt vánaligt borðapparat við
eitt betri. Umsóknin send telefonstjóranum til álitis.

R. Rasmussen.

21. juni. Tikið við brævi og kostnaðarættan um radiotelefonstöður:

1. Frá Dansk Radio, København⁶⁾.
2. Frá Dansk A/S⁷⁾ Siemens Schuckert, København.

R. Rasmussen.

25. juni varð fundur settur í telefon-millumtinganevndini í tinghús-
inum; komnir á fund vóru allir nevndarlímir.

- ¹⁾ Sbr. fylgiskjal 10.
- ²⁾ Sbr. fylgiskjal 11.
- ³⁾ Sbr. fylgiskjal 12.
- ⁴⁾ Sbr. fylgiskjal 13.
- ⁵⁾ Sbr. fylgiskjal 14.
- ⁶⁾ Sbr. fylgiskjal 15.
- ⁷⁾ Sbr. fylgiskjal 16.

Formaðurin greiddi frá hvat hent var síðani fundur var sløst, ásamt hvat formaðurin hevði gjørt á síni ferð í Keypmannahavn viðvíkjandi radio-telefonini. Teir komnu kostnaðarætlanar vóru framlagdar.

Fundarbókin upplisin og samtykt.
Fundur lokin.

Nyholm Debess. Poul Niclasen. R. Rasmussen.

2. juli varð fundur settur í lögtingshúsinum, allir nevndarlimir vóru á fundi.
Fyri var haft:

1. Kлага frá H. V. Simonsen um at hann ikki kann fáa sítt gamla nummar aftur, og yvir at hann hevur goldið haldaragjald fyri eitt hálvár hvarí hann ikki hevur notið telefon ella enn tá haft hana inni alt hálvárið út.

Samtykt varð at svara H. V. Simonsen, at nevndin einki hevði ímóti, at hann fekk sítt gamla nr. aftur, tá hann kundi koma á samt við M. Jacobsen, keypmann. Hálvárgjaldið kundi nevndin ikki játla at galda aftur.

Telefonstjóranum varð samtykt at svara, at nevndin ikki var sameint í øllum, sum hann førir fram í sínum brævi av 18. juni, serliga viðvíkjandi depositum.

Viðvíkjandi H. V. Simonsens uppsøgn av telefonini meinar nevndin, at telefonstjórin eftir § 8 í telefonfelagstreytunum átti at hava syrgt fyri, at uppsøgnin, sum hann hevur móttikið, skrivliga var komið nevndini í hendur.

2. Kлага frá telefonstjóranum yvir ein telefonfelaga, harra yvirrættamálaflutningsmann J. H. O. Djurhuus.

Samtykt varð at goyma málið, til Djurhuus hevði haft høvi til at svara á klaguna l. stk.

3. Samtykt var at rinda formanninum 100 kr. fyri arbeið, hann hevði gjørt fyri nevndina viðvíkjandi at skaffa kostnaðarætlanir yvir radiotelefonstøður í Føroyum, meðan hann var í Keypmannahavn.

Bókin upplisin og samtykt.
Fundur lokin.

R. Rasmussen. Nyholm Debess. Poul Niclasen.

3. juli sent soljóðandi brøv:

Tygara bræv av 15. juni er okkum í hendi.

Viðvíkjandi tygara ynski um at kunna koma til at nýta telefonnummar 15, hevur nevndin einki ímóti tí, um tygum kunnu koma ásamt við harra keypmann Mouritz Jacobsen, ið hevur fingið áðurnevnda nummar. Kunnu tit ikki koma á samt, noyðist at verða sum er, tí tá hevur nevndin ikki rætt at afturtaka numarið frá harra M. Jacobsen.

Eftir telefonreglunum kann nevndin ikki loyva tygum at fáa afturgoldið tann pening, tygum hava rindað sum hálvárgjald fyri tíðina frá oktober 1922 til ápríl 1923.

Tórshavn hin 3. juli 1923.

Fyri telefonnevndina

R. Rasmussen,
formaður.

Til
harra keypmann H. V. Simonsen, Tórshavn.

* * *

Nevndin hevur á fundi hin 2. juli haft til umrøðu tygara bræv av 22. mei viðvíkjandi harra yvirrættasakførara J. H. O. Djurhuus, og skal hervið gera tygum kunnugt, at samtykt var at goyma heftar mál, til Djurhuus hevur haft høvi at úttala seg um klagupunktini í 1. stk. av tygara brævi.

Sama dag hevur nevndin haft til umrøðu tygara bræv av 18. juni viðvíkjandi einari klagu frá harra keypmanni H. V. Simonsen, her, og skal hervið gera tygum kunnugt, at hon hevur svarað Simonsen soljóðandi aftur:

„Tygara bræv av 15. juni er okkum í hendi.

Viðvíkjandi tygara ynski um at kunna koma til at nýta telfonnumar 15, hevur nevndin einki imóti tí, um tygum kunna koma ásamt við harra keypmann Mouritz Jacobsen, ið hevur fingið áðurnevnda numar. Kunnu tit ikki koma ásamt, noyðist at at verða smun er, tí tá hevur nevndin ikki rætt at afturtaka numarið frá harra M. Jacobsen.

Eftir telefonreglunum kann nevndin ikki loyva tygum at fáa afturgoldið tann pening, tygum hava rindað sum hálvárgjald fyri tíðina frá oktober 1922 til ápríl 1923.“

Annars kann nevndin ikki vera samsint við tygum í øllum, tygum flyta fram í brævi tygara av 18. juni, serliga heldur nevndin tað vera hættisligt at krevja „depositum“ av telefonfeløgum aftaná, at teir hava goldið skuld teirra.

Viðvíkjandi teirri uppsøgn av telefonfelagsskapi, sum tygum hava tikið imóti frá harra H. V. Simonsen, áttu tygum eftir telefonfelagstreytunum, grein 8, síðsta punktum, at hava syrgt fyri, at henda uppsøgn skrivliga var komin í hendur nevndarinnar.

Tórshavn 3. juli 1923.

Fyri telefonnevndina

R. Rasmussen,
formaður.

Til
telefonstjóran, amtsverkfrøðing H. O. Jacobsen.

* * *

Telefonnevndin hevur á fundi hin 2. juli 1923 haft til umrøðu eina klagu frá telefonstjóranum, harra amtsverkfrøðingi H. O. Jacobsen, yvir tyg-

ara viðurskiptir sum telefonfelaga. Samtykt var ikki at gera hetta mál av, fyrr enn tygum høvdu haft høvi til at svara til klagupunktini. Tey eru soljóðandi:

„Thorshavn, den 22. Maj 1923.

Klokken 6,15 imorges blev jeg ringet op af den vagthavende Telefondame med Meddelelse om, at Overretssagfører J. Djurhuus havde slaaet en Rude ind paa Telefonstationen efter i c. 10 Minutter at have banket voldsomt paa Stationsbygningen for at slippe ind. Kl. 3,45 havde han ringet 1ste Gang og bedt om Nr. 138. Kl. 3,55 ringede han 2den Gang ligeledes om at faa Nr. 138 og Kl. 5,30 ringede han 3dje Gang, uden dog at svare Telefondamen, da hun kom til. Herefter kom han op paa Stationen og slog Ruden ind.

Da dette var besørget, gik han hjem og ringede igen Kl. 6,30, men svarede heller ikke denne Gang Telefondamen, da hun kom til.

— — —
H. O. Jacobsen.“

Vónar nevndin, at tygum geva henni skrivligt andsvar, so skjótt sum gjørligt er.

Tórshavn hin 3. juli 1923.

Fyri telefonnevndina

R. Rasmussen,
formaður.

Til

harra yvirrættarsakførara J. H. O. Djurhuus, her.

9. juli. Tikið við brævi frá telefonstjóranum, hvarj hann loyvir sær at svara aftur á bræv nevndarinnar til hansara, dagsett 3. juli 23¹⁾.

Tikið við brævi frá Johs. Danielsen í Hesti o. fl. um at fáa telefon-sambandið aftur í lag²⁾.

R. Rasmussen,

Ólavsøkuaftan kl. 9 f. p. møttu til fundar í lögtingshúsinum limirnir í telefon-millumtinganevndin.

Fram var lagt:

- I. 1. Bræv frá yvirrættarsakførara J. H. O. Djurhuus, sum svar á bræv nevndarinnar dagsett 3. jul³⁾.

¹⁾ Sbr. fylgiskjal 17.

²⁾ Sbr. fylgiskjal 18.

³⁾ Sbr. fylgiskjal 19.

2. Bræv frá Johannes Danielsen o. fl., Hesti, viðvíkjandi telefonsambandið við Hest.

Nyholm Debess setti fram uppskot um, at nevndin biður telefonstjóran skaffa tinginum kostnaðarætlán yvir ein kaðal um Hestfirð og umvaling av tí kaðali sum er.

Hetta uppskot varð samtykt.

- II. Viðvíkjandi teimum kostnaðarætlaðum sum framlagdar vóru á fundi 25. juni, var nevndin samd um at framleggja tær fyri lögtingið sum eitt grundalag, hvará lögtingið kann byggja sína samtykt um radiotelefon millum oyarnar.

Fundarbókin lísín og samtykt.

Fundur lokin.

R. Rasmussen.

Poul Niclasen.

Nyholm Debess.

Fylgiskjal 1.

Færø Amt.

Thorshavn, den 16. Oktober 1922.

Lagtinget har i den nu afsluttede Samling i Sagen om Oprettelse af Radiotelefonstationer paa Færøerne vedtaget følgende:

1. Lagtinget beslutter at forny sin Vedtagelse af det Forslag, der knytter sig til Udvalgsbetænkning fra Telefonudvalget i Sag Nr. 143/1921 angaaende Radiotelefonforbindelse mellem Thorshavn og andre Pladser paa Færøerne. Se Lagtingstidende for 1921, Bilag 15, Side 4.
2. Amtet anmodes om at meddele Andragere, hvad Lagtinget har besluttet.
3. Hvis Statsmyndighederne til 1. April 1923 ikke skulde finde det for svarligt at bevilge Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen det af Lagtinget omsøgte Tilskud til en Radiotelefonforbindelse, andrager Lagtinget herved om, at der til nævnte Tid af Statskassen maa ydes Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen et Tilskud til Dækning af Halvdelen af Udgifterne ved en Kabelforbindelse mellem Hestø og Skopen, dog ikke udover 10 000 Kr.
4. Der vælges et Udvalg paa 3 Medlemmer til mellem Tingsamlingerne at lede Driften af Telefonvæsenet; dette Driftsudvalg bemyndiges til, saasnart Tilsagn om den fornødne Statsstøtte foreligger, at lade oprette Forbindelse mellem Sandø og de øvrige Øer.

Hvilket man herved skal meddele, med Tilføjende, at Ministeriet for offentlige Arbejder under 27. f. M. har tilskrevet Amtet saaledes:

„I Anledning af Hr. Amtmandens Skrivelser af 18. og 26. Oktober f. A. angaaende Statsstøtte til Oprettelse af Radiostationer paa Færøerne skal man tjenstlig meddele, at det, for at Ministeriet kan tage Stilling til nævnte Spørgsmaal, vil være nødvendigt, at der udarbejdes et fuldt paalideligt Overslag over de hermed forbundne Omkostninger, hvilket man ikke ser sig i Stand til paa Grund af manglende Kendskab til de lokale Forhold. Man skal derfor anmode Dem om at ville henstille til Lagtingets Overvejelse at lade Driftsbestyreren for Færøernes Telefonanlæg, Ingeniør Jacobsen, rejse hertil for at bistaa Telegrafdirektoratet med Udarbejdelsen af et saadant Overslag.“

Man skal herefter henstille til det ærede Driftsudvalg, at anmode Amtsingeniøren om at sætte sig i Forbindelse med Telegrafdirektoratet for at

faa oplyst, hvilket Materiale der ønskes fremskaffet i det nævnte Øjemed, idet man gaar ud fra, at det meste maa kunne fremskaffes, uden at en Rejse til København bliver fornøden foreløbig.

Olrík.

Til

Driftsudvalget for Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.

Fylgiskjal 2.

Hestø, den 25. Oktober 1922.

Herr Formand i Telefonudvalget R. Rasmussen.

Man skal herved høfligst anmode Dem om at faa udvirket, at Telefonkablet mellem Hestø og Velbestad bliver gjort i Stand saa snart som muligt.

Som De ved, har Kablet været brudt i lang Tid mellem Hestø og Velbestad, og vi er meget misfornøjet over, at den ikke er istandsat før, saa vidt jeg ved, er det kun ved Hestø, den behøves at repareres, og jeg tror, at det at reparere den ikke tager mere end en Dags Arbejde. De ved ogsaa, hvor Hestø trænger til, at Kablet bliver gjort i Stand, særlig nu, da vi staar foran Vinteren, og det ofte er vanskeligt at komme over Fjorden, hvis det skulde indtræffe, at man behøvede at hente Læge f. Eks. Man anmoder saaledes indtrængende at faa bevirket hos Driftsbestyreren at komme med Motorbaad hertil, helst Mandag den 30. ds. eller de 3 efterfølgende Dage, da Strømforholdene da er gunstige til at reparere Kablet.

Samtidig skal man anmode Dem om at lade denne Skrivelse forevise Driftsbestyreren.

Med Højagtelse

Mathias Thomsen.

Fylgiskjal 3.

Til

Driftsudvalget for Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.

Ved hosløst at fremsende Kvittering af 1. ds., hvoraf fremgaar, at jeg som Telefonabonnent i Abonnementsafgift for Tidsrummet 15. Juni 1922 til 31. Marts 1923 har betalt 75 Kr. 20 Øre, medens jeg for dette Tidsrum, da Aarsafgiften er 80 Kr., kun skulde have betalt 60 Kr., tillader jeg mig herved at anmode det ærede Driftsudvalg om en Udtalelse om Sammenhængen hermed.

Paa min Forespørgsel har Driftsbestyreren svaret, at Grunden hertil var, at min Broder, Overretssagfører J. H. O. Djurhuus, benyttede min Telefon, og averterede i Bladene, at han kunde træffes under mit Telefonnum-

mer. Da imidlertid min Broder Overretssagføreren bor hos mig og hører til min Husstand, kan jeg neppe tro, at dette Faktum afgiver Hjemmel til at paalægge mig nogen Ekstraafgift.

Thorshavn, den 29. Oktober 1922.

Med Ærbødighed

H. A. Djurhuus.

Fylgiskjal 4.

Færø Amt.

Thorshavn, den 19. Oktober 1922.

Telegrafdirektoratet har under 7. ds. tilskrevet Amtet saaledes:

„I Anledning af Ministeriets Skrivelse til Hr. Amtmanden af 27. September d. A. angaaende Radiotelefonforbindelser paa Færøerne skal Telegrafdirektoratet herved meddele, at Ingeniør Jacobsen ved Færøernes Telefonanlæg var afrejst herfra, da Telegrafdirektoratet blev bekendt med ovennævnte Skrivelse.

Da man imidlertid har erholdt Underretning om, at Ingeniør Jacobsen gennem Firmaet Siemens-Schuckert her, har skaffet sig forskellige Oplysninger angaaende Priser m. m. paa radiotelefoniske Stationer, skal man tillade sig at foreslaa Amtet, at Ingeniøren efter at have bearbejdet de tilvejebragte Oplysninger udarbejder et Forslag og Overslag til de projekterede Forbindelser, og at dette derefter tilstilles Telegrafdirektoratet. Man vil herefter tilstille Ministeriet Hr. Jacobsens Forslag eventuelt med de Tillæg, som maatte findes rigtige.“

Hvilket herved meddeles i Forbindelse med Amtets Skrivelse af 16. d. M.

Det vil ses, at Telegrafdirektoratets Forslag falder nøje i Traad med Amtets Henstilling i nævnte Skrivelse.

Otrik.

Til

Driftsudvalget for Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.

Fylgiskjal 5.

*Driftsbestyreren
for*

Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.

Thorshavn, d. 27. Oktober 1922.

Foranlediget af en Skrivelse af 27. September fra Ministeriet for offentlige Arbejder har Færø Amt i Skrivelse af 16. ds. til Driftsudvalget for

Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen anmodet om at lade undertegnede sætte sig i Forbindelse med Telegrafdirektoratet for at skaffe oplyst, hvilket Materiale, der ønskes fremskaffet for at Telegrafdirektoratet kan udarbejde Overslag over Anlæg af Radiostationer paa Færøerne.

Endvidere anfører Amtet under 19. ds. af en Skrivelse fra Telegrafdirektoratet af 7. ds. følgende:

„Da man imidlertid har erholdt Underretning om, at Ingeniør Jacobsen gennem Siemens Schuckert her har skaffet sig forskellige Oplysninger angaaende Priser m. m. paa radiotelefoniske Stationer, skal man tillade sig at foreslaa Amtet, at Ingeniøren efter at have bearbejdet de tilvejebragte Oplysninger udarbejder et Forslag og Overslag til de projekterede Forbindelser, og at dette derefter tilstilles Telegrafdirektoratet.“

Saaledes foranlediget skal jeg tillade mig at fremkomme med følgende Bemærkninger:

Ved min Afrejse fra Thorshavn paa et Feriophold i Danmark lovede jeg Driftsudvalget for Telefonvæsenet at se at faa oplyst, hvormed og omtrent Anlægget af de forskellige Radiotelefonstationer paa Færøerne vilde koste, og saa vidt muligt sende Resultatet til Færøerne, inden Lagtinget sluttede. Ved Telegrafdirektoratets Velvilje og Assistance fik jeg gennem Ingeniør Fortmeier følgende Oplysninger vedrørende Anlægsudgifterne:

Station	Rækkevidde	Masteanlæg og Antenne	Maskiner og Radioapp.	Frugt, Montage, m. m.	Uforudselige Udgifter	Ialt
Thorshavn	50 km	5000 Kr.	16000 Kr.	4000 Kr.	2000 Kr.	27000 Kr.
Sandø	20 —	3000 —	14000 —	3000 —	1000 —	21000 —
Skunø	27 —	3000 —	14000 —	3000 —	1000 —	21000 —
Nolsø	6 —	2000 —	9000 —	2000 —	1000 —	14000 —
Svinø	38 —	5000 —	20000 —	4000 —	2000 —	31000 —
Fuglø	45 —	5000 —	20000 —	4000 —	2000 —	31000 —
Myggenæs	47 —	5000 —	20000 —	4000 —	2000 —	31000 —

Anlæggene er beregnede paa, at der skal kunnd finde Modtale Sted, men derimod ikke paa, at der skal være Forbindelse med det øvrige Telefonnet, hvilket jo vil fordyre og komplicere Apparaterne ret meget. Da jeg havde faaet disse Oplysninger og sendt dem til Driftsudvalget, afrejste jeg fra København, hvortil jeg først kom tilbage et Par Dage inden min Afrejse til Færøerne.

Da det foreløbig kun drejer sig om Forbindelsen mellem Thorshavn og Sandø, skal jeg vedrørende de lokale Forhold paa disse Steder tillade mig at bemærke følgende:

I Thorshavn ønskede man gerne at faa Radiostationen installeret paa den nuværende Telefonstation. Et Kort af Terrænet ved Stationen, med indlagte Højdekurver, er i sin Tid sendt til Telegrafdirektoratet, og Ingeniør Fortmeier ansaa det for sandsynligt, at der var Plads nok til at rejse Masterne paa det ønskede Sted. Antagelig er der ikke lokale Forhold til Stede,

der vil fordyre Anlægget af Master og Antenne. Elektricitetsværk med Jævnstrøm og Spænding $\pm 220,0, \div 220$ Volt findes i Thorshavn. Hvad Vindforholdene angaar, saa hører Thorshavn til de mindst udsatte Pladser paa Færøerne og specielt det Sted, hvor Anlægget paatænkes opført.

Hvad Bygden Sand paa Sandø angaar skal bemærkes, at Terrænforholdene ikke heller der vil volde Vanskeligheder, da Terrænet, som er meget jævnt, bestaar af Muld paa Ler i betydelig Dybde. Der er endnu ikke af Forstanderskabet for Sands Kommune udpeget noget bestemt Sted, hvor Stationen skal ligge, men Beliggenheden vil, som ovenfor nævnt, sikkert ikke volde Vanskeligheder eller fordyre Masteanlægget. Der findes intet Elektricitetsværk i Bygden. Vindforholdene er ikke saa gode som i Thorshavn, men heller ikke særlig vanskelige i Sammenligning med mange andre Steder paa Færøerne.

Tjenestetiden kan antagelig anslaaes til et Par Timer daglig, (og saa længe Stationerne ikke staa i Forbindelse med det almindelige Telefonnet, maa Samtalerne befordres videre som Telefontelegrammer).

Iøvrigt tillader jeg mig at udbede mig Meddelelse om, hvilke øvrige lokale Oplysninger, man kunde ønske at faa heroppe fra (for at kunne udarbejde Projekt og Overslag til de 2 Stationer), samt Størrelsen af de Rum, som Installation af Apparater og Betjeningen af Stationerne fordrer.

H. O. Jacobsen.

Til

Telegrafdirektoratet.

Fylgiskjal 6.

Tveraa, den 22. November 1922.

Hrr. Driftsbestyrer Jacobsen.

Thorshavn.

Da de fleste i Vaag, som sender Telegrammer, som Regel først komme i de sidste Minutter før min Mødetid pr. Radio med Thorshavn, eller ogsaa efter at Tjenesten med Thorshavn Radio er begyndt, udbedes Tilladelse til at indrykke følgende Bekendtgørelse i det herværende Blad: „Telegrammer modtages ikke pr. Telefon i Tiden fra Kl. 9,30 Fmd. til Kl. 11 Fmd., fra Kl. 12,25 til 2,30 og fra Kl. 6 til Kl. 7 Emd.

Det er næsten umuligt for Telefondamen at modtage mange og svære Telegrammer ved Vekselhordet, og samtidig svare Opringningerne tilfredsstillende. Ofte er saadanne Telegrammer meget vanskelige for mig at sende, da Skriften er utydelig og Ord hørte fejl i Telefonen. Fejl takserede, da Damen ikke altid er å jour med Ordteellingen, dette bevirker, at jeg, der ikke kender Telegrammets Indhold, kan komme at sende forkert Bogstav, et e i Stedet for i, da ingen Prik er sat over i-et, eller et forkert stavet Ord, som jeg maa sende om igen, og mange saadanne Ubehageligheder forekommer som Følge af, at jeg ikke har kunnet gøre mig bekendt med Telegrammernes Indhold før Ekspeditionen pr. Radio.

Da Afsendelsen nu bliver kontrolleret ved et Medsendereapparat, og alle Fejl og Ompråkninger ubarmhjertig bliver indberettet til Direktionen i

København uden nogen Undskyldning for mig, gælder det om at komme ned paa mindst mulig Fejlprocent. Hvis De har noget imod den af mig foreslaaede Bekendtgørelse, vil De maaske foreskrive mig Ordlyden. Bekendtgørelsen er for min Regning.

Ærbødigst

Th. M. Jacobsen.

Fylgiskjal 7.

*Forstanderskabet
for
Vaag Sogns Kommune.*

Vaag, den. 27. November 1922.

Til
Driftsudvalget for Telefonvæsenet.

En Mand, der bygger et Hus lige under Telefonlinjen ude ved Beddingen, har henvendt sig til Forstanderskabet med Anmodning om at faa Linjen flyttet, Grunden er færdig, og han venter paa at rejse Bygningen, til Telefonlinjen er flyttet.

Underlegnede lovede at skrive til Driftsudvalget herom, og man henstiller til det ærede Udvalg at foretage nævnte Flytning snarest muligt.

Samtidig skal man gøre det ærede Udvalg opmærksom paa, at den Bygning, hvor den nye Telefoncentral skal indrettes i, nu er under Opførelse, og Centralen vil blive indrettet, saasnart som Bygningen er indelukket, hvilket antagelig vil ske inden 14 Dage. Da det rimeligvis vil tage lang Tid at flytte Centralen samt flytte Ledning og Master, vil det sandsynligt ikke være for tidligt, at Mandskab kommer hertil med „Smiril“ næste Mandag.

P. F. V.

Peter Dahl.

Fylgiskjal 8 a.

*Driftsbestyreren
for
Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.*

Thurshavn, den 22. januar 1923.

Hoslagt fremsendes et Andragende, dateret 15. ds., fra nogle Beboere i Thorsvig om Forbedring af Samtaleboksen sammesteds.

Andragendet bør formentlig sendes til Forstanderskabet, der jo skal holde Stationen.

H. O. Jacobsen.

Til

Driftsudvalget for Telefonvæsenet.

Fylgiskjal 8 b.

Hr. Ingeniør Jacobsen,
Thorshavn.

Da vi underlegnede Beboere i Thorsvig anser Telefonstationen at være, mildest talt, ikke „i Orden“, tillader vi os at henstille følgende. Vi henvender os til Dem, som er den ærede Telefoningeniør, om at gribe ind.

Telefonrummet ligger klods op ad et andet Værelse, hvor Beboerne i alle Tilfælde kan høre, hvad der tales om i Telefonen; dertil kommer, at Værelset, d. v. s. Telefonboksen, ikke paa anden Maade er isoleret; Siderne er kun de almindelige, tynde Bræddevægge.

Man tillader sig derfor ærbødigt at henstille om at faa en Forandring vedrørende den nuværende Telefonstation, eller ogsaa at faa den flyttet over i et andet Hus.

Thorsvig, den 15. Januar 1923.

<i>Christian Olsen.</i>	<i>Johannes Olsen.</i>	<i>Ellen Olsen.</i>	<i>Joen P. Petersen.</i>
<i>Johanne Petersen.</i>	<i>Malene Thorsvig.</i>	<i>Hans Jacob Olsen.</i>	<i>Mariane Olsen.</i>
<i>Hanna Olsen.</i>	<i>Sanne Joensen.</i>	<i>Olevine Joensen.</i>	<i>Esmar Olsen.</i>
<i>Johanne Olsen.</i>	<i>C. O. Jacobsen.</i>	<i>S. J. Jacobsen.</i>	<i>Olaf Olsen.</i>
<i>Debes Olsen.</i>	<i>Martin Djurhuus.</i>	<i>Olga Djurhuus.</i>	<i>Joen E. Joensen.</i>
<i>Jacob P. Joensen.</i>	<i>Jørgine Joensen.</i>	<i>Christian Hansen.</i>	<i>Mimer Olsen.</i>
<i>Vilhelm Hansen.</i>	<i>Magnus P. Hansen.</i>	<i>Daniel J. Hermansen.</i>	
<i>Ole J. Hermansen.</i>	<i>Jacob P. Hermansen.</i>	<i>Anna Hermansen.</i>	
<i>Petrine Hansen.</i>	<i>Marie Thomsen.</i>	<i>Joen Hermansen.</i>	
<i>Hans D. Hansen.</i>	<i>O. J. Poulsen.</i>	<i>Ole Hansen.</i>	
<i>Juliane Hermansen.</i>	<i>Herman Hermansen.</i>		

Fylgiskjal 9.

Kvalvig, den 16. Februar 1923.

I Anledning af Deres Skrivelse den 24. Januar om at undersøge Telefonboksen i Bygden Thorsvig. Forstanderskabet har undersøgt Telefonboksen; den er indrettet paa den Maade ligesom de fleste Boksene paa Bygderne. At der ikke kan høres enkelte Ord, det er umuligt at modsige, og det er vistnok ingen Telefonboks, som det ikke kan ske. Forstanderskabet synes ikke at den behøves forandret.

Ærbødigst

Forstanderskabet for Kvalvig Sogns Kommune.

P. F. V.

J. M. Egholm,
Fm.

Til

Driftsudvalget for Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.

*Fylgiskjal 10.*Driftsbestyreren
for

Thorshavn, den 22. Maj 1923.

Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.

Klokken 6,15 imorges blev jeg ringet op af den vagthavende Telefondame med Meddelelse om, at Overretssagfører J. Djurhuus havde slaaet en Rude ind paa Telefonstationen, efter i c. 10 Minutter at have banket voldsomt paa Stationsbygningen for at slippe ind. Telefondamen var meget forskrækket. Klokken 3,45 havde han ringet 1ste Gang og bedt om Nr. 138. Kl. 3,55 ringede han 2den Gang, ligeledes om at faa Nr. 138, og Kl. 5,30 ringede han 3dje Gang, uden dog at svare Telefondamen, da hun kom til. Herefter kom han saa op paa Stationen og slog Ruden ind. Da dette var besørget, gik han hjem og ringede igen Kl. 6,30, men svarede heller ikke denne Gang Telefondamen, da hun kom til.

Jeg tillader mig at anmode Driftsudvalget om at foretage det fornødne, saa at der bliver sat en Stopper for lignende Adfærd for Fremtiden, saa meget desto mere som samme Herre flere Gange tidligere har ringet op om Natten til ingen Nytte, f. Eks. et Par Nætter for at bede om Telegrafstationen, til andre Tider (Nætter) for at spørge hvad Klokken var eller kun

for at konversere Stationspersonalet. Meningen med Vagttjeneste om Natten var jo dog ikke, at Personalet skulde ringes op til ingen Verdens Nytte af berusede eller ondsindede Personer.

H. O. Jacobsen.

Til
Driftsudvalget for Telefonvæsenet.

Fylgiskjal II.

København, B., den 4. Maj 1923.

Herr Lagtingsmand R. Rasmussen,
Thorshavn.

Ad: Marconi Radiotelefon mellem Thorshavn og Sandø.

Vi henviser til den Samtale, vi har haft med Hr. Lagtingsmanden i Slutningen af April dette Aar og har hermed i Henhold til Deres derom udtalte Ønske Æren som Repræsentanter for Marconi's Wireless Telegraph Company Ltd. at fremkomme med nedennævnte Tilbud paa Materialer for Oprettelse af en Radio-Telefonforbindelse mellem Thorshavn og Sandø, en Afstand der er opgivet til ca. 20 km, dog at Stationerne skulde have en Rækkevidde af mindst 50 km til Søs.

Saaledes foranlediget har vi hermed Æren at tilbyde det fornødne Materiel, som følger:

I. For Thorshavn tilbyder vi:

1 Marconi Telefon- og Telegrafstation af Type YB1 — 100 watt „Stationary equipment“ No. 1, som beskrevet og illustreret i vedlagte Tryksag L. 161/3 inclusive fornødent Materiel for Anlæg af en passende Antenne og Jordnetsystem; 100 watt Motorgenerator med Motor, der vil blive viklet saaledes, at den passer for og kan løbe paa en elektrisk Forsyning, som i Forvejen er i Thorshavn. Afsender- og Modtager-Instrumenter komplet i Instrumentkasser. Glødetraads- og Anode-Batterier ligeledes i Kasser. Ladetavle samt nødvendige Ledningsmaterialer til en Indbyrdes Forbindelse af disse Dele og et Sæt Reservedele inkluderende tillige et komplet Sæt extra „valves“ (Terntionrør).
Til en samlet Pris at £ 547.0.0.

II. For Sandø tilbyder vi:

1 Marconi Telefon- og Telegrafstation Type YB1 — 100 watt „Stationary equipment“ Nr. 2, som beskrevet og illustreret i vedlagte Tryk-

sag L. 161/3 omfattende alt fornødent Materiel for Anlæg af passende Antenne og nedgravet Jordnet. Roterende Omformer 1500 Volt 0,1 Amp. afgiven Effekt, 24 Volt 13 Amp. tilført Effekt, Akkumulatorbatteri 24 Volt 40 Amp. Tm. til Drift af Omformeren. Afsender- og Mootager-instrumenter komplet indbygget i Instrumentkasser. Glødetraads- og Anodebatterier samt fornødent Ledningsmateriel til Forbindelse af disse Dele og inkluderende et Sæt Reservedele omfattende tillige et komplet Sæt Reserve-„valves“ (Termionrør).
Til en samlet Pris af £ 508.0.0.

III. Ladeanlæg:

Vil i hvert Fald være nødvendigt paa Sandø, hvor der intet Elektricitetsværk findes, medens Anlægget i Thorshavn er regnet at kunne oplades fra de for Haanden værende Elektricitetsværksledninger, hvorfra tillige den fornødne Strøm til Drift af Motor-Dynamoen regnes at kunne leveres.

Et saadant Ladeanlæg tilbyder Dem, som følger: 1 HK Benzinmotor koblet direkte til en 24 Volt Ladedynamo komplet med Feltregulator og Tilbehør samt Ladetavle til en samlet Pris af £ 84.0.0.

IV. Master, der ikke er inkluderet ovenfor under I og II, tilbyder vi Dem, som følger:

1 Par (2) 30' Staalmaster komplet med Stag, Barduner, Forankringer etc., som anført i vedlagte Blad „Section A 37“, til en samlet Pris af £ 29.0.0.

Priserne: Gælder, som anført, i Pund Sterling for Levering fob engelsk Havn incl. exportemballage.

Leveringstiden: 4—6 Uger ab Fabrik eller Ordrens Indgang paa Værket, forudsat Dampskibsforbindelse er at opnaa.

Betalingen: Som sædvanlig 50 „ ved Ordren og Resten mod Konnosement.

Tilbudets Gyldighed: Som sædvanlig mod omgaaende Accept og under Forbehold mod Strike, Lockout og anden force majeure, i modsat Fald under Forbehold af Fabrikkens Anerkendelse, forinden den eventuelle Ordre betragtes som endelig noteret.

Vi vedlægger iøvrigt ovennævnte Tryksag L. 161,3 i 2 Eksemplarer, ligesom vi vedføjer Marconis originale Tilbud for begge nævnte Stationer, idet vi samtidig skal tillade os nedenfor nærmere at kommentere Tilbudet:

Ad Stationen i Thorshavn.

Som det vil fremgaa af ovennævnte, er der regnet med, at denne Station kan drives fra Thorshavns Elektricitetsværksledninger med 220 Volt
Bilag 3, 1923. — 4.

Jævnstrøm, hvorved Ladeanlæg og Akkumulatorbatterier til Drift af Omformeren undgaas, hvilket i det hele forenkler Anlæggets Drift.

Med Hensyn til Thorshavn Radio og eventuel Forstyrrelse af samme, der kun ligger en km fjærnet fra den Plads, hvorpaa man tænker at montere ovennævnte Telefonstation, kan vi kun tilføje, at Telefonstationen bliver indrettet for en Bølgelængde, der er tilstrækkelig fjærn fra Thorshavn Radios Bølgelængde til at undgaa enhver Forstyrrelse.

Som Eksempel anfører Marconi, at de i Liverpool for „The Mersey Dock Authorities“ har installeret en tilsvarende Station i en Afstand af 2 miles fra British Post Office Station i Seeforth, der har en Energi af $1\frac{1}{2}$ kw og ligeledes arbejder paa 600 m Bølge som Thorshavn Radio, uden at der i nogen som helst Henseende har vist sig Forstyrrelser.

Ad Stationen paa Sandø.

Her vil Ladeanlæg imidlertid være nødvendigt, idet der intet Elektricitetsværk findes.

Stations-Motor-Dynamoen (Omformereren) drives, som det vil ses, af et Akkumulatorbatteri paa 24 Volt, hvorved Stationens Drift forenkles meget betydeligt.

Det er saaledes unødvendigt at starte en Benzinmotor og have den løbende uafbrudt, medens man benytter Stationen, idet man kun har at dreje paa en Afbryder, og Stationen er igang saa godt som lydløst.

Til Opladning af nævnte Akkumulatorbatteri kræves imidlertid et Ladeanlæg, som er tilbudt separat under Post III.

Dette Anlæg sættes igang, naar Batteriet skal lades.

Er, som det vil ses af Tryksagen, garanteret til 56 km med 30' Master, som tilbudt i Post IV, men vi maa her tilføje, at Marconi-Selskabets Garantier altid er meget sikre.

Som Bevis herfor skal vi tillade os at citere et Par Udtalelser fra den islandske Telegrafdirektør, Herr Forberg, der i adskillige Aar har haft et større Antal Marconi-Stationer i Drift, bl. a. ogsaa Stationer af nævnte Type YB 1.

Den første Referance angaaende netop denne Stationstype YB 1 lyder som følger:

„Det kan maaske interessere Dem at høre nedenstaaende Enkeltheder med Hensyn til de nævnte Stationer:

Stationstype.	Monteret ved	Antenne.	Rækkevidde.
YB 1	Hesteyri nær ved Cape North Nord-vest Island.	T-Antenne enkelt Traad. 150' Spændvidde paa 42' Master.	Telefonsignaler meget klart i Reykjavik, en Afstand af ca. 320 km. over klippefuldt Land. Regelmæssig Forbindelse 3 Gange daglig.
YB 1	Kirkjubaklavatur i syd-øst Island.	Som ovenfor.	Telefonsignaler meget tydeligt i Reykjavik. Afstand ca. 290 km over klippefuldt Land

Dette til Trods for at De i Tryksagen vil bemærke, at Rækkevidden for 42' Master, der ligger imellem 30' og 54' Master, næppe kan regnes at være garanteret mere end 75 à 80 km.

Dette viser, at Marconi-Selskabet er meget forsigtige med de Garantier, de afgiver, tilmed naar der tages i Betragtning, at ovennævnte Korrespondance finder Sted over Islands Klippegrund.

Som et andet Eksempel paa en Referance fra Herr Telegrafdirektør Forberg, skal vi tillade os at referere nedenstaaende, der refererer sig til en Station af tilsvarende men noget større Type mrk. „Y C“.

Herom skriver Herr Forberg som følger:

„Den $\frac{1}{2}$ kw Lampestation, Marconi, som for en Tid siden blev opstillet paa Vestmanøerne overtræffer alle vore Forventninger. Der foretages hver Mandag Middag Prøver mellem denne Station og Bergen Radio, og disse Prøver har vist et udmærket Resultat. Saavidt jeg skønner, er Forbindelsen mellem de 2 Stationer fuldgod for kommerciel Korrespondance — og ligesaa god som Forbindelsen mellem Reykjavik og Bergen Radio, hvilken Forbindelse har staaet sin Prøve i flere Aar nu.“

Afstanden til Bergen fra Vestmanøerne er ca. 8 à 900 miles, medens Rækkevidden for nævnte Station med C. W. (kontinuerlig Bølge) er ca. 400 miles.

Hvad Driftsudgifterne angaar, mener Marconi-Selskabet, efter de Erfaringer de har, at næsten hvem som helst efter et Par Dages Øvelse vil kunne betjene Stationerne, og det nævnes, at med en Tjenestetid af 6 til 8 Timer pr. Dag, vil Driftsudgifterne for Type Y B 1, som ovenfor tilbudt, antagelig kunne beregnes til ca. £ 45.0.0 pr. Station pr. Aar.

Herl er forudsat, at den samlede Afsendelse kun vil andrage ca. 1 Time, medens Modtagningen strækker sig over ca. 7 Timer pr. Dag.

I Driftsudgifterne er endvidere ikke indregnet Elektricitetsforsyning til Motoren for Thorshavn Stationen, der vil kunne anslaaes til ca 50 kw. Timer pr. Aar med de ovenfor gjorte Fornesætninger.

For Sandø's Vedkommende vil til Opladning vel antagelig medgaa ca. 120 dall. af Brændselsolje til Benzinmotoren, hvilket heller ikke er indregnet i ovennævnte Beløb, der gælder Betjening og Vedligehold.

Saaframt Driften kun drejer sig om Forbindelse mellem Thorshavn og Sandø, vil Marconi-Selskabet tilbyde den endnu mindre Type af Stationer Type Y A 1, der drives med Haanden, hvorved hele Anlægget selvfølgelig bliver meget billigere, idet der ingen Maskinanlæg kræves, men da der har været forlangt sikker Forbindelse med Fiskefartøjer paa Afstand¹⁾ op til 50 km, har man ment det rigtigst at tilbyde ovennævnte Stationer.

Skulde De have Interesse af et Tilbud paa den mindre Stationstype, er vi med Fornøjelse til Tjeneste og mødeser i saa Fald Deres ærede nærmere.

Iøvrigt haaber vi, at Tilbudet maa kunne benyttes, saaledes at vi tør mødese ærede Ordre.

Med Højagtelse

Sophus Berendsen A/S.

*

*

*

¹⁾ Maa skyldes en Misforstaaelse, da jeg ikke har nævnt noget om Fiskefartøjer, derimod nævnte jeg noget om selvstændig eventuel Forbindelse med andre Øer.
R. Rasmussen.

København, B, den 20. Juli 1923.

Herr Lagtingsmand R. Rasmussen,
Thorshavn, Færøerne.

Ad Marconi Radio-Telefon mellem Thorshavn og Sandø.

I Tilstutning til vort ærbødige af 14. Maj d. A., med hvilket vi som Repræsentanter for *Marconi's Wireless Telegraph Co. Ltd., London*, havde Fornøjelsen at fremkomme med Tilbud paa Materiel for den ønskede Radio-Telefonforbindelse mellem Thorshavn og Sandø, tillader vi os hermed, da vi ikke i Mellemtiden har hørt noget fra Dem om, at Sagen er afgjort, at fremkomme med nedenstaaende supplerende Tilbud paa nye Stationstyper af mindre Størrelse, som Marconi-Selskabet fremstiller, idet vi kunde tænke os, at det rent økonomiske Spørgsmaal kan være af Betydning, saaledes at en mindre Type af Station vilde have større Chance for at komme i Betragtning end den tidligere tilbudte temmelig kraftige Stationstype Y B I, med hvilken, som sagt, Islands Telegrafvæsen har opnaaet betydelig større Rækkevidde end den, der kræves for nærværende Anlæg.

Saaledes foranlediget tillader vi os som Marconi's Repræsentanter at fremsende vedlagt 2 Beskrivelser, i Henhold til hvilke vi har Æren at tilbyde Dem:

Alternativ 1:

2 Stationer af Marconi's Type M S J i Henhold til vedl. Skrivelse:

Stationstype: Lampestation.

Korrespondance: Telefoni (ikke Duplex).

Energi: 10 Watt tilført Lampen.

Bølgelængde: Afsender 330—350 m kontinuert Modtager 300—600 m.

Drivkraft: 1—12 Volts Akkumulatorbatteri, der driver en roterende Omformer.

Rækkevidde: Ca. 20 miles med en 70 Fods og en 30 Fods Mast paa Antennen.

Excl. Master men med Antennemateriel og iøvrigt komplet, som angivet i Beskrivelsen, til en Pris af: Lstrl. 140.00. pr. Station.

Alternativ 2:

2 Stationer af Marconi's Type X P for Telefoni
i Henhold til vedl. Beskrivelse:

Duplex som paa almindelig Land-Telefonlinje, altsaa hvor der ingen Om-skifter kræves fra Afsendelse til Modtagelse, idet de Talende kan tale i Munden paa hvesandre ligesom i en almindelig Telefon.

Stationstype: Lampestation.

Korrespondance: Telefoni (Duplex eller Simplex, som det ønskes).

Bølgelængde: Afsender ca. 200—250 m C. W., Modtager ca. 200—250 m C. W.

Drivkraft: Batterier af Tørelementer til Annodekredsene og 6 Volts Akkumulatorbatteri til Glødetraadene i Lamperne, altsaa ingen roterende Omformer.

Rækkevidde: Ca. 20 miles med en 70 Fods og en 30 Fods Mast paa Antennen.

Excl. Master, iøvrigt komplet, som angivet i Beskrivelsen, til en Pris af:
Lstrl. 140.0.0. pr. Station.

Alternativ 3:

Samme Station som under Alternativ 2, kun at der istedetfor Tørelementer til Annodekredsene leveres en roterende Omformer paa tilsvarende Maade som i Alternativ 1, iøvrigt komplet som under Alternativ 2, til en Pris af: Lstrl. 160.0.0.

Alternativ 4:

Ladeanlæg for de 6 og 12 Volts Batterier, som jo vil kræves for Sandø's Vedkommende, da der ikke findes Elektricitetsanlæg, tilbydes som en 2-Cyl. 1 $\frac{1}{2}$ HK Benzinmotor, koblet direkte til en Ladedynamo med tilhørende Ladetavle og Instrumenter nødvendig for Opladning af Batterierne, komplet til en Pris af: Lstrl. 62.0.0. pr. Sæt.

Priserne gælder, som anført, i Sterling for Levering fob engelsk Havn incl. Exportemballage.

Leveringstid: Ca. 8 Uger af Fabrik efter Ordreindgang, forudsat at Dampskibsforbindelse passer hermed.

Betaling: Som Sædvanlig 50 % ved Ordrens Afgivelse og Resten mod Konnossement.

Tilbudets Gyldighed: Som sædvanlig mod omgaaende Accept med Forbehold mod Strejke, Lockout og anden force majeure, i modsat Fald under Fabrikens Accept, førend en eventuel Ordre betragtes som endelig noteret.

Masterne, som ovenfor nævnt, ikke indbefattet i Tilbudet, der iøvrigt er komplet.

De her tilbudte Stationstyper, som vi bl. a. har tilbudt Islands Telegrafvæsen, hvor vi haaber at faa Ordre paa 2—3 Stationer, er de enkleste, der i Øjeblikket findes paa Markedet, og navnlig tillader vi os at henlede Opmærksomheden paa Duplex-Sættet X P, der uden Tvivl vil være det letteste at betjene for ikke faguddannet Personale, idet man der kan gentage sine Spørgsmaal til den anden Station, uden at der skal omskiftes fra „modtage“ til „sende“.

Vi tillader os gerne at imødesee Deres ærede Meddelelse, om

Sagen har Interesse, eller om der paa noget Punkt maatte ønskes supplerende Oplysninger, hvilke vi selvfølgelig er beredt til at afgive.

Vi haaber iøvrigt, at dette vort Tilbud maa kunne benyttes, saaledes at vi tør inødeste Ordre paa 2 af disse Stationer.

Med Højagtelse

Sophus Berendsen A/S.

Fylgiskjal 12.

København, Ø, den 28. Maj 1923.

Hr. Lagtingsmand Rasmussen,

Thorshavn.

Vi kommer i Dag tilbage til Deres ærede Forespørgsel angaaende Radiostationer til Færøerne og beder Dem venligst undskylde os, at Tilbudet endnu ikke er kommen i Deres Besiddelse, da Forundersøgelser med Hensyn til Terrænforhold o. s. v. har taget nogen Tid for os. Det ønskede Tilbud er imidlertid saa vidt fremskredet, at det afsendes her fra København sidst i denne Uge eller i Begyndelsen af næste Uge.

Med Højagtelse

Dansk Aktieselskab,

Siemens-Schuckert.

Georg Petersen.

Alfred Levy.

Fylgiskjal 13.

København, Ø, den 17. Maj 1923.

Herr Lagtingsmand R. Rasmussen,

Thorshavn, Færøerne.

I Tilslutning til den stedfundne, behagelige Samtale vedrørende Udarbejdelsen af et Projekt over traadløs Telefonforbindelse mellem Thorshavn

og Tveraa, Nolsø m. m. tillader vi os for en Ordens Skyld at meddele, at Projektet er under Udarbejdelse, og at det i Henhold til Aftale vil afgaa til Deres ærede Adresse i Begyndelsen af Juni.

Med Højagtelse

Dansk Radio Aktieselskab.

Tauber.

Fylgiskjal 14.

Til

Lagtingets Udvalg for Telefondriften paa Færøerne.

Undertegnede Købmand H. V. Simonsen vil herved ærbødigt anmode det ærede Udvalg om at bevilge mig installeret i mit Forretningslokale i Thorshavn Telefon med No. 15 — Forretningshusets gamle Telefonnummer — da jeg blandt andet har anskaffet Kuponer og Stempler med Telefonnummer 15, idet jeg gik ud fra, at dette Nr. fremdeles kunde overlades mit Forretningslokale. Ifølge Samtale med Købmand M. E. Jacobsen, som under mit Fravær har faaet Telefon med dette mit gamle Nummer, vil han intet have at indvende imod, at dette Nr. overlades mig, og han saa faar det nu ledige Nr. med Ledning.

Samtidig ansøges ærbødigt om en Godtgørelse for erlagt Abonnementsafgift i sidste Halvaar Oktober—April, da jeg hele sidste Aar paa Grund af Handelsophævelse ikke har benyttet Telefonen.

Det mig tilsendte Bordapparat er efter min Mening ikke godt, det er svagtringende og gammelt, hvorfor jeg høfligst henstiller til det ærede Udvalg om saa snart nyt Apparat kan faas, da at kunne faa det mig nu tilsendte ombyttet med et nyt.

Thorshavn, den 15. Juni 1923.

Ærbødigt

H. V. Simonsen.

*

*

*

Thorshavn, den 15. Juni 1923.

Paa Udvalgets Vegne udbedes herved Driftsbestyrerens skriftlige Erklæring om foranstaaende Andragende tilsendt Formanden saa snart ske kan.

R. Rasmussen.

Til

Driftsbestyreren for Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.

*

*

*

*Driftsbestyreren**for*

Thorshavn, den 18. Juni 1923.

Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.

Idet jeg høstagt tilbagesender Skr. af 15. ds. fra Købmand H. V. Simonsen, hvori han andrager om at faa Nr. 15 overladt igen, samt Frihed for at betale Abonnement for et Halvaar, skal jeg tillade mig at bemærke følgende:

Ifølge Abonnementsbetingelserne skulde Telefonen være opsagt inden 1. September 1922, men først omkring 10. Oktober meddelte Hr. Simonsen mig paa Gaden, at han ikke ønskede at beholde sin Telefon, hvorefter han af mig blev gjort opmærksom paa, at han var pligtig til at betale indtil 31. Marts 1923.

Da han et Par Dage efter fik Abonnementsregningen, nægtede han at betale denne, og da jeg saa ikke senere fik Pengene, inddrog jeg Telefonen den 20. Januar. Den 17. Marts fik Mouritz Jacobsen Telefon, og da Nr. 15 var ledigt, fik han ganske naturligt dette Nr., idet Ledningen jo allerede hængte oppe til Pælen nærmest ved hans Butikslokale. Simonsen har absolut ikke mindste Ret til Nr. 15, idet han jo havde frasagt sig Telefonen (ganske vist ca. 1½ Maaned for sent) og nægtede at betale for den.

At Mouritz Jacobsen intet skulde have imod af overlade Hr. Simonsen sit Nr. passer meget daarligt med, at Hr. Jacobsen ringede mig op den 15. for at spørge om han var pligtig at overlade Simonson sit Nr., hvorpaa jeg svarede, at der fra Telefonvæsenets Side ikke vilde blive stillet nogen Fordring til ham om at skifte Nr., hvilket han var meget glad ved, idet han nødtigt vilde skifte, bl. a. fordi han jo havde averteret sit Nr. Telefonvæsenet kan heller ikke paalægge ham det, og selv om han frivillig vilde bytte, vil jeg bestemt fraraade dette, dels fordi jeg ikke synes, at Hr. Simonsen ved sin Adfærd har gjort sig fortjent dertil, og navnlig fordi vi saa skal foretage Krydsninger i Taarnet eller paa Stationen, og endelig for Konsekvensens Skyld. Abonnenterne har jo ikke engang Ret til at forlange samme Nr. igen, naar de flytter.

Den 4. d. M. anmodede Hr. Simonsen om at faa Telefon igen, hvorefter jeg meddelte ham, at dette kunde ske, naar han havde betalt, hvad han skyldte. Den 14. ds. skete dette, og han fik sin Telefon samme Dag.

Der forekommer mig ikke at være mindske Grund til at tilbagebetale Hr. Simonsen Abonnementsafgiften for forrige Halvaar, hvilket ogsaa vilde give et farligt Præcedens. Tværtimod kunde der have været Grund til at forlange et Depositum af ham, inden han paany fik Telefon.

Det opstillede Telefonapparat er ganske vist brugt, men lige efferset og lige saa brugbart som et nyt. Nye Bordapparater haves ikke for Tiden.

H. O. Jacobsen.

Til

Driftsudvalget for Telefonvæsenet.

København, Ø, den 6. Juni 1923.

Herr Lagtingsmand R. Rasmussen,
Thorshavn.

I Henhold til Aftale og i Tilslutning til vort Brev af 17. f. M., J. Nr. 1337 Tb., har vi hermed Fornøjelsen af overrække Dem et Projekt over traadløse Telefonforbindelser paa Færøerne.

Vi har indgaaende beskæftiget os med den foreliggende Opgave og haaber, at vor Udarbejdelse vil være tilfredsstillende. Da der jo imidlertid i en saadan Sag er mange lokale Forhold at tage i Betragtning, som bedst kan studeres paa Stedet, er vi gerne villige til efter nærmere Aftale at sende en Repræsentant til Færøerne for at drøfte Spørgsmaalet.

I det vi med megen Interesse imødeser Deres Bemærkninger til det fremsendte Projekt, tegner vi

med Højagtelse

Dansk Radio Aktieselskab.

Tauber.

Projekt

over traadløse Telefonforbindelser paa Færøerne.

Projektet omhandler Oprettelsen af Forbindelser mellem de bestaaende Telefonnet paa Øerne: Strømø, Suderø og Nolsø, henholdsvis imellem Telefon-Centralerne i Thorshan, Tveraa og Nolsø By.

Udover det foreliggende Projekt regnes endvidere med Muligheden af, at yderligere Forbindelser, som f. Eks. Thorshavn—Myggenæs og Thorshavn—Viderø senere ønskes oprettet.

Projektet er opstillet paa Basis af de specielle Erfaringer med Forbindelsen København—Bornholm — den eneste af lignende Art i Europa — og ud fra den Forudsætning, at Forbindelserne skal være fuldt paalidelige og gennemførlige til enhver Tid af Døgnet Aaret rundt, dog naturligvis med Forbehold af særlig ugunstige atmosfæriske Forhold (elektrisk Uvejr), der forbigaaende kan vanskeliggøre Modtagelsen.

Vi skal i det følgende enkeltvis behandle Forbindelserne:

- 1) Thorshavn—Tveraa.
- 2) Thorshavn—Nolsø.
- 3) Tveraa—Nolsø via Thorshavn.¹⁾

¹⁾ Ved en Misforstaaelse er Forbindelsen Thorshavn—Sandø udeblevet her.

R. Rasmussen.

1. Forbindelsen Thorshavn—Tveraa.

Afstanden andrager ca. 52 km. Stationen i Thorshavn vil dog hensigtsmæssigt være at dimensionere for en noget Større Afstand, nemlig ca. 70 km, for at den — med senere Udvidelser for Øje — kan række over hele Øgruppen.

Med Hensyn til System har vi for nærværende ikke fundet det nødvendigt at tage fast Standpunkt hertil. Som bekendt arbejder man ved traadløs Telefonering efter 3 forskellige Systemer: Poulsen-Buen, Højfrekvensmaskinen og Rørsenderen, som alle giver praktisk brugelige Anlæg. I vor Overslag har vi foreløbig regnet med en Højfrekvensmaskine for de lidt større Stationer. Men det skal selvfølgelig være os en Fornøjelse at uddybe dette Forhold senere hen, naar det paatænkte Projekt ligger mere fast og afklaret. Omkostningerne for Senderleverancen er for alle tre Systemer iøvrigt nogenlunde ens, idet Dimensioneringen uafhængigt af Systemvalget er bestemt af de Afstande, der skal overvindes.

Af Hensyn til, at man samtidig skal kunne tale begge Veje — altsaa sende og modtage — er det heldigst, at Sender- og Modtagerstationen ikke ligger i samme Bygning, men er fjernet 500 à 1000 m fra hinanden, ligesom Bølgelængden naturligvis ogsaa maa være forskellig.

Senderen maa — for at kunne give en paalidelig Forbindelse paa indtil 70 km — dimensioneres for en Antenne-Energi af ca. 300 Watt. Med ringere Dimensionering kræves Anvendelsen af en exceptionel stor Forstærkning paa Modtagersiden, hvad der har vist sig uheldigt.

Som Afsenderantenne maa det anbefales at anvende en T-Antenne, 50—75 m lang, udspændt mellem 2 Stk. 40 m høje Master. Til Modtagelse benyttes en „Ramme-Antenne“ af ca. 5 m Sidelængde, til hvis Anbringelse en Mast paa 8—10 m Højde er nødvendig.

Modtageranlægget har vi tænkt os anbragt i Telefon-Centralen, f. Eks. saaledes at den 8—10 m Mast opstilles paa Bygningens Tag.

Fra Modtagerstationen i Telefoncentralen, hvorfra den egentlige Samtaleekspedition foregaar, fører en Dobbeltledning hen til Afsenderstationen for derigennem at kunne overføre Taler.

Spørgsmaalet om, hvorvidt en Kombination af de forhaandenværende Stationer i Thorshavn og Tveraa med de nye Stationer er mulig, har været Genstand for særlig Overvejelse. — En saadan Kombination kan i det højeste finde Sted paa den Maade, at det nye Senderanlæg indbygges i den forhaandenværende Station, der naturligvis i saa Fald maa forsynes med det større Antenneanlæg, medens den gamle Stations Modtageranlæg anbringes i den nye Modtagerstation. Dette Arrangement vilde være nødvendigt, da den nuværende Station i Thorshavn er aaben for offentlig Korrespondance i Tiden fra Kl. 8 Morgen til Kl. 9 Aften og indenfor denne Tid skal lytte paa 600 m fra Skibe eller paa eventuelle Telegrammer fra Tveraa. En saadan Lyttetjeneste er ikke mulig i Afsenderstationen, medens Telefonisenderen arbejder.

Arrangementet vil imidlertid fordrø følgende Personale: 1 Maskinist eller Elektriker i Afsender-Stationen og 1 Telegrafist samt en Radiotelefonist i Modtagerstationen. Saafremt den gamle Station bibeholdes, som den er, medens Telefonstationerne anlægges særskilt, behøver man ikke mere Personale, idet den gamle Station har sin Telegrafist, og den nye Station har en Mand til Betjening af Senderanlægget og en Mand til Betjening af Modtageranlægget. Da endvidere det gamle Anlæg, saavel hvad Antenne som Bygninger m. m. angaar, jo alligevel maa udvides betydeligt, tror vi at maatte fraraade at kombinere den gamle og den nye Station, saa meget mere som det gamle Anlæg henhører under en anden Administration.

Det eneste Krav, der stilles, er, at den gamle Station, naar denne bibeholdes uafhængig af den nye, er tilstrækkelig langt fjernet fra Modtagerstationen, hvilket jo uden videre vil være Tilfældet i Thorshavn, hvor Modtagerstationen tænkes anbragt paa Telefon-Centralen inde i Byen. Hvad Tveraa angaar, formoder vi, at Forholdene er tilsvarende.

Endvidere vil man naturligvis tage det Hensyn til den gamle Station, at den nye Senderstation ikke placeres saa tæt op ad den gamle, at dennes Modtagelse herved gøres.

Med Hensyn til Kraftanlægget er vi for Thorshavns Vedkommende gaaet ud fra, at den nødvendige Strøm kan aftages fra det forhaandenværende Jævnstrømsnet paa 240 Volt. I Tveraa, hvor der ikke findes noget Elektricitetsværk, vil man bedst anvende en Petroleumsmotor; endvidere vil Opstillingen af et større Akkumulatorbatteri her sikkert være at anbefale, da Petroleumsmotoren i modsat Fald maa være i uafbrudt Drift indenfor Arbejdsperioderne. Man vil desuden kunne undvære en Petroleumsmotor som Reserve.

Da der vel ikke kan paaregnes nogen overvættes stor Trafik Øerne imellem, vil uafbrudt Betjening rimeligvis ikke være paakrævet, saaledes at man kan nøjes med nogle for hver Station aftalte Tider. Derved opnaas, at man ved senere Udvidelser kun behøver at arbejde med een Sende- og een Modtagebølge, hvorved Anlægget bliver simplificeret og billigere.

I Bilag 1 er den omtrentlige Størrelse af Bygningen for Senderstationen angivet. Modtager-Anlægget i den forhaandenværende Telefon-Central kan anbringes i et middelstort Værelse. Det indeholder en til Ramme-Antennen tilsluttet Sekundær-Afstemningskreds, indrettet til den fastsatte Bølgelængde, med tilkoblet 4-Rørs-Højfrekvensforstærker og 2-Rørs-Lavfrekvensforstærker. Endvidere opstilles her Overførsels-Apparaterne fra Sender og Modtager til det lokale Telefonnet.

Bilag 2 og 3 viser henholdsvis Afsender- og Modtagerantennen.

2. Forbindelsen Thorshavn—Nolsø.

Afstanden andrager ca. 5 km over frit Vand.

Anordningen i Nolsø svarer til den ovenfor skitserede for Thorshavn. Dog kan Senderen som Følge af den korte Afstand være langt mindre. En Antenne-Energi paa ca. 30 Watt vil være fuldtud tilstrækkelig. Af Hensyn til den ringe Energi er Røsender-Systemet her fordelagtigst.

Afsender-Antennen i Nolsø vil passende kunne bygges som en T-Antenne, ca. 25 m lang, udspændt mellem 2 Master af 10—15 m Højde. Som Modtagerantenne vil en Stueramme kunne gøre Fyldest, men det er baade i Anlæg og Drift billigere at benytte en større Ramme — f. Eks. op-hængt paa en 5 m høj Mast — og saa til Gengæld reducere Forstærkningen.

Med Hensyn til Kraftanlægget gælder det samme som ovenfor anført om Tveraa.

3. Forbindelsen Tveraa—Nolsø.

Denne Forbindelse kan uden videre indrettes saaledes, at Anlægget i Thorshavn virker som Relais-Station, d. v. s. at den fra Tveraa i Thorshavn modtagne Tale overføres paa Thorshavns Sender, der saaledes transmitterer den til Nolsø. Direkte Modtagelse i Nolsø fra Tveraa er naturlig-

vis ogsaa mulig; dog forudsætter dette et større Modtageranlæg, nemlig af samme Dimensionering som i Thorshavn. Da Overføringen af Taler i modsat Retning — altsaa fra Nolsø til Tveraa — jo af økonomiske Grunde alligevel kræver Benyttelse af Thorshavn som Relais-Station, er det fordelagtigst at lade denne arbejde i begge Retninger.

Yderligere Forbindelser, f. Eks. fra Tveraa til Myggenæs eller Viderø, vil ligeledes bedst kunne foregaa via Thorshavn som Relais-Station.

Anlæggets nærmere Udformning fremgaar af efterfølgende Overslag over Omkostningerne.

Anlægsomkostninger.

De nedenfor anførte Prises svarer, hvad den egentlige Radioudrustning angaar, til de paa Verdensmarkedet for Øjeblikket gældende. Alle Priser bedes dog kun betragtet som omtrentlige, dels som Følge af, at Prisniveauet for Tiden er ret svingende, og dels, fordi nærværende Kalkulation først og fremmest skal tjene til at give Forvaltningen et Overblik over, hvor meget et saadant Anlæg omtrentlig vil komme til at koste.

Overslag

over traadløs Telefonstation i Thorshavn.

Antenne-Energi 300 Watt.

I. Mast-, Antenne- og Jordnets-Anlæg:

a. For Senderen:

2 Stk. 40 m Træmaster, beregnet for et Vindtryk paa 150 kg pr. m ² paa ret truffen Flade, incl. Bårdner, Isolatorer og Forankringer, men excl. Fundamenter og Montage.....	Kr. 8400,00
Materiale for Fundamenter.....	- 500,00
Materiale til Fremstilling af T-Antenne, 75 m lang, incl. Arrangement til Ophængning paa Masterne med Isolatorer, Forbindelsessstykker, Siliciumbronce-traad, Ræer, Hejsewire, Gennemføringsisolatorer, Afbryder til Jordforbindelse etc. samt Reservedele, endvidere Kobbertraad for Jordnet.....	- 3000,00

b. For Modtageren:

8 m Mast for Anbringelse af Ramme, Ramme-Antenne incl. Afspændings- og Gennemføringsisolatorer....	- 400,00

II. Bygninger:

Hus for Sender, opført af Træ 5 × 4 m, incl. Fundament, Inventar og Maskinfundamenter, antaget.....	- 3000,00

Transport... Kr. 15300,00

Transport... Kr. 15300,00

III. Radiotekniske Maskiner og Apparater:

a. Kraftanlægget, bestaaende af:

1 Jævnstrømsmotor 220 Volt, ca. 3 HK, ditekete koblet til: 1 Højfrekvensmaskine ca. 1,25 K.W. med automatisk Regulator for Omdrejningstallet. Hertil hørende Startere og Magnetiseringsmodstande. Begge Maskiner monteret paa fælles Grundplade. 1 Akkumulatorbatteri 12 Volt ca. 100 Amp.-Timers Kapacitet ved 10 Amp. Udladning til Opvarmning af Telefoni-Forstærknings-Anordningen. 1 Ladeomformer for Opladningen af foranstaaende Batteri, ca. 200 Watt. 1 Strømtavle med samtlige Maaleinstrumenter, Afbrydere, Sikringer etc. for Maskinaggregatet og Opladning af Akkumulatorbatteriet.

b. Senderen, bestaaende af:

1 Højfrekvensmaskinsender for traadløs Telefoni, ca. 300 Watt Antenne-Energi, med 1 fast Bølge, beliggende mellem 1000 og 2000 m. Senderen bestaar i Hovedsagen af: Kondensatorer, Afstemningspoler, Varlometer, Koblingspole og Maaleinstrumenter for Maskinkreds, Stødkreds, Mellemkreds og Antennekreds. 1 Telefontransformator. 1 Rørforstærkningsanordning med 1 Forrør og 2 Stk. 30 Watts Rør. 1 Apparat til Svingningskontrol. 1 Bølgemaaler.

c. Modtageren:

1 Modtageranlæg for Rammemodtagelse, væsentlig bestaaende af: 1 Afstemningskreds for sekundær Modtagelse for en fast Bølge, beliggende mellem 1000 og 2000 m. 1 4-Trins-Højfrekvensforstærker. 1 Mellemltransformator. 1 2-Trins-Lavfrekvensforstærker. 1 Telefon. 1 Akkumulatorbatteri 6 Volt, 45 Amp.-Timers Kapacitet ved 1,5 Amp. Afladning. 1 Akkumulatorbatteri 46 Volt, 1,5 Amp.-Timers Kapacitet ved 0,03 Amp. Afladning.

d. Apparat for Senderens og Modtagerens Tilslutning til Lokalnettet.

e. Nødvendige Reservedele for Maskiner og Apparater.

Ialt for a.-e. - 28000,00

IV. Dobbeltledning mellem Sender- og Modtagerbygning:

Atstand ca. 800 m, incl. Stolper, Isolatorer og Traad, antaget - 1200,00

V. Installationsmateriel, Kabler og Værktøj - 1000,00

VI. Montage:

I Betragtning af vort Ukendtskab til de nærmere Enkelt-heder med Hensyn til Bygningernes og Masternes Beliggenhed samt til lokale Forhold, saasom Arbejdspriser etc., er en nøjere Fastlæggelse af denne Post ikke mulig.

Der maa imidlertid i givet Fald sendes 2 Mand op, nemlig en Ingeniør som Arbejdsleder og en Radiomontør. Forøvrigt vil lokal Araejdskraft være tilstrækkelig. Efter vort Skøn vil Udgifterne beløbe sig til ca. Kr. 18000,00, maaske noget mindre. - 18000,00

Ialt ca.... Kr. 63500,00

Overslag

over traadløs Telefonstation paa Tveraa.

Antenne-Energi 300 Watt.

I. <i>Kraftanlæg:</i>	
1 Stk. 4 HK Petroleumsmotor med tilkoblet 110 Volts Jævnstrømsdynamo, komplet med Grundplade og Tilbehør	Kr. 3000,00
Akkumulatorbatteri 60 Celler, 108 Amperetimers Kapacitet ved 25 Amperes Afladning	- 3600,00
II. <i>Bygninger:</i>	
Hus for Sender, opført af Træ, 8 × 4 m, incl. Fundament, Inventar og Maskinfundamenter, antaget	- 5000,00
III. Forøvrigt som Punkt I, III, IV, V og VI for Thorshavn..	- 60000,00
Ialt ca....	
Kr. 72100,00	

Overslag

over traadløs Telefonstation paa Nolsø.

Rørsender: Antenne-Energi 30 Watt.

I. <i>Mast-, Antenne- og Jordnets-Anlæg:</i>	
a. For Senderen:	
2 Stk. Træmaster 15 m høje, med Tilbehør som for Thorshavn	Kr. 700,00
Materiale for Fundamenter	- 200,00
Materiale til Fremstilling af T-Antenne, 25 m lang, af lignende Konstruktion som for Thorshavn, samt Jordnet	- 2000,00
b. For Modtageren:	
5 m. Mast for Anbringelse af Ramme. Rammeantenne med Tilbehør	- 400,00
II. <i>Bygninger:</i>	
Hus for Sender, opført af Træ, 7 × 4 m, incl. Fundament, Inventar og Maskinfundamenter, antaget	- 4500,00
III. <i>Kraftanlæg:</i>	
1 Stk. 1 1/4 HK Petroleumsmotor med tilkoblet 110 Volts Jævnstrømsdynamo, komplet med Grundplade og Tilbehør	- 2000,00
Akkumulatorbatteri 60 Celler, 27 Amperetimers Kapacitet ved 6 Amp. Afladning	- 1200,00
Transport...	
Kr. 11000,00	

	Transport...	Kr. 11000,00
IV. Radiotekniske Maskiner og Apparater:		
Senderen:		
1 Stk. 30 Watt Rørsender, komplet med nødvendige Reserverør og Reservedele.		
Modtageren:		
1 Modtageranlæg for Rammemodtagelse, med Overførselsapparater for Senderens og Modtagerens Tilslutning til Lokalnettet, i al Væsentlighed som for Thorshavn	-	14000,00
V. Dobbeltledning mellem Sender og Modtager, antaget som for Thorshavn	-	1200,00
VI. Installationsmateriel, Kahler og Værktøj	-	600,00
VII. Montage, anslaaet	-	10000,00
	Ialt ca.	Kr. 36800,00

Driftsomkostninger.

Tilslut skal vi give en Oversigt over de omtrentlige Driftsomkostninger, der dog ifølge Sagens Natur kun kan være skønsmæssige, idet en nøjagtig Opstilling af Driftsomkostningerne fordrer en mere ingaaende Undersøgelse af de lokale Forhold.

Drift

af Station Thorshavn.

Stationen forudsættes i Drift i 8 Timer, hvoraf 4 med fuld Belastning. Personalet bestaar af 2 Mand, én til Betjening af Sender-Anlægget, én til ModtagersAnlægget. Den elektriske Kraft antages leveret til 15 Øre pr. K. W. T.

Aarlige Udgifter.

1. Personale:		
2 Mand à Kr. 4000,00	Kr.	8000,00
2. Kraftforbrug:		
Højfrekvensmaskinen kræver ved fuld Belastning ca. 2 K.W. Til Opladning af Batterierne, til Telefonforstærkeren og til Modtagerrør samt til Lys regnes $\frac{1}{4}$ K.W. Med 4 Timers dagligt Forbrug à Kr. 0,15 pr. K.W.T., faas det aarlige Forbrug:		
	$2\frac{1}{4} \times 4 \times 365 \times 0,15 =$	- 500,00
	Transport...	Kr. 8500,00

	Transport...	Kr. 8500,00
3.	<i>Rørforbrug:</i> Idet Rørenes Levetid sættes til 1000 Timer, faas Udgif- terne til Forstærker-rørene til 0,26 Kr. og for Modtager- rørene til Kr. 0,16 pr. Time. Hertil lægges 15 pCt. for Svind under Transport, ved Uheld etc. — I det An- vendelsen her er 8 Timer, faas tilsammen: $8 \times 365 \times 0,42 \times 1,15 =$	- 1400,00
4.	<i>Diverse Forbrugsartikler:</i> Smøreolie, Tvist, Kulbørster, Syre etc.....	- 100,00
5.	<i>Vedligeholdelse og Fornyelse</i>	- 500,00
6.	<i>Brændsel og Kontormaterialer</i>	- 300,00
	Ialt ca....	Kr. 10800,00

Drift

af Station Tveraa.

Stationen forudsættes i Drift i 4 Timer, hvoraf 2 med fuld Belastning; Personalet bestaar af 2 Mand, som for Thorshavn, idet disse dog af Forvaltningen anvendes paa anden Vis i den resterende Del af Dagen, saaledes at kun Halvdelen af deres Gage belastes her. Petroleum antages leveret til 30 Øre pr. kg.

Aarlige Udgifter.

1.	<i>Personale:</i> 2 Mand (halv Dag)	Kr. 4000,00
2.	<i>Kraftforbrug:</i> Petroleumsmotoren bruger ca. 360 gr pr. H.K.T. De aarlige Udgifter andrager saaledes: $4 \times 2 \times 365 \times 0,360 \times 0,30 =$	- 300,00
3)	<i>Rørforbrug:</i> Da Stationen kun er i Drift 4 Timer mod Thorshavns 8 Timer, bliver Forbruget Halvparten	- 700,00
4.	<i>Diverse Forbrugsartikler</i>	- 50,00
5.	<i>Vedligeholdelse og Fornyelser</i>	- 300,00
6.	<i>Brændsel og Kontormateriel</i>	- 250,00
	Ialt ca....	Kr. 5600,00

Drift *af Station Nolsø.*

Til Trods for, at Krafforbruget er betydelig mindre her end ved Tværaa, saaledes at der vil spares ca. 200 K.W. paa Posten; Petroleum, vil denne Station dog blive en Del dyrere at drive, idet Rørforbruget her er adskillig større, da selve Senderen jo her er kostbare Rør, der har meget kort Levetid, sammenlignet med Højfrekvensmaskinen.

Vi anslaaer de samlede Driftsudgifter til at blive: Kr. 6 à 7000,00.

København i Juni 1923.

Fylgiskjal 16.

København, Ø, den 8. Juni 1923.

Hr. Lagtingsmand Rasmussen,
Thorshavn.

Ang. Radiotelefonstationer.

Under Henvisning til Deres ærede Besøg paa vor Fabrik og den stedfundne Samtale med vor Radioafdeling fremsender vi hermed Tilbud over 2 Radiostationer for Telefoni og Telegrafi, nemlig for Thorshavn og Sandø.

Den største af Stationerne, der har et Primærforbrug paa ca. 400 Watt, er bestemt for Thorshavn og er tilstrækkelig kraftig til at kunne korrespondere med et hvilket som helst Sted paa Færøerne, som senere maatte blive forsynet med Radiostation.

Den mindre Station, hvis Primærenergi er ca. 60 Watt, og som er bestemt for Sandø, giver ved en Mastehøjde paa ca. 15 m og en Antennelængde paa ca. 30 m med fuldkommen driftssikker Telefonforbindelse over en Afstand paa ca. 20 km over Vand.

Aarsagen til, at den første Station er saa kraftig i Forhold til Stationen paa Sandø, ligger blandt andet i, at vi regner med, at Stationen eventuelt senere skal korrespondere med Stationer, der paa Grund af Terræforholdene kan komme til at ligge ret ugunstigt i Forhold til Thorshavn Radio.

Vi regner med, at der under visse Omstændigheder skal telegraferes hen over Punkter, der ligger 7—800 m over Havet.

Vi tilbyder:

Bilag 3, 1923. — 6.

A. *En Station for traadløs Telegrafi og Telefoni med ca. 400 Watt primær Energi.*

1. 2 Jerngittermaster 35 m høje beregnet for et Vindtryk paa ca. 250 kg m² med Afspændinger, Isolatorer, Ophejsningstøve til Antennen, men excl. Maste- og Afspændingsfundamenter.
2. 1 Sæt Hjelpeværktøj til Rejsning af Masterne.

Pris for Post 1—2 f.o.b. København: Kr. 10000,00.

3. 1 Sæt Materiale til en T-Antenne og en Modvægt henholdsvis Jordanlæg bestaaende af Bronzetraade, Isolatorer, Antenneræer, Tilføringer o. s. v.
1 Jævnstrøms-Jævnstrømsomformer bestaaende af:
1 Jævnstrømsmotor for 110 eller 220 Volt Spænding, direkte koblet til:
1 Jævnstrømsgenerator paa ca. 0,6 kw., 2000 Volt med Magnetiseringsmaskine, Igangsætter, Omdrejningsregulator o. s. v.
4. 1 Marmorskræmtavle med de nødvendige Afbrydere, Sikringer og Maaleinstrumenter.
5. 1 Rørsender, Type 0,2 Rdt for en Antenneydelse paa ca. 200 Watt og 5 faste Bølger i Omraade fra 800—2500 m, incl. Sende-Modtage-Omskifter med 2 Rør R S 29 og 1 Varnebatteri, Type K 10.
6. 1 Telefoniapparat ART 184 med et Telefonrør RS 55.
7. 1 Telefoniforstærker med Forforstærkerør, Varne- og Anodebatterier o. s. v.
8. 1 Kaldesummer.
9. 1 Audion-Sekundærmødtager, Type E 309, kombineret med Lavfrekvensforstærker med 4 Rør R E 11 s.
10. 1 højtalende Telefon E H 289.
11. 1 Nettilslutningsapparat til Fødding af Modtage- og Forstærkerør fra Nettet.
12. 1 Apparat til Overgang til Ledningstelefoni.
13. 1 Sæt Installationsmateriale saasom Forbindelsesledninger mellem de enkelte Apparater, Værktøj o. s. v.

Samlet Pris Post 3—13: Kr. 13620,00 f.o.b. København.

Det ovenfor tilbudte Anlæg er indrettet for Omskiftedrift, d. v. s. den ene Part taler, medens Modparten hører efter.

Skal det omvendte finde Sted, maa Antennen ved Hjælp af en Fjeder, som findes paa Mikrotelefonen og en Relaisanordning skiftes mellem Sender og Modtager. Man kan altsaa ved denne Anordning ikke falde hinanden i Talen, da der hertil fordres 2 Antenner, hvoraf den ene vedvarende er i Forbindelse med Senderen og den anden vedvarende i Forbindelse med Modtageren.

Hvis De imidlertid ønsker et saadant Arrangement, hvorved Telefoneringen for Abonnentens Vedkommende finder Sted nøjagtig som ved almindelig Traadtelefonering, tilbyder vi det hertil nødvendige Materiale, nemlig: 1 Jerngittermast for 35 m Højde med Afspændinger, Isolatorer, Ophejsningstøve o. s. v. samt 1 Sæt Materiale til en komplet T-Antenne med Modvægt, henholdsvis Jordanlæg til en samlet Pris af Kr. 5000,00 f.o.b. København.

B. *Station for traadløs Telegrafi og Telefoni med en Primærenergi paa ca. 60 Watt.*

1. 1 Sæt Materiale til en T-Antenne og til en Modvægt henholdsvis Jordanlæg bestaaende af Bronzetraade, Isolatorer, Ophejsningstove, Tilføringer o. s. v.
2 Ophængningspunkter for T-Antennen ca. 15 m over Jordoverfladen antages at være til Stede.
2. 1 Jævnstrøms-Jævnstrømsomformer, 220/600 Volt, ca. 60 Watt med Igang sætter, Shuntregulator o. s. v.
3. 1 Rørsender for en Antennedydelse paa ca. 10 Watt og 1 fast Bølge i Omraade mellem ca. 300 og 1500 m incl. 2 Senderør R S 55 og 1 Varmebatteri 12 Volt.
4. 1 Telefoniapparat med et Telefonirør, Type BE og et Varmebatteri 6 Volt.
5. 1 Kaldesummer.
6. 1 Audion-Sekundærmotager, Type E 308 kombineret med Lavfrekvensforstærker med 4 Rør R E 11 s.
7. 1 højtaltende Telefon E H 389.
8. 1 Netttilslutningsapparat til Fødning af Modtage- og Forstærkerør fra Nettet.
9. 1 Apparat for Overgang til Ledningstelefoni.
10. 1 Sæt Installationsmateriale som Forbindelsesledninger mellem de enkelte Apparater, Værktøj o. s. v.

Samlet Pris Post 1—10 f.o.b. København: Kr. 6150,00.

Vi foreslaar følgende Betalingsbetingelser:

60 %	af Købesummen ved Bestillingen.
30 %	- — - Stationernes Afsendelse.
10 %	- — - Ankomst til Bestemmelsesstedet.

Det skulde glæde os, om denne Leverance, som vi omfatter med den største Interesse, maatte blive os tildelt.

Med Højagtelse

Dansk Aktieselskab
Siemens-Schuckert.

Georg Petersen. p.p. E. Lous.

Fylgiskjal 17.

*Driftsbestyreren
for
Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen.*

Thorshavn, den 9. Juli 1923.

Foranlediget ved Skrivelse af 3. ds. fra Driftsudvalget, hvori staar:

„Viðvíkjandi teirri uppsøgn av telefonfelagskapið, sum tygum hava tikið imóti frá harra H. V. Simonsen, áttu tygum eftir fælgstreyt-unum, grein 8, síðsta punktum, at hava syrgt fyri, at hendan uppsøgn var komin í hendur nevndarinnar.“

skal jeg tillade mig at gøre opmærksom paa, at der i nævnte § 8 staar, at Telefonabonnenten skal opsige sin Telefon med en Maanedes Varsel til Udgangen af et Halvaar. og at Opsigelsen for at være gyldig skal ske skriftlig til Telefonudvalget. Derimod staar der ikke noget om, at Driftsbestyreren skal sørge for, at Abonnenten sender en skriftlig Opsigelse til Driftsudvalget.

Som det fremgaar af min Skrivelse af 22. Maj blev jeg c. 10. April standset paa Gaden af Hr. Simonsen, der meddelte mig, at han ikke vilde være Abonnent længere. Det er den eneste Opsigelse, jeg har faaet fra Hr. Simonsen, og den meddelte jeg Formanden for Driftsudvalget pr. Telefon enten samme Dag eller Dagen efter, netop for at faa at vide, om den skulde tages for gyldig.

Jeg mener derfor at have gjort, hvad der paahvilede mig i den Sag.

H. O. Jacobsen.

Til
Driftsudvalget for Telefonvæsenet.

Fylgiskjal 18.

Hestø, den 8. Juli 1923.

Til
Telefonudvalget,
Thorshavn.

Vi undertegnede anmoder herved Udvalget om at faa bevirket, at Telefonkablet herude maa blive gjort i Stand saa snart som muligt.

Det meste af Kablet er nyt, og vi mene at Fejlen ligger i det gamle Stykke som ligger fra Landet og noget ud i Fjorden. Vi ønske at Kablet bliver sat i Stand i denne Maaned.

Med Højagtelse

Johannes Danielsen. Mathias Thomsen. Mikkel P. N. Petersen.

Jacob Højvig. Hans E. Thomsen.

Pygiskjal 19.

Til
Telefonudvalget.

I Anledning af den mig fra Telefonudvalget tilstillede Skrivelse af 3. ds. skal jeg tillade mig følgende Bemærkninger:

Medens det er rigtigt, at jeg ved at banke paa en af Vinduesruderne, paa Telefonstationen, hvorefter jeg havde begivet mig for at erfare Sammenhængen med, at Centralen ikke svarede paa nogle af mine Opringninger, er bleven den ulykkelige Aarsag til, at bemeldte Rude gik itu, beklager jeg at maatte stille mig skeptisk m. H. t. Nøjagtigheden af de i Telefonbestyrerens Skrivelse angivne Tidspunkter vedrørende Dramaets Enkeltheder. Her synes nemlig hin skarpe, jeg kunde fristes til at sige, sylspidse diagonale Sans for Petitesser, der som bekendt er en af de mange olympiske Egenskaber, hvormed Guderne i rigt Maal har overøst Amtsingeniør cand. polyt. Olaus Jacobsen, at have spillet denne udmærkede, for Færøernes Amtskommune saa nyttige, ja uundværlige og tilmed billige Mand et Puds, eller rettere ikke ham direkte, idet Tidspunkterne synes ham opgivne af hine skrækslagne Vestalinder, der skiftevis vaager om Nætterne, kun opfyldt af hellig Iver for paa fyldestgørende Vis at fungere som Formidlersker, naar menneskelige Røster kalder paa hverandre gennem den elektriske Traad. Det er nemlig højst usandsynligt, at hine bedaarende langhaarede i nøjagtig lagttagelse har kunnet kappes med Æresdoktor ved Københavns Universitet, Nordpolens Opdager, den berømmelige Dr. Cook, der angav de skiftende Distancer fra Polpunktet, ikke blot i Grader og Minutter, men endog i Sekunder og Brøkdeler af Sekunder, idet jo das ewig Weibliche som bekendt opfatter Tilværelsen ikke som skarpt afgrænsede Tidsrum og Episoder, men som en kontinuerlig kosmisk Linje, hvorfor det vilde være fuldkomment naturstridigt, om de vagthavende Telefonistinder skulde have bortkastet deres sande, kvindelige Væsen og iført sig Egenskaber, som Flaummarion beskriver, naar han lader de sidste Dages Lærde og Vismænd følge Nuancerne i Jordens Undergang, bevæbnede med Teleskop, Mikroskop og en uforstyrrelig Sindsligevægt, alt naturligvis under Forudsætning af at bemeldte Telefonistinder under deres natlige Vagttjeneste ikke er i Stand til at forvandle sig til Salamandre, hvilke skildres af Anatole France i hans Bog Dronning Gaasetod, og som er i Besiddelse af aandelige Egenskaber, der overgaar de dødelige Mænds.

Er som bekendt Telefonbestyrer, Amtsingeniør cand. polyt. Olaus Jacobsen udstyret med høj og skarp matematisk og teknisk Viden, strækkende sig til Hercules's Støtter og hine mælkevejsfjerne Regioner, hvor Tilværelsens Diagonaler skærer hverandre, synes, mirabile dictu, Parcerne ikke at have været nær saa nødsle med Hensyn til Sansen for de lingvistiske Vælører. Naar der nemlig staar i hans Skrivelse, at jeg bankede voldsomt paa „for at slippe ind“, maa dette af almindelige dødelige jo opfattes derhen, at jeg ved at banke paa Ruden har bestræbt mig for at sætte en Aarsagsrække i Bevægelse, der tilsigtede at hidføre Nuancer i Vestalindernes Uskyldighedstilstand. Vel har jeg altid været en Beundrer af den guddommelige Alkihiades og tilgav ham gerne, selv da han væltede Hermesstøtterne paa Athens Torv omkuld, men hvis hin hedenfarne straalende havde formastet sig til en saa forsmædelig Handling, som Amtsingeniøren synes at ville paasigte mig, vilde ingen dødetig, heller ikke jeg, have begrædt hans æreløse Nedfart til Hades.

Det fremgaar imidlertid ikke helt klart af Amtsingeniørens Skrivelse, hvad Meningen med denne er. At Indberetningen om den ilugangne Rude har fundet Sted af regnskabsmæssige Grunde kan ikke antages, da han der-

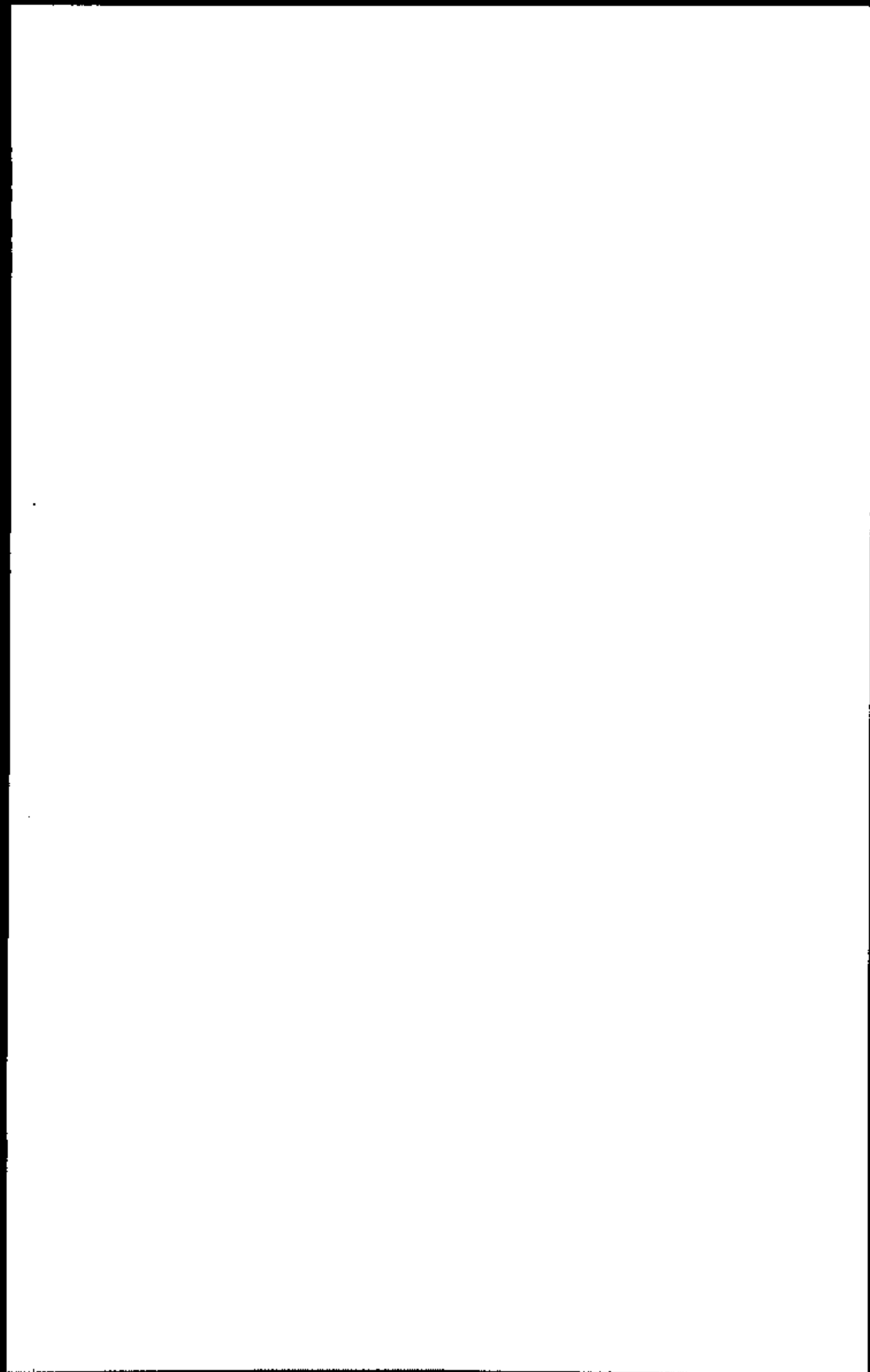
ved vilde belemre Telefonudvalget med Bagateller, hvad aldrig kunde tænkes om Telefonbestyrer, Amtsingeniør cand. polyt. Olaus Jacobsen, han der i det højere Selskabsliv i Thorshavn er kendt som en udmærket Latiner, for hvem det er en Æressag ikke at synde mod Sætningen: minima non curat prætor, ligesom ogsaa jeg straks tilbød og stadig tilbyder at afholde de med en ny Rudes Indsættelse forbundne Omkostninger.

At Meningen skulde være at indstille mig til passende Belønning for udvist aktiv Interesse i at constatere, hvorvidt de offentlige Meddelelsesmidler fungerer tilfredsstillende ved Nattetide og Morgengry, vilde være antagelig og egentlig stemme med det Amtsingeniøren medfødte Højsind og dybe sociale Forstaaelse, hvis ikke Skrivelsens Form udelukkede denne Mulighed. Thi hvis dette skulde være Meningen, vilde han have stillet Telefonudvalget en Gaade eller Rebus, vanskeligere at løse end den gordiske Knude, og derved gjort sig skyldig i Insubordination, hvad der aldrig kunde falde Amtsingeniøren ind, han, der netop er kendt for sin dybe, næsten orientalske Respekt for sine færøske Overordnede. Tilbage slaar altsaa kun den Forklaring, at Skrivelsen skyldes den ham af Vestalinderne bibragte Formening, at Bankningen paa Ruden hidrørte, ikke fra en Abonnent, der kom i lovlig Ærinde, for at for at forespørge, hvorfor Centralen ikke svarede, men fra en Person, der vilde lede Vestalinderne i Fristelse. Hvis dette er Tilfældet, da skal jeg være den første til at beklage, at visse Hjernecentra, formentlig paa Grund af Overanstrengelse i det færøske Telefonvæsens Tjeneste, fungerer paa unormal Vis hos Telefonbestyrer, Amtsingeniør cand. polyt. Olaus Jacobsen, hvem jeg herved indfrængende henstiller til det ærede Telefonudvalg at yde et Aars Permission til Rekreation ved et Badested i det sydlige Udland.

Thorshavn 27. Juli 23.

Med Ærbødighed

J. H. O. Djurhuus.

Udvalgsbetænkning

fra

Lagtingets Udvalg vedrørende forskellige økonomiske Forhold, nedsat mellem Ting-samlingerne 1922—23.

I Lagtingets ordinære Samling 1922 blev der nedsat et Udvalg til, sammen med Amtmanden, at undersøge Tingets økonomiske Forhold og til at overveje, hvilke Formaal Tinget nødvendigvis maa støtte med Pengetilskud, samt til at fremsætte Forslag til en bedre Ordning og til Løsning af de økonomiske Spørgsmaal, som ligger for.

Angaaende Tingets økonomiske Stilling kan man i Almindelighed hen-vise til de Oversigter, som i de sidste Aar er udarbejdet af Amtet, af hvilke Exemplarer vedlægges.

Yderligere vil der af det nedenfor anførte fremgaa, hvorledes Status var i de vigtigste Kasser ved Udløbet af sidste Regnskabsaar, 30. September 1922, og hvilke Indtægter og Udgifter disse Kasser havde i det sidste Regn-skabsaar.

Nedenfor omtales Opgaver, som Tinget nødvendigvis maa støtte, og man anslaaer kalkulatorisk, hvilke Beløb der vil medgaa hertil, og fremsætter Forslag om Tilvejebringelse af disse Beløb.

Efter at Skydskassen er bortfal-den, er der foruden en Del mindre

Fond, som er bestemte til visse For-maal og har smaa Indtægter, 4 større Kasser, som henhører under Lagtinget, nemlig Amtsrepartitionsfonden, øko-nomisk Fond, Amtsfattiggassen og Kirkekasserne. Desuden henhører Telefonvæsenet, Sanatoriet og „Smiril“ under Lagtinget, men Forvaltningen af disse holdes helt for sig.

Angaaende Kirkekasserne kan man henvise til en særlig Sag, som forelægges Tinget, om Kirkernes Sty-relse.

Amtsfattiggassen har i Regn-skabsaaret 1921/22 haft en Renteind-tægt paa c. 1600 Kr., Arveafgift c. 2300, Indtægt af Grind c. 600, Han-delsbevillinger c. 1450, Storhvalafgift c. 900 og andre Indtægter c. 350 Kr., ialt c. 7200 Kr.

Udgifterne har været:

	Kr. Ø.
Tilskud til Kommunernes	
Fattigvæsen	400
Til Sygehusene	2000
Børn udenfor Ægteskab	1267 90
Andre Udgifter	182 15
	3850 05

Kassens Beholdning var 30. September 1922: Grundfonden 37,500 Kr. og disponible Midler 15,785 Kr. 25 Øre, ialt 53,285 Kr. 25 Øre. Kassens Status er saaledes forholdsvis god, men det er uomtvisteligt, at dens Indtægter er for smaa til at opfylde dens Formaal. Først og fremmest har det været Meningen, at der fra Amtfattiggassen skal ydes Tilskud til Kommuner, som har forholdsvis store Udgifter til deres Fattigvæsen f. Eks. grundet paa Udgifter i Anledning af døvstumme, sindssyge og lign.

Vel kan det anlages, at Kassens Indtægt af Arveafgift vil vokse noget, efter at denne Afgift er forhøjet, jfr. Anordning 8. November 1921, men dog ikke mere end, at der kan ydes Kommunerne en virkelig effektiv Hjælp til Fattigvæsenet.

Det er dernæst blevet fast Praksis at yde til Amtssygehuset 800 Kr., til Tveraa Sygehus 600 Kr. og til Klaksvig Sygehus 600 Kr., ialt 2000 Kr. aarlig. Sygehusenes økonomiske Forhold er imidlertid daarlige. Amtssygehuset har pr. 31/12 1922 en Gæld paa 21800 Kr., hvoraf Tinget dog betaler til Afdrag paa Laanet, som optoges til Anskaffelse af Røntgenapparatet, pr. 31/12 1922, stort 2100 Kr., hvorhos der ved Salget af det gamle Hospital vil indvindes Dækning for Resten af Gælden, Tveraa Sygehus en Gæld paa ca. 6000 Kr., og Klaksvig Sygehus en Gæld paa 12131 Kr. 13 Øre. Et nyt Amtssygehus er under Opførelse og vil koste ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., hvoraf Lagtinget har ydet 100,000 Kr. Forrentning og Amortisation af dette Laan andrager ca. 6000 Kr. Dernæst har Tinget givet Løfte om Tilskud til Driften paa 2000 Kr. aarlig, men utvivlsomt vil man være nødt til at forhøje dette Beløb betydeligt. Ifølge Overslag fra Sygehusets Direktion vil Driften give et Underskud paa ca. 20,000 Kr. Man regner formentlig ikke for højt, naar man ansætter Tingets aarlige Tilskud til ca. 10,000 Kr.

De to andre Sygehuse trænger i høj Grad til at repareres eller til helt at ombygges, og Tinget vil sikkert

føle sig forpligtet til at yde Tilskud til saadanne Reparationer eller Ombygninger og muligvis til Driften. Man kan kalkulatorisk anslaa disse Udgifter til 5—10,000 Kr. aarlig. Dertil kommer, at Tinget er ansvarlig for Sanatoriets Drift, og der maa fremdeles regnes med et ikke helt ringe Beløb fra Tingets Side til eventuelt Driftsunderskud og til Reparationer og Nyanskaffelser til Sanatoriet.

Til Sygehuse maa man derfor utvivlsomt regne med en Udgift paa mindst 20—30,000 Kr. aarligt, og det maa anses som en Opgave, som Tinget ikke paa nogen Maade kan skyde fra sig, at støtte Sygehusene paa Øerne.

Økonomisk Fond har haft følgende Indtægter i sidste Regnskabsaar: Renter 2000, hvoraf en Del dog ikke er indgaaet, Indtægt af Grind ca. 3800 og Størhvaleindtægt ca. 5000 Kr., ialt ca. 10800 Kr.

Udgifterne har været: Til Landingssteder etc. ca. 4500 Kr., Hedeselskabet 800, Højskolen 600, Færøske Kvæder ca. 3000 og diverse Udgifter ca. 300 Kr. ialt ca. 9200 Kr.

Beholdningen var pr. 30/9 1922: 61,513 Kr. 20 Øre.

En af Hovedopgaverne for økonomisk Fond har været at yde Tilskud til Udbedring af Landingssteder og til Anlæg af Veje og Broer.

Vejene i Bygderne er rent kommunale og anlægges og vedligeholdes af Kommunerne. I de sidste Aar er der anlagt nogle større Veje mellem forskellige Bygder af Kommunerne med Tilskud fra Staten. Der er imidlertid en Kategori af Veje, som fører fra Bygder ud til Opdyrkingsjord eller til Tørvejord o. lign., og til saadanne Veje er det, at der fra Lagtingets Side er og bør ydes Tilskud. I de sidste Aar har man fra Amtsreparationsfonden maattet yde Tilskud til saadanne Veje, men denne Fond har saa store Udgifter, at man ikke kan regne med, at der yderligere fra den kan ydes saadanne Tilskud. Disse hører naturligt hjemme paa økonomisk Fonds Budget. Ved at gennemgaa Lagtingstidende for de sidste Aar

vil man se, at der har været indgivet til Tinget en Række Andragender om Tilskud til Veje, Broer og Landingssteder, men man har maattet afvise en stor Del af disse, fordi økonomisk Fond ikke har haft Midler til at inddekomme dem med.

Tinget har forsøgt at andrage Staten om at yde Tilskud til saadanne Foretagender. Der blev saaledes i 1920 og 1921 indsendt Andragende til Regeringen om Tilskud, i 1921 paa 164,352 Kr. Andragendet fornyedes i 1922 med en enkelt Ændring, men Ministeriet har senest i Skr. af 5. Maj 1923 erklæret sig ude af Stand til for Tiden at foretage videre i Sagen.

Da de omtalte Andragender er fuldt berettigede og bør støttes, idet Kommunikationsforholdene i høj Grad trænger til at forbedres her paa Øerne, og idet der m. H. t. Landingsstederne ofte er Tale om at afværge Fare for Fiskernes Liv, er der ingen anden Udvej end at forsøge at skaffe Tinget større Indtægter.

Amtsrepartitionsfonden har sin Hovedindtægt ved Paaligning, men da denne er steget til mindst det 5-dobbelte i de sidste Aar, og da Kommunerne til deres Udgifter i høj Grad maa lægge Beslag paa Borgernes Skatteevne af deres Indtægter, mener man, at der ikke ved Paaligning bør eller kan skaffes Dækning til Tilskud til de ovennævnte nødvendige Formaal.

Amtsrepartitionsfondens Indtægter i sidste Regnskabsaar var c. 137000 Kr., og Udgifterne ca. 158000 Kr., saaledes at Underskudet var ca. 21000 Kr. og Fondens Gæld pr. 30/9 1922 androg 827,799 Kr. 55 Øre, hvoraf dog 69,850 Kr. 48 Øre var Laan fra andre Lagtingskasser, og Kassebeholdning, Restancer og Forskud udgjorde 56,755 Kr. 19 Øre.

Som foran nævnt maa man regne med en Udgift til Sygehuse paa ca. 20—30,000 Kr. aarlig, og skal der ydes effektive Tilskud til Veje, Broer og

Landingssteder, maa man til disse Formaal regne med en lignende Udgift aarlig. Derfor kommer ulvvisomt en Række andre Formaal, som har Krav paa Støtte, uden at Udvalget mener det nødvendigt her nævne at komme ind herpaa.

Den eneste Afgift, som betales her paa Øerne ved Indførsel af Varer, er Spiritusafgift, og denne er meget lav i Forhold til, hvad der betales mange andre Steder. Den blev indført i sin Tid ved Lov Nr. 44 af 30. Marts 1892 og skulde tjene som Erstatning for Afløsning af Tiende, og den forudsættes at give Statskassen en Indtægt af 29,182 Kr. aarlig. Undertiden har den givet mere, ofte mindre.

Man tillader sig at foreslaa at fordoble denne Afgift, saaledes at Statskassen forløds faar de 29,182 Kr., som den har forudsat, og Resten indgaar i Lagtingets økonomiske Fond.

Man kan formentlig paa den Maade regne med en Indtægt paa ca. 20,000 Kr., idet Forbruget muligvis gaar noget ned samtidig med Toldforhøjelsen.

Dette vil imidlertid ikke være tilstrækkeligt, og Udvalget har derfor overvejet Spørgsmaalet om Afgift paa andre Varer som Tobak og Sukkervarer, ligesom man har overvejet Spørgsmaalet om Stempelafgift paa Veksler. Hvis der skal indføres en Afgift paa Import af andre Varer end Spiritus, maa Udvalget tilraade, at man holder sig til en Varesort, nemlig Tobak, enten af Tobak eller muligvis kun Cigaretter og eventuelt Cigarer. Der indføres til Øerne efter Statistiken for 1920—21 godt 40,000 kg aarlig.

En Afgift af 50 Øre pr. kg vilde maaske være passende. I Danmark er den laveste Sats 1 Kr. pr. kg.

Udvalget har imidlertid ikke ment at kunne tage endelig Stilling til Spørgsmaalet om en Tobaksafgift, men har ønsket at rejse Spørgsmaalet til Tingets Overvejelse.

Forslag.

- 1) Spiritusafgiften fordobles, og af det Beløb, som indkommer ved Afgift paa Spirituosa, faar Stats-

- kassen forlods 20,182 Kr., medens Resten indgaar i økonomisk Fond,
2) Spørgsmaalet om en Indførselsafgift paa Tobak tages under Overvejelse.

Thorshavn, den 31. Juli 1923.

Eddw. Mortensen.
Frm.

H. C. W.-Tórgarð.

J. Patursson.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 43—1923 (Invalideloven).

Lov om Invalideforsikring af 6. Maj 1921 indeholder i § 32 en Bestemmelse om, at Regeringen henryndiges til ved kongelig Anordning at sætte nævnte Lov i Kraft paa Færøerne med de nødvendige Lempelser. Som Følge heraf blev Sagen forelagt Lagtinget i 1921, jfr. Lagtingstidende 1921 Side 171. Det vedtoges at udsætte Sagen til næste Aar. I 1922 blev Sagen igen behandlet i Tinget, jfr. Lagtingstidende 1922 Side 70, og udsattes til iaar.

Under Hensyn til, at det Kontingent, som opkræves hos Sygekassemedlemmerne, under de foreliggende vanskelige økonomiske Forhold er noksaa føleligt, mener Udvalget, at det vilde være betænkeligt yderligere at paalægge hvert Sygekassemedlem en Invalidpræmie paa mindst 5 Kr. 40 Øre aarlig, ligesom man mener, at det vil være betænkeligt at paalægge de efter Ulykkesforsikringsloven forsikringspligtige Arbejdsgivere de paagældende Bidrag

til Invalidefonden, ligesom det ogsaa vil være føleligt for Kommunerne at yde Bidrag til nævnte Fond. Dertil kommer, at Ulykkesforsikringsloven først i Aar er traadt i Kraft her paa Øerne, ligesom det ogsaa er kort Tid siden, at den ny Sygekasselov blev sat i Kraft her. Ved disse 2 Love, som medfører store Fordele, er der paa den anden Side paalagt Befolkningen væsentlige nye økonomiske Byrder, og Udvalget mener, at man bør se Tiden an og lade disse Love virke en Tid, inden man forsøger at sætte Invalideforsikringsloven i Kraft. Hvis man gør dette nu, kunde det muligvis virke hæmmende for Udviklingen af social Lovgivning her paa Øerne.

Omend Udvalget vel indser, at Loven vil medføre store Fordele for de paagældende uheldig stillede Individer, maa man af de ovennævnte Grunde tilraade, at Sagen paa ny udsættes. Under alle Omstændigheder mener man, at der, inden Loven sættes

i Kraft, bør søges tilvejebragt Oplysning om, hvilke økonomiske Byrder den vil medføre. Udvalget skal derfor fremsætte følgende

Forslag.

- 1) Sagen udsættes til næste Aar.
- 2) Amtmanden anmodes om til

næste Aar at forelægge Tinget Oplysninger om, hvilke økonomiske Byrder Loven, hvis den sættes i Kraft, vil medføre, samt om hvor mange Individer her paa Øerne kan antages at ville falde ind under Loven som forsikrede.

Thorshavn, den 2. August 1923.

Edw. Mortensen.
Fm.

Johan Poulsen.

J. H. Poulsen.

R. Rasmussen.

A. Samuelson.

Udvalgsbetænkning

i

Sagen angaaende Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. m.

Lov af 22. December 1921 om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. m. indeholder i § 37 en Bestemmelse om, at Regeringen be- myndiges til ved kongelig Anordning at sætte Loven i Kraft paa Færøerne med nødvendige Ændringer.

I den Anledning er Sagen forelagt Lagtinget til Betænkning. Sagen har været behandlet i Lagtingets ordinære Samling 1922 (se Lagtingstidende 1922 Side 75).

Loven fortsætter, at der er op- rettet anerkendte Arbejdsløshedskas- ser. Saadanne findes imidlertid ikke

her paa Øerne, og Færøernes Køb- mandsforening og Fiskimannafelag har udtalt, at Loven, som den fore- ligger, ikke kan anses egnet for vore Forhold. Udvalget deler denne An- skuelse og foreslaar derfor, at Sagen udsættes indtil videre. Saafremt der fra de nævnte eller andre Organisatio- ner maatte fremkomme Forslag om Foranstaltninger mod Arbejdsløshed, vil Tinget kunne tage dette Spørgs- maal op til selvstændig Overvejelse.

Forslag.

Sagen udsættes indtil videre.

Lagtinget, den 2. August 1923.

Edw. Mortensen.
Frm.

Johan Poulsen.

J. H. Poulsen.

R. Rasmussen.

A. Samuelsen.

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 71—1923 (Lov om Laan til Boligforanstaltninger).

Ifølge Lov Nr. 551 af 23. December 1922 kan der af Statens Boligfond ydes Laan til Opførelse af Boliger med Prioritet i vedkommende Ejendom, saaledes at Laanet ikke i Forbindelse med foranstaaende Prioriteter i Almindelighed maa overstige 85 pCt. Laanene forrentes og afdrages med en aarlig Ydelse af 6 pCt., hvoraf 5 pCt. er Rente, medens Restbeløbet er Afdrag.

Forsaavidt Opførelsen iværksættes af en Byggeforening eller en privat Bygherre, er det en Betingelse for Ydelse af Laan, at vedkommende Kommune paatager sig Garantj for Halvdelen af det Tab, som Statens Boligfond eventuelt maatte lide med Hensyn til vedkommende Laan.

Loven gælder til 31. Dec. 1924, og den gælder for Færøerne, dog at der ifølge § 9 ved kongelig Anordning kan indføres ønskelige Lempelser for Færøernes vedkommende.

Amtmanden har i Skrivelse af 13. Juli d. A. forelagt Tinget Spørgsmaalet om, hvorvidt der bør foretages nogle saadanne Lempelser.

Thorshavns Byraad har i Skrivelse til Amtet af 10. Maj d. A. udtalt, at det ikke finder Anledning til at fremsætte Forslag til Lempelser i Loven.

Der har i de sidste Aar været en Det Bolignød i Thorshavn og andre større Bygder paa Færøerne, idet Opførelsen af Boliger, grundet paa de høje Priser paa Materialer etc., har været for ringe i Forhold til Befolkningens Tilvækst. I den sidste Tid synes der dog at være kommet noget mere Gang i Boligbyggeriet.

Udvalget mener, at der muligvis kunde blive Brug for Lovens Bestemmelser ogsaa her paa Færøerne i visse Tilfælde, og at Reglerne, som de foreligger, i saa Fald kan anvendes uden Ændringer.

Man skal derfor stille følgende	digt, at der for Færøernes vedkom-
<i>Forslag.</i>	mende foretages nogen Ændringer i
Tinget anser det ikke for nødven-	Lov Nr. 551 af 23. December 1922 om
	Laan til Boligforanstaltninger.

Lagtinget, den 6. August 1923.

Edw. Mortensen.
Frm.

Johan Poulsen.

J. H. Poulsen.

В. Размышл.

A. Samuelson.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 42—1923 (Lov om Butikkers Lukning og Lov om Fred paa Folkekirken Helligdage).

Lov Nr. 289 af 30. Juni 1922 om Lukketid for Butikker og Lagre m. v. § 9 foreskriver, at Loven gælder ikke for Færøerne, men at den ved kongelig Anordning kan sættes i Kraft her med de Lempelser, som maatte følge af Øernes særlige Forhold.

Amtmanden forelagde Tinget i 1922 Forslag til en saadan Anordning, men man naaede ikke ifjor at færdigbehandle Sagen, som derfor blev udsat til laar.

Nærværende Udvalg kan i alt væsentligt slutte sig til Amtmandens Forslag.

I Danmark er Lukketiden i Tidsrummet mellem 16. September og 31. Marts Kl. 6 Aften, dog Fredag Kl. 7 og Lørdag Kl. 9, og den øvrige Del af Aaret Kl. 7, dog Lørdag Kl. 9.

Efter de her gældende Bestemmelser er Lukketiden alle Søndage Kl. 7 Aften, og Købmændsforeningen, Landfogden og Amtmanden foreslaar at bibeholde denne Ordning. Udvalget kan slutte sig til dette Forslag.

Loven indeholder ikke Bestemmelser, som vil medføre Ændringer i den gældende Lovgivning af nogen Betydning.

Udvalget kan tiltræde Amtmandens Forslag med et Par uvæsentlige Ændringer.

Man skal foreslaa, at der til Am-

tets Forslag til § 2 j, overensstemmende med Anordningen af 1. April 1910, indskydes efter Ordene: „Salg af forsk Fisk“ følgende: „samt Udlevering af Agn og Fiskeredskaber“. Man anser det rigtigst at fastslaa positivt ligesom i 1910, at disse Ting kan udleveres efter Lukketid — mellem 7 Aften og 6 Morgen.

Ifølge Loven maa Bagerne i Danmark holde aabent til Kl. 8 Aften, dog paa Dage forud for en Helligdag til Kl. 9 samt paa Helligdage til Kl. 8.

For Tiden holder Bagerne her aabent til Kl. 9 hver Aften, men Udvalget skal foreslaa, at denne Tid begrænses til Kl. 8 med Undtagelse af Dagene forud for en Helligdag.

Paa Færøerne findes kun nogle enkelte Barberere, og disse har ikke Svende. Udvalget skal derfor foreslaa, at det tillades disse at holde deres Barberstuer aabne ogsaa Søndagformiddag.

Ifølge den omhandlede Lov § 6 skal Butikkerne lukke Juleaftens Dag fra Kl. 4 Eftermiddag. Udvalget maa mene, at dette efter færøske Forhold maa anses for tidligt, og tillader sig i Stedet at foreslaa Kl. 6.

I Lov af 7. August 1922 indeholdes Regler om den offentlige Fred paa Folkekirken Helligdage.

Udvalget kan tiltræde Amtmandens Forslag om, at denne Lov sættes i Kraft her paa Øerne.

I § 7 findes en lignende Regel, som den ovenomtalte om Juleaftens Dag. Udvalget foreslaar derfor ogsaa her en tilsvarende Ændring.

Forslag.

A. Tinget tiltræder Amtmandens Forslag til Anordning, hvorved Lov Nr. 289 af 30. Juni 1922 om Lukketid for Butikker og Lagre m. v. sættes i Kraft paa Færøerne, dog med følgende Ændringer:

1) I § 2 j indskydes i første Punktum efter „Salg af fersk Fisk“ følgende Ord:

„samt Udlevering af Agn og Fiskeredskaber.“

2) § 3 a første Stykke affattes saaledes:

Bagere maa Mandag, Tirsdag, Onsdag, Torsdag og Fredag holde aabent fra Kl. 6 Morgen til Kl. 8 Aften, paa Dage forud for en af Folkekirkens Helligdage fra Kl. 6 Morgen til Kl. 9 Aften, samt paa Folkekirkens

Helligdage fra Kl. 6 Morgen til Kl. 8 Aften.

3) § 4 affattes saaledes:

Barber- og Frisørstuer maa holdes aabne Mandag, Tirsdag, Onsdag, Torsdag og Fredag fra Kl. 6 Morgen til Kl. 7 Aften, paa Dage forud for en af Folkekirkens Helligdage fra Kl. 6 Morgen til Kl. 10 Aften, samt paa Folkekirkens Helligdage fra Kl. 6 Morgen til Kl. 10 Formiddag.

4) I § 6 ændres „Kl. 4“ til „Kl. 6.“

5) Første Punktum i Amtets Forslag sidste Stykke ændres til: „Nærværende Anordning træder i Kraft 1. Januar 1924.“

B. Tinget tiltræder Amtmandens Forslag til kgl. Anordning for Færøerne, hvorved Lov af 7. August 1922 om den offentlige Fred paa Folkekirkens Helligdage samt Grundlovsdagen sættes i Kraft paa Færøerne, dog med følgende Ændringer:

1) I Lovens § 7 ændres „Kl. 4“ til „Kl. 6.“

2) I Amtmandens Forslag § 2 ændres „1923“ til „1924.“

Lagtinget, den 7. August 1923.

Edw. Mortensen,
Frm.

Johan Poulsen.

J. H. Poulsen.

R. Rasmussen.

A. Samuelson.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 45 (Lov om Aldersrente).

Lov af 7. August 1922 om Aldersrente § 19 bemyndiger Regeringen til, ved kgl. Anordning at sætte denne Lov i Kraft her paa Øerne med hensigtsmæssige Lempelser.

Tinget behandlede Spørgsmaalet i Samlingen 1922, (se Lagtingstidende 1922 S. 68). Sagen blev udsat, og man anmodede Amtmanden om at indhente forskellige Oplysninger.

Med Skrivelse af 12. f. M. har Amtet forelagt Tinget forskellige Oplysninger.

Der er herefter paa Øerne c. 1500 Personer paa 65 Aar og derover. Af disse er circa Halvdelen gifte, circa en Ottendedel ugifte og Resten Enkemænd, Enker eller Fraskilte. C. $\frac{1}{4}$ maa antages at være uden Erhverv, c. $\frac{1}{4}$ er Kongshønder, Aftægtsfolk, større Odelsejere, Købmænd, Tjenestemænd eller Pensionister, c. $\frac{1}{4}$ er Fiskere, Arbejdsmænd, Haandværkere o. lig. og c. 300 nyder Alderdomsunderstøttelse, medens kun nogle ganske faa fik Fattigunderstøttelse.

Amtet har fra Statistisk Departement faaet en Oversigt, hvorefter de samlede Udgifter til Alderdomsunderstøttelse i Regnskabsaaret 1920—21 (for Thorshavns vedkommende 1921) har udgjort c. 30,000 Kr., medens Udgifterne efter Aldersrenteloven, saa-

framt denne uændret sættes i Kraft, vilde andrage c. 400,000 Kr., hvoraf Staten vilde refundere $\frac{1}{10}$ eller godt Halvdelen.

I Regnskabsaaret 1920—21 har 325 Personer faaet Alderdomsunderstøttelse, medens der efter Aldersrenteloven vil blive over 1000 Personer, som faar Krav paa Aldersrente fra det offentlige.

Amtmanden udtaler i sin nævnte Skrivelse af 12. f. M., at det maa siges at være meget anbefalelsesværdigt at foretage Skridt til Forbedring af gamle Personers Kaar, men Amtet maa nære de største Betænkkeligheder ved at tilraade at gennemføre Loven, selv i ændret Form. Skatteevnen er de fleste Steder udnyttet saa stærkt, at nye væsentlige Skatter, som vil blive en Følge af Loven, ikke vil kunne bæres, hvorfor Amtet anser Loven for uigennemførlig i hvert Fald for Tiden og tilraader at udsætte Sagen indtil videre.

Udvalget vilde gerne medvirke til at forbedre de gamle Personers Livsvilkår, men maa paa den anden Side anse det for utilraadeligt at paalægge Kommunerne at udskrive ca. 200,000 Kr. ny Kommuneskat til dette Formaal. Loven kan derfor efter Udvalgets Mening ikke anvendes i hvert

Fald i den Form, hvori den foreligger. Selvom Sætserne nedsættes til det halve, vil Kommunernes Udgifter alligevel andrage c. 100,000 Kr. aarlig.

Under de uuvierende vanskelige økonomiske Forhold mener Udvalget ikke iaar at kunne fremsætte et positivt Forslag, men tilraader, at Sagen udsættes til næste Aar.

Udvalget maa efter alt foreliggende mene, at Loven om Alderdomsunderstøttelse formentlig maatte kunne anvendes i noget større Udstrækning end sket, baade hvad angaar Antallet af de Personer, som nyder Understøttelse, som dennes Størrelse.

Udvalget skal derfor anmode Amtmanden om at meddele de kom-

munale Styrelser, at Tinget overvejer Spørgsmaalet om at sætte Aldersrenteloven i Kraft her i ændret Form, og at opfordre dem til i saa høj Grad som mulig at gøre Brug af den nugældende Lov om Alderdomsunderstøttelse, for derigennem saa vidt muligt at naa det samme Resultat, som Aldersrenteloven tilsigter, nemlig for de gamle i Samfundet at skabe bedre økonomiske Livsvilkaar.

Forslag.

- 1) Sagen udsættes til næste Aar.
- 2) Amtmanden anmodes om at gøre de kommunale Styrelser bekendt med nærværende Betænkning.

Lagtinget, den 7. August 1923.

Edw. Mortensen.
Frm.

Johan Poulsen.

J. H. Poulsen.

R. Rasmussen.

A. Samuelson.

Betænkning.

Til undertegnede Udvalg er henvist nærværende Sag, der ved Amtets Skrivelse af 13. Juli d. A. er forelagt Lagtinget til Betænkning.

Fra 1. Januar 1924 skal Lov Nr. 122 af 28. Marts 1923 om Tilsyn med Børn træde i Kraft for den øvrige Del af Kongeriget. Amtet har, inden Lagtingets Sammentræden, indhentet Erklæringer over hvorvidt Loven ogsaa bør gøres gældende for Færøerne, fra:

1. Færøernes Landfogderi.
2. Færøernes Provsti.
3. Amtslægen.

Alle de Sagen vedlagte Erklæringer er enige i, at der er ingen Anledning til at gøre Loven gældende heroppe. Færøernes Landfogderi udtaler, at det maa anses for unødvendigt at lovgive paa dette Omraade, da der i de Tilfælde, hvor Børn har mistet deres Forældre, udvises stor Hjælpsonhed af Slægt og Venner ved at antage sig Børnene, og der, saavidt Landfogderiet bekendt, aldrig har været Anledning til Klage. Provstiet finder heller ikke, at Loven er paakrævet her, hvor Forholdene er enkle og let over-skuelige, saaledes at Loven om Værgeraadsforsorg m. m. af 12. Juni 1922, der er gennemført paa Færøerne, maa anses for at fyldestgøre de Krav, der nødvendiggør Lovgivning paa det her omhandlede Omraade. I samme Retning gaar Amtslægens Erklæring. Heller ikke han finder Loven paakrævet, da der ingen Plejehjem findes, og da Børn ikke sættes i Pleje for Betaling.

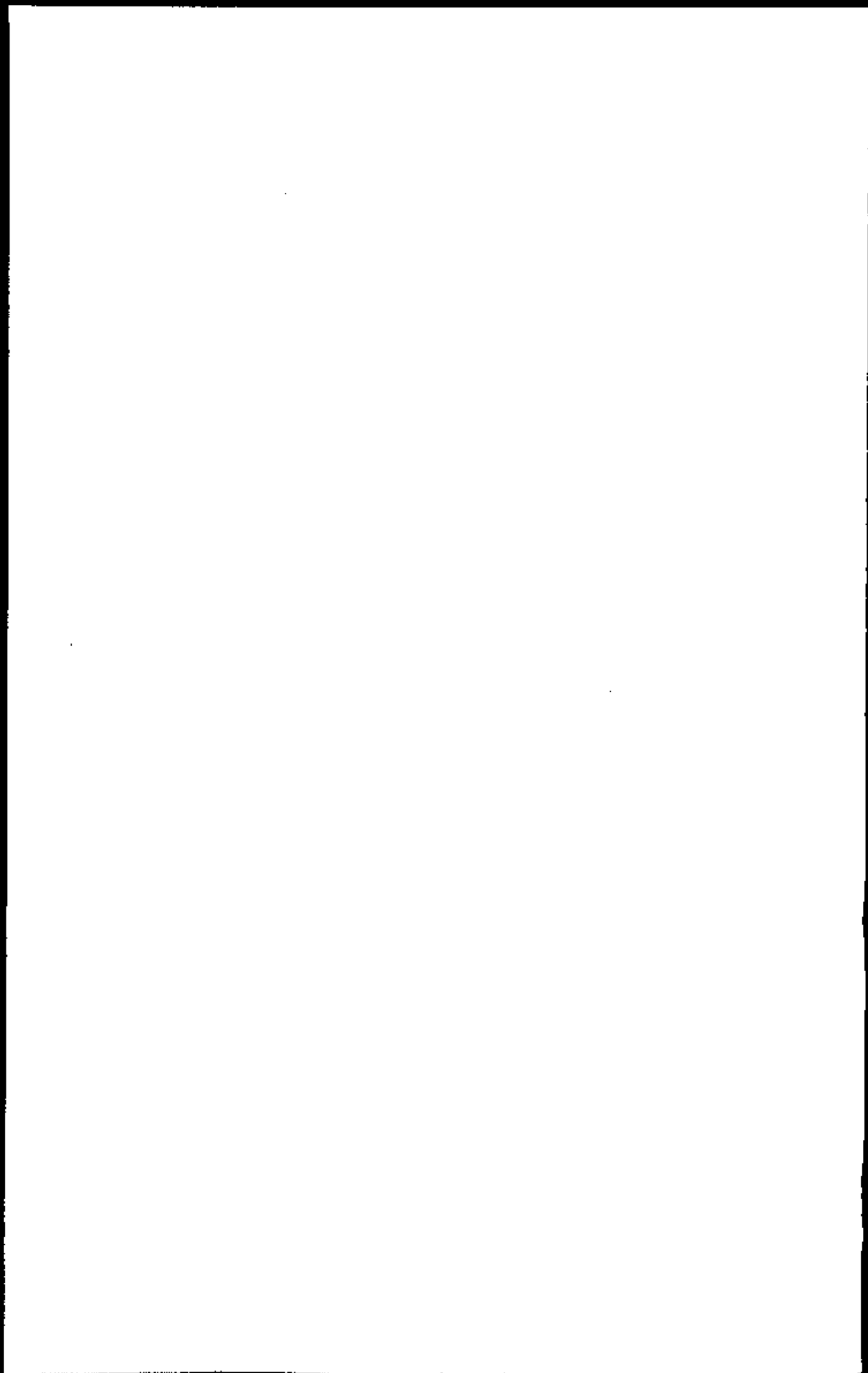
I Tilslutning til ovenstaaende skal Udvalget udtale som sin Formening, at det ikke finder Anledning til at foreslaa Loven, hverken i den nuværende eller i en eventuell ændret Skikkelse, gjort gældende for Færøerne, da det maa anses for ret formaalsløst, ja skadeligt, at lovgive for Forhold, som ikke kan antages at være til Stede.

Forslag.

Der findes ikke at være Anledning til at gøre Lov om Tilsyn med Børn gældende for Færøerne.

Udvalget for forskelligartede Sager, Thorshavn, den 7. August 1923.

Johan H. Poulsen. J. Guttesen. Johan Poulsen.

Forslag

til

Lov for Færøerne

om Kirkernes Styrelse m. v.

§ 1.

Lagtinget er Kirkernes øverste Styrelse.

Det bestyrer Færøernes Kirkefond (§ 10) og tager Bestemmelse om Anvendelse af dens Midler, jfr. § 11. Det bestemmer Regnskabsførelsen og Revisionen samt deciderer Regnskabet.

§ 2.

Menighedsraadet er Kirkens stedlige Styrelse under Tilsyn af Kirkeinspektionen, som består af Amtmanden, Provsten og et af Lagtinget valgt Medlem.

§ 3.

Menighedsraadet fører Tilsyn med Kirken. Det sørger for Kirkens indre Vedligehold samt for alt, hvad der er nødvendigt for Kirkens Brug (Brød og Vin til Altergang, Belysning, Rengøring, Anskaffelse og Vedligehold af Inventar m. v.) og forestaar Ordningen af Præsthold.

Et af Menighedsraadets Medlemmer skal som Kirkeværge have det nærmere Tilsyn med de nævnte Anliggender og med Kirken i det hele taget.

Lagtinget kan foreskrive nærmere Regler for Menighedsraadets Virksomhed som Kirkestyrelse, for Regnskabsaflæggelsen m. v.

§ 4.

Kirkens Indtægter, herunder Indtægter ved Kirkens Brug, frivillige Bidrag, Renter af Kapitaler, de i Henhold til denne Lovs § 9 paalignede

Beløb, indgaar i en Kirkekasse, der bestyres af Menighedsraadet, og hvoraf Udgifterne til de i § 3 omhandlede Formaal afholdes. Kirkeværgen eller et andet Medlem af Menighedsraadet efter dettes Valg fungerer som Kasserer.

§ 5.

Udlejning af Kirkens Stolestader maa fremtidig ikke finde Sted. Menighedsraadet kan bestemme, at visse Stolestader i Kirken ved almindelige Gudstjenester skal forbeholdes til Brug for gamle og svagelige med særligt Hensyn til tunghøre.

§ 6.

Kirkernes Regnskabsaar er Kalenderaaet.

Menighedsraadet indsender Regnskabet for det forløbne Regnskabsaar inden Udgangen af April Maaned til Kirkeinspektionen, der lader Regnskabet revidere og deciderer samme.

§ 7.

Kirkens Overslag for det kommende Regnskabsaar indsendes af Menighedsraadet inden Udgangen af September Maaned til Kirkeinspektionen, der stadfæster Overslaget.

Lagtinget kan forbeholde sig i enkelte Tilfælde at stadfæste Kirkers Budgetter.

Hvis der ikke opnaas Enighed mellem de paagældende, bestemmer Lagtinget, i hvilket Forhold eventuelle Udgifter, der vedrører flere Menighedsraadskredse i et Præstegæld, skal fordeles mellem disse.

Lagtinget kan bestemme, at en Del af Udgifterne ved Præsthold i et Præstegæld skal udredes af Kirkekassen paa det Sted, hvor Sognepræsten bor.

§ 8.

Naar Kirkens Indtægter ikke er tilstrækkelige til Dækning af dens Udgifter til de i § 3 omhandlede Formaal eller til andre Kirken vedrørende Formaal, som ikke ifølge § 11 skal udredes af Færøernes Kirkefond, tilvejebringes det manglende ved Ligning paa Menighedsraadskredsens til Folkekirken hørende Beboere.

§ 9.

Naar Overslaget er blevet stadfæstet, tilstilles det den eller de kommunale Styrelser med Oplysning om, hvor stort et Beløb der vil være at paaligne.

Den kommunale Styrelse iværksætter derefter en særlig Ligning paa Folkekirkens Medlemmer efter de almindelige Ligningsregler.

Naar en Menighedsraadskreds omfatter to kommunale Sogne, bestemmer Lagtinget efter indhentet Erklæring fra de paagældende kommunale Styrelser, i hvilket Forhold hvert Sogn skal deltage i Udgifterne til de omhandlede Formaal.

For Ligningsbeløbenes Indkrævning og Inddrivelse gælder de samme Regler som for Skat til Kommunen.

Den kommunale Styrelse tilstiller Menighedsraadet de indkomne Ligningsbeløb.

§ 10.

1 Stedet for de nuværende Kirkekasser for hvert enkelt Præstegæld oprettes en fælles Kirkekasse for samtlige Præstegæld, Færøernes Kirkefond. Denne overtager de hidtilværende almindelige Kirkekassers Midler og Gæld samt disses Indtægter, herunder Indtægterne i Henhold til § 7 i Lov om Hvalfangst ved Færøerne af 2. Maj 1902 og i Henhold til § 4 i Lov for Færøerne om Afløsning af Tiende og Forandring i forskellige Skatter og Afgifter.

De til enkelte Kirker henlagte særlige Midler indgaar i disse Kirkers Kirkekasser (§ 4).

§ 11.

Færøernes Kirkefonds Midler benyttes til Kirkernes udvendige Vedligehold og til Opførelse af nye Kirker.

Af Kirkefondens Midler kan derhos ydes Tilskud til de i § 3 omhandlede Formaal samt til Kirkegaardes Anlæg og Vedligehold, jfr. § 14.

Forsaavidt Kirkefonden ikke er i Stand til at opfylde sit Formaal, kan Lagtinget efter de for Ligning paa Kommunerne af Amtsrepartitionsfondsskatten til enhver Tid gældende Regler udskrive de fornødne Bidrag fra Sognene, der af de kommunale Styrelser paalignes Menighedernes Medlemmer efter de i § 9 omhandlede Regler.

§ 12.

Hvert Aar i Maj Maaned skal Menighedsraadet foretage et fuldstændigt Eftersyn af Kirkebygningen med Tilbehør og afgive skriftlig Indberetning til Kirkeinspektionen om sammes Tilstand og de Mangler, der er forefundet.

Indtræffer i Aarets Løb Beskadigelser, der kræver hurtig Udbedring, skal Indberetning ligeledes ske til Kirkeinspektionen.

Denne afgør da, hvad der videre skal foretages, dog at Menighedsraadet kan indanke Kirkeinspektionens Afgørelse til Lagtinget inden 1 Maaned efter, at det er sat i Kundskab om Afgørelsen.

§ 13.

Hvert tredje Aar deltager Provsten sammen med en bygningskyndig Mand i det fornævnte Eftersyn. Dette ledes da af Provsten, der fastsætter Synet til en Dag i Maj, Juni eller Juli Maaned og indkalder Menighedsraadet til Deltagelse i Synet. Forretningen indføres i en af Provsten ført, for hele Provstiet fælles Synsprotokol. Provsten sender Udskrift af Forretningen til Kirkeministeren, Lagtinget og Kirkeinspektionen. Denne afgør da, hvad der videre skal foretages, dog at Menighedsraadet kan indanke Kirkeinspektionens Afgørelse til Lagtinget inden 1 Maaned efter, at det er sat i Kundskab om Afgørelsen.

§ 14.

Hvert enkelt Sogn skal for sit Vedkommende under Tilsyn af Kirkeinspektionen sørge for Kirkegaardenes Vedligeholdelse og for Anlæg af nye Kirkegaarde, som maatte udkræves.

Tillælde af Uenighed afgøres af Lagtinget.

§ 15.

Denne Lov træder i Kraft den 1. April 1924.

3 Aar efter Lovens Ikrafttræden vil den være at forelægge Lagtinget til Revision.

Bemærkninger til foranstaaende Forslag:

Forslaget er bygget paa det af Lagtinget i 1921 vedtagne Forslag, jfr. Lagtingstidende 1921 Pag. 205 flg. og Bilag 16, og slutter sig nøje til dette, idet der dog er taget Hensyn til Kirkeministeriets Skrivelse til Færø Amt og Provsti af 13. Juni 1923 (Bilag A) og Lov Nr. 281 af 30. Juni 1922 om Kirkers Bestyrelse m. m. samt foretaget visse redaktionelle Ændringer. Til de enkelte Paragraffer bemærkes følgende:

ad § 1. Se Forslag 1921 § 7.

Det foreslaas at anvende Betegnelsen „Færøernes Kirkefond“ om de samlede Kirkekasser for at adskille Fonden fra disse og de ved Forslaget til de enkelte Kirker henlagte Kirkekasser.

ad § 2. I Overensstemmelse med Ministeriets Henstilling og Loven af 1922 er den stedlige Styrelse af Kirkerne henlagt til Menighedsraadene. Det maa anses heldigere at samle de kirkelige Opgaver i Menighedsraadenes Hænder, idet derved denne Institution vil faa mere Indhold end tidligere, fremfor at skabe nye Institutioner. —

Ligesom efter Forslaget af 1921 føres Tilsyn med den stedlige Styrelse gennem en Kirkeinspektion, hvori er optaget et af Lagtinget udpeget Medlem. Der er dog tillagt denne en noget mere omfattende Bemyndigelse, jfr. saaledes § 6, hvorefter Inspektionen deciderer de enkelte Kirkers Regnskaber, og § 7, hvorefter Kirkernes Budgetter stadfæstes af Inspektionen.

Dels aflastes Lagtinget derved for et Arbejde som ikke strengt nødvendigt behøver at udføres af Tinget, dels tages herved Hensyn til, at Amtmanden og Provsten og særlig da denne sidste efter Lagtingsloven af 28. Marts 1923 udtræder af Tinget. Paa den anden Side sikres Lagtingets Indflydelse derved, at Tinget i § 1 erklæres for Kirkernes øverste Styrelse, og ved, at en Repræsentant for Lagtinget indtræder i Kirkeinspektionen. Endelig forbeholdes der udtrykkelig Tinget Beføjelse til at træffe Afgørelse i disse Forhold, jfr. saaledes § 7, 2. Stk., og §§ 12 og 13, ligesom visse Tvivsspørgsmaal er henlagt direkte under Lagtingets Afgørelse, jfr. § 7, 3. og 4. Stk. Man har ment det rettest at stille Lagtinget frit med Hensyn til Valget af det 3. Medlem af Kirkeinspektionen.

ad § 3. Se Forslag 1921 § 2.

Medens dette indskrænkede Kirkestyrets Virksomhed til at gælde Kirkernes indre Vedligehold og Drift og henlagde Tilsynet med Kirken i det hele til Kirkeværgen uden nærmere at definere dennes Opgave, siges det her, at Menighedsraadet fører Tilsyn med Kirken. Det maa anses naturligt, at Menighedsraadet har Tilsyn med hele Kirken, selv om det kun paa egen Haand skal foreslaa det indre Vedligehold og Driften. I Forbindelse hermed staar de mere udførlige Regler om Syn og Istandsættelse af Kirken i § 12.

ad § 4. Se Forslag 1921 § 2, 2. Punkt.

ad § 5. Se Forslag 1921 § 6.

ad §§ 6 og 7. Idet henvises til det ovenfor ad § 2 anførte, bemærkes, at der er taget Hensyn til Omlægningen af Lagtingets og Kommunernes Regnskabsaar ved Lov om den kommunale Beskatning af 12. Marts 1923.

ad § 9. Se Forslag 1921 § 4.

ad § 10. Se Forslag 1921 § 8 og § 2, 1. Stk. i Slutningen.

ad § 11. Se Forslag 1921 § 9 og § 7.

ad § 12 og 13. Se Forslag 1921 § 11.

Der gives her efter Kirkeministeriets Anvisning mere udførlige Regler om Kirkesyn, bygget over Bestemmelserne i Anordning af 14. Maj 1923 angaaende Vedligeholdelse af og Tilsyn med Kirkebygninger m. v.

ad § 14. Efter Kirkeministeriets Anvisning er Tilsynet med Kommunalbestyrelsernes Varetagelse af Kirkegaardene henlagt under Kirkeinspektionen. Man har dog fundet det rettest udtrykkelig at fremhæve, at Lagtinget har den endelige Afgørelse af Tilfælde af Uenighed mellem Tilsynet og Forstanderskabet. Se løvrigt Forslag 1921 § 12.

ad § 15. Se Forslag 1921 § 13.

Da § 5 i Forslaget af 1921 findes optaget i Lov af 30. Juni 1922 om Sognebaandsløsning og Brugen af Kirkerne som dennes § 22 og da denne Lov er forelagt Tinget til Betænkning, er § en ikke medtaget i nærværende Forslag.

*Bilag A.**Kirkeministeriet.*

København, den 13. Juni 1923.

I Skrivelse af 3. f. M. har Hr. Amtmanden paa egne og Provstens Vegne henledet Opmærksomheden paa det af Færøernes Lagting i 1921 modtagne Forslag til Lov for Færøerne om Kirkernes Styrelse, hvilket Forslag var fremsendt med Færø Amt og Provstis Skrivelse af 15. Oktober 1921, uden at der senere er modtaget nogen Meddelelse derom.

I Anledning heraf skal Ministeriet først bemærke, at der, som det vil være Hr. Amtmanden og Deres Højærværdighed bekendt, i 1921 var nedsat et kirkeligt Udvalg, hvori ogsaa var et af Lagtinget og Øernes Sognepræster valgt Medlem for Færøerne. I den paafølgende Rigsdagssamling blev der paa Grundlag af den af det kirkelige Udvalg afgivne Betænkning fremsat en Række kirkelige Lovforslag, og Ministeriet ansaa det derfor rigtigst at afvente Resultaterne af Behandlingen af de fornævnte kirkelige Lovforslag, saa at disse kunde tages i Betragtning ved Udarbejdelsen af et Lovforslag om Kirkernes Styrelse paa Færøerne.

Idet man nu fremsender nogle Eksemplarer af Lov om Kirkers Bestyrelse af 30. Juni f. A., hvilken Lov lige saa lidt som Loven af 1. Oktober 1915 gælder for Færøerne, skal man anmode Dem om at ville foranledige, at Spørgsmaalet paany optages til Behandling i Lagtingets forestaaende Samling.

Med Hensyn til det tidligere af Lagtinget vedtagne Forslag skal Ministeriet bemærke, at man i det store og hele kan tiltræde de i dette indeholdte Bestemmelser, idet man dog skal gøre følgende Bemærkninger dertil.

Til Forslagets § 1 bemærkes, at der efter den nugældende Lov om Kirkers Bestyrelse af 30. Juni f. A. danner Menighedsraadet Kirkens Bestyrelse uden Tilfrædelse af noget kommunalt Medlem. Ministeriet skal derfor henstille, om det findes rigtigt ogsaa for Færøerne at lade det kommunale Medlem udgaa. Sidste Stk. i § 1 kan formentlig udgaa.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Ligning til Kirker (§ 3) bemærkes, at det i Lov om Kirkers Bestyrelse af 30. Juni f. A. er fastsat, at Ligningsbeløbets Størrelse i det enkelte Aar skal stadfæstes af Provstiudvalget, jfr. Lov om Folkekirkens Lønningsvæsen af 30. Juni f. A. § 69. Ministeriet maa anse det for nødvendigt, at der sker en Stadfæstelse af Budgettet og det i Henhold hertil foreslaaede Ligningsbeløb. Saafernt der indføres Provstiudvalg paa Færøerne vilde det formentlig være naturligt at henlægge denne Virksomhed til dette. Ellers maatte Stadfæstelsen formentlig kunne henlægges til Kirkeinspektionen (§ 10).

I Forslagets § 5 maa nu henvises til Lov om Sognebaandsløsning m. v. af 30. Juni 1922, hvori Loven om Kirkers Brug er optaget i noget ændret Skikkelse.

Med Hensyn til Bestemmelserne om den fælles Kirkekasse (§ 87) skal man henstille, om det ikke vilde være heldigt, at der gives nærmere Regler for Kirkekassens Virksomhed, herunder om hvilke Indtægter der skal henlægges til denne.

Med Hensyn til Bestemmelserne i § 11 bemærkes, at der ogsaa paa dette Omraade er udkommet en ny Lov af 30. Juni f. A., der ikke gælder for Færøerne.

Man vedlægger nogle Eksemplarer af denne Lov og af en i Henhold til Lovens § 7 udfærdiget kgl. Anordning. Som det vil ses, er det nu fast-

sat for de Kirkers Vedkommende, som omfattes af denne Lov, at der aarligt holdes Syn af Menighedsraadet med Tilkaldelse af en bygningskyndig Mand, og at dette Syn hvert 3. Aar tiltrædes af Provsten og en af Provstiudvalget udnævnt bygningskyndig Mand. Ministeriet skal henstille, hvorvidt de saaledes givne Regler maatte give Anledning til nogen Ændring i Forslagets § 11, der forekommer Ministeriet noget kortfattet. Man skal fremhæve, at der formentlig maa være en Lejlighed for vedkommende Menighedsraad til at faa en af Synet truffet Afgørelse forelagt for Amtmand og Provst, eventuelt for Ministeriet.

Med Hensyn til Bestemmelsen i Forslagets § 12 bemærkes, at man maa ønske, at der gives de kirkelige Myndigheder fornøden Lejlighed til at gøre deres Indflydelse gældende paa dette Omraade. Man skal herved henvisse til, at Begravelsesvæsenet efter dansk Lovgivning henhører under de kirkelige Myndigheder, og at der i de Tilfælde, hvor undtagelsesvis, navnlig i store Byer, Begravelsesvæsenet har en særlig Styrelse i Tilknytning til Kommunen, er en Repræsentant for Kirken altid Medlem af Begravelsesvæsenets Bestyrelse. Mulig kunde den i § 8 nævnte Kirkeinspektion have Overtilsynet paa dette Omraade.

Ministeriet skal endnu bemærke, at man vil være villig til at fremme et Forslag om Kirkernes Styrelse paa Færøerne i den førstkommende Rigsdagssamling, naar man modtager Indstilling paany i denne Sag.

(sign.) *Jacob Appel.*

(sign.) *H. Hastrup.*

Færø Amt og Provsti.

the 'information' and 'communication' fields, and the 'information science' field.

It is important to note that the 'information science' field is not a new field, but a field that has been developing since the 1960s. The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated. The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated.

The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated. The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated.

The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated. The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated.

The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated. The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated.

The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated. The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated.

The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated. The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated.

The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated. The 'information science' field is a field that is concerned with the study of the nature and properties of information, and the ways in which information is created, stored, and communicated.

Beretning til Lagtinget

fra

Landbrugskonsulenten.

For Aaret fra 1. Januar til 31. December 1922.

I Aarets Løb har jeg foretaget følgende Rejser:

- 30. Januar til 5. Februar: Tveraa og Vaag.
- 16. til 20. Februar: Skopen, Skuø og Skaalevig.
- 6. Marts: Sund.
- 18. til 22. April: Skaale, Kvalvig og Vestmanhavn.
- 25. til 26. April: Nordredal.
- 28. til 29. April: Midvaag.
- 3. til 6. Maj: Kvalvig, Strømnæs og Ejde.
- 14. til 17. Maj: Klaksvig og Lervig.
- 25. til 28. Maj: Skopen og Sand.
- 14. til 16. Juni: Klaksvig.
- 30. Juni til 6. August: Danmark.
- 10. til 12. August: Kvalvig og Saxen.
- 1. til 2. September: Sørvaag og Midvaag.
- 21. til 25. September: Skopen, Sand og Husevig.
- 18. til 20. Oktober: Kvalvig.
- 23. til 27. Oktober: Trangisvaag, Ørdevig, Vaag, Lopra, Øgrum, Vikarbyrgi.
- 20. til 28. November: Skopen, Sand, Husevig, Skaalevig.
- 14. til 22. December: Klaksvig, Andefjord, Fuglefjord, Gøte, Solmunde, Glibre og Saltangeraa.

Anledningen til de foretagne Rejser har været meget forskellig og oftest kombineret. Saaledes har Aarsagerne til de fleste Vinterrejser været

Jordsager, tilsendt mig fra Embedskontorene her, og hvis Løsning har krævet Undersøgelse og Arbejde paa Stedet, hvorhos jeg har benyttet disse Rejser til at holde Foredrag om Emner indenfor Landbruget, og til paa anden Maade at vække Interesse for Spørgsmaal indenfor Landbruget, som jeg har skønnet at være af Betydning for paagældende Sted.

De om Foraaret og Sommeren foretagne Rejseres Anledning har dels været den samme som for Vinterrejsernes Vedkommende, men har delvis været foraarsaget ved, at Privatpersoner har paakaldt min Hjælp til Ordning og Planlægning af Arbejder. Saadant har jeg ogsaa været delvis optaget af ved Vinterrejserne.

De Emner, jeg særlig har talt om ved Foredragene i dette Aar, har været Ordning af Avlen indenfor vort Husdyrbrug samt en bedre Pleje af Husdyrene. Hertil har jeg paapeget Nødvendigheden af en bedre Pleje af Indmarken, og har, delvis med Støtte i de Resultater, der foreligger fra Statens Forsøgsvirksomhed vedrørende Gødning til Græsmarken, anvist Metoder til Øgning af Græsudbyttet.

I Anledning af, at der er paatænkt oprettet et Mejeri paa Sandø, har jeg i Skaalevig i 2 Aftener holdt Foredrag om Smørtilvirkningen og dens Betydning for Indengaardsbruget, samt om Andelsmejeriers Anordning i Danmark.

Samtlige Foredrag, jeg har holdt i dette Aar, har været godt besøgt.

Sammen med flere Landbrugere paa forskellige Steder af Øerne har jeg i Aaret arbejdet for Oprettelse af en Landboforening for Øerne, idet jeg har gaaet ud fra, at naar vi har faaet en Sammenslutning af Landbrugerne spændende over alle Øerne, og som har til Formaal at højne og udvikle Bedriften, saa har vi dermed føjet et uundværligt Led ind blandt de mange, der skal til for at der ret skal komme Gang i Arbejdet for Landbrugets Udvikling her paa Øerne.

Hidtil er Arbejdet for Landboforeninger gaaet med til at indarbejde Tanken om Sammenslutningen og Sammenslutningens Betydning, hvorhos der er tegnet et ikke helt ubetydeligt Antal Medlemmer, og jeg skal tillade mig at udtale det Haab, at denne Sammenslutning, om den paa et passende Tidspunkt henvender sig til det højtærede Lagting med Planer for et fælles fagligt Arbejde, da maa finde et velvilligt og forstaaende Øre.

Som de foregaaende Aar har jeg i Aarets Løb modtaget skriftlige og teletoniske Henvendelser om forskellige Landbrugsspørgsmaal, ligesom jeg paa mit Kontor har modtaget mange personlige Henvendelser med meget forskellige Formaal.

Der er i Aarets Løb ialt indkommet, dels fra private og dels fra Embedskontorene, 403 Skrivelser og Breve med Forespørgsel om forskelligt indenfor Landbruget.

Fra mig er der i Aarets Løb afsendt ialt 339 Breve og Besvarelser vedrørende Landbrugsspørgsmaal. Heri er indbefattet Sager tilsendte mig fra Embedskontorene til Erklæring. Af disse sidstnævnte har nogle givet Anledning til længere Udtalelser.

Det vil heraf ses, at Kontorarbejdet er vokset for hvert Aar, og da mit med Rejser forbundne Arbejde, dels af privat konsultatorisk Art og dels foranlediget ved Sager tilstillet mig fra Embedskontorene, hidtil er stegget, har det i det sidste Aar ikke knebet saa lidt for mig at holde den nødvendige Orden og samtidig hermed at besvare de til mig indkomne Forespørgsler rettidig.

Da indeværende Aar har ført en endnu større Korrespondance med sig, kan jeg ikke se andet, end at jeg, hvis jeg ikke skal indskrænke mine Rejser, da maa have Hjælp paa mit Kontor til Udførelse af en Del af det der forefaldende Arbejde.

Foruden de nævnte Breve og Besvarelser vedrørende Landbrugs-spørgsmaal, jeg som ovennævnt har udfærdiget i Aarets Løb, har jeg ogsaa skrevet en Del Artikler om Landbrugsspørgsmaal til Aviser og Tidsskrifter paa Færøerne, dels affattede paa Færøsk og dels paa Dansk.

Jeg foretog i Aaret en Rejse til Danmark, der strakte sig fra 30. Juni til 6. August.

Rejsens Formaal var at sætte mig Ind i Husdyrbruget i Danmark, og da særlig det offentlige Arbejde for Husdyrbrugets Fremme.

Jeg mødte paa denne Rejse Velvilje og Forstaaelse, og har nedlagt de paa Rejsen høstede Oplysninger i en skriftlig Udarbejdelse om Husdyrbrugets Udvikling i Danmark og de der høstede Erfaringers Anvendelighed for vore Forhold, hvilket Arbejde agtes offentliggjort om muligt i indeværende Aar.

Fra mange Familier med Trølodder og uden Andel i Udmarken, som ikke har Anledning til at faa Slagtelam uden ved Køb, og fra andre, baade i større og mindre Bygder paa Øerne, saavel Bønder som jordløse Familier, har jeg, siden jeg blev Konsulent, ofte faaet Forspørgsler, om jeg kunde skaffe Smaagrise fra Udlandet til Opfodring til Slagt.

Tiden har dog været helt ugunstig for Tilførsel af Smaagrise fra Danmark eller andet Steds fra, idet der har været saa store Vanskeligheder forbundne med at faa saadanne eller andre levende Dyr tilført, at det praktisk set har været umuligt.

Det, at der ikke har været noget Sted paa Øerne, hvorfra der har været Anledning til at købe Pattegrise til Opfodring til Slagt, har derfor været et ret stort og vidt følt Savn.

Før min Rejse til Danmark erfarede jeg ved Samtale med Forsøgsleder Knudsen, Højvig, at han ogsaa interesserede sig for dette Spørgsmaal, og tilbød at stationere en Stamme Tillægsdyr paa en af Forsøgsvirksomhedens Ejendomme, om det kunde lykkes at faa den ført til Øerne.

Ved velvillig Hjælp fra Forsøgsleder L. P. Jacobsen, Tylstrup, der er Medlem af det færøske Landbrugsudvalg, indkøble jeg paa et Svineavlscenter i Nordjylland, hvilken Landsdel paa det Tidspunkt var fri for Mund- og Klovsygen, en Stamme paa 3 unge Søer og en Orne.

Paa Grund af de store Vanskeligheder med at faa levende Dyr op med Ruteskibene, blev denne Stamme ført hertil med Stationsskibet „Beskytteren“, og ankom først hertil i Oktober, og blev stationeret paa Forsøgsvirksomhedens Afdeling paa Sandø.

Hermed er et Savn, der har været følt i en Aarrække, afhjulpet, og det maa anses for at være meget heldigt for Svineholdets videre Udvikling, at Stammen blev stationeret som omtalt hos Forsøgsvirksomheden.

For mange mindre Jordejere, der ikke har saa meget, at de kan holde en Ko, for Trøsmænd, der har Trøer, der ikke er saa meget dyrkede, at de giver Foder til Koen, samt for Familier i de større Bygder, der har Vanskeligheder ved at skaffe Mælk til sine Børn, har jeg anset for at være af Betydning, om de kunde have Anledning til at holde Ged.

Siden min Ansættelse som Konsulent har der ogsaa været rettet Henvendelse til mig om at skaffe Gedelam fra Udlandet. Trods den allerstørste Velvilje fra dansk Side, og trods særlig stor Imødekommenthed fra den danske Gedeavlskonsulent, Dyr læge Pyndts Side, — han havde saaledes i 1920 indkøbt 16 Lam, der skulde hertil, og faaet de fleste samlet til Afsendelse — har det ikke lykkedes at faa nogle Lam hertil, da Skibene ikke har kunnet tage dem med.

Da jeg paa Hjemreisen fra Danmark i August 1922 tog over Norge og standsede en Dag i Kristiania, kom jeg ud til den norske „Smaabrukslærerskole“ i Sem ved Hvalstad Station. Her saa jeg en Flok Geder, der

var meget tiltalende af Udseende, og som opgaves at malke ca. 900 l gennemsnitlig aarlig for hver Ged af Stammen. Jeg omtalte der mit Ønske om at faa nogle Gedelam eller nogle unge Geder til Færøerne, og fik Løfte om at faa nogle.

Føreren paa det Bergenske Dampskibsselskabs Skib „Sirius“ lovede at tage Gederne med hjem til Færøerne. Paa Grund af at Aarstiden blev noget fremskreden, inden Sagen var ordnet saaledes, at Gederne kunde komme hertil i 1922, blev Overførselen udsat til i Aar, og nu er en Stamme bestaaende af 3 Geder, 5 til 9 Maaneder gamle og en Buk 5 Maaneder gammel, ankommet hertil fra nævnte Sted.

Stammen er foreløbig stationeret i Højvig hos Forsøgsvirksomheden, men dens fremtidige Skæbne er dog endnu uvis.

Vanskeligheden ved at faa Gedeholdet til at trives her paa Øerne trods øjensynlige Berettigelse, har, saavidt jeg har kunnet se, for en væsentlig Del ligget i Vankeligheden med Ordning af Bukkeholdet.

Forsaavidt det ikke maatte være for sent i Aar, skal jeg tillade mig at anbefale, at der af det højtærede Lagtings Midler ydes et mindre Tilskud, f. Eks. 50 Kr. aarlig, til Hold af en Gedebuk.

I Danmark ydes aarlig en ikke helt ubetydelig Sum til dette Formaal, og ydes i Form af Tilskud til Gedeavlforeninger.

Det er jo tænkeligt at en Gedeavlforening her paa Øerne kunde faa Del i det Tilskud, der ydes til danske Foreninger, men for indeværende Finansaar har dette Tilskud allerede faaet fuld Anvendelse.

Jeg skal iøvrigt i denne Forbindelse oplyse, at der i Thorshavn og Omegn, foruden de nu fra Norge indførte, findes over 10 Geder. Paa andre Steder af Øerne holdes et mindre Antal, saaledes i Vaag paa Suderø nogle, i Trangisvaag og Klaksvig ligeledes nogle faa, og samtlige af disse Gedeholdere er, saa vidt mig bekendt, varme Talsmænd for Geden som den lille Landbrugers Malkeko.

I mine Beretninger til det høje Lagting har jeg i de sidste Aar fremholdt Betydningen og Nødvendigheden af, at der snarest gørlig bliver paa-begyndt et systematisk Arbejde for Udvikling af vore Husdyrracer, og jeg har faaet Anledning til ogsaa udenfor mine Beretninger overfor det højtærede Lagting at fremholde mit Syn paa denne Sag, samt at paapege Muligheder og Veje til Ordning af Sagen.

Paa min foran nævnte Rejse i Danmark har jeg faaet et overvældende Indtryk af, hvad man der har naaet ved at saadant Arbejde, og faaet den mest udmærkede Bekræftelse paa, at de der brugte Midler i fuldt Maal har svaret Regning, og det er de samme Midler, som senere er kommet til Anvendelse f. Eks. i Norge og Island, og netop de samme, som har været bragt paa Banc til Anvendelse her paa Øerne.

Disse Midler kan helt i Korthed karakteriseres saaledes:

Ved kyndigt Udvalg udvælges de bedste Handyr til Benyttelse i Avlen. Forsaavidt Bestanden af Hundyr i hver enkelt Kreds ikke er større, bedækkes samtlige af dette Handyr, mens Tillægget kun tages efter de bedre Hundyr efter Parring med det udvalgte Handyr.

Ved Bedømmelse sættes Avlsdyrene i Klasser efter Art og Alder, og indenfor hver Klasse er der Anledning til at yde Præmier af forskellig Grad efter Udfaldet af den foretagne Bedømmelse.

Det er en almindelig Mening, at Kombination af Udvalg og Præmiering maa til, for at Arbejdet skal gaa godt.

Ved Udvalg alene er det vanskelig at holde Interessen vaagen for en god Udvikling af Racen, mens Præmieringssystemet virker ganske udmærket ved at vække Kappelysten. Præmiering alene er ganske uanvendelig, da det er ganske tilfældig, om den vil føre til det attraaede Maal.

Ved Siden af Udvalg og Præmiering er Stambogsføring og Kontrol med Afkommet højst vigtige Led og nødvendige for den rette Bedømmelse.

Dette Avlsarbejde er i Danmark samt de andre nævnte Lande støttet fra offentlig Side og saaledes som Forholdene nu engang er paa Færøerne, betragter jeg et planmæssigt Arbejde for Husdyrracernes Udvikling uigennemførligt, uden at der, i al Fald i en Aarrække ydes nogen Støtte til Arbejdet, idet det er at erindre, at Landbruget for en stor Del er Bierhverv, og derfor ikke ejer disse Udøveres Interesse i saa fuldt Maal, som paa de Steder, hvor Landbruget drives som Hovederhverv.

Jeg skal tillade mig at anbefale, at Sagen om Forbedring af vore Husdyrracer, saaledes som den foreligger for det højtærede Lagting, maa blive bragt udover sit nuværende Standpunkt til videre Behandling, eventuelt til Gennemførelse. —

Det maa anses for at være af stor Betydning, saavel for Faarenes almindelige Trivsel som for Uldens Udvikling og Vækst, at Faarene bliver badet en à to Gange om Aaret.

Trods det, at det har været baade talt og skrevet meget om dette, er det kun meget faa Steder, at hele Besætningen af Faar bliver badet hvert Aar.

Aarsagen til, at Badning har saa vanskelig ved at trænge igennem, maa for en væsentlig Del søges i den Træghed, der altid er til Stede overfor alt nyt, idet der, naar kun de herværende Forhold tages i Betragtning, kun er godt at berette om Udfaldet af aarlig Badning af Faar. Men dog maa det siges, at det gode, de enkelte Hauger opnaar ved Badning, svækkes noget ved, at Naboerne ikke bader sine Faar.

Da denne Sag forekommer mig at være af meget stor Betydning for vort Faarebrug, vil jeg finde det baade paakrævet og forsvarligt, om der fra offentlig Side kan gøres noget for at udbrede større Kendskab til Badning af Faarene, og for at øge Interessen herfor, og det maa antages, at gode Eksempler i denne Henseende vilde være det ypperste Middel til at faa denne Sag gennemført.

Fra Lagtingets Side er der gennem en Aarrække ydet Tilskud til Mænd, der har ønsket at anskaffe Vogne og Sædetøjer, og utvivlsomt har disse Tilskud gennem Aarene, foruden at støtte de enkelte Mænd, der har nydt godt af disse Midler, tillige bevirket, at mange andre har faaet Øjnene op for Fordelen ved at benytte disse Redskaber, og derefter selv anskaffet saadanne.

Om der kunde findes en Vej til at yde Støtte til Anlæg af passende Badeindretninger for Faar, saaledes at Tilskudet blev ydet ogsaa med det Formaal at vække Interesse for Sagen og udbrede Kendskab til den, vilde man sikkert om ikke mange Aar kunne se, at Badning blev almindelig gennemført paa Øerne.

I Tilslutning hertil kunde det muligvis ogsaa være rigtigt at yde mindre Tilskud et Antal Aar til Hjælp til Indkøb af Bademidler.

Jeg har i den senere Tid saavel gennem Skrifter som ved Selvsyn gjort mig bekendt med Badeindretningers Opførelse og Benyttelse, og forsaavidt det højtærede Lagting maatte finde Sagen betydelig nok til at beskæftige sig med, vil jeg fremkomme med detailleret Beskrivelse med Tegning og Overslag af saadanne Badeindretninger, som maa anses for at være de mest passende for vore Forhold.

Jeg skal paa det bedste anbefale denne Sag til det højtærede Tings Velvilje. —

Inden jeg slutter denne Beretning, skal jeg ikke undlade overfor det højtærede Lagting at berøre det uheldige i, at der endnu ikke findes nogen Lærestalt for unge Landbrugere her paa Øerne.

Som bekendt er vort Folk ikke stærkt læsende, og har ikke særlig Trang eller Lyst til at fordybe sig i Skrifter, som søger ud over det elementært fortællende eller religiøst opbyggelige.

Faglitteratur, selv i elementær Form, falder det vanskeligt at faa Læsere til, og under saadanne Forhold er det vanskeligt, for ikke at sige ørkesløst Arbejde, at søge at sprede nogen grundlæggende faglig Oplysning om Landbrugsbedriften, hvad enten dette sker gennem Skrifter eller ved Foredrag.

Om der fandtes en Læreanstalt for unge Landbrugere her paa Øerne, vilde dette Forhold blive ændret en Del, idet de fra denne udgaade unge Mænd da kunde staa som Formidlere mellem Folket i sin Helhed og det faglige Oplysningsarbejde.

Særlig stor Betydning maa lægges i dette Forhold nu efter Oprettelsen af Forsøgsvirksomheden, idet de Resultater denne Virksomhed vil komme til med Hensyn til Jordbehandling, Gødning og Plantekultur, ikke vil komme vort Landbrug til fuld Nytte, før der findes oplyste og vaagne Landbrugere, der kan tage dem i sin Tjeneste.

Det har været erkendt længe i andre Lande, at der kræves særlig Uddannelse til at drive Landbrug paa en rationel Maade, og vore Forhold kan ikke skønnes at danne nogen Undtagelse i saa Henseende. Selv om Landbruget paa Færøerne med Hensyn til Dyrkning af forskellige Vækster har sin snævre Begrænsning, saa er dog de samme Grundregler m. H. t. Jordbehandling, Gødning og dennes Behandling og Benyttelse, Behandling af Kulturplanter, Kreaturavl og Røgt, gældende her som andre Steder, og først naar Landbrugeren har den rette Forstaaelse af disse, vil han finde den rette Frihed i Udøvelsen af sin Bedrift, og Udnyttelsen af de foreliggende naturlige Hjælpemidler.

Den faglige Kundskab maa derfor betragtes som en for hver enkelt Landbruger nødvendig personlig Erhvervelse, for at han kan være i Stand til at udnytte saavel de naturlige som de for Haanden værende videnskabelige Hjælpemidler, og det kan ikke ventes, at der sker noget Gennembrud i Udviklingen af vort Landbrug, før vi har faaet en fra hjemlig Læreanstalt uddannet Flok af Landmænd.

M. Winther Lützen.

Udvalgsbetænkning

vedrørende

Hansenske Legat (83—1923).

Husmændene Arebo Petersen og Harald J. Jensen af Sand ansøger om Tilskud fra „Hansenske Legat“ til Anskaffelse af en Plov.

Beholdningen i „Hansenske Legat“ var den 31^e Marts i Aar 1121 Kr 71 Ø. — Renterne af Legatet er nu i flere Aar ikke tilfaldet Færøerne, og det er usikkert, hvornaar man igen kan vente at faa dem, men der er i de senere Aar kun givet faa Tilskud, saa Beholdningen har været omtrent den samme.

Det er oplyst for Udvalget, at der i Bygden Sand kun findes faa Plove. Andragerne opgives at være flittige og energiske Mænd, og Udvalget undtagen Effersøe foreslaar, at der gives dem det sædvanlige Tilskud 30 Kr. Forslaget tiltrædes ikke af Effersøe, da Plove og deres Hensigtsmæssighed forud er kendt paa Sand.

Kongsbønde Jøen Pau'g Gaard af Famien ansøger om Tilskud fra Lagtinget til Bestridelse af Udgifterne ved Anskaffelse af en Arbejdsvogn. Tilskud af denne Art er tidligere givne af „Hansenske Legat“.

Saavidt Udvalget bekendt har der hidtil ikke været anvendt Arbejdsvogne i Famien. Andrageren er en mindre bemiddlet, dygtig Jordbruger, og man foreslaar, at der gives ham

et Tilskud paa 50 Kr. Effersøe deltager i Forslaget, da jeg ikke i flere Aar har kunnet faa Tilstøtning i Lagtinget til, at den af Tinget i sin Tid vedtagne Regel om, at Legatets Midler skal anvendes til Præmier, bliver opretholdt. Jeg opgiver derfor denne min Stilling og faldet tilføge paa et andet Princip, som til Tider har haft Tilstøtning i Tinget, at Midlerne foruden til Præmier kun ska anvendes, hvor det Regnskab (Vogn m. v.) ikke lid igere er benyttet paa verd. Plads. Jeg haaber at dette Princip, som passer i det foreliggende Tilfælde, vil blive anvendt konsekvent.

Forslag.

- 1) Af „Hansenske Legat“ ydes Tilskud, 30 Kr., til Husmændene Arebo Petersen og Harald J. Jensen af Sand til Anskaffelse af en Plov.
- 2) 50 Kr. ydes til Kongsbønde Jøen Pau'g Gaard, Famien til Anskaffelse af en Arbejdsvogn.
- 3) Tilskudene gives, naar Andragerne foreviser Attest for, at de har indkøbt de omhandlede Redskaber.
- 4) Beslutningen meddeles Andragerne.

Lagtingets Budgetudvalg, den 9. Aug. 1923.

O. Effersøe.

Poul Joensen.

I. M. Matras.

Edw. Mortensen.

A. Samuelson.

Strøm.

G. Winther.

Ordf.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 101—1923 (Rejseunderstøttelse til Lærere).

Ved Skrivelse af Juli d. A. har Skoledirektionen henstillet, at der i Lighed med tidligere Aar, sidst i Lagtingssamlingen 1917, af de under Lagtinget sorterende Midler stilles et Beløb af 300 Kr. til Rædighed til Dækning af Rejsedgifter for de færøske Lærere, der maatte søge videre Uddannelse i Danmark.

Nærværende Udvalg, der har haft Sagen til Behandling, har vedtaget at stille saalydende

Forslag.

Af økonomisk Fond stilles et Beløb af 300 Kr. til Rædighed for Færø Amts Skoledirektion i Regnskabsåret 1923—24 til Rejseunderstøttelse for færøske Lærere, som maatte søge videre Uddannelse nede i Danmark paa Betingelse af, at et mindst lige saa stort Beløb ydes af Statskassen i samme Øjemed.

Budgetudvalget, den 8/9. 1923.

O. Efficersøe.

Poul Joensen.

I. M. Matras.

Edw. Mortensen.

A. Samuelson.

Strøm.

G. Winther.
Ordf.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 64—1923.

Ved Skrivelse af 4. Juli 1921 og 1. December 1922 andrager Fisker Søren Joensen af Gjøv om, at der ydes ham Tilskud til Dækning af Omkostningerne ved i Februar Maaned 1920 at leje en Motorbaad med Lægen fra Fuglefjord til Gjøv i Anledning af, at Andrageren laa syg af Tyfus. Omkostningerne herved androg 125 Kr.

Sagen har været forelagt Amtslægen til Erklæring. — Da Sygdommen ikke har været under offentlig Behandling, fraraader denne at anvise Beløbet; Andrageren har herefter fra

Amtet faaet Afslag paa at faa Beløbet anvist efter Epidemiloven.

Efter det foreliggende ser man sig ikke i Stand til at yde Andrageren nogen Hjælp, idet Lagtinget savner Midler, som kan anvendes til Tilskud i foran nævnte Øjemed. —

Forslag.

Amtmanden anmodes om at svare Andrageren, at Lagtinget ikke ser sig i Stand til at yde ham Tilskud til Dækning af Omkostningerne ved at leje en Motorbaad med Lægen fra Fuglefjord til Gjøv.

Budgetudvalget, den 10/8. 1923.

O. Effersøe.

Poul Joensen.

I. M. Matras.

Edw. Mortensen.

A. Samuelsen.

Strøm.

G. Winther.
Ordf.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 78—1923 (Tilskud til Hønseri).

Ved Skrivelse af 29. Mai d. A. an-
drager Poul Johannes Hansen af
Thorshavn om, at der ydes ham et Til-
skud paa indtil 1000 Kr. til Oprettelse
af et Hønseri og Svineavl. Tilskudet
skulde benyttes til at opføre nødven-
dige Hegn og forskellige Bygninger
samt til at afholde Udgiften til An-
skaffelse af gode Høns og Svin.

Udvalget skal i denne Forbindelse
minde om, at der før ved Hjælp af of-
fentlige Midler er gjort enkelte Forsøg
med Hønsehold og Hønseopdræt, men
at disse Forsøg alle ere faldne bort

uden at man kan påvise Resultater
med Forbedring af Hønseholdet.

Sev om man skulde anse det for
ønskeligt, at Forsøgene fortsattes,
savner Lagtinget Midler, som kan an-
vendes til Tilskud i foran nævnte Øje-
med, og allerede af den Grund, kan
Andragendet ikke bevilges. ---

Forslag.

Antmanden anmodes at svare
Andrageren, at Lagtinget ikke ser sig
i Stand til at yde Tilskud til Oprettelse af et Hønseri og Svineavl.

Budgetudvalget, den 9/8 1923.

O. Effersøe.

Poul Joensen.

I. M. Matras.

Edw. Mortensen.

A. Samuelson.

Strøm.

G. Winther,
Ordf.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 81—1923 (Erstatning for Grindeskade).

Simon Johannesen af Klaksvig ansøger i Skrivelse af 9. Maj, d. A. om Erstatning for, at han ved et Grindedrab i Vestmanhavn den 26. Septbr. f. A. fik et Snitsaar i Haanden. Ifølge foreliggende Lægeerklæring kom han samme Dag under Lægebehandling og blev først anmeldt rask den 9. Oktober s. A. Lægebehandlingen er betalt af Sygekassen i Klaksvig, ligesom der af samme Kasse er udbetalt ham 40 Øre i Dagpenge for de 14 Dage, han ifølge Lægeerklæringen har været uarbejdsdygtig.

Sysselmanden for Strømø Syssel har oplyst, at Tilskadekomne anmeldte Skaden samme Dag, han fik den.

Udvalget med Undtagelse af Effersøe stiller Forslag om, at et Beløb

af 50 Kr. udbetales Tilskadekomne som Erstatning.

Effersøe kan ikke tiltræde Forslaget, da Sagen er meget mangelfuldt oplyst. Det burde have været oplyst, hvad Aarsagen var til Skaden (hvad Ansøgeren udførte, da han fik Skaden, og hvad Grunden til denne var), at Skaden indtraf under selve Fangsten og ikke bagefter. Det er ikke oplyst, at Andrageren var uarbejdsdygtig.

Forslag.

1) Til Fisker Simon Johannesen af Klaksvig udbetales af økonomisk Fond mod fornøden Kvittering 50 Kr. som Erstatning for en af ham overgaaet Skade ved Grindfangsten i Vestmanhavn den 26. September 1922.

Budgetudvalget den 9/8 1923.

Oliver Effersøe

Poul Joensen.

I. M. Maistras.

Edw. Mortensen,
Frm.

A. Samuelsen.

Strøm.

G. Winther,
Ordfører.

The first part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States. It is argued that the study of the history of the United States is essential for a full understanding of the country and its people. The second part of the paper discusses the importance of the study of the history of the world. It is argued that the study of the history of the world is essential for a full understanding of the world and its people. The third part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States and the world. It is argued that the study of the history of the United States and the world is essential for a full understanding of the United States and the world.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 74—1923.

Til Udvalget er henvist en Skrivelse af 21 Maj d. A. fra Niclas Johannes Poulsen af Sunbø, der ansøger om Godtgørelse for at have skudt en gammel Ravn, der gennem flere Slægtled har haft Ophold ved Akra-berg. Af Sagens Akter fremgaar, at Andrageren virkelig har skudt Ravn.

Da Lagtinget ikke har nogen Midler, som kan anvendes til Tilskud i foran nævnte Øjemed, kan Andragendet allerede af denne Grund ikke bevilges.

Forøvrigt maa man i det forelig-

gende Tilfælde henvise til, at vedkom-mende Hauge eller Hauger i Analogi med Lov om Ødelæggelse af Ravnens Yngel af 11. Marts 1892 mulig kan have en vis Forpligtelse at yde Andra-geren Erstatning, hvis han da har ud-ført en fortjenstfuld Gerning ved at skyde Ravn.

Forslag.

Amtmanden anmodes om at svare Andrageren, at Lagtinget ser sig ikke i Stand til i det foreliggende Tilfælde at yde ham Godtgørelse.

Budgetudvalget den 10/8 1923.

Oliver Effersøe

Poul Joensen.

I. M. Matras.

Edw. Mortensen.

A. Samuelson.

Strøm.

G. Winther.

Frm.

Ordfører.

100

Beretning

om

Færø Amts Tuberkulosesygehus' Virksomhed

i Regnskabsaaret 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Ved S. Jonsson.

Ved Regnskabsaarets Begyndelse henlaa paa Sygehuset	32
I Aarets Løb indlagdes	42
— — — udskreves	44
Tilbage ved Aarets Slutning	30

Klassificering af de behandlede Tilfælde.

Af de udskrevne 44 Patienter var ved Indlæggelsen i:

I	II	III
Stadium	Stadium	Stadium
13	11	20

Komplikationer.

Achylia gastrica	6	Influenza	15
Acne vulgaris	1	Laryngitis	3
Albuminuria	1	Lymfangit. extremitatum inf.	1
— orthostatica	1	Miseries	1
Angina tonsillaris	1	Mb. Basedow	2
Anæmia	11	Mb. cordis	1
Appendicitis chronica	2	Nephritis	2
Asthma bronchiale	2	Nervosismus	4
Emphysema pulmonum	1	Obstipatio chronica	2
Endocarditis acuta	1	Pleuritis sicca	6
Fractura claviculæ	1	Ren mobilis	1
Gastroptosis	1	Scoliosis thoracalis	1
Graviditas	1	Tuberculosis intestinal	3
Hæmoptysis	3	— miliaris	2

Kurens Varighed.

Gennemsnitsvarigheden af Kuropholdet for de enkelte Stadier var:

I	II	III
Stadium	Stadium	Stadium
174 Dage	324 Dage	310 Dage

Kurens Resultater.

	I Stadium	II Stadium	III Stadium	Ialt
Tilsyneladende raske	9	6	0	15
Betydeligt bedrede	1	4	3	8
Bedrede	1	0	1	2
Uforandrede	2	0	0	2
Forværrede	0	0	0	0
Døde	0	1	16	17
Summa...	13	11	20	44

Tuberkelbaciller fandtes hos ialt 23 Patienter:

Af 13 i I. Stadium hos	1 Patient.
- 11 i II. —	- 3 Patienter.
- 20 i III. —	- 19 —

<i>Feber:</i> Fandtes ved Indlæggelsen hos	17 Patienter
Tahte sig under Opholdet -	3 —
Opstod — — —	19 —
Tahte sig aller under Opholdet hos	15 —

Vægtforøgelsen hos 37 regelmæssigt vejede Patienter var i Gennemsnit i:

I	II	III
Stadium	Stadium	Stadium
6,1 kg	4,7 kg	4,5 kg

Økonomisk Oversigt.

Ved Bogholder Jacob Olsen.

Sygedagenes samlede Antal har i Aarets Løb været:

Sanatorieafdelingen	9122 Dage
Hospitalsafdelingen	2567 —
	Ialt... 11689 Dage

Aarets Middelbelægning har været 32,02.

De udskrevne Patienter indlagdes for:

Egen eller Forsørgers Regning	4
Kommunal Regning	8
Sygekasses Regning	32

Oversigt over Sanatoriets Udgifter.

Disse fordele sig saaledes:

Konto 1. Lønninger	9405 04
— 2. Forplejningen	29213 42
— 3. Vask og Rengøring	1075 02
— 4. Brændsel og Belysning	7785 15
— 5. Medicin	1388 88
— 6. Bygninger	4227 19
— 7. Maskiner	50 65
— 8. Inventar	1938 87
— 9. Assurance	1000 00
— 11. Fragt og Losning	181 99
— 12. Kontorhold m. m.	779 83
— 14. Renter	4007 71

61053 75

Herfra gaar:

Husdyrhold (Kt. 13.)	1659 00
Forskellige Indtægter (Kt. 16.)	22 06
Have og Anlæg (Kt. 10.)	775 02
	2456 08
	58597 67

Paa de enkelte Udgiftskonti bemærkes:

ad Konto 1. Lønninger:

Løn til 1 Læge.....	2200 00
— - 1 Sygeplejerske, 1 Økonoma og 1 Elev.....	2020 00
— - 1 Fyrpasser	2000 00
— - 6 Piger og Ekstrahjælp	2525 04
— - 1 Bogholder.....	600 00
— - 1 Revisor	60 00
	9405 04

ad Konto 2. Forplejningen:

Udgiften har været.....	29754 52
Fragaar:	
For soigte Varer.....	541 10
	29213 42

Forplejningen har kostet Kr. 2,54₁₀₀ pr. Patientdag (sidste Aar 3,68₁₀₀)
 — - - - 1,93₁₀₀ - Kostdag (sidste Aar 2,77)

ad Konto 3. Vask og Rengøring:

Grønsæbe, andre Sæber og Soda.....	650 99
Gulvklude, Karklude, Koste etc.....	190 00
Guldbronce, Blaaelse, Skurepulver etc.....	100 53
Ekstrahjælp	133 50
	1075 02

ad Konto 4. Brændsel og Belysning:

13120 kg Kul.....	1040 13
1022 hl Cokes	5011 73
2929 l Petroleum	1444 17
Lampesprit, Lampeglass etc.	260 86
Tændstikker m. m.....	28 26
	7785 15

ad Konto 5. Medicin:

Medicin.....	1205 80
Sygeplejeartikler.....	183 08
	1388 98

ad <i>Konto 6. Bygninger:</i>	
Almindelig Vedligeholdelse	675 19
Hovedreparationer	3552 00
	4227 19

ad <i>Konto 7. Maskiner:</i>	
Reparationer	50 65
	50 65

ad <i>Konto 8. Inventar:</i>	
Nyanskaffelser	1753 98
Reparationer	261 89
	2015 87
Fragaar:	
Solgt Inventar	77 00
	1938 87

ad <i>Konto 9. Assurance:</i>	
Brandforsikring	1000 00

ad <i>Konto 10. Have og Anlæg:</i>	
Udgiften har været	226 58
Leveret Kartofler m. m. til Køkkenet	1001 60
	Overskud... 775 02

ad <i>Konto 11. Fragt og Losning:</i>	
Udgiften har været	181 99

ad <i>Konto 12. Kontorhold:</i>	
Kontorrekvisitter etc.	150 67
Telefon-Abonnement	104 00
Telefon-Samtaler og Telegrammer	42 96
Tryksager, Avertissement m. m.	311 20
Bladpenge, Frimærker m. m.	135 00
Julegaver	36 00
	779 83

ad *Konto 13. Husdyrhold:*

Indkøbt Foder.....	1982 75
Leveret Æg og Høns til Køkkenet.....	3641 75
Overskud...	1659 00

ad *Konto 14. Renter og Afdrag:*

Renter.....	4007 71

ad *Konto 15. Ydede Forskud:*

Udgiften har været.....	412 00
Frageaar:	
Tilbagebetalte Forskud	283 00
Restancer...	129 00

ad *Konto 16. Forskellige Udgifter:*

Diverse.....	0 00
Forskellige Indtægter	22 06
Overskud...	22 06

E k s t r a k t

af

Regnskabet for Driften af Færø Amtskommunes Tuberkulose-Sygehus i Høydal

for

Aaret fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Indtægt:

	Kr. Ø.	Kr. Ø.
I. Beholdning den 1. Oktober 1921:		
1. Restancer.....	1595 65	
2. Statskassens Tilskud for Juli Kvar- tal 1921	8125 50	
3. Hos Kassereren	364 31	
II. Betaling for Patienter		10087 46
III. Statskassens Tilskud		5844 50
IV. Have og Anlæg		33783 50
V. Husdyrhold		775 02
VI. Forskellige Indtægter		1659 00
VII. Tilskud fra Statskassen til Dækning af Underskud 1920—21	Kr. Ø. 34037 42	22 06
Do. fra Amtsrepartitionsfonden til Dæk- ning af samme Underskud	11345 80	
Do. fra samme til Dækning af Under- skud 1919—20	15543 26	
Do. fra Statskassen til Reparationer m. m.	1357 75	
Do. fra Amtsrepartitionsfonden i samme Anledning	1357 75	
VIII. Gæld den 30. September 1922:		
1. Til Færø Amts Fattigkasse	Kr. Ø. 7000 00	
2. Til Færøya Banki	19870 63	
		26870 63

142684 15

Udgift:

	Kr. Ø.	Kr. Ø.
A. Gæld den 1. Oktober 1921:		
1. Til Færø Amts Fattigkasse	7000 00	
2. Til Færøya Banki	64387 13	
B. Lønninger		71387 13
C. Forplejningen		9405 04
D. Vask og Rengøring		29213 42
E. Brændsel og Belysning		1075 02
F. Medicin		7785 15
G. Bygninger		1388 88
H. Maskiner		4227 19
I. Inventar		50 65
K. Assurance		1938 87
L. Fragt og Losning		1000 00
M. Kontorhold		181 99
N. Renter		779 83
O. Forskud		4007 71
P. Beholdning den 30. September 1922:	Kr. Ø.	129 00
1. Restancer og Forskud	1440 40	
2. Statskassens Tilskud for Juli Kvar- tal 1922	8447 50	
3. Hos Kassereren	226 37	
		10114 27

142684 15

Aarets Driftsunderskud udgør 19098 Kr. 67 Øre. — Rente og Afdrag af Anlægssummen betales af Amtsrepartitionsfonden.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 91—1923 (Retsplejeloven).

Ved Lov Nr. 90 af 11. April 1916 om Rettens Pleje blev der i Danmark indført en ny Retsplejeordning, hvorved man afløste den gamle Procesmaade og forbedrede Retsplejen ved Indførelse af mere tidssvarende Bestemmelser om Mundtlighed, bedre Forsvar for sigtede, Nævningedomstole etc. Lovens § 1021 foreskriver, at det ved særlig Lov vil være at bestemme, i hvilken Udstrækning dens Bestemmelser skal gøres anvendelige paa Færøerne.

Sagen har i en Række Aar været behandlet i Tinget, og i 1921 forelagde Amtmanden Tinget et Forslag, udarbejdet af ham i Samraad med Landfogden og Sorenskriveren og 2 af Lagtinget blandt dets Medlemmer valgte Mænd. Sagen blev underkastet en grundig Behandling, og der blev nedsat et Udvalg under Tingsamlingen, fra hvilket der blev fremsat et Forslag, se Lagtingstidende 1921 S. 197, som dog ikke blev færdigbehandlet.

I 1922 vedtog Tinget at anmode Amtmanden om at foranledige, at Ministeriet paa Grundlag af det i 1921 ved anden Behandling vedtagne Forslag udarbejdede et Forslag til Retsplejelov for Færøerne og forelægge dette for Tinget iaar.

Amtmanden har derpaa fremsendt en Genpart af en Skrivelse fra Justitsministeriet af 28. Juni d. A. og et Forslag fra samme til Retsplejelov for Færøerne.

I Skrivelsen udtales, at Ministeriet ikke nærer nogen Betænkelighed ved, at Retten i færøske Nævningesager beklædes af en Enkeltdommer, samt at de forhaandenværende Retslokaler i Lagtingsbygningen vil være tilstrækkelige ogsaa efter det omtalte Forslags Gennemførelse.

Angaaende de Grunde, som taler for at gennemføre en ny Retsplejelov som foreslaaet for Færøerne, kan man henvise til, hvad der tidligere er fremført i Tinget, navnlig i Udvalgsbetænkningen af 1921.

Ministeriet har paa de fleste Punkter sluttet sig til det i Lagtinget 1921 ved anden Behandling vedtagne Forslag.

Man udtalte i 1921 i en Betænkning fra det paagældende Lagtingsudvalg, at Bestemmelserne i Sportelreglementet af 1836 vel maatte anses forældede, men at man paa den anden Side ikke kunde foreslaa at forhøje Satsene saa stærkt som til de i Lov Nr. 92 af 11. April 1916 indeholdte, idet dette vilde være en altfor pludselig og stærk Forhøjelse, og idet der ikke skulde oprettes nye Embeder i Anledning af Retsplejelovens Ikrafttræden her, hvorfor der ikke vilde blive Tale om nogen eller nogen væsentlig Merudgift for Statskassen. Meningen var, at et særligt Udvalg skulde udarbejde et særligt Forslag for Færøerne om Retsafgift i Domsager, men det paagældende Udvalg blev ikke nedsat.

Man mente derimod, at Lov Nr. 93 af 11. April 1916 om Udgifter i Strafferetsplejen nændret kunde sættes i Kraft paa Færøerne.

Under Tingsamlingen har det været umuligt for nærværende Udvalg at udarbejde et særligt Lovforslag for Færøerne om Retsafgifter i Domsager. Man skal derfor foreslaa, at det overlades til Amtmanden sammen med et Udvalg paa 3 Medlemmer at udarbejde mellem Tingsamlingerne et saadant Forslag og forelægge det for Tinget næste Aar.

Ifølge Retsplejeloven § 55 skal der i Almindelighed intet Retsvidne være tilstede ved Retshandlinger, og Ministeriet foreslaar, at der for Færøernes vedkommende foruden i de Undtagelsestilfælde, hvor der efter § 55 skal tilkaldes et Retsvidne, ogsaa skal tilkaldes et saadant til Retsmøder, der afholdes af en Ret, som enten beklædes af en Enkeltdommer, der ikke er det færøske Sprog mægtig, eller blandt hvis Medlemmer der ikke findes nogen, som er det færøske Sprog mægtig, medmindre Retten skønner, at der ikke i det paagældende Retsmøde vil blive afgivet Parts-, Vidne- eller lignende Forklaring paa Færøsk.

Lagtingsudvalget foreslog i 1921, at der til Retsmøder i Straffesager, hvor Retten beklædes af en Enkeltdommer, dog undtaget Syslets Politiret, altid skal tilkaldes et Retsvidne, og til Retsmøde i civile Sager, der beklædes af Enkeltdommer, med Undtagelse af Syslets Politiret, altid skal tilkaldes et Retsvidne, hvor Retsmøderne afholdes paa de ordinære Ting eller hvor der foregaar Dombehandling eller afgives Forklaring af Vidner, Syns- og Skønsmænd eller Part.

Paa Færøerne har Retsvidnerne ogsaa den Funktion at være behjælpelige med Tilvejebringelsen af gensidig Forstaaelse mellem Dommeren og færøsktalende Parter eller Vidner. For at sikre dette Formaal opstillede man fra Lagtingsudvalget fastere Regler og ønskede, at det ikke skulde være afhængigt af Dommerens Skøn, om Retsvidne skal være tilstede.

Af de samme Grunde maa nærværende Udvalg foreslaa en fastere Regel, uafhængig af Dommerens Skøn.

Personer, som skal fungere som Nævninge, bør have Kendskab til baade det danske og det færøske Sprog. Man foreslaar derfor i § 69 at indsætte efter „danske“: „og færøske“.

Ministeriets Forslag vedrørende Dokumenter, affattede i det færøske Sprog, er overensstemmende med Lagtingsudvalgets Forslag af 1921. M. H. t. Afhørelse af færøsktalende Personer foreslaar Ministeriet, at denne skal foregaa ved Retsvidnet, naar vedkommende erklærer ikke at være det danske Sprog mægtig, og naar Dommeren ikke behersker det færøske Sprog.

Lagtingsudvalget foreslog i 1921, at en Dommer, som er det færøske Sprog mægtig, er berettiget til at benytte det færøske Sprog ved Afhørelse af færøsktalende Personer. Ved Syslernes Politiretter foregaar saadan Afhørelse ved Sysselmanden paa Færøsk, og saafremt Soren-

skriveren behersker det færøske Sprog, bør han kunne benytte dette. Man mener, at dette bør fastslås, og stiller Forslag i denne Retning.

Ifølge Retsplejeloven tilkommer det Politimesteren at rejse Tiltale i Sager angaaende Forseelser, for hvilke Loven ikke hjemler anden Straf end Førmuestraf, simpelt Fængsel eller Fortabelse af en Næringsret og i en Række særlige Sager som f. Ex. Tyendelovssager, Bøllerisager etc. I alle Sager, hvis Forfølgning ikke er henvist til Politimesteren eller private, tilkommer det Overanklageren at paatale for den dømmende Myndighed.

Anklagemyndigheden er for Tiden hos Amtmanden, og da der ikke kan oprettes et særligt Embede som Overanklager for Færøerne, maa Anklagemyndigheden enten forblive hos Amtmanden, hvad man foreslog i 1921, eller henlægges helt til Landfogden, hvad Ministeriet nu foreslaar.

Udvalget kan tiltræde Ministeriets Forslag, idet det synes rigtigt, at Amtmanden, hvis Virksomhed i Almindelighed er af anden Art, frtages for Anklagemyndigheden, og at denne helt overdrages til Landfogden, som i Forvejen har lignende Sager.

Patursson udtaler Ønsket om, at Nævninge i færøsk Sprogbrug maa benævnes „løggrættismenn“. Endvidere maa Patursson hævde sit Standpunkt fra 1921 om, at Færøsk og Dansk bliverigestillede som Retssprog paa Færøerne og stiller Forslag i saa Henseende.

Lagtingsmand Poul Joensen har i Skrivelse af 3. ds. andraget Tinget om at overveje Spørgsmaalet om Ændringer i Instruksen for Stævningsmænd. Man foreslaar, at det ovenomtalte Udvalg mellem Tingsamlingerne ogsaa overvejer dette Spørgsmaal.

Forslag.

A. Tinget kan tiltræde Ministeriets Forslag, dog med følgende Ændringer:

I. Fra Udvalget:

- 1) I Indledningen udgaar følgende: „Lov Nr. 92 af 11. April 1916 om Retsafgifter i Domsager m. m.“
- 2) I Ministeriets Forslag Pt. 12 udgaar Linie 8—11: „med mindre Retten skønner Dommerkantoret“.
- 3) I Ministeriets Forslag Pt. 14 ændres Ordene „eller færøske“ til „og færøske“.

II. Fra Flertallet (Effersøe, Mortensen, Samuelson og Winther):

Til Ministeriets Forslag Pt. 38, første Stk. føjes: „og en Dommer, som er det færøske Sprog mægtig, kan benytte dette ved Afhørelse af færøsktalende Personer.“

III. Fra Mindretallet (Patursson):

I Stedet for Ministeriets Pt. 38 sættes: Paa Færøerne skal Afhøring, naar Retten finder det nødvendigt, foregaa ved Hjælp af Retsvidnet. De afhørte Personer har Ret til at benytte dansk eller færøsk Sprog. Samme Ret har Dommeren.

Paa Færøerne skal dokumenter, affattede i det færøske eller danske Sprog, om Retten forlanger det, ledsages af en Over-

sættelse henholdsvis til Dansk eller Færøsk. Besørgelsen af Oversættelsen paahviler i saa Tilfælde en dertil ansat Oversætter og skal være bekræftet af samme. I Tilfælde af Anke eller Kære til en Domstol udenfor Færøerne, skal saadanne Dokumenter altid ledsages af en i Overensstemmelse med foranstaaende bekræftet dansk Oversættelse.

- B Der nedsættes et Udvalg paa 3 Medlemmer til sammen med Amtmanden at overveje Spørgsmaalet om et Forslag om Retsafgifter paa Færøerne i Domssager og til at fremsætte saadant Forslag til næste Tingsamling, samt til at udarbejde Forslag om Udnævnelse af Retsvidner m. m. og Forslag til Instruks for Slevningsmændene.

Thorshavn, den 24. August 1923.

Oliver Effersøe. Edw. Mortensen. J. Patursson.
Frm.

A. Samuelsen. G. Winther.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 179—1923 (Træplantning paa Færøerne).

Det færøske Plantningsudvalg har i Skrivelse af 17. d. M. andraget hos Lagtinget om, *dels* at ville anbefale, at der af Statskassen maa blive ydet et Tilskud til Træplantningsforsøg paa Færøerne paa 7000 Kr. om Aaret i 5 Aar fra Udgangen af indeværende Finansaar at regne, og *dels* at Lagtinget yder et Tilskud til det nævnte Formaal paa 1000 Kr. i 5 Aar fra 1. Oktober 1922 at regne. Skrivelsen er bilagt med en Beretning fra Kontorchef og Skovrider i Hedeselskabet C. E., Flensborg, om Plantningsforsøgene. —

Det fremgaar af Sagen, at Tinget sidst i 1920 har vedtaget at forhøje sit Tilskud til Plantningsforsøgene til 800 Kr. om Aaret, ligesom man anbefalede en Forhøjelse af Statskassens Tilskud til 5000 Kr. om Aaret, jfr. Lagtingstidende 1920 pag. 92. Samtidig forhøjede Thorshavns Byraad sit Tilskud til 600 Kr. om Aaret. —

Lagtingets Tilskud udløb 1. Oktober f. A., og Statskassens Tilskud udløber ved Udgangen af indeværende Finansaar. —

Som Grund til Forhøjelse af Tilskudene anføres, at der nu skal anlægges en Plantage i Frødebø Sogn, ligesom Terrænet foran Dronning Alexandrines Hospital agtes beplantet med Træer, hvilket i de første Aar vil medføre en ikke ringe Udgift.

Ifølge de foreliggende Oplyninger, bl. a. forannævnte Beretning fra Skovrider Flensborg, synes de anstillede Forsøg med Træplantning at have gaaet tilfredsstillende, med da de endnu ikke er førte til endeligt Resultat, idet det efter Sagens Natur man tage en Del Aar at gennemføre, kan Udvalget tilraade, at Lagtinget vedblivende støtter Sagen med en Bevilling, som man efter Omstændighederne kan gaa med til at forhøje til 1000 Kr. aarlig. —

Udvalget tillader sig i Henhold til foranførte at stille følgende

Forslag.

1. Lagtinget anbefaler, at der af Statskassen ydes et 5-aarigt Tilskud af 7000 Kr. aarlig fra 1. April 1924 at regne til Fortsættelse af Forsøg med Træplantning paa Færøerne.
2. Lagtinget fornyer for 5 Aar sin aarlige Bevilling af økonomisk Fond til Forsøg med Træplantning paa Færøerne med 1000 Kr. fra 1. Oktober 1922 at regne.

Budgetudvalget, den 22. August 1923.

O. Effersøe.	Poul Joensen.	J. M. Matras.	
Edw. Mortensen.	A. Samuelson.	Strøm.	G. Winther.
Frm			Ordf.

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased by 1.5 million, and the number of people aged 75 and over has increased by 1.2 million (Office of National Statistics 1999). The number of people aged 65 and over is projected to increase to 6.5 million by 2010, and the number of people aged 75 and over to 4.5 million (Office of National Statistics 1999).

There is a growing awareness of the need to develop strategies to meet the needs of the ageing population. The Department of Health (1999) has identified the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, which is based on the principles of 'active ageing'. This paradigm is based on the idea that ageing is a process, and that the needs of the ageing population are not static. It is therefore necessary to develop strategies that can meet the needs of the ageing population at different stages of their life.

The Department of Health (1999) has identified four key areas of focus for the new paradigm of care for the ageing population: (1) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (2) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (3) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, and (4) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population.

The Department of Health (1999) has identified four key areas of focus for the new paradigm of care for the ageing population: (1) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (2) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (3) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, and (4) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population.

The Department of Health (1999) has identified four key areas of focus for the new paradigm of care for the ageing population: (1) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (2) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (3) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, and (4) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population.

The Department of Health (1999) has identified four key areas of focus for the new paradigm of care for the ageing population: (1) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (2) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (3) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, and (4) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population.

The Department of Health (1999) has identified four key areas of focus for the new paradigm of care for the ageing population: (1) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (2) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (3) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, and (4) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population.

The Department of Health (1999) has identified four key areas of focus for the new paradigm of care for the ageing population: (1) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (2) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, (3) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population, and (4) the need to develop a 'new paradigm' of care for the ageing population.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 95—1923.

Arrestforvarer, Reservepolitibetjent Anthon Jacobsen af Thorshavn andrager i Skrivelse af 5. Juli d. A. om, at hans Løn som Arrestforvarer maa blive forhøjet fra 200 Kr. til 600 Kr. aarlig. — Andragendet er anbefalet af Landfogden i Skrivelse af 19. f. M. og Amtmanden i Skrivelse af 23. s. M. —

Efter de Oplysninger, der foreligger, udgør Andragerens Løn som Reservepolitibetjent 1400 Kr. + 20 % samt Halvdelen af den saakaldte „Skansetrø“ uden Fradrag. — Hans Løn som Arrestforvarer er fastsat i 1918 til 200 Kr. — Det maa efter det foreliggende antages, at Andrageren udover sin Bestilling som Reservebetjent og Arrestforvarer til Tider har Lejlighed til Fortjeneste som andre Husmænd i Thorshavn ved Fiskeri m. m., og at han navnlig har rigelig Tid til at arbejde paa og opdyrke den ham tillagte Del af Skansetrøen. Udvalget savner Oplysninger om, hvor store Indtægter Andrageren har af Skansetrøen. —

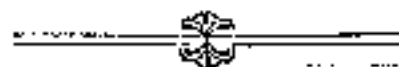
Det er i Lagtingssamlingen 1922 vedtaget (se Lagtingstidende S. 179), at forelægge Spørgsmaalet angaaende Betaling til Arrestforvareren for Fangernes Bespisning til Overvejelse i Samlingen 1927. Udvalget mener, at Spørgsmaalet om Arrestforvarerens Løn ogsaa passende kan udskydes noget navnlig ogsaa i Betragtning af, at Andrageren først er ansat i November 1922 og maa have været fuldt fortrolig med, hvilket Arbejde han gik ind til som Reservebetjent og Arrestforvarer.

Forslag.

Det meddeles Andrageren, at Tinget ikke for Tiden ser sig i Stand at forhøje hans Løn som Arrestforvarer ved Thorshavns Arresthus.

Budgetudvalget, den 18. August 1923.

<i>O. Effersøe.</i>	<i>Poul Joensen.</i>	<i>J. M. Matras.</i>	
<i>Edw. Mortensen.</i>	<i>A. Samuelson.</i>	<i>Strøm.</i>	<i>G. Winther.</i>
<i>Ern.</i>			<i>Ordf.</i>

[illegible]

Betænkning

i

Sag Nr. 175—1923 (Tilskud til Lærerkursus).

Formanden for „Føroya kennarafelag“ andrager i Skrivelse af 14. d. M. om Tilskud til Afholdelse af Lærerkursus i Aaret 1924.

Tinget har ofte tidligere, sidst i Samlingen 1922 med 500 Kr., givet Tilskud fra økonomisk Fond til sandanne Kursus. —

Mindretallet i Udvalget (Effersøe, Matras og A. Samuelsen) mener ikke, at der er Anledning til i Aar at give Tilskud, allerede af den Grund, at de økonomiske Forhold ikke tillader dette og fordi der tidligere ikke hvert Aar er givet Tilskud. Flertallet (Joensen, Mortensen, Strøm og Winther) tilraader, at det ansøgte Tilskud gives paa sædvanlige Vilkaar.

Forslag.

Fra Flerfollet:

Af økonomisk Fond ydes Tilskud 500 Kr. til Lærerkursus i 1924 paa sædvanlige Vilkaar.

Fra Mindretallet:

Tinget svarer Andragerne, at det ikke i Aar ser sig i Stand til at yde Tilskud til et Lærerkursus i 1924.

Budgetudvalget, den 21/8 1923.

O. Effersøe. Poul Joensen. J. M. Matras.

<i>Edw. Mortensen,</i>	<i>Strøm.</i>	<i>A. Samuelsen,</i>	<i>G. Winther</i>
<i>Frm.</i>			<i>Ordf.</i>

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 60—1923 (Optegnelse og Udgivelse af gamle Kingomelodier).

I Skrivelse af 10. August f. A. andrager Lærer og Organist J. Waagstein af Thorshavn Lagtinget om en Understøttelse af 1000 Kr. til Optegnelse og Udgivelse af de gamle Kingomelodier og eventuelt andre Melodier, som endnu ikke er optegnede. — Lærer Waagstein oplyser i sit Andragende, at han i mange Aar har modtaget Opfordring til at tage fat paa Arbejdet med Optegnelse af Melodierne, ikke alene af Færinger men ogsaa fra Danmark. — For at indsamle Materiale til Udgivelse af Melodierne, maa han rejse til forskellige Pladser her paa Øerne og maa i den Anledning holde Vikar, hvad der vil betyde Pengeudlæg for ham.

Udvalget maa formene, at det har stor Interesse at faa optegnet og udgivet Kingomelodierne, ikke alene her paa Øerne, men ogsaa i Skandinavien, som et Led i Arbejdet for Forskning af Folkeminder. — Man gør opmærksom paa, at Optegnelsen maa foretages saa hurtigt som muligt, da de gamle Melodier nu snart ikke høres mere. —

Udvalget maa anse Lærer Waagstein som bedst kvalificeret her paa Øerne til at udføre Arbejdet med Optegnelsen.

Da Sagen som anført efter Udvalgets Mening har almindelig Interesse, kan man foreskue, at Tinget giver Andrageren sin bedste anbefaling og henstiller til ham at indgaa til Undervisningsministeriet eller Carlsbergfonden eller andet Sted med sit Andragende, idet Tinget dog er sindet til ogsaa at yde et passende Tilskud, saafremt der fra anden Side ydes Støtte. Effersøe tager Forbehold m. H. t. Forslag etc. Pt. 2.

Forslag.

- 1) Tinget giver Andrageren sin bedste Anbefaling til det Andragende, som han maatte indsende til Undervisningsministeriet, Carlsbergfonden eller andet Sted om Støtte til Optegnelse og Udgivelse af Kingomelodier.
- 2) Tinget er sindet til at yde Andrageren et passende Tilskud, saafremt han faar Støtte fra anden Side.

Budgetudvalget, den 18. August 1923.

O. Effersøe.	Poul Joensen.	J. M. Matras.	
Edw. Mortensen.	A. Samuelson.	Strøm.	G. Winther.
Frm.			Ordf.

the 1990s, the incidence of *S. flexneri* infections in the United Kingdom has increased, and the incidence of *S. flexneri* infection in the United States has increased in the 1980s and 1990s [1, 2].

There is a paucity of data on the incidence of *S. flexneri* infection in the United Kingdom. In the 1980s, *S. flexneri* was the second most commonly isolated serotype of *Shigella* from patients with shigellosis in the United Kingdom [3]. In the 1990s, *S. flexneri* was the most commonly isolated serotype of *Shigella* from patients with shigellosis in the United Kingdom [4]. In the 1980s, *S. flexneri* was the second most commonly isolated serotype of *Shigella* from patients with shigellosis in the United States [5]. In the 1990s, *S. flexneri* was the most commonly isolated serotype of *Shigella* from patients with shigellosis in the United States [6].

The purpose of this study was to determine the incidence of *S. flexneri* infection in the United Kingdom in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s.

The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s.

The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s.

The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s.

The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s. The study was conducted in the United Kingdom, where the incidence of *S. flexneri* infection has increased in the 1990s.

Betænkning

i

Sag angaaende Havne paa Færøerne m. m.

I forrige Aars Lagtingssamling vedtog Tinget at indgaa til Trafikministeriet med Andragende om, at der ved Statens Foranstaltning maatte blive foretaget Undersøgelser og Beregninger over Omkostninger ved Anlæg af en Havn ved Nordregøle og en Bølgebryder ved Lervig. Ligeledes anbefalede Tinget, at Kommunalforstanderskabet for Vestmanhavn Sogn snarest muligt blev underrettet om Resultatet af de all foretagne Undersøgelser om Anlæg af en Kaj ved Vestmanhavn, det samme forudsættes at ske med Hensyn til et mindre Anlæg ved Sandevaag.

Desuden anbefalede Tinget et Andragende om Undersøgelsen af Sejladeforholdene i „Strømmen“ mellem Strømø og Østøro.

Iøvrigt fastholdt Lagtinget tidligere til Regeringen indsendte Andragender om Forbedring af færøske Havneforhold, og udtalte Haabet om, at disse maatte blive fremmet, saa snart som Omstændighederne tillod det. Udvalget skal med Hensyn til det anførte henvise til den i forrige Aars Samling afgivne Betænkning i Havnesagen.

Under 25. Maj d. A. har Amtet tilfilleet Lagtinget en Skrivelse af Maj 1923 fra Ministeriet for offentlige Arbejder, hvori Ministeriet udtaler, at samme vil kunne tillade, at de Ingeniører, der af Vandbygningsvæsenet er udsendte til Færøerne for at føre Tilsyn med de under Udførelse værende Havnearbejder, ved Tid og Lejlighed udfører saadanne Undersøgelser- og Projekteringsarbejder, som af *Ministeriet maatte anses* for at være af mest Betydning, paa Betingelse af, at Ingeniørernes Opholds- og Befordringsudgifter affholdes af vedkommende Kommuner.

Ministeriet venter derefter fra Lagtinget at modtage nærmere Instilling om, til hvilke Havneanlæg Lagtinget maatte ønske udarbejdet Projekter.

Til sidst udtales det, at Ministeriet *ikke for Tiden* vil kunne søge Hjemmel til at yde Statstilskud til de heromhandlede Havneanlæg og heller ikke for Tiden ser sig i Stand til at søge Bevilling til Kajanlæg i Vestmanhavn, hvortil der er udarbejdet Projekt ved Regeringens Foranstaltning uden Udgift for Kommunen.

Til Tinget er i Aar indkommet en Skrivelse fra Forstanderskabet for Klaksvig Sogns Kommune angaaende Havneforholdene ved Klaksvig, hvori Forstanderskabet ønsker denne Sag optaget til fornyet Undersøgelse i den Hensigt at forlade det projekterede Pieranlæg og derimod faa undersøgt Muligheden for Opførelse af Dækmoler.

Endvidere Skrivelse fra Beboere af Famien, anbefalet af Forstanderskabet, om Undersøgelse af Muligheden for en Forbedring af Havneforholdene ved Famien.

Underlegnede Udvalg finder Anledning til at udtale sin Paaskønnelse af Ministeriets inødekommende Svar med Hensyn til de omtalte Under-

søgelser. Selv om man i Udvalget havde næret den Forventning, at disse forberedende Arbejder, som tidligere sket, vilde kunne foretages uden direkte Udgift for vedkommende Kommuner, er der ikke noget at sige til, at Kommunen lader Del i Udgifterne, naar det ikke bliver mere end, hvad der formentlig fremgaar af Ministeriets Skrivelse: Irit Ophold paa Stedet og Befordringsudgifter til Ingeniøren. Med den nuværende Postforbindelse mellem de forskellige Steder paa Øerne vil der kunne rejses forholdsvis billigt.

Der er som før berørt fremskaffet Projekt og Overslag til et Kajanlæg ved Vestmanhavn, og efter hvad man har bragt i Erfaring, kan man i den nærmeste Fremtid vente et lignende Overslag for Sandevaags Vedkommende. Vestmanhavn Forstanderskab har haft Sagen til Gennemsyn, og ønsker Anlægget fremmet, saa snart som muligt. Det samme er man overbevist om, vil ske for Sandevaags Vedkommende; her er der desuden den Mulighed til Stede, at der vil fremkomme et Overskud ved Anlægget i Midvaag, idet den til dette Anlæg beregnede Sum formentlig ikke vil medgaa, da Materialpriserne er væsentlig faldne, og at dette Overskud saaledes vil kunne anvendes til det mindre Anlæg ved Sandevaag.

Tilbage staar saa Anlæggene ved Lervig og Gøte og Undersøgelsen af „Strømmen“, og desuden de to i indeværende Aar fremkomne Andragender fra Klaksvig og Famien.

Naar Ministeriet imødeser en Udtalelse fra Lagtinget om, hvilke af disse Anlæg man først ønsker undersøgte, maa man udtale, at man vanskelig kan gøre nogen Forskel, men finder dem alle, hvert for sig, lige berettigede. For Klaksvigs Vedkommende gælder det her noget væsentligt andet end det alt foreliggende Projekt. Dette Projekt har vist altid haft vanskeligt ved at samle de interesserede Parter, og naar et nyvalgt Forstanderskab nu ønsker Sagen optaget til ny Overvejelse, kan Udvalget efter Omstændighederne anbefale dette.

Andragende om Undersøgelse af Havneforholdene i Famien har ikke været fremme før i indeværende Aar. Andragendet er undertegnet af 39 Mænd i Bygden, og anbefalet af Forstanderskabet, og der er ingen Tvivl om, at hvad de anfører om de vanskelige Forhold, under hvilke Fiskeriet fra Bygden drives, er fuldkommen rigtigt. Famien er den eneste Bygd paa Vestsiden af Suderø med udmærket Adgang til et godt Fiskefelt, naar blot Havne- eller Landingsforholdene kunde forbedres tilstrækkeligt.

Da det sandsynligvis ikke vil være forbundet med uoverkommelige Vanskeligheder for de herværende Ingeniører at faa Tid og Lejlighed til at foretage de omtalte Arbejder, vil Udvalget anbefale, at alle de nævnte Steder blive undersøgt.

Man skal derfor i Henhold til, hvad man har anført, foreslaa til Tingets Vedtagelse:

Tinget anbefaler:

1. At der ved Vandbygningsvæsenets Foranstaltning og paa de i Skrivelse af Maj 1923 fastsatte Vilkaar foretages Undersøgelse og Projektering af
 - a. Havneanlæg ved Nordregøte
 - b. Bølgebryder ved Lervig
 - c. Besøjtingsforholdene ved „Strømmen“
 - d. Dæknoler ved Klaksvig
 - e. Havneforholdene ved Famien.

2. Lagtinget anbefaler, at Regeringen snarest muligt søger Bevilling til Opførelse af et Kajakløg ved Heygumsnæs i Vestmannahavn i Overensstemmelse med den af Vandbygningsvæsenet udarbejdede Plan eller meddeler Vestmannahavn Forstanderskab Tilsagn om Bevilling i Overensstemmelse med Andragendet af 23. August d. A.

1 Udvalget om Havnesagen, den 31. August 1923.

Johan H. Poulsen. *J. Gultesen.* *Th. M. Strøm.*

J. M. Matras. *A. Samuelson.*

ACKNOWLEDGMENTS

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 178—1923.

Til undertegnede Udvalg er henvist Andragende til Justitsministeriet fra Hr. Gustav Adolf Reinert af Sund om et Laan paa 6000 Kr. til Opretelse og Drift af et Hønseri.

Det paagældende Andragende er i sin Tid gennem Landfogden paa Færøerne indsendt til Amtet, og dette har svaret Andrageren, at Amtet ikke kan anbefale hans Andragende til Justitsministeriet. Herefter er Sagen af Andrageren forelagt Lagtinget.

Udvalget har haft Lejlighed til at undersøge de i Sagen foreliggende Erklæringer, saavel Landfogdens som Sysselmandens og Landbrugskonsulentens.

Andrageren har i 1921 andraget Lagtinget om et Laan paa 5000 Kr. i samme Øjemed, men Tinget har ikke set sig i Stand til at yde det omhandlede Laan eller støtte Andrageren paa anden Maade.

Udvalget ser sig heller ikke i Aar i Stand til at tilraade Lagtinget at støtte Andrageren, skønt man anerkender hans Bestræbelser til Høuseavlens Fremme. Man kan i saa Henseende i det hele henvise til Udvalgsbetænkningen af 31. August 1921, til hvilken man maa henholde sig.

Forslag.

Amtmanden anmodes om at svare Andrageren, at Lagtinget ikke ser sig i Stand til, saaledes som Sagen foreligger, at støtte hans Andragende om Statslaan til Hønseri.

Budgetudvalget, den 23. August 1923.

O. Effersøe. Poul Joensen. J. M. Matras. Edw. Mortensen,
Fm.

Th. M. Strøm. A. Samuelsen. G. Winther.

Betænkning

i

Sag Nr. 74—1923.

Til underlegnede Udvalg er henvist et Andragende fra Lagtingsmand J. Patursson, hvorl denne anmoder Lagtinget om at vælge og lønne en Mand til at føre Tilsyn med, at de offentlige Kontorer altid holder deres Arkivsager i Orden. —

Paa Foranledning af Færø Amt har Lagtingsmand Patursson i en senere Skrivelse udtalt, at hans Henvendelse ikke skal forstaas som en Kritik af de nuværende færøske Embedsmænds Behandling af Arkivsagerne, — Henvendelsen tilsigter kun at udvirke, at der ansættes en Mand, som kan bringe Orden i Arkivene, saaledes at interesserede uden større Vanskelighed kan faa de Oplysninger fra Arkivsagerne, som man ønsker sig.

Spørgsmaalet om en mere moderne Ordning af vort Arkivvæsen er ikke af ny Dato. Lagtinget har allerede ved tidligere Lejligheder, saaledes i Lagtingssamlingen 1920 skænket denne Sag sin Opmærksomhed og henvendt sig til Regeringen om Sagen. Denne Henvendelse er i Lagtingssamlingen 1922 fornyet. Udvalget er bekendt med, at Spørgsmaalet er under Overvejelse, men noget endeligt Resultat foreligger ikke. —

Efter Udvalgets Formening vil en forsvarlig og tilfredsstillende Ordning af Færøernes Arkivvæsen først kunne tilvejebringes, naar der kan stilles til Raadighed Lokaler, indrettede til dette Øjemed i Overensstemmelse med Tidens Krav. Opførelsen af en saadan Bygning vil være bekostelig, og Lagtinget vil ikke i en overskuelig Fremtid kunne udrede Omkostningerne af de under Lagtinget sorterende Kasser. Det har i lang Tid været Tanken at bygge Lokaler til Færø Amts Bibliotek og Færøsk Musæum, og samtidig er der vel en Mulighed for at faa indrettet Lokaler til Færøernes Arkiv. Man anser det for naturligt, da Sagen har almen Betydning, at Staten vil yde Støtte til en saadan Bygnings Opførelse. Spørgsmaalet om en saadan Bygnings Opførelse foreligger imidlertid ikke i Øjeblikket, men Udvalget har dog ment at burde nævne denne Side af Sagen.

Udvalget mener ikke, at man for Tiden kan have tilstrækkelig Interesse i at vælge og lønne en Mand, som skal have den Opgave, Lagtingsmand Patursson paapeger i sit Andragende. Ansættelse af en Arkivar vil først faa praktisk Betydning, naar de foran nævnte Lokaler er bragt tilveje. Derimod kan der formentlig være Anledning til at indsende Sagen til Regeringen med Henviisning til Lagtingets forannævnte Beslutninger, som endnu ikke er besvarede af Regeringen.

Forslag.

Lagtinget henviser til sin Vedtagelse af 1920 (Lagtingstidende 1920, Side 45) og 1922 (Lagtingstidende 1922, Side 172) og andrager om, at Sagen om Færøernes Arkivvæsen maa blive fremmet i Overensstemmelse med de nævnte Indstillinger fra Tinget.

Budgetudvalget, den 23. August 1923.

O. Effersøe. Poul Joensen. J. M. Matras. Edw. Mortensen,
Frm.

Th. M. Strøm. A. Samuelsen. G. Winther.

Udvalgsbetænkning

Udskiftningslovforslaget vedrørende.

—

Etter at Lagtinget i Fjor havde vedtaget Forslaget om Udskiftningslov for Færøerne, vedtog Tinget følgende Forslag til Beslutning:

„Amtmanden anmodes om at forelægge for Regeringen Forslag til Lov for Færøerne, saaledes som det nu foreligger, navnlig m. H. t. Omkostningsspørgsmaalet (Kap. 10), og med sine egne Udtalelser forelægge Ministeriets Svar for næste ordinære Lagting.“

Under 20. Juli d. A. har Amtet meddelt Lagtinget Skrivelse fra Justitsministeriet af 11. Juli d. A. med hoslagt Skrivelse fra Landbrugsministeriet af 30. Juni d. A.

Saaledes foranlediget skal Udvalget tillade sig at udtale:

Med Hensyn til det af Landbrugsministeriet berørte Spørgsmaal om Udskiftningstformandens Kvalifikation, maa man være enig med Landbrugsministeriet i, at denne bør være „uddannet i Opmaaling og Jordbonitering“ og „have Kendskab til de paa Færøerne gældende Love angaaende Udskiftning og dermed hørende landborcillige Love samt Matrikulvæsenet“.

Man maa derhos anse det for meget betydningsfuldt, at den paa-gældende er tilstrækkelig kendt med de praktiske Forhold, der har Betydning for Gennemførelse af Udskiftningsarbejder paa Færøerne.

For at opnaa mere Klarhed over de Omkostninger, der vil paaføres det offentlige ved Lovens Gennemførelse, har saavel Landbrugsministeriet som Justitsministeriet henpeget paa Udførelsen af en Prøvendskiftning.

Udvalget har behandlet dette Spørgsmaal, og er kommet til det Resultat, at det formentlig vilde være en heldigere Form, baade med Hensyn til at komme til Klarhed over Omkostningernes Størrelse, som ligeledes for at give det rigtige Billede af Udskiftningens Virkninger, at Udskiftningslov-

forslaget ophøjes til Lov, dog med det Forbehold, at Loven skal revideres efter et passende, noget kortere Aaremaal, eller med en indført Bestemmelse om, at Ministeriet til enhver Tid skal kunne fastsætte Størrelsen af det Beløb, der aarlig af Statskassens Midler kan anvendes til Fremme af Udskiftningen paa Færøerne.

Under Hensyn hertil, og bemærkende Justitsministeriets Tilsagn om, at hvis „Lagtinget vedblivende maatte ønske, at det foreliggende Lovudkast til Udskiftningslov gøres til Genstand for en Gennemgang her i Ministeriet, vil Ministeriet være villig til at foretage en saadan Gennemgang, og fremsætte sine Bemærkninger til nævnte Udkast,“ samt i Betragtning af, at der adskillige Steder ude i Landbefolkningen føles stærk Trang til Udskiftning, maa nærværende Udvalg anse det meget ønskeligt, at Ministeriet foretager det bebudede Gennemsyn, saaledes at Ministeriets eventuelle Bemærkninger kunne forelægges næste Aars Lagting, hvorefter Lovforslaget vil kunne forventes blive ophøjet til Lov i 1925.

Udvalget tillader sig at foretage følgende Indstilling til Lagtinget:

Det af Lagtinget i Fjor vedtagne Forslag til Udskiftningslov for Færøerne tilbagesendes til Ministeriet med Anmodning om, at Ministeriet, efter Gennemsyn af Forslaget, vil sende dette tilbage til næste Aars ordinære Lagting, ledsaget af de Bemærkninger, Ministeriet maatte anse nødvendige.

Lagtingets Landboudvalg, Thorshavn, den 26. August 1923.

D. Danielsen. O. Effersøe. P. Joensen. S. P. úr Konoy.

J. Patursson, J. H. Poulsen. M. Samuelsen.
Fmd.

Betænkning

fra

Budgetudvalget

angaaende Broer og Landingssteder.

Ifølge Amtets Oversigt over Lagtingets økonomiske Status, forventes de disponible Midler i økonomisk Fond pr. 1. Oktober d. A. at udgøre 12736 Kr. 58 Øre. Amtmanden anslaar de forventede Indtægter for Fonden for Regnskabsaaret 1923—24 til 7100 Kr. — Herefter udgør de samlede Indtægter 19836 Kr. 58 Øre. —

Fondens faste Udgifter til Administration, Tilskud til Hedeselskabet, Henlæggelse til Grundfonden etc. ansættes til 4000 Kr. — Det højeste Beløb, som det herefter kan være Tale om at disponere over er 15836 Kr. 58 Øre.

A. Broer.

I. Sager udsatte fra forrige Aar.

Fra Lagtingssamlingen 1922 er udsat Spørgsmaalet om Tilskud til en Bro over Gjógvará i Vestmanhavn, en Bro over Breiðá ved Vaalen og en Bro over Stórá i Bø.

Udgifterne til disse Broer blev i sin Tid beregnede til henholdsvis 5275 Kr., 3978 Kr. og 2325 Kr. Da Fonden ikke har haft tilstrækkelige Midler til at yde Tilskud til disse Broer, indgik Tinget i sin Tid til Regeringen med Andragende om Statstilskud til økonomisk Fond, for at denne kunde imødekomme de omtalte Andragender tillige med en Række andre Andragender til Landingssteder. — Tinget har fremsendt saadant Andragende til Statsmyndighederne i 1920, 1921 og 1922 (se Lagtingstidende 1922, S. 199). Ministeriet har svaret, at det ikke f. T. ser sig i Stand til at yde de omtalte Tilskud, sidst i Skrivelse af 5. Maj d. A. til Amtet.

Fra Tingets Side har man derfor taget Spørgsmaalet op om at skaffe økonomisk Fond nye Indtægter, eventuelt ved forhøjet Spiritusafgift, for bl. a. derigennem at kunne yde i videre Udstrækning end hidtil Tilskud til Broer og Landingssteder.

M. H. t. de 3 ovennævnte Andragender, maa Udvalget tilraade, at de udsættes, indtil Spørgsmaalet om nye Indtægter til Fonden er løst, idet der er Tale om forholdsvis store Beløb.

Forslag.

1. Sagerne angaaende Tilskud til Broer over Gjógvará i Vestmanhavn, Bréðá ved Vaalen og Stórá i Bø udsættes til næste Aar.
2. Amtmanden anmodes om at indhente nye Udtalelser fra de respektive Forstanderskaber angaaende Sagerne.
3. Hvis Andragenderne fastholdes, anmodes Amtmanden om at fremskaffe nye Overslag paa Grundlag af de i sin Tid udarbejdede Overslag, og forelægge disse for Tinget til næste Aar.

II. Bro over Stórá i Arnefjord.

I 1916 forelaa et Andragende fra Forstanderskabet for Klaksvig Sogns Kommune om Tilskud til en Betonbro over Stórá i Arnefjord, men blev da udsat, se Lagtingstidende 1916, Bilag 4. — Udgifterne ved Opførelse af en saadan, blev af Tingets Tillidsmand beregnet til 562 Kr. —

Forstanderskabet for Klaksvig Sogns Kommune har nu ved Skrivelse af 20. Juni d. A. fornyet sit Andragende fra 1916. —

Udvalget maa formene, at de i 1916 beregnede Priser paa Materialier er nogenlunde svarende til de nuværende Priser, og skal foreslaa, at der ydes det sædvanlige Tilskud til denne Bro.

Forslag.

1. Af økonomisk Fond bevilges Tilskud til en Betonbro over Stórá i Arnefjord:

$\frac{3}{5}$ af Materialier indtil.....	235 Kr
$\frac{2}{5}$ af Formandsløn indtil.....	23 —

Ialt indtil... 258 Kr.

2. løvrigt paa sædvanlige Vilkaar.

III. Bro over Garsá i Mygledal.

Forstanderskabet for Kunø og Kalsø Sognes Kommune andrager om Tilskud til en Betonbro over Garsá i Mygledal samt om Tilladelse til at anvende til denne Bro, nogle Skinner, som stammer fra en Kran, der i sin Tid blev opført med Tilskud fra Tinget, men nu er ødelagt af Brændingen.

Tingets Tillidsmand har anslaaet Udgifterne til Materialier, bortset fra Jærnskiner, til 335 Kr. og Formandsløn til 130 Kr.

Udvalget mener at kunne fremsætte følgende

Forslag.

1. Af økonomisk Fond bevilges Tilskud til en Betonbro over Garsá i Mygledal:

$\frac{3}{5}$ af Materialier indtil.....	201 Kr.
$\frac{2}{5}$ af Formandsløn indtil.....	78 —
	— —
	Ialt indtil... 279 Kr.

2. Iøvrigt paa sædvanlige Betingelser.
3. Tinget tillader Anvendelsen af de i Forstanderskabets Skrivelse omtalte Jærnskiner til Broens Opførelse.

IV. Bro over Dalsá i Gaasedal.

I 1920 vedtog Tinget at yde Tilskud til denne Bro paa indtil 627 Kr. (se Lagtingstidende 1920, S. 238). I Skrivelse af 16. Juni d. A. meddeler Forstanderskabet, at Broen nu er færdig. —

Bevillingen er imidlertid forældet, og Amtet har derfor i Skrivelse af 26. f. M. udbedt sig en Udtalelse om, hvorvidt Tilskudet vil kunne udbetales. Amtet anbefaler Fornyelse af Bevillingen, hvilket Forslag Udvalget kan tiltræde.

Forslag.

Amtmanden bemyndiges til af økonomisk Fond at udbetale det i 1920 vedtagne Tilskud paa indtil 627 Kr. til Opførelse af en Bro over Dalsá i Gaasedal, naar Broen er synet og godkendt, og de sædvanlige Vilkaar iøvrigt er opfyldte.

B. Landingssteder.

I. Sager udsatte fra forrige Samling.

I Lagtingssamlingen 1922 indgik Tinget med Andragende til Regeringen om Tilskud fra Statskassen til følgende Landingssteder:

1. Porkere	anslaaet Udgift.....	14630 Kr.
2. Haldersvig	—	13750 -
3. Husevig	—	2400 -
4. Viderejde	—	55000 -
5. Hammeren, Sand	—	12380 -
6. Gaasedal	—	4570 -
7. Tjørnevig	—	6021 -
8. Husum	—	12790 -
9. Vaagsejde	—	37500 -
		— 159041 Kr.

Allerede i 1920 og 1921 havde man indsendt lignende Andragender, grundet paa at økonomisk Fond ikke havde Midler til at yde Tilskud til de omhandlede Anlæg. Regeringen har nu flere Gange, sidst i Skrivelse af 5. Maj d. A., udtalt, at den ikke for Tiden ser sig i Staud til at imødekomme Tingets Andragende. — Tinget har derfor taget under Overvejelse at skaffe økonomisk Fond nye Indtægter, bl. a. for at kunne yde Tilskud i videre Omfang til Landingssteder. — Indtil dette Spørgsmaal er ordnet, mener Udvalget, at man kun kan yde Tilskud til de mindre Anlæg, og man mener i Aar kun at kunne foreslaa Tilskud til 3 af de ovennævnte Anlæg, nemlig Husevig, Gaasedal og Tjørnevig.

a. Husevig.

Forstanderskabet har paataget sig fremtidig Vedligeholdelsespligt. — Forslaget gaar ud paa en større Udsprængning i Klippe samt Opførelse af en 14 m lang Dæmning af Beton. I 1919 blev der beregnet at medgaa 1000 Kr. til Cement, og andre Materialer blev beregnet til 376 Kr. Paa Grund af Prisfaldet kan Udgiften nu anslaaes til 700 Kr.

Forslag.

Til Landingsstedet i Husevig bevilges af økonomisk Fond under de sædvanlige Betingelser:

$\frac{3}{4}$ af Materialer indtil	525 Kr.
$\frac{3}{4}$ af Formandsløn indtil	156 -
Ialt indtil... 681 Kr.	

b. Gaasedal.

Sagen kom ind i 1920 (jfr. Lagtingstidende 1920, S. 244). — Udgifterne blev af Tingets Tillidsmand i 1920 beregnet til 4570 Kr. — Efter hans Udtalelser vil Udgifterne til Materiale og Formandsløn med de nuværende Priser kunne reduceres med 770 Kr. til 3800 Kr.

Forslag.

Til Landingsstedet i Gaasedal bevilges af økonomisk Fond under de sædvanlige Betingelser:

$\frac{3}{4}$ af Materialier og Formandsløn indtil	2850 Kr.

c. Tjørnevig.

Andragendet indkom i 1920 (se Lagtingstidende 1920, S. 245). — Tillidsmanden anslog i 1920 Udgifterne til ialt 6021 Kr., hvoraf til Materialier 3629 Kr. Efter Tillidsmandens Mening vil Udgifterne til Materialier nu reduceres til 3000 Kr. Formandslønnen anslaaer han til 600 Kr.

Forslag.

Af økonomisk Fond bevilges til Landingsstedet i Tjørnevig paa sædvanlige Vilkaar:

$\frac{3}{4}$ af Materialier indtil	2250 Kr.
$\frac{3}{4}$ af Formandsløn indtil	450 -
Ialt indtil...	2700 Kr.

d.

De øvrige ovennævnte Sager udsættes til næste Aar, idet Amtmanden anmodes om at indhente Udtalelser fra de paagældende Forstanderskaaber, om hvorvidt de fastholder Andragenderne, og om, forsaavidt dette er Tilfælde, at lade udarbejde nye Overslag.

e. Dal.

Sagen blev udsat i forrige Tingsamling (se Lagtingstidende 1922, Bilag 24). Jens Marius Poulsen har i Fjor afgivet et Overslag, men han ud-

talte, at han ikke tør indestaa for, at den projekterede Molebygning, grundet paa Bundforholdene, vil være holdbar, og han mener, at en grundig Undersøgelse af Bundforholdene er nødvendig, for at man kan komme til et paa-
lideligt Skøn. Udvalget skal derfor fremsætte følgende

Forslag.

1. Sagen udsættes til næste Aar.
2. Amtmanden anmodes om at foranledige, at Bundforholdene paagældende Sted undersøges nærmere, og at der derpaa udarbejdes et nyt Overslag.

f. *Sving.*

Sagen udsættes i Fjor, og Amtmanden anmodedes om at fremskaffe Forstanderskabets Erklæring og at lade Forholdene undersøge og forelægge Tinget Overslag.

Forstanderskabet har erklæret sig villig til at vedligeholde „Planen“, forsaavidt Naturforholdene ikke volde uberegnet Skade. — Efter Udvalgets Anmodning har D. J. Petersen, Viderejde, undersøgt Forholdene. — Denne udtaler, at Landingsforholdene i Sving trænger til Udbedring paa 3 forskellige Steder, som han opstiller i følgende Række:

1. Udbedring af selve Landingsstedet, hvilket beregnes at koste ialt 1632 Kr., hvoraf 976 Kr. udgør Materialier og Formandsløn.
2. Udbedring af Nøstepladsen paa et Areal tilhørende Kommunen, erhvervet 1911. Udgifterne anslaaes til 2404 Kr., hvoraf Materialier og Formandsløn andrager 1092 Kr.
3. Udbedring af den saakaldte „Plan“, der er beliggende paa Strækningen mellem Landingsstedet og den ovennævnte Nøsteplads. — Udgifterne anslaaes til 2828 Kr., hvoraf 1428 Kr. udgør Materialier og Formandsløn.

Udvalget skal stille følgende

Forslag.

Sagen tilstilles Forstanderskabet, bilagt med den omtalte Beretning og Overslag, til Erklæring, hvorefter den paany forelægges Tinget næste Aar.

g. *Østvig, Fuglø.*

Sagen blev i Fjor udsat (jfr. Lagtingstidende 1922, Bilag 24), og Amtmanden anmodedes om at faa Forholdene undersøgt og fremlægge Overslag. — Fra Zacharias Jacobsen, Hattervig, er der indkommet Skrivelse af 22. f. M. om, at der maa blive bevilget Tilskud til nævnte Landingssted.

Efter Udvalgets Anmodning har Daniel J. Petersen, Viderejde, undersøgt Forholdene, idet Søren Sørensen paa Grund af Sygdom har været forhindret. — Han foreslaar, at der skal bortsprænges en 17 m høj Fjældsats for at skaffe Adgang til Havet, og for at der derved kan dannes en Skraaning til at trække Baadene op ad. — Desuden skal der anlægges faste Lunner og opsættes Rækværk. — Der vil ved disse Foranstaltninger skabes et godt Landingssted, og Udbedringen maa anses at være af allerstørste Betydning for Beboerne paa Fuglø, ligesom det ogsaa vil have sin Betydning for Beboerne paa Svinø, idet disse vil kunne benytte Landingsstedet som Nødhavn.

Udgifterne til Udbedringen anslaaes til 12094 Kr., hvoraf Udgifterne til Materialer og Formandsløn andrager 7574 Kr. — Grundet paa Sagens Vigtighed stiller Udvalget følgende

Forslag.

1. Af økonomisk Fond bevilges paa de sædvanlige Betingelser:

$\frac{3}{4}$ af Udgifterne til Materialer indtil	5086 Kr. 50 Ø.
$\frac{1}{4}$ af Formandsløn indtil.....	594 - 00 -

Ialt indtil...	5680 Kr. 50 Ø.

2. Amtmanden bemyndiges til, om nødvendigt, at yde Forstanderskabet et passende Forskud i Forhold til udført Arbejde og indkøbt Materiale, forudsat at Forstanderskabet har forpligtet sig til at gennemføre Udbedringen.

h. Kalbak.

Forstanderskabet for de forenede Sogne i Sydstrømø andrager om, at det i 1916 (jfr. Laglingslidende 1916, Bilag 4) tilsagte Tilskud til Landingsbroen i Litluvík i Kalbak genbevilges. Grundet paa de høje Cementpriser, er Arbejdet hidtil ikke udført, men agtes nu foretaget.

Forslag.

Den i 1916 givne Bevilling paa indtil 197 Kr. genbevilges paa sædvanlige Vilkaar.

i. Ridevlg.

I 1918 har Tinget givet Tilsagn om et passende Tilskud til Udbedringen af dette Landingssted. Arbejdet er nu udført og godkendt af Tillidsmanden.

Udgifterne til Materlaller har har andraget.....	833 Kr. 11 Ø.
Formandsløn.....	478 - 00 -
	1311 Kr. 11 Ø.

Forslag.

Af økonomisk Fond bevilges til Landingsstedet i Ridevig $\frac{3}{4}$ af ovennævnte Beløb med 983 Kr. 33 Ø.

Lagtingets Budgetudvalg, den 21. August 1923.

O. Effersøe. Poul Joensen. J. M. Matras. Edw. Mortensen,
Frm.

Th. M. Strøm. A. Samuelsen. G. Winther.

Betænkning

i

Sag Nr. 102 ang. Lov om Fiskerilaan.

Ved Skrivelse af 28. Juli d. A. har Amtet meddelt Tinget, at der under 30. Januar er meddelt allerhøjstes Stadfæstelse paa Lov for Færøerne om Fiskerilaan, samt at Amtet er anmodet om at forelægge Tinget Spørgsmaalet om Lovens Fornyelse for Finansåret 1923—24.

Loven er bleven stadfæstet i den Skikkelse, som den blev vedtaget i afvigte Aars Sædning.

Ministeriet har inddelt Anledning til paany at henlede Tingets Opmærksomhed paa de Udtalelser, der saavel i Folketinget som i Landstinget er faldne om Indførelse af solidariske Laaneforeninger, og ligeledes Fiskeridirektørens Erklæring om samme Spørgsmaal.

Loven er, som alt bemærket, stadfæstet i den Skikkelse, som den efter indgaaende Overvejelse blev vedtaget af Lagtinget, og man skal fremhæve, at der er blevet taget Hensyn til Tingets Indstilling om Laan til Hovedreparationer og om Laan til Indsættelse af Motor i Farlojer.

Hvad Spørgsmaalet om Oprettelse af solidariske Laaneforeninger angaar, saa Udvalget holde sig til den under Sagens Behandling forrige Aar afgivne Betænkning; der er ikke siden den Tid foregaaet en Udvikling heroppe, der kan forandre Udvalgets Syn paa Spørgsmaalet. Skulde der inddelt fra Fiskernes egen Side fremkomme Ønske, der gik i den nævnte Retning, kan Tinget altid oplage Spørgsmaalet til Overvejelse.

Ved de sidste Love for Færøerne om Fiskerilaan har der efter Indstilling fra Lagtinget været stillet 200 000 Kr. aarlig til Rædighed til Udlaan til Fiskere bosatte paa Færøerne, desuden blev der ved Finanslovsbevilling stillet et Beløb paa 200 000 Kr. til Rædighed paa væsentlig andre Betingelser til Udlaan til Anskaffelse af Trawlere.

Der er anskaffet 10 Damptrawlere til Færøerne, hvoraf der saavidt Udvalget bekendt, kun er ansøgt om og udbetalt Laan til den ene. Der er ikke saavidt man ved gjort Skridt til Anskaffelse af flere Trawlere, saa det er vanskeligt for nærværende Tid at udtale sig om, hvorvidt Fiskeri med saadanne Farlojer vil blive optaget i større Omfang her fra Øerne. Der er saaledes næppe Anledning til for det kommende Aar at søge en Finanslovsbevilling i det nævnte Øjemed. Dog vil man finde det rigtigt at eventuelle Andragender om Laan til Anskaffelse af Damptrawlere bliver forelagt Lagtinget med de fornødne Oplysninger, for at Tinget til den Tid kan tage Spørgsmaalet op til fornyet Overvejelse.

Derimod mener man, at Kutterfiskeriet endnu i lang Tid vil være det bærende i vor Fiskerimøring. Naar det fra Landfogderiets Side udtales, at der sandsynligvis ikke vil være Brug for mere end 100 000 Kr. aarlig i de kommende Aar til Udtaan, kan Udvalget ikke dele denne Opfattelse. Der vil sikkert, foruden den Handel, der sker med Fartøjer indenfor Øernes Grænser, og hvortil der altid vil være Brug for Laan, altid ske Nyanskaffelse af Fartøjer. Skulde man her, som Udvalget vilde finde meget anbefalelsesværdigt, for saa vidt Priserne ikke bliver saa høje, at de udgør en absolut Hindring, gaa over til at anskaffe *Nybygninger* enten udenfor eller indenfor Øerne, vil der være Brug for betydelige Laanesummer, da Nybygninger endnu er dyre.

Udvalget finder at der er Grund til at henlede de administrerende Myndigheders Opmærksomhed paa dette Forhold, da man selv om Anskaffelsen vil falde mere kostbar, vil dog i det lange Løb formentlig slaa sig ved Nyanskaffelser.

Disse Bemærkninger maa dog ikke misforstaas. Det er nemlig muligt, at det, ligesom hidtil, vil blive vanskeligt at faa nye Fartøjer til en saadan Pris, at Fiskeridriften kan betale sig, og at man derfor i Almindelighed eller næsten altid bliver nødt til at anskaffe brugte Fartøjer. Udvalget mener, at Laan fortrinsvis bør ydes til nye Fartøjer, hvis det viser sig, at saadanne ønskes anskaffede, men at der vedblivende bør ydes Laan til brugte Fartøjer under den selvfølgelige Forudsætning, at Fartøjerne er stærke og hensigtsmæssige og fyldeslør de Krav, som Statens Skibssil syn maatte opstille paa Grund af den i saa Henseende gældende Lovgivning.

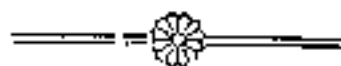
Udvalget finder ikke at der er Anledning til at foreslaa nogen Ændring i Loven men skal tillade sig at stille følgende Forslag:

Lagtinget indgaar til Bevillingsmyndighederne med Forslag om, at Lov for Færøerne om Fiskerilaan af 6. Maj 1921 fornyes for Finansåret 1923—24.

I Udvalget i Lov om Fiskerilaan, 31. August 1923.

Johan H. Poulsen. Edw. Mortensen. Strøm.

Riffersøe. A. Samuelson.

Udvalgsbetænkning

i

Sag 160--1923 (Fossesagen).

Ifølge Beretningen fra Lagtingets Fosseudvalg 1922/23 er Spørgsmaalet vedrørende Fastsættelsen af Ingeniørerne Blaauws og Sætersmoens Honorarer ordnet.

Sætersmoen har faaet sit Tilgodehavende betalt. Tilbage staar kun Spørgsmaalet om, livormange Exemplarer af hans Beretning man skal købe. Han tilbyder at levere 33 Eksemplarer for ialt 600 Kr. Det staaende Udvalg har bestullet at købe 15 Eksemplarer. Nærværende Udvalg maa anse det for rigtigt, at man anskaffer yderligere 18 Eksemplarer for at Kommuner eller andre interesserede kan have Adgang til at købe Beretningen.

Ingeniør Blaauw har faaet sit Tilgodehavende med Undtagelse af 986 Kr. 02 Øre, som tilkommer ham for forskellige Udlæg. Fosseudvalget har forlængst meddelt ham, at man var villig til at betale dette Beløb, saasnart han udleverede Vandstandsmaalingerne og Vandmassemaalingerne. Dette vigtige Materiale, som Sætersmoen har erklæret sig villig til og pligtig til at revidere uden yderligere Honorar, har man hidtil ikke kunnet faa fra Hr. Blaauw. Nærværende Udvalg skal foreslaa, at Tinget anmoder Amtmanden om at forsøge at faa Materialet tilvejebragt, og naar dette er sket, at betale det omtalte Beløb.

Fosseudvalget har fremsendt „Beretning og Forslag til Lagtingets Fosseudvalg fra Edw. Mortensen“. Der indeholdes deri en Fremstilling af gældende Ret og andre Landes Lovgivning med Hensyn til Vands Benyttelse, og en Redegørelse vedrørende Vandkraften paa Færøerne og dens Udnyttelse, samt Forslag dels til Lov for Færøerne om Vands Benyttelse m. m. dels til Beslutning om Fosseudvalg og dels vedrørende Udnyttelse af Vandkraften her paa Øerne.

Nærværende Udvalg har ikke kunnet tage endelig Stilling til det omtalte Lovforslag, hvorfor man foreslaar, at den omtalte Beretning forelægges Ministeriet til Udtalelse med Hensyn til det deri indeholdte Lovforslag.

Forslag:

1. Amtmanden anmodes om at anskaffe fra Ingeniør Sætersmoen, Kristiania, yderligere 18 Eksemplarer af hans Beretning og Plan vedrørende Udnyttelsen af Vandkraften paa Færøerne og at betale ham ialt 600 Kr. for disse og tidligere leverede Eksemplarer.
2. Amtmanden anmodes om at tilvejebringe fra Ingeniør Blaauw, Bergen det hydrauliske Materiale, som han endnu er i Besiddelse af og forelægge dette for Sætersmoen til Revision.
3. Naar Ingeniør Blaauw har udleveret det ommeldte Materiale, bemyndiges Amtmanden til at betale ham 986 Kr. 02 Øre.
4. Amtmanden anmodes om at indhente en Udtalelse fra Ministeriet angaaende det af Fossedvalget fremsendte Forslag til Lov for Færøerne om Vands Benyttelse og at fremlægge Ministeriets Udtalelser for Tinget i dets næste ordinære Samling.
5. Iøvrigt udsættes Sagen til næste Aar.

Lagtinget, den 6. September 1923.

O. Effersøe. Poul Joensen. Edw. Mortensen.

J. Patursson. Tórgarð.
Frm.

Betænkning

fra

Budgetudvalget ang. forskellige Vejanlæg.

Sag Nr. 90--1923, Nr. 86 a—b—1923, Nr. 73—1923, Nr. 58—1923,
Nr. 85 c—1923, Nr. 181—1923.

Lagtinget indgik i Samlingen 1922 med Andragende om, at der ved Regeringens Foranstaltning skulde iværksættes en Undersøgelse af neden-
nævnte Vejanlæg (se Lagtingslidende 1922 Bil. 18):

- a) Porkere—Vaag,
- b) Vaag—Lobra,
- c) Lobra—Sumbø,
- d) Husevig—Dal,
- e) Solmundfjord—Næs med Sidearme til Rådevig og Lamhauge,
- f) 1. Gøteejde—Funding—Ride med Sidearme til Gjøv, Fundingsbotn og Eldevig,
2. Fuglefjord—Helterne—Andefjord—Eldevig,
3. Strænder—Skuale—Skaatebotn,
4. Lervig til Vejlinien Gøte—Fuglefjord,
- g) Sørvaag—Rø,
- h) Sandevaag—Futaktett,
- i) Kvalvig—Saksen,
- j) Arge til Vejen Thorshavn—Velbestad.

Ministeriet for offentlige Arbejder har i Skrivelse af 5. Maj d. A. svaret, at det ikke vil kunne indgaa paa at lade foretage Undersøgelse af samtlige ovennævnte Vejanlæg, da et stort Antal af dem er af mere lokal Betydning, men at Ministeriet vil tillade, at de Ingeniører, som paa Vandbygningsvæsenets Vegne fører Tilsyn med Havneanlæggene, naar Tid og Lejlighed haves, udfører Forundersøgelsesarbejder vedrørende saadanne Vejanlæg, som af Ministeriet anses for at være af mere almen Betydning paa Betingelse af, at Ingeniørernes Opholds- og Befordringsudgifter afholdes af vedkommende Kommuner. Ministeriet udbeder sig nærmere Indstilling

fra Lagtinget om, til hvilke Vejanlæg der ønskes udarbejdet Projekter, idet tilføjes, at Ministeriet ikke for Tiden vil søge Hjemmel til at søge Stats-tilskud til de omhandlede Anlæg. Statskassen har afholdt alle Udgifterne til Projekteringen af de Vejanlæg, hvortil Staten hidtil har givet Tilskud, nemlig Vejanlæggene Skopen—Sand—Skaalevig—Husevig, Sandevaag—Midvaag—Sørvaag, Thorshavn—Velbestad—Kirkebø, Kollefjord—Kvivig og Solmundefjord—Gøle—Englefjord. Da Kommunikationsforholdene paa Færøerne endnu staar langt tilbage og trænger til Ophjælpning, maa Udvalget formene, at Staten i Lighed med de nævnte Tilfælde bør afholde Udgifterne ved Projekteringen af Vejanlæg af mere almen Betydning, og man skal derfor foreslaa, at Tinget paany indsender Andragende om, at Staten vil afholde de paagældende Udgifter, idet man iøvrigt vil overlade til Amtmanden sammen med Vareudvalget at forhandle videre med Regeringen angaaende denne Side af Sagen, ligesom man overlader til Amtmanden og det nævnte Udvalg at foretage de nødvendige Henvendelser til de paagældende Kommuner, og derpaa at gøre Indstilling til Ministeriet angaaende den Rækkefølge hvorefter man ønsker Projekteringen foretaget —

Udvalget maa udtale, at alle de ovenanførte samt de nedennævnte Vejanlæg ere af almen Betydning og maa sidestilles med de Anlæg, hvortil der tidligere er meddelt Statstilskud, idet man dog er indforstaaet med, at Spørgsmaalet om Bevilling til Anlæggene ikke afgøres, ved at Ministeriet stiller sine Ingeniører til Disposition ved den omtalte Projektering. — Dette Spørgsmaal maa afgøres ved senere Andragende fra Tinget og eventuel Forhandling med Regeringen.

Foruden de i denne Betænkning omhandlede Vejanlæg, kan der forventes senere at indkomme Andragender om lignende Anlæg. —

Saaframt Ministeriet ikke skulde være sindet til at betale alle Projekteringsudgifterne, finder Udvalget Anledning til at udtale, at man forstaar Ministeriets Skrivelse af 5. Maj d. A. saaledes, at Kommunerne kun skal betale de direkte Udgifter til Ingeniørernes Kost og Logis samt Befordring. Endvidere forudsætter man, at Befordringsudgifterne holdes saa lave som muligt, ved at Ingeniørerne benytter Postruterne, hvor dette er muligt.

Amtsingeniøren er pligtig til at bistaa Kommunerne ved lignende Arbejder som de omhandlede, og man henstiller til Amtmanden og Vareudvalget om nødvendigt ogsaa at benytte ham.

Foruden de ovennævnte Andragender, er der i Aar indkommet følgende Andragender om Statstilskud til Vejanlæg:

- 1) Fra Forstanderskabet for Sjøv Sogns Kommune om Vejanlæg Strænder—Morskranæs—Selletræ.
- 2) Fra Næs Sogns Kommune om Vejanlæg fra Avevig til Vejanlægget Næs—Solmundefjord.
- 3) Fra Ejde Sogns Kommune om Vejanlæg Eide—Lysaa—Svinaer—Nordskaale—Øre.
- 4) Fra Famien og Frødebø Sognes Kommune om Vejanlæg Famien—Ørdevig.
- 5) Fra Klaksvig Sogns Kommune angaaende Vejanlæg Klaksvig—Nord-Øre—Aaerne.
- 6) Fra Kollefjord Sogns Kommune angaaende Vejanlæg fra Statsvejen Kollefjord—Kvivig til Ørreuge.
- 7) Fra Kvalvig Sogns Kommune angaaende Vejanlæg Kvalvig—Thorsvig.

Álit

i

sak nr. 171—1923.

Stjórnin fyri Føroya Fólkaháskúla heitur í brævi 11' h. m. á tingið um studning til skúlans 600 kr.

Tingið hevur ley síðst undanfarna ár veitt skúlanum 600 kr. í styrk

Minniluturin í nevndini (Effersøe, Matras og A. Samuelsen) heldur seg til sína vanliga støðu og ættar ikki at seta fram uppskot, meðan meiriluturin (Joensen, Mortensen, Strøm og Winther) setur fram soljóðandi

Uppskot.

Av økonomisk fond veittist Føroya Fólkaháskúla 600 kr. fyri figgjarárið 1923/24.

Figgjarnevndin, 21. august 1923.

<i>O. Effersøe.</i>	<i>Poul Joensen.</i>	<i>Matras.</i>	<i>Edw. Mortensen.</i>	<i>Strøm</i>
			<i>Frm.</i>	
	<i>A. Samuelsen.</i>		<i>G. Winhler.</i>	
			<i>Ordfører.</i>	

- 8) Fra Sandø Præstegælds Kommune angaaende Udvidelse af Vejen Skopen—Sand, saaledes at Vejens Bredde udvides fra 2,25 m til 3,5 eventuelt 4 m.
- 9) Fra Beboerne i Hvidenæs om Vejanlæg Hvidenæs—Hoydal.
- 10) Fra Beboere af Frødebø Sogn om Vejanlæg Ørdevig—Trangisvaag—Tveraa—Frødebø.

Udvalget maa formene, at disse Antæg ogsaa er af almen Betydning og skal tilraade, at de jævnstilles med de tidligere Andragender m. H. t. Forundersøgelse og Projektering.

[Saml. — — — — —]

Forslag.

- 1) Det overdrages til Amtmanden sammen med Vareudvalget efter Forhandling med de paagældende Kommuner og Ministeriet at foranledige udarbejdet Projekter vedrørende alle de ovennævnte Vejanlæg, saafremt vedkommende Kommuner ønsker dette.
- 2) Amtmanden og Udvalget bemyndiges til at opstille den Rækkefølge, hvorefter Projekteringen skal finde Sted.
- 3) Tinget indgaar til Regeringen med Andragende om, at Statskassen afholder Udgifterne ved den omhandlede Projektering, i hvert Fald forsaavidt angaar de Vejanlæg, hvortil Statsmyndighederne senere maatte yde Bevilling.

Lagtingets Budgetudvalg, den 27. Aug. 1923.

O. Effersøe. Poul Joensen. Matras. Edw. Mortensen.
Frm.

A. Samuelson. Strøm. G. Winther.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 52—1923.

Denne Sag har været til Behandling i Tinget i Samlingen 1922 og blev udsat til i Aar. —

Nærværende Udvalg kan henvise til Betænkningen fra i Fjor, og navnlig udtale, at det selvfølgelig vil være af Interesse at faa samlet Bidrag til Lagtingets Historie, særlig fra den ældste Tid. Man kan naturligvis nære Tvivl om, hvorvidt der kan fremkomme paalidelige Oplysninger i saa Henseende, men Tanken bør ikke afvises. Et Arbejde af denne Beskaffenhed, kan imidlertid kun foretages af Personer med særlige Kvalifikationer og megen Interesse for Emnet. Naar et Arbejde, som det omhandlede, kommer til at foreligge, vil der sikkert blive Lejlighed for Lagtinget til at overveje, om Tinget bør yde sin Støtte.

Angaaende Spørgsmaalet om at højtideligholde en Dag til Minde om Lagtingets 1000-aarige Bestaaen, maa Udvalget formene, at dette vil volde nogen Vanskelighed, allerede af den Grund, at der er delte Meninger om, hvornaar Lagtinget fra første Færd oprettedes, og ingen kan med Sikkerhed sige noget herom. Indenfor Udvalget er der Medlemmer, der mener, at Lagtinget snarere er 1100 Aar gammelt end 1000 Ar gammelt. — Da Lagtinget imidlertid i 1927 vil kunne festligholde 75 Aarsdagen for sin sidste Oprettelse, finder Udvalget det naturligt, at denne Side af Sagen udsættes, indtil Lagtinget skal til at overveje, hvilke Foranstaltninger, der bør træffes i Anledning af 75 Aarsdagen for Lagtingets sidste Oprettelse.

Forslag.

1. Lagtinget forbeholder sig, naar der foreligger Materiale til Lagtingets Historie, at tage under Overvejelse, om dette Arbejde bør støttes og udgives.
2. Spørgsmaalet om Festligholdelsen af Lagtingets 1000-aarige Bestaaen udsættes indtil videre.

Budgetudvalget, den 27. August 1923.

Oliver Effersøe. Poul Joensen. J. M. Matras. Edw. Mortensen,
Frm.

A. Samuelsen. Th. M. Strøm. G. Winther.

Betænkning

I

Sag No. 106—1923 angaaende Sysselmændenes Indberetning
om Veje, Broer og Landingssteders Tilstand.

1. Norderøernes Syssel.

Sysselmanen indberetter, at Vejen over Svinøejde er i en daarlig vedligeholdt Stand.

Sognekommissionen i Svinø erkender i Skrivelse af 22. Juli d. A., at Vejen er i daarlig Stand.

Et Mindretal (Effersøe, Matras og A. Samuelsen) skal udtale:

Sognekommissionen i Svinø erkender i Skrivelse af 22. Juli d. A., at Vejen er i daarlig Stand, men udtaler, at dette allerede har været Tilfældet i 1922, da Kommissionen henvendte sig til Tinget med Klage over Vejens Tilstand, fremkaldt ved Kørsel med Hest og Vogn af Enkeltmand, i Strid med Kommissionens Forbud, der er motiveret ved, at Vejen kun er anlagt og beregnet til Gangsti til og fra et Landingssted. — Da Lagtinget i Fjor, paa Foranledning af Sognekommissionens Besværing, tog den Stilling at billige, at Kørsel fandt Sted, maatte dette medføre Vejens totale Ødelæggelse. Kommissionen udtaler, at Svinger er opfyldt af Hærne over, at deres Arbejde paa denne Vej er ødelagt, og at denne Ødelæggelse er billiget af Lagtinget, som aldrig har støttet det omhandlede Vejanlæg ved Tilskud. —

Mindretallet forstaar Sognekommissionens Stilling, og mener, saaledes som Sagen foreligger, ikke at kunne give Sognekommissionen Paalæg om at istandsætte Vejen, for at den atter ved Kørsel kan blive ødelagt. Mindretallet kan ganske slutte sig til, hvad der i Lagtingssamlingen 1922 — Lagtingstidende 158—60 — i et motiveret Ændringsforslag er udtalt af Lagtingsmændene Effersøe og Matras. — Vi maa stærkt understrege, at Sagen i Fjor er blevet afgjort af Lagtinget paa en ufornuften diktatorisk og og ganske fejlagtig Maade. Herpaa maa man søge at raade Bod. For at bringe denne Sag ud af det beklagelige Spor, den er inde i, anser Mindre-

tallet det for rigtigst at anmode Amtmanden om at forhandle med vedkommende Forstanderskab og Sognekommisionen om to Alternativer: 1) Vejens Istandsættelse og Vedligehold som Gangsti. 2) Anlæg af en Kørevej paa det omhandlede Sted med Tilskud fra Lagtinget.

Forslag.

a. Flertallet:

Det paalægges Svinø Sogns Kommune inden førstkommende Nytaar at have udbedret den paagældende Vejstrækning.

b. Mindretallet:

Idet Lagtinget udtaler, at Vejen over Svinøejde ikke kan benyttes til Kørsel, saalænge den kun er anlagt og beregnet som Gangsti, anmodes Amtmanden om at forhandle med vedkommende Forstanderskab og Sognekommisionen paa Svinø om: At Vejen enten maa blive forsvarlig anlagt til Brug alene for Fodgængere samt Kreaturer, eller at der maa blive anlagt en forsvarlig Kørevej med Tilskud fra Lagtinget.

2. Østerø Syssel.

Sysselmanden indberetter, at Broen over den store Elv i Øre trænger til Afløsning. — Da det er Udvalget bekendt, at Broen nu er foreløbig udbedret, finder man ikke Anledning til at give noget særligt Paalæg til Forstanderskabet.

3. Strømø Syssel.

Sysselmanden indberetter:

- a. at Vejen der fører fra Heygar ned til Heyganæs endnu ikke er sat i Stand (v. Lagtingstidende 1922, Pag. 244),
- b. at Vejen fra Strømnæs til Kvalvig er udbedret (v. Lagtingstidende 1922, Pag. 245), men atter ødelagt af Elven,
- c. at Vejen fra Deild til Bakken i Vestmanhavn trænger til Udbedring.

Forslag.

ad a og c. Det paalægges Vestmanhavn Kommune inden førstkommende Nytaar at have udbedret de paaklagede Vejstrækninger fra Heygar til Heyganæs og Deild til Bakken.

ad b. Det paalægges Forstanderskabet for Kvalvig Sogns Kommune inden førstkommende Nytaar at have foretaget den fornødne Udbedring af Vejen fra Strømnæs til Kvalvig.

4. Vaagø Syssel.

Sysselmanden indberetter:

- a. at Vejen indenfor Bøgærde i Sørvaag trænger til Udbedring,
- b. at Broen over Kirkeaaen i Sørvaag maa fornyes,
- c. at Rækværket paa Broen over Stórá i Sørvaag maa istandsættes,
- d. at Rækværket paa Broen over Breiðá mellem Sørvaag og Bø maa istandsættes.

Da Vejen i Sørvaag er udbedret, og de paagældende Forstanderskaber i Skrivelser af 23. og 24. Juli har forpligtet sig til snarest muligt at foretage de paaklagede Udbedringer af de forannævnte Broer, finder man ikke Anledning til at give noget særligt Paalæg til Forstanderskaberne, men man anmoder Amtmanden om at afeske Sysselmanden Indberetning om, hvorvidt Broerne ere istandsatte.

5. Sandø Syssel.

Sysselmanden indberetter, at Opgangen til Store Dimon gennem „Klelven“ ikke er fuldtud forsvarlig. — Dimonbonden skal ifølge sit Fæstebrev vedligeholde Opgangen til Øen, men Forstanderskabet har dog tilbudt at yde Tilskud fra Sand Sogn til Vedligeholdelsen. Da Store Dimon nu skal henlægges til Skuø, og Beboerne af denne Ø vil yde Dimonbonden Hjælp ved Istandsættelse af Opgangen, finder man ikke Anledning til at give noget særligt Paalæg.

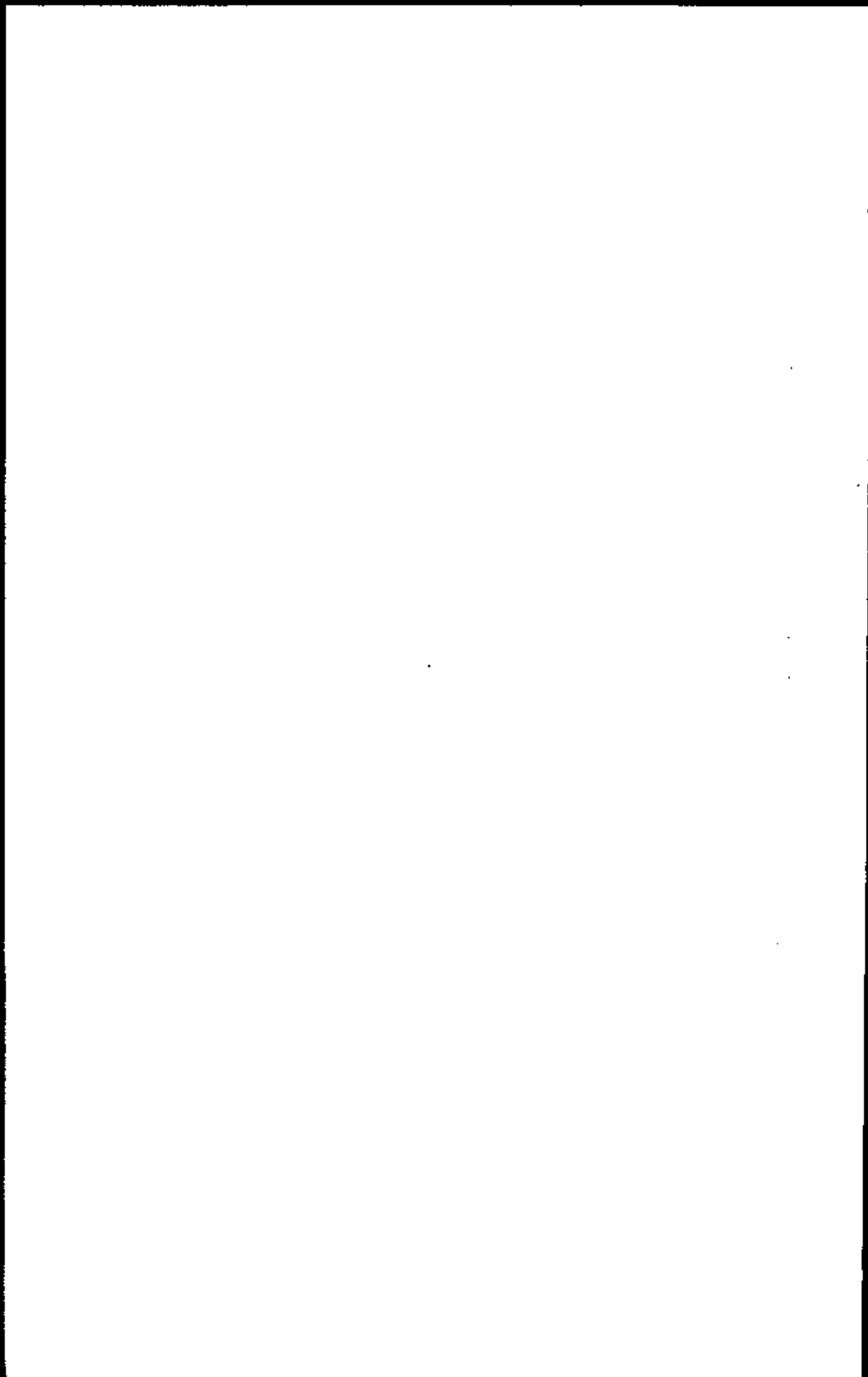
6. Suderø Syssel.

Sysselmanden indberetter ifølge foreliggende Skrivelse fra Forstanderskabet for Kvalbø Sogns Kommune, at Landingsstederne „Skálamøl“ og „við Ranan“ trænger til Istandsættelse. Da Forstanderskabet i Skrivelse af 9. Juni d. A. meddeler, at Istandsættelsen vil blive foretaget i Løbet af Sommeren, finder man ikke Anledning til at give noget særligt Paalæg, men man anmoder Amtmanden om at afeske Sysselmanden Indberetning om, hvorvidt Landingsstederne er istandsatte.

Lagtingets Budgetudvalg, den 27. August 1923.

O. Effersøe. Poul Joensen. J. M. Matras. Edw. Mortensen,
Frm.

A. Samuelsen. Th. M. Strøm. G. Winther.

Betænkning

fra

Budgetudvalget

angaaende Tilskud fra Lagtinget til Køreveje.

Sag No. 54 a—l—1923, No. 85 a—e—1923,

No. 55—1923, No. 87 a—b—1923.

I.

Der forelaa for Tinget i Samlingen 1922 følgende Andragender om Tilskud til kommunale Køreveje:

1. Kørevej gennem Indmarken i Gjøv.
2. Do. ved Norddeble, Deble, Nordtofte og Fosaa.
3. Do. i Kvannesund.
4. Do. til Vaalen og Næsset.
5. Forskellige Køreveje i Kvalvig Sogn.
6. Kørevej fra Syla til Høddarætt i Frodebø Sogn.
7. Do. fra Tuna til Asdal sammesteds.
8. Do. gennem Riggjatrø i Husevig.
9. Do. i Hove.
10. Do. i Husum.
11. Omlægning af Kørevejen gennem Trødumdalen.
12. Kørevej paa Nolsø „uti i Gryft“.

Disse Andragender blev udsat til i Aar, jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 245.

Til indeværende Samling er der fremkommet følgende Andragender:

13. Vej til Landingsstedet nord i Vågl paa Kirke.
14. Andragende fra Beboerne i Ørdevig angaaende Køreveje i Ørdevig med Paategning fra Forstanderskabet, hvori dette paatager sig Vedligeholdelsespligt.
15. Andragende fra Forstanderskabet for Kunø, Mygledal og Husum Sogne om Kørevej fra Nøsterne i Kunø til Landingsstedet „sudur i Rætt“.
16. Andragende fra Forstanderskabet for Nolsø Kommune om 4 Vejanlæg.

Før 1917 har Tinget gennem en Aarrække ydet Tilskud til Veje af mere lokal Art, forsaavidt disse har haft større Interesse for en Bygd eller et Distrikt, enten m. H. t. Opdyrkning eller Transport af Tørv og lignende. De Tilskud, man ydede, var forholdsvis smaa, saaledes blev der i 1916 ydet 30 Øre pr. m.

I 1917 besluttede Tinget at yde ekstraordinære Tilskud til saadanne Veje, væsentligst som en Foranstaltning mod Arbejdsløsheden. Der blev af Amtsingeniøren udarbejdet Overslag for hvert Anlæg, og Tinget bevilgede $\frac{3}{4}$ af Overslagssummerne. — En Fjerdedel fik man refunderet af Statskassen. Der blev denne Maade i 1917 og de nærmest følgende Aar fra Tingets Side ydet over 100000 Kr. Beløbene skaffedes tilveje gennem Amtsrepartitionsfonden.

Udvalget maa mene, at der for Tiden ikke fra denne Fond kan ydes Tilskud til Veje, men at saadanne Tilskud som tidligere maa bevilges fra økonomisk Fond, saafremt der overhovedet kan være Tale om at kunne give saadanne Bevillinger. — Af Fondens forventede Indtægter for Regnskabsaaret 1923—24 har Udvalget allerede foreslaaet at bevilge Størstedelen til Landingssteder og Broer. Fonden har derfor ikke Midler, hvoraf man kan yde Tilskud til Veje. I hvert Fald er dette givet for de fleste af de ovennævnte Anlæg, til hvis Udførelse der ifølge de Oplysninger, der findes i Sagen, vil medgaa flere Tusind Kroner.

Man overvejer at skaffe nye Indtægter til økonomisk Fond, bl. a. ogsaa for at kunne yde Tilskud til Veje. — Midlertidig maa man derfor udsætte de ovennævnte Sager.

Forslag.

1. Sagerne udsættes til næste Aar.
2. Amtmanden i Forbindelsen med Vareudvalget bedes fremskaffe Overslag for samtlige ovennævnte Køreveje og forelægge Tinget Sagen næste Aar.

II.

Forstanderskabet for Viderø Sogns Kommune og Forstanderskabet for Kunø, Mygledal og Husum Sognes Kommune andrager om Forhøjelse af de i 1917 bevilgede Tilskud til Køreveje henholdsvis paa Viderejde og i Kunø. —

Tinget behandlede lignende Andragender i Fjor, og man vedtog da at svare, at Tinget ikke saa sig i Stand til at forhøje de bevilgede Tilskud

(jfr. Lagtingstidende 1922, Pag. 247). — Idet man henviser til de af Budgetudvalget i Fjor anførte Grunde, skal man tilraade vedrørende Kunø:

Forslag.

Lagtinget ser sig ikke i Stand til at forhøje det i sin Tid bevilgede Tilskud til en Vej paa Kunø.

Med Hensyn til Viderejde stiller et Flertal (Poul Joensen, Mortensen, Strøm og Winther) samme Forslag som vedrørende Vejen paa Kunø, medens et Mindretal (Effersøe, Matras og A. Samuelsen) ikke kan være enig med Flertallet i at nægte et yderligere Tilskud til Kørevejen i Viderejde, da det af Sagen tydeligt fremgaar, at den af Amtsingeniøren foretagne Beregning af Vejen, og i Særdeleshed den Stenbro, der er bygget over Elven i Østvig paa Viderejde, har fordyret den i meget høj Grad. Det vil ses af Forstanderskabets Skrivelse af 29. Juli 1920, at Broen har kostet 4900 Kr. at bygge, og dette maa, indtil det modsatte er bevist, staa til Troende, selv om Ingeniør Jacobsen i sin Skrivelse af 7. Juni 1922 har søgt at bortforklare Grunden til, at Vejen blev lagt paa et andet Sted, end den af Ingeniør Horn i 1903 og af ham selv i 1918 planlagte Strækning. Ingeniør Jacobsen kommer efter forskellige Beregninger til det Resultat, at der dog er fremkommet en For-
dyrelse, som han anslaar til 1260 + 180 Kr. Endskønt Mindretallet formener, at dette Beløb ikke tilnærmelsesvis kan siges at være stort nok, vil man dog, dersom Tinget gaar med til at bevilge et Tilskud til den over Elven i Østvig paa Viderejde lavede Stenbro af mindst 1000 Kr., naar henses til, at der ogsaa er andre Vejanlæg af lignende Art, som ogsaa har givet større Under-
skud, efter Omstændighederne finde sig tilfredsstillet derved.

Forslag.

a. Fra et Flertal:

Tinget ser sig ikke i Stand til at forhøje Tilskudet.

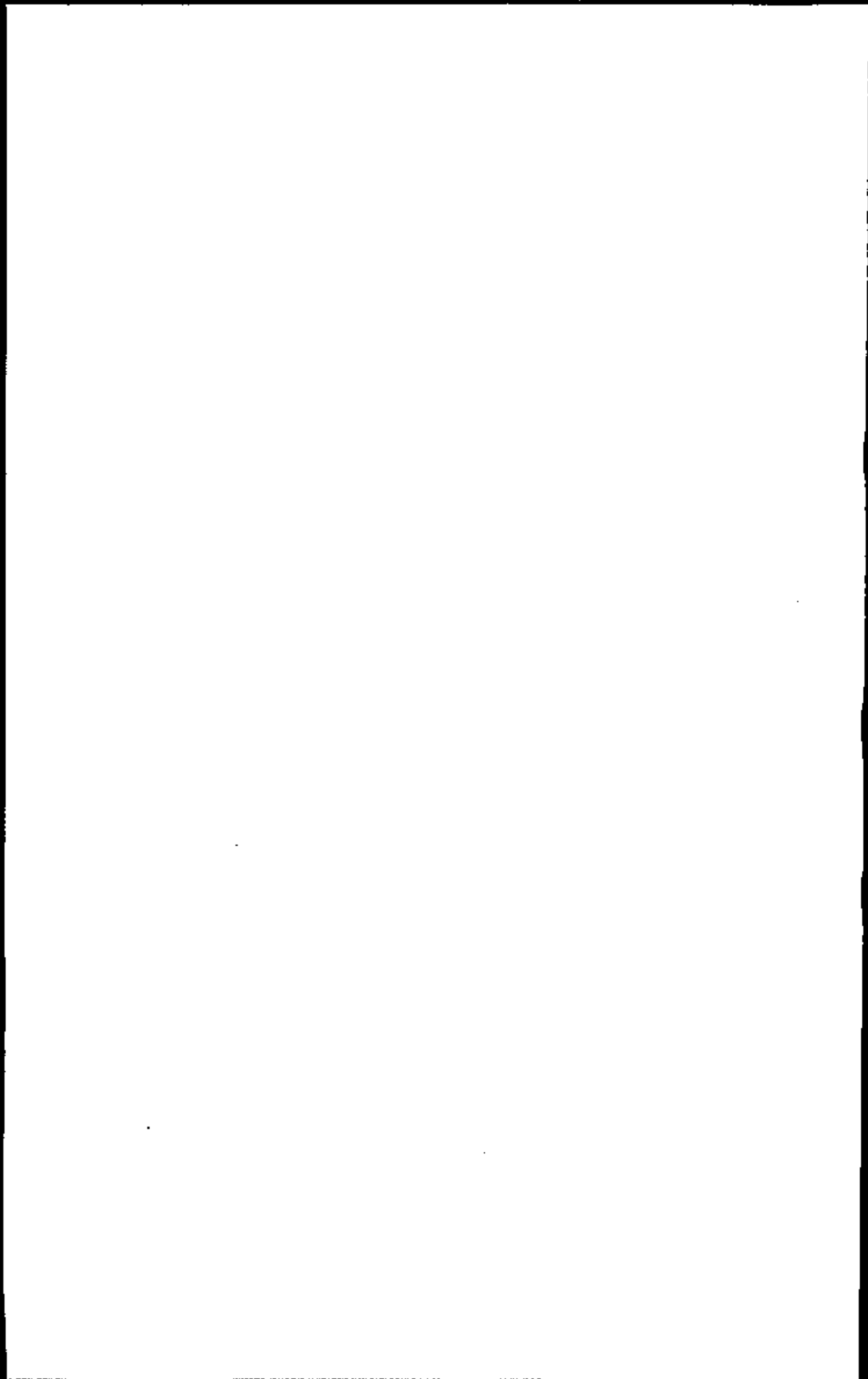
b. Fra et Mindretal:

1. Der bevilges af økonomisk Fond til Broen over Elven i Østvig paa Viderejde 1000 Kr.
2. Da Arbejdet ved Broen allerede er fuldført, bemyndiges Amtmanden til at udbetale Beløbet mod behørig Kvittering.

Lagtingets Budgetudvalg, den 27. August 1923.

O. Effersøe. Poul Joensen. J. M. Matras. Edw. Mortensen,
Frm.

A. Samuelsen. Th. M. Strøm. G. Winther.

Nevndarálit

i

sak nr. 104 og 129—1923 („Smiril“).

Roknskapurin fyri „Smiril“ frá 1. ápríl 1922 til 31. mars 1923 sýnir 115015 kr. 36 oyr. inntøkur og 85116 kr. 25 oyr. útreiðslur, so yvirskotið hevur verið um 30000 kr. Her má tó minnast, at amtsfondin hevur betalt rentir og avdrag av láninum, sum varð tikið, tá tingið keypti „Smiril“, og at skilpið ikki fekk nakra høvuðsumvøling í 1922—23.

Nevndin mælir til at góðkenna roknskapin.

Tingmaður A. Samuelsen hevur borið fram á ting bræv, hvar hann biður tingið taka til umhugsan at lata „Smiril“, um neyðugt, fara einaferð um sumarið til Íslands fyri at flyta forøyskar fiskinenn til eystlandið.

Nevndin mælir til at geva amtmanninum og „Smiril“s administratori heimild til, um eitt hóskandi tal av fiskimonnum í 1924 søkja um at fáa flutning til Íslands, og annað far ikki fæst, at lata „Smiril“ gera ein sovorðnan túr.

Bruttoútreiðslan vil verða um 1500 kr., men ein partur vil koma inn aftur við inntøkum við ein sovorðnan túr.

Uppskot.

1. „Smiril“s roknskapur 1922—1923 verður góðkendur.
2. Amtmanninum og „Smiril“s administratori verður givið heimild til, um neyðugt at lata „Smiril“ gera ein túr til Íslands næsta sumar.

Løgtingið, hin 27. august 1923.

D. Danielsen.

Nyholm Debess.

Edw. Mortensen,
frn.

J. H. Poulsen.

Joen Poulsen.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 141—1923 (Dyrlægens Løn).

Dyrlæge Carl Johan Bech, Thorshavn, andrager om Lønforhøjelse m. m. i Andragende af 1. ds.

Tinget har tidligere behandlet Spørgsmaalet om Ansættelse af en Dyrlæge og dennes Løn, jfr. Lagtingstidende 1918, S. 148, og 1919, S. 68.

Han meddeler, at han i over 5 Aar har arbejdet som Dyrlæge paa Færøerne, og at han har maattet være paa Rejse rundt paa Øerne i sin Gerning i ca. Halvdelen af denne Tid. Arbejdet har været meget anstrengende og virket nedbrydende paa hans Helbred. Lønnen har været saa ringe, at han i disse Aar har paadraget sig ca. 8000 Kr. Gæld. Han har derfor undersøgt, om der ikke udenfor Øerne bydes bedre Lønvilkaar for Dyrlæger, og der er tilbudt ham Stilling som Dyrlæge i Norge.

Han formener, at Dyrlæger i Danmark gennemsnitlig har en Indtægt af 15000 Kr. aarlig. I Norge er der over 150 Dyrlæger, lønnede af Staten. Lønnen er: I Klasse 6000, II Klasse 4800, III Klasse 4000, IV Klasse 3200 og V Kl. 2400 Kr. Hertil kommer Alderstillaæg 300 Kr. hvert tredje Aar indtil 900 Kr., hvorhos de paagældende er pensionsberettigede. Dertil kommer, hvad de kan tjene ved Praksis.

Dyrlægen anfører, at Kommunalægerne paa Færøerne faar en aarlig Løn paa 6000 Kr., hvoraf Staten betaler 4000, Lagtinget 1000 og Kommunerne 1000 Kr., foruden Fribolig og Brændsel. Desuden har de store Indtægter ved Praksis, saaledes at de maa antages at have betydelig mere end 10000 Kr. som aarlig Indtægt. Kredslægerne er endnu bedre lønnede.

Andrageren udtaler, at Dyrlæger andetsteds nærmest sidestilles socialt og økonomisk med Læger. Men han har kun en Løn paa 2400 Kr., plus de almindelige ekstraordinære Tillæg, og han skal besøge saa at sige alle Bygder, mindst 2 Gange aarlig. Rejseudgifterne betales af Lagtinget med 1500 Kr. aarlig.

Dyrlægen andrager nu om, at hans faste Løn maa forhøjes til ialt 6000 Kr. aarlig, og at der maa ydes ham Fribolig eller Boliggodtgørelse samt gives ham Pensionsret.

Dernæst fornyer han sit Andragende om et Tilskud paa 3000 Kr. til Anskaffelse af en Robaad med Motor.

Indtægterne ved Praksis har været følgende:

1919:	1920:	1921:	1922:
Kr. 2918,55.	Kr. 3581,15.	Kr. 3655,25.	Kr. 3900,00.

Dyrlægens Indtægt har altsaa i disse Aar været aarlig ca. 6000 Kr. ialt, plus Dyrtidstillæg og Konjunkturtillæg.

Føroya Bóndafelags Landbrugsafdelings Bestyrelse har i Skrivelse af 29. Juli d. A. anbefalet, at Tinget imødekommer Dyrlægens Andragende.

Flertallet (Poul Joensen, Mortensen, Strøm og Winther) skal udtale:

Efter at der nu har været Dyrlæge her paa Øerne i nogle Aar, me-
Flertallet, at det vil føles som et Savn, om Stillingen blev nedlagt. Det maa antages at være af stor Betydning for Landbrugets og Husdyravlens Udvik-
ling, at man her, i Lighed med i andre Lande, har Dyrlæge. Uddannelsen til Dyrlæge tager mindst 5 Aar ved Landbohøjskolen, og Dyrlæger i Dan-
mark, Norge og paa Island maa anlages at have langt større Indtægter end Andrageren.

Under Hensyn til, at man mener, at en vigtig Næringsvej som Land-
bruget, trænger til at fornøden Støtte paa Færøerne, og til, at Dyrlægens Løn synes noget lav, skal man foreslaa, at der af Amtsrepartitionstonden midlertidig ydes ham et Løntillæg paa 1000 Kr., og at man andrager Staten om at yde ham samme Grundløn, som Landbrugskonsulenten paa Færøerne, nemlig 3500 Kr.

Endvidere foreslaar man, at der af økonomisk Fond ydes ham et rentefrit Laan paa indtil 3000 Kr. til Anskaffelse af en Motorbaad og et Nøst, med Pant i Baaden og Nøstet, at tilbagebetale med 500 Kr. aarlig, første Gang 1. Januar 1926.

Mindretallet (Effersøe, Matras og A. Samuelson) skal bemærke:

Vi anser det for magtpaaliggende, at Stillingen som Dyrlæge paa Færøerne bliver opretholdt.

Vi indser ikke Berettigelsen af at stille Dyrlægen økonomisk paa Højde med Lægerne her paa Øerne. Dyrlægens Uddannelse er formentlig kortvarigere og billigere end Lægernes. Forøvrigt skal man være varsom med at benytte de færøske Lægers økonomiske Stilling som Udgangspunkt her, da det ingenlunde er givet, at Lægerne ikke er altfor gunstigt stillede. Hvorvidt de paaberaabte Oplysninger nede fra Danmark og fra Norge er rigtige, kan vi ikke bedømme. Det vil i alt Fald være mest naturligt, at denne Side af Sagen bliver belyst ogsaa af andre end Andrageren, før den kommer i Betragtning. Man skal i denne Sammenhæng henlede Opmærksomheden paa, at man i 1918 gik ud fra, at Dyrlægen m. H. t. Lønning burde ligestilles med Dyrlæger paa Island.

Medens vi er ude af Stand til at tage nogen bestemt Stilling til Andragendet om Lønforhøjelse, maa vi udtale som vor Formening, at der ingen Grund er til at fravige den forhaandenværende Ordning, hvorefter Dyrlægen lønnes af Staten.

Vi er ikke overbevist om Nyttens ved at skaffe Dyrlægen en færøsk Robaad med Motor (en aaben Baad, som baade kan benyttes til Fremdrift med Aarer og Motorskrue). En saadan Baad maa stationeres i Thorshavn, og Dyrlægen maa i alt væsentlig være henvist til at benytte Baaden til kortere Ture fra Thorshavn (til Sundelaget, den sydlige Del af Østerø, Nolsø og lign.). Baadens Drift vil formentlig blive dyr, og dette vil medføre, at det i visse Tilfælde bliver dyrt at benytte Dyrlægen. Der haves for Tiden god og hyppig Forbindelse mellem Thorshavn og den nærmere Del af Øerne,

netop indenfor det Omraade, hvor en eventuel Motorbaad for Dyr lægen hovedsagelig kan ventes at ville blive brugt. Medens Dyr lægen for Tiden benytter den faste Forbindelse, som er ret billig, kan man befrygte, at han vilde gaa over til udelukkende at bruge Motorbaaden, naar han fik denne, og Følgen heraf vilde blive en Forøgelse af Befolkningens Udgifter til Dyr læge. Selv om det for Befolkningen i visse Tilfælde skulde være heldigt, at Dyr lægen kunde raade over egen Motorbaad, ser vi ikke rettere, end at Hensynet til Amtskommunens ugunstige økonomiske Vilkaar for Tiden, gør det nødvendigt at afslaa en Bevilling til den omhandlede Baad.

Mindretallet beklager, at Dyr lægen har affattet sit Andragende, der er bestemt til at indsendes til Regeringen, paa Færøsk, skønt han maa forudsættes mindst lige saa godt at kunne udtrykke sig paa Dansk. Ved Sagens Indsendelse faar Amtet Ulejlighed med at skaffe en Oversættelse og Lagtinget Bekostning hermed.

Forslag.

Fra Flertallet:

- I. 1) Af Amtsrepartitionsfonden ydes Dyr læge Carl Johan Bech, Thorshavn, et midlertidigt Løntillæg paa 1000 Kr. aarlig.
- 2) Lagtinget indgaar til Regeringen med Andragende om, at Dyr lægens Grundløn forhøjes til 3500 Kr. aarlig.
- II. Af økonomisk Fond ydes Dyr læge Carl Johan Bech, Thorshavn, et rentefrit Laan paa indtil 3000 Kr. til Anskaffelse af en Motorbaad og eventuelt et Nøst. Laanet afdrages med 500 Kr. aarlig, første Gang 1. Januar 1926.

Fra Mindretallet:

1. Lagtinget anser det for magtpaaliggende, at Stillingen som Dyr læge paa Færøerne opretholdes, og anbefaler til Regeringens Overvejelse, om Hensynet hertil, eller andre berettigede Hensyn, kræver, at Dyr lægens Løn forhøjes, eller at han paa anden Maade bliver gunstiger stillet økonomisk. — Man forudsætter, at den nuværende Ordning, hvorefter Dyr lægen lønnes af Statskassen, bliver opretholdt.
2. Lagtinget kan ikke yde nogen Bevilling til Anskaffelse af en Motorbaad til Dyr lægens Brug paa Rejser.

Lagtingets Budgetudvalg, den 30. August 1923.

Oliver Effersøe. *Poul Joensen.* *J. M. Matras.* *Edw. Martensen,*
Prm.

A. Samuelsen. *Th. M. Strøm.* *G. Winther,*
med Forbehold.

The first part of the paper discusses the importance of understanding the cultural context of the research. It highlights the need for researchers to be sensitive to the values and beliefs of the communities they are studying. This is particularly important in the field of education, where cultural differences can significantly impact learning outcomes.

The second part of the paper focuses on the methodology used in the study. It describes the process of selecting participants, collecting data, and analyzing the results. The authors emphasize the importance of using a mixed-methods approach to gain a comprehensive understanding of the research topic.

The third part of the paper presents the findings of the study. It discusses the results of the quantitative data analysis and the insights gained from the qualitative interviews. The authors conclude that there are significant cultural differences in the way that students learn and that these differences should be taken into account when designing educational programs.

The final part of the paper discusses the implications of the findings for future research and practice. It suggests that further studies should be conducted to explore the cultural factors that influence learning outcomes. Additionally, it recommends that educators should be trained to recognize and address the cultural needs of their students.

Frágreiðing

til

løgtingsins

frá

kvæðanevndini.

Nevndin loyvir sær at leggja fram fyri tingið:

1. Rokniskap um kvæðaútgávuna, inntøku, útreiðslu, innistøðu.
2. Brøv um kvæði, ymsar upplýsingar um kvæði og manuskript til 4. bind.

Nevndin skal upplýsa:

Tað hevur verið roynt at selja kvæðini fyri lættan prís, fyri at keyparar kundu fáast sum flestir. Haldaratalið er 307. Í leysasølu hjá H. N. Jacobsen í Havn er nakað væl selt. Nógvir haldarar eru smustaðni, t. d. í Sandoyar sýslu, í Suðurstreymoy og vesturbygðunum í Norðurstreymoy. Harímóti eru mest sum eingir keyparar enn í Suðuroy, Vágum, eystursíðuni av Norðurstreymoy, Eysturoy og mestum partum av Norðuroyggjum. Tessvegna er ikki enn selt so nógv av kvæðabókini innanoyggja, sum væntandi var. Á komandi vetri hevur nevndin hugsað um saman við H. N. Jacobsens bókahandli at lata mann fara at ferðast um til at bjóða framm kvæðabøkur í hesum plássum, og er tað væntandi, at nakað væl av haldarum fáast afturat.

Uttanfyrri Føroyar er enn ikki nógv selt av kvæðum.

Sum viðurskiðlini væntast at verða í komandi framlíð, ætla vit, at hildið kann verða framm við kvæðaútgávuni, um tingið letur 600 kr. til hvørt útkomandi bind.

Kvæðastarvið hevur verið almikið seinkað tess vegna, at kvæðini enn ikki øll eru afturkomin avskrivað úr Keypmannahøvu til landsbókasavnið her. Tað er tessvegna aldeilis neyðugt, at tingið avrikar tað, at skundað verður undir avskrivningina av „Føroya kvæði“ í Keypmannahøvu, ið hvussu er soleiðis, at ley kvæði, sum nú liggja fyri at prenta — Dvergamyggjarnar, Risin í Holmgørðum, Risin av Leitrabergi, Belfjóna, Heljars kvæði, Sniolvs kvæði, Tidriks kongs ríma, Tidriks kappar, Larkin dvergakongur og Angankári, sum mæla um søgnir um Sjórd og um Tidrik kong — verða avskrivað sum skjólast. Tá nevndin hevur greitt hesi

kvæði úr hondum, er ætlanin at álgeva eitt bind við nýggjari meira kunningum kvæðum.

Undirskrivaði J. Patursson skal greiða frá, at kvæðarar yvirhøvur hava verið sera vælviljandi í tí at geva upplýsingar um kvæði og í at lána út skrivað kvæði. Men hesi skrivaðu kvæði, teir lána út, vilja teir, sum vituligt er, tí teir nýta ley av og á, hava nakað skjótt aflur. Tað vildi tess vegna verið nógv vert, umingið ella landsbókasavnið veitti pening til avskrivning av kvæðum, ið ættast at vera nýtulig til hjálpar við kvæðanítgávuni, og sum hava týðning fyri amtsbókasavnið at eiga. Tað er so háttlað, at enn eru fleiri kvæði til í Føroyum, sum ikki eru uppskrivað í „Føroya kvæði“, og har umframt eru nógv kvæði úti í millum manna í Føroyum í nógv fullkommari avskriftum, enn sum finst í „Føroya kvæði“. T. d. skal nevast, at kvæðabók, sum lánt er úr Skopun, eigur 2 heilir fleiri í Sniolvs kvæði, og kvæðabók úr Kunoy eigur o. u. 40 ørindi fleiri í „Gøtiskeggjunum“, enn sum finnst í „Føroya kvæði“.

Tað er soleiðis ástalt, at tó kvæðini úr „Føroya kvæði“ í Keypmannahavn verða at finna í avskrivaðum bókum á landsbókasavnum, so mega ley avskrivast aflur haðani, tá nakað skal nýtast av teimum, heilt ella hálvt, til prentingar, og verður har eitt fyri ein part nýtt útlegg til avskrivningar at hugsa um. Tey „Sjúrðar kvæði“, sum eru prentað í bind III, nýtast ikki at avskrivast, tí har kundi prentsmiðjan nýta „Hammershaimb: Sjúrðar kvæði“, sum áður er prentað. Til hetta starv má rokast við einum útleggi til 200 kr. fyri bindið yvirhøvur.

Kvæðanevnd lögtingsins, 30. august 1923.

Poul Niclasen.

Jóannes Patursson,
frn.

Roknskapur

Inntøka:	Útreiðsla:
I. Frá Lögtinginum.....kr. 6000,00	A. Prenting, pappír, avskrivning o. a.: Betalt av amtinum.....4710,58
II. Seldar kvæðabækur....." 1351,00	" " til J. Patursson .. 827,95
	" " Edw. Mortensen 461,47
	6000,00
	1281,39
	69,61
	7351,00

Kvæðanevndin skyldar enn til prentsmiðju „Fram“s kr. 959,53 fyrir prenting av 3. bindi, ið enn ikki er útsent til bygðirnar, av tí at fiskimenninir eru burturstaddir. Av tí, ið er selt av 3. bindi, hevur bókhandlin betalt kr. 200 til „Fram“, so-leiðis at skuldin nú er kr. 759,53. Tá alt er komið inn fyrri 3. bind (300 bókur á kr. 2,50) kann óivað lað mesta av tí betálast, sum skyldast til „Fram“.

I H. N. Jacobsens bókhandli eru óseldar tilsaman 4635 kvæðabækur (áv öllum trinum bindum); o. u. 3000 eru óinnbundnar. Hvat viðvíkjur framtíðar útgávu áv kvæðunum vil — um prentingin verður læðkað til 100 kr. pr. ark, og hver bók verður 10 ørk — hvørt bindið koma at kosta:

Prenting	kr. 1000,00
Pappir	500,00
Korrekturlestur	50,00
Avskrivning o. sl.	200,00
Innbinding af 500 bókum	100,00
Um 500 haldarar kunnu fæst, verður inntøkan pr. bind	1850,00
	1250,00
Undirskot	600,00

Betænkning

i

Sag Nr. 94 (Sømandslov).

Ved Skrivelse af 20. Juli d. A. har Amtet forelagt Tinget Sømandslov af 1. Maj 1923, der træder i Kraft ogsaa for Færøerne 1. Januar 1924.

Undertegnede Udvalg har gennemgaaet Loven, og finder for Tiden ikke Anledning til at foreslaa nogen Lempelser i Loven for Færøernes Vedkommende. Der kunde dog eventuelt i Henhold til Lovens § 92 være Anledning til at foreslaa nogen Lempelser for Fiskerfartøjer og ikke registreringspligtige Skibe. Det synes at fremgaa af Ministeriets Skrivelse til Amtet af 29. Juni d. A., at der har været Tale om Lempelser i Loven for saadanne Fartøjers Vedkommende i selve Kongeriget. Skulde der fremkomme saadanne Forslag, vil man satte Pris paa, at de ogsaa blev forelagt Lagtinget, der saa kan optage dem til Overvejelse for Færøernes Vedkommende.

Man skal tillade sig at foreslaa Tinget at vedtage:

Tinget finder for Tiden ikke Anledning til at foreslaa nogen Ændringer i Sømandslov af 1. Maj 1923.

Lagtingssalen, den 1. September 1923.

Johan H. Poulsen.

Edw. Mortensen.

Th. M. Strøm.

O. Effersøe.

A. Samuelsen.

Betænkning.

Ved Skrivelse af 31. Juli 1923 har Amtet fremsendt en Genpart af Justitsministeriets Skrivelse af 16. Februar d. A. angaaende Øen Store Dimons Henlæggelse under Skuø Sogn, samt et Forslag til Vilkaar for den fremtidige Ordning af Forholdene, som Sandø Præstegælds Forstanderskab har vedtaget, med Anmodning om Lagtingets Godkendelse af disse Vilkaar.

Undertegnede Udvalg har gennemgaaet det nævnte Forslag til Ordning, og ikke fundet noget at indvende mod dette. Det har foreligget til almindeligt Eftersyn for Beboerne i Skuø og Sands Sogne i ca. 14 Dage, og der er ikke fremkommet nogen Indsigelser.

Udvalget skal derfor tillade sig at foreslaa til Tingets Vedtagelse:

Lagtinget godkender det af Sandø Præstegælds Forstanderskab vedtagne Forslag til Ordning af Forholdene med Hensyn til Øen store Dimons Henlæggelse under Skuø Sogn.

I det kommunale Udvalg, den 1. September 1923.

Johan H. Poulsen. *S. P. år Konoy.* *Joen Poulsen.*

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

Nevndarálit

i

sak nr. 176 og 100—1923. (vøruhandilin).

Roknskapurin pr. 1. apríl 1923 sýnir hetta:

Ognir:	Skuldir:
Í Føroya Banka 15442,30	Creditorar 3800,72
Debitorar 487341,45	Saltreguleringsfondin 72500,00
	Statskassin 122999,21
	Balanci 303483,82
<u>502783,75</u>	<u>502783,75</u>

Smiril stendur sum debitor fyri part av keypisummini og aðra skuld kr. 160887,83, og landssjúkahuðið skyldar kr. 10651,95. Hetta mánn tingið seinri fara at strika, og harumframt kann roknað at tapast minst 30—40000 kr., soleiðis at balancin í hvørt tilfelli kann roknað at koma niður til 100000 kr.

Nevndin mælir til at velja eina millumtingavørunevnd í hesum máli.

Keypmaðurin Poul M. Sørensen, Hússum, sum skyldar ca. 5000 kr. sækir um lækkan av hesari skuld til 3500 kr. Hann hevur ikki framlagt status ella upplýsing um, hvørvið aðrir kreditorar hava vilja eftirgivið honum nakað. So stutt má nevndin mæla til, at hetta mál verður givið upp í hendur á komandi vørunevnd.

Uppskot.

- 1) Tingið velir 3 limir til eina millumtingavørunevnd.
- 2) Bænarbrævið frá P. M. Sørensen, Hússum verður víst í hesa nevnd.

Løgtingið, hin 1. septembir 1923.

Daniel Danielsen.

Nyholm Debess.

Edw. Mortensen.
frn.

J. H. Poulsen.

Joen Poulsen.

Álit.

Fins og tinginum kunnugt sendi sóknastjórn Fuglafjarðar umsókn til tingið í fjør um at eyka talið av stjórnarlimum frá 5 til 7.

Sakin kom ikki til viðgerðar, tí hon kom ov seint inn.

Síðan hevur verið kommunuval. Nevndin kunnugt var tað í Fuglafirði eins og aðrastaðnis at ikki allir innsendir listar vóru samtyktir at nýta, vegna tess at teir ið innsendu ikki høvdu teir í rættum skili.

Tað stýrið ið nú er fyri kommununi í Fuglafirði hevur á fundi hin 8. august í ár samtykt at fráráða at økja um limatalið.

Soleiðis stalt vil nevndin ráða tinginum til at samtykkja at einki verðir gjørt við umsóknina frá 12. august í fjør.

Uppskot.

Umsókn av 12. august 1922 frá sóknarstjórn Fuglafjarðar um at eyka limatalið í sóknartjórnini dettur burtur.

Kommunale Udvalg, 6. September 1923.

Johan H. Poulsen.

S. P. úr Kenoy.

Joen Poulsen.

Udvalgsbetænkning

angaaende

Landbokommissionens Udkast til Lov for Færøerne om Landvæsenskommissioner.

Landbokommissionen har foreslaaet lidet indgribende Ændringer i den gældende Lov Nr. 54 om Oprettelse af Landvæsenskommissioner paa Færøerne, og nærværende Udvalg kan i Hovedsagen slutte sig til Udkastet saavel som til Kommissionens Bemærkninger til dette.

Man kan derfor indskrænke sig til at fremsætte nedenanførte Ændringsforslag med tilhørende Bemærkninger.

Forslag.

Af Udvalget.

Til § 6.

1) I Stedet for Ordene i Linie 2: „Opslag eller paa anden sædvanlig Maade“, sættes: „overensstemmende med Lov af 1. April 1912 for Færøerne om Ophævelse af Kundgørelse ved Kirkestævne m. m. og, om det anses for nødvendigt, tillige ved Opslag paa anden Maade end i Loven ommeldt“.

2) Til Paragrafen føjes som nyt Stykke:

„Bliver Kommissionen hindret i at give Møde overensstemmende med

den udfærdigede Indkaldelse, vil Sagen være at foretage paa det i Indkaldelsen ommeldte Sted, saa snart som muligt, og Syssemanden skal udstede Indkaldelse til nyt Møde, hvilken Indkaldelse skal kundgøres efter Reglerne i Stykke 1 med mindst 24 Timers Varsel. Den samme Fremgangsmaade anvendes, hvis Sagen senere udsættes, uden at Kommissionens Møde kan finde Sted som berammet.

Til § 7.

3) Til Stykke 4 føjes: „Er Underretningen ikke givet ved Optagelsen, bør Syssemanden, saa snart som muligt efter Kendelsens Afsigelse, kundgøre dennes Ordlyd paa den i Stykke 2 angivne Maade.

Til § 11.

4) Efter Ordet „Omraade“ i Linie 3—4 tilføjes: „eller over, at der er blevet anvendt en fejlagtig Behandlingsmaade“ og efter Ordet „ikke“ i Linie 5 tilføjes: „eller om Behandlingsmaaden kan befrygtes at have medført en urigtig Afgørelse af Sagen“.

Til § 12.

5) I Linie 3 ændres „4 Kr.“ til: „6 Kr.“.

Til § 16.

6) I Linie 2 efter „§ 6“ tilføjes: „Bliver Syssemanden hindret i at give Møde overensstemmende med den udstedte Bekendtgørelse, vil Forretningen være at foretage saa snart som muligt efter ny Bekendtgørelse med mindst 24 Timers Varsel“.

Til § 17.

7) I 4.—5. Linje udgaar: „, hvilke tilfalde Formanden i den Kommission, hvorfra de begæres,“.

Bemærkninger.

Til Punkt 1. Ændringen skyldes den anførte Lov. Efter Omstændighederne kan det tilraades, at det overlades til Syssemanden at bestemme, at Kundgørelsen ogsaa skal ske ved Opslag udenfor de offentlige Kundgørelsestavler.

Til Punkt 2. Erfaringen har vist, at det let kan forekomme, særlig paa Grund af Uvej, at Sagen ikke kan foretages i Henhold til den udstedte Kundgørelse. Det anses da for tilstrækkeligt, at der gives Underretning med kort Varsel om Sagens Foretagelse til et nyt Tidspunkt, og man forudsætter, at Landfogden ikke behøver at faa ny Underretning.

Til Punkt 3. Naar der ikke ved Sagens Optagelse er givet Underretning om Tid og Sted for Kendelsens Afsigelse, maa Parterne af Hensyn til eventuel Paaanke faa Underretning om Kendelsen snarest muligt efter dens Afsigelse.

the 1990s, the number of people in the world who are undernourished has increased from 600 million to 800 million (FAO 1996).

There is a growing awareness of the need to improve the nutritional status of the world's population. The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

The World Bank (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year. The United Nations (1992) has estimated that the cost of malnutrition to the world economy is \$100 billion per year.

Álit

i

sak nr. 70—1923. (Sundurbýting av Viðareiðis sókn).

Ámtið hefur við brævi, dagsett 13. júlí í ár, sent tinginum umsókn frá veljarum í Viðareiðis sókn um deiling av kommununi í tvær deildir so Viðareiðis bygd verður fyri seg og hinar bygdin av fyri seg.

Ámtið greiðir frá, at tað eru 202 kommunalir veljarar í kommununi, og at bert 80 av teimum hava veitt atkvøðu fyri at býta sundur; sóknarstjórnin er heldur ikki samsínt um málið.

Nevndin, ið hefur haft helta mál til viðgerðar, kann ikki ráða til at býta sundur, tí kommunan er litil, einans um 480 fólk og tí meirahátturin av veljarum ikki ynskjur tað.

U p p s k o t.

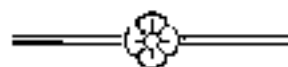
Løgtingið ræður frá at býta Viðareiðis sóknar kommunu sundur í tvær kommunur.

Í kommunalnevndini, 5. september 1923.

Johan H. Poulsen.

S. P. úr Konoy.

Joen Poulsen.

Betænkning.

Fra Formanden for Haldersvig Sogns Forstanderskab, Lagtingsmand M. Samuelson, er til Tinget indsendt et Andrage om, at Bygden Langesand maa blive Afstemningssted ved kommunale samt Folke- og Lagtingsvalg i et nyt Afstemningsdistrikt Langesand og Gjánoyri.

Der er fremsendt et Forslag til Vedtægt for Afholdelse af kommunale Valg, som ønskes approberet af Lagtinget.

Udvalget, som har faaet Sagen til Betænkning, har intet at indvende imod det tilsendte Forslag, der er enslydende med de Vedtægter, der i de senere Aar er blevet approberet af Tinget, og vil derfor indstille det til Tingets Vedtagelse.

Man vil ogsaa tilraade, at Folke- og Lagtingsvalg kan komme til at foregaa i Bygden, da man gaar ud fra, at de nødvendige Kræfter altid vil være til Stede til at lede Valghandlingen i en saadan Bygd med ganske faa valgherretligede Personer.

Iflg. § 17 i Lov Nr. 127 af 28. April 1916 om Folketingsvalg kan Forandringer i Distrikters Omraade og Valgsleder foretages af Justitsministeriet efter Indstilling fra Lagtinget.

Udvalget vil tilraade Lagtinget at anbefale, at der foretages den nødvendige Forandring med Hensyn til nærværende Sag og skal derfor stille saalydende Forslag:

1. Det tilsendte Forslag til Vedtægt for Afholdelse af kommunale Valg i Haldersvig Sogn approberes.
2. Lagtinget anbefaler til Justitsministeriets Approbation, at Langesand og Gjánoyri i Haldersvig Sogns Kommune opføres som særligt Valgdistrikt i Fortegnelsen over Valgdistrikter paa Færøerne.

I det kommunale Udvalg, den 5. September 1823.

Johan H. Poulsen.

S. P. úr Konoy.

Joan Poulsen.

Betænkning

fra

Budgetudvalget i Sag Nr. 183—1923 (Kirkebygning i Vaag.)

Fra Kirkekasseudvalget er henvist til undertegnede Udvalg Sag angaaende Tilskud til en Kirkebygning i Vaag.

Af det i Sagen foreliggende fremgaar, at Tinget i 1920 har vedtaget følgende:

„Til Opførelse af en ny Kirke i Vaag bevilges 50000 Kr. af Suderø Præstegælds Kirkekasse paa efternævnte Betingelser:

1. Kirken opføres af Sten som Hovedbygningsmateriale og dens Størrelse skal ikke blive under 15×35 Alen indvendigt Maal.
2. Bevillingen træder først i Kraft, naar Suderø Præstegælds Kirkekasse disponerer over det nævnte Beløb, enten derved, at Kirkekassen ejer det eller ved at den kan låne det af de andre Kirkekasser eller andetsteds paa rimelige Vilkaar, som Amt og Provsti bemyndiges til at godkende.“

Denne Vedtagelse er endnu ikke traadt i Kraft, idet hverken Kirkekasserne eller andre af Lagtingets Kasser har disponeret over tilstrækkelige Midler til at yde det bevilgede Tilskud. —

Sagen er paany indkommet til Tinget i Aar foranlediget ved en Skrivelse fra Kirkebestyrelsen for Vaag Kirke. — Af denne Skrivelse fremgaar, at der er og i mange Aar har været stor Trang til at faa opført en ny Kirke i Vaag. —

Udvalget erkender tilfulde, at der i Vaag haardt tiltrænges at faa opført en ny Kirke. Man maa imidlertid henvise til, at Forudsætningerne for Udbetaling af Bevillingen af 1920 endnu ikke er tilstede, idet Kirkekasserne ikke har nogen disponible Midler — Kirkekassernes Gæld er ca: 40000 Kr. — ligesom man heller ikke for Tiden ser sig i Stand til at give Anvisning paa Udbetaling af Tilskudet fra nogen anden af Lagtingets Kasser.

Man skal gøre opmærksom paa, at en ny Lov om Kirkernes Styrelse kan ventes vedtaget i førstkommande Rigsdagssamling. Dette vil medføre,

at der tillyder Kirkekasserne flere Pengemidler, saaledes at man maa forudsætte, at man bliver i Stand til indenfor et rimeligt Tidsrum at optage Spørgsmaalet om Opførelse af nye Kirker. Tinget maa derfor allerede nu fastslaa, at i Tilfælde af, at Loven om Kirkers Styrelse vedtages, skal Opførelse af en ny Kirke i Vaag træde i første Række saa snart de nødvendige Midler efter Loven ere tilstede.

Forslag:

Der svares Andragerne, at der for Tiden ikke have Pengemidler i Færøernes Kirkekasser til Iværksættelse af Lagtingets Beslutning om Bevilling til en ny Kirke i Vaag, at der fra Lagtingets Side vil blive foretaget Skridt til at afhjælpe dette Forhold, og at Vaag Kirke vil komme i første Række, naar Kirkekasserne er i Stand til at støtte Opførelsen af nye Kirker.

Lagtinget, den 8. September 1923.

O. Effersøe. Poul Joensen. Matras.

Kdir. Mortensen. A. Samuelsen.
Frm.

Strøm. G. Winther.
Ordfører.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 195—1923 (Landingsbro i Solmundefjord).

Til undertegnede Udvalg er henvist den fra i Fjor udsatte Sag om Tiftskud til en Landingsbro i Solmundefjord. —

I en Betænkning af 25. August f. A. har Udvalget gjort gældende, at Lagtinget i 1918 er gaaet ind paa, at føre Vejanlægget Fuglefjord—Gøte—Skibenæs ud til Solmundefjord, udeladende Skibenæs, paa Betingelse af, at der ved Solmundefjord blev anlagt en Landingsbro, hvor mindre Skibe kunde lægge til, og Bevillingen fra Statskassen til Vejanlægget blev givet under denne Forudsætning. Udvalget udtalte fremdeles i Fjor, at det ikke vilde være muligt nu at komme bort fra denne Betingelse. Nærværende Udvalg maa paany slutte sig til denne Betragtning. Det i Fjor foreliggende Projekt til en Landingsbro ved Solmundefjord, gik imidlertid betydelig videre, end Lagtingets Betingelser fra 1918 krævede. Det projekterede Anlæg var meget kostbart, og Udvalget mener ikke, at Lagtinget imod Forstanderskabets Ønske kan kræve det gennemført, selv om man erkender, at det vilde være en uvurderlig Fordel, at Landingsbroen kunde benyttes ogsaa af større Farløjer end krævet i 1918. —

Paa Foranledning af Lagtingets Vedtagelse i 1922 har man søgt at tilvejebringe Planer til et forsvarligt men dog mindre bekosteligt Broanlæg end det i 1922 omhandlede. — Der foreligger nu et Projekt, udarbejdet af Vandbygningsvæsenets Ingeniør, Johansen. Dette er betegnet som Bilag 1 og Overslaget som Bilag 2. Omkostningerne for selve Broanlægget udgør 9600 Kr. En projekteret Dæmning fra det Sted, Vejen normalt skulde standse til den projekterede Bro, er anslaaet at koste 3000 Kr., hvilken Sum skal betales af Vejanlægget.

Paa Foranledning af Færø Amt, og i Overensstemmelse med Forstanderskabets Ønske, har Amtsingeniør Jacobsen foreslaaet en Reduktion af det af Ingeniør Johansen udarbejdede Projekt. Ingeniør Jacobsens Forslag vises paa Bilag 1 indlagt med rødt. Konstruktionen er den samme, som paa Ingeniør Johansens Plan, men Brohovedets Længde er reduceret fra 10,5 m

til 6,3 m, og Broens Længde er reduceret med 8 m. Vanddybden, som ifølge Ingeniør Johansens Plan skal være 3,5, er efter Reduktionen kun 2,5 m. Bekostningen ved det reducerede Anlæg anslås til 4000 Kr. —

Mens Udvalget maa indrømme, at Reduktionen i ikke ringe Grad nedsætter Broanlæggels Betydning, kan man dog ikke se rettere, end at det saaledes reducerede Anlæg vil kunne opfylde de Krav, som Lagtinget stillede 1918, og Udvalget tør ikke tilraade, at man imod Forstanderskabets Ønske kræver en Bro af større Dimensioner, og følgelig større Bekostning. En Fordel maa det siges at være, at Forstanderskabet altid vil kunne gennemføre Ingeniør Johansens Plan fuldtud uden uforholdsmæssige Omkostninger, selv om man foreløbig kun gennemfører Planen med den af Ingeniør Jacobsen foreslaaede Begrænsning. —

I en udateret Skrivelse har Forstanderskabet for Næs Sogn udtalt, at man er sindet efter Omstændighederne at lade anlægge en Bro i Overensstemmelse med Jacobsens Projekt, paa Betingelse af, at Fuglefjord Sogn, Gøte Sogn, Thorshavns Mælkforsyning og Købmand i Solmundefjord, H.P. Weihe, yder Tilskud til Broanlægget, som Næs Sogns Kommune skal vedligeholde. Endvidere forudsætter man, at Lagtinget yder Tilskud som sædvanligt ved Kajanlæg. —

Udvalget skal hertil bemærke, at det er en Selvfølge, at de Sogne, der har Interesse i Vejanlægget, ogsaa har større og mindre Interesse i Broanlægget i Solmundefjord, og man vil finde det naturligt, at der saavel fra de nævnte Kommuner som af særlig interesserede private ydes Bidrag til Broanlægget. Lagtinget vil imidlertid savne Høje til at paalægge disse at yde Tilskud, og denne Side af Sagen maa derfor ordnes ved Forhandling mellem Næs Sogn og de øvrige interesserede. Lagtinget er, som udtalt i Fjor, ude af Stand til at fritage Næs Sogn for Broens Udførelse, da dette var Betingelsen for, at et Ønske fra Næs Sogn om Vejens Omlægning til Solmundefjord kunde imødekommes. Udvalget maa paa Foranledning af Næs Sogns citerede Skrivelse udtale, at Vejens Fortsættelse til Solmundefjord, dog maa have Betydning for en Del af Sognet, og i alt Fald vil have Betydning for Sagen om yderligere Statsvejanlæg i Næs Sogn, hvorom der allerede er ansøgt. —

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Tilskud fra Lagtinget til et Broanlæg som det omhandlede, mener Mindretallet (Effersøe, Malras og A. Samuelsen) at kunne foreslaa, at der af økonomisk Fond ydes et Tilskud paa 1000 Kr., at udbetale med 500 Kr. naar Broanlægget er fuldført og med 500 Kr. det følgende Regnskabsaar. — Til Støtte for dette Forslag anføres særlig, at Lagtinget allerede i 1908 har erklæret sig villig til at støtte Opførelsen af et Broanlæg i Solmundefjord.

Flertallet (Poul Joensen, Mortensen, Strøm og Winther) foreslaar, at Tinget fornyer Bevillingen fra 1908 med 547 Kr.

I Henhold til foranslaaende tillader man sig at stille følgende

Forslag.

I. Fra Udvalget:

Amtmanden anmodes om at paase, at Næs Sogn inden en passende Tid efter Fuldførelsen af Vejanlægget Fuglefjord—Gøte—Solmundefjord opfører et Broanlæg i Solmundefjord i Overensstemmelse med Ingeniør Johansens Plan, saaledes som den er begrænset af Ingeniør Jacobsen.

II. Fra Mindretallet:

Lagtinget bevilger af økonomisk Fond et Beløb af 1000 Kr. til Broanlægget, at udbetale med 500 Kr. naar Broanlægget er fuldført og med 500 Kr. i økonomisk Fonds følgende Regnskabsaar.

III. Fra Flertallet:

Fra økonomisk Fond ydes til Næs Sogns Kommune til Anlæg af en Landingsbro i Solmundefjord 547 Kr., naar Broen er fuldført og godkendt.

Budgetudvalget, den 10. September 1923.

O. Effersee. Poul Joensen. J. M. Matras. Edw. Mortensen,
Fmd.

A. Samuelsen. Th. M. Strøm. G. Winther.

Betænkning

fra

Budgetudvalget (Sag Nr. 139—1923).

Til undertegnede Udvalg er henvist Beretning fra det særlige Udvalg, som blev nedsat i sidste Lagtingssamling med Hensyn til Amtskommunens økonomiske Forhold.

Idet man henviser til denne Beretning, og giver Udvalgets Bestræbelser for at tilvejebringe Besparelser sin Tilslutning, skal man bemærke følgende:

Det er ikke Meningen her at udøve nogen almindelig Kritik med Hensyn til Lagtingets hidtidige økonomiske Dispositioner eller at fremsætte Forslag til Ændring i tagne Bestutninger, der ikke nu kan ændres. Fejl, der maatte være begaaede, og som ikke kan ændres, skal derfor ikke omtales her.

Hovedsagen er, at Lagtinget i sine fremtidige Dispositioner med Hensyn til Sager af økonomisk Betydning, optræder med Forsigtighed, med fuld Hensyntagen til Amtskommunens ugunstige finansielle Stilling for nærværende Tid, og med Forstaaelse af, at Udgifterne ikke maa overstige Indtægterne, samt at Befolkningens økonomiske Evne maa paaregnes at ville blive meget ujævn til forskellige Tider, som Følge af vore Næringsvejes (særlig Fiskeriets) Usikkerhed.

Det er vanskeligt i en Udvalgsbetænkning, særlig paa nærværende Tidspunkt, da Tingmedlemmerne er stærkt optaget af forskelligt andet vigtigt Tingarbejde, at paavise i Enkeltheder, hvor og hvad der kan spares. — Vi skal imidlertid nedenfor gøre nogle Forsøg i saa Henseende.

1. Vedr. økonomisk Fond. Det er magtpaaliggende, at Erstatning for Skade ved Grindfangst holdes indenfor rette Grænser, overensstemmende med Grindereglementet og Lagtingets Vedtagelser herom. Det bør kræves, at det foreligger fuldt oplyst, at Skaden hidrører fra selve Fangsten, og der bør kun ydes Erstatning for „Mandskade og Beskadigelse af Baad og Redskaber“. Hvad Mandskaden angaar, bør dennes Aarsag, Beskaffenhed og Følger oplyses.

2. Kirkekassernes økonomiske Tilstand vil kunne forbedres ved, at Forslag til Lov om Kirkernes Styrelse, der for Tiden behandls i Lagtinget, gennemføres.

3. Udgifterne til Lagtinget bør søges nedbragt. Samlingernes Varighed bør afkortes. Hertil vilde det kunne bidrage noget, hvis de dertil egnede Sager bliver afgjort straks ved Beslutning til Protokollen. Sager, som indkommer efter 14 Dage fra en ordinær Samlings Begyndelse, bør kun antages i paatrængende Tilfælde. I Forretningsordenen bør bestemmes, at Udvalg altid skal konstitueres inden Udløbet af en passende kort Frist. Det vil vist ogsaa være rigtigt, at ethvert Udvalg vælger en Sekretær, som noterer, naar Udvalget holder Møde m. m. Udvalgsarbejdet bør fordeles, og bl. a. ordnes saaledes, at Udvalgsordførerne tages fra begge (alle) Partier i Tinget. Lagtingsmedlemmernes Rejseudgifter bør søges holdt saa lave som rimeligt og naturligt. Medlemmerne bør, saa vidt muligt, benytte de faste Rejseruter eller forfaldende billig Lejlighed. Regningerne specificeres. Medlemmernes Dagpenge bør allerede i Aar beregnes som fastsat i den nye Lagtingslov (12 Kr. pr. Dag og efter 6 Ugers Forløb 6 Kr. pr. Dag). Udvalgsbetænkninger bør behandles som foreslaet af det særlige Udvalg. Betænkninger i mindre betydende Sager maa kunne affattes kortere end nu, og Trykningsomkostningerne vil kunne formindskes derved, at man lægger Vægt paa at behandle flere Sager af en vis Art (f. Eks. forskellige Andragender vedr. økonomisk Fond) i samme Betænkning. Nedsættelsen af særlige Udvalg mellem Tingsamlingerne bør begrænses.

Udvalgets Opmærksomhed er henledet paa, at Redaktion og Korrekturlæsning af Lagtingslidende for 1921 har kostet c. 1000 Kr. Udvalget mener, at denne Udgift maa kunne nedbringes, men stiller ikke Forslag i saa Henseende.

Inden 1879 foregik Kundgørelsen af Lagtingets Regnskaber formentlig ved Læsning paa Kirkestævne. Siden har Ekstrakter af disse været bekendtgjort i Amtstidenden.

For at indvinde Besparelser, foreslaar Udvalget nedenfor angivne Reduktioner i Priserne og Omfanget af Ekstrakterne.

Kundgørelserne bør ske snarest, og meget tidligere end nu er Tilfældet.

Forslag.

1. Udgifterne ved Lagtinget og Amtskommunens Administration i det hele taget bør søges nedbragt.
2. Lagtingsdæterne for indeværende Samling beregnes efter den nye Lagtingslov.
3. Alle Udvalgsbetænkninger afleveres af Ordføreren til Tingets Sekretærer, som sørger for at faa dem trykt eller, hvis dette er umuligt uhensigtsmæssigt, maskinskrevet.
4. Formanden anmodes om at foranstalte, at Sagreferatet affettes saa kortfattet som forenligt med Hensynet til, at det bør indeholde de fornødne Oplysninger om Tingets Virksomhed, samt at Arbejdet med Sagreferatets Fremstilling udføres billigt.
5. a. Regnskaberne for Grindegarnet i Vestmanhavn, Fonden for forulykkedes efterladte, Fonden til Anskaffelse af nyttige Skolebøger, Engelsteds Legat, Forsikringsforeningen for Skolebygninger og Lærernes Pensionsfond bringes til offentlig Kundskab ved Optagelse af et saa kortfattet Uddrag som muligt i Amtstidenden for en Betaling af 10 Øre pr. Petitionje.

- b. De øvrige Lagtingsregnskaber bekendtgøres i korte Uddrag i Amtstidenden for en Betaling af 20 Øre pr. Petitlinje.
- c. Kommuneregnskaberne bekendtgøres i Amtstidenden i sammen-
draget tabellarisk Form, som f. Eks. i „Dimmalætting“ 1910, Nr. 44.
- d. Den til Bekendtgørelserne, som omhandles i a—c, anvendte Sats,
benyttes til Trykning af Sagreferatet, og for denne Del betales
50 Kr. pr. Ark.

Budgetudvalget, den 12. August.

<i>O. Effersøe.</i>	<i>Poul Joensen.</i>	<i>J. M. Matras.</i>	<i>Edw. Mortensen,</i> Fmd.
<i>A. Samuelsen.</i>	<i>Th. M. Strøm.</i>	<i>G. Winther.</i>	

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 154—1923 (Lagtingsloven).

Udvalget, der har haft nærværende Sag til Behandling, har allerede i det første afholdte Møde delt sig i et Mindretal og et Flertal. Der er siden ikke opnaaet Enighed om noget Punkt selve Sagen vedrørende.

Flertallet (Mortensen, Patursson og Rasmussen) tillader sig derfor her at fremsætte sine Motiver med tilhørende Forslag og forventer, at Mindretallet (Effersøe og A. Samuelson) vil fremsætte sine.

Flertallets Motiver.

I den ordinære Samling 1922 blev Sagen angaaende Lagtingsloven sidst behandlet i Lagtinget; men den havde været for Tinget adskillige Gange tidligere. I 1918 fremsatte Selvstyrepartiet et Forslag (se Lagtingstidende for 1918 Pag. 60—63). Dette Forslag blev vedtaget af Lagtinget, men blev ikke gennemført af Regering og Riksdag. De følgende Aar fastholdt Lagtinget sit Forslag; men det vandt fremdeles ikke Regeringens eller Rigsdagens Bifald.

I 1921 forelaa der en Skrivelse fra Regeringen med et Udkast til Forslag til Lagtingslov, der dog ikke som Helhed vandt Lagtingets Bifald. Samme Aar lykkedes det imidlertid for Sambandspartiet, Lagtingets Mindretal, ved Hjælp af Amtmandens Stemme at faa gennemført et Forslag til Lagtingslov (se Lagtingstidende for 1921, Pag. 191—194 samt Bilag 12); men heller ikke dette Forslag blev ophøjet til Lov — af hvilken Grund er os ikke ganske bekendt.

I 1922 blev endelig et Forslag til Lagtingslov gennemført i Lagtinget (se Lagtingstidende for 1922, Pag. 114—116, samt Bilag 25). Med Hensyn til Gennemførelse af dette Forslag, skal Flertallet til Belysning af den foreliggende Situation minde om, at det var Lagtingsmand Oliver Effersøe,

der dette Aar bragte Lagtingslovs-Forslaget ind for Lagtinget. Da dette ikke fra Selvstyrepartiets Ordfører ved 1. Behandling blev modtaget med den tilstrækkelige Velvilje, lod Effersøe sit Forslag ligge, uden at søge det bragt videre. Sagen blev imidlertid genrejst i et angaaende Skatteoven nedsat Udvalg, og ved velvillig Forhandling mellem de to Partier i Udvalget opnaaedes Enighed, og et anseligt Flertal af Tingets Medlemmer stemte for det af begge Partier i Udvalget udarbejdede Forslag. Selvstyrepartiet strakte sig under Forhandlingerne saa langt, som det var muligt, uden at træde udenfor Partiets Program, ja, det strakte sig saa langt, at nogle Medlemmer blev betænkelige og undlod at stemme for Loven, idet de mundtlig motiverede deres Stilling.

Regering og Rigsdag har nu gennemført Lagtingsloven paa Grundlag af det i Lagtinget 1922 vedtagne Forslag, men dog har man i Rigsdagen forinden ændret Forslaget saa meget, at Flertallet maa udtrykke sin dybe Beklagelse herover. Efter Flertallets Opfattelse er Lagtingsloven gennemført i en Skikkelse, der paa væsentlige Punkter afviger fra det af Lagtinget enstemmigt vedtagne Forslag. At dette er sket i Forstaaelse med Rigsdagsmændene for Færøerne, véd vi; men af Rigsdagstidende fremgaar, at et af Rigsdagens betydeligste Partier gennem sin Ordfører fraraadede at fravige Lagtingets Forslag, da denne Fremgangsmaade senere vil vise sig at blive Kilde til nye Uenigheder.

Flertallet agter i sin Indstilling at protestere imod, at Lov Nr. 124 af 28. Marts 1923 bringes i Anvendelse paa Færøerne, da den ikke engang er i Overensstemmelse med det af selve Lagtinget vedtagne Forslag; og endvidere agter Flertallet nu at henholde sig til det i 1918 vedtagne Forslag, hvorom alle Partiets Medlemmer dengang var enige, og er det fremdeles.

Rigsdagsmændene for Færøerne, der for Tiden begge tilhører Sambandspartiet, og er imod Lagtingets Flertal, kan i Partisager i Almindelighed ikke forudsættes at virke for Lagtingets Vedtagelser; men i Vedtagelser, hvorom begge Partier er enige, maa man forudsætte absolut Loyalitet.

Det, der i nærværende Sag er hændt, viser dog, at saadanne Forudsætninger let kan bryde, idet modsatte Partier kan se ganske forskelligt paa, hvad der bør betragtes som væsentligt eller ikke i Sager af partipolitisk Karakter. Hvad man fra den ene Side holder fast ved som meget væsentligt og politisk betydningsfuldt, anses maaske fra den anden Side kun som uvæsentlige Bagateller.

Rigsdagsmændene for Færøerne, der jo begge er Medlemmer af det nuværende Lagting, var i afvigte ordinære Samling fuldt ud enige med Flertallet, og Effersøe var endda Ordfører i Sagen. Dog har de fraveget deres Stilling i Punkter, som af Flertallet dengang ansaas for betydningsfulde, og hvorom de ikke kunde være uvidende, at Modpartiet lagde betydelig Vægt paa.

Flertallet maa derfor have Grund til at udtale sin stærkeste Misbilligelse over, at de nævnte Rigsdagsmænd for Færøerne har fraveget det Standpunkt, som de tog i Lagtingssamlingen 1922, og det Forslag til Lagtingslov, som de stemte for, sammen med Størstedelen af Tingets Medlemmer; men herom skal man dog ikke fremsætte noget Forslag.

Undertegnede Mindretal (Effersøe og A. Samuelson) skal, idet vi forudskikker den Bemærkning, at vi paa Grund af denne Sags Beskaffenhed og store Betydning, finder os foranlediget til at give en udførlig Fremstilling, anføre følgende:

I Lagtingets ordinære Samling 1921 vedtog Tinget et Forslag til

Ændringer i Lagtingsloven (Lagtingstidenden Side 191—194 og Bilag 12). Regeringen forelagde i Overensstemmelse hermed i Landstinget et Forslag til en ny Lagtingslov, som imidlertid ikke blev gennemført i Rigsdagssamlingen 1921—22.

I Lagtingets ordinære Samling 1922 fremsatte undertegnede Effersøe et Forslag i Tinget om at optage til Overvejelse, inden Sagen paany kom for i Rigsdagen, visse begrænsede Dele af Regeringens Lovforslag (Tidenden Side 113, jfr. Side 114—116 og Bilag 25). Hensigten hermed var udelukkende at gøre et Forsøg paa at skabe større Enighed angaaende enkelte Punkter i Loven, og navnlig med Hensyn til Bestemmelsen om Tingets Stilling som medvirkende Faktor ved Lovgivningsarbejdet, jfr. § 11 i Lagtingslov af 15. April 1854. Herved haabede man at faa tilvejebragt forsonligere Forhold indenfor Tinget til Gavn for dets hele Virksomhed. Fremsættelsen var derimod ikke foranlediget af nogen Vanskelighed ved at faa Regeringens og Lagtingets Lovforslag vedtaget i Rigsdagen, thi en Vedtagelse i Samlingen 1922—23 var sikker nok.

Som Følge af, at Selvstyrepartiets Ordfører, Hr. R. Rasmussen, i Lagtinget indtog en meget afvisende Holdning, tog Forslagsstilleren imidlertid sit Forslag tilbage ved Sagens 1. Behandling, og Sagen kom ikke i Udvalg.

Allerede ved den nævnte Behandling, fremkom der Udtalelser fra Medlemmer af Selvstyrepartiet, som bestemt lydede paa, at der indenfor dette Parti fandtes forhandlingsvenlige Elementer, og dette gav sig ogsaa senere Udslag i, at der af Selvstyremedlemmer indenfor det af Tinget nedsatte Udvalg med Hensyn til visse Skatteforhold fremsattes Tilbud om at forhandle om det fornævnte Forslag angaaende Lagtingsloven. Forhandling kom i Stand, og Udvalget, som bestod af Guttusen, Mortensen og Patursson af Selvstyrepartiet samt Effersøe og A. Samuelson af Sambandspartiet, afgav fuldt enigt en Betænkning, indeholdende under Punkt I Forslag til visse Ændringer i Regeringens Forslag til Lagtingslov, samt under Punkt II Forslag til Ordning med Hensyn til Forhandlingsmaaden mellem Lagtinget og Regeringen, hvilken Ordning ikke egnede sig til og heller ikke var bestemt til at optages i Lagtingsloven.

Kernepunktet i Forslaget angaaende Ændringer i Lagtingsloven var en ny Affattelse af den gældende Lovs § 11 (ny Lovs § 17), hvorved Sambandspartiets Udvalgsmedlemmer gav efter for saa vidt, at man samtykte i, at Lagtingets Ret som raadgivende i Lovgivningssager, saa vidt muligt, skulde være udtalt og nærmere bestemt i selve Lagtingsloven; hvilket man ikke tidligere havde villet gaa ind paa, medens Udvalgsmedlemmerne af Selvstyrepartiet frafaldt deres Krav paa, at Lagtinget skulde være lovgivende eller have Ret til at hindre, at noget Lovforslag vedrørende Færøerne blev gennemført til Lov uden Lagtingets Samtykke. Samtidig enedes man indenfor Udvalget om nogle mindre væsentlige Punkter, saasom: at Justitsministeren skulde have Adgang til Tinget, at alene Kongen skulde være berettiget til at udsætte Tingets Forhandlinger, samt at intet af Tingets Medlemmer, uden Tingets Samtykke, skulde kunne drages til Ansvar udenfor Tinget for sine Ytringer i Tinget.

At hele Udvalgets Mening var den, at Lagtinget, ligesom hidtil, kun skulde være raadgivende i Lovgivningssager, fremgaar uomtvistelig baade af Forslag og Motivering i Betænkningen. Dette er i Udvalgets Forslag til § 17, 2. og 3. Stk., udtrykt saaledes:

„Forslag til Love, der udelukkende vedrøre Færøerne, skal forelægges Lagtinget til Betænkning, forinden de ophøjes til Lov.

løvrigt skal Færøerne vedkommende Love som Regel forelægges Lagtinget til Betænkning, forinden de sættes i Kraft paa Øerne. Har dette ikke fundet Sted, skal Loven snarest muligt tilstilles Lagtinget, der da kan fremkomme med de Udtalelser og Forslag, som Loven maatte give Anledning til."

Hr. Paturssons Tilslutning til Forslag og Motivering var forbavsende, da han før, tidlig og silde, havde hævdet og agiteret med, at Lagtinget skulde have hele Raadigheden over Færøernes Lovgivning, skulde have lovgivende Myndighed. Imidlertid var hans herfra fuldstændig afvigende Stilling tydeligt udtrykt i Betænkningen. Man maatte derhos gaa ud fra, at Selvstyrepartiets Udvalgsmedlemmer havde betydelig, om end ikke fuldstændig, Tilslutning fra deres Partifæller i Tinget, hvilket ogsaa senere blev lagt for Dagen ved Afstemningen i Tinget.

Imidlertid rejste, efter at Betænkningen var afgivet den 23. September f. A., et af Udvalgets Medlemmer, Hr. Edw. Mortensen, bort i nogle Dage, og under hans Fraværelse, samt, efter hvad der er os bekendt, uden hans Vidende, fremsatte hans 2 Partifæller i Udvalget (Guttesen og Patursson) et Ændringsforslag til forannævnte Punkt II om at indsætte i Stedet for Stykket:

"Hvis Lagtingets Indstilling enten slet ikke eller kun til Dels er imødekommet, skal Grunden hertil opgives."

følgende:

"Mener Regeringen ikke helt eller delvis at kunne imødekomme Lagtingets Indstilling, skal, med Sagens Tilbagesendelse til Lagtinget, Grunden hertil opgives."

Ændringsforslaget blev fremsat i Tinget den 2. Oktober f. A. og vedtaget af samme den 4. s. M. med Selvstyrepartiets Stemmer mod Sambandspartiets.

De nævnte Forslag er ikke til at tage Fejl af. — Det første udsiger, at Regeringen skal give Lagtinget Besked om sine Grunde til at ændre Lagtingets Forslag, og har til Formaal at skabe fuld Forstaaelse mellem Regeringen og Lagtinget. — Det andet udtrykker derimod, at Regeringen, for saa vidt den hverken helt eller delvis vil gaa ind paa et Lagtingsforslag, skal sende vedkommende Sag tilbage til Lagtinget, og ikke fremme den. Samtidig skal Regeringen være pligtig til at opgive for Lagtinget Grunden til, at den ikke i alt Fald for en Del („delvis") har tiltraadt Lagtingets Forslag. Men har Regeringen blot tiltraadt en Del af Forslaget („delvis" imødekommet det), saa er Sagen i Orden, og Regeringen behøver hverken at sende Sagen tilbage eller at give Lagtinget nogen Forklaring. — Dette lød nok forbavsende, men dog ikke mere forbavsende, end at Lagtingsmand J. Patursson, denne mangeaarige Forkæmper for Lagtingets Ret til Lovgivningsmyndighed, lige i Forvejen var gaaet ind paa, at Lagtinget kun skulde være raadgivende i Lovgivningssager. I alt Fald var Forslaget ikke til at misforstaa.

Senere, nemlig i indeværende Lagtingssamling, har vi vel bragt i Erfaring ved Udtalelser, bl. a. fra Hr. Patursson, at Meningen med Ændringsforslaget netop var den modsatte af, hvad dets Ordlyd udtrykte, nemlig, at Regeringen skulde tilbagesende et Lagtingsforslag, blot den nægtede at godkende dets mindste Enkelthed, men dette kunde Regering og Rigsdag ikke vide.

De nye Oplysninger aabenbarer, at Udvalgsmedlemmerne Guttessen og Patursson umiddelbart efter, at de havde indtaget det Standpunkt, at Lagtinget kun skulde være raadgivende i Lovgivningssager, og var blevet enige med de øvrige Medlemmer af Udvalget herom, søgte at gennemføre i Lagtinget et herfra fuldstændig afvigende Forslag. De aabenbarer tillige, at de yderliggaaende Elementer indenfor Selvstyrepartiet, som var i Forgrunden ved Sagens 1. Behandling (jfr. foran), havde faaet Overtaget ved Hr. Edw. Mortensens Fraværelse, og at Hr. Patursson, hvis Stilling i Udvalget havde vakt Forhavselse, straks havde benyttet Lejligheden til at slutte sig til de yderliggaaende, blandt hvilke han utvivlsomt havde hørt hjemme hele Tiden. Det er utvivlsomt, at man her staar foran et af hans politiske Kup. Dette mislykkedes straks, fordi han ikke forstod at affatte det ommeldte Ændringsforslag rigtigt. Det, der nu foretages af Selvstyrepartiet, staar i nøjeste Forbindelse med Kuppet af 1922 og er en Fortsættelse af dette. Der er aldeles ingen virkelig Sammenbæng mellem nærværende Udvalgsflertals Forslag og Resultatet af Forhandlingerne i Rigsdagen angaaende Lagtingsloven.

Lagtingets Beslutning med Hensyn Lovforslaget gik ud paa at foreslaa det Forslag til en ny Lagtingslov, som Justitsministeren havde fremsat i Rigsdagssamlingen 1921—22, ændret paa 10 forskellige Punkter.

Af disse blev 2 udeladt i den af begge Rigsdagens Ting endelig vedtagne og derefter af Kongen stadfæstede Lagtingslov. De var saalydende:

1. Til § 1. Til Stykke 3 føjes: „Justitsministeren har ligeledes Adgang til Lagtinget samt til at tage Del i dets Forhandlinger.“

2. Til § 20. Stykke 2 affattes saaledes:

„For sine Ytringer i Lagtinget kan intet af dets Medlemmer uden Tingets Samtykke drages til Ansvar udenfor samme.“

To af de andre Punkter blev i noget ændret Form optaget i Loven, nemlig:

3. Lagtinget havde foreslaaet § 16 affattet saaledes, at Tingets Formand skulde sammenkalde Tinget til overordentlige Samlinger, naar Betingelserne herfor var til Stede (3: Krav om Sammenkaldelse fra Amtmanden eller mindst Halvdelen af Tingets Medlemmer).

Dette blev ændret til, at Amtmanden skulde besørge Sammenkaldelsen af Tinget til overordentlige Samlinger.

4. Lagtinget havde foreslaaet, at § 17, Stykke 2, skulde affattes saaledes:

„Forslag til Love, der udelukkende vedrører Færøerne, skal forelægges Lagtinget til Betænkning, forinden de ophøjes til Lov.“

Heri blev efter Ordet „skal“ tilføjet: „for saa vidt det er muligt“.

De øvrige 6 Punkter blev derimod uændrede optaget i Lagtingsloven.

Det maatte ved Sagens Indsendelse til Regeringen være tydeligt for samtlige Lagtingsmedlemmer, at det kunde blive nødvendigt at indføre en eller anden Ændring i Tingets Forslag, enten fordi der i noget af Forslagene maatte være indløbet Fejl i Affattelsen, som Tinget maatte have overset, eller ogsaa, fordi Lovgivningsmyndighederne ikke vilde godkende Berettigelsen af et eller andet Forslag, og intet berettigede til at antage, at de Medlemmer, som havde stemt for Sagen i Lagtinget, havde gjort deres Stilling til denne afhængig af, at Forslaget blev godkendt aldeles uændret af Regering og Rigsdag. Der forelaa heller ikke nogen som helst Aftale mellem Udvalgets Flertal eller andre og de to Rigsdagsmænd for Færøerne, der ndgjorde Udvalgets Mindretal, om, at Rigsdagsmændene skulde være bundet til ikke at samtykke i nogen Ændring i de af Lagtinget i 1922 vedtagne 10 Punkter. Dette sidste var allerede selvfølgelig i Betragtning af,

at Rigsdagsmændene i Henhold til Grundlovens § 60 alene er bundet ved deres Overbevisning, og at det ikke paa Forhaand kunde være udelukket, at de senere kunde blive overbevist om, at en Ændring i eller Frafalden af de 10 Punkter var rigtig.

Rigsdagsmændene søgte loyalt at fremme alle Punkter i Lagtingets Forslag, men Forhandlingerne i Rigsdagen formede sig imidlertid saaledes, at de fandt sig foranlediget til at tiltræde de omhandlede 4 Ændringer i de af Lagtinget i 1922 vedtagne foran ommeldte Indstillingspunkter. Grundene til denne vor Holdning var følgende:

Den ny Lagtingslov frembyder saa betydelige Fremskridt i Forhold til den hidtilværende, at det vilde være uforsvarligt at lade Sagen strande af Hensyn til Modstanden overfor de omhandlede 4 Punkter. Vi skal bl. a. nævne, at den ny Lov indeholder Bestemmelser om, at Lagtinget skal være en folkevalgt Forsamling, samt om en bedre Valgordning.

Med Hensyn til de enkelte Rettelser i Lagtingets Forslag, blev af Justitsministeren gjort gældende:

Til Punkt 1. Lagtinget behandler ogsaa Sager, der sorterer under andre Ministre end Justitsministeren. Det ses som Følge heraf ikke at være fistrækkelig begrundet at give Justitsministeren en Særstilling paa dette Omraade, saa meget mere, som Tilføjelsen ikke kan antages at ville faa praktisk Betydning.

Til Punkt 2. At den nævnte Undtagelsesstilling, som ikke kan anses for nødvendig, er for vidtgaende.

Til Punkt 3. Man maa forudsætte, at Lagtinget i Reglen bliver sammenkaldt af Hensyn til et magtpaaliggende Anliggende, som haster. Det vil da være hensigtsmæssigt at overlade Ekspeditionen af Sammenkaldelsen til Amtmanden, som bor og har Kontor paa et centralt Sted (Thorshavn), i Stedet for til Lagtingets Formand, som kan bo afsides, og efter Omstændighederne paa et Sted, som ikke har Forbindelse ved Telegraf eller Telefon med Lagtingets Sæde, Thorshavn.

Til Punkt 4. Tilføjelsen af Ordene „for saa vidt det er muligt“, paakrævedes af Hensyn til, at det tidligere er indtruffet, at det havde været nødvendigt at give en bestemt Lov for Færøerne særskilt, paa et Tidspunkt, da det var umuligt at tilvejebringe Lagtingets Betænkning.

Vi skal om de anførte Punkter yderligere anføre følgende:

Punkterne 1 og 3 er aldeles uvæsentlige. Der kan lægges mere Vægt paa Punkt 2, men dette Punkt, hvis Hensigtsmæssighed er ret omtvistelig, kan ikke med Føje tillægges større Betydning. Hvad Punkt 4 angaar, vil man se af Udvalgsbetænkningen, at den i Loven foretagne Rettelse netop har givet den omhandlede Bestemmelse (§ 17, Stykke 2) det Indhold, som Betænkningen tilsigter, nemlig, at Forslag til særlige Love for Færøerne ikke behøver at forelægges for Lagtinget, naar Forelæggelsen ikke har været mulig. I Betænkningen bedder det nemlig (i Stykke 4), at Udvalget, for at sikre Lagtinget den størst mulige Indflydelse indenfor Lagtingslovens Rammer, har lagt Vægt paa, saa vidt muligt, at stadfæste den forhaandenværende Praksis, og det anføres udtrykkelig senere i Betænkningen (under Bemærkningerne til Forslag I, 7), at Love, som udelukkende gjaldt for Færøerne, i visse ekstraordinære Tilfælde er givet, uden at Lagtingets Betænkning har været indhentet angaaende Forslagene til disse Love. Betænkningen er ganske klar i denne Henseende, og man maa gaa ud fra, at Lagtinget har haft den samme Forstaaelse af Forslaget til den nye Lagtingslovs § 17, Stykke 2, som Udvalgsmedlemmerne.

Forskellen mellem Lagtinget og Lovgivningsmagten bliver da paa dette Punkt udelukkende, at Lagtinget ikke har anset det for nødvendigt udtrykkelig at sige i selve Loven, at der skal kunne gøres Und-

tagelse med Hensyn til Bestemmelsen om Forelæggelse for Lagtinget, naar Forelæggelsen ikke er mulig, medens Lovgivningsmagten har krævet, at Lovbestemmelsens hele Indhold skulde fremgaa af dens Ordlyd. — Det er ogsaa øjensynlig rigtigere, for at undgaa eventuel senere Tvist om Lovens Mening, at gøre Loven saa tydelig som muligt.

Vi forstaar meget vel, at de 3 folkevalgte Medlemmer af Lagtinget, som ikke i 1922 stemte for Forslaget angaaende Lagtingsloven, ikke er tilfreds med den nye Lagtingslov, men det fremgik af deres Afstemning den Gang, og der er ingen Anledning for dem til at fremføre en meget demonstrativ Protest nu imod Regering og Rigsdag. Om mulig endnu mindre Grund er der for de øvrige Lagtingsmedlemmer til at demonstrere, og vi skal navnlig fremhæve det meningsløse i, at de højtidelig protesterer som Følge af de forholdsvis meget lidt betydende Ændringer, som Lovgivningsmagten har foretaget i Lagtingets Forslag paa 3 Punkter (Punkterne 1—3 foran).

Der er ikke med Hensyn til Lagtingsloven foregaaet andet end det, som efter den forløbne Tids Praksis er sket i mange Tilfælde, nemlig at Lovgivningsmagten har foretaget enkelte Ændringer i Lagtingets Forslag til Lov, hvilken Praksis Lagtinget har godkendt i 1922 ved at fastslaa Tingets raadgivende Stilling. Som foran nævnt, har Lovgivningsmagten heller ikke ved sin Afgørelse angaaende Lagtingets Forslag vist Mangel paa Hensyntagen til Lagtingets Raad (Indstilling).

Det maa højlig beklages, hvis Udvalgets Flertalsforslag om en Demonstration bliver vedtaget af Tinget, ligesom vi ogsaa maa beklage, at Forslaget overhovedet er blevet stillet, thi det savner aldeles fornøden Anledning, og kan kun skade Lagtingets Anseelse.

Sager af den heromhandlede demonstrative Beskaffenhed med agitatorisk politisk Formaal, der indbringes aarlig i Tinget af Selvstyrepartiet, misbruger derhos Tingets i Forvejen meget stærkt optagne Tid, og hindrer dets øvrige nødvendige og nyttige Virksomhed.

Vi skal fremhæve det aldeles mærkværdige og urimelige, som indeholdes i Flertallets Forslag, Punkt II, om, at det af Lagtinget i 1918 vedtagne Forslag til Lagtingslov bliver ophøjet til Lov.

I 1918 (3: paa et Tidspunkt, da Selvstyrepartiet ved de stedfundne Lagtingsvalg havde opnaaet færre Stemmer end Sambandspartiet) vedtog Lagtinget, med Selvstyrepartiets af en uretfærdig Valgordning udgaaede Flertal i Tinget, og imod Sambandspartiets Stemmer, Forslag til en ny Lagtingslov, som den daværende radikal-socialdemokratiske Regering imidlertid ikke vilde fremme. Efter stedfundne Lagtingsvalg i 1920—21, vedtog Lagtinget derefter et fra foranførte ret væsentlig afvigende Forslag til en Lagtingslov, som af den daværende Regering blev forelagt for Rigsdagen. Inden Behandlingen af dette Forslag var tilendebragt i Rigsdagen, vedtog Lagtinget dernæst, som foran ommeldt, i 1922 et Forslag til nogle begrænsede Ændringer i det sidst ommeldte Lovforslag, og Lagtingets Ændringer blev, som ogsaa ommeldt foran, i det væsentlige optaget i den under 28. Marts d. A. stadfæstede Lagtingslov. — Nu foreslaar Flertallet, at den udkomne Lov skal sættes ud af Kraft, og at der skal gives en ny Lov, som er i skarp Uoverensstemmelse med det af Lagtinget i 1922 enstemmig med 18 Stemmer vedtagne Forslag.

Vi skal endelig fremhæve, at den paatænkte nye Lov vilde indeholde Bestemmelserne om den hidtidige uretfærdige Valgmaade, som Selvstyrepartiet skylder sin nuværende Magtstilling i Lagtinget, medens den i Aar udkomne Lov, som Flertallet foreslaar omstødt, har Regler om en forbedret Valgmaade, der tilsigter Retfærdighed ved Lagtingsvalg.

Lagtinget kan imidlertid ikke tiltræde et saadant Forslag, thi ved at

følge en saadan Fremgangsmaade, vilde Tinget — som det let ses af foranstaaende — kun opnaa at nedbryde sin egen Anseelse og Betydning.

I Henhold til foranførte, kan Mindretallet aldeles ikke tiltræde Flertallets Forslag, men maa betegne dette som ubegrundet og fordærveligt.

Forslag fra Flertallet.

I.

Lagtinget protesterer paa det kraftigste mod, at Regering og Rigsdag har vedtaget Lagtingsloven i væsentlig anden Form, end den af selve Lagtinget vedtagne.

II.

Lagtinget protesterer mod, at den i Rigsdagssamlingen 1922—23 vedtagne og 28. Marts 1923 stadfæstede Lagtingslov bringes i Anvendelse paa Færøerne, og indgaar dernæst til Regeringen med Andragende om, at det af Lagtinget i 1918 vedtagne Forslag til Lagtingslov (se Lagtingstidende for 1918, Side 60—63) bliver ophøjet til Lov.

Lagtinget, den 13. September 1923.

O. Effersøe.

Edw. Mortensen.

J. Patursson,
Formand,

R. Rasmussen,
Ordfører.

A. Samuelson.

Nevndarálit

frá

búnaðarnevndini

viðvíkjandi neytalógini og broytingar í rossalógini
og ravnalógini.

Hesi 2 fyrrnevndi lóguppskot vóru til viðgerðar á tingi í fjør, men vóru goymd til í ár; hitt 3. uppskotið (ravnalógin) er í ár innkomið til tingið eftir brævi frá búnaðardeild Føroya Bóndafelags.

Nevndin hevur biðið búnaðarráðgevarin, djóralæknin og nevnd búnaðardeild Føroya Bóndafelags nín hugsa hesi mál.

Í brævi dagseft 2. september hava búnaðarráðgevarin, djóralæknin og nakrar nevndarmenn í Føroya Bóndafelag gjørt búnaðarnevndini kunnugt, at tað nú er í verki at fáa í lag eitt sameint búnaðarfelag fyri Føroyar, men tessvegna, at heftar starv enn ikki er liðugt, verður tilrátt at støðga við at gera nakað við rossalógina og neytalógina til næsta ár, tá eitt almanna fýroyskt búnaðarfelag væntast at vera komið í lag.

Nevndin má halda tað vera spell, at hetlar tilætlaða sameinaða búnaðarfelag ikki enn er komið í lag, tí tað tykist eyðvitað, at meðan heftar felagið ikki er í komið, ber ógvuliga illa til at seta saman lógir, sum í so mongum lutum mugu vera grundaðar á eitt búnaðarfelag. Tess vegna heldur tí nevndin einki annað verða at gera altur í ár, enn at biða við at frentja neytalógina, rossalógina og ravnalógina, men skal tó tilráða tinginum at samtykkja at biðja um, tá tað fær ávarðing um, at áðurnevnda búnaðarfelag er í komið, senda tingstos tilfar í hesum málum til nevnda felag til at siga sína ætlan um.

Nevndin skal tilráða tinginum at samtykkja:

Betænkning.

Udvalget i Telefonsagen har fra Driftsbestyrer Jacobsen modtaget:

1. Skrivelse dateret 8. September d. A., hvori han anfører, at det har i flere Aar været meget paakrævet, at Linjen Vestmankhavn—Kvalvig—Ejde—Fuglefjord blev dubleret, og ifald der i Aar vedtages en større Udvidelse af Telefonnettet, vil fornævnte Linje blive yderligere belamret. Han foreslaar derfor, at denne Dublering samtidig tages med, og han beregner Omkostningerne hertil til 26000 Kr.

2. En Skrivelse, hvori Telefonudvalgets Opmærksomhed henledes paa, at man ved Opførelse af nye Huse paa Bygderne volder Telefonvæsenet Ulejlighed og Bekostning, idet Husene ofte, uden Nødvendighed, opføres lige under Telefonlinjen, hvorved denne saa maa flyttes. Han henstiller, om der ikke kan fremskaffes en Vedtægt, hvorefter det paalægges Forstanderskaberne, inden Byggetilladelse gives, at underrette Telefonvæsenet om Opførelse af Huse, der vil eller kan befrygtes at ville forårsage en Flytning af Telefonlinjen.

Ad 1. Udvalget har til den paatænkte Udvidelse af Telefonnettet foreslaa at optage et Laan paa 20000 Kr. og ansøge Statskassen om et tilsvarende Beløb, desuden vil Kabelforbindelsen Sandø—Hestø koste c. 30000 Kr.

Under de forhaandenværende Forhold, har Udvalget derfor ikke tilraade, at den foreslaaede Dublering bliver foretaget i Aar, men foreslaar, at den udsættes foreløbig. Derimod vilde man finde det ønskeligt, om der til næste Aar for Tinget kunde foreligge et tilnærmelsesvis nøjagtigt Op-gør over den Merindtægt, Telefonvæsenet har haft af de nylig foretagne Dubleringer af Linjer, og om denne staar i Forhold til den medgaaede Udgift.

Ad 2. Uden at kende nærmere til de Tilfælde, som Driftsbestyren omtaler i sin Skrivelse, kan Udvalget være enig i, at saadanne Tilfælde

saa vidt muligt bør undgaas. Bygningskommissionerne vil formentlig i Medfør af Anordning Nr. 84 af 16. Juni 1882 have Ret til ogsaa at tage Hensyn til Telefonvæsenets Interesser under deres Overvejelser med Hensyn til at give Byggetilladelse, og der er formentlig Anledning til at henlede Bygningskommissionernes Opmærksomhed derpaa.

Samtidig maa man dog bemærke, at man ikke er blind for, at den der ønsker at bygge, ikke altid er frit stillet, men er henvist til en bestemt Byggegrund, da han ikke kan opnaa nogen anden. I saadanne Tilfælde kan det være rigtigt og nødvendigt at flytte Telefonlinjen, men Spørgsmaalet kan saa under Forhandlingerne om Byggetilladelse overeejes, saaledes at man ikke paafører Telefonvæsenet Udgifter og Ulemper af Flytning, med mindre der er rimelig Grund dertil.

Forslag.

1. Tinget kan ikke foreløbig gaa med til at Linjen Vestmanhavn—Kvalvig—Ejde—Fuglefjord bliver dubleret.
2. Amtmanden anmodes om at henstille til Bygningskommissionerne paa Bygderne ved Behandlingen af Sager om Byggetilladelse, at have deres Opmærksomhed henvendt paa, at det paagældende Byggeforetagende ikke uden Nødvendighed medfører Flytning af nogen Telefonlinje, samt i Tilfælde af, at Flytning paakræves, i betimelig Tid at give Telefonvæsenet Underretning derom.

Telefonudvalget, den 10. September 1923.

Johan H. Poulsen.

R. Rasmussen.

Nyholm Debess.

O. Effersøe.

Johan Poulsen.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 156—1923 (Ulykkesforsikringsloven)

Sagen er indbragt for Tinget grundet paa, at Præmierne for Skibsfiskerne er sat betydeligt højere, end man fra Tingets Side havde regnet med, da man foreslog at sætte den nye Lov i Kraft her paa Øerne.

Tidligere var Præmierne 5 Kr. aarlig, og der blev ydet 2500 Kr. som Erstatning for Tab af Forsørger og 3600 Kr. i Tilfælde af fuldstændig Invaliditet. Disse Beløb blev ved den nye Lov forhøjet til henholdsvis 6000 og 12000 Kr., i enkelte Tilfælde 24000 Kr. Tinget regnede med, at Præmien vilde blive forhøjet i et lignende Forhold som Erstatningsbeløbene forhøjedes, til højst 15 Kr. aarlig. I Stedet for er den sat til 48 Kr. Dette har selvfølgelig fremkaldt en hel Del Misfornøjelse blandt de interesserede. Det bliver store Beløb, som paa denne Maade i Form af Præmie bliver at opkræve og det vil være en følelig Byrde, som vil kunne virke hæmmende særlig paa Øernes Hovednæringsvej, Fiskeriet.

Det er derfor naturligt, at Tinget oplager Sagen til fornyet Overvejelse. Under Tingsamlingen har Udvalget ikke kunnet fremskaffe de nødvendige Oplysninger, idet der bl. a. maa indhentes en Erklæring fra Forsikringsforbundet. Man skal derfor foreslaa, at det overlades Amtmanden og Værendvalget at forhandle med Forsikringsforbundet om eventuel Nedsættelse af Præmien og at overveje Sagen i Almindelighed.

De forskellige Agenter for Samfundet har opkrævet forskellige Præmier for samme Risiko. Der kræves efter Udvalgets Mening fastere Regler og en bedre Administration af Loven, hvilket Punkt Amtmanden og Udvalget bedes have Opmærksomheden henvendt paa. Der bør fremskalles Oplysninger om, hvorledes og efter hvilke Principper Præmierne er fastsat, samt statistiske Oplysninger om Forholdet mellem Dødsfald og Invaliditetstilfælde ved Fiskeridriften og en lignende Statistik med Hensyn til Fuglefangst og Fjældgang.

Forslag:

Det overlades til Amtmanden og Værendvalget at forsøge tilvejebragt Lempelser i Forsikringsvilknaarene for Ulykkesforsikringen paa Færøerne ved Forhandling med Forsikringsforbundet for danske Søfolk og Fiskere og at overveje Sagen i Almindelighed.

Lagtinget, den 8. September 1923.

Johan Poulsen.

J. H. Poulsen.

Edw. Mortensen.
Frm.

A. Samuelsen.

R. Rasmussen.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 163—1923.

Færø Amts Tuberkulosesygehus i Hoydal.

Undertegnede Udvalg, der af Lagtinget er nedsat til at behandle forskellige Forhold vedrørende Sanatoriet i Hoydal, tillader sig herved at fremføre følgende:

I en Redegørelse for Tiden fra Olaj 1922 til Olaj 1923, der er fremlagt for Tinget, underskrevet af 2 Medlemmer af Driftsudvalget, og overgivet undertegnede Udvalg, indeholdes de forskellige Beslutninger, som Driftsudvalget har behandlet. Betræffende de forskellige Vedtagelser, findes intet herimod at indvende, men Udvalget maa betone det uheldige i, at der findes Vedtagelser fra Samlingen 1922 (se Lagtingstidende for nævnte Aar, Bilag 20, Punkt A og B), der ikke, efter det foreliggende, kan ses at være blevet udført, endskønt Driftsudvalget under 9. Oktober 1922 har været enigt om at ekspedere disse Sager.

Grunden til denne Forsømmelse fra Driftsudvalgets Side, maa formentlig skyldes, at der indenfor samme ikke opnaaedes Enighed, eller ikke afgaves Stemmer nok til Besættelse af Formandsposten. Af den foreliggende Redegørelse synes at fremgaa, at de Sager, som under Driftsudvalgets forskellige Møder ikke ere blevne henviste til et eller andet Medlem af Udvalget til at udføre, er praktisk talt stillet i Bero.

Saaledes foranlediget, finder Udvalget Grund til at beklage, at en saadan Forsømmelse fra Driftsudvalgets Side foreligger, idet man fra Lagtingets Side altid vil og maa regne med, at Tingets Vedtagelser blive fulgte. Dernæst er der for Udvalget Anledning at fremføre, at da det selvfølgelig altid er Lagtingets Forudsætning, at de respektive Udvalg, der skal forestaa de forskellige Lagtingsarbejder imellem Samlingerne, vælger sig Formand, der i første Række har Ansvar overfor Udvalget, saa maa en saadan Undladen være at paatale, og maa Lagtinget igennem sine Vedtagelser gardere sig imod en Gentagelse af lignende Natur.

Vedrørende Spørgsmaalet om Lejemaal af Græsningsret til et Sanatorium tilhørende Areal i Hoydal, skal Udvalget kun henlede Opmærksomheden paa denne Sags Behandling i forrige Samling (se Lagtingstidende 1922, Bilag 20). Der kunde være Grunde, der talede for, at Lagtinget allerede nu vedtager at opsigte nævnte Lejemaal, men da Kontrakten af 7. November 1914 mellem Konsul V. Lützen og daværende Driftsudvalg — Opsigelsen vedrørende — er saaledes opsat, at den kun kan opsiges med 1 Aars Varsel til en 1. Maj, kan dette meget godt overlades til Driftsudvalget at foranledige udført, saa meget mere som der før en saadan eventuel Opsigelse finder Sted, bør føres en Konference med Maskinpasser D. Hoydal, om det ikke er rigtigst, Sanatoriet paa nærværende Tidspunkt selv disponerer over Arealet. I betægtende Fald kan der forhandles med Konsul V. Lützen om Forhøjelse af Lejen, der efter Udvalgets Skøn maa anses for at være alt for lav, idet den kun er 30 Kr. aarlig. Udvalget tillader sig derfor at fremsætte Forslag dette Punkt vedrørende under A.

Hvad dernæst angaar Spørgsmaalet om Assurering af det til Sanatoriumet hørende Inventar og Montering samt af Patienternes Effekter, skal Udvalget ogsaa her henvise til Betænkningen fra forrige Aar (se Lagtingstidende 1922, Bilag 20).

Der har adskillige Gange været fremført det ønskelige i, at der, af praktiske Grunde, ved hvert Regnskabsaars Afslutning foreligger en Inventarieliste, der ikke alene er en Fortegnelse over Sanatoriets Inventar og Montering og over Patienternes Effekter, men tillige angiver Værdien af disse Ting. Der har enkelte Gange været taget Beholdning paa Sanatoriet over her nævnte Artikler, men det har altid været mere eller mindre ufuldstændigt. Ifjor blev der imidlertid af Læge Jónsson og Regnskabstører J. Olsen vedlagt Regnskabet en fuldstændig Inventarieliste, men Værdiangivelse forefindes ikke. Endnu mangler der saaledes en med Angivelse af Værdi paaført Inventarieliste, samt Fortegnelse med Værdiangivelse over Patienternes Effekter. For at kunne opnaa en bestemt Ordning i her nævnte Retning fremsættes Forslag B.

Et Spørgsmaal, der igennem adskillige Lagtingssamlinger har været til Drøftelse, er Belysningsspørgsmaalet ved Sanatoriet.

I 1921 (se Lagtingstidende for samme Aar, Bilag 18, Punkt A, og løvrlgt Betænkningen) har daværende Udvalg behandlet Sagen, og bemyndiget Driftsudvalget til at foranledige det Sanatorium tilhørende Gasværk solgt. Ligeledes beskæftigede samme Udvalg sig med Spørgsmaalet om Elektrificering af Sanatoriet, og fremsatte Forslag herom i ovennævnte Bilag, Punkt E.

I 1922 forelaa intet nyt i Sagen, og Udvalget fandt da Anledning til at erindre herom (se Lagtingstidende for samme Aar, Bilag 20, Side 2).

Af vedlagte Redegørelse fremgaar, at Driftsudvalget under Møde 9. Oktober 1922 har behandlet her omtalte Spørgsmaal.

Vedrørende det Sanatorium tilhørende Gasværk, er der fra Ludvigsen & Hermansen i København, der i sin Tid har leveret Gasværket, men ikke, ifølge tidligere ført Forhandling, vil købe samme igen, til Amtet indkommet det Svar angaaende Muligheden for Køb af den nødvendige Olje, at denne nu kan erholdes, men Prisen er den dobbelte af hvad den var i 1914. — Dette Svar er behandlet paa et Udvalgmøde den 9. December forrige Aar. I den Anledning vedtog Driftsudvalget at stille Sagen i Bero, indtil der forelaa Oplysninger fra Maskinmesteren paa „Beskytteren“, der efter Amtmandens Henstilling var villig at foretage det nødvendige Eftersyn. I Redegørelsen findes ikke mere anført om Sagens videre Udvikling.

Angaaende det andet Spørgsmaal, om Muligheden for elektrisk Belysning ved Sanatoriet, vedtog Driftsudvalget paa Mødet den 9. Oktober f. A. at anmode Amtmanden om, ved Henvendelse til Thorshavns Byraad, at faa

oplyst, hvor meget en Ledning fra det kommunale Elektricitetsværk vil koste. Herom foreligger heller intet oplyst.

Da Udvalget mener, at Gennemførelsen af her omhandlede Spørgsmaal har ret stor Betydning for Sanatoriet, idet det eventuelt kan betyde Besparelse, og dernæst gør det langt lettere at faa den nødvendige Tjenestehjælp, finder man Anledning at foreslaa til Lagtingets Vedtagelse det under Punkt C fremsatte Forslag.

Som det vil erindres, blev der Olajdag 1921, efter forud indhentet Tilladelse, af Fru Annie Mortensen, Thorshavn, forestaaet en Sanatoriedag ved Salg af en Høstblomst.

Daværende Driftsudvalg, der gennem Amtet i Brev af 11. Juni 1921 fik Spørgsmaalet forelagt, gav Sagen sin Tilslutning, og paatog sig gerne at ville modtage de indvundne Penge, og efter Fru A. Mortensens Forslag at benytte disse til Anskaffelse af Tæpper og andre nødvendige Sager, der kunde komme Patienterne til Gode.

Ved at henvende sig til Amtet har Udvalget faaet alt Sagen vedrørende i Hænde, der vil kunne belyse det foreliggende.

Efter Fru A. Mortensens Opgør af 13. Oktober 1921, har den samlede Indtægt været Kr. 1978,68, medens Udgiften har andraget Kr. 273,00. Nettooverskudet er saaledes Kr. 1705,68. Desuden er der senere tilsendt Fru Mortensen Kr. 31,60, hvilket Beløb ligeledes er indkommet ved Olajblomst-Indsamlingen i 1921. Endvidere andrager indvundne Renter til 1. Juli 1922 Kr. 60,68, hvilket tilsammen udgør Kr. 1797,96. — Beløbet indestaar paa Kontrabog i Føroya Banki.

Naar man ser hen til det foreliggende smukke Resultat, der maa have kostet meget Arbejde for de mange, der har ofret baade Tid og Penge, er det formentlig paa sin Plads, at der fra Lagtingets Side vises Erkendtlighed og Paaskønnelse.

Da der imidlertid er hengaaet saa lang Tid, siden Indsamlingen fandt Sted, kunde man, set fra det Standpunkt, maaske undlade at foretage noget i ovennævnte Retning, men da der paa den anden Side endnu ikke er disponeret over de indvundne Midler, mener Udvalget, at Lagtinget alligevel bør fremsende den Tak, det her er skyldig til alle, som medvirkede, men først og fremmest til Fru Annie Mortensen, der ikke alene rejste Tanken, men ogsaa forestod Organiseringen af det hele, hvilket var et betydeligt og paaskønnelsesværdigt Arbejde.

Betræffende Disponering over disse Midler, vil det formentlig være naturligt og praktisk at holde Beløbet udenfor det egentlige Sanatorieregnskab. Driftsudvalget skal kunne have fuld Handlefrihed at bruge af disse Midler i den Udstrækning, som det anser tilraadeligt. Der kan selvfølgelig være noget der taler for kun at anvende Renten af disse Midler, og holde selve Kapitalen urørlig, men for det første har dette ikke været Meningen hos Vedkommende, der rejste Tanken, og dernæst maa Udvalget formene, at den aarlige Rente af før nævnte Beløb andrager kun en mindre Sum, hvorved man ikke vil blive i Stand til at opnaa det tilsigtede. Efter Fru Mortensens Forslag skal Pengene anvendes til Køb af Tæpper eller lignende, men her tør man vel forudsætte, at om et Driftsudvalg vilde benytte et Beløb i anden formaaletjenlig Retning, da vil dette altid kunne forhandle med Fru A. Mortensen om Spørgsmaalet. Her skal saaledes nævnes, at der ved Juletider i adskillige Aar har været afholdt Bortlodning eller foretaget Indsamling af Penge paa anden Maade. Det Beløb, der saaledes er indvundet, er blevet anvendt til Afholdelse af Juletræfest for Patienterne. Udvalget kunde derfor tænke sig, at man ogsaa ønskede at disponere i her nævnte Retning. At der i Forbindelse med Driftsudvalgets aarlige Beretning kommer til at

foreligge Opgørelse over her omhandlede Midler, finder Udvalget at være ønskeligt.

For at faa en bestemt Afgørelse dette Spørgsmaal vedrørende, fremsættes Forslag D.

Et andet Spørgsmaal, som siden 1919 har været til Lagtingens Behandling, er Reparation af Sanatoriets Sygestuer. Der blev i 1921 foretaget det første Forsøg i nævnte Retning, idet en af Sygestuerne da blev pappet og malet. Dette resulterede i, at Lagtinget i forrige Samling (se Lagtingsfidende for samme Aar, Punkt D og løvrigt Betænkningen) vedtog, at Driftsudvalget bemyndigedes til at foranledige 2 Sygestuer pappede og malede. Denne Vedtagelse er udført. I 1921 var Prisen for Reparation af en Sygestue Kr. 473,50, medens 2 Sygestuer af samme Størrelse i Aar ere blevne pappede og malede for c. Kr. 650,00. Af Udvalgsbetænkningen fra forrige Aar fremgaar, at man den Gang havde Kr. 9678,44 at disponere over til Reparationsarbejde, herunder Papning og Maling af Sygestuer. Naar man regner med, at der alt i alt i indeværende Regnskabsaar er medgaaet c. Kr. 1000,00 til forefaldende Reparationsarbejde, der kan komme ind under de Arbejder, man i sin Tid fra Statens og Lagtingets Side bevilgede Penge til, bliver der endnu c. Kr. 8500,00 tilbage.

Naar man ser hen til den store iøjnefaldende Forbedring, dette indvendige Malerarbejde forårsager, saa maa Udvalget, tiltrods for Lagtingets begrænsede økonomiske Ydeevne, alligevel tilraade, at der gives Driftsudvalget Myndighed til at foranledige, at nogle Sygestuer bliver pappede og malede i Lighed med de tidligere udførte, saa meget mere, som der, af de c. Kr. 8500,00, der endnu kan disponeres over, fra Statens Side er bevilget Halvdelen.

At man ikke angiver et bestemt Antal Stuer, skyldes den Omstændighed, at der erfaringsmæssig i Løbet af et Aar kun kan foretages saadanne store Reparationer i et ret begrænset Antal Sygestuer. Men selv om der skulde blive Lejlighed inden førstkommande Olaj til at faa f. Eks. 6 Stuer pappede og malede, saa vil Lagtingets Tilskud hertil, naar man lægger sidste Aars Pris til Grund, kun andrage c. Kr. 1000,00.

Ud fra disse Forudsætninger mener Udvalget at kunne fremsætte Forslag E.

Efter den foreliggende Beretning om Færø Amts Tuberkulosesygehus' Virksomhed i Regnskabsaaet fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922 fremgaar, at Aarets Driftsunderskud udgør 19098 Kr. 67 Øre imod 45383 Kr. 22 Øre i 1920—21, medens Underskudet i 1919—20 androg 66858 Kr. 05 Øre.

For indeværende Aars Vedkommende, maa man, efter at have indhentet Oplysninger herom, formentlig antage, at Driftsunderskudet ikke vil komme til at overstige 4000 Kr.

Man vil fra alle Sider føle Tilfredshed ved, at de under Verdenskrigen skabte Højkonjunkturer, nu synes at være nedadgaaende. Naar man saaledes, for at tage et Regnskabsaar, da alle Priser var paa Højdepunktet, 1919—20, til Forplejning brugte 50920 Kr. 53 Øre, til Vask & Rengøring 2445 Kr. 38 Øre, til Brændsel & Belysning 15379 Kr. 80 Øre, til Medicin 3281 Kr. 40 Øre, medens tilsvarende Poster i 1921—22 andrager henholdsvis 29213 Kr. 42 Øre, 1075 Kr. 02 Øre, 7785 Kr. 15 Øre og 1388 Kr. 88 Øre, kan man hurtig danne sig en Mening om hele dette Forhold, og bedre kunne forstaa det foreliggende Resultat. At man i det hele taget i 1920 er kommet saa højt op med Udgifterne, skyldes i stor Udstrækning den Omstændighed, at der, udover de almindelige Udgiftsposter har været anvendt store Summer til Vedligehold og Reparation af Bygninger, samt til Anskaffelse af Inventar.

Et andet Forhold, der har haft stor medvirkende Betydning, for at den økonomiske Situation ved Sanatoriet i saa høj Grad har forbedret sig,

er Lov Nr. 366 af 30. Juni 1919 om Statsstøtte til tuberkuløses Sygebehandling, der med visse Ændringer af Lagtinget blev vedtaget i 1920, og traadte i Kraft fra 1. Januar 1921. Efter denne Lov, hvorefter Patienternes Betaling forhøjes noget, yder Staten Tilskud i meget større Udstrækning end tidligere, saaledes at det betyder flere tudinde Kr. aarlig Merindtægt for Sanatoriet.

Man kan sige, at der for Lagtinget har været store ekstraordinære Udgifter at bestride, for at kunne holde Sanatoriedriften gaaende i de sidste Aar, men man maa ogsaa indrømme, at der fra Statens Side er vist Forstaaelse overfor disse Forhold, idet dennes ekstraordinære Tilskud har været ret store.

Da det nu imidlertid for indeværende Aar kan se ud til, at Driftsunderskudet kan holdes saa langt nede, som tidligere angivet, nemlig paa 4000 Kr., mener Udvalget, at Beløbet ikke er større, end at Lagtinget selv skal afholde denne Udgift, idet den Betrætningsmaade ret naturligt gør sig gældende, at man herfra efter bedste Evne maa støtte et saadant Foretagende, hvis Betydning i Bekæmpelsen mod Tuberkulosens Udbredelse paa vore Øer, maa siges at være særdeles stor og maaske uoverskuelig.

At man i sin Tid, da Underskudet var saa særdeles stort, vendte sig til Bevillingsmyndighederne om Opnaaelse af ekstraordinære Tilskud var ret naturligt, idet man da var vidende om, at Sanatorier nede i Danmark fik lignende Tilskud. Skulde man i Fremtiden komme til at staa overfor lignende unormale Forhold, der kunde komme til at have saadanne Følger, at Sanatoriet kom under økonomiske Vanskeligheder af lignende Natur, som det har været undergivet i her omhandlede Tidsrum, eller skulde Driftsunderskudet af andre Grunde igen blive saa stort, at man af forhaandenværende Midler nærede Betænkeligheder ved fuldt ud at overtage det, forudsætter Udvalget, at Lagtinget til den Tid igen indgaar til Bevillingsmyndighederne med Andragende om ekstraordinært Tilskud, og forventer Udvalget, at man ved saadan given Lejlighed altid vil finde Forstaaelse hos dem, der har den afgørende Bestemmelse i saa Henseende.

Som det vil være Lagtinget bekendt, fremsættes der i Skrivelse fra Justitsministeriet af 3. Marts 1921 den Betingelse, at naar der fra Tingets Side søges Tilskud af Statskassen til Dækning af Driftsunderskud ved Sanatoriet, skulde der først foregaa en Ændring i Ledelsen af samme, saaledes at denne overgaar til en Komite, bestaaende af Amtmanden, Amtslægen og 2 af Lagtinget valgte Medlemmer.

Denne Ændring blev i 1921 foretaget, dog saaledes, at der i Stedet for 2 blev valgt 3 Medlemmer af Lagtinget til sammen med Amtmanden og Amtslægen at forestaa Ledelsen af Sanatoriet i Høydal.

Da det, som tidligere fremsat, er Udvalgets Mening, at for indeværende Aar bør Driftsunderskudet ved Sanatoriet betales af Lagtingets Midler, er man fritstillet med Hensyn til de af Justitsministeriet i Brev af 3. Marts 1921 opsatte Betingelser. Udvalget vil dog ikke tilraade Lagtinget, for indeværende Tid at foretage en saadan Ændring, der udelukker Amtmand og Amtslæge i at kunne arbejde sammen med det af Lagtinget valgte Driftsudvalg for Sanatoriet.

Udvalget finder, efter saaledes at have behandlet dette Punkt, Anledning til at fremsætte Forslag F.

Vedrørende selve Spørgsmaalet om Dækning af Underskud ved Driften ved Færø Amts Tuberkulosesygehus i Høydal i indeværende Aar fremsættes Forslag G.

Undertegnede Effersøe tillader sig at bemærke følgende:

Nærværende Udvalgsbetænkning er nødvendig omfangsrig, hvorved Lagtingets Trykningsomkostninger forøges.

I Henhold til Lagtingets Vedtagelser i 1921 og 1922, er det i Virke-

ligheden en Bestyrelse (en administrerende Myndighed paa 5 Medlemmer (3 folkevalgte Lagtingsmænd samt Amtmanden og Fysikus), der skal lede Sanatoriets Drift imellem Tingsamlingerne, og alle disse 5 Medlemmer maa, hvert for sig, være ligestillet ved alle Beslutninger, ogsaa ved Valget af Formand. Hvis der ikke opnaas Stemmeflerhed ved Formandsvalg, maa Lodtrækning foretages.

Det kan ingenlunde erkendes, at Sanatoriets betydelige Driftunderskud for faa Aar siden udelukkende skyldtes de dyre Tider. Det beroede for en Del paa slet Økonomi.

Efter saaledes i foranstaaende at have behandlet de for Udvalget foreliggende nødvendige Spørgsmaal, tillader Udvalget sig at anbefale følgende Forslag til Lagtingets Vedtagelse:

Af Udvalget:

- A. Lagtinget bemyndiger Driftsudvalget til at forhandle om, eventuelt at opsigte Lejemaal af det Sanatorium tilhørende Areal mellem Høyvigsbro og Buanes, der ifølge Kontrakt af 7. November 1914 er udlejet til Konsul V. Lützen af Thorshavn.
- B. Driftsudvalget foranlediger, at der ved hvert Aarsregnskab foreligger en fuldstændig Inventarieliste med Værdiangivelse, samt at de Patienterne tilhørende Effekter opnoteres og værdsættes.
- C. Driftsudvalget bemyndiges til at forny sin Henvendelse til Thorshavns Byraad angaaende, hvor meget Anlæg og elektrisk Lysledning til Sanatoriumet vil koste.
- D. 1. Lagtinget udtaler sin Tak til Fru Annie Mortensen af Thorshavn for den af hende iværksatte og ledede Virksomhed med Hensyn til Salg af en Olaiblomst 1921 til Fordel for Sanatoriets Patienter.
2. Lagtinget bemyndiger Driftsudvalget at disponere over det indvundne Beløb saaledes at det hovedsaglig benyttes til Hygge og Opmuntring for Patienterne, og at foranledige at der aflægges særligt Regnskab for disse Midler samtidig med det egentlige Sanatorieregnskab.
- E. Driftsudvalget bemyndiges til at foranledige at det i Betænkningen under E omtalte Reparationsarbejde bliver udført.

Af Udvalget undtagen Effersøe:

- F. Der vælges et staaende Udvalg paa 3 Medlemmer til sammen med Amtmanden og Amtslægen at forestaa Ledelsen af Sanatoriumet.

Af et Mindretal (Effersøe):

- G. Lagtinget vælger 3 Medlemmer til sammen med Amtmanden og Amtslægen at forestaa Ledelsen af Tuberkulosesygehusets Drift til Olaf 1924.
- G. Af Amtsrepartitionsfonden bevilges indtil 4000 Kr. til Dækning af Driftsunderskudet ved Sanatoriumet i Høydal i Regnskabsaaret 1922—23.

Lagtinget, den 13. September 1923.

Nyholm Debess,
Formand.

S. P. úr Konoy.

Poul Joensen.

O. Effersøe.

P. Niclasen.
Med Forbehold.

Betænkning

i

Sag Nr. 161—1923 („Den døve Radio“).

Ved Skrivelse af 9. August 1923 har Overretssagfører J. H. O. Djurhuus anmodet Tinget om under en eller anden Form at behandle en Besværing over Telegrafbestyreren for Store Nordiske Telegrafselskabs Station i Thorshavn.

Besværingen er fremkommet som 4 Bladartikler i Bladet „Tingakrossur“, som Bestyreren har valgt ikke at svare paa.

Udvalget finder, der er Grund til at faa Sagen nærmere oplyst, men mener ikke, at Tinget uden videre kan foranstalte en Undersøgelse, da den mere naturligt kan foretages ad anden Vej, f. Eks. gennem Amtet.

Udvalget skal derfor foreslaa Tinget at vedtage:

Amtmanden anmodes om at foretage det, der maatte anses nødvendigt i foreliggende Sag.

Telefontudvalget, den 10. September 1923.

Johan H. Poulsen. *R. Rasmussen.* *Nyholm Debess.*

O. Effersøe. *Johan Poulsen.*

Betænkning

fra

det kommunale Udvalg angaaende Sundhedsvedtægter.

Udvalget har haft til Betænkning Sundhedsvedtægter for:

1. Fuglefjord,
2. Andefjord,
3. Funding,
4. Kunø, Mygledal og Husum,
5. Klaksvig,
6. Vaag og
7. Frodebø Sogn.

Ved at gennemgaa de forelagte Vedtægter, kan man i alt væsentligt tiltræde dem, og anbefale, at de bliver approberede.

I Vedtægten for Fuglefjord, Andefjord, Kunø, Mygledal og Husum Sogne samt Klaksvig Sogn er det foreslaaet, at alle Møddinger skal opføres af Sten og cementeres eller støbes af Beton saavel i Bunden som paa Siderne og forsynes med tætsluttende Laag.

Udvalget finder, at dette er et altfor vidtgaaende Krav at stille, men vil finde det tilstrækkeligt, naar Sundhedskommissionen kan paabyde saadant, og vil foreslaa, at de nævnte Vedtægter ændres derhen.

I de nævnte Vedtægter er tillige indført en §, som paalægger Sundhedskommissionen at føre Kontrol med, at der ikke forhandles forfalskede eller for Sundheden skadelige Næringsmidler. Udvalget stiller sig meget tvivlende med Hensyn til Nyttens af et saadant Paabud, og vil derfor foreslaa denne § fjernet.

Ligeledes stiller Udvalget sig meget tvivlende overfor Paabud om, at Kommunen skal opføre offentlige Nødtørftshuse, men man har dog ikke villet stillet Forslag om, at dette bliver ændret i de forskellige Vedtægter.

Vedtægterne for Vaag, Frodebø og Funding Sogne, har Udvalget ikke fundet Anledning til at gøre nogen Bemærkninger til, men foreslaar, at Tinget approberer dem.

De Vedtægter, der foreslaas ændrede, maa derimod sendes tilbage til de respektive Forstanderskaber, og man vil foreslaa, at Amtmanden meddele Approbation paa dem, naar den foreslaaede Ændring er foretaget.

Forslag fra Udvalget.

1. I § 6 i Forslag til Sundhedsvedtægt for Fuglefjord Sogn ændres næstsidste Stykke: „Alle Møddinger skal opføres . . .“ til: „Sundhedskommissionen kan paabyde, at Møddinger skal opføres . . .“.
§ 18 udgaar.
2. I Sundhedsvedtægterne for Andefjord, Klaksvig, Kunø, Mygledal og Husum Sogne foretaget de samme Ændringer som for Fuglefjords Vedkommende.
3. Amtmanden anmodes om at give Forstanderskaberne for ovennævnte Sogne Underretning om Lagtingets Vedtagelse, og at approbere de forskellige Vedtægter, naar Forstanderskaberne har gaaet ind paa de af Lagtinget vedtagne Ændringer.
4. Sundhedsvedtægterne for Funding, Vaag og Frodebø Sogne approberes af Tinget.

I det kommunale Udvalg, den 14. September 1923.

Johan H. Poulsen. *S. P. úr. Konoy.* *Joen Poulsen.*

Udvalgsbetænkning

Sag Nr. 201—1923 (Erstatning for Grindeskade).

Sysselmanden for Suderø Syssel ansøger i Skrivelse af 25. f. M., at der maa udbetales Andreas Johan Robert Nolsø af Tveraa Erstatning for, at han ved et Grindedrab i Vaag den 4. s. M. fik et Snitsaar i venstre Haand. Han kom samme Dag under Lægebehandling, og blev først anmeldt rask den 21. s. M., fra hvilken Dag han igen kom paa fuld Dagløn. — Ifølge foreliggende Politirapport maa det anses for fuldt oplyst, at Tilskadekomne fik Skaden i selve Grindedrabet.

Det angives, at Tilskadekomne ikke er Medlem af nogen Sygekasse. Udvalget anmoder Amtmanden om, at der fremtidig i lignende Sager skaffes oplyst, om vedkommende er Medlem af nogen Sygekasse eller er ulykkesforsikret, idet man mener, at Tinget bør ved Fastsættelse af Erstatningen tage Hensyn til disse Forhold.

Forøvrigt stiller Udvalget Forslag om, at et Beløb af 72 Kr. udbetales Tilskadekomne som Erstatning.

Forslag.

Til Andreas Johan Robert Nolsø af Tveraa udbetales af økonomisk Fond, mod fornøden Kylvffering, 72 Kr., som Erstatning for en ham overgaaet Skade ved Grindfangsten i Vaag i den 4. August d. A.

Budgetudvalget, den 14. September 1923.

O. Effersøe. P. Joensen. J. M. Matras. Edw. Mortensen,
Formand.

A. Samuelsen. Th. M. Strøm. G. Winther.
Ordfører.

Betænkning

i

Sag Nr. 197—1923 (Frågreiðing frá kvæðanevndini).

Til nærværende Udvalg er henvist „Frågreiðing frá kvæðanevndini“ med trykt Regnskab over Indtægter og Udgifter vedrørende Trykning m. m. af Kvadene. Der er vedlagt Regnskabet en Del Bilag. Ifølge Regnskabet er der en Gæld paa 959 Kr. 53 Øre.

Da Udvalget maa mene, at der ikke foreligger tilstrækkelig dokumenteret Redegørelse for, hvorledes de anviste Tilskud er anvendte, maa man foreslaa, at der til næste ordinære Tingsamling fremskaffes en saadan.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om yderligere Tilskud, skal Udvalget udtale, at man ikke mener i hvert Fald foreløbig at kunne foreslaa saadant, idet det fremgaar af Sagen, at der forefindes en Beholdning af c. 4600 Eksemplarer Hæfter, hvoraf der maa kunne sælges saa meget, at Gælden kan betales, og nye Hæfter eventuelt trykkes.

Forslag.

Kvæðanevndin anmodes om til næste Tingsamling at fremkomme med tilstrækkelig dokumenteret Redegørelse pr. Olajdag 1923 og pr. Olajdag 1924.

Budgetudvalget, den 14. September 1923.

<i>O. Effersøe.</i>	<i>P. Joensen.</i>	<i>J. M. Matras.</i>	<i>Edw. Mortensen,</i> Formand.
<i>A. Samuelsen.</i>	<i>Th. M. Strøm.</i>	<i>G. Winther,</i> Ordfører.	

Betænkning

i

Sag Nr. 173—1923 (Kortlægning af Gøte Bygd).

Til Budgetudvalget er fra Landboudvalget afgivet en Skrivelse fra Forstanderskabet for Gøte Sogns Kommune, hvori dette andrager om Tilskud fra Lagtinget til Kortlægning af Gøte Bygd.

Udvalget skal udtale, at man maa være enig med Forstanderskabet i, at der af Hensyn til, at der skabes faste Regler for fremtidig Bebyggelse og Regulering af de fleste Bygder paa Færøerne, tiltrænges Kortlægning af disse.

Imidlertid savner Tinget Midler til at yde Tilskud til Arbejder af ovennævnte Art, der maa anses for rent kommunale.

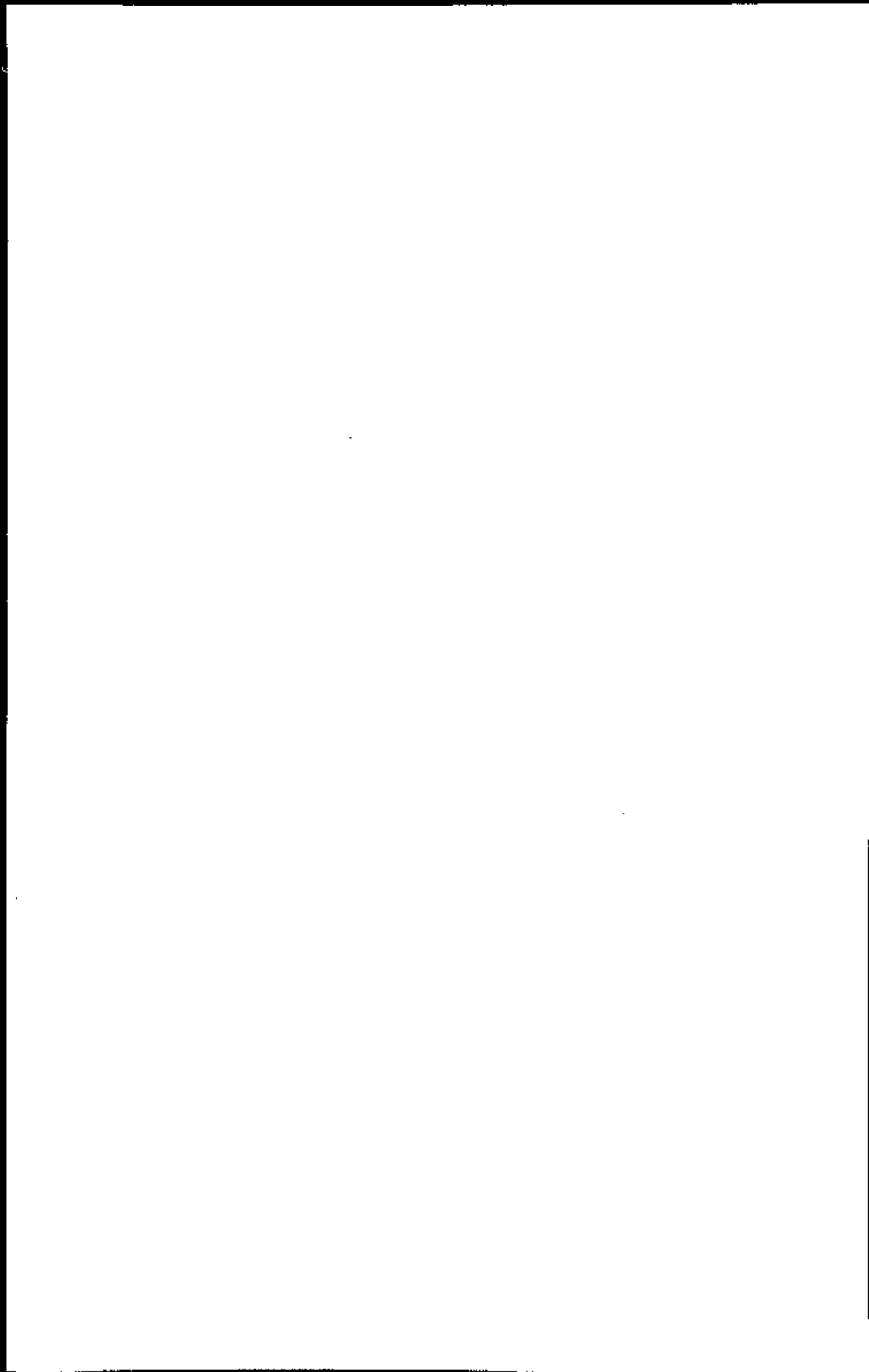
Forslag.

Der svares Forstanderskabet for Gøte Sogns Kommune, at Tinget ikke ser sig i Stand til at imødekomme Andragendet.

Budgetudvalget, den 14. September 1923.

O. Effersøe. P. Joensen. J. M. Matras. Edw. Mortensen,
Formand.

A. Samuelsen. Th. M. Strøm. G. Winther,
Ordfører.

Udvalgsbetænkning

i

Sag Nr. 167—1923 (Sygehus i Klaksvig).

Til Udvalget er henvist Andragende fra Bestyrelsen for Sygehuset i Klaksvig om Tilskud til Opførelse af et nyt Sygehus i Klaksvig.

Det fremgaar af Andragendet med Bilag, at Bestyrelsen tænker sig Udgifterne til Opførelsen, der ere kalkulerede til 75000 Kr., iberegnet Indretning af det nuværende Sygehus til Epidemihus, fordelt saaledes: Tilskud fra Statskassen $\frac{2}{10}$, fra Lagtinget $\frac{2}{10}$ og Resten, $\frac{1}{10}$, fra de i Sagen interesserede Kommuner. Sagen har været til Behandling i Lagtinget i 1922 (se Lagtingstidende 1922, Pag. 48). Det fremgaar af Sagen, at Bestyrelsen dengang ansøgte om Tilskud til Opførelse af en Tilbygning til det nuværende Sygehus. Sagen blev udsat til i Aar, for at der kunde fremskaffes Tegninger og Overslag, ligesom der skulde fremskaffes Erklæringer fra de Myndigheder, Sagen maatte vedkomme. —

Ved et den 16. Juni d. A. afholdt Møde, hvor der var fremmødt Repræsentanter fra samtlige Kommuner i Lægedistriktet, har man imidlertid som foran anført, vedtaget at ansøge om Tilskud til et nyt Sygehus, medens det nuværende Sygehus tænkes anvendt som Epidemihus.

Der er vedlagt Andragendet Tegning og skitse-mæssige Planer for et nyt Sygehus. Bilagene er imidlertid først komne Udvalget i Hænde i de sidste Dage.

Sagen har været forelagt Amtslægen og Sundhedsstyrelsen til Erklæring. Denne sidste udtaler i en Skrivelse af 1. September d. A., at den nærer Tvivl om, hvorvidt en Ombygning af det gamle Sygehus vil give et brugeligt Resultat for en rimelig Bekostning. Derimod vil en fremtidig Anvendelse af det som Epidemihus kunne forsvares i en kortere Aarrække. — I samme Skrivelse anfører Sundhedsstyrelsen, at den maa reservere sig sin Stilling angaaende Opførelsen af et nyt Sygehus, indtil detaljerede Planer og Overslag saavel over Opførelsen som Driften fremkommer.

Udvalget skal i al Almindelighed udtale, at man mener, at en Sag som den foreliggende bør støttes af Stat og Lagting. Imidlertid kan man ikke paa det foreliggende Grundlag tage Stilling til Sagen, før den indledede Forhandling mellem Sygehusets Styrelse og Sundhedsstyrelsen er afsluttet, og der foreligger de nødvendige Planer og Overslag.

Man maa derfor foreslaa Sagen udsat til næste Aar, idet man dog allerede nu skal henstille til nærmere Overvejelse, at i Tilfælde af, at et nyt Sygehus skal opføres, bør dets Beliggenhed være paa Solsiden, i dette Tilfælde altsaa paa østre Side af Klaksvigbugten.

Forslag.

1. Sagen udsættes til næste Aar.
2. Amtmanden anmodes om paany at foretæge Sagen for Bestyrelsen for Klaksvig Sygehus og Sundhedsstyrelsen, saaledes at den behørig oplyst maa kunne forelægges for Tinget i dets næste ordinære Samling.

Budgetudvalget, den 14. September 1923.

O. Effersøe. *P. Joensen.* *J. M. Matras.* *Edw. Mortensen,*
Formand.

A. Samuelsen. *Th. M. Strøm.* *G. Winther,*
Ordfører.

Betænkning.

Til undertegnede Udvalg er henvist en Skriveise fra Færøernes Rederiforening, indeholdende en Besværing over, at de færøske Kuttere efter de gældende Regler for Tilsyn med Skibe, fra 1ste Januar 1924 kun maa benytte Lanterner og Kompasser med Certifikat fra Orlogsværftets Prøvekammer i København, eventuelt fra Board of Trade, Deutsche Seewarte i Tyskland eller Kew Prøveanstalt i England.

Rederiforeningen gør opmærksom paa, at saatremt man skal opfylde disse Betingelser, maa de i Brug værende Lanterner og Kompasser allerede nu til Efteraaret nedsendes til København for at underkastes Prøve, en Foranstaltning, der vil blive bekostelig og meget uheldig, da endel Forsendelser maa paaregnes at lide Skade under Transporten.

Ud fra disse Betragtninger andrager Rederiforeningen om, at Lagtinget vil udvirke Lempelser i den Ordning, der saaledes vil træde i Kraft enten ved at den foreskrevne Prøve foretages af stedlige Kræfter, eller ved Personer, der sendes hertil i dette særlige Øjemed. —

Udvalget skal nu først bemærke, den færøske Fiskeriflaade for Tiden arbejder under vanskelige Forhold. Udrustning af Kutterne er fremdeles meget kostbar. Loven om Tilsyn med Skibe medfører betydelige Omkostninger for Kutterflaaden, og den nu gennemførte Ulykkesforsikringslov forøger Rederiernes Udgifter væsentlig. Samtidig er Fiskepriserne stærkt dalende og Mulighederne for Salg af Kutternes Fangst i det hele ringere en Tilfældet har været i mange Aar. Det er derfor givet, at Rederierne føler sig lidet oplagte til fortsat at paatage sig den ene Ekstraudgift efter den anden. —

Da Færøernes økonomiske Ve og Vel i overvejende Grad er afhængig af Fiskeriet, for Tiden Kutterfiskeriet, er det givet, at Lagtinget, saa fremt det kan ske uden Tilsidesættelse af vigtige Samfundshensyn, maa støtte Rederierne i deres Bestræbelser for at holde Fiskeridriften gaaende paa bedste Maade, med saa smaa Udgifter som muligt.

Udvalget maa være enigt med Rederiforeningen i, at en Massenedsendelse til København af de i Brug værende Lanterner og Kompasser vil være bekostelig, uheldig og vanskelig gennemførlig. Man kan heller ikke se, at dette skal være absolut paakrævet. Der maa kunne findes en tilfredsstillende Ordning, hvorved dette kan undgaas. Den mest tilfredsstillende

Maade at ordne Sagen paa, vilde være, om der heroppe blev etableret et Prøvekammer, hvor Lanterner og Kompasser kunde undersøges, og hvorfra de kunde forsynes med Certifikat. Det vilde spare Fiskeridriften for de store Forsendelsesudgifter og den Fare for Beskadigelse, som den lange og vanskelige Transport mellem Færøerne og København dog altid medfører for det Gods, der forsendes.

Hertil kommer den Omstændighed, som i høj Grad bør tages med i Betragtning, at færøske Haandværkere nu i mange Aar saa godt som udelukkende har lavet de Lanterner, som den færøske Kutterflaade bruger, og det er den almindelige Mening her paa Øerne, at de Lanterner, der laves heroppe, er bedre og hensigtsmæssigere end dem der købes udefra.

Udvalget kan derfor tilraade Lagtinget at henvende sig til Regeringen med Andragende om, at der etableres et Prøvekammer paa Færøerne, og man stiller nedenfor Forslag derom. Hvis denne Ordning ikke skulde kunne gennemføres, stiller Udvalget nedenfor et subsidært Forslag ud fra følgende Betragtninger: Der sejler hvert Aar et stort Antal Kuttere til Danmark eller Storbritannien, for der at sælge en Del af Aarets Fangst. Samtidig maa Lanterner og Kompasser kunne undersøges og forsynes med lovligt Certifikat. Mulig vil Rederier med flere Skibe ved samme Lejlighed kunne nedsende til Prøve Lanterner og Kompasser fra flere af deres Kuttere.

De i Brug værende Lanterner og Kompasser som ikke paa den Maade kan forsynes med Certifikater, vil formentlig forsvarlig kunne bruges saa længe Statens Skibstilsyn ikke finder andre Grunde til Kassation end manglende Certifikat. -- Og da der herefter ved enhver Nyanskaffelse af Lanterner og Kompasser kræves Certifikat, vil Sagen i Løbet af en ikke særlig lang Overgangstid være kommet ind i et Spor, der falder sammen med Lovgivningens Krav.

Udvalget finder det praktisk til denne Ordnings gode Gennemførelse, at Amtmanden paalægger Mønstringsbestyrerne at gøre de Skibsførere, der sejler til København eller Udlandet, eller deres Rederier, opmærksom paa, at Skibets Lanterner og Kompasser skal undersøges og forsynes med Certifikat, hvis Skibet sejler til en Havn, hvor dette lovlig kan ske.

Forslag.

I. Principaliter:

Lagtinget andrager om, at der ved Regeringens Foranstaltning og for Statskassens Regning maa blive etableret et Prøvekammer paa Færøerne, hvorfra Lanterner og Kompasser kan blive forsynede med lovbeftet Certifikat.

II. Subsidiært:

Lagtinget andrager om Sanktion paa følgende Ordning:

- a. Naar nye Lanterner og Kompasser indkøbes til færøske Skibe, skal de være forsynet med lovgyldigt Certifikat.
- b. Naar færøske Skibe befinder sig i en Havn udenfor Færøerne hvor Lanterner og Kompasser kan undersøges og forsynes med lovligt Certifikat, skal dette ske, da vedkommende Rederi i modsat Fald udsætter sig for, at Lanterner og Kompasser kasseres af Skibstilsynet.
- c. Allerede i Brug værende Lanterner og Kompasser i færøske Skibe skal ikke kunne kasseres af Skibstilsynet alene paa Grund af manglende Certifikat, naar vedkommende Rederi godtgør, at Fartøjet ikke efter 1. Januar 1924 har anløbet en Havn udenfor Færøerne, hvor

- Undersøgelse kan ske og Certifikat udstedes, og at de paagældende
Lanterner og Kompasser er anskaffet før 1. Janur 1924.
III. Amtmanden anmodes om at give de færøske Mønstringsbestyrere den
i foranstaaende Befækning omhandlede Instruktion.

Lagtinget, den 15. September 1923.

Oliver Effersøe.

Edw. Mortensen.

J. H. Poulsen,
Formand.

Th. M. Strøm.

A. Samuelsen.

Nevndarálit

i

sak nr. 130—1923.

Nevndin hevur býtt seg sundir í ein meirilut (Nyholm Debess, Konoy, Mortensen og Patursson) og ein minnilut (Effersøe, Joen Poulsen og A. Samuelson).

Meirilutin skal úttala:

Landslingsmaður Oliver Effersøe hevur borið fram á ting bræv, dagssett 31. juli h. a., hvar hann biður tingið taka til umhugsan at seta fram eitt ummæli, grundað uppá hvat lögtingsmaður J. Patursson, Kirkjubø, hevur úttalað í norskum bløðum um danskt stýri av Føroyum í nýggjari tíð, og um eina tilætlandi ríkisrættsliga sameining millum Føroyar og Noreg.

Danska blaðið „Nationaltidende“ hevur 13. juni h. a. lagt fram fyri landslingsmannin O. Effersøe úrdrag úr norska blaðnum „17 maj“, har professor Gjelsvik hevur haft á máli, at Føroyingar eiga at fáa atgongd til at velja ímillum, um teir vilja vera saman við Danmark ella Noreg. Effersøe hevur eftir, hvat „Nationaltidende“ sigur, hertil svarað, at einki prógv er fyri, at Føroya landnámsmenn vóru norskir, at tað í nýggjari tíð er komið nógv danskt fólk til Føroyar, hvarvið fólkid er vordið meiri blandað, og at viðvíkjandi tí politiska felagsskapi við Danmark er tað samtykt av Føroya fólk, og at um Føroyingar nú høvdu atgongd til at velja ímillum Danmark og Noreg, vildu teir ikki hoyra talan um at vera saman við Noreg.

Norska tíðindastøðin (Norsk telegraphbureau) kunngjórði hesi Effersøes orð fyri teim norsku bløðunum.

Tingmaður Jóannes Patursson, sum 22. juni var komin at ferðast til Noregs, fekk kunnleika um, at norsk bløð høvdu haft Effersøes orð á máli.

Tann 27. juni sendi hann gjøgnum norsk telegraphbureau eitt aftursvar til Effersøe, sum er at finna ímillum skjólini í hesum álli.

Í „Nationaltidende“ tekur Effersøe til orða imóti Patursson og úttalar, at tað er býttligt at siga, at Føroyingar eru av norskari

rót, og at tað ikki hevur verið talan um kúgan av Føroyingum ella harðhendaða politikk, og nú hevur landstingsmaðurin lagt sakina fram á ting.

Meirilutin skal skjóta blaðathurðin yvirbýur av hesum máli burtur, men heldur tað vera neyðugt at frambæra eitt stutt søguligt yvirfitt.

825—1035.

Í íslenskum søgum finna vit upplýsing um okkara elstu søgu, ið sigur, at tað vóru Norðmenn, sum komu higar, og at fyrsti maður, sum bygdi Føroyar, var nevndur Grímur Kamban. Hetta hendi um 825. Í 9. øld má landið vera bygt av Norðmonnum. 825 skrivur hin írski munkurinn Dicull í „De mensura orbis terræ“, at nakrir írskir munkar hava búið her í um 100 ár, men teir vórðu burturriknir úr oynum av norskum sjóránarum.

Harumframt sýna rúnasteinar, staðarnøvn og lungumálið, at tað vóru Norðmenn, sum bygdu landið.

Føroyingasøga sigur frá, hvussu gekst til í Føroyum frá landnáms-tíðini til miðjuna av 11. øld. *Føroyar vóru eitt ella fleiri høvdingadømi til 1035, og Føroyingar stýrdu sær sjálvum og høvdu sjálvstjóri.* Ólavur Trygvason bað Sigmund Brestisson koma til Noregs, hvar hann tók við kristindómin, og hann kom heim aftur og kristnaði landið um ár 1000.

1035—1814.

1035 tók Leivur Øssursson Føroyar í len av Magnusi kongi hinum góða, og síðani stóðu Føroyar undir hini norskum krúnuni sum norsk skattaland til 1814.

Føroya tingstaður var í Tórshavn, og tingið var í sjálfstýristíðini hægsti dómstólur og gav lógir og samlyktir fyri oyggjarar. Føroyar høvdu sín egnu lögmann og sína egnu lógbók.

So við og við gav hin norsk kongurin Føroya lógir eftir besta besta manna ráði ella lögtingsins ráðum.

Hin eldra Gulatingslógin varð broytt 1274 av Magnusi kongi Lagabólara. Henda lóg varð kallað yngra Gulatingslóg. Báðar Gulatingslógir hava verið ráðandi í Føroyum.

Í rættarbók Magnusar kongs fyri Føroyar av 1298 „seyðabrevið“ stendur, at kongur hevur játtað Føroyingum, at har skulu ganga slíkar lógir, sum ganga um alt Gulatingssamlagið, uttan tað at búnaðarbólkurin skal standa eftir lí, sum lógbók teirra áður vitnar.

Yngra Gulatingslógin kann ættast at hava verið ráðandi í Føroyum eftir 1275—76. Skinnbókin, sum elsta uppskriftin av seyðabrevinum stendur í, og sum lögmannsstólarin í Føroyum hevur átt, byrjar við uppskrift av Gulatingslóginum yngru. Føroyingar hava fyri 1273 haft egnar lógskipanir, og eisini seinni hava teir í summum lutum gingið eftir egnari lógskipan. Seyðabrevið varð givið 28. juni 1298 av Føroya lensharra Hákonu hertuga.

Kristian hin fjórði læt tað mestan alt, allar seyðagreindirnar, útleggja úr tí gamla málinum til danskt mál, orð til annað, og staðfesti tað 24 februar 1637, og hetta gamla seyðabrevið var grundarlagið fyri laga-lógin av 1866.

Í 1261 gjørdi hin norsk kongurin sáttmála við Grønland, 1262 við Ísland og 1273 við Føroyar. Henda sameining er í rættarbók Magnusar kongs Hákonarsonar fyri Føroyar, givin í Tínsberg 1273. Har sigst, at eftir høn tykkara (Føroyinganna) skulu slíkar lógir, sum ganga um alt Gulatings samlagið, eisini ganga í Føroyum uttan búnaðarbólkurin, ið skal

standa eftir tí, sum lógbók Føroya áður vitnar. Harumframt lovar kongur, at tvey skip, sum eru hentast, skulu ganga millum Noreg og Føroyar.

1388 varð hin danska drottningin Margretha vald av norska ríkisráðnum til at vera Noregis drottning, og harvið varð hon eisini Føroya drottning.

Hin dansk-norski kongurin varð 1660 einavaldskongur. 10. januar 1661 svóru hinar dansku stendirnar honum trygdareið, og sama gjørdi norsku stendirnar 7. august sama árið. 28. juli 1662 svóru íslendingar og 18. august 1662 svóru Føroyingar sama eið.

Kristian hin V's norska lóg verður sett í gildi í Føroyum 1688.

Tað var helst tann stýrisdeildin, ið nevnist tað kongaliga rentukamarið, sum Føroyar um ár 1800 stóðu undir, og tað rentukamarkontórið, sum hevði tær føroysku sakirnar, var annað norðanfjalliska kontórið fyr Bergens stift við setri í Bergen.

Ovarstu embættismenn um hetta tíðarskeiðið vóru lögmaðurin og landfútin. Hesin var skattakrevjari og ovarsti lögregluvarðari. Lögmaðurin var yvirdómari og formaður í lögtinginum ella löggrættinum, har sum sótu 36 og seinna 48 löggrættumenn. Til löggrættin vóru tær sakir innslýndar, sum ikki kundi dómast í á vártinginum, ella sum rangt var dómst í har. Harumframt hevði lögtingið tað ræði, at fútar og telr, sum høvdu handilin í leigu, vóru bundnir at heimta vitnisburð teirra hjá tinginum á Ólavsøku.

Sorinskrivarin, sum upprunallga var skrivari lögtingsins, varð seinna undirdómari og ferðaðist á hvørjum vári til tey ymsu sýslini at døma á vártinginum.

Í elstu tíð fluttu Føroyingar sjálvir handilsvørur í egnum skipum. Teir týsku Hansastaðirnir fingu so við og við handilin undir seg, og úr Bergen sigldu teir handilsferðir til Føroya. 1607 gav Kristian hin fjórði Føroyahandilin til nakkar Bergenskeypmenn, men í 1662 gav Friðrikur hin triði junkara Kristoffer von Gabel forræðið yvir oyggjunum. Sonurin Friðrikur von Gabel fekk ræðið eftir faðirin, og eftir hansara deyða (1708) legði Friðrikur hin fjórði oyggjarnar aftur undir krúnuna, og síðani var handilin frá 1709 konguligur einrættur inntil 1856, tá at einstakir Føroyingar, t. d. Nólsoyar-Páll, høvdu roynt at loysa hetta band.

Kristindómurin kom til okkara úr Noreg.

Í 11. øld vórðu Føroyar gjørdar til eitt hispadømi. Bisparnir vórðu settir av tí norska kirkjuliga stýrinum, so skjótt erkabispur var settur í Nidarós.

Seinasti biskopur í Føroyum flutti til Noregs í 1557. Síðani var hægsti kirkjullgi embætismaður Føroya próstur. Hansara yvirmaður var Bergens biskopur, inntil 1709, tá hilt kirkjuliga stýrið varð lagt undir Sælands bisp.

Í katólsku tíðini var prestaskúli í Kirkjubø, har Føroya prestar vórðu upplærdir hjá Føroya biskopi. Tá hispasetrið aftaná trúðarbótina varð niðurlagt, varð prestaskúlin eisini lagdur niður, og ístaðin varð latínskúll stovnaður í Tórshavn. 1804 varð hann niðurlagdur.

Fyrst aftaná siðarskillið kemur danskt mál inn í Føroya kirkju, uttan at Føroyingar vóru umspurdir.

Børnini vórðu uppald heima á føroyskum máli, og eingir fólkskúlar vóru.

1814.

Við *Kielertraktatini* av 14. januar 1814 art. 4 frásegði Friðrikur VI sær og gav til hin svenska kongin rættin til Noreg -- Grønland, Ísland og Føroyar undanfarnar. Tað var hin danski *uniboðsmaðurin Bourke*, sum

fekk útvegað, at Føroyar og hinu norsku skattalondini skuldu kjósast Danmark. Hin svenski umboðsmaðurin Wetterstedt visti ikki, at Føroyar, Island og Grønland vóru gomul norsk skattalond, og varð svikin. Eftir kongalógini av 1665 skuldi Noreg og øll lond, sum hoyrdu hartil, verða óskift og óbýtt, og Fríðrikur VI breyt sum norskur kongur hesa lóg, tá hann undirskrivaði ta umtalaðu Kielaravgerðina. Noreg góðkendi aldri avgerðina.

Føroyingar vórðu ikki umspuðir, hvat land teir vildu vera saman við.

1814—1856.

Stýrislagið varð umskipað, soleiðis at Føroyar komu at verða stýrðar frá rentukamarinum í Keypmannahavn.

1816 varð lögmansembætið niðurlagt og hitt gamla lögtingið avtikið. Amtmaður var settur í Føroyum.

Hetta var eitt av teimum størstu skaðabrogdum, sum gjørd hava verð móti Føroyalandi. Fólkið átti nú als einki fólkating, og landið var heilt undir embætisvaldi.

Sorinskrivarin var undirdómari, og føroyskar justitssakir skuldu apellerast til hægstarætt í Keypmannahavn, meðan civilar sakir skuldu apellerast til landsyvirrættin sama stað.

Lógir givnar í Danmark vóru ikki galdandi fyri Føroyar, men hiti danska kancellið fekk í 1821 heimild til at seta almennar lógir fyri Danmark í gildi í Føroyum, tá tað eftir brævaskifti við hitt kgl. rentukamarið ella amtmannin í Føroyum varð hildið óivað, at ein soverðin lóg var hóskandi fyri Føroyar.

Á stenderforsamlingini høvdu Føroyingar ongan av teimum valdan, men einans ein av kongi settan mann.

1846 sendu Føroyingar bønarbræv til kongs um at fáa lögtingið aftur á fótur, men hetta varð sýtt.

Á hinum danska grunnlóggevandi tingi høvdu Føroyingar ongan fólkavaldan mann. Tó varð hin danska grunnlógin gjørd galdandi fyri Føroyar, uttan at Føroyingar vóru umspuðir.

Í 1850 samtykti hin danski riksdagurin lóg um riksdagsval í Føroyum, uttan at Føroyingar høvdu nakran umboðsmann á Danatingi og uttan at Føroyingar vóru atspuðir, um teir vildu eiga sess á danska riksdegi.

Í 1851 valdu Føroyingar Niels Winther inn á danska fólkatingið, og hann setta har fram uppskot til lögtingslóg, hvareftir tingið skuldi verða heilt fólkavall og sjálvt velja sín formann, og øll lóguppskot Føroyum viðvíkjandi skuldu leggjast fyri tingið, áðrenn tey vóru sett í gildi, eins og tingið skuldi avgera, um danskar lógir skuldu galda fyri Føroyar, broyttar ella óbroyttar.

Men ríkisstýrið og embælimenninir í Føroyum fingi framt eitt annað uppskot, sum ásetti, at amtmaðurin og Føroya próstur skuldu vera sjálvvaldir limir av tinginum og ríkisstýrið ikki vera skyldugt at leggja fyri tingið lóguppskot viðvíkjandi Føroyum, áðrenn tey komu á rikisdagin. Hetta varð sett í gildi sum lóg um Føroya lögting av 26. mars 1852.

Um hetta tíðarskeið stóðu Føroyar ovurbonds aftarlaga.

Afturgongdin var byrjað aflaná siðaskiftið, og djúpari og djúpari søkk fólkið niður í vesældóm.

Bispasetrið varð niðurlagt, prestaskúlin og siðani latínaskúlin fóru sama veg.

Monopolhandil varð álagdur. Tað gekk tá aftur á hond. Kirkjujörðin fór undir kong, og sama veg fóru stórir partar av hinu Føroya jörð.

Bóndur vóru dømdir frá sínum gørdum, og frá øðrum, sum vóru komnir djúpt í vesaldóm, keypti kongur fyrst lítið og einki leirra jørð.

Monopolhandilin lá sum ein marra yvir landið og køvdi alt vinnuliv.

1856--nútiðina.

1. januar 1856 brast umsiður monopolhandilshandið, men Føroyingar vóru í fyrstuni ikki heilt mentir sjálvir at taka handilin, sum mest kom í hendur á fremmandum monnum. So við og við mentust Føroyingar og finga handilin sjálvir og fóru altur at sigla um havið. Royndir vóru gjørdar við fiskiskipum, og í 80-90-num finga vit uttan hjálp uttanifrá ein skipaflota. Fiskiskapurin varð Føroya høvuðsvinnuvegur, og harvið skaptist ein heilt ný menning.

Meðan Danmark hevði fingið sína skúlskipan í 1814, høvdu vit ongur fólkaskúlar. Ikki fyrr enn 1870 varð stovnaður skúli í Føroyum, har fólkaskúlakennararnir kundu upplærast, og so við og við komu nú bygðaskúlar um í bygðunum.

Í 1861 kom realskúli í Tórshavn.

Róttin í Føroyafólki hevði lá verið so treyst, at fólkid hevði hildið eina andsmenning uppí og goymt tann arv, sum tað hevði fingið frá fedrunum, tað goymdi málið, siðir og kvæðir.

Einastakir menn sum Svabo høvdu longu ár 1800 haft ans fyri okkara fornmentum og høvdu savnað gomul kvæði o. t. og savnað orð. Um 1850 skapti V. U. Hammershamb nútiðar føroyskt skriftmál og legði harvið grundarlagið fyri nýari føroyskari andsmenning.

Frá 80'unum byrjaði ein tjóðskaplig føroysk vørsla, fyri ein part hevði hon uppruna frá føroyskum studentum í Keypmannahavn.

1889 varð Føroyingafelag stovnað í Føroyum við tí endamáli, at halda Føroyamál í æru og at fáa Føroyingar til at verða sjálvbjargnar í øllum lutum. „Føringatíðindi“ kom út sum fyrsta blað á føroyskum máli. Føroyskar bækur vóru prentaðar, og føroyskir yrskarar komu fram. Ein ný andsmenning á føroyskari grund byrjaði.

Hetta søguliga yvirlið sýnir, at so var atborið, at tey livuliga líkindini í 19. øld vóru heldur ring. Hin kongallgi monopolhandilin hevði til 1856 bastað og bundið fyri alla menning av vinnulivinum, og tað mátti taka tíð, áðrenn Føroyafólk sjálvt var ment at koma á føtur. So at siga unga ella litla hjálp fekk tað frá Danmark, sum hevði tikið raði yvir okkara landi. Samferðsluveginar, sum eru ein høvuðsstuðul fyri vinnulivinum, var sum einki høtt um. Meðan góðir vegir, havnar, jarnbreytir o. t. var gjørt í Danmark, lá alt her í órøkt. Fingir landavegir eru gjørdir í Føroyum fyrr enn 1914, og ongur havnar eru gjørdar. Sovorðið arbeiði er ikki byrjað fyrr enn í 1922. Jarðabrákið hevur lítlan studning fingið, og enn er eingin landbrúkaskúli í landinum.

Føroyingar hava í mong slæktarlið kent seg sum ein tjóð við sínum egna máli.

Teir byrjaðu aldamótið (1900) at vakna við og krevja skjólar fram. Í 1906 bjóðaði ríkisstýrið okkum fleiri innlækur, sum nú ganga í ríkiskassan, móti at vit tóku ymsar skyldur sum at byggja vegir o. t., men hetta kom tó ikki í lag.

Tankin, um at vit sjálvir skuldu stýra her á landi og harvið fáa meiri framgongd, kom heili nátturliga fram, og í 1906 var sjálvstýrisflokkurin íbyrtur. 1. apríl 1909 kunngjórði hann stevnuskrá sína soleiðis:

At starvast fyri at fáa lögtinginum so mikið ræði og sjálvstýri, sum fáast kann í góðum við ríkisstýri og ríkisdag;
 at varðveita tey serstøktu føroysku landslunnandi;
 at uppihalda ta skipan sum nú er, at ein ráðharri hevur tey føroysku mál í hondum;
 at vinna lögtinginum inntøkur á lagaligan hátt.
 at veita føroyskum máli javnbjóðis rætt við danskum máli í øllum viðurskiptum innanoyggja;
 at fremja skúlaskipan við føroyskum máli sum fyrsta grundarlag;
 at eingin lóg má gerast galdandi fyri Føroyar, fyrr enn hon í síni heild er samtykt á lögtingið.

Sjálvstýrisflokkurin vil fáa tinginum fleiri inntøkur á lagaligan hátt, fyri at lögtingið metri enn higartil kann arbeiða fyri framgongd.

Danskt mál er kirkjumál. Føroyskt mál má eina nýtast sum undantak.

Vit krevja, at Føroyskt skal hava sama rætt sum danskt mál í Føroya kirkjum.

Sjálvstýrisflokkurin krevur, at barnanna talumál skal verða undirvísingarmál, men ynskir, at danskt mál eisini skal lærast av børnunum.

Í 1918 vann sjálvstýrisflokkurin meirilut á lögtingið, og vit settu uppskot fram til lóg um inntøkuskatt til lögtingsins.

Í fleiri ár tingaðist sjálvstýrisflokkurin við sambandsflokkinn og ríkisstýrið, og tað eydnaðist at enda at fáa eina nýja skattalóg, sum kemur í gildi 1. januar 1924. Við hava tingast við hin flokkinn og ríkisstýrið um at fáa fleiri inntøkur til tingið við arvagjald, og tað eydnaðist.

Sjálvstýrisflokkurin hevur í ár tingað við hin flokkinn um á lagaligan hátt at fáa fleiri inntøkur við innflutningsgjaldi, og vit vilja tinga við ríkisstýrið um hesar figgjjarligu spurningar.

Sjálvstýrisflokkurin setti í 1918 fram uppskot til lögtingslóg, hvar eftir øll uppskot til lógir viðvíkjandi Føroyum skulu leggjast fyri tingið, áðrenn tey verða sett í gildi. Tingið hevur ferð eftir ferð samtykt hetta uppskot men tað er ikki sett í gildi.

Í 1919 skeyt tann táverandi justitsmálaráðiari uppá eina millumlandanevnd, sum skuldi tinga um eina hóskandi skipan fyri Føroyar innanfyri hiti danska ríkið, men sambandsflokkurin vildi ikki ganga við til hetta, og so fall henda tingan niðurfyri. Í 1922 tingaðu vit við sambandsflokkinn um eina lögtingslóg og komu ásamt, men ríkisstýrið hevur broytt samtyktina, so vit halda okkum heilt frít stillaðar og seta altur fram uppskot um at samtykkja okkara uppskot frá 1918.

Um kirkjumálið hevur sjálvstýrisflokkurin framsett uppskot, hvar eftir Føroyskt mál skuldi elga sama rætt sum hiti danska málið í Føroya kirkju, og tingið hevur ferð eftir ferð samtykt hetta uppskot, men tað er enn ikki löglesi.

Í 1918 setti sjálvstýrisflokkurin uppskot fram um, at undirvísingarmálið skuldi verða talumálið, og tingið hevur ár undan ári samtykt hetta, men ríkisstýrið hevur hvørki viljað sett uppskotið í gildi ella vilja tinga við okkum. Vit mugu tí enn harðari halda hesar krevjingar fram.

Í 1918 setti landstingið eina kommission til at raðsaka ymisk føroysk viðurskipti. Lögtingið mótmælti hesum og úttalaði, at ein soverðin gerð kundi vekja illvilja í Føroyum og fáa óættlaðar fylgir, og at tann partur av hinum danska fólkinum, sum slóð aftanfyri landstingið í hesu sak, mátti standa til svars.

Føroyingar eru eitt tjóðskapligt minnital innanfyri hiti danska ríkið,

og út frá princippinum um sjálvræðisrætt fólkanna mugu vit hava heimild til at krevja at mega skipa okkum sum ein sjálvstýrandi flokk, soleiðis at vit, um vit ynskja tað, mega kunna skipa okkara egna stýrislag og kunna liva frit, sum vit vilja.

Vit hava sýnt, og okkara stevnuskrá sýnir, at vit hava viljað tinga við ríkisstýrið um eina hóskandi støðu fyri Føroyafólk í hinum danska ríkinum. Skuldi ein soverðin tingan ikki givið úrslit, kunna vit um neyðugt nýta okkara rætt ellir galdandi fólkarrætti og seta okkara krevjingar fram fyri „folkeforbundets generalsekretariat“, sum vil senda tær til limirnar av fólksamfelagsráðinum, og onkur av teimum vil óivað taka tær upp til viðgerðar í ráðinum.

Viðvíkjandi Jóannesar Paturssonar frásøgnunum í Noreg kunna vit, sum nevnt, ikki røða um blaðgreinir, men eina hvat Patursson hevur skrivað til norskt telegrambureau, og hetta má siggjast í samanburð við, hvat landstingsmaður Effersøe hevur sagt um Gjelsviks grein, og má haldast at vera ein sak teirra millum, sum tingið ikki kann hava nakað meira at gera við. Norskt ríkisstýri hevur ikki sett fram nakra krevjing um Føroyar, danskt ríkisstýri hevur ikki lagt fram fyri tingið nakran spurning um, hvøri Føroyingar ynskja skilnað frá Danmark, og Føroyafólk hevur ikki kraft nakra politiska sameining við annað land, og okkum kunnugt er einki framtíð í Føroyum, sum sipar tann vegin.

Til ta sak, sum landstingsmaður Effersøe hevur borið fram, skulu vit tí vísa á framanundanstandandi og seta fram uppskot.

Mindretallet (Effersøe, Joen Poulsen og A. Samuelson) tillader sig at anføre følgende:

Under den stedfundne første Behandling i Lagtinget af nærværende Sag er det blevet godtgjort, hvad Selvstyrepartiets Formand, Lagtingsmand Johannes Patursson, har udtalt i Norge, samt derefter ved et offentligt Møde i Thorshavn, med Hensyn til de Sagen vedrørende Spørgsmaal. — Det er ligeledes blevet godtgjort, at de omhandlede Udtalelser savnede enhver Foranledning, at de var urigtige, samt at de var egnede til at medføre betydeligt Fortræd, bl. a. for vort, Færingers, Forhold udadtil.

Det fremgaar tydeligt af de Tinget forelagte Aktstykker, i hvilke der findes flere Udtalelser af Hr. J. Patursson, som han alle har godkendt i Lagtinget (jfr. det officielle Referat af Sagens 1. Behandling), at han paa en Tid, da der fra visse Kredse i Norge var udgaact en mod Danmark rettet meget fjendtlig Bevægelse, der bl. a. omfattede et Krav om Færøernes Adskillelse fra Danmark og Forening med Norge (jfr. Bilag I-III og V), har givet denne Bevægelse Sløtte og Tilslutning ved sine offentlige Udtalelser, først i Norge og derefter paa Færøerne (jfr. vedhæftede Bilag A, der indeholder Uddrag af de under Bilag VIII—XI og XXVII i Lagtinget fremlagte Aktstykker). — Vi fremhæver særlig, at Hr. Patursson, som man stadig maa mindes, er Lagtingets Flertalspartis, Selvstyrepartiets, Formand, har gjort gældende:

At der paa Færøerne findes et Ønske om at komme i Forening med Norge (Bilag VIII);

at Færøerne er blevet vanstyret af Danmark (Bilag VIII);

at Danmark for Tiden haandhæver en haardhændet Politik overfor Færinger, hvilket han søger at godtgøre ved Eksempler (Bilag VIII);

at det, naar hans Parti, Selvstyrepartiet, har faaet gennemført sine Krav, er det eneste naturlige, at Færøerne forenes med Norge (Bilag IX);

at han ikke i Norge havde udtalt mere, end Selvstyrepartiet mener og hævder (Bilag X);

at Selvstyrepartiet har et Programpunkt, der gaar ud paa, at Lagtinget skal blive lovgivende i Stedet for raadgivende (Bilag XI);

at Spørgsmaalet om Forening med Norge er kommet for hurtigt over os, og tillige bagvendt, men, at vi Færinger først maa faa slaaet fast, at vi ejer hele Herredømmet over Færøerne, samt at vi først maa faa oplyst hele Verden om den Politik, som det danske Styre fører paa Færøerne, da, man ikke før, kan vi gaa i Lag med Spørgsmaalet om „Færøernes Sammenslutning med Norge“ (Bilag XXVII).

En almindelig Paastand om, at der paa Færøerne findes et Ønske om at komme i Forening med Norge, stemmer efter vor Opfattelse ikke med Virkeligheden. Fremsat i Udlandet af en dansk Undersaat, det færøske Selvstyrepartis Formand, og netop i det Land, hvor der er blevet agiteret for en saadan Forening, maa Paastanden virke til Støtte for denne Agitation. I Aaret 1907 har Hr. J. Patursson overfor vor Konge og en stor Kreds af danske Rigsdagsmænd ved en højtidelig Lejlighed erklæret, at *ikke en eneste* Færing ønskede at skilles fra Danmark (jfr. Bogen „Islandsfærden 1907. Side 66“), og vi ser ikke, hvorledes han kan begrunde, at Færingernes Synspunkt i denne Henseende kan være undergaaet en Forandring siden den Gang, som berettiger hans førnævnte Paastand.

Hr. J. Patursson har søgt at godtgøre sin Udtalelse i Norge om, at Færøerne er blevet vanstyret af Danmark, samt at Danmark for Tiden haandhæver et haardhændet Politik overfor Færingerne ved at nævne bestemte Eksempler fra Nutiden. Han anfører ganske i Almindelighed, at dansk Styre paabyder, at dansk Sprog skal være Undervisningssprog i de færøske Folkeskoler, at dansk Styre forbyder Afholdelse af færøsk Gudstjeneste i færøske Kirker, at dansk Styre forbyder Afsyngelse af færøske Salmer i færøske Kirker, og at dansk Styre har bemægtiget sig Lovgivningsmagten for Færøerne.

Foranførte er imidlertid ganske i Strid med Sandheden som Følge af:

At baade dansk og færøsk Sprog er Undervisningssprog paa Færøerne, jfr. Anordning Nr. 11 af 16. Januar 1912 § 7;

at Afholdelse af Gudstjeneste paa Færøerne og med Benyttelse af færøske Salmer m. m. er tilladt efter de nærmere i Lov Nr. 284 af 13. Decbr. 1912 § 14 angivne Regler, og

at Lagtingets Stilling som *udelukkende raadgivende* i Lovgivnings-sager er enstemmig foreslaaet af Lagtinget, deriblandt af Hr. J. Patursson selv, i Aaret 1922 (jfr. Lagtingstidende for 1922, Side 114 -117 og Bilag 25) og derefter fastslaaet ved Lov Nr. 124 af 28. Marts 1923 om Færøernes Lagting.

Hvor uberegtiget den anførte Beskyldning for Vanstyre og Undertrykkelse er, fremgaar derhos til Overflod med den største Tydelighed deraf, at de Bestemmelser, som gælde med Hensyn til det danske Sprogs Brug i Folkeskole og Kirke lige saa vel som for Lovgivningsvæsenet, er stemnende med Færingernes Ønske saaledes, som dette har lagt sig for Dagen ved Lagtingsvalgene. Vi skal t. Eks. nævne, at Sambandspartiet ved sidste almindelige Lagtingsvalg opnaaede 3548 Stemmer af det samlede Stemmetail 6052, medens Selvstyrepartiet, der efter Hr. J. Paturssons Opfattelse i Egenskab af det største Parti i Lagtinget repræsenterer Færøerne overfor Regeringen med Hensyn til Ordningen af Sprogspørgsmaalet m. v., kun opnaaede 2504 Stemmer. — Det vilde derimod kunne gøres til Genstand for alvorlig og berettiget Paatale, hvis Regeringen eller Regering og Rigsdag foretog Ændringer i den bestaaende Ordning med Hensyn til Sprog eller Lovgivningsvæsen i Strid med de færøske Vælgeres Ønske.

Hvad i Særlighed § 7 i Anordningen af 1912 om Undervisnings-sproget angaar, skal man fremhæve, at denne er affattet nøjagtig efter et Forslag, som blev vedtaget af Lagtinget paa et Tidspunkt, da deltes Medlemmer alle var Færinger. — Med Hensyn til Sprogspørgsmaalet maa man derhos mindes, at Færingerne, der gennem Aarhundreder har benyttet dansk Sprog i vidt Omfang ved Siden af Færøsk, betragter dansk Sprog som Folkets Ejendom og ikke ønsker, at dette skal trænges tilbage og gives en Stilling, der truer Sprogets Eksistens hos os.

Under Sagens 1. Behandling søgte Hr. Patursson ved at nævne andre Eksempler end dem, han havde paapeget i Norge, at godtgøre sin Paastand om dansk Vanstyre og Undertrykkelse, men det er heller ikke her lykkedes ham. — Man maa i høj Grad forundre sig, naar man ser, hvad der her paaklages og bliver fremstillet som Bevis i den omhandlede Retning. Man maa undre sig over den Letsindighed, hvormed der gøres Forsøg paa af udsaa Ophidselse imod Danmark og dansk Rigsstyre. — Uden nærmere Undersøgelse udslynger Hr. Patursson med de voldsomste Udtryk Paastande, saasom den, at „Danskerne“ af fri Vilje har begaaet den største Ugerning ved at brænde den kgl. Monopolhandels Handelsbøger, skønt Sandheden er, at Handelsbøgerne og overhovedet alt skriftligt fra Monopolhandelens Tid som kan antages at have Betydning, er blevet omhyggelig opbevaret. Hr. Patursson udslynger endvidere Paastande, om hvis Berettigelse der ikke er skaffet og formentlig heller ikke kan skaffes nogen paalidelig Oplysning. Handlinger, som skyldes Enkeltmand, betegnes som Danmarks Undertrykkelse eller Vanstyre af Færøerne; Handlinger, der er fortjenstfulde, ligeledes, o. s. v. — Denne Del af Hr. Paturssons Fremstilling udgør et mislykket Forsøg paa at komme bort fra de Eksempler, som han har nævnt offentlig i Norge, og som vi har omtalt og tilbagevist foran som uberettigede.

I vedhæftede Bilag B skal man fremsætte nogle Bemærkninger med Hensyn til hver især af Hr. Paturssons Beskyldninger i ovennævnte Henseende, hvortil vi tillader os at henvise.

Alle de omhandlede Beskyldninger omfatter den nyere Tid. Hvad den ældre Tid angaar, har Tilstanden paa Færøerne, som det blev omtalt af vort Partis Ordfører under Sagens 1. Behandling i Tinget, ingenlunde været god, men Befolkningens Vilkaar var formentlig ikke ringere end nede i Kongeriget og mange andre Steder i den Tid, men snarere bedre; og naar der af Hr. J. Patursson baade herhjemme og i Udlandet klages over Vanstyre og Undertrykkelse i Nutiden, er der Grund til at nævne nogle Beviser paa, hvorledes Regering og Rigsdag støtter Liv og Fremgang her paa Øerne.

Staten støtter, tildels med meget betydelige Tilskud:

1) Den sociale Forsorg o. lign. (Alderdomsunderstøttelse, Hjælpkasser, Sygekasser, Lægebefordringskasser, Lægevæsen, Jordemodervæsen, Tuberkulosesygehus, Hospitalsvæsen, Ulykkesforsikring, Bekæmpelsen af farlige, epidemiske Sygdomme blandt Mennesker). 2) Samfærdselsvæsenet o. lign. (Anlæg af Landeveje og Havne, Telefonvæsen, Telegrafvæsen, Postvæsen, den lokale Damskibsfart). 3) Fiskeri og Søfart (Fiskerilaan, Forsikring af Fiskerifartøjer, Navigationsskole, Fiskeriundersøgelser, Fiskeripoliti, Fyrvæsen, Havopmaalinger og Udgivelse af Søkort). 4) Landbrug og Husdyrbrug (omfattende Landbrugsforsøg, Landbrugskonsulent, Dyr-læge, Uddannelse af Landbrugere, Bekæmpelse af smitsomme Sygdomme blandt Husdyr). 5) Haandværk (Uddannelse af Haandværkere, Industri-laan). 6) Skolevæsenet (Real- og Mellemkolen, Folkeskolen, Folkehøj-

skolen). 7) Administration (Embedslønninger). 8) Folkekirken (Lønninger m. v.). 9) Forskelligt (Opnaaling af Færøerne og Udgivelse af Kort over Øerne). Vi skal særlig fremhæve, at Staten i Løbet af det sidste Aars Tid har udbetalt: Til Havneanlæg paa Øerne 792.000 Kr. og til Vejanlæg 495.380 Kr.

Det er, i Sammenhæng med Beskyldningen for Undertrykkelse af Færøsk Sprog, værd at mindes de store Tilskud, som Staten yder til de foran nævnte Skoler, der alle giver Undervisning i færøsk Sprog; Folkehøjskolen virker som Grundlag. I sidste Finansaar var Statens Tilskud: Til Folkeskolen 194,948 Kr., til Seminariet 13,459 Kr., til Real- og Møllemskolen 18,674 Kr., til Folkehøjskolen 4,231 Kr., til Folkehøjskoleelever 2,750 Kr., til Folkeskolelærernes Pensionsfond 6,565 Kr. og til Tillæg til Lærerpensioner 15,677 Kr.

Der kan nævnes mange Beviser paa, hvorledes det efter Hr. Paturssons Mening vanstyrede og undertrykte Folk har arbejdet sig fremad i nyere Tid med Statens Støtte. At der ikke har hersket Stillestand i nyere Tid fremgaar bl. a. af Befolkningsstigningen. Færøernes Indbyggertal var i 1860: 8922, i 1880: 11220, i 1901: 15230, i 1911: 18000 og i 1921: 21364.

Hidtil har Lagtingets Virksomhed for Færøernes kulturelle og økonomiske Liv og Fremgang meget væsentlig været bygget paa Øernes nationale og kulturelle samt statsretslige Samhørighed med det danske Rige og paa de Krav om Støtte fra Riget, som denne Samhørighed berettiger os til at fremsætte. Vi Færinger udgør vel nationalt set et særligt Folk med eget Folkesprog, og vor Liv og Værelse er et særligt Forhold, hvorunder vi har levet, men vi vil ikke glemme, at vi er danske og at det danske Sprog med vor frie Vilje har været vort eget gennem Aarhundreder, samt at Færøerne ogsaa gennem Aarhundreder frivillig har udgjort en Del af Danmarks Rige. Det vil være i Strid med vor dybeste Følelse at foretage nogen Ændring heri. Vi vil ikke glemme, at det under Samhørigheden med Danmarks Rige har været muligt for os i fuld Fæthed at bevare det færøske Sprog og vor Egenart. Vi er forvissede om, at denne Samhørighed ogsaa i Fremtiden frembyder de bedste Betingelser for Bevarelsen af det særlig færøske hos os.

Vi Lagtingsmænd maa i vor Virken bygge paa, *at det danske Folk samt dets Regering og Rigsdag nærer fuldt Tillid til vor Oprigtighed.* Den sidste Tids Begivenheder, som er bleve klart belyst, er imidlertid skikkede til at svække Tilliden til Lagtinget, og det maa derfor være vor Pligt at udtale os åbent om disse Begivenheder. *Ogsaa af Hensyn til vore Vælgere er det nødvendigt, at vi udtaler os saaledes, at de ikke skal være i Tvivl om, hvorledes hver enkelt af os staar.*

Det er interessant, at Hr. J. Patursson har udtalt som sit Program:

1) Foreløbig skal Selvstyrepartiet gennemføre sit Krav om hele Herredømmet paa Færøerne, og, naar dette er opnaaet,

2) er Færøernes Forening med Norge det eneste naturlige.

Det er ligeledes interessant, at han til Nordmændene har sagt, at han ikke har udtalt mere end, det Parti, hvis Formand han er (Selvstyrepartiet), mener og hævder; hvorefter følger, at han mener, at ogsaa hans Partifæller billiger foranførte Program.

Det er endelig interessant, at Hr. J. Patursson erklærer, at et af hans Partis Programpunkter gaar ud paa, at Lagtinget skal blive lovgivende i Stedet for raadgivende, naar man ser hen til, at 8 af Partiets 11 Medlemmer i Fjor stemte i Lagtinget sammen med Sambandspartiet for det

modsatte (d. v. s. at Lagtinget skulde være raadgivende i Lovgivningssager og ikke lovgivende).

Det maa blive Selvestyrepartiets Sag, hvilken Stilling det vil indtage til sin egen Formands Optræden, og hvad Partiet mener om, at han har kastet et stærkt Skær af Uvederhæftighed over Partiet ved at give Offentligheden Anledning til at tro, at Partiets Virksomhed gaar ud paa at undergrave den nationale og statsretlige Samhørighed med Riget for derefter, naar Samhørigheden er brudt, at optage Forhandling med Norge om Forening med dette Land.

Dette giver et særlig mærkeligt Indtryk i Betragtning af, at alle Selvestyrepartiets Medlemmer, med Partiets Formand Hr. J. Patursson i Spidsen, i Aaret 1918 har nedlagt en skarp Protest mod Sambandspartiets Sigelse imod Selvestyrepartiet for „at have til Hovedformaal en indgribende Svækkelse af den statsretlige og nationale Forbindelse mellem Færøerne og Danmark“; jfr. Lagtingsstidende 1918, Side 280 foroven.

Vi er ikke i Tvivl om, hvorledes vi bør stille os ud fra den Betragtning, at fuld Aabenhed er nødvendig. Vi fremsætter derfor nedenstående Forslag til Lagtingsbeslutning.

Uppskot.

I. Frá Meirilutanum:

1. Føroyingar eru og kenna seg sum ein serstøk tjóð og mega tí hava rætt til at skilja frá Føroyalandi, sum teir vilja.
2. Tingið má halda fast við, at landið, sum ávíst í nevndaráliti meirilutans, hevur verið illt stjórnt, og at Føroyar tessvegna, samrøðurnar við onnur lond, standa aftarlaga.
3. Viðvíkjandi spurningum um eðlilísk samband við annað land, skal tingið áttala, at Føroya fólk ikki hevur kraft politiska sameining við Noreg, og at slepnuskrá flokkaanna einki inniheldur um líkkl samband, og má tingið tí mæla frá at gera meir við henda spurning.

II. Fra Mindretallet:

Lagtingsbeslutning.

Lagtinget betegner den Beskoldning, der er blevet rettet mod dansk Rigsstyre i nyere Tid for Vanslyre paa Færøerne og for Undertrykkelse af Færøingernes Frihed, som ubeføiet og tilbageslser enhver Tanke om Færøernes Adskillelse fra Danmark og følgelig ogsaa Tanken om Øernes statsretlige Tilknjtning til noget andet Land.

Føroya lögting, Tórshavn, hin 14. september 1923.

Nyholm Debess. Oliver Effersøe. S. P. úr Kanoy. Edw. Mortensen.

J. Patursson, Joen Poulsen. A. Samuelsen.
Frm.

*Bilag A.***Afskrifter af forskellige Aviser.***Bilag VIII**Afskrift af Skrivelse, udsendt gennem norsk Telegram Byrå:*

„Nylig ankommet hertil byen erfarer jeg at der i den norske presse nylig er gjengit udtalelser fra en færøisk riksdagsrepræsentant^{*)}, som i hovedsagen gaar ut paa:

At der paa Færøerne intet ønske er om at komme i forening med Norge, at den færøiske befolkning er sterkt opblandet med dansk blod, og at Færøerne ikke er vanstyret av Danmark.

Da disse udtalelser er umotiverede og vildledende, bør de fra færøisk side ikke staa rimølsagt, og jeg finder mig derfor beføiet til at udtale:

Naar repræsentanten paastaar at der intet ønske er paa Færøerne om at komme i forening med Norge, bør dette kun forståes derhen, at der intet ønske er paa Færøerne om at komme *under Norge, under den samme haardhændte politik, som Danmark for tiden haandhæver overfor os*. Før færøingerne kan ta stilling til spørgsmaalet om gjenforening med Norge, maa der mellem Norge og Færøerne være opnaadd en overenskomst om de for begge parter bindende bestemmelser ved en saadan eventuel foreningsakt. Saa længe den side av saken endda ikke er optat til drøftelse, bør en færøisk folkerepræsentant ikke fremsætte forhaandspaastaaende, som han mangler alle forudsætninger for at bedømme rigtigheden av.

Repræsentantens opfatning, at færøingerne er sterkt opblandet med dansk blod, er fuldstændig feilagtig. Færøingerne er av likesaa egne norske herkomst som deres frænder paa Norges Vestland og paa Island. Hvad angaar fremmed blodblanding, være sig dansk eller anden, da er den i forhold til det norske element rent minimal og neppe større end hvad tilfældet er for Islands eller Vestlandets vedkommende.

Foranlediget av repræsentantens paastand om at Færøerne ikke er vanstyret av Danmark, skal her fremtrækkes enkelte eksempler paa styreformens: Dansk styre paabyder at dansk sprog (som ikke tales av en eneste færøing) skal være undervisningssprog i de færøiske folkeskoler; dansk styre forbyr avholdelse av færøisk gudstjeneste i færøiske kirker; dansk styre forbyr avsyngelse av færøiske salmer i færøiske kirker; dansk styre negter at ophøje færøiske lovforslag til lov selv om disse er enstemmig vedtat av Færøernes lagting baade i 2, 3 og 4 samlinger efter hverandre; dansk styre forandrer efter eget forgodtbefindende fra lagtinget mottagne lovforslag og opbøter disse til lov i sin forandrede skikkelse uten lagtingets vidende og billigelse; dansk styre gjør uten lagtingets vidende og vilje danske love gjældende for Færøerne. Eksemplerne kan mangfoldiggjøres om saa ønskes.

Selv om den færøiske repræsentant personlig maatte finde at saa-

^{*)} Den udtalelse der sigtes til blev git av lagtingsmand Effersee i „Nationaltidende“ og utsendt gjennem N. T. B. 13. ds.

dant fremmedherredømme over det færøiske folk er den mest ideelle styreform for Færøerne, burde han beholdt denne personlige opfatning for sig selv, den deles neppe av mange.

p. t. Kristiania, 27. juni 1923.

Johannes Patursson.
medlem av Færøernes lagting."

Bilag IX.

Gengivelse i norsk Avis Dagbladet for d. 29. Juni 1923 af Udtalelser til Avisen fra Lagtingsmand Patursson:

..... — Der er to partier paa Færøerne, forteller Joannes Patursson, selvstendighetspartiet og sambaandspartiet, men ogsaa det siste er nasjonalt og de selvstyrekrav som vi nylig fremsatte var fremkommet som et kompromis mellem begge partier. Naar vi færøyinger faar satt vaare krav igjennem, sier Patursson til slutt da er en tilslutning til Norge det eneste naturlige. Ikke paa de betingelser som vi nu har overfor Danmark — da vilde nordmennene som ligner oss saa meget mer bli farligere enn danskene er det nu — men som et fritt folk. Vi hadde i gamle dager en ordning som jeg synes var helt ypperlig — at Færøene ga sig under den norske krone. Vi vedblev aa være de, vi var, beholdt vaare lover og vaart sprog men da vi var saa faa maatte vi ha et større rike aa støtte oss til. En lignende ordning synes jeg man i en ikke altfor fjern fremtid maatte kunne faa istand."

Bilag X.

Gengivelse i norsk Avis Bergens Tidende for d. 4. Juli 1923 af Udtalelser til Avisen fra Lagtingsmand J. Patursson:

..... Jeg hadde ikke henkt at jeg skulde komme op i nogen politiske affærer paa toren, men da jeg kom over Effersøes helt urigtige påførsler, kunde jeg ikke dy mig. Jeg pleier ellers ikke at ta op slike spørsmål i ulandet, men det falske billed Effersøe hadde git av forholdene, var for meget for mig. Det skulde ikke staa uimøstgalt at færingerne mere eller mindre er blitt opblandet med danskerne. Jeg har bare handlet i selvforsvar. Vi er norske av blod, den danske indblanding er for intet at regne. Forøvrigt har jeg ikke uttalt mere end det selvstyreparti paa Færøerne mener og hævder og vi har forgjæves søkt at komme til orde i den danske presse....."

Bilag XI.

Gengivelse i norsk Avis Gula Tidend for d. 23. Juni 1923 af Udtalelser til Avisen fra Lagtingsmand J. Patursson:

..... -- Frihedsrørsla var ikkje so sterk fyrr som no i det siste, men danskarne hev drive det so vidt at me reagerar. Alt kann me ikkje finna oss i. Programmet vårt i fåe ord slik:

1. Lagtinget må verta lovgjevande i staden for rådgjevande.
2. Mest mogelegt finansielt sjølvstyre.
3. Full friedom for morsmålet vårt i indre tilhøve."

Bilag XXVII.

Gengivelse i færøsk Avis Tingakrossur for d. 2. Aug. 1923 af en Tale, som Lagtingsmand J. Patursson har holdt paa et offentligt Møde i Thors-havn d. 29. Juli (St. Olandsdag) i Aar (Oversættelse):

.....

Oliver Effersøe har rejst Spørgsmaalet om „Færøernes Sammenslutning med Norge“ Jeg vil ikke helt vige fra dette Spørgsmaal, men jeg vil have fast Fod at staa paa først. Naar fast er at staa paa og stærkt er at holde om, kan vi gaa i Lag med Spørgsmaalet, men ikke før.

For det første er at sige, at dette Spørgsmaal er kommet for pludseligt over os og bagvendt er det tillige kommet.

.....

Gjelsvik vækkede os for hurtigt, og han vækkede os bagvendt. Men har bør ikke faa onde Ord for dette fra Færinger. Han mente os det vel, og den Dag kan komme, da alle Færinger mindes ham med Tak.

Der er al Udsigt til, at Færinger, i ethvert Tilfælde, kommer til at blive vækkede pludselig i denne Tid. Trætte hersker mellem Danmark og Norge, og dette kan ikke have været skjult for nogen Mand, at før eller senere maa denne Trætte ogsaa ramme Færøerne. Og nu er vi vækkede, og nu maa vi vide, at foruden Grønland ligger ogsaa Færøerne i Vejen mellem Danmark og Norge.

Det gælder derfor særdeles meget om for os i denne Tid ikke at springe op med begge Ben samtidig og sanseløst at springe i Dybet. Spørgsmaalet er saa alvorligt, at al Overtelse („øði“) maa belyses.

Det som vi Færinger i denne Tid først af alt man undersøge, det er, *hvilken Ret vi selv eje til vort Fødeland Færøerne. Jeg gentar mig ikke for at sige, at vi selv eje den hele Retlighed til vort Land og ingen anden.*

.....

Naar det er Tilfældet, og det er saaledes, at Færinger eje Herredømmet paa Færøerne, da har vi her faaet det solideste Følfæste, som vi behøver i denne Tid, ...

Jeg vil gentage: Vi kan vel tinge („samråðast“) „om en Sammen-
slutning med Norge“, men det har ingen Hast. Derimod har det Hast, at
vi, endnu bedre end hidtil, oplyse al Verden om den Politik, det danske
Styre („Danastjórn“) fører her i Landet, men allermest gælder det om,
udenfor Færøerne at gøre opmærksom paa, at vi selv vil raade paa Fær-
øerne. Det kan blive os dyrt at tie.

.....

*Bilag B.***Bemærkninger**

med Hensyn til forskellige spredte Beskyldninger af Lagtingsmand
J. Patursson mod dansk Styre paa Færøerne.

1. Hr. J. Patursson angiver, at Stednavne paa et Landkort over Færøerne er blevet skrevet misvisende.

Ad. 1. I Henhold til et meget omhyggeligt, omfattende og bekosteligt Opmaalingsarbejde af den danske Generalstabs topografiske Afdeling for 25—30 Aar siden udgav Generalstaben et fortrinligt Kort over Færøerne, forsynet bl. a. med talrige Stednavne. Hele dette prisværdige og for Færøernes Udvikling betydningsfulde Arbejde bekostedes af den danske Stat. Navnene er overalt angivet paa Færøsk. Desforuden er der paa Kortet anført de danske Navne, for saa vidt saadanne har været gangbare. Der er udvist den største Omhyggelighed for at faa de færøske Navne rigtige, ogsaa for at Stavemaaden kan være rigtig. I saa Henseende har man søgt Vejledning hos de mest sagkyndige. Vi maa være Generalstaben meget taknemmelig for den færøske Navnebelegnelse, der bl. a. har Betydning for færøsk Sprog i Almindelighed. Senere er der udkommet et andet og mindre Kort over Færøerne, paa hvilket mange Navne er stavede paa en rent taabelig Maade, hverken paa Færøsk eller Dansk. Det er hele Sagen.

2. Færøske Bønder kan ikke oprette Kontrakter paa Færøsk, siger J. Patursson.

Ad. 2. Der foreligger et enkelt Tilfælde, nemlig fra 1920, hvor nogle Kongsbønder, der paa det færøske Sprog har oprettet en Kontrakt vedr. en Statsejendom. Kontrakten skal for at være gyldig approberes af Godsbestyrelsen (Amtmanden efter Landfogdens Indstilling). Amtet anmodede imidlertid om at faa Kontrakten affattet paa Dansk, forinden videre foretoges. Herpaa indløb ikke Svar. Det har ellers været brugt at benytte vort Rigssprog Dansk, som alle forstaar, ved Affattelsen af Kontrakter m. m. Paa det omhandlede Tidspunkt havde hverken Amtmanden eller Landfogden tilstrækkelig Kendskab til det færøske Sprog til at kunne kontrollere Kontraktens Indhold. Sagen kan ikke bruges som Bevis paa Danmarks Overgreb paa Færøerne.

3. Det er foreskrevet, at Kronebeløbet i Postanvisninger skal angives paa Dansk, siger Hr. J. Patursson.

Ad. 3. Alle paa Færøerne kan gøre dette, medens visse Postekspedienter ikke kan Færøsk. Der har ikke været søgt om, at Fremgangsmaaden skal blive ændret; men et enkelt Tilfælde, hvor en Postanvisning, hvis Kronebeløb var skrevet paa Færøsk, blev tilbagevist af Postvæsenet, benytttes stærkt i Agitationen mod Danmark. Billedet af Postanvisningen trykkes i en herværende Avis, og Sagen bringes over i norske Blade som Bevis paa Danmarks Undertrykkelse paa Færøerne.

4. Hr. Patursson har ved Sagens 1. Behandling sagt: Hvorledes har Danskerne behandlet vore Fortidsmindesmærker? Vore Handelsbøger for 250 Aar er blevet brændt af dem. Dette er den største Ugerning, de har gjort. Stolene i Kirkebø har de ført af Landet. Magnus Hejnesens Skanse blev opmuret med Cement. Vi tog med Varsomhed en Helligdom ud af Domkirkenmuren i Kirkebø. Saa kom en dansk Museumsmand, Møllerup. Hvorledes behandlede han denne? Han bøjede Sagerne sammen og stoppede dem ind igen i Muraabningen. Det var Vandalisme.

Ad. 4. Herom er at sige:

Amtmanden har i Tinget oplyst, at Handelsbøgerne er i Behold, og at kun nogle Ting uden Betydning er blevet brændt. Af Hensyn til Pladsen maa formentlig Rigsarkivet tilintetgøre de Sager, der maa anlages at være værdiløse. Hvis Sagerne havde været opbevaret heroppe, vilde de ret sandsynligt, flere eller færre af dem, have været ødelagt. Det ses, at Hr. J. Patursson beskylder „de danske“ for den „største Ugerning“, uden at have søgt Underretning om Sagens Sammenhæng paa rette Sted (i Regeringskontorerne og i Rigsarkivet). Dette er særlig betegnende for hans Fremgangsmaade.

I Kirkebø fandtes i sin Tid i en gammel Kirke visse værdifulde Fortidssager. Da Kirken blev istandsat for c. 60 Aar siden, blev noget gammelt, udskaaet Træværk, antagelig af den stedlige Kirkestyrelse, sendt til Nationalmuseet i København. Man kan nu indse, at man ved Kirkens Istandsættelse kunde have brugt en mere pietetsfuld Maade, men Færingerne har ikke haft Interesse for Sagen, og Lagtinget, som det *paahvilede at vedligeholde Kirken*, har savnet Midler til en forsvarlig Istandsættelse. Nu er der dog noget værdifuldt i Behold, som man senere, naar der kommer et forsvarligt Museum paa Færøerne, kan faa hertil. Var Sagerne ikke sendt til København, vilde man ikke have haft nogen Sikkerhed for, at de var blevet bevarede.

Den gamle Skanse i Thorshavn var opført af Sten og Græstørv. Den maatte idelig istandsættes og kunde ikke i Længden holdes i forsvarlig Stand, da Græstørv manglede, og Stenene var daarlige. Vi Færinger foretog intet, men Regeringen iværksatte en bekostelig Istandsættelse, hvorved der blev fuget med Cementmørtel mellem Stenene. Skansen staar nu som et smukt og tillige holdbart Minde fra Fortiden.

Paastanden om, at Museumsdirektør Møllerup, der forlængst er død, ska have behandlet en Fortidslevning (Relikvi) pietetsløst, er aldeles usandsynlig. Den paastigtede Vandalisme er ikke i nogen Maade sandsynliggjort eller godtgjort. Selv om der skulde være begaaet en Fejl, kan den ikke lægges „Danmark“ til Last, men kun den enkelte Person.

Det er af betydelig Interesse at undersøge, hvorledes henholdsvis „Færinger“ og „de Danske“ har behandlet Fortidsmindesmærker i Kirkebø. Der findes, som bekendt, en ufuldført, meget gammel Kirkemur i Kirkebø. I denne Bygd har Øernes største Kongsbonde boet gennem Tiderne, indehaveren af den største og rigeste Kongsgaard paa Øerne. Hverken han eller nogen anden tog sig af Muren, men lod den forfalde. Imidlertid traadte Statsmyndigheden til og lod Muren istandsætte under Tilsyn af fuldt sagkyndige Personer, saa den nu slaar bevaret som et overordentlig værdifuldt Minde fra vor Fortid. — Blandt de til Kongsgaarden hørende Bygninger i Kirkebø fandtes en ældgammel Bjælkestue. Den blev stærkt beskadiget af et Jordskred i det 18. Arhundrede. Kongsbonden har intet gjort for at istandsætte Bygningen, skønt det, taget i Tide, ikke drejede sig om nogen stor Bekostning. Den nuværende Kongsbonde: Hr. J. Patursson fik imidlertid bevilget af Staten 6000 Kr., for hvilket Beløb han lod Bygningen istandsætte. Han fik herved et værdifuldt Tillæg til sin Beboelseslejlighed.

5. Hr. Patursson har klaget over, at vi fik Danske og ikke Nordmænd til Anlæg af Telefon og Veje, hvad enten de duede eller ej.

Ad. 5. Det er aldeles ikke godtgjort, at de paagældende ikke duede — tværtimod maa det modsatte antages, — Det var desuden færøske Kommuner og ikke Staten, der iværksatte de paagældende Anlæg og bestemte, hvem der skulde udføre disse.

6. Hr. J. Patursson har ment, at den Omstændighed, at der i sin Tid er nægtet to unge Færinger Statsstøtte til at lære Landbrug i Norge, er et Bevis paa Danmarks Undertrykkelse af Færøerne.

Ad. 6. Han oplyser imidlertid ikke, om de paagældende var trængende og kvalificerede og, om der var stillet Statsmidler til Regeringens Raadighed i det omhandlede Øjemed, etc. Derimod maa han erkende, at flere Færinger har faaet Støtte af Staten netop for at lære Landbrug i Norge. Er dette sidste Undertrykkelse?

7. Hr. J. Patursson klager over, at Sagen angaaende de Landbrugsforsøg, der for Tiden foregaar heroppe, skal gaa gennem den danske Centraladministration.

Ad. 7. Herom skal man blot bemærke, at de meget kostbare Forsøg til Bedste for færøsk Landbrug helt betales af Staten.

8. Sømandsskolen.

Ad. 8. I sin Tid oprettede to vel kvalificerede danske Mænd en Sømandsskole i Thorshavn. Denne fik efter *Lagtingets Indstilling* Statstilskud. Skolen var almindelig anerkendt som udmærket, men der blev

af Hr. J. Patursson og ligesindene rejst en Agitation imod den, og efter nogle Aars Virksomhed maa Skolen nedlægges. Agitationen var, efter vor Formening, i alt Fald delvis, rejst af danskfjendtlige Grunde. Derefter blev en Navigationsskole, som ledes af den førstnævnte Skoles tidligere Konkurrent, — en af Selvstyrepartiets faste Støtter, — statsanerkendt og tillagt et betydeligt Statstilskud. Saaledes er Sammenhængen med denne saakaldte danske Undertrykkelse, der er et Bevis paa dansk Godmodighed og Frisind! At Skolen ikke har faaet Ret til at afholde en ansøgt Tillægsprøve, der ikke har Hjemmel i Lovgivningen, skyldes rent saglige Grunde.

9. J. Patursson klager over, at der er nægtet Færingers Adgang til at drive Fiskeri ved Grønland.

Ad. 9. Af Hensyn til den grønlandske Befolknings Vel er det forbudt, saavel Færingers som andre danske Statsborgere og tillige Udlændinge, at fiske paa Statens Søterritorium ved Grønland.

10. J. Patursson har fremført en almindelig Klage over „Danskernes“ Behandling af os m. H. t. Lovgivningsvæsen og Finansvæsen.

Ad. 10. Klagen trænger ikke til nærmere Imødegaelse. Lagtinget har efter dets eget (og Hr. J. Paturssons) Forslag kun raadgivende Myndighed, og der synes intet urimeligt at lægge deri, at Regering og Rigsdag ikke vil tilstaa Lagtinget Raadighed over Statens Pengemidler.

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

Nevndarálit

i

sak nr. 53—1923. Føroysk brunatrygging.

Undir seinasti lögtingssetu varð kosin ein 3-manna millumtinganevnd til saman við amtmanni at kanna eftir øllum, ið gjørt var eftir lögtingssamtyktuni í 1915, og eisini skuldi henda nevndin savna tilfar, bæði gamalt og um neyðugt nýtt, sum kundi vera til leiðbeining í hesum máli.

Henda millumtinganevnd hevur givið eina frágreiðing um starv sitt, og hevur lagt fram á ting:

1. Tað tilfar, sum eftir lögtingssamtykt av 1915 er savnað av upplýsingum um virðisættan av húsabygningum í Føroyum, og um tann brunaskaða, sum hevur verið í Føroyum frá 1890 til 1915.

2. Ymist tilfar viðvíkjandi brunatrygging á Íslandi.

Spurningurin um, hvussu nógv ið tryggjað er av bygningum, vørum o. t., og um stødduna av tí peningi ið fer av landinum, hevur millumtinganevndin ikki kunna fingið upplýsing um, tess vegna, at brunafelagsins fyrirstøðumaður í Føroyum ikki kann geva nakað aftursvar um hetta.

Undirskrivaða nevnd, sum hevur haft hetta mál til umhugsan, meinar at hesin týðningarmiklu spurningur ikki eigur at detta niður fyri, men at her eiga allar góðar kreftir at samlast og arbeiða sakina til frama, soleiðis at vit skjótast gjørligt kunna vinna á mál.

Hetta tilfarið, sum nú liggur frammi, er sjálvandi gott at hava, men tá hendan virðisættan er so gomul sum frá 1916, og tá vit samstundis vita, at fyrri tað fyrsta er virðið í millumliggjandi tíð nógv hækkað, og tí næst er nógv bygt í Føroyum síðani tá, og serliga í teim seinastu árum, meinar nevndin, at tað er neyðugt at fáa nýggja virðisættan av øllum bygningum í Føroyum.

Samstundis sum hetta arbeiði verður gjørt, heldur nevndin tað vera beinast at kanna eftir, hvør ið hevur tryggjað í teini ymiskum bygðum, og hvat rinda verður árliga fyri brunatrygging.

Ikkj fyrir hetta tilfar er savnað er lögtingssamtyktin frá 1915 fylgd.

Viðvíkjandi spurningum um á hvønn hátt ein føroysk brunatrygging skal fyriskipað, meinar nevndin, at hesin spurningur má tryggjast til tess áðurnevndu upplýsingar eru tilskjals, tó er nevndin samsínt um, at tann skjótasti máti at vinna fram, vil vera við tvingaða trygging, soleiðis at hvør húseigari skal vera tvingaður at tryggja, men um hesin vegur kan gangast, eru menn ikki á einum máli um.

Tó at áður nevnda arbeiði er umfatandi og tekur tíð, heldur nevndin, at tað má kunna verða gjørligt at fáa tilfka frágreiðing til næstu Ólavsøku.

Uppskot.

1. Málið verður goymt til Ólavsøku 1924.
2. Ein 3-mannanevnd verður kosin til saman við amtmanni at fyrirleika hesum máli, serliga við at venda sær til sýslumenninar, øll kommunu-
stýrir fyrir at fáa kunnleika um virðið av øllum bygningum í Føroyum, og um hvussu mong hús, ið tryggjaðu eru í hvørjari bygd, og hvat tryggingargjaldið er.
3. Á Ólavsøku 1924 flytir nevndin fram frágreiðing um starv sítt.

Løgtingið, hin 15. september 1923.

Debess,
frn.

Guttesen.

Matras.

Strøm.

A. Samuelsen.

Betænkning.

Til Udvalget er henvist en Skrivelse fra Færøernes Rederiforening, hvorved fremsendes Kopi af en Skrivelse af 13. Juli 1922 fra fhv. Konsul D. Thomsen, København, vedrørende Udsendelse og Lønning af en særlig Repræsentant i Genua, med nøje Kendskab til Tilvirkning og Forhandling af Klipfisk. —

Det fremgaar af Sagen, at den omhandlede Skrivelse fra Konsul Thomsen har været behandlet i Rederiforeningen, samt at en Kopi af Skrivelsen er sendt Færøernes Købmandsforening med et eventuelt Samarbejde mellem Foreningerne for Øje. Fra Købmandsforeningen foreligger der imidlertid ingen Henvendelse til Lagtinget. —

Rederiforeningen har behandlet Sagen paa sin Generalforsamling i December 1922, og vedtaget at udtale, at man sympatiserede med Tanken om særlige Repræsentanter i Italien samt ogsaa i Spanien, der kan varetege de færøeske Interesser ved Fiskesalg, men at man for Tiden ikke kan yde nogen pekuniær Støtte til en saadan Repræsentation. Derimod har Foreningen vedtaget at andrage Lagtinget om Støtte til Sagens Fremme. Udvalget har ført Forhandlinger med Formændene for Færøernes Rederiforening og Færøernes Købmandsforening. Spørgsmaalet om Tilvejebringelse af de bedst mulige Afsætningsforhold for færøeske Fiskeriprodukter kan paaregne alle Færingers og dermed selvfølgelig ogsaa Lagtingets allerstørste Interesse, idet det jo maa siges at være et Livsspørgsmaal for Færøerne. Enhver Mulighed for at sikre vor vigtigste Eksportvare de gamle Markeder, og for at erobre nye, bør derfor undersøges. I Arbejdet herfor bør alle gode Kræfter paakaldes og tages i Brug.

I de senere Aar har Spørgsmaalet om vore Fiskeriprodukters bedst mulige Behandling og Tilvirkning staaet paa Dagsordenen, og der er nu, tildels ved Lovregler, tilvejebragt en ensartet og ret streng Bedømmelse af Produktet, dels i saltet dels i færdigbehandlet tørret Tilstand. Der er saaledes Grund til at gaa ud fra, at den færøeske Saltfisk og Klipfisk i enhver Henseende kan konkurrere med tilsvarende Produkter fra andre Lande.

Men samtidig bør selvfølgelig enhver Foranstaltning, der tager Sigte paa at støtte vor Fiskeeksport paa de udenlandske Markeder være betimelig og af Vigtighed. Det er klart, at forstaaende og kyndige Repræsentanter

paa de Steder, hvor færøsk Fisk kan afhændes, vil være af allerstørste Interesse. Færøerne er derfor meget interesserede i, at Danmarks konsulære Repræsentanter i Udlandet er opmærksom paa denne Sag og omfatter Sagen med den mest levende Interesse. Man tør selvfølgelig ikke forudsætte speciel Sagkundskab i Konsulaterne med Hensyn til Fiskeriprodukternes Behandling, men naar Interessen er tilstede vil man forhaabentlig kunne naa ret langt.

En Udsendelse af særlige Repræsentanter med det her i Sagen omhandlede Formaal for Øje, er imidlertid forbundet med mange praktiske Vanskeligheder, som det ikke er saa hell let at overse og overvinde. — Udvalget vil ikke kunne tilraade, at en saadan Udsendelse sker ved Lagtingets Medvirkning, medmindre det sker i Forstaaelse med Udenrigsministeriet i København, og for en væsentlig Del ved Statsstøtte. Derimod finder Udvalget, at der er al Anledning til for Lagtinget at forelægge denne Sag for Regeringen med Ønsket om, at Sagen maa blive overvejet, hvorefter der fra Regeringen ventelig vil tilgaa Lagtinget en Meddelelse om, hvad Regeringen mener at kunne foretage i Sagen. — Udvalget skal henlede Opmærksomheden paa, at det formentlig vilde være af betydelig Interesse for det færøske Forretningsliv, om der kunde tilvejebringes et passende Beløb aarlig, som kunde anvendes til Understøttelse for unge færøske Forretningsmænd, der ønskede at foretage Rejser til Spanien og Italien for at foretage Studier og knytte Forbindelser til Fremme for Forretningslivet.

I Henhold til foranstaaende Betragtninger stiller Udvalget følgende

Forslag.

1. Regeringen anmodes om at overveje, hvad der ved Danmarks Repræsentation i Udlandet maatte kunne foretages til Bedste for færøsk Forretningsliv, særlig med Afsætning af færøske Fiskeprodukter for Øje.
2. Regeringen anmodes om at overveje, om der fra Statskassen maatte kunne ydes Bevilling til Rejseunderstøttelse til færøske Forretningsmænd, der ønske at foretage Rejser til Udlandet, med det Formaal at knytte Forretningsforbindelser til Bedste for Afsætning af færøske Fiskeprodukter.

Lagtinget, den 15. September 1923.

O. Effersøe.

Edw. Mortensen.

J. H. Poulsen,
Formand.

A. Samuelson.

Th. M. Strøm.

Forslag

til

Lov for Færøerne om Forandring i forskellige Skatter og Afgifter.

I. I Lov Nr. 46 af 7. Marts 1912 § 1 foretages følgende Ændringer:

- 1) I andet Stykke udgaar Ordene: „til Statskassen“.
- 2) I Pt. 1 ændres 40 Øre til 60 Øre og 45 Øre til 70 Øre.
- 3) I Pt. 2 ændres 45 Øre til 70 Øre,

70	—	-	105	—
90	—	-	135	—
50	—	-	75	—
75	—	-	115	—
100	—	-	150	—

- 4) I Pt. 3 ændres 35 Øre til 55 Øre.
- 5) I Pt. 4 ændres 12 Øre til 18 Øre og 5 Øre til 8 Øre.
- 6) Som nyt Stykke indføjes:

Af al Tobak erlægges en Indførselsafgift af 50 Øre pr. kg.
Af Cigarer erlægges 2 Kr. pr. 100 Stkr. og af Cigaretter 1 Kr.
pr. 100 Stkr.

Af det indkomne Beløb indflyder forlods i Statskassen
29182 Kr., medens Resten indgaar i økonomisk Fond.

II. Lov Nr. 46 af 7. Marts 1912 § 11, 1. Stk, affattes saaledes:

Det skal herefter være forbudt paa Færøerne at fremstille de
i § 1 Nr. 1—5 nævnte afgiftspligtige Varer med Undtagelse af Øl,
der indeholder under 2½ Vægtprocent Alkohol.

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

Ekstrakter
af
de af Færøernes Lagting
deciderede Regnskaber
i
Sessionen 1923.

Meddelt af Færø Amt.

Thorshavn.
Trykt i A/S, «Færø Amtstidende» Bogtrykkeri,
1924.

1.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Færø Amts Repartitionsfond
for Aaret fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Oktober 1921:				
Hos Regnskabsføreren	4487	41		
Restancer af Skat og Leje samt Kommunernes				
Bidrag til Fonden	30415	35		
			34902	76
2. Udskrivning i Regnskabsaaret 1921-22 paa Jordegodset og				
Kommunerne			133179	28
3. Kendelser for Handelsbeviser			1437	50
4. Statstilskud i Henhold til Lov af 15. Maj 1903			3000	00
5. Diverse Indtægter			123	44
6. Refusion af forskudsvis afholdte Udgifter vedrørende smitsomme				
Sygdomme			1132	71
7. Refusion af Delinkventomkostninger			426	08
8. Refusion af forskudsvis afholdte Udgifter til Vejanlæg m. v.			12671	91
9. Refusion af Alimentationsbidrag			4543	90
10. Gæld den 30. September 1922:				
Til Føroya Banki			90953	94
Summa Indtægt			281371	52

Udgift:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Gæld den 1. Oktober 1921:				
Til Føroya Banki	51283	00		
2. Udgifter vedrørende Lagtingshuset	1271	32		
3. Lagtingsmændenes Diæter og Rejsudgifter	17941	64		
4. Andre Udgifter vedrørende Lagting-arbejdet	11548	94		
5. Udgifter til Justitsvæsenet	2905	16		
6. Udgifter til Valgvæsenet	409	51		
7. Udgifter til Medicinalvæsenet	12524	09		
8. Tilskud til Sanatoriets Drikt og Vedligehold	28246	81		
9. Udgifter til Skolevæsenet (herunder Pensionsfonden)	3738	93		
10. Udgifter til Landbruget	236	99		
11. Renter af Gæld	31018	65		
12. Afdrag af Gæld	12299	69		
13. Undersøgelse af Vandkraften	11310	76		
14. Forskellige Udgifter	4370	40		
15. Udgifter til kommunale Vejanlæg m. v.	26542	67		
16. Delinkventomkostninger	607	40		
17. Udgifter vedrørende smitsomme Sygdomme	6957	35		
18. Alimentationsbidrag	4620	00		
19. Beholdning den 30. September 1922:				
Restance af Skat m. m.	44684	10		
Kontant hos Regnskabsføreren	8854	11		
			53538	21
Summa Udgift			281371	52

Ekstrakt

af

Regnskabet for Færø Amts Fattigkasse

for Aaret fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Indtægt.

	<i>Sk</i>	<i>Ør</i>	<i>Sk</i>	<i>Ør</i>
1. Beholdning den 1. Oktober 1921:				
I. Tilhørende Grundfonden.....	37000	00		
II. Disponible Midler.....	12853	64		
			49853	64
2. Renter.....			1594	06
3. Arveafgifter.....			2293	86
4. Afgifter af Gavebrevs og Testamenter.....			5	81
5. Afgifter af Grindesfangster.....			622	04
6. Bidrag fra Embeds- og Bestillingsmænd i Anledning af deres Ansættelse paa Færøerne.....			0	00
7. Bøder.....			350	00
8. Kendelser for udfærdigede Handelsbevillinger.....			1000	00
9. Kendelser i H. t. Firmaloven.....			0	00
10. Refunderet Forskud i Anledning af forskellige Personers Nedsendelse og Ophold paa Sindsygeanstalter i Danmark.....			11674	57
11. Kendelser for udfærdigede Bevillinger til Handelsrejsende.....			437	50
12. Afgifter iflg. Lov af 2. Maj 1902 om Hvalfangst.....			908	40
13. Refusion af Udgifter ved Hjemsendelse af Søfolk.....			69	99
			Summa Indtægt	68809 87

Udgift.

	<i>Sk</i>	<i>Ør</i>	<i>Sk</i>	<i>Ør</i>
1. Tilskud til Kommuner.....			400	00
2. Tilskud til Sygekasse.....			2000	00
3. Udgifter til Underhold af Børn avlede udenfor Ægteskab.....			1267	90
4. Kassereens Løn.....			150	00
5. Andre Udgifter.....			32	15
6. Udbetalte Forskud, der er refunderede i Regnskabsaaret.....			11674	57
7. Tilskud til Pensionsfonden.....			0	00
8. Forskud i Anledning af Sømands Hjemsendelse.....			0	00
9. Beholdning den 30. September 1922:				
I. Tilhørende Grundfonden.....	37500	00		
II. Disponible Midler.....	15785	25		
			53285	25
			Summa Udgift	68809 87

3.

Ekstrakt

for

Regnskabet for Færø Amts Skydskasse

for Aaret fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør
1. Beholdning den 30. September 1921:	8479	06
2. Paalignet de forskellige Kommuner i Henhold til Lov af 17. Marts 1865 § 3 jfr. Lov af 14. Januar 1881	6571	62
3. Indvundne Renter	243	94
4. Ifølge Decision	9	28

Summa Indtægt 15353 90

Udgift:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Skydsudgifterne i Aaret 1921 - 22:				
A. Fælles Skydsudgifter for Amtet	1399	70		
B. De for Syslerne særlige Skydsudgifter	984	61		
			2384	31
2. Tilskud til Færø Amts Telefonvæsen			500	00
3. Regnskabsførerens Løn			60	00
4. Andre Udgifter			50	39
5. Beholdning den 30. September 1922			12358	70

Summa Udgift 15353 90

4.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Færø Amts økonomiske Fond

for Aaret fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Oktober 1921:				
A. Tilhørende Grundfonden:				
Rentebærende Kapital	29036	00		
B. Disponible Midler	30295	18		
			59331	18
2. Renter af Fondens Kapitaler			2163	98
3. Indtægter af Grindfangster			7745	17
4. Indtægter i H. t. Lov om Hvalfangst ved Færøerne af 2. Maj 1902			5280	00
5. Ifølge Decision			61	20
6. Udhælt for Mandskade ved Grindedrab			117	00

Summa Indtægt 74698 53

Udgift:

	Kr	Ør
1. Til Anlæg og Reparation af Broer, Veje og Landingssteder.....	4503	42
2. Udgifter i Anledning af Grindefangster	3642	06
3. Tilskud til Fonden for Jordhvalsrettighedens Afløsning 5 $\frac{1}{10}$ af Storchvals- fangsten 1921—22 jfr. Reglement 14. Juni 1909	264	00
4. Tilskud til Plantningsforsøg.....	800	00
5. - - Føroya Háskóla	600	00
6. Kassererens Løn.....	96	00
7. Andre Udgifter.....	286	50
8. Tilskud til Udgivelse af færøske Kvæder	2994	35
9. Beholdning den 30. September 1922: Kr Ør		
A. Tilhørende Grundfonden	30056	00
B. Disponible Midler.....	31457	20
	61513	20
Summa Udgift	74698	53

Fonden til Jordhvalsrettighedens Afløsning havde pr. 30. September 1922 en
Vormue af 74.920 Kr. 98 Øre.

5.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Grindegarnet i Vestmanhavn

for Aaret 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Januar 1922.....	1268	75
2. Indvundne Renter	50	74
3. Indtægt af Grindefangster.....	3795	95
Summa Indtægt	5115	44

Udgift:

	Kr	Ør
1. Kasserens Løn	12	00
2. Andre Udgifter.....	10	83
3. Udgifter vedrørende Grindegarnet.....	1238	21
4. Rente til økonomisk Fond.....	1232	00
5. Beholdning den 31. December 1922.....	2622	40
Summa Udgift	5115	44

Ekstrakt

af

Regnskabet for Fonden for Forulykkedes Efterladte
for Aaret 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Januar 1922:				
a. Tilhørende Grundfonden	7010	74		
b. Disponible Midler	7015	49		
			14026	23
2. Jordebogskassen indbetalt i H. 1. Lov af 1. April 1908 for Finansaaret 1922-23			216	00
3. Indvundne Renter			623	18

Summa Indtægt 14865 41

Udgift:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Regnskabsførerens Løn			12	00
2. Andre Udgifter			13	51
3. Beholdning den 31. December 1922:				
a. Tilhørende Grundfonden	7119	74		
b. Disponible Midler	7729	16		
			14839	90

Summa Udgift 14865 41

Ekstrakt

af

Regnskabet for Fære Amts Skolefond
for Aaret 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Januar 1922:				
a. Renteberende Kapital	36491	04		
b. I Fære Amts Sparekasse	58	26		
c. I Færoya Banki	104	09		
d. Hos Kassøreren	1391	03		
			1553	38
			38044	42
			At overføre ...	38044 42

	Overført...	38044	41
2. Renter af Fondens Kapitaler.....		1643	26
3. Refusion af Reerslev Kirketidende		14	33
4. Statskassens Deputat.....		224	00
5. Statskassens faste Tilskud til Realskolen.....		3900	00
6. Statskassens Tilskud til Lærerlønninger		19000	76
7. Andre Indtægter		0	00
8. Tilskud til udenbys Elever:	<i>Kr</i> <i>Ø</i>		
a. Statskassen	558	33	
b. Amtsrepartitionsfonden	558	33	
		1116	66
9. Tilskud til Frn Effersees Pension:			
a. Statskassen	300	00	
b. Amtsfonden	150	00	
c. Thorshavns Kommune	100	00	
		550	00
10. Thorshavns Kommunes Tilskud til Realskolen		150	00
11. Skolepenge fra Realskolens Elever.....		9093	00
12. Lejelndtægt.....		347	00
13. Indgaaede Restancer		1476	39
14. Seminariet for Brændsel, Belysning og Rengøring		600	00
15. Indtægter af Grind og Storkvæl.....		1484	42
	Summa Indtægt	77653	24
Udgift:		<i>Kr</i> <i>Ø</i>	
1. Pensioner og Afgift til Pensionskassen		994	52
2. Lærerlønninger og Vikarudgifter.....		29190	83
3. Understøttelse til udenbys Elever		1116	66
4. Revisorløn		19	46
5. Kassereeløn		100	00
6. Porto m. m.		40	00
7. Skatter og Afgifter		1802	20
8. Assurance.....		645	00
9. Vedligeholdelse og Nyanskaffelser		993	50
10. Brændsel og Belysning.....		2299	41
11. Renholdelse.....		2555	14
12. Undervisningsmateriel m. m.		409	16
13. Andre Udgifter		45	22
14. Renter af Laan.....		343	75
15. Anvist af Skoledirektionen.....		30	00
16. Beholdning den 31. December 1922:	<i>Kr</i> <i>Ø</i>		
a. Rentebærende Kapital	36490	92	
	<i>Kr</i> <i>Ø</i>		
b. I Færø Amts Sparekasse	60	60	
c. I Føroya Banki	108	29	
d. Hos Kassereien	408	59	
	577	48	
		37068	40
	Summa Udgift	77653	24

8.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Fonden til Anskaffelse af nyttige Skolebøger
for fattige Almueskolebørn paa Færøerne
for Aaret 1922.

Indtægt:				
1. Beholdning den 1 Januar 1922:		<i>Kr</i>	<i>Ø</i>	<i>Kr</i> <i>Ø</i>
a. Renteberende Kapital.....	1300	00		
b. Indestaaende i Sparekassen.....	1847	22		
c. Kontant Beholdning.....	1	59		
d. Restancer af Rente.....	86	12		
2. Indvundne Renter.....				3237 93
				125 00
			Summa Indtægt	3362 93
Udgift:				
1. Uddelt til Boghjælp.....				<i>Kr</i> <i>Ø</i>
2. Revisionen.....				140 00
3. Bekendtgørelse af Regnskabs ekstrakt.....				0 11
4. Kapitalformidlskelse.....				27 60
5. Beholdning den 31 December 1922:		<i>Kr</i>	<i>Ø</i>	1 41
a. Renteberende Kapital.....	1298	59		
b. Indestaaende i Sparekassen.....	1872	16		
c. Kontant Beholdning.....	23	00		
				3193 81
			Summa Udgift	3362 93

9.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Sognepræst Engelsteds Deltagelses- og
Erkendtlighedslegat
for Aaret 1922.

I. Realskolelegatet.

Indtægt:				
1. Beholdning den 1 Januar 1922:		<i>Kr</i>	<i>Ø</i>	<i>Kr</i> <i>Ø</i>
a. Renteberende Kapital.....	1400	00		
b. Kontant Beholdning.....	5	47		
2. Indvundne Renter.....				1405 47
				49 00
			Summa Indtægt	1454 47

Udgift:

	Kr	Ør
1. For Bøger til Dicipelbiblioteket	47	35
2. Revisorsløn	0	03
3. Beholdning den 31 December 1921:		
a. Rentebærende Kapital	1400	00
b. Kontant Beholdning	7	09
	1407	09
Summa Udgift	1454	47

II. Pensionslegatet.

Indtægt:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Januar 1921:				
a. Rentebærende Kapital	800	00		
b. Kontant og i Sparekassen	713	82		
			1513	82
2. Indvundne Renter			56	56
Summa Indtægt			1570	38

Udgift:

	Kr	Ør
1. Revisorsløn	0	03
2. Trykningsudgifter	23	40
3. Beholdning den 31 December 1922:		
a. Rentebærende Kapital	800	00
b. I Sparekassen	735	09
c. Kontant	12	26
	1547	95
Summa Udgift	1570	38

10.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Færøernes Mellem- og Realskoles Pensionsfond
for Aaret 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør
1. Indbetalt af Fære Amts Skolefond	194	52

Udgift:

	Kr	Ør
1. Indbetalt i Statskassen	97	26
2. Beholdning den 31. December 1922	97	26
Summa Udgift	194	52

11.

Ekstrakt

af

Regnskabet for den gensidige Forsikringsforening for Skole-
bygninger paa Færøerne

for Aaret fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Oktober 1921:				
a. Indestaaende i Sparekassen.....	6824	50		
b. Kontant Beholdning.....	194	03		
2. Forsikringspræmier for indtegnede Skolebygninger.....			7018	53
3. Indvundne Renter.....			287	23
			279	10

Udgift:

			Summa Indtægt	Kr	Ør
			7584	86	
1. Løn til Kassereren.....				50	00
2. Revisorløn.....					38
3. Trykningsudgifter.....				14	80
4. Porto.....				10	00
5. Beholdning den 30. September 1922:					
a. Indestaaende i Færø Amts Sparekasse.....	7260	13			
b. Kontant Beholdning.....	247	55			
c. Restancer.....	2	00			
			7509	68	
			Summa Udgift	7584	86

12.

Ekstrakt

af

Regnskabet for de færøske Almueskole-Læreres og -Lærerinders
Pensionsfond

for Aaret fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Oktober 1921:				
a. Indestaaende i Sparekassen.....	21286	71		
b. Kontant Beholdning.....	2296	36		
			23583	07
			At overføre...	23583 07

	Overført..	23583	07
2. Indbetaling til Fonden i Henhold til Lov af 29. Marts 1893 §§ 2 og 3:			
I. a. Fra Statskassen	kr	4565	15
b. - Kommunerne paa Færøerne.	kr	4565	15
		9130	30
II. a. - Statskassens 4. Tilskud	kr	2000	00
b. - Amtsfattiggassen	kr	2000	00
		4000	00
		13130	30
3. Indbetaling fra Kommunerne til Kassererens Lønning		100	00
4. Indvundne Renter		933	04
5. Bonus		3	04
	Summa Indtægt	37750	35

Udgift:

	kr	00
1. Udbetalte Pensioner	7901	96
2. Anvist af Skoledirektionen — Tilskud tilsamme	833	74
3. Løn til Kasserer	100	00
4. Revisorløn	7	72
5. Trykningsudgifter	18	00
6. Porto og Papir	23	00
7. Beholdning den 30. September 1922:	kr	00
a Indestaaende i Sparekas-en	23494	90
b Kontant Beholdning	5330	32
c Restancer	51	71
	38875	93
	Summa Udgift	37750 35

13.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Færøernes Amtskommunes Telefonvæsen
for Aaret fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Indtægt:

	kr	00
1. Beholdning den 1. Oktober 1921	34055	17
2. Indtægt af Abonnement	27133	35
3. Indtægt af Samtaler, Telefontelegrammer, Budsendelser og Ekstragebyr ..	80546	07
4. Amtskommunes Godtgørelse for de til og fra Telegrafstationen i Thorshavn og Tværna telefonerede Telegrammer.....	5466	09
5. Forskellige Indtægter	4477	60
6. Optagne Laan.....	49000	00
Summa Indtægt	200678	28

Udgift:

	kr	00
1. Administration.....	22219	49
2. Forrentning og Afdrag af Laan.....	75132	96
3. Stationernes Drift.....	20193	87
4. Vedligeholdelse og Eftersyn af Anlægget.....	19072	19
5. Udvidelse af Anlægget.....	52317	55
6. Forskellige Udgifter.....	2206	06
7. Beholdning den 30. September.....	9506	16
Summa Udgift	200678	28

14.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Driften af Fære Amtskommunes Tuberkulose- Sygehus i Hoydal

for Aaret fra 1. Oktober 1921 til 30. September 1922.

Indtægt.

1. Beholdning den 1. Oktober 1921:	Kr	Ør	Kr	Ør
a. Restancer	1,596	65		
b. Statskassens Tilskud for Juli Kvartal 1921	8126	50		
c. Hos Kassereren	364	31		
			10087	46
2. Betaling for Patienter			5844	50
3. Statskassens Tilskud			33783	50
4. Have og Anlæg			775	03
5. Husdyrhold			1659	00
6. Forskellige Indtægter			32	06
	Kr	Ør		
7. Tilskud fra Statskassen til Dækning af Underskud 1920—21	34037	43		
8. Tilskud fra Amtsreparation-fonden til Dækning af samme Underskud	11345	80		
9. Tilskud fra samme til Dækning af Underskud 1919—20	15543	26		
10. Tilskud fra Statskassen til Reparationer m. m.	1357	75		
11. Tilskud fra Amtsrepartitionsfonden i samme Anledning	1357	75		
			63641	98
12. Gæld den 30. September 1922	Kr	Ør		
a. Til Fære Amts Fattigkasse	7000	00		
b. Til Færoya Banki	19870	63		
			26870	63
Summa Indtægt			142684	15

Udgift.

1. Gæld den 1. Oktober 1921:	Kr	Ør	Kr	Ør
a. Til Fære Amts Fattigkasse	7000	00		
b. Til Færoya Banki	64387	13		
			71387	13
2. Lønninger			9405	04
3. Forplejningen			29313	42
4. Vask og Rengøring			1075	02
5. Brændsel og Belysning			7785	15
6. Medicin			5388	88
7. Bygninger			4227	19
8. Maskiner			50	65
9. Inventar			1938	87
10. Assurance			1000	00
11. Fragt og Loading			181	99
12. Kontorhold			779	83
13. Renter			4007	71
14. Forskud			129	00
15. Beholdning den 30. September 1922:	Kr	Ør		
a. Restancer og Forskud	1440	40		
b. Statskassens Tilskud for Juli Kvartal 1922	8447	50		
c. Hos Kassereren	226	37		
			10114	27
Summa Udgift			142684	15

Ekstrakt

af

Regnskabet for Norderøernes Præstegælds Kirkekasse
for Aaret 1922.

Indtægt:

	<i>kr</i>	<i>sk</i>
1. Beholdning den 1. Januar 1922.....	416	17
2. Erstatning for samtlige Tiender.....	1260	00
3. Andel i Storbvalsafgift.....	181	68
4. Indvundne Renter.....	13	64
5. Solgt He.....	8	00
6. Gæld den 31. December 1922.....	68008	94
Summa Indtægt.....	69888	43

Udgift:

	<i>kr</i>	<i>sk</i>
1. Gæld den 1. Januar 1922.....	65526	37
2. Reparation af Kirkerne.....	473	25
3. Kirkelys, Brød og Vin.....	268	09
4. Rengøring.....	111	95
5. Præstehold.....	48	00
6. Andre Udgifter.....	19	10
7. Andel i Kassererløn.....	53	87
8. Andel i Revisorløn.....	1	01
9. Bekendtgørelse af Regnskabssekstrakt.....	16	00
10. Renter.....	1272	50
11. Beholdning den 31. December 1922.....	2098	29
Summa Udgift.....	69888	43

Ekstrakt

af

Regnskabet for Østerø Præstegælds Kirkokasse
for Aaret 1922.

Indtægt:

	<i>kr</i>	<i>sk</i>	<i>kr</i>	<i>sk</i>
1. Beholdning den 1. Januar 1922:				
a. Rentefrit Laan til andre Kirkekasser.....	16339	18		
b. I Sparekassen.....	13	08		
2. Erstatning for samtlige Tiender.....			16852	26
3. Indvundne Renter.....			1850	00
4. Storbvalsafgift.....			0	50
5. Ifølge Decision.....			363	36
			145	16
Summa Indtægt.....			19211	28

Udgift:

	Kr	Ør
1. Reparationsarbejder ved Kirkerne.....	1133	84
2. Vedligeholdelse og Anskaffelse af Inventar.....	5	00
3. Kirkelys, Brød og Vin.....	1382	57
4. Rengøring.....	416	60
5. Præstehold.....	173	00
6. Andre Udgifter.....	322	87
7. Andel i Kassererløn.....	53	87
8. Andel i Revisorløn.....	1	57
9. Trykningsudgifter.....	15	20
10. 2 Ministerialbøger.....	118	00
11. Beholdning den 31. December 1922:		
a. Rentesrit Laan til andre Kirkekasser.....	13500	00
b. Forskud til Norderøernes Kirkekasse.....	2289	76
	15789	76
Summa Udgift	19211	28

17.

Ekstrakt

for

Regnskabet for Sydstromø Præstegælds Kirkekasse
for Aaret 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Januar 1922:		
I Kasse og Sparekasse.....	86	02
2. Erstatning for samtlige Tiender.....	780	00
3. Andel i Størhvalsfangst.....	363	36
4. Indvundne Renter.....	2	76
5. Andre Indtægter.....	5	00
6. Gæld den 31. December 1922:		
Laan fra andre Kirkekasser.....	21525	33

Summa Indtægt 22762 47

Udgift:

	Kr	Ør
1. Gæld den 31. December 1922:		
Rentesrit Laan fra andre Kirkekasser samt Laan fra økonomisk Fond.....	19013	33
2. Reparationsarbejder ved Kirkerne.....	1524	89
3. Anskaffelse og Vedligeholdelse af Inventar.....	12	35
4. Kirkelys, Brød og Vin.....	607	10
5. Rengøring.....	470	43
6. Præstehold.....	88	00
7. Andre Udgifter.....	381	13
8. Andel i Kassererløn.....	30	75
9. Andel i Revisorløn.....	0	81
10. Trykningsudgifter.....	15	20
11. Beholdning d. 31. December 1922:		
Forskud til Norderøernes Kirkekasse.....	618	49
Summa Udgift	22762	47

18.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Thorshavns Kirkes særlige Kasse
for Aaret 1922.

Indtægt:

	<i>Sk</i>	<i>B</i>
1. Beholdning den 1. Januar 1922	8563	27
2. Indvundne Renter	65	97
3. For Benyttelse af Kirkens Ornamente	281	00
4. Bøssepenge	158	38
Summa Indtægt	9068	52

Udgift:

	<i>Sk</i>	<i>B</i>
1. Lønning til Organisten m. m.	210	00
2. Tilsyn med Taarnuret	50	00
3. Graverløn	170	00
4. Revisorløn	0	53
5. Andre Udgifter	124	75
6. Bekendtgørelse af Regnskabs ekstrakt	14	80
7. Beholdning den 31. December 1922	8498	44
Summa Udgift	9068	52

19.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Nordstrøme Præstegælds Kirkekasse
for Aaret 1922.

Indtægt:

	<i>Sk</i>	<i>B</i>	<i>Sk</i>	<i>B</i>
1. Beholdning den 1. Januar 1922:				
a. Rente frit Lån til andre Kirkekasser	9100	00		
b. I Kasse og Sparekasse	56	93		
			9156	93
2. Erstatning for samtlige Tiender			900	00
3. Andel i Storhvalsafgift			181	68
4. Indvundne Renter			1	57
5. Gæld den 31. December 1922			2911	28
Summa Indtægt			13151	46

Udgift:

	Kr	Ør
1. Gæld den 1. Januar 1922	2686	67
2. Vedligeholdelse og Anskaffelse af Inventar	3	00
3. Reparationsarbejde ved Kirkerne	192	37
4. Kirkelys, Brød og Vin	706	28
5. Rengøring	200	73
6. Præstehold	54	00
7. Andre Udgifter	145	50
8. Andel i Kassererløn	46	15
9. Andel i Revisorløn	0	76
10. Trykningsudgifter	16	00
11. Beholdning den 31. December 1922:		
a. Rente frit Laan til andre Kirkekasser	9100	00
	9100	00
Summa Udgift	13151	46

20.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Vaagø Præstegælds Kirkekasse
for Aaret 1922.

Indtægt:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Beholdning den 1. Januar 1922:				
a. Rente frit Laan til andre Kirkekasser	10500	00		
b. I Kasse, Sparekasse og Obligationslaan samt Forskud til Norderøernes Kirkekasse	5689	85		
			16189	85
2. Erstatning for samtlige Tiender			1110	00
3. Andel i Storkhvalsafgift			181	68
4. Indvundne Renter			7	44
5. Solgt Tømmer			431	50
Summa Indtægt			17950	47

Udgift:

	Kr	Ør	Kr	Ør
1. Vedligeholdelse og Anskaffelse af Inventar	44	50		
2. Reparationsarbejde ved Kirkerne	4617	46		
3. Kirkelys, Brød og Vin	683	71		
4. Rengøring	370	80		
5. Præstehold	146	00		
6. Andre Udgifter	51	18		
7. Andel i Kassererløn	38	46		
8. Andel i Revisorløn	0	93		
9. Trykningsudgifter	16	00		
10. Beholdning den 31. December 1922:				
a. Rente frit Laan til andre Kirkekasser	10500	00		
b. Forskud til Norderøernes Kirkekasse	1402	43		
			11902	43
Summa Udgift			17950	47

21.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Sandø Præstegælds Kirkekasse

for Aaret 1922.

Indtægt:

	<i>fl</i>	<i>kr</i>
1. Beholdning den 1. Januar 1922:		
I Kasse og Sparekasse samt Forskud til Norderøernes Kirkekasse	8836	72
2. Erstatning for samtlige Tiender	670	00
3. Andel i Størhvalsfangst	181	68
4. Indvundne Renter	14	52
5. Ifølge Decision	75	00
Summa Indtægt	9777	92

Udgift:

	<i>fl</i>	<i>kr</i>
1. Reparationsarbejder ved Kirkerne	582	43
2. Anskaffelse og Vedligeholdelse af Inventar	14	25
3. Kirkelys, Brød og Vin	383	00
4. Rengøring	195	35
5. Præstehold	112	00
6. Andre Udgifter	783	75
7. Andel i Kassererløn	30	75
8. Andel i Revisorløn	0	60
9. Trykningsudgifter	13	60
10. Beholdning den 31. December 1922:		
Forskud til Norderøernes Kirkekasse	7763	17
Summa Udgift	9777	92

22.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Suderø Præstegælds Kirkekasse

for Aaret 1922.

Indtægt:

	<i>fl</i>	<i>kr</i>
1. Beholdning den 1. Januar 1922:		
I Kasse, Sparekasse samt Obligation laan og Forskud til Norderøernes Kirkekasse	3256	98
2. Erstatning for samtlige Tiender	1200	00
3. Andel i Størhvalsfangst	363	36
4. Indvundne Renter	26	08
5. Gæld den 31. December 1922:		
Rentefrit Laan fra andre Kirkekasser	10000	00
Summa Indtægt	14846	42

Udgift:

1. Gæld den 1. Januar 1923:		
Rentefrit Laan fra andre Kirkekasser.....	9500	00
2. Reparationsarbejder ved Kirkerne.....	398	52
3. Anskaffelse og Vedligeholdelse af Inventar.....	70	00
4. Kirkelys, Brød og Vlu.....	356	43
5. Rengøring.....	343	12
6. Præstehold.....	206	00
7. Andre Udgifter.....	5	56
8. Andel i Kassereuløn.....	46	15
9. Andel i Revisoreuløn.....	1	11
10. Trykningsudgifter.....	14	80
11. Beholdning den 31. December 1922:		
Forskud til Norderøernes Kirkekasse.....	3904	73
Summa Udgift	14846	42

23.

Ekstrakt

af

Regnskabet for Vaag Kirkes særlige Kasse
for Aaret 1922.

Indtægt:

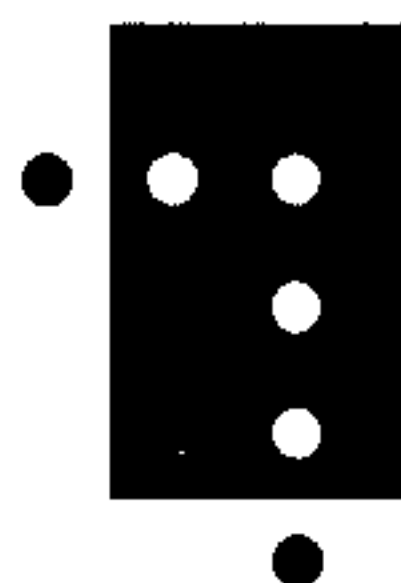
1. Beholdning den 1. Januar 1922:			
a. Indstaaende i Fære Amts Sparekasse.....	Kr	Qr	Kr
b. Kontant.....	874	17	
	29	96	
2. Indvundne Renter.....			904 13
			22 90
Summa Indtægt			927 03

Udgift:

1. Revisoreuløn.....			Kr	Qr
2. Bekendtgørelse af Regnskabs ekstrakt.....			0	02
3. Beholdning den 30. September 1923:				11 20
a. I Fære Amts Sparekasse og Kontant.....	Kr	Qr		
b. Obligationslaan.....	415	81		
	500	00		
			915	81
Summa Udgift			927	03

RED: 10 X

Nasjonalbibliote

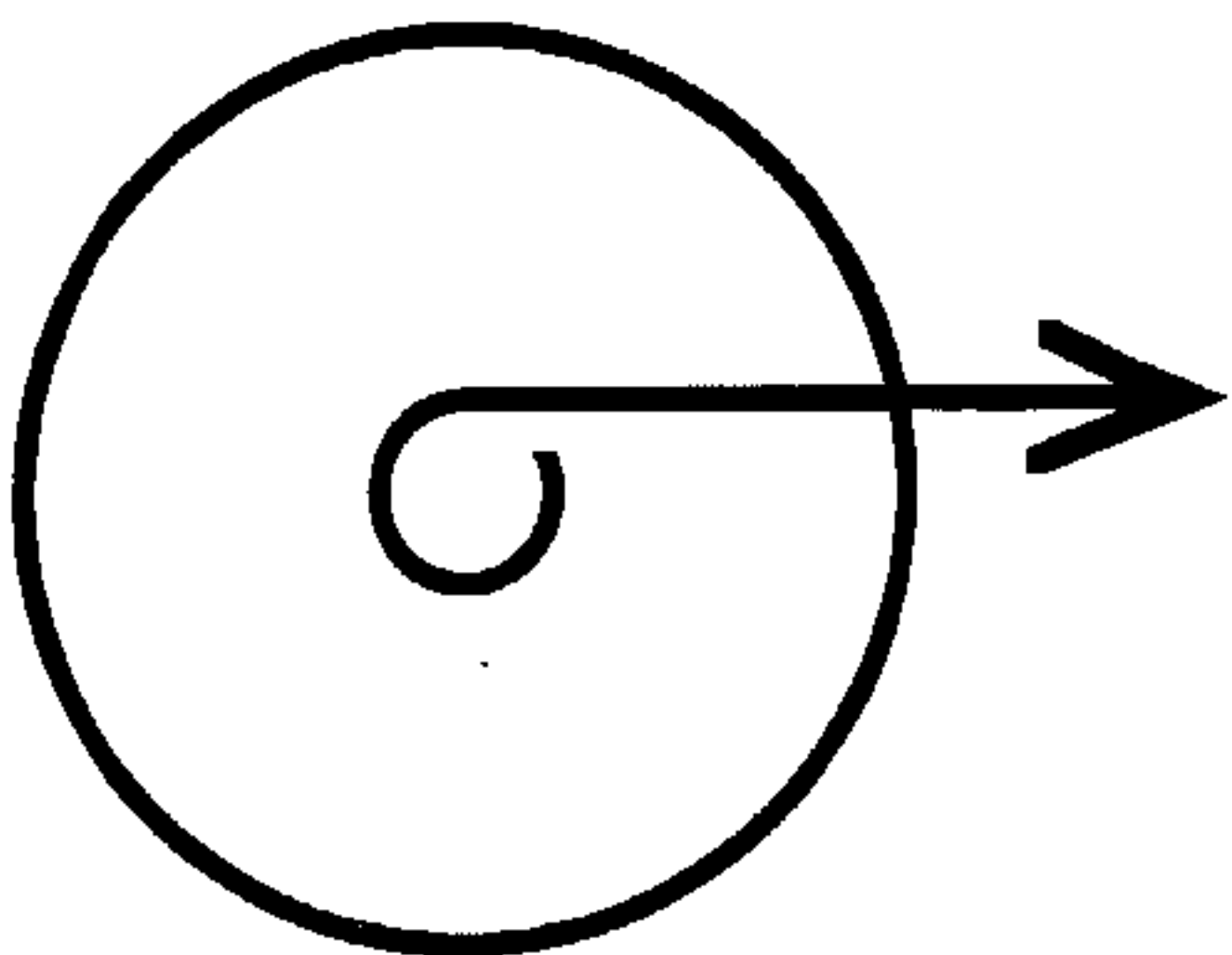
Nasjonalbiblioteket

National Library of Norway

Rana Division

N-8607 Mo i Rana

Telephone: +47 75 12 11 11 Telefax: +47 75 12

for sig selv og sine Vælgere. Han har talt, som han synes er ret. Men nu maa Lagtinget tale og det meget snart. Jeg har ikke tidligere vidst, at noget Medlem af dette Ting beskæftigede sig med Tanken om Færøernes Adskillelse fra Danmark. Nu hører vi imidlertid, at Flertalspartiets Formand netop paa et Tidspunkt, da der i et fremmed Land er opstaaet en bitter Stemning imod Danmark og en Agitation for Erhvervelse af Færøerne, udtaler sin Sympathi for de norske Planer og retter stærke Beskyldninger imod dansk Rigsstyre.

Det erkendes vist almindeligt her paa Færøerne, at vi ikke kan staa ene. Vi maa — som Hr. Patursson har udtalt — have et andet og større Folk at støtte os til. Vi har nu længe staaet sammen med Danmark, og meget af Virksomheden her i Lagtinget er bygget derpaa samt paa, at Samhörigheden med Danmark skal vedblive at bestaa. Ønsker vi dette, kan vi ikke være tjent med, at der med skellig Grund rejses den Mistanke imod os, at vi vil skilles fra Danmark. Vi maa have fast Grund at staa paa; ellers maa det vigtigste af Tingets Arbejde ophøre. Vi kan ikke være tjent med Uklarhed. Det gaar ikke an, at Lagtinget holder sin Mening tilbage, naar Formanden for Lagtingets Flertalsparti siger, at dette Parti opstiller foreløbige Krav til dansk Rigsstyre, og dertil føjer, at naar disse Krav er opfyldt, og vi har hele Magten her paa Øerne, da vil det være naturligt at optage Spørgsmaalet om Færøernes Forening med Norge samt om Vilkaarene herfor til Behandling.

Sagen er saa betydningsfuld og vanskelig, at vi gør ret i at overveje den nærmere i et Udvalg. Jeg tillader mig derfor at foreslaa, at den henvises til et Udvalg paa 5 Medlemmer. Jeg haaber, at Udvalget kan blive enigt om at foreslaa en Udtalelse, der svarer til Sagens Beskaffenhed og Betydning, og det vil kunne ske, uden at Medlemmernes Overbevis-

ning om politiske og nationale Spørgsmaal krænkes derved. For det Tilfælde, at Forslaget ikke bliver vedtaget, forbeholder jeg mig Ret til at stille Forslag til en Lagtingsudtalelse.

Patursson.

Hr. Effersøe hevur verið eitt stórt mál á tinghorðið — so stórt mál hevur ikki verið verið á tingborðið, síðan tingið kom aftur á fótur. Hann hevur nú hildið eina talu, sum hann hevur smiðað væl frammanundan. Tað hevði tó verið betur, um hann hevði lagt fleiri skjøl fram við sakini alt fyrri eitt. Tað er nakað seint nú við fyrstu viðgerð, men hetta kann bótast aftur um aftur.

Eg vil ganga ígjøgnum tað, sum hann hevur lagt fram. Effersøe byrjar við at siga — ja, sjávsagt talar hann Dansk, hann er já ein góður Danskari, — og vil hava, at her skal vera komið so nógv reint danskt blóð, — men hann gleymir, at her eisini er komið islandskt blóð, um tað ikki alt er so gott, — hann byrjar við at siga: „Aabenhed er den bedste Vej til god Forstaaelse,“ — tað er sjálvsagt, — men vit minnst væl tað, at vit sjálvstýrismenn frá Hr. Effersøe og hansara donsku felagsmonnum altíð hava verið lagdir undir ikki at hava verið opinskáraðir, men hulisligir og óærligir. Ja, nú er gott hjá Effersøe at siga, at vit skulu vera opinskáraðir, men eg vil visa á, hvussu Danskarar saman við Effersøe sum teirra — eg vil ikki siga húskall, tí tað er eitt prýðiligt navn, — men sum tjónara teirra — hava givið okkum atgongd til at vera opinskáraðir.

Eg skal fyrst minna á 1906, tá eg har fram boðini frá teirri donsku stjórnini, tá vildi Hr. Effersøe ikki lova okkum at fáa hesa sak í nevnd. Tá hon tó kortini kom í nevnd, stemmaði hann imóti, at vit vendu okkum til danska stýrið fyrri at spyrja greidliga, hvussu ætlanin var. Og soleiðis hevur hann og teir forðað okkum til henda dag. Næstu ferð var, tá kongur og ríkisdagsmenninir vóru her í

1907. Hann hevði tá longu skolað so mikið oman á okkum um danskarahat og tilíkt, at vit høvdu okkum noyðast at krevja eina tinging Føroyinga og Danskara millum um okkara flokksviðurskifti. Nei, tað kundi ikki vera tala um; rikisdagsmenninir vóru einans komnir higar at spæla sær, eta og drekka, ikki at tosa um politikk. Tað mátti tó tykjast underligt, at ein politiskur flokkur ikki kundi sleppa at leggja fram sína stevnuskrá, men bæði Effersøe og tann táverandi formaður í sambandspartinum vóru imóti tí.

Eg hevði longu tá skrivað bók mína „Færøsk Politik“, hvat eg opið og ærliga hevði framlagt okkara støðu. Eg sendi hesa bók til so at siga øll dansk bløð, men ikki eitt einasta tók hana upp á tunguna; tey duldu tað inni, sum eg hevði borið fram. Hr. Effersøe barimóti fekk atgongd til at breiða seg hjá sínum donsku vinum um figgjandarnar heima í Føroyum. Tað var í 1908, at hr. Effersøe gjøgnum Ritzaus bureau sendi eina óføra ábreiðslu oman yvir okkum, hana skal eg seinni koma aftur til. Men vit yóru útistongdir og fingu ikki vart okkum.

So kom einaferð higar ein danskur blaðmaður, hr. Erich Erichsen, sum segði seg at standa blaðnum „København“ nær. Hann segði, at um vit vildu vera opinlskaraðir, so skuldi hann vera maður fyrí at fáa tað fram í dansk bløð, sum vit høvdu at siga. Vit hava allíð verið góðvarnir — og lupu, sum Danskarar siga, „á limpinnin“. Sjálvstýris løgtingsmenn komn til flokksfund, har Erichsen var við og settu saman eitt yvirleit og sendi honum seinri, — men hvørki sá vit orð av hesum í donskum bløðum, ei heldur fingu vit pappírið aftur, sum vit høvdu sent. Soleiðis vóru Danskararnir tá.

Í 1913, aftaná at Norðmenn høvdu verið her í 1911, vildu teir vísa Føroyingum takkseni fyrí tað blidni, teir høvdu notið í Føroyum; og bjóðaðu tí at geva hvørjum føroyskum

harni eitt eintak av bókini Robinson Crusoe, týdd á føroyskum máli, — hvat hendi tá? Eitt ramaróp í Danmark, — ná, nú eru teir har, Norðmenninir, nú vilja teir royna at ala Føroyingar upp at sær og fáa teir í hevslag við sær. Tá hotta spyrst til Føroyar, tekur formaðurin fyrí Føroya ungmannafeløgum, — hann situr nú her sum løgtingsmaður, — til mótmæli og biður Ritzaus bureau kunngera tað. Nei, — tað mátti ikki sleppa fram. Vit skuldu ikki sleppa at forsvara okkum í Danmark, vit skuldu einans leggja undir høggun.

So kom maður higar, — tað segðist, at núverandi justitsráðgjafi hevði fingið hann upp higar, — eg veit ikki, um tað var so, — hann kom til mín og sigur við meg: Latíð meg fáa alt at víla, hvat íð tað er, tí vilji, so skal eg lova, at sannleikin skal koma fram. Hesin maður var H. P. Hansen úr Skive; hann kom heim til Kirkjubøar, og var væl fagnaður. Eg segði honum so okkara stevnuskrá og helt við hann, at tessvegna at viðurskiftini her vóru so smá, vóru tað einstøk viðurskifti, sum eg ikki legði í at nevna fyrí honum, tí tey komu einans Føroyingum við. Sjá usagt hevði hesin maður ikki eina verið í hondum á mær, men eisini á hinum partinum, og tá íð hann var afturkominn til Danmarkar, hvat hendi tá? Jú, tá skramblaði ein heglingur fyrí og annar eftir og hvesli um oyruni á okkum. Hann vífsti einki uttan til at siga um okkum sjálvstýrismenn, og enn meira vildi hann merkja okkum sum óærligar menn, — „tit fjala nakað“, var niðurlætið hjá honum. Hann segði seg at hava fingið út av mær, at tað var nakað, politisk óærligt, sum lá aftanfyri hjá okkum. Hetta mátti eg, tó tað einans var privat føroyskt mál, seinni bera fram í tí føroysku landstingskommisssiónini. — So gekk við honum; og vit fingu ongur sømdir í donskum bløðum ta ferðina heldur.

Nú seinast kongur var her; var aftur ein danskur blaðmaður her og

vitjaði, Therkildsen at navni, ein sera dæmlicur maður, hann kom heim til mín, til Kirkjubæjar, eg var burtur frá húsum og starvaðist í haganum; hann mátti tí ganga langan veg fyrri at hitta meg; hann var ein sjáldan hampuligur maður. Eg segði honum, hvalið er vit vildu, og ekki hugsi eg, at það er hansara skyld, at eisini hetta var kóvt, — hann hefur ekki makið at fáa það fram nakra staðni í donskum blöðum, hvorki her ei har. Já, eg kundi hildið við og nevnt fleiri dømi enn, — tí soleiðis hefur leiðin verið frá 1900 og til nú: Vit skulu deila sjálfstýrismenn so mikið, sum vit kunna, og leggja teir undir allar ódygdir, so nær vit kunnu fyrri lógina, men hin vegin skulu vit typpa teir hini, so teir ekki fáa orð fyrri seg.

Eg vil biðja tingið minnst til, hvussu vit hava staðið yvirfyri teirri donsku pressuni, og tað er tí ikki undarligt, — eg eri ikki meir enn eitt menniskja, — um tað gjøgnum alla hesa berjingatið, hefur rúgvæð seg nakað saman, sum mátti út, lá nær varð bjóðað pláss. Og kortini hevði eg einki sagt, um eingin atvold var, og atvoldin vóru úttalilsini frá umboðsmanni Føroyinga, landstingsmanninum Effersee. Norðmenn úthýsti mær ikki, norskt telegrambureau segði seg ikki undan at bera boð frá mær, og nú eru Danskarar splinterandi óðir. Nú er tað ikki longur einans tað, at eg eri óærligur, nú leggja teir meg undir „højforræderi“. Tað er gamalt orð, ið sigur, at sannleikin er illa lýddur helst fyrri høgum oyrum. Nú leika teir illa í niðri í Danmark. Í 17 ár hava donsk blöð kóvt okkum, vit skuldu ikki sleppa fram at, og so sluppu vit fram at í norskum blöðum, ja er tað ikki ræðuligt at hugsa sær! Á hesi bakgrund má tað siggjast, sum er hent, og eg eri glaður yvir, at Effersee gav mær atgongd til at leggja hetta fram.

Danskararnir hava talað um okkum, sum vóru vit tey ringastu ótíggi og landsvikarar og farið við okkum, ikki sum vit vóru brøður teirra, sum

teir á Lolland-Falster t. d., sum Andrass Sámalsson plagar at taka til. Teir hava farið við okkum, sum vóru vit ein trælaflokkur, sum vóru vit ikki mætari enn tey seyðafylgi, ið ganga á okkara fjøllum. Er tað tá undur í, at tað gamla norska víkingablóðið vaknar í okkum — vit eru ikki av trælaseti, eg veit ikki hvat Effersee er. Norðmenn hava eisini skrivað um okkum, teir hava talað um okkum sum brøður, eg skal koma aftur til tað seinni.

Tá Effersee ber fram hvat ið sagt er í norskum blöðum, so elga vit at minnst hvussu lisið verður; lesa vit hesi boð sum fíggingar av Noreg, fáa vit eitt bilæti, lesa vit tað sum skyldmenn, fáa vit eitt annað.

Áðrenn eg taki dømi fram um hetta, vil eg lesa nøkur fá úttalilsini úr donskum blöðum, sum eru góð at fáa skil av. Frá 1901—05 tá eri Effersee, eg og Andrass Sámalsson í felag sum limir av „Føringafelag“, Andrass Sámalsson sigur væl nú, at hann ongatið hefur valt meg, men tað var tí, at hann røkk ikki mál: hann var ikki nóg gamal; men Effersee hefur valt meg. Longu tá fingi vit Danskin niður á nakkan. Kaptein Sand sigur um „Føringafelag“, hvar Andrass Sámalsson og Effersee eru uppi í: „Grundtonen i hele Foreningens Virksomhed er Uvilje og Had til Danmark og alt Dansk.“ Um „Føringatidindi“ sigur hann: „Det fremkommer med yderst hadefulde Udfald mod alt, hvad der er Dansk, ... paa Foreningens Folkemøder føres et ligefrem utilbørligt Sprog,“ hetta sigur hann um Andrass Sámalssons og Effersees eigna blað! „Vort Land“ skrivur: „Disse kunstigt rejste færøske Nationalitetsbestræbelser er forstredt af og bundet i — Had til Danmark.“ Hetta var alt, meðan Effersee, Andrass Sámalsson og eg vóru felagsmenn; teir máttu tíga, sum eg havi tagt í mong ár. Men aftaná at Effersee og Andrass Sámalsson flyddu frá „Føringafelag“s programmi og gjørdi seg til danskar skósveinar, tá fekk

pipan eitt annað ljóð. Ritzaus Bureau útsendir í 1908 álop á Føroyingar frá Effersøe. Har kallast sjálvstýrispolitikkurin „den maskerede Politik“, og har sigst: „Separatisterne tilslører eller fornægter deres Formaal.“ „Separatisterne har udvist Uærlighed.“ „Separatisterne skjuler under en demokratisk Maske deres virkelige Formaal og sande Hensigter.“ Hann ger okkum so svartar, sum hann kann, sínar gomlu felagsmenn.

Tey donsku bløðini, lika síðani 1908 — tá fyrst fekk Effersøe „opning“ í donskum bløðum — til 1928, hava bara skamdeilt okkum: Eg skal einans lesa her eitt litið dømi, hvussu „København“ skrivaði so „skadefro“ 23. oktobir 1920 um tað skip, sum Føroya fólk og lögting hevði bílagt í Svøríki: „Et Dampskibsselskabs Krach paa Færøerne. Et Nederlag for Selvstyrepartiet.“ Hetta var yvirskriftin, greinin endaði so: „Hermed er der foreløbig sat Punktum for et Stykke færøske Selvstyrepolitik.“ So himmalglæðir vóru teir yvir, at Føroyar taptu eina hálva millión kr. yviri í Svøríki.

Tað er vert her at nevna Knud Berlin, tí hann, sum av fyrstan tíð var ein av teim verstu móti føroyskum sjálvstýri, kom at siggja, at Danskarar høvdu borið seg skelvi at móti Føroyingum. Í 1919 hugsi eg tað var, hann skrivaði í donskum tímariti nakað so: „Latið okkum ansa okkum, at vit ikki bera okkum at móti Føroyingum sum móti Íslendingum, so at vit ikki eisini missa teir heilt. Latið teir sleppa at stýra sær sjálvum, áðrenn ov seint er.“ Men Danskararnir hildu fram við sama harðskapi; program teirra er ikki at geva eftir ein tuma. Effersøe las upp úr norskum bløðum, eg havi listið upp úr donskum.

Nú skulu vit lata niður falla umrøðurnar í bløðunum og taka upp tað triðja viðbræði, Effersøe hevur borið upp á mál: Dansk Styre af Færøerne i Nutiden“. Eg vil taka til motto nøkur orð, sum bróðir Effersøes, Rasmus Effersøe, frambar eina ferð, — tað var einaferð bróðir min

hevði skrivað í útlendskt blað, at Danskararnir fóru við okkum sum Týskararnir í Suðurjútlandi; og Hammershaimb tók til mótmæli í ársbók Føroya bókafelags og skrivaði, at hetta var illa gjørt av bróður mínum, — tá tekur Rasmus Effersøe til orða og segði, at bróðir min hevði allan rættin, vit vóru verri viðfarnir, og um Hammershaimb hevði vílað, hval vit hava útstaðið av ein-sýntum mólstøðumonnnum,“ hevði hann ikki skrivað so. Nú sigi eg: hevði fólk vítað, hval frælslyntir Føroyingar hava útstaðið undir donskum stýri, hevði kanska onkur verið meira spakmæltur. Effersøe vil hava núliðina til umrøðu, eg haldi tað vera rættast, at vit fyrst taka fortiðina, men eg skal gera stutt av og bert nevna nøkur tøl. Í o. u. 200 ár høvdu forfedrar okkara sjálvstýri; í 779 ár vóru vit undir norskari krúnu; í 108 ár hava vit verið undir danskari krúnu, og í seinastuni undir tí danska fólkinum. Í 1814 endar okkara veran hjá teirri norsku krúnuni; tað gekk fyri seg á undarlígan hátt; eingin Føroyingur fekk av at víta. Nú, Norðmenn vitstu heldur ikki av, at danski kongurinn hevði givið teir til svenska kongin. Á hesum Føroya-løgtingi høvdu Føroyingar 14. aug. 1662 flutt Føroyar upp í hendur á tí norsk-danska kongi; hann hevði landið til 1814 sum norskur kongur. Tá segði hann Noreg frá sær, og so var hann einans danskur kongur og hevði tí ongan rætt til Føroyar. Hann varð við at vera einavalðskongur til 1849. Tá sigur kongur: eg vil ikki ráða einaveldigur longur, eg gevi fólkinum ræðið aftur. Hvat lá tá nærri enn at siga við Føroyingar: takið tykkara land aftur! Hann ger nakað tilíkt við Íslendingar; teir fáa atgongd til at fáa alting teirra aftur. Men hann gav ikki Føroyingum Føroyar aftur, hann gav okkara land til tað danska fólkið, tað var órættur við líf. Niels Winther var maður tá í Føroyum, ið vitst hvat ið á stóð; hann og 40 aðrir Føroyingar sendu bræv til kongs um at fáa lögting okkara aftur. Korta neil! Á grund-

lóggevandi ríkisdegi siga danskir menn tað sama sum Niels Winther. Grundtvig sigur: „Lige siden Frøde Fredegods Dage har Færingene regnet sig enten til sig selv eller til den norske Krone,“ og krevur hann, at her mátti einki gerast, fyrr enn Føroyingar vóru atspurdir. Við hønum taka fleiri undir og siga, at tað er ein blóðigur órættur, at kúga Føroyingar í hesum; men hinir, junkararnir ella høvðkambarnir í Danmark siga, at teir skuldu kúgast, — og teir vóru teir, ið vunnu. Teir skuldu tvingast í henda leypin, ið eitur Danmørk, — og tað er eisini Effersøes ideal. Hesin múrur, ið settur varð um Føroyingar, vil Effersøe hava skal aldri brótast; hann verður nú brotin einaferð kortini, annaðhvørt Effersøe ella eg fáa at siggja tað ella ikki. Um somu tíð eru teir longu úti um at kyrkja Føroyskt í Føroyum. Á „Stænderforsamlingen“ finga teir samtykt hitt „provisoriska skúlareglimenttið“, at danskt skuldi verða einasta mál í føroyskum skúlum. Tá reistist ein góður danskur maður, Svend Grundtvig; hann skrivaði eitt „harmdirrende“ skrift, sum ein vissur maður plagar at siga: Dansken paa Færøerne, et Sidesykke til Tysken i Slesvig. Føroyingar tóku sær nú eisini um reiggj; teir sendu nakrar menn niður til kong og finga reglementið avtikið. Um sama mundið var ætlanin at stovna eitt føroyskt bókmentafelag. Í Danmørk høvdu menn tá sæð tað merkjulaiga, at Føroyingar uttan at eiga skrivaðar bókmentir, gjøgnum øldir hava verið mentir at goyma eitt mál, sum liggur so ógvuliga nær grundmálunum, og siga teir tí: teir mugu hjálpast, eitt føroyskt bókmentafelag skuldi stovnast. Millum hesar menn vóru Svend Grundtvig, Jón Signrðsson og Hammershaimb. Men hetta datt niðurfyrir og hví? Danskararnir lupu á teir. Var hetta bókmentafelagið komið í lag, var mangt bjargað, ið nú er farið.

Tó altíð var nakað liv her í Føroyum kortini, og eisini millum føroyskar studentar í Keypmannahavn; teir stovnaðu eitt felag í 1876, og teir

fara at yrkja — og yrkja væl. — Millum sangirnar eru at merkja: „O móðurmál, stórt var títt fall“, henda sang yrkti tann maður, ið selnni gjørdist lærari fyri sambandsflokkinum. Annar sangur varð yrktur: „Fram úr norðurhavi stendur, kempa stór og grá, eystur eyganum hann vendir, eystur man hann sjá“. Tað vil siga, at vit skulu venda okkum móti Noreg, haðani Føroyingar eru komnir sum friir menn við tí sama máli, sum varð „ríkið úr kirkju og av tingi av teim stóru og klóku“. Alt hetta fer nú at seta brandar her og har.

Málið kemur upp í „Dimmalætting“, og bróður min var ein tann fyrsti, ið bar tað fram. Annar kom stutt aftaná. Ilvat hendir? Embættismenninir verða í øði við fyrsta manni í realskúlanum á odda, og eitt eljustríð byrjar. Annan jóladag var fundur her í salinum, — „nationaltetsmøde“ var tað kallað. Til henda fund kom fólk at kalla allastaðni frá í Føroyum. Teir, sum har talaðu mest fyri føroyskum, vóru Rasmus Effersøe og Enok Bærentsen, so vítt eg minnst. Og har kom ein soverðin eldur fram fyri at verja Føroya mál og alt sum føroyskt var, at tann, ið har var til staðar, gloymir tað aldri soleingi hann livir. So at tað, sum ein danskur prestur, Hansen, mælti imóti — hann var tann einasti, ið kom við mótmæli — lá sum á gólvinum. Hetta var tað, sum helst setti eld í her.

So varð lýst aftur til fundar á trettanda. Nú skuldi gerast nakað, og tá stovnaðu vit Føringafelag, hvørs endamál var: Føroyamál til æru og Føroyingar sjálvbjargnir í øllum lutum. Hetta vakti stórá vrelði, og tað er hetta, kaptein Sand sipar til. Tá kom at standa eitt ómetaliga hart stríð, og ikki veit eg, hvussu vorðið hevði verið, um vit ikki høvdu haft eina miðstöðu her í Havn, Trina Winther var tað, sum helt okkum saman. Eg vil, at tað navnið skal minnast. Hon hevur kanska haft meiri týðning fyri okkara tjóðskabsanda og sjálvbjargnisstarv, enn nekar annar.

Teir, vil mest høvdu imóti okkum,

vóru embætismennirnir, Bergh, Buchwald, Andersen og Boeg. Tann, ið minnist á ta tíðina, veit, hvat ið vit „útsóður“. Tað kámi tykjast smáling, sum og nú vil nevna, men dómni vilja vísa, hvussu óløgur standurin var. „Principia“, strandaði, maður varð bjargaður í Kirkjubø, og har kom gøla frá teim donsku embætismonnum um svik. Eg hevði velt havra og grøntur í Kirkjubø og helt sum vera man, at eg var ikki tiggjundapliktugur av tí; eg var tá lagdur undir tiggjundasvik av donskum prestum. Hetta var sama lagið, sum Effersøe lók npp í 1906 at ræða fólk við, at skylda meg fyri svik, „et uhøri Bedrag“ og tilíki. Hetta er illsku atburður. Tann maður, sum tá var landbúnaðarráðgevari, R. C. Effersøe, fekk av at vita. Í hesi tíð tá tiggjundastriðið var uppi, loypur fysikus — ikki núverandi, hann hevur altíð verið ein hampultgur maður — á meg við skamdellandi orðum, tí eg hevði bjóðað til at lara ungir Føroyingar búfrøði. Tað einasta, eg dugdi, var at brúka kjaftin og ringja við einari klokku, tá næmingarnir skuldu koma og fáa „sitisvati“. Boeg fór so ljótt avstað, at eg noyddist at heita á minar fornu vinir, Norðmenninar, kennarar minar á Asbúnaðarskúla og blaðstjóra K. K. Heje, men tá fekk hesin danski embætismaður ein norskan brest, sum munaði. Tá segði Effersøe einki um, at eg fór til Noregs eftir prógv. Tú vóru vit í parti, Andrass Samalason, Effersøe og eg, tá stóðu vit í tranki móti tí frammanda manninum. Væl kundu vit stríðast okkara millum um rættsskriving, men tá ið um galt at berjast fyri okkara rætt, stóðu vit saman, bæði í 1901 og 1903 til 1905. Men so kom hitt vanlukku 1906. Tá er tað, at tað merkjuhga hendir, at hesir menn geva seg í part við okkara mótstøðumenn.

Nú vil eg taka fram, hvat ið seinri er hent frá 1906 og uppeftir. Fyrst er tað kirkjumálið. Effersøe stgir, at tað er fleirtalið í Føroyum, ið vil, at vera skal sum er við málinum í kirkju

og skúla, og at ein ikki kann leggja dent á, hvat lögtingið samtykkir. Eg meinti tó, at ein politistur sum Effersøe vildi halda seg til orðini: lóg er lóg, og lóg skal haldast. Soleiðis sum nú er, er Løgtingsins fleirtal tað ið ræður; tað noyddist væl Effersøe at geva seg undir. Hann hevur verið nóg so nógv politimaður, ið nú er glansurin farin at moltnast av sankta Gertrud. Kirkjumálið vil eg annars yvirláta til Effersøe og próstin at dragast um.

Og skúlamálið. Ju, vit kenna reglurnar hjá guðpápa Rytter: „Dansk skal være Undervisningssproget.“ Hetta er sama junkaraveldissprákið, sum vit hava haft fyrr, og Effersøe er skósveinur hjá hesum donsku junkarum ella fylgissveinur teirra. Tjógvi pinur rita, og Føroyingar skulu pinast.

Vit kunnu nóg illa skriva eitt nevndarátt á Føroyskum her á tingi. Sjálvt okkara føroysku nøvn fáa vit ikki loyvi at hava; eg noyddist nú um dagirnar at bera inn á ting eitt mál um navnaskifti, tí so illa er nú vordíð her, at embætismennirnir heinan vegin nókta fyri, at meun mugu taka føroysk nøvn, soleiðis sum tey verða søgd manna millum. Um hasin maðurin, ið har stendur, nú skuldi farið og fingið sær føroyskt navn, — hann var so heppin at fáa navnaskifti, áðrenn hetta bitta forboð kom, — so fekk hann ikki longur loyvi at eita Simun Pauli úr Konoy, tí tað hóskar ikki við danskt málbrúk; vit skulu koyrast í lær donsku navnabrukurnar eisini.

Effersøe helt uppá, at Føroyingar vóru ikki Norðmenn, tí tað sæst á nœvnunum, hvaðan teir vóru kómni; her eru ju so mong dansk nøvn. Men hvaðan hava vit fingið tey donsku nœvnini? Eru tað ikki teir donsku prestarnir, ið hava sett tey á fólkid? Og nú, nú skulu vit ikki fáa okkara norrønu nøvn aftur! Hvussu er ikki borið at við føroyskum stáðarnœvnum! Minnist bert til hitt nýggja føroyska landkort, ið nevnt er „Færø Amt“, og hvar øll nœvnini eru avbrongiaði. Vit hoyrdu nú um dagirnar, at vit kundu ikki fáa eina føroyska orðabók, tí mað-

urin, ið gera hana skuldi, var deyður, og vit hövdu engan annan at seta í staðin; men dr. Jakobsen hevði ongatið verið við til at gera nakað so matabæriskt, sum nøvnini á hesum landkort. Hann var biðin at vera við til at yvirseta staðarnøvnini, men segði kortanci. Hetta er eitt so gjøgnumgripandi dantseringsarbeiði. Sjálvt okkara neyðars hagarøvn kunnu teir ikki lata fáa frið; tað er harmiligt at siggja tey í tí skili, tey eru í, tó ofta má ein eisini flenna at tí. Eitt plássið nær við bygðina, har hesin skúlameistarin [Dan. Danielsen] er, Seyrvág, kallast Lambaregg; tað eitur á kortinum „Lammeegg“. — Ja tað er bæði stuttligt og ikki. Eitt annað navn er Maansenni; tað vita vit allir hval ið er, men teir meun, ið gjørt hava kortið, hava óivað prátad saman um, hval hetta mundi vera, og so hava teir funnið út, at tað mátti vera aflurparturin á einum manni, og so er tað vordið „Mandscude“, ja hetta er ikki bara at flenna at. Og so úteftir eru nøvnini á hesum korti. Tá vit so siga: Hattá kortið kunnu vit ikki brúka, gerið okkum eitt annað kort, ja so slinga teir bumull í oyri, so hoyra teir ikki Føroya lögting.

Her er tann danskt atburður í Føroyum, at vilja vit telegrafera á okkara máli, so mugu vit gjalda tvær relsur so nógv, sum tá vit telegrafera t. d. á íslenskum. Er hetta ikki nógv fyri, at íslenskt mál skal hava størri rætt í Føroyum enn føroyskt mál.

Eg kann nevna aflur hetta, at føroyskir høndur ikki havaso nógvan rætt, at teir kunnu gera eina kontrakt sína millum, tá semjan er skrivað á føroyskum máli. Hetta er ikki forboðið í nakrari lóg, men er einans tí, at embætismenninir siga seg ikki at skilja føroyskt mál. Danskararnir kyrkja okkum ikki bara við lógum, men eisini við einaveldi.

Vit hövdu eitt annað dømi nú um daginar; tað var postávísingin, eg fekk aftur við páskrift: „Skal skrives paa Dansk!“ Ja, eisini postveslidið, teir lækka aftaná. Ein postekspedientur heldur hetta sær ov galið út við føroyskum orðum á einari postávísing og

so skrivar hann sítt „Skal skrives paa Dansk!“ Hetta halda sambandsmenn, Effersøe t. d. vera „ideelt“ stýri! Men skuldi eg rokna upp allar danskar syndir, hevði eg nýtt allan dagin og næsta dag við, so eg má bara taka nakrar hurtur úr. —

Hvussu hevur Danskurin farið við okkara forngripum! Hvat hava Danskararnir gjørt við tað, vit hava sent niður til teir at goyma? Tað er ein so blóðug synd, tá Danskararnir brendu konguliga handils bókur, rokniskapir, sum ganga yvir 250 ár. Vit sendu tað niður, tí vit høvdu tað ikki vera beint at goyma tað her á amtskontórinum, tí har kundi tað forfarast. Og so tá tað best var niður komið, so beint á bálið við tí! Av frium vilja forkomu teir tað. Hetta er størsti ógerningur, teir hava gjørt. — eg kann ikki gløyma, at tann maður, sum skuldi nýta hesi rokniskapir til søguligt arbeiði næstan græt, tá hann fortaldi mær hetta. — Nú kunnu Danskararnir siga: Tit hava haft tað gott undir kongliga handli. Hvat hava vit nú at halda um!

Tá eg hugsi um tað príða verk, sum íslendingar hava skrivað um monopolhandilstiðina hjá teimum, hvat kunnu vit so fáa at vita um konguliga handil hjá okkum, um vit vilja skriva hansara søgu. —

Maugt er at taka fram. Eg kann her minna á stólarnar í Kirkjubø, bispastólin og hinar stólarnar, ið teir ferdur út av landinum, og sum vit ikki kunnu fáa aflur, hóast teir fyri okkum ikki bara hava søguligt, men eisini mentarligt virði, t. d. hjá monnum at melda seg eftir, tá nýtt arbeiði skal gerast. — Vit hövdu eitt neyðars krút. hús á skansanum, har ymissir lutir vóru goymdir frá telri tíðini, tá hermannslið var har; kórður, byrsur o. a. t. Rytter setti alt á auktion, tað var spjalt í allar ættir; tinæst smurdi hann skansa Magnusar Heinasonar við cement. Hvat ans hevur danskt stýri fyri føroyskum fornminnum? Bara alt verður danskt. — Eg fái meg illa til at nevna atburðin við halgidómnum í Kirkjubø múrinum. Tá

teir vóru úttiknir á fyrsta sinni, gjörði Bærentsen, amtmáður, tað so varisliga, sum tann høgtmentaði maður hann var: alt varð uppskrivað og væl ansað eftir, at alt kom at liggja aftur í sama lagi, sum tað hevði ligið. Ja, teir bardust eisini har niðri fyri at fáa tað sent hagar, men vit bardust aftur í móti, og har kunnu vit takka einum av Effersøes felagsmonnum fyrri, at hesir haldidómir enn eru her á landi. So kemur ein danskur museumsmaður, Møllerup, eisini at siggja teir; tað skar meg í hjarta at siggja, hvussu hann handfór hesar lutir; hann bulkaði hvørt um annað, sum ein stappar kardús í pípu, og í tí skili liggur tað nú. Hetta var vandalisma við lit.

Latum okkum ikki ganga víðari. — Hvussu hevur Danskurin ikki farið við okkara vinnulívi. Tá vlt vóru farnir undir at leggja vegir og hugsaðu um at leggja telefon, finga vit okkum norskan ingeniør. Tá so Effersøe og hansara menn finga ræði á tingi, so vekk við Norðmonnum. Vit skuldu nýta „landsmenn“ okkara, Danskarar. Tað nyttar ikki Andrassi Samuelsen at siga, at tað var Bærentsen, ið festi henda danska ingeniørin; hann var undir sterkum pressu tá, sum vit vita. Tá høvdu vit fingið jalov uppá at fáa Helseth, áðrenn danski ingeniørurin Møller kom uppi; men tað skuldi nú vera Danskarar, annað hvørt hann dugði nakað ella ikki. Her eru óføra mong hundrað túsund sett til uppá henda kærleika til danskar ingeniørar.

Vit hava haft ein pakka við dokumentum, sum hevur slongst aftur og fram, av amtskontórinum inn á Strendur, niður í ministerið, inn á lögtingi, aftur á amtskontórið, higar og hagar í tvey ár, til pakkin var vorðin óføra rúgvismikill alt um ein føroyskan drong, um hann skuldi fáa studing til at fara á norskan landbúnaðarskúla. Í tvey ár slongdist pakkin aftur og fram, tí danska stýrið kravdi at fáa upplýsingar bæði hiðani og haðani, áðrenn teir kunnu gera av, um drongurin kundi fáa 500 kr. í studing ella ikki — bert tí hann skuldi

á norskan skúla. Hann fekk einki.

Annar drongur var, sum ætlaði sær á norskan búnaðarskúla; hann fekk at vita, at hann ongan studing kundi fáa, um hann ikki fór á danskan skúla. Síðani er nokk vorðið órdvisi við hesum.

Í samlag við nýggja búnaðarstýrið vit hava fingið, má alt landbúnaðið viðvikjandi ganga gjøgnum hesa dansku centraladministration, ið vit hava fingið, og sum situr uppi í Hoyvík.

So er tað sjómenninir. Higar komu einaferð tveir Danskarar at føra okkara sjómenn til Gud og læra teir at fara yvir hav. Teir søktu um studing og finga hann straks ríkjuliga, og skúli varð bygdur til teirra, men ikki vóru teir menlir at halda liv í skúlanum; teir máttu rýma av landi. Her hevur fyrr verið skúli, føroyskur skúli, men teir finga ongan studing tá. Á hesum føroyska skúla hava teir viljað haft loyvi til at læra næmingar meiri, tí sjómenn okkara sluppu so stutt fyrri danskum lógboðum; teir søktu tí um atgongd til cykapróg, og hevur hetta verið ferð eftir ferð samtykt av lögtinginum, men neil tit skulu vera innistongdir, vit skulu ráða!

Effersøe las nakað upp, hann kundi eisini lisið upp úr „Haderslev Tidende“ um tey framtig, vit hava Danskinum at takka fyri í Føroyum. Har stendur at í 1912 vóru 78,000 seyðir í Føroyum, men takka veri tað, ið Danskurin hevur gjørt fyri okkum, var hetta seyðatalið í 1917 vaksið til 112,000; samleiðis í 1880 vóru 15 fiskiskip, men Danskurin hevur eisini nørt so væl um tey, so nú eru tey 175 í tali. Hetta hevur Danskurin alt gjørt; ja, væl hava teir dugað at arbeiðt fyri Føroyum. Eg hugsaði við mær, tá eg las hetta, hvat munnu hesir føroysku skiparar og fiskimenn, sum so væl og áhaldandi hava baksað henda vinnuveg fram, siga til slíkt. Teir siga eisini, at teimum, Danskarunum aleina, er at takka, at vit hava fingið eitt føroyskt skriftmál. Teir hava so

væl dugað „at værne om“ okkara „fær-
öske Ejendommeligheder“.

Sum rættir ættarmenn Norð-
manna hava Føroyingar brotið seg út,
eisini at søkja Grønlands sjógv. Ja,
teir høvdu boðið sær til eisini at læra
Grønendingar al fiska, um so skuldi
vera. Korla nei! Fara til hagar, so
skulu tit bert vága at seta fótin á land
hvørki til vátta ella turt! Teir fóru
hagar, men einki kom burtur úr hjá
teimum; teir torðu ikki at søkja teir
grunnir, teir høvdu ætlað. Eitt danskt
herskip var eisini sent hagar norður;
eg skal ikki siga, at tað var sent at
unsa eftir teimum; men teir høvdu
óttast av tí.

Einn lóg er samtykt her á tingi á
ferðir, einmælt, um at geva Føroying-
um einarætti til stórhvalaveiði. Nei!
sigur Danskurin. Sovorðið smátt
fræs undir 10 alin sum grindahvalir
kunnu tit skipa fyrri, men einki størri.
Vit hava tí noyðst at lata hendu vinnu-
veg ligið í slíkari órøkt, at ein góð-
an dag kanska hvør hvalur er horvin.

Eg havi nú víst á, hvussu Dansk-
ararnir hava borið seg út í okkara
vinnulívi. Nú er eftir at tala um,
hvussu teir hava borið seg at við lóg-
gávu og fíggarvaldi.

Í ár hava vit fingið skattalógina
inn aftur á ting. Hon er niðri gjørd til
galdandi lóg, men uttan viðari hava
teir broytt hana so, at teir hava sett
eina nevnd við amtmanninum sum
formanni og hinir limirnir skulu velj-
ast millum tingmeuninar. Eisini lóg-
tingslógin er afturkomin, men soleiðis
broytt, at vit væl kunnu senda upp-
skot niður, men teir gera tey til lógir,
soleiðis sum teir finna uppá sjálvir.

Nú vildi eg helst stædga eina løtu
og hoyrt, hvat Andrass Sámalsen
hefur at siga.

Effersøe:

Jeg har í mit Foredrag givet en
Fremstilling af selve Sagen og støttet
den paa Beviser, som jeg har forelagt
Lagtinget og udførlig gjort Rede for.
Hr. Patursson svarede ikke paa mine
Udtalelser; men er derimod gaaet

udenom og søgt at forplumre Sagen.
Men han skal ikke faa mig bort fra
Sagens Kerne.

Jeg maa imidlertid beskæftige
mig med noget af det, han har sagt.
Jeg forslaar godt, at han vil gaa uden-
om og give det Udseende af, at hans
Fremstød i Norge er foranlediget af
Udtalelser, der er fremkommet fra
mig, og den Politik, der er ført her
paa Færøerne tidligere, samt derfra
at man fra dansk Side har forhindret
ham og hans Partifæller i at komme
til Orde. Det nodrer mig dog, at han
vil paastaa dette sidste, naar jeg nu
har godtgjort, at hans Fortid ikke
stemmer med hans nuværende Udtal-
elser i Norge. Han plejede tidligere
at fare op med voldsom Vrede over
noget, som han kaldte Beskyldning
for, at han havde villet Adskillelse fra
Danmark. Nu ser man, at det, han
har kaldt Beskyldning, har været ret
vel begrundet. Men jeg vil understre-
ge, at jeg ikke har beskyldt ham for
at ville Adskillelse; men han har lagt
mig det i Munden. I øvrigt holder
hans Paastand om ikke at have faaet
Lov til at tale offentligt nede i Dan-
mark, slet ikke Stik, thi det, han nu
har fremført i Norge, kan umuligt
være det samme, som han tidligere
vilde være fremkommet med i Dan-
mark, og som han siger at være af-
skaaret fra at faa frem dernede. For-
resten har saavel Hr. Patursson som
hans Partifæller haft god Lejlighed til
at fremsætte deres Anskuelser ved
forskellige Lejligheder.

Det var ikke jeg eller mine Parti-
fæller, som i 1907 forebyggede, at der
fandt en Forhandling Sted om færøsk
Politik. Det var de paagældende Rigs-
dagsmænd selv, som ikke vilde, og
jeg er ganske enig med dem; det var
de ikke kommet for.

Det er rigtigt, at jeg søgte at for-
hindre „Tilbudet“ af 1906 i at komme
i Udvalg, det forekom mig at være
underbygget med altfor spinkle Grun-
de, da det kun var mundtlig overbragt
af Hr. Patursson. Jeg vilde først have
en skriftlig Udtalelse fra Regeringen
om, hvad Tilbudet gik ud paa. — Jeg

vill nu gerne høre, hvorledes Hr. Paturssons Partifæller ser paa det foreliggende Spørgsmaal; om det er det, han nu har sagt i Norge, som de før har villet haft frem i den danske Presse.

Hans Fremstilling af min Deltagelse i den nationale Kamp i Færøerne er ganske misvisende. Dermed havde jeg saa overmaade lidt at gøre. Hans Fremstilling gav Indtryk af, at jeg var stærkt fremme i Bevægelsen, og at jeg var med til at stride imod Embedsmændene. Jeg boede dengang langt borte, paa Suderø, og Sagen var mig derfor fjern. Jeg har aldrig opfattet den Kamp, som Hr. Patursson fremstiller det, som en Krig, mod de danske Embedsmænd og som Forsøg paa at gøre Færinger uafhængige i statsretlig Henseende. Bevægelsen gik ud paa at føre det færøske Sprog fremad.

Det er blevet paastaet, at gamle Grundtvig har taget til Orde for at give Færøerne en lovgivende Forsamling; men det er ikke rigtigt. Nej, det, han ønskede, var kun, at intet maatte foretages, før Spørgsmaalet om Grundloven var forelagt Færingerne selv. Hvad Niels Winther ønskede var at faa en raadgivende Forsamling (Lagting), saadan som vi nu har den. Svend Grundtvig kender jeg ikke, men der findes jo altid adskillige Personer, — deriblandt betydelige Mænd, som taler om Forhold, de intet Kendskab har til.

Hr. Patursson taler om, hvorledes Danske har haaret vore Mindesmærker, brændt historiske Papirer, istandsat Skansen paa en forkert Maade osv.; men vi Færinger har vist aldrig protesteret herimod, ej heller retledet dem. Fra dansk Side har man sikkert ikke tænkt over, hvad der er gjort, men ment, at det har været mest praktisk paa den Maade, der blev brugt. Hr. Patursson burde optage det skete, som saa meget andet, i den bedste Mening. Ved at fremstille det saaledes, som han gør, bevirker han kun at skabe Ophidselse og Had. Det samme er Tilfældet med

Historien om Postanvisningen med Paaskriften „Skal skrives paa Dansk“. Hr. Patursson talte før om, at Lov er Lov, og Lov skal holdes, og det er nu engang lovbefalet, at en Postanvisning skal udfyldes i det danske Sprog. Det er ogsaa ganske naturligt og har sin praktiske Betydning, at Beløbangerivelser udfyldes paa en bestemt Maade. Hvorfor dog andre det? Hr. Paturssons Anke over, at der nægtedes færøske Landbrugslever Understøttelse til Uddannelse i Norge, er uberegtiget, da dette Forhold nu er ændret, bl. a. paa min anbefaling. Saa talte Hr. Patursson meget om Antagelsen af danske Ingeniører; jeg mener, at denne Antagelse er grundet paa rent saglige Hensyn. Men Hr. Patursson glemte at tale om en norsk Ingeniør, som Hr. P. desværre har anlagt paa vore Vegne, Hr. Blaauw; jeg tror ikke, at han vil blive husket som den norske Mand, der har optraadt og handlet til vor Fordel. Naar Hr. Patursson gør Ophævelser over, at Færinger ikke har faaet Tilladelse til at komme ind i Grønland, saa er dette slet ikke sket for at fortrædige Færinger, men udelukkende for at haandhæve et Princip, der gaar ud paa at værne Grønlanderne, et Princip, der gælder overfor alle. Men Hr. Patursson griber enhver Lejlighed, hvor han mener at kunne fastslaa, at Danskerne vil komme os til Livs. Noget af det værste, jeg har hørt, var, at Hr. Patursson nævnte en enkelt Mand, Hr. Møllerup, og den Maade, hvorpaa han havde placeret nogle religiøse Sager i Kirkebømmen. Hvad en enkelt Mand maatte have foretaget sig, kan man ikke lægge „Danskerne“ til Last, undtagen man har en ubegrundet Uvilje mod Danmark. Forøvrigt er intet oplyst om, at det gik til som opgivet.

Det er Foreningen med Norge, denne Sag gaar ud paa, og Grundlaget for denne kan først skabes, naar Baandet mellem os og Danmark er ophævet, og derfor søger man at skabe Ophidselse mod Danmark ved enhver Lejlighed. Det er forstaaeligt, at Hr. Pa-

tursson søger at knytte sine Partifæller til sig i alle sine Handlinger. Jeg har dog altid hævdet, at Selvstyrepartiet ikke har Adskillelseshenstifter; men jeg har tillige hævdet, at om man vil gaa frem ad disse Veje, vil det føre til Adskillelse. Jeg haaber, at det ikke vil lykkes Hr. Patursson at faa sine Partifæller til at følge sig ad den Vej, han nu har betraadt.

Selve Sagen er omfattende, og jeg vil derfor ikke foreløbig i større Omfang beskæftige mig med forannævnte Forhold, men tillade mig at komme endnu en Gang tilbage til selve Sagen.

Som Følge af Paastanden om, at Færinger er Nordmænd, og at Færøerne er norsk Ejendom i Egenskab af tidligere norsk Skotland, skal jeg tillade mig at fremføre min Opfattelse af disse Spørgsmaal. Om Færøerne savnes saadanne nærmere historiske Beretninger, som for Island haves i Landnamabók, hvori der indeholdes meget ndførlige Oplysninger om Islands Kolonisation, om de fremragende Nybyggeres Navne, Oprindelse, Slægt m. m. For Færøernes Vedkommende haves kun nogle korte Bemærkninger i Færingasaga; der meddes, at Grímur Kamban var den første, der bosatte sig paa Færøerne. Det var i Harald Haarfagers Dage, da mange flyttede fra Norge for at undgaa Kongens Voldsherredømme. Der siges ogsaa, at den islandske Landnamskvinde And den dybtænkte drog til Island fra Skotland over Færøerne, hvor hun bortgiftede sin Sønnedatter Olof, der blev Stammomoder til den største Æt paa Øerne, Gøtuskeggjanna. Dette betyder ikke meget, men fra de historiske Beretninger om Vikingetiden og om Islands Bebyggelse kan man drage visse almindelige Slutninger af større eller mindre Vægt. Vikingetiden, denne store Krigstid og Udvandringstid for Norden, førte de nordiske Folk vidt om: Nordmændene fornemlig vestover til Shetland, Ørkenøerne, Hebriderne, Nordvest-Skotland, Irland, Færøerne, Island og Grønland, Danske til Østengland, Kysterne af Holland og

Frankrig, Svenskerne til Rusland. Dette var Hovedtrækkene, men forøvrigt blandedes de nordiske Folk paa Togene; saaledes meldes fra Island baade om Danske og Nordmænd i stort Antal. For øvrigt gik Togene som bekendt ogsaa langt syd over til Spanien og ind i Middelhavet til derværende Lande.

Island blev befolket ad to Veje, dels direkte fra Norge og dels over de nuværende britiske Øer ved Skotland, Nordvest-Skotland og Irland. Der er ikke Tvivl om, at den sidste Del af Indvandrerne var stærkt blandet og ingenlunde ren norsk. Der forekom betydelig Tilblanding af keltisk Oprindelse, og den af Vikingetogene følgende Blanding af Nordboerne i Irland og paa de skotske Øer gør det sandsynligt, at ogsaa andre Nordboere end Nordmænd tog til Island.

Det er interessant i denne Sammenhæng at undersøge Afstamningen for Landnamskvinden Ands Datter Olof, som blev Stammomoder for en stor Slægt paa Færøerne. Hendes Fader var Torstein Røde, Konge i Skotland, en Søn af And og Dublinkonge Olaf Hvide. I Følge Sagaerne stammede han fra den berømte danske Vikingekonge Sigurd Snegøje, Ragnar Lodbrogs Søn. Den stærke Raceblanding ved Vikingetogene og Udvandringen fra de nordiske Lande er uomtvistelig.

Uden dog at komme nærmere ind derpaa skal jeg blot nævne, at den danske Kong Frode i Følge Sagnet kom til Suderø med sine Folk og bosatte sig der.

Den højt ansete Islander Valtýr Gudmundsson skriver i sin Bog „Islands Kollur ved Aarhundredskiftet 1900“, at den islandske Befolkning er stærkt blanded, og at der er Sandsynlighed for, at den er en Blanding af tre forskellige Race: en germansk, en keltisk og en urskandinavisk. Han skriver derhos, at Islænderne vel har en Del tilfælles med Nordmændene, men de har i Tidens Løb i flere Henseende faaet et Særpræg; Landets af-

sondrede Beliggenhed og ejendommelige Naturforhold har sat sine Mærker i Islændernes Folkekarakter. Den islandske Folketype er derfor bleven i høj Grad sammensat; Befolkningen gør nærmest Indtryk af en Blanding af højst forskellige Elementer af hvilke det nordisk-germanske dog er det mest fremherskende. Man fremhæver, at Uensartetheden fremtræder både legemlig og aandlig.

Hvad Færingerne angaar, kan man af forskellige Grunde drage den almindelige Slutning, at de havde en tilsvarende Oprindelse, som Islands oprindelige Beboere, men man ved intet nærmere derom.

Befolkningen paa Island var allerede i Oldtiden stor. Landet var stort med meget omfattende Græsgange og med Fiskeri. Livsvilkaarene paa de forholdsvis smaa Færøer var derimod efter Øernes naturlige Beskaffenhed langt ringere end paa Island. Indbyggernes Antal paa Færøerne har derfor sikkert kun været ringe, langt, langt under Nutidens. Af den Grund har det ikke-norske Element maaske ved Tilfældigheder haft større Betydning end paa Island. Imidlertid kan man ikke betvivle, at den norske Bestanddel har været den mest betydningsfulde.

Men Spørgsmaalet om de nuværende Færingers Afstamning er ikke afgjort hermed. Den oprindeligt ret faatallige Befolkning, som blev stærkt indskrænket eller næsten tilintetgjort i Middelalderen ved den sorte Død, er paavisselig i nyere Tid blevet tilført betydelige danske Bestanddele, især gennem danske Præster. Jeg skal særlig henviser til N. Andersens Bog *Færøerne 1600—1709*. I denne Bog omtales bl. a. Øernes Gejlsighed i denne Periode, og Side 368—444 findes en Fortegnelse over Præsterne i denne Tid med ret indgaaende Oplysninger om deres Oprindelse, Hustruer, Børn m. m. Man vil heraf se, at mange af Præsterne var danske eller af dansk Afstamning, — og her maa ikke forglemmes, at den Tids Præster og deres Efterkommere gennemgaaen-

de blev paa Øerne og her blev giftede med den velstaaende Del af Befolkningen. Naar man ved, hvorledes Forholdene var i hin Tid, at det var de forholdsvis faa velstillede Jordbesiddere, som havde Raad til at gifte sig, medens den jordløse Befolkning faktisk havde ringe Adgang dertil, vil man forstaa, hvilken Indflydelse paa Racen, Præsterne har haft. — Noget tilsvarende har Forholdene ogsaa været senere indtil opimod den nyeste Tid.

At ogsaa mange andre Personer er kommet hertil Øerne fra Danmark i Tidens Løb indtil Nutiden, er velkendt og giver sig tilkende ved særegne Navne. Efter Omstændighederne fremgaar Afstamningen ikke af Personernes Navne, dels fordi Kvinder, der gifter sig, ikke beholder deres Navn, og dels fordi vedkommende Navn er af de helt almindelige. Lagtingsmand Patursson, der er født Pedersen, tæller saaledes blandt sine Forfædre den danske Skipper Hansen, der levede her paa Øerne i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede.

Jeg skal om foranførte udtrykke mig kort saaledes:

I. Fra Oldtiden omkr. 850, da Færøerne fik sine første faste Beboere, har man kun ringe sikre Efterretninger m. H. t. disses Oprindelse, men man kan dog drage den almindelige Slutning, at de var af stærkt blandet Race, hvori dog det norske Element sandsynligvis har været talrigt eller i alt Fald af størst Betydning.

II. Fra Middelalderen og indtil Reformationen omkr. 1550 er Efterretningerne fra Øerne yderst sparsomme. Vi ved dog, at Befolkningen indskrænkedes stærkt og næsten udøde som Følge af Landesot. Om den fornyedes ved Indvandring vides ikke.

III. Efter Reformationstiden indtil Nutiden har der været en noksaa betydelig Indvandring fra Danmark, men kun meget ringe fra Norge.

Der har været talt meget om den formodede Ulighed mellem Færingers og Danske, samt om den formentlige Lighed mellem Færingers og Norske og

om meget andet i Forhindelse hermed, men det er Overdrivelse eller helt Urigtighed. Man maa ikke glemme, at baade Færinger, Danske og Nordmænd er hovedsagelig af samme Folkestamme (Jeg benytter her og ellers i min Tale Udtrykket Danske i den snævrere Betydning om det danske Riges Befolkning Øst for Nordsøen). Det lange Tidsrum, som er hengaaet siden Nordmænd indvandrede til Færøerne og tillige siden — der var forøvrigt lidet indgribende Forbindelse mellem Færøerne og Norge — har ført Færinger og Nordmænd hver sin Vej og præget dem forskelligt. (Sammenlign Valtyr Guðmundssons Udtalelser om Islænderne). Ingen kan f. Eks. være i Tvivl om, at *Karakteren* er meget forskellig. — Den lange Tids Liv under forholdsvis lidt Samkvem med Omverdenen har bevirket, at vi Beboere af Færøerne, uden Hensyn til vor Afstamning fra Norge, Island, Skotland, Danmark, Sverige o. s. v. er blevet *Færinger*, særprægede som saadanne, og aldeles ikke Nordmænd, samtidig med, at lang Tids Samhørighed (politisk og kulturel) med Danmark ogsaa har sat sit Præg paa os.

Den paastaaede store Forskel mellem Færinger og Danske er helt overdreven, ligesom ogsaa Paastanden om, at Danske ikke kan slaa Rod heroppe er overdreven. Der er iøjnefaldende Forskel mellem Befolkningen i de forskellige Landsdele nede i Danmark og imellem de enkelte Befolkningslag. En saadan Forskel er ogsaa i Almindelighed mellem den almindelige Færing og Folk af Embedsklassen, som kommer herop, men bortset fra Sproget er der ikke stor Forskel mellem den jævne Færing og den jævne Dansker: Søfolk, Haandværkere og Arbejdere, der er kommet herop, ligesom disse har vidst at finde sig vel til Rette hos os. — Man har talt meget om Fjældboens og Skætteboeren, men jeg beder dem, der kan mindes de Aar, da Generalstabens topografiske Afdeling, Officerer, Underofficerer og menige Soldater var heroppe, erindre hvilken udmærket

Overensstemmelse der var imellem dem og Øernes Befolkning. Man levede sammen og arbejdede sammen som gode Landsmænd. Man maa heller ikke tro, at de ikke kunde afpasse sig efter Forholdene. Nej, den danske Jens, saavel som Underofficerer og Officerer kunde, ved det meget vanskelige og trættende Arbejde med Øernes Opnaaling og Kortlægning, ligesaa vel som nogen Færing trods al Besvær med Fjældbestigning, Uvejr osv. — Jeg har hørt øvede færøske Fjældbestigere udtale deres Forundring over de danske Soldaters Uforfærdelighed og Dygtighed til Fjælds. — Jeg vil ogsaa gerne omtale den Mængde Færinger, som har deres Hjem nede i Danmark og dér befinder sig vel, — paa Slettelandet.

Men Hadet søger at skabe en Kløft mellem nærtstående Folk og at uddybe den. —

Jeg skal endvidere paa given Anledning omtale vor Forhold til Norge og Nordmænd gennem Tiderne.

De oprindelige Beboere af Færøerne, saavidt de kom fra Norge, havde forladt deres Hjemland, fordi de ikke befandt sig vel der. De vilde være fri og ønskede ikke, at Færøerne skulde underlægges Norge. Norske Konger søgte ved Svig og Magt at underlægge sig Øerne. En rum Tid kunde Færingerne værges sig, men tilsidst, ved deres egen Kivagtighed og ved Hjælp fra visse Stormænd paa Øerne, lykkedes det den norske Konge 1035 at faa Magten. Saaledes blev Færøerne et norsk Skotland imod Befolkningens Vilje.

I de Tider, som Færingerne derefter stod under Norge, erfarer vi ikke, at Færingerne høstede nogen eller synderlig Frugt af Forbindelsen. Vi betalte Skat, — det var Hovedsagen.

I Begyndelsen foregik Færingers Samfærdsel med Omverdenen, der i den Tid ikke kunde være stor, væsentlig over Bergen, hvor Tyskerne tidlig fik Overhaand, men efterhaanden formede det sig saa, at Samfærdselen mere og mere gik over til København.

og at Styret efterhaanden ogsaa blev dansk.

Dette skete ganske naturligt og uden Modstand, efterhaanden som Tyskernes Handelsherredømme i Norge indskrænkedes og Norge ved Foreningen med Danmark blev den mindre betydelige Del af det dansk-norske Monarki. Formentlig alt i Chr. III's Tid var Forbindelsen mellem Færøerne og Norge aftaget (jfr. Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie II. Del S. 507), og Baandet blev helt løst under Chr. IV, navnlig da det Islandske Kompagni fra 1620 overtog Færøernes Udførsel og Indførsel.

Politisk blev Forbindelsen mellem Færøerne og Norge helt afbrudt 1709, uden Modsigelse fra Færinger, da Øerne henlagdes under Sjællands Stiftssamt.

I 1849 blev den nærmere Forening mellem Færøerne og Danmark helt beseglet ved Grundloven, som Færinger uomtvistelig har godkendt.

Le y g a r d a g 11. a u g u s t.

Formandurin:

Det blev under Gaarsdagens Debat nævnt, at Monopolhandelens Papirer alle var blevet brændt. Jeg har angaaende denne Sag foretaget Undersøgelse og faaet tilstillet følgende Meddelelse, som jeg skal tillade mig at læse op. Min Hjemmelsmand skriver saaledes:

„I Rigsarkivet har jeg dernæst faaet oplyst, at der med Hensyn til de nævnte Arkivalier er blevet forholdt paa samme Maade som med andre Afleveringer til Arkivet, d. v. s. at kun Arkivalier, som ikke kan antages at have historisk Interesse, saasom Kontrabøger og Regnskabsbøger, er tilintetgjort; hvorimod Hovedbøger,

alle Regnskaber og al Korrespondance stadig er opbevaret.

Det maa saaledes antages, at Rigsarkivet stadigvæk er i Besiddelse af alt det, som kan have historisk Interesse, men saafremt De maatte ønske det, kan jeg skaffe Dem nøjagtig at vide, hvilke af de paa den nedsendte Fortegnelse omhandlede Arkivalier, der er tilintetgjorte, og hvilke, der stadig opbevares.”

Effersøe:

Jeg omtalte i min sidste Tale i Gaar den færøske Befolknings Oprindelse, fordi den nuværende Agitation væsenlig bygger paa Paastanden om, at vi skulde være af ren norsk Afstamning. Endelig omtalte jeg vort Forhold til Norge og Norden. Jeg vil nu gaa over til at omtale den Tid, Færøerne har været knyttet til Danmarks Rige. Det skal da erkendes, at Forholdene paa Færøerne ikke var gunstige inden den nyere Tid. Der var Stilstand i Næringslivets Udvikling; Sørøvere plagede Befolkningen og gjorde Tilstanden hjemme i høj Grad usikker. Men disse Forhold skyldtes Tidernes Ugunst; ogsaa i Danmark, hvor Forholdene kun var meget værre. Ogsaa der var Stilstand i Næringslivet; en mægtig Overklasse udnyttede Almuens; Krigsfolk hærgede Landet over, og først sent bedredes Forholdene dernede. De særlige Vanskeligheder for vort Vedkommende skyldtes vor Isolation, dels indadtil, idet enkelte Dele af Øerne p. G. af Naturforholdene havde store Vanskeligheder ved at vedligeholde Forbindelse med de andre Øer; dels udadtil p. G. af Samfærdselsmidlernes Ufuldstændighed. Den kongelige Monopolhandel har været ilde omtalt, men den var for sin Tid en Nødvendighed, og dens Indførelse og Opretholdelse skete til vort Gavn. Det viste sig ogsaa at være Befolkningens Ønske, at den skulde opretholdes til sent op i Tiderne. Men Tiden op til Grundloven var ikke udelukkende mørk. Færingerne fik tilført store aandelige Værdier gennem det danske Sprog,

der blev vor Ejendom. Gennem det har vi faaet tilført alt, hvorpaa vi har bygget vort religiøse Liv: Bibelen, Prædikener, Salmer m. m. Tillige har vi faaet tilført de herlige danske Folkeviser, som blev vort aandelige Eje sammen med Befolkningens egne Kvad. Og det danske Sprog er ikke paatvunget os. Gennem det er vi blevet reddet fra den aandelige Isolation og Forsumpning, der fruer et saa lille og splittet Folk. Gennem det danske Sprog og Forbindelsen med Danmark er vi blevet reddet fra at miste vort færøske Sprog. Samhørigheden med Danmark har ved sin lempelige Form været en Hindring for, at vi blev opslugt af noget Folk, aandeligt, materiell og politisk. Om den forløbne Tid før Grundloven kan det siges: trods store Vanskeligheder, skabte af Tidsalderens Ugunst, gik Færingerne ind til den ny Tid som et sundt, frisk og i d. h. t. godt Folk. Ved Monopolhandelens Ophævelse, ved de færøske Repræsentanters Indtræden i den danske Rigsdag, ved Færingernes egen Virksomhed er der skabt overordentlig Fremgang her paa Øerne. Denne Fremgang og Statens Medvirken hertil er velkendt. Betingelserne for at fortsætte denne Fremgang og arbejde paa vort Folks Lykke, er stadig til Stede og afhænger kun af os selv og vor Handlemaade — og Lagtingets Handlemaade i denne Stund. Hr. Paturssons Optræden har skadet os meget, saa meget, at den umulig vil kunne bødeslige straks. Bevægelsen for Tilslutning til Norge kræver Ro for at kunne brede sig, og det kan vi kun forhindre ved at imødegaa den straks. Vi maa ikke som Stridsen stikke Hovedet i Sandet. Og hvad opnaas ved at arbejde for Sammenslutning med Norge, som der iøvrigt ikke er større Udsigt til at faa gennemført. Har vi først afbrudt Samhørigheden med Danmark, bliver det ikke Norge eller Danmark, der kommer til at afgøre, hvem vi skal tilhøre, men en Stormagt eller en Stormagts Konstellation. Skulde det hænde, at vi kom under Norge, vilde

vi snart blive opslugt af vore Frænder. Hr. Patursson kan saa sige, hvad han vil. Forholdene vil være os for overmægtige.

Patursson:

Eg har fram ígjár: Dansk Rigsstyres Behandling af Færøerne og Færingerne i Nutiden. Eg visti á tey dóm, sum Effersøe hevur sagt meg at hava borið fram í Noreg og ikki kunnað standa við. Effersøe hevur ikki ímótligið nakað av hesum dómum.

I tilboðnum 1906 lá fyrri okkum at vinna atgongd til at fáa lögtinginum inntøkur. Hetta hevur danska stýrið forðað okkum í 17 ár, inntil nú. Nú er knappliga komið undan kavi og lagt á tingborðið tað sama, sum Effersøe og fylgisneytar í 1906 reistu eina slíka gølu um. Vit skuldu ikki hava toll, tað var ódemokratiskt, sjálvstýrið kom at arma Føroyingar út, teir komu at fáa 30 kr. í skutt uppá høvdið ella meir, o. s. fr. Fólk ið ræddist, og alt gekk Effersøe eftir vild. Nú hava vit at enda knúskað danska stýrið so mikið, at teir bjóða okkum allan brennivínstollin aftur, umframt aðrar inntøkur. Effersøe við danska stýrinum hevur í 17 ár forðað fyrri, at vit fóru undir at fáa okkum inntøkur. Hvat óbótallgan skaða hevur hetta ikki velt fyrri fólk og land!

Vit minnst fyrri 5—6 árum síðani, hvussu tá ljóðaði: „dei skal undersøges.“ Føroyingar høvdu roynt at fáa sær siglingsleyvi beinleiðis til Ameríku. Tá var eldur settur í heima í Føroyum eins og í Danmørk. Teir settu kommission til at døma Føroyingar, tí teir høvdu roynt at fara til Ameríku at fáa sær breyð. Hvat hevði Effersøe hurtur úr hesum, tá av fjaraði? Eina útreiðslu frá sláskassanum uppá o. u. 100.000 kr. Annars einki. Nú eru danskir rikisdagsmenn í Grønlandi, og Effersøe hevur biðið teir komið higar inn, tí „her er adskillige Ting, der trænger til at kigges efter i Sømmene.“ so leiðis sigst i danskum bløðum. Onk-

um góðan dag fáa vit hesar donsku stórmannanjósnarar higar at hyggja eftir teim separatistisku dýrunum og kanna um, hvar tær norsku tendensurnar eru verstar. So fáa vit upp aftur eina Føroyakommisjón. Hetta er máttin, sum Danskararnir, sum als ikki kunnu meta uppruna sín við okkum, fara við hesum eldgamla, av norskari rót sprotna fólki; hetta er ein atburður, sum harramaður bjóðar træll sínum, men vit finna okkum ikki í at verða so viðfarnir av Danskinum. Vit eiga Føroyar, og vit eiga at ráða í Føroyum, og teir hava aldri fingið hetta land frá okkum. Teir skulu ansa sær eitt sindur, teir góðu donsku menn!

Mær hevur ongatið dámt at barst við landsmenn mínar í útlandi. Tá eg las um, hvussu teir bardust yviri í Noregi, Ravnur Ønundarson og Gunnleypur Ormstunga, mátti eg minnast á, at her í Føroyum hevur gamal stórn verið, at menn úr somu bygd hava ikki viljað barst, tá teir vóru burtur staddir í aðrari bygd. Effersøe og Andrass Samalsson hava ofta gjørt so frek álop á meg í útlandum, at eg kundi haft alla grund til at svara uppá tey, men eg vildi ikki. Eg havi hildið mær til nú, eg kom til Noregs. Táð eg kom umborð á skipið í Havn, sá eg grein, sum Gjelsvik, prof., hevði skrivað í „17 Maj“; eg meinti tá, at hetta var betri ósagt og ætlaði mær, tá eg kom til Noregs, at siga við hann, at hetta átti hann ikki at hava gjørt. Eg hugsaði so ikki meira um hetta, men fór til Lillehammer og helt fyrilestur um okkara søgu, vinnuvegir og kvæði. Dagin eftir fekk eg í hendi eitt norskt bygdablað, har upprentað var tað, sum Effersøe hevði svarað Gjelsvik í donskum blaði. Hetta norska blaðið gekk út frá, at heint var, sum Effersøe hevði skrivað og bygdi eina grein uppá tað. Ein norsk kona, sum er væl kend her, var har stódd, og við hana sigi eg, at eg ætli at fara at tala at Gjelsvik. Nei, heldur hon við meg, tygum eiga heldur at taka til orða imótt tí, sum Effersøe

hevur skrivað. Eg fari so til Kristianiu, og har siggji eg í einum høvuðsstaðsblaði, at teir hava tikið hetta sama upp og byggja uppá Effersøes grein. Og helt eg meg ikki kunna lata vera at tala at. Eg seti so upp 3 punktir, og so fari eg til Norsk telegraphbureau. Hetta kemur til Keypmannahavnar alt fyri eitt, og har kom tað dátt á tey donsku bløðini. Vit hoyra um, at Effersøe selut á nátt er vorðin uppringdur av einum donskum blaði. Eg vildi fegin haft verið hjástaddur í flugulíki. Effersøe hevur sagt við hetta blað, at eg var vitleysur at hava borið so vorðið fram, og at tað var „den rene Taabelighed der. Hr. Patursson kan saa sige, at paastaa“, at Føroyingar vóru av reinum norskum blóði. Nú sigur Effersøe, at eg havi sagt ósannhelt í lí, eg havi givið Norsk telegraphbureau, men hann hevur ikki enn nevnt hvat. Eg havi ikki sagt annað enn tað, sum sagt er, og sum eg altíð vil standa við. Tá hevði eg sett mær fyrir: nú ber ikki til at tuga, tí nú geldur tað landið. Og eg vildi sæð tann Føroying, sum kundi sær at tagi, tá hann sá nakað framborið so ørt í fremmindum landi.

Nú vil Effersøe siga: ja men í interviewi í norskum bløðum vil eg hava Føroyar aftur til norsku krúnun. Hvør maður veit, at í einum interviewi kann eitt og annað falla burtur úr, og nógv kann bronglast. Effersøe hevur jú sjálvur lýst í „Dimm.“, at hann ikki hevur sagt tað, sum staðið hevði í einum interviewi um hann.

Annars eru bløðini í Noreg ymis á máli um hetta. Summi siga: Latid okkum fáa Føroyar til Noregs; onnur siga, at Føroyar skal vera eitt frítt land; aftur onnur vilja ikki at vit politiskt skulu knýtast at Noreg. Eitt eru teir tó allir á einum máli um: Føroyingar skulu hava loyvi til frítt og frælst at liva her og ráða, sum teir vilja.

Vit vilja jú, at tað er so, at forældur gjarna siggja, at eftirkomarum

teirra gongst væl, elsini at teir bógva so nær hjá teimum og ikki fljúgva ov langt burt, so tey ikki kunnu siggja, hvussu gongst teimum. Fornu móðir okkar átti gamla mentun, og vit hava hildið um hesa mentun. Gamli Grundtvig tók til, at vit eintá betur enn Íslendingar høvdu goymt la gomlu, norsku mentun. Tað, ið vit hava goymt, er fyrst og fremst gaml feroyskur arvur, men tað er eisini gaml norskur arvur. Tað er tí eisini Norðmonnum um at gera, at hesin gamli arvur ikki forkemst. Táið teir nú siggja, at vit liggja undir donskum harðstýri, hvar Danskararnir liggja eftir at forkoma allan gamlan, norskan arv, er tað tá undur í, at Norðmenn siga við okkum, at tit eru takk verdur, tí tað, tit verja, er eisini okkara. Tað er tí ikki at undrast á, at teir vilja hjálpa okkum, og tað er ljót gerð, tá Norðmaður rættir okkum hjálpanði hond, at hann so ikki einans verður spýttur í lúgván, men fær nevan beint frammaná, — helia er ljót gerð av feroyskum umboðsmennum — men, teir, Effersøe og Samuelson, eru heldur ikki feroyskir umboðsmenn.

Eg eri nú liðugur við hesa deild av talu míni, um danskt ríkisstýri viðgerð av Føroyum. So kemur tað, ið Effersøe segði um „Færøernes Tilknytning til Norge og deraf følgende Adskillelse fra Danmark“. Hetta skuldi ikki ligið fyri, men Effersøe gav tí sjálvur form, tá hann segði: „for Tanken om en Tilslutning til Norge kan opstaa, maa der først føres Bevis for, at Færingerne overhovedet er af norsk Afstamning.“ Effersøe hevur her docerað søgu, soleiðis sum vit ikki kenna søguna. Í hansara danska blaði her í Havn varð eg nú um dagirnar kallaður professari, tað skuldi vera tíkið upp eftir norskum bløðum, — nei, tað er komið úr donskum bløðum, (Effersøe: Nei, norske!). Man ikki professoranavnið heldur passa uppá Effersøe, tí slíka søgu, sum hann ber fram, hevur ongín kent higartil. Táið spurningurin um samband við Noreg, og um vit eru

av norskari rót, skal granskast, so mugu meira søgukønur menn enn Effersøe til at greiða hetta.

Viðvíkjandi spurninginum um „Færøernes Tilknytning til Norge og deraf følgende Adskillelse fra Danmark“, so kann sigast við einum gomlum donskum orði: „Der er intet nyt under Solen“. Heltur orðfelli frá hr. Effersøe er ikki annað enn tað sama trøllið, hann læt spøkja suðuri í Sandvík fyri 17 árum síðani, Effersøe setti sjálvur tað trøllið upp á hjallsrimarnar har suðuri: at um Jóannes Patursson verður fólkatingsmaður, so verður tað beinan vegin til „Adskillelse fra Danmark og Tilknytning til en anden Stat“. Hesin statur er sjálvandi Noreg. Men lat meg (altso Effersøe) verða valdan, so gongur alt væl. Effersøe varð valdur til fólkatingsmann; hann ella hansara menn hava verið ta mestu tíð ráðandi síðani, og nú hevur hann fingið loyst hetta gamla trøllið niður av hjallsrimnum suðuri í Sandvíkum og ført tað inn á ting. Effersøe maklaði ikki at forða fyri trøllinum, hansara politikkur varð humbugspolitikkur, (formaðurin talar at), ja, so sigi eg luftpolitikkur. Humbug, luft, tann bara luft kallaði hann okkara politikk og eyknevndi sjálvstýrismenn separatistar nú skrivar danskur maður í bløðunum her, at *allir Føroyingar eru separatistar*.

Nú hevur Effersøe tíkið spurningin um politísk samband við Noreg og atskiljing frá Danmark inn á ting. Tað eri ikki eg, sum fyrstur Føroyingur havi nevnt um samband við Noreg, men tað er Effersøe í sínum svari til Gjølsvik. Onkur kann siga, at Gjølsvik var fyrstur, men hann var Norðmaður í norskum landi, tað kom jú ikki okkum soleiðis við. Hvat hevði Effersøe til at blanda seg upp í hetta, hann hevur jú ikki rætt at kalla seg *Føroya* umboðsmann, hann er umboðsmaður fyri sambandsmenn, ikki fyri sjálvstýrismenn. Og so er hann afturat valdur við lúðkastí. Tað var ikki eftir ynski av Føroyingum, at hann setti spurningin í ein tíðkan

form úti í bløðum í Keypmannahavn. Eg hevði tí rætt at tala at. Eg helt tað ikki vera beint at taka spurningin upp í útlondunum, men nú er hann her á tingi, og eg skal endiliga ikki siga Effersøe skamm fyri tað, hann hevur fyrr sagt, at „Initiativet til hvad der skal ske bør tages i Lagtinget.“

Tað ræður nú um hjá okkum at koma okkum á fastan fót, áðrenn vit gera nakað við hetta. Her er nógv at hugsa um, men ein tráð mugu vit halda: at Føroyingar eiga Føroyaland, og fyri Føroyum skulu *Føroyingar* ráða. Herum mugu allir Føroyingar semjast, sjálvstýrismenn og sambandsmenn; teir ið vilja vera Danskarar, lat teir verða Danskarar og lara teir hiðani. Tað má ikki longur vera sambandsmenn og sjálvstýrismenn í Føroyum, tað má vera Føroyingar og Danskarar.

Um tað so harnæst kemur spurni upp viðvíkjandi okkara næstingum, íslendingum og Norðmonnum, — tað vil eg ikki úttala meg um nú; tað kann koma, tá málið er komið í nevnd, ella tá vit hava fingið fasta grund undir okkum. Men tað vænti eg, at hvør føroyskur lögtingsmaður stendur fast á tí, sum Føroyingar her á tingi svóru tí norska kongi tað 16. august 1662, tá teir góvu landið undir norskan einvaldskong. Men danski kongur hevur givið rættin frá sær í 1814, tá hann segði Noreg sær úr hondum, og tað mugu vit halda fast um, at tá vóru vit leysir, síðani eiga vit rættin til okkara land sjálvir, — lat teir, ið vilja verða Danskarar, fara til Danmarkar og vera har, — vit hava ikki brúk fyri teimum.

Nú skal eg hava nakað av tí á máli, sum Effersøe segði ígjár. Hann har framm, at eg havi fingið helta óljóðið upp í Noregl. Tó slgir hann samtíðis, at hann hevur hilt ein danska fólkatingsmann, ið hevur ferðast í Noreg langt áðrenn eg var har, og hvar hann kom, var Føroyar og Føroyingar á hvørjum munni. Hetta kann eg væl ikki eisini hava skyldt fyri. Effersøe hevur gjørt fleiri álop á tey norsku bløðini, enn tað sømir

seg einum slíkum rættferðamanni, sum hann vil vera. Hvi hevur hann ikki eisini talað at tí, sum dansk bløð siga um Norðmenn. Í einum danskum blaði siggji eg, at teir siga um Norðmenn, at teir nýta den professionelle skallesmækkertone“ og hava „hanekyllingemanerer“. Hvi sýnir hann ikki slíkar blómur av teirri dansku mentun fram, um hann vil eita rættferðamaður.

Eg var ikki lítið bílsin ígjár, tá Effersøe læs upp nakað úr eini talu, sum eg helt, tá Fríðrikkur 8. var í Føroyum. Hann hevur ikki fyrr funnið nógv gott í mínum talum, áh-ja: Onkuntíð á Bálondum, tá leikaði betur í horni! Hvát lögdu teir í, hvat eg segði fyrr. Og í 1908 lögdu teir heldur ikki í hesa talu mína. Effersøe mátti minst til, hvussu hann legði doyðin á, at eg ikki skuldi siga nakað á hest kongavitjan, og hvussu hann royndi at forða fyri, at eg og aðrir lögtingsmenn komu til Suðroyar. Hann vildi vera einsamaður við kongi og ríkisdagsmonnum har suðuri. Eg fór álikavæl, Johan Henze vilsti av ongum, hann fór heiman av Sandi og hitti meg á Tvøroyri, og spyr hann so, hvar hinir eru. Eg svaraði at Effersøe hevði sagt bæði mær og hinum nei fyri at koma við. Vit fóru tó báðir. Lögtingsnevndin við Effersøe á odda vildi nokta mær at halda ta talu, eg hevði skrivað at halda til kong á veisluni í Havn, tí at talan var politisk, segði hann. Eg sýndi I. C. Christensen taluna og segði, at formaðurin fyri sambandsflokkinum vildi ikki, at eg skuldi halda hana, tí hon gekk ov vítt. Hann svaraði: „Hold De høre den, den er s'gu udmærket“.

So høvdu ríkisdagsmenn biðið meg at koma norð fyri fuglabjörgini við teimum, at eg kundi greiða teimum frá tí, sum teir sóu. Nei, Effersøe dámdi ikki, at eg fór við; vit kundi koma at tala um okkurt sum honum ikki dámdi. Eg var so eftir, og vitsti ikki betur, enn at Effersøe fór við teimum. Eg stóð á Kongabrunni tá teir komu aftur, og teir spurdu meg hvi

eg ekki var kominn við. Jú, það var tí Effersøe hevdði sagt nei. Effersøe — sögdu teir — ham har vi ikke set noget til. Atvoldin var kanska tann, at Effersøe hevdði lígið av sjóverki, í hvussu var flugu teir einki greitt frá, hvat það var, teir söu.

Nú gleðir það meg, at Effersøe er kominn til „sandheds erkendelse“. Nú heldur hann talu mína vera frálíka og lesur hana upp. Ja, hann hevur eisini haft 17 ár til at koma til hesa uppfatan. Nú ættar hann at trumfa meg her. Men eg eri væl búgvinn við það, eg havi sagt í hesi talu.

Eg havi í mong, mong ár alt til 1906 og longri — haft ta besta álit á Danskarar. Eg havi trúð uppá, at onkumtíð fóru teir at skilja okkum, og út av tí helt eg hesa talu í 1908. Men eg segði í taluni við teir: Farið ekki og vevji alt saman. Lat lyngin grógva, har hann er, og takið ekki fjallagrasið og flyt það oman á flötuna ella blómurnar á flötuni niðan á fjølluni. Lat hvønn líva sær. Um til gera það, er alt væl. Flyta tit það, verður það til speil fyrri bæði. Teir gjørdu ekki, sum eg visti á. Teir hava viljað dripið hvørt slundur av fjallagrasi, ið her hevur nælt. Eg haldi meg vera lídnan við Danskarar nú. Ein danskur blámaður kom til mín um dagirnar og bað meg um útlalísi. Eg segði nei, eg haldi það vera ónyttugt, soleiðis sum Danskurin hevur borið seg at móti mær.

Effersøe sigur um ein av teimum bestu Norðmonnum, Lars Eskeland, at hann er ósanuferdigur. Eg hoyri at ein lingmaður (A. Samuesen) teskar, at það er það minsta, ið kann sigast um hann. Ja, hann er eisini umboðsmaður. Tað er nógv fyrri. Nú mugu Føroyingar fara at hugsa um, hvat það eru fyrri menn, teir hava til umboðsmenn. Tó, það eru ekki menn, eg vil kalla það persónar. Tað sømst seg ekki umboðsmonnum at falla yvir fremmandar menn við slíkum orðum á Føroya lögtingi.

Hr. Effersøe fell yvir hin danska háskúlamannin Tormod Jørgensen fyrri það, hann hevði sagt á einum

fundi í Danmørk, og sum prentað var í „Fyns Vensreblad“. Effersøe helt, at það mundi vera sjálvstýrisfólk, ið høvdu ført henda mann út á hálán ís. Effersøe skuldi ekki funnist at, at onkur Danskar er so frægur, at hann sjálvur dugir at siggja, hvussu landsmenn hansara fara við Føroyingum. Svenskarar eru eisini farnir at taka henda spurning upp, og teir bera hann væl fram.

So er Effersøe illur um nakrar norskar heilsur, ið sendar eru higar. Hví? Er það ekki vakurt at senda heilsur millum skyldmenn. Eg skal ekki tala meira um hetta enn, kann vera at líkindi verða seinni til tess.

Effersøe kom igjár í síni aðru bók, næstu talu, hann hevur tær báðar uppskrivaðar, at tosa um søgu og vildi prógva, at vit vóru ekki norskir; tíverri slær hann seg her á munnin, tí um somu tíð segði hann frá, tá *Norðmenn búsettust her*. Hetta hóskar ekki saman, men það kann ekki væntast frægari frá einum næmingi, sum Effersøe er í søgu, enn at hann tvættar aftur og fram. Hann sigur, at vit komu „Imod Befolkningens Vilje“ til at gerast norskt skattaland. Hetta er ekki til. Nei, tá ið Tórolfur í Dímum og felagar vóru í Noregi sladdir, kann það kanska sigast, at teir noyldust at gera kongi til vildar, tí teir skiltu, at játtaðu teir ekki, sluppu teir ekki heimaftur. Men hesum spurdist einki burtur úr, Tróndur vardi har heima; men tá hann fall frá, tók Leivur Øssursson oyggjarnar í len av norskum kongi. Her og síðan siggja vit, at sáttmáli verður gjørdur millum norskan kong og bestu menn her í oynum. Her var eingin undirtvingsla. Her hevur yvaleyst verið farið fram nakað sum í Íslandi; um vit ekki eiga slíkt skjal at vísa á, sum „gamli sáttmáli“ hjá Íslendingum, eru sáttmálar ella rættarbøtur til, sum hava verið samtyktar av lögtingi okkara. Hetta var ekki undirtvingsla. Men um so hevði verið, hvussu var ekki tíðin lá! Hvussu vóru ekki fylkin í Noreg kúgað undir kong. Og enná, tá Noreg varð kristnað, gekk

tað friðaligari til í Føroyum enn í ymsum pørtum í Noreg, t. d. hjá Vossingum ella Valdresmonnum. Kongur hevði stevnt Vossingar til ting, men teir settu seg ímóti. So fór Ólavur kongur at nýta list og fekk teir saman at klandrast, og um náttina settu kongsins menn eld á garðarnar. Bøndurnir fuku tá hvør til sítt fyrri at bjarga sum mest, og nú vóru so fáir eftir á tingi, at kongur lættliga kundi tvinga teir. Tó hava Vossingar nú á Ólavssøku hildið minnisveitslu fyri Ólavi kongi. Tí teir skilja tað, at Ólavur kongur her gjørdi eina góða gerð, tessvegna at hann fekk Noreg til friar og frælsar norskar menn og kristnaði teir.

Hr. Effersøe roynir at gera alt so ógvuliga danskt. Hann visti á bók, sum ein søfnaskrivari Andersen hevði skrivað. Eg vil eisini vísa á hesa bók og lesa, hvat navn Føroyingar og Føroyar finga í 16. öld, tá vit lógu í lægstu legu. Hr. Effersøe kann sjálvur finna síðutalið. Hvat kallast Føroyingar tá? „Den norske Kronens Land“, og Føroyingar „det norske Riges rette Medbyggere“. Hetta er enn tá betri enn „Indbyggere“. Tó høvdu vit so mikið frælsi, at norsk kongur varð ikki kongur í Føroyum, fyrr enn vit høvdu givið honum trygdareid. Tá Effersøe leggur sær so eina við at vísa á, at vit eru av danskarl röt, — „ringur er fuglur o. s. fr.“, — so er hetta so burtur av leið, at eg haldi ikki tað vera verið hjá mær at taka upp aftur; men tá málið kemur í nevnd, eigur hetta at vera hugsað um og granskað, so at vit kunnu fáa sligið hetta trøllið niður. Eitt annað trøll hevur Effersøe eisini á lofti. Hann spyr, hvat ið heuda vil við okkum, um vit koma saman við eitt annað land. Hetta minnir eisini á hitt trøllið, hann hevði á lofti í 1906—07. Sambandsmenn høvdu tá fingið sær ein dugandi blaðstýrara, og hann skrivaði tá í „Dimmalætting“: nú skilja sjálvstýrismenn Føroyar frá Danmørk, tí stóra statskipinum, har vit hava hingið uppi í sum hin lítli tribekkurin. Tristurin

slitur seg leysan, hvølvist í brotasjógv, manningin fer fyrri borð og verður „opslugt af Højene“. Millum hesar hemarar var Ísland ein, Noreg annar og England triði. Vit høvdu Ólavssøkutelli í ár, hetta hevði verið makaleyst bíleti til eitt slíkt teiti. Máttin gongur aftur: at ræða Føroyingar, men vit eru ikki børn longur, vit lata okkum ikki ræða longur.

Eg kom eitt sindur burtur frá tí, sum Effersøe segði um uppruna okkara, at vit vóru ein blandingur av germanskum, urnorskum og keiliskum. Hval meinar hann t. d. við urnorskt?

So sigur hann, at her eru komnir so mangir danskir menn til Føroya í seinni tíðum og hava blandað blóð. Men taka vit allar hinar fremmandu, ið hava gift seg higar, so verða teir nógv fleiri enn teir dansku, t. d. Týskarar, Bølmárar, Hálendingar og Skotar. Her eru fleiri fremmandar nøvn í Føroyum, sum ikki hava uppruna í Danmørk. Nógvir Norðmenn og Íslendingar hava eisini búsett seg her í seinni tíð. Men her er júst so, sum alla aðra staðni um heimn. Og tað er ikki tað, ið er unráðandi, um einstakir fremmandir menn eru innfluttir. Tað ræður um, at fólk ið her býr, er føroyskt, at hesi fremmandir verða Føroyingar. Rötin er treyst og sterk. Besta prógv fyri, at vit eru av norskari röt, er málið vit tala. Hvat kenna vit um hjartarøturnar, tá vit koma til Noregs? ella Íslands? og hvat kenna vit, tá vit koma til Danmarkar? Hin norrøni skyldskapurin er so aldeilis eyðsýntur, hvat er her at trætast um? Vit hava eini tvey trý keltisk orð eftir í málinum: dunna, Dimun og korki, og dansk orð úr lestri slongjast eisini uppi í málinum, men tey eru ikki komnir av dansk-føroyskari blóðblanding.

Effersøe fór at telja slektir. hann fekk gjørt Jóannes Patursson til Danskara. Effersøe veit nú ikki, um skipari Hansen var danskur. Hann var føddur á Romø og var ivaleyst Frísi. Eg havi kanska 1/4 av hansara blóði. Annars kann eitt min leðast aftur til Laðangarðsfólkið, sum aftaná

svarta deyða kom úr Noregi. Vit eru skyldmenn Effersøe og eg. Men Nólsoyar blóðið hefur hann køvt við nógvari makt. Væl var abbi hansara ein óflýggjakroppur, sum flóddi út av islandi, tá hann hevði hjálpt Jørundi hundadagskongi at ræna island undan donsku krúnuni og varð gjørdur grelvi afturtýri. Teir róku allar danskar embætismenn frá, tóku kgl. handlin og allar danskar ognir, lovaðu islendingum ríkisdag og sjálvstýri og góðar dagar, settu seg í amtmannhúsin, gjørdu skansa og settu upp egið islendskt flagg, men dýrdin varði ikki meira enn 2 mánaðir, til tess eitt enskt krigsskip kom og avsetti Jørund kong, og Jón Guðmundson noyddist at rýma. Eins og abbin er Effersøe sera óflýggjaligur; tað gav at bíla við møtinum í skúlagarðinum á sinni í 1906, har hann sum ein berserkur breyt seg fram júst sum gamli Jón, tá hann rak allar teir donsku embætismenninar út av islandi.

Eg vil nú stæða og biða til at fáa at vita, um onkur annar hefur nakað at siga. Tað var gott, at vit flingu at vita svart uppá hvítt, at protokollir frá kgl. handli eru brendar. Teir har niðri munn ikki duga á at skyna, hvat ið hefur søguligt virði fyri okkum; í hvussu er, hevði dr. Jakobsen lár í eygunum, tá hann segði mær frá hesum atburði.

Effersøe:

Hr. Patursson har í sin tale benyttet den samme Fremgangsmaade, som man kender saa godt fra tidligere Tid. Han gaar bort fra Sagens Kærne, blander alt muligt sammen, saa, hvis man ikke holder fast ved selve Sagen, løber man indstændig vild. Han talte om mine Egenskaber, om mig personlig og om mine Forfædre. Jeg har kun talt om Færingers Afstamning i Almindelighed. Jeg haaber ikke, at Hr. Patursson skammer sig over sin Afstamning fra Skipper Hansen. Det er nok muligt, at der har været sydlandsk Blod i den Slægt; Folk sydfra er jo meget mørke. Hr. Patursson

kom ind paa en Mangfoldighed, som ikke i mindste Maade er Sagen vedkommende. Jeg skulde saaledes have sagt, at Patursson var dansk! Det har aldrig været i mine Tanker. Det er ganske fejlagtigt; ligesom hans Fremstilling i det hele taget af, hvad jeg har sagt. Jeg har kun paavist, at vor Afstamning ikke er ren norsk, og det mener jeg, at jeg har dokumenteret. Jeg har sørget for at nedskrive min Tale, og at den kommer paa Tryk. Og det jeg udtaler, bliver ikke anderledes, om Hr. Patursson vil paastaa noget andet.

Selv om han har sværmet viden om, og er kommet langt bort fra Sagens Kærne, vil jeg dog berøre noget af det, han fremførte.

Vi har nu faaet at vide af Amtmanden, at en af de Klager, Patursson fremførte, nemlig med Hensyn til den kgl. Handels Papirer, var uberettiget. Hvad der ellers er sket dernede, kan, hvis der er sket noget urigtigt, kun henføres til enkelte Personers uheldige Dispositioner. Der er saa meget i denne Tid, der skal benyttes til Agitation; saaledes dette med Postanvisningen. I vor gældende Ret er det foreskrevet og nærmere udførligt angivet, hvorledes Kronebeløb skal skrives paa en Postanvisning. Hvilken Forvirring vilde der ikke opstaa, hvis man skulde skrive Beløbene paa Færøsk; blandt andet naar man ser hen til, at Postexpedienterne her paa Øerne ikke kan Færøsk, og at Postanvisninger sendes andre Steder hen, til Danmark. Dette er jo et rent praktisk Spørgsmaal; i en Landsdel, hvor alle kan Dansk, er der ingen, som med Grund kan tage Forargelse heraf.

Hr. Patursson siger, at Danmark har forhindret finansielt Selvstyre her paa Øerne i 16 Aar. Det er ikke sandt! Vi har jo finansielt Selvstyre, hvad vore egne Sager angaar i Henhold til Grundloven; vi kan vel ikke forlange finansielt Selvstyre ogsaa over Statskassen. Der er heller ikke i Befolkningen, endnu da, Tilslutning til finansielt Selvstyre i den Betydning, Hr. Patursson mener, det store

Flertal her paa Øerne er imod en saadant Ordning.

Jeg maa sige, at jeg har aldrig søgt at skræmme Folk. Jeg har advaret mod Selvstyrepartiets Politik; og det viser sig jo ogsaa, at min Advarsel har været i højeste Grad berettiget. Det som nu er sket, at Hr. Patursson gør sig til Talsmand for en Sammenslutning med Norge, viser jo allerbedst, hvor megen Grund jeg har haft til mine Advarsler, og dog havde jeg aldrig tænkt, at han nogensinde vilde gaa saa vidt. Jeg har ogsaa advaret mod Told; det gør jeg endnu, fordi jeg mener, at denne Beskatningsmaade er i højeste Grad uretfærdig; maaske faar vi nu alligevel Told, men saa er det ikke min Skyld, men tvingende Omstændigheder, som nødvendiggør, at der maa skaffes Penge. Jeg har i det hele taget advaret imod, at der paalægges Befolkningen store Udgifter. Færing har vel Tider gode Indtægter, men da Fiskeriet, som er vor Hovednæringsvej, et Aar giver meget, et Aar giver lidt, maa man være meget varsom med at paalægge Befolkningen altfor store aarlige Udgifter. Enhver vil kunne se, at jeg har haft fuldstændig Ret. Nu slaar vi saadan i det økonomiske, som vi gør, fordi man ikke har fulgt mine Advarsler, og fordi Hr. Paturssons Ønsker har faaet Fremgang. Jeg har advaret mod Hr. Paturssons Agitation. Har jeg ikke ogsaa haft Ret deri? Jo, fuldstændig! Hr. Patursson taler om, at Landstingskommissionen blev nedsat for at forhindre Færing i at faa Handelssamkvem med Amerika. Jeg kender intet dertil. Jeg ved nok, at der har været tale og skrevet meget om de Fordele, der vilde være af at have Forbindelse med Amerika, over Island. Ja, maaske under særlige Omstændigheder. Men hvor hører man nu her Tale om Sejlads paa Amerika? Jeg advarede derimod, for jeg indsaa, at et saadant Forhold vilde være unaturligt. Det har nu ogsaa bekræftet sig.

Hr. Patursson omtalte Rigsdagsmændenes Rejse til Grønland og mente, at jeg skul have anmodet dem om at komme her paa Tilbagevejen for at undersøge, om her fandtes Separatisme. (Patursson: Ja!). Hvor paa bygger Hr. Patursson denne Paastand. (Patursson: Paa danske Blade!). Det er usandfærdigt. Jeg har aldeles ikke haft noget med denne Færd at gøre. Naar Rigsdagsmændene paa Tilbagevejen fra Grønland ønsker at gøre et lille Ophold her paa Øerne, kan jeg ikke tænke mig nogen anden Grund, end at Kommissionsmedlemmerne efter den lange Sørejse kan føle Lyst til at hvile ud her, og ogsaa kan det være interessant for dem at være her en kort Tid og ved Selvsyn lære Øerne at kende. Jeg ved, at min gode Ven og Meningsfælle, Hr. Vanggaard, en udmærket begavet Mand, landbrugskyndig, kan f. Eks. have Interesse af at se Forsøgsbruget i Høyvig eller i det hele taget at lære færøsk Landbrug at kende.

Da jeg hørte, at denne Kommission tænkte paa at komme her paa Tilbagevejen, syntes jeg, at det var udmærket og udtalte min Tilslutning dertil; vi har aldeles ikke noget at skjule for de Mennesker. Vi bør ikke tro, at der ligger noget ondt i dette Besøg, det synes Hr. Patursson at have saa let ved. Hr. Patursson siger, at her vil komme nogle danske Stormænd. Javist, her kommer bl. a. Hr. Zahle, en dygtig Mand med praktisk Greb og klart Blik for mange Forhold. Hr. Zahle har jo før staaet Selvstyrepartiet nær. Vi ved endnu ikke, hvordan Selvstyrepartiet stiller sig til Hr. Patursson, siden hans Udtalelser i Norge og nu her i Tinget, men jeg tror, at Hr. Zahle vil stille sig noget anderledes til Selvstyrepartiet nu, end han har gjort før.

Jeg imponeres ikke af Hr. Paturssons store Ord. Jeg imponeres ikke af, at han siger, at vi skal være Herre i vort eget Land. Vil H. Patursson blot give mig Anvisning paa, hvorledes dette skal ske, hvorledes Færø-

erne skal kunne blive et selvstændigt og frit Rige. Hr. Patursson kan jo nok opnaa at skabe en vis Siemning ved at suggestionere Folk, saaledes, at han kan faa noget ud af det. Naar man bruger de rette suggestionerende Ord, kan man jo opnaa en vis Virkning, men Færinger vil dog næppe i Længden lade sig paavirke i denne Retning.

Hr. Paturssons Fremstilling af, hvorledes denne Sag er kommet frem, er aldeles urigtig. Sagen kom frem ved, at norske Blade udtalte sig om færøske Forhold og Færøernes Forhold til Danmark og Norge, og specielt ved hvad en bestemt Person har udtalt til norske Blade. Dette blev forelagt mig, og jeg berigtigede disse Udtalelser. Jeg har aldrig sagt, at Færinger var danske af Afstamning, men jeg har udtalt mig imod, at Færinger skulde være rent norske og af den Grund skulde forenes med Norge. Jeg sagde til Spørgsmaalet om Færingers Herkomst, at de var af blandet Afstamning, og at det er umuligt at paavise, hvordan det forholder sig med det norske Element gennem Tiderne. Ret beset er dette jo helt underordnet for Nutiden, og jeg maa bestemt hævde, at jeg havde Ret til at udtale mig, som jeg gjorde. Hvis jeg ikke havde udtalt mig saaledes, havde jeg ikke opfyldt min Pligt som færøsk Repræsentant i Rigsdagen.

Hr. Patursson vil kaste Skylden for, at dette Spørgsmaal er fremkommet, over paa mig og give min Fremstilling et Indhold, som den ikke havde. Jeg ser, at han i Norge har udtalt, at da han hørte mine Udtalelser, kunde han ikke dy sig, men maatte tage til Genmæle. Han siger, at han har handlet i Selvforsvar, men Sagen er, at Hr. Patursson er faret op og har glemt at være klog og forsigtig, han har været opfarende, jeg er bange for, at hans Forfængelighed har trukket ham længere ud end han egentlig har tænkt over. Nu staar Hr. Patursson paa, at hvad der fremstilles i et Interview kan der ikke byg-

ges paa; men i Almindelighed plejer man, naar det kommer at fejlagtigt Interview, at berigtige det saarest muligt. Men Hr. Patursson vil jo aldeles ikke benægte sine Udtalelser. Hr. Patursson har i Thorshavn paa Olavsdagen udtalt netop det samme, som han siger ifølge norske Blade. Jeg antager ikke, at Hr. Patursson vil benægte Fremstillingen af sin Tale i „Tingskrossur“, det Blad, der staar ham nær. Altsaa maa jeg fastholde, at Hr. Patursson i Norge har udtalt sig, som fremhævet i min Skrivelse til Tinget. Hr. Patursson vil se, at det som jeg sigtede til, hvis man overhovedet kan diskutere dette Spørgsmaal, maa behandles paa den Maade, at det først man afgøres om Færinger overhovedet er norske, men det er oplagt, at dette ikke er Tilfældet. Talen om, at optage Spørgsmaalet nu til Undersøgelse er helt hen i Vejret.

Der var intet synderligt sammenhæng i det, Hr. Patursson sagde, jeg bliver nok nødt til at være lidt springende i mine Udtalelser, da jeg maa følge hans Rækkefølge. Jeg skal nu komme til det, han siger om Trold i Sandvig, om hvad jeg skulde have slaaet op der under en Valgkampagne. Det vilde være interessant at se, om Hr. Patursson kan fremlægge selve Opslaget. (Patursson: Eg havi tað heima, tað kann koma fram í nevndini.) Ja, jeg har advaret mod at vælge Hr. Patursson, af gode Grunde; jeg frygtede for, at han med sin Politik vilde føre Øerne i Uføre, selv om jeg dengang ikke kunde tænke mig, at han vilde arbejde for Tilslutning til Norge — nu ser vi det med. Jeg har kun optraadt som hans Modstander, hver Gang Hr. Patursson er kommet frem med noget nyt, hver Gang han har villet gøre et Kup. Jeg tog til Orde i 1906, da han søgte at forkludre vor Ædruelighedslov, og jeg tog ligeledes til Orde, da han senere det samme Aar kom med sit Tilbud. Jeg tror ikke, at Hr. Patursson er den rette Dommer over min Virksomhed; jeg mener ikke, at han har Ret til at døm-

me min Optræden i Skolegaarden h. Hr. Patursson og Venner holdt Møde der i 1906, men alligevel var det mig, som fik Tilslutningen der blandt Publikum. Jeg spolerede Spillet for de Herrer, men det havde jeg Ret til, Pladsen var fri for mig som for dem. Jeg har søgt at værne Befolkningen mod Hr. Paturssons politiske Kup, mod hans politiske Metoder, mod det, som han ønskede fremmet, og som nu har ført til, at Spørgsmaalet om vor Forening med Norge er kommet frem og er blevet fremsat med saa stor Kraft. Det Ansvar, jeg har, tager jeg gerne. Jeg haaber ikke, at man, naar man er kommet lidt længere, hørte fra denne Sag, vil opfatte mig som Uroslifter — nei, Manden, som stifter Uro, er Hr. Johannes Patursson. Folk, der har været til Stede her i Lagtinget, vil erkende, at jeg, ja, jeg vil sige gennemgaaende, har været saglig, rolig, besindig i ganske anden Grad, ja i Modsætning til Hr. Patursson. Jeg siger dette ikke for at rose mig, men kun for at berøgtige Hr. Patursson.

Hr. Patursson siger, at jeg er valgt ved Lodtrækning. Hr. Patursson glemmer at fortælle, at den Del af Befolkningen, der støttede dem, der valgte mig, var 1000 til 1100 flere end dem, der støttede Hr. Patursson. Hr. Patursson bebrejdede Regeringen, at den ikke har gennemført Sager, der er blevet vedtaget her i Lagtinget af det nuværende Flertal. Det har altid været saa, at Demokratiet ikke har villet underkaste sig Uretfærdighed af Rigsstyret, det har altid protesteret mod enhver uretfærdig Ordning. Demokratiet har f. Eks. aldrig villet underkaste sig det uretfærdigt valgte Landsting, der var inden sidste Grundlovsændring, og jeg maa derfor have, at man ikke kan anerkende et tilfældigt Flertal i et uretfærdigt valgt Lagting, som et retmæssigt Flertal, saalænge det har et stort Flertal imod sig i Befolkningen.

Spørgsmaalet er ikke, om vi skal være Færingere eller Danske, nej, Spørgsmaalet er om vi skal være Fæ-

ringere i Samhørighed med de andre Borgere i Riget, eller om vi skal være norske, og jeg siger: Vi skal ikke være norske!

Jeg skal saa komme ind paa, hvordan det gik til med den Tale, Hr. Patursson holdt ved Festen i 1907, da Kong Frederik den 8. var her. Hr. Patursson siger, hvad der er passeret mellem ham og Hr. I. C. Christensen. Jeg har faaet grundig Fremstilling af, hvad der passerede ved den Lejlighed, og jeg har faaet en hell anden Fremstilling. Jeg tror ikke, at Hr. I. C. Christensen har sagt „sgu udmærket,“ jeg tror ikke, at han bruger det Ord „sgu“. Et andet var, om Hr. Patursson havde Ret til at komme frem med Talen eller ikke, og Hr. I. C. Christensen siger, at det har han ikke villet blande sig ind i. Jeg fik Brev fra Lagtingskomiteen, der var nedsat i Anledning af Festen, om at holde en Tale; jeg sendte Manuskript, og det blev godkendt af Komiteen, Hr. Paturssons Tale blev ikke godkendt, og han havde derfor aldeles ingen Ret til at holde denne Tale. Hr. Patursson siger, at jeg har villet forhindre ham i at komme til Suderø, det er ikke, aldeles ikke sandt. Hvad Interesse skulde jeg have i at ville forhindre ham deri?

Denne hans Omtale af Talen i 1907 er ganske karakteristisk for ham. Hensigten er sjensynlig den, at faa Situationen tilbøjelagt saaledes, at Hr. I. C. Christensen faar Ansvar for den Tale, Patursson holdt; det er et af hans velkendte Kup. Men han skal ikke komme bort fra Sagens Kærne, som er denne: har Patursson dengang udtalt sig saaledes: „Hil og sæl Danøvælde?“ Alt det øvrige vil jeg slet ikke komme ind paa. Jeg ved nok, at Patursson til Tider appellerer til Latteren; men de, der ler, skulde passe paa, hvad det er, de ler ad. Det, som han fremstiller som latterligt, er det ikke; det eksisterer kun i hans Fantasi. Han kom ind paa en Omtale af Turen til Thorshavn, hvor jeg skulde have forsøgt at hindre, at han kom til at følges med Rigsdagsmæn-

dene. — Hr. Provsten maa gerne ryste paa Hovedet; han burde heller prøve paa at faa sin Partifælle til at holde sig til Sagen. —

Prøsturin:

Eg havi lov at reisa meg upp.

Effersøe:

Jeg beder Formanden undskylde, at jeg udenfor Regelen nævnte mig til et andet Medlem.

Jeg var jo slet ikke med Rigsdagsmændenes Skib; jeg var gaaet om Bord i „Tjaldur“ i god Tid, fordi jeg vilde tage min Søvn der. Jeg trængte nemlig til Ro, og Hr. Paturssons Fremstilling af, at jeg skulde have været hindret i at deltage i Samværet om Bord paa Rigsdagsmændenes Skib paa Grund af Søsøge, er saaledes ganske grebet ud af Luften. Hvad var der saa at le ad?

Hr. Patursson tog paa Vej over, at jeg havde sagt, at Eskelands Udtalelser var usandfærdige; men jeg paaviste det jo. Eskeland udtaler, at Færinger lever under Trældom, at Danmark har faaet Færøerne ved rent Lommetyveri. Er det ikke usandfærdigt?

Hr. Patursson bestrider min Paa-visning af, at Øerne imod Befolkningens Vilje er kommet under Norge. Jeg henholder mig til min Fremstilling i Gaar. Færinger værgede sig saa længe som muligt imod at give sig under den norske Konge, og de blev først undertvungne ved Alliancen mellem Kongen og Leif Øssursson. Jeg ved en Del Historie og giver mig aldeles ikke ind under Paturssons Dom i saa Henseende. Det kunde interessere mig at faa at vide, om der foreligger noget om en Overenskomst med Norge; jeg ved det ikke.

Hr. Patursson fremførte, at jeg var en Slægning af ham. Jeg ved ikke, hvad dette har at gøre med den foreliggende Sag. Jeg er glad ved at kunne sige, at nogle af mine Forfædre har levet ude paa Nolsø. Han talte endvidere om min Afstamning fra

Island; hans Omtale af min islandske Farfader var ganske utilbørlig. Jeg har ikke talt ilde om nogen af Hr. Paturssons Forfædre. Den Mand, Hr. Patursson talte saa nedsettende om, fortjener sikkert kun at omtales med Respekt. Jeg tror, efter hvad jeg har faaet meddelt, at han i det hele taget har været en særdeles dygtig, intelligent og respekabel Mand, — selvfølgelig med menneskelige Ufuldkommenheder. Der var ingen Grund til at komme ind paa, hvad han har foretaget sig i sine Ungdoms Dage. Hr. Paturssons Formaal var kun det ene at genere mig og andre Færinger, der stammer ned fra ham, ogsaa Hr. Paturssons Sidemand til højre [Edw. Mortensen]. Den Mand ligger med Ære i sin Grav, og Hr. Patursson er ikke Mand for at kaste Smuds paa ham eller den Slægt, der er ndgaaet fra ham.

Patursson:

Effersøe vil leggja mær skyld fyr, at tröllid i Sandvik gongur aftur. Hevði Effersøe ikke tá lopið hesi tröll út, so hövdu vit verið komnir víðari nú; so hövdu vit kunna tosa um víðurskiftini og vóru so kanska komnir nakað á leið sum Íslendingar.

Táid Noreg nú trætast við Danmark um Grønland, vildu Føroyar als ikki verið nevndar, um Effersøe ikki i 1906 reisti góluna. Hevði Effersøe tá verið friðarmaður og ikki óflýggja maður, so hevði alt helta stríðið ikki verið komið. Eg vil biðja Effersøe svara mær uppá spurningin um, nær vit Føroyingar hava góðkent „den nuværende Forbindelse med Danmark“.

Effersøe:

Jeg skal svare ganske kort. Jeg agter ikke at komme ind paa noget af det, som kun kan forkludre Sagen. Hr. Paturssons Spørgsmaal om, hvorvidt vi Færinger har godkendt Grundloven, skal jeg gerne hesvare.

Fra først af havde man tænkt sig Island indbefattet under Grundloven, men Islænderne modsatte sig dette og

vilde ikki sende Repræsentanter ned til Danmarks Rigsdag. Det var jo et klart Standspunkt. Færinger har gennem 70 Aar sendt deres Repræsentanter ned til Rigsdagen, og Patursson har selv været en af disse og har saaledes selv aflagt Ed paa Danmarks Riges Grundlov. Hvad kræves saa mere af Bevis for Godkendelsen?

Patursson:

Vit skulu hava góðkent grundlógina, av tí, at vit hava sent okkara menn á danska rikisdagin! Men Suðurljótar hava eisini sent teirra representantar til Berlin, teir hava eisini svorið til ta týsku grundlógina; kortini hava Suðurljótar nú kvittað fult við Týskland. Hetta sama má galda fyri okkum.

Effersøe:

Hvorledes Sønderjyderne forholder sig nu, kommer ikke denne Sag ved. Der er ingen Tvivl om, at Færinger har godkendt Grundloven; al andet er Juristeri.

Patursson:

Tað, sum er loyvt Suðurljótum má galda ikki minni fyri okkum, sum tó eru ein eyðkend, serstøk fjóð. Men sjálvsagt noyðast vit at hava verið undir teirri lóg, ið galdandi er i landinum. Men vit hava eitt dømi eftir enn. Hvat hendi í 1919, tá grundlóg var lögð fyri Føroyingar at samtykkja? Hon fall!

Effersøe:

Det er fuldstændigt fejlagtigt. Afstemningen i 1919 gjaldt ikke Grundloven, men Ændringer i Grundloven.

Patursson:

Effersøe skal ikke nå sleppa sær undan tí, at valgið stóð um grundlógina. Tað var tað, sum sambandsmenn agiteraðu við. Tað var aftur og aftur frambildið, at tann, ið ikki stemmaði, ja, hann vildi ikki hjálpa Suðurljótum aftur til Danmarkar. Men Føroyingar søgdu nei.

Effersøe:

Hvad der er agiteret med, kommer ikke Sagen ved. Jeg tror ikke, at man af Agitationen kunde faa Forstaaelse af, at Afstemningen gjaldt Grundloven. Man gjorde gældende, at en utilstrækkelig Tilslutning i Danmark kunde føre til, at Sønderjyderne ikke kom tilbage til Danmark. At vi ikke fik Færingerne i tilstrækkeligt Antal til at stemme ved denne Lejlighed, undrer mig i øvrigt ikke. Vi havde jo da haft saa mange Valg, og man antog med Rette, at dette Spørgsmaal alligevel vilde ordne sig af sig selv. Men der var jo ingen, der stemte med nej.

Patursson:

Eg haldi meg til fakta, og tað er, at Føroyingar stemmaðu ikki fyri grundlógina í 1919; hon fall, og „dens Fald var stort“. Og sama hevði verið um aftur skuldi verið stemmað um grundlógina. Hon kom at liggja, tí Føroyingar vilja aldri geva ognarrættin frá sær til sítt land.

A. Samuelsen.

Eingin avstemning var í 1919 um grundlógina. Eg veit ikki, hvat Hr. Patursson sipar til. Harinóli var ein avstemningur í 1920 ... (Patursson: Tað kemur ikki ann uppá.) ... Ein so stórir historikari, sum sveimar í søguni fyri 1000 árum síðani, átti tó at minst 3, 4 ár aftur í tíðina.

Sambandspartiið hevur borið hetta bræv inn á ting, tí vit halda, at tað er aldeilis neyðvendugt at fáa úttalilsir, — at fáa eina erklæring frá lögtinginum viðvíkjandi Paturssons úttalilsir í Noreg, antin tingið er einugt við tingmannin í Kirkjubø ella ikki. Tað framgongur av øllum, at hann hevur borið seg heilt ótilhørliga at í Noreg, so ótilhørliga sum eingin danskur statsborgari kann forvara. Allir sambandsmenn meina akkurat tað sama sum eg. Men ikki bert teir, eisini nógvar sjálvstýrisveljarar missbilliga tað, sum framkomið er. At-

skilligir menn av tí partínum hava vent sær til mín, og sagt, at teir finna Paturssons atburð aldeilis ótilbørigan. Hetta hava teir ikki fingið úr „Dimm.“, men teir hava hygt teirra úttalilsir uppá tað grundarlæg, sum teir høvdu fingið við at lesa ta frágreiðing, í „Tingakrossi“, sum Paturssons navn stóð undir. Føroyingar yvirhøvur krevja, at vit skulu fáa greiði á hesa sak, greiði á, hvat ið sjálvstýrismenn meina, so fólk kunnu vita, um tey føla seg representeraði av teimum á tingi, áðrenn vit fortseta samarbeiðið við ta dansku regjeringina. Eg kann ikki telkja annað, enn at atskilligir sjálvstýrisveljarar vilja taka avstand. Tí hvat er tað, sum er sket?

Vit vita, at tað er eitt spent forhold millum Danmark og Noreg. Í bløðum og á offentligum møtum í Noreg og Danmark klandrast menn um forholdini londini millum. Noreg er útlandið, Danmark er tað land, vit standa saman við. Nú kemur ein Føroyingur, danskur statsborgari, har yvir til Noregs, til útlandið. Hann leverar stoff til ta útlandsku pressuna til álop á tað land, hvar hann sjálvur hevur statsborgarrætt. Patursson segði, at hann hevði haft so ógvuliga vanskuligt við at fáa pláss í tí dansku pressuni, men tá hann kom til Noregs, so stapp hann framat alt fyrri eitt. Ís, sjálvfylgjuliga vóru teir himmalglæðir at kunna brúka hann, tá hann sjálvbóðin gav seg í teirra tænastu. Hvi ikki brúka hann! Men um teir meta hann so nógv, tá ið avturkar, fyrri tað, at hann hevur givið teimum vápn til at berjast eigna land við, er ikki víst. Eg trúgvi, at Norðmenn eru penir menn, sum vilja siga: var hesin maður norskur statsborgari og hevði borið seg so at, so vildu vit forakta hann. Ein slíkur maður er ikki stórt mettur nakrastaðni. Hetta er ein illa vordin atburður móti Noreg, óalmindiliga illa vordin móti Danmark, men serliga illa vordin móti Føroyum. Hvat vil her eftir ske, tá Norðmenn koma higar? Vit noyðast at helrakta hvønn Norð-

mann, ið kemur higar, sum politiskan njósnara. Fyrr vóru vit glæðir, tá ið teir komu higar, her eftir er tað neyðvendugt, at siggja teir sum politiskar njósnarar og agitatorar. Er tað ikki næstan eitt forbrótisli at hava fingið eitt soverðið forhold í lag millum Føroyingar og Norðmenn? Elstni av tí grund haldi eg tað vera neyðvendugt nú straks at fáa frá Føroya lögtingi úttalilsir, ið sláa niðr tað, sum Patursson hevur sagt yviri í Noreg. Eg beklagi, hvis tað passar, sum Effersøe meinar, at Patursson hevur gjørt betlu av berari forfongiligheit. Hann hevur einaserð fyrr verið í Noreg fyrri okkara rokning, ikki fyrri norska. Tá ferðaðist hann sum kommissión har, tá gekkst honum ikki so væl, vit minnast, at hann misti pengar hurtur. Nú kundi hann spart okkum fyrri av berari forfongiligheit at farið yvir aftur og geva Norðmonnum stoff til at angripa Danmark við.

Eg skal svara fyrri meg og teir menn, eg representeri. Teir ynskja at eg skal taka sterkt avstand frá tí, sum Patursson hevur gjørt yviri í Noreg. Teir ynskja ikki tað sjálvstýri, sum hr. Patursson vil hava, teir vilja heldur ikki inn undir Noreg, — men teir ynskja at kunna hitta ein Norðmann, um hann kemur hegar, í vinarlagi og at taka imóti honum við gleði; men teir ynskja ikki nakra samanvevjing av tí politiska og tí fólkaliga. Eg vetti, at allir Eystingar, ið eru sambandsmenn, og teir eru nógvir, vilja hava, at tað skal vera her í Føroyum slatsrættliga sum tað nú er. Tingmaðurin í Kirkjubø kann ikki við sannheit siga tað, hann segði, hann kann ikki eingang svara fyrri sínar veljarar. Eg havi talað við nógvir av teimum, og teir eru ikki longur við honum. Mær hevði dámað best, at ikki henda sak fór í útvalg, men at tá ið diskussiðin er ferd til enda, at vil tá stemma um uppskot. Føroya fólk vil gjarna, at vit stemma um hetta straks. Ein útvalgsbehandling vil ikki vera av stórum betýdningi, ja, hon kann vera betaleiðis til skaða, einki

nýtt vil koma fram, og tað grugg, ið Patursson her hevur skavað upp frá botni, vil eisini koma fram í útvalginum. Í eygablikkinum nýtist tað ikki hr. Patursson at siga meir. Hann hevur ikki við einum orði svekkað tað, sum Effersøe hevur framført, ikki eingong roynt at svekka tað. Hann hevur í Noreg givið aldeilis skeiðar upplýsingar. Hann hevur ikki roynt at svekka, hvat norsk bløð siga, at hann hevur sagt. Hann hevur bert forklárað, hvi hann er kominn í eina soverðna sindsstemning, at hann má yvirfalla Danmark í útlandinum. Effersøe hevur behandlað ein deil av tí, sum Patursson segði ígjár til sín undskyldning, so eg nýtist ikki at koma aftur um aftur her. Patursson hevur svarið seg saman við ilssintar útleendingar móti Danmark. Eg má siga, at tá eg ígjár lurtaði eftir øllum teimum grundum, hann gav fyr, at hann er kominn so langt út, tá segði hann nógv, men eg helt allar tær grundirnar vera smáar. Eina grundin var, at hann ikki slapp at skriva í danskum bløðum. Eg veit ikki hvussu nógv hann hevur ætlað at skriva í danskum bløðum, men hann kann ikki siga, at hann ikki hevur fingið nakað upptikið har. Líka frá 1901 til 1906 kundi hann siga, hvat hann vildi í fólkatinginum, og tað kom í Rigsdagstidende og harfrá í avisirnar. Minnst meg rætt, var tað serliga eitt blað, hann skrivaði í. Tað var hin viðgítta Alberti, ið átti tað, „Dannebrog“ kallaðist blaðið. Har gekk Patursson út og inn, sum hann vildi. Tað blaðið stóð honum opið, og hann benyttaði tað nógv. Hann beklagar seg yvir, at hansara bók „Færøsk Politik“ ikki var væl móttikin. Tað var undarligt, at „Dannebrog“ ikki skrivaði um bókina. Í Danmark vóru teir so ógvuliga góðir við hr. Patursson, segði hann sjálvur: hann hoyrði jú til vinstra-reformpartiið, og hann fortaldi okkum í heilum, hvussu ómetaliga góðir teir vóru við hann. Í 1903 agiteraði hann við, at vinstrameennir vildu ikki missa hann; um Schrøter bleiv valdur, so vildu teir ikki upp-

taka hann í vinstra-reformpartiið. Eg haldi tað vera órimiligt, at um teir vóru so góðir við hann, sum hann segði, at teir so útiþýslu honum í bløðunum. Hann segði tað sama um Effersøe í 1906, at hann slapp væl ikki inn í vinstrapartiið, um hann bleiv valdur. Hann slapp nú inn kortini, ja, teir virdu hann enná so nógv, at teir valdu hann til næstformann í fólkatinginum, tað hevur eingin Føroyingur verið undan honum. Hr. Patursson hevur ikki verið valdur hvørki til formann ella næstformann nakrastaðni enn utan í bóndafelaginum og í sjálvstýrispartinum. Hr. Patursson sigur, at í 1907, tá kongur og ríkisdagsmennir vóru her, settu sambandsmenn seg ímóti, at hann drøftaði føroyskan politikk við ríkisdagsmennir. Effersøe og próst Petersen, segði hann, vildu ikki hava eitt møti í lag, hvar lögtingsmennir skuldu diskutera politikk við ríkisdagsmennir. Eg haldi, at teir gjørdu beint; ríkisdagsmennir komu her at vitja, teir komu sum gestir, fyri at finna Føroyingar. Tað møti, hr. Patursson vildi hava, var væl eitt av sama slag sum tey, vit hava haft ígjár og idag; eg vildi hildið tað verið undarligt, at danskar menn, ið kundu sita og hoyri eina slíka talu sum hr. Patursson helt í dag, og síðani festað við okkum. Og so er eitt annað. Hr. Patursson vil jú á lögtinginum ikki tosa annað enn Føroyskt, og tað munu væl ikki vera nógvir danskir ríkisdagsmenn, ið høvdu forstaðið hann, fyrsta dag teir komu higar. Hr. Patursson hevur við hán og spott og ilssinni umtalað alt, sum er danskt. Nú leggjast hesir ríkisdagsmennir, ið vóru okkara gestir, undir tað, at teir komu bert her upp fyri at eta og drekka gott; eg hofi, at teir finga bæði at eta og drekka. Hr. Patursson og eg finga eisini at eta og drekka, og hr. Patursson bæði ál og drakk.

So talaði hr. Patursson um, at tað kom ein gøla í danskum bløðum, tá vit finga „Robinson Crusoe“ frá Norðmonnum. Eg havi aldri hoyrt um ta gøluna, eg veit einki um, at nakað

danskt blað „er flogið í flint“ av hesum, eingin hevur hoyrt nakað um tað. Men hetta er ein grundin til, at hr. Patursson er farin til Noreg at geva teimum upplýsingar, sum teir kunnu brúka ímóti Danmark. Tað var jú ógvuliga pent gjørt av Norðmonnum at vilja geva hvørjum barni í Føroyum „Robinson Crusoe“ á Føroyskum — eg veit nú ikki, um øll føroysk børn hava fingið bókin, men føroysk skúlabørn hava fó flest øll hoyrt um Robinson Crusoe frammanundan. Kan-ska hava Norðmenn gjørt hetta fyrri at hr. Patursson skuldi fáa nakað at rósa teimum fyrri.

So segði hr. Patursson, at ein av grundunum til, at hann fór til Noreg, var, at Ritzaus Bureau ikki vildi upptaka eina sjálvstýrisgrein um Robinson Crusoe. Hvi skuldi Ritzaus utsenda eina grein um Robinson Crusoe? Eg hugsði ikki, at bureauið man vera innrættað til at taka ímótt slíkum greinum. Annars hevur Ritzaus Bureau ógvuliga ofta stillað seg hlíðliga móti hr. Patursson og hansara meiningfelagum og óhlíðliga móti hr. Paturssons mótstøðumonnum. Eg veit, at Ritzaus Bureau hevur stillað seg óelskverdugt yvir fyrri sambandspartinum, eg havi sjálvur verið úti fyrri hasum. Tað var sent eitt telegram hlíðani til ta dansku offentlighetina gjøgnum Ritzaus Bureau, men teir hildu tað tilbakar og fyrst tá ið eg telegraferaði til Føroyar um at senda telegrammið til eitt danskt blað, kom tað fram. Ritzaus Bureau hevur í langar tíðir haft ein passandi illsinlan sjálvstýrismann til brævskrivara, og inntil tað seinasta hava teir haft ein sjálvstýrismann til korrespondent, eg veit ikki um hann er enn, ella um hann fyrri nýliga er avsagdur. Eg haldi ikki, at handa grundin til at loypa til Noregs var nakað verd.

Ein onnur grund hjá honum var, at Rytter hevði sent H. P. Hansen herupp, og skuldi hava pávirkað hann. Hr. Rytter var jú amtmaður heruppi tá, hvussu kann hann so hava sent H. P. Hansen herupp, men halta ken-na vilt frá fyrr; hatta er ein av teimum

vanligu søgunum, sum tingmaðurin úr Kirkjubø plagar at smekka út, uttan at leggja í, um tær eru nær upp at virkuligheitini ella ikki; hann hugsar væl: Gaar den, saa gaar den! í almindelighed „gaar den ikke“. So sannferdugar eru allar hr. Paturssons søgur.

Hr. Patursson tosaði so um „København“ sum Rytters blað. Blaðið var beitt sjálvstendigt, tað maður, sum átti tað tá, gekk ikki í leiðibandi, hvørki hjá Rytter ella øðrum, hann bar frá øllum síðum orð fyrri at vera ógvuliga sjálvstendugur, hann gekk bara eftir sínari egnu uppfatan.

Ein norskur háskúlamaður skal hava sagt, at Føroyingar gangu í trælabandi fyrri eygablíkið. Eg vil, um hr. Effersøe ikki longu hevur sagt tað, siga, at hetta er ósannheit, grov ósannheit. Hesin háskúlamaður skuldi skamma seg. Hann má hava tosað við oukran av okkara landsmonnum, ið hevur verið í Noreg. Hann fær skamm fyrri sín munn, sum her lygn eftir annans munn. Skamm skulu allir Norðmenn hava, sum siga tað sama sum hesin. Nú kann tað vera, at hann hevur talað við tingmannin úr Kirkjubø og at hann hevur takserað hann til at vera ein mann, ið nýliga er sloppin úr trælabandi; men tað geldur ikki fyrri allar Føroyingar, hvat ið kann gelda fyrri tingmannin úr Kirkjubø.

„Danskerne har ranet Færøerne fra Norge i 1814“, soleiðis hava summir „statsmenn“ skrivað um Kielarfriðin; ja, eg havi lisið nógv av hasum, og eg sigi berri: heldigvis blivu vit „ránaðir“ frá Noreg í 1814. — heldigvis! Norðmenn hava heldur ikki interesserað seg fyrri okkum í meira enn 100 ár, frá 1814 til 1922. Teir hava haft interessu fyrri at drepa okkara hvalir og smelta lýsi av teimum, men ikki fyrri at loysa okkum úr trælabandi.

Í krígsárunum vendu vit okkum til Noreg og bóðu teir um at lána okkum hvalastation og hvalabátar, sum teir ikki sjálvir brúktu. Men Frænde er Frænde værst. Hvat finga vit? Frá einum ikki aftursvar, nei frá sumnum, ja frá einum undir soverðnum vil-

korum, at vit ikki kunnu taka ímóti leinum. Men nú er interessan í Noreg fyrri Føroyum óalmindiliga stór, nú vilja teir redda okkum úr trælbandinum. Men vit siga nei takk; vit eru minst líka friir sum teir, ja eg vildi lagt minst 25 % aftrat.

Tað er harmiligt, at tað skal vera agiterað soleiðis í Noreg, at Norðmannablóðið er komið í kók, so at teir siga, at „nú mugu vit fara at redda teir“. Tað kann væl vera, at Føroyingar í ár 800 eru komnir úr Noreg — eg ætli mær ikki at analysera, hvaðani blóðið er — tað, ið interesserar meg her, er, at Føroyingar yvirhøvur yn-skja samband við Danmark.

Mánadag 13. august.

A. Samuelsen:

Eg hevði hina vikuna leyligheit til at begynna eitt lítið fyrirdrag um hesa sak. Minnist meg rætt, tósaði eg ta ferðina nakað nógv um fær grundir, Patursson framfórði fyrri, at hann var blivin so illur, so hann mátti fara til ta norsku offentlighetina, at geva henni vápn til at angripa sítt egna land. Hann hevur so ofta sagt, hvussu vanskuligt tað var fyrri hann at fáa forhindisi við ta donsku offentlighet. Eg havi pávíst, at tað er ikki so, at hann ofta hevur haft løyvi til at geva sínar meínlugar til kennar í bløðunum har niðri, líka til 1908 í hvussu er, og eg veit, at hann hevur verið í donskum bløðum seinna. Nú meinar tingmaðurin í Kirkjubø, at einkultir av hansara artiklum, sum donsk bløð hava sent út, hava verið nógv filaðir og snikraðir til, at teir hava verið spiltir. Eg skal leggja afturat, at í 1915—20 hevði sjálvstýrispartíð sín mann fyrri seg á ríksdegi, og tá kann tað ikki hava fallið teimum so vanskuligt at tala gjøgnum donsk organir.

So hetta kann ikki passa, sum hann sigur, og tað ger tað heldur ikki, tí tá var ikki spari frá teirra síðu at losa og skriva. Tó var hesin tingmaður so ringur av røn, at hann mátti fara til útlandið við tí, hann hevði innanfyri. Vit ætlaðir kunnu haft grund til at beklaga okkum um tíðina frá 1915—20. Tá høvdu vit nógv ráðandi menn ímóti okkum harniðri. Eg veit, hvussu stíflingurin tá var, tí tá var eg har niðri sjálvur. Men sjálvt um man kundi haft alla grund til at beklaga seg, so fall tað sjálvfylgjuliga ongum inn at fara aðrastaðni burtur í onnur lond at beklaga seg. At menn eru av ójovnum meiningum kann ikki undgangast; man má lá royna at javna tær sínámillum. Og kann man ikki tað, so heldur hvør uppá sitt. Við hvørt er tað so, at tíðin spekir vítið, og so javnast mótsetningarnir av sær sjálvum. Men hesin máttin, sum Patursson hevur brúkt, er aldellis forkastiligur. Vit vita vist bara um tann eina persónin, sum hevur gjørt tað. Patursson nevni fleiri grundir, sum hava gjørt hann so illan, at hann hevur vent sær móti Danmark. Hann nevndi t. d. eitt: tá Føroyingar eru niðri, sleppa teir ikki at telegrafera Føroyskt, tað skuldi Rytter hava noktað fyrri. Patursson má tá vita, at Rytter hevur einki við ta sak at gera. Tað er komið heskeð frá trafikministerinum, at tað kann ikki bera til at fáa Føroyskt sum telegrafmál fyrr enn vit hava eina føroyska orðabók. Telegrammin skulu jú ganga gjøgnum eitt annað land; men eg kundi væl tonkt mær aðrar grundir eisini. Patursson stóð ein dngin her í tinginum og fortaldi, hvussu hann hevði borð seg at við at telegrafera uppá føroyskt; hann segði, at hann bara fortaldi teimum at tað var islendskt, so gekk tað. Men hetta er ikki máttin, sum ein fólksins álittimaður eigur at brúka, tá hann er í Danmark. Og eg kundi so gott tonkt mær, at hetta var ein grund til, hjá teimum at vera forsiktigir, tá teir hava uppdagað, hvat hesin føroyski tingmaðurin hevur gjørt. Nú skal eg

innrømma tað, at tað ikki er nógur munur millum tað føroyska málið, tingmaðurin í Kirkjubø skrivar, og íslendskt. So sipaði tingmaðurin til, hvussu vanskuligt tað var blivið at keypa sær føroysk nøvn og gav eitt dømi: viss Jóannes Patursson vildi forlanga at itið Jóannes í Kirkjubø, so fekk hann ikki lov til tað. Men hetta er tó so rimiligt. Hann hevur væl keypt sær navn eina ferð, — hann er jú ikki doyptur Jóannes Patursson! — og í tí lóg, sum hann sjálvur hevur verið við til at smíða, stendur, at man hevur ikki lov at keypa sær navn ívæð ferðir. Hann gjørdi seg so stuttligan yvir nøvnini á Føroya korti, sum skuldu vera blivin so forbronglaði. Viss nakað hópi var í manninum, so gjørdi hann seg ikki stuttligan yvir hetta, og eg beklagi, at nakar kundi grina at hesum. Allir Føroyingar vita, at vit í síni tíð fingur Føroyar kortlagdar fyri statskassans rokning. Vit lótu hvørki fólk ella pengar. Tað var tann danska nátióin, sum hekostaði hetta, sjálvir lótu vit ikki eitt oyra til tað. Og kortið hevur orð fyri at vera aldeilis útmerkað. Men kortini verður ikki talað eitt orð um hetta stóra arbeiðið, sum varði fleiri ár og kostaði hópin av pengum. Tað eina sta menn sum Patursson tosa og skriva um er, at tvey nøvn á kortinum eru skeivt skrivaði. Teir plaga at tosa um tað minst eina ferð á hvørjum ári her á tingi. Er tað rættferdugt, má eg spyrja? Eg hugsi hvørt hampuligt fólk vil svara nei. Hvussu skulu vit kunna arbeiða við nøkrum ordillegum fólkaslag, tá vit bera okkum soleiðis at, vit bera hongja okkum í slíkt, at tvey nøvn eru skeivt skrivaði, og av tí fordøma arbeiðið. Tað er ómøguligt.

Tingmaðurin í Kirkjubø tosaði vítt og breitt um, hvussu vandastisk okkara arkivsakar vóru behandlaðar. Men so las formaðurin eitt bræv upp, sum tók broddin hurtur úr øllum hansar angrepi. Hevði nú hr. Patursson verið ein hampuligur maður, so hevði hann biðið um forlátisi, tí tað visir seg nú at einki er forkomið av nøkrum, sum vert er at goyma.

Hann fortelur frá, at ein navn-framur landsmaður við grátandi tár-um skal hava beklagað seg yvir, hvussu illa her var viðfarið. Eg plagi at upptaka hr. Paturssons søgur við stórum forbeholdi, og eg vil eisini stilla hetta hen fyrst. Nú kemur tað ann uppá, um viðkomandi landsmaður sjálvur hevur skaffað sær kunnleika um, hvat ið brent er. Tað kundi kanska verið beint, um formaðurin hevði skrivað niður aftur og spurt um dr. Jakobsen hevði beklagað seg fyri teinum har niðri, so fingur vit at vita, um hann hevði sín vitan frá høvuðskelduni.

At Møllerup skal hava farið so illa fram í Kirkjubø, er ein av Paturssons søgum. Vit hava hoyrt so nógvar av hansara søgum, og tær, eg havi kunnað kontrollera, passa ikki. Ellars havi eg latið mær fortalt, at har heima í Kirkjubø er ymist av gomlum, sum ikki er so væl viðfarið, t. d. halgi-bólptini í múrlinum; tey siggja út, sum um ein hevur steinað nasarnar av teinum og kjátkarnar á hol. Og tað er væl eingin, sum trýr, at tann danska nátióin hevur sent fólk higar at steina hesar halgidómir. Eg veit ikki um tingmaðurin í Kirkjubø kann siga seg frian fyri hesar nasar. Ella hevur hann gjørt alt fyri at bevара teir? Viss ikki, so skuldi hann verið eitt sindur varin við at kasta skarn á aðrar menn, sum hava gjørt nakað fyri at bevара føroyskar forngrípir.

So er tað hvalaveiðilógin. Ja, her var tað hansara góði vinur hr. Zahle, sum var fyrsti maður, ið sendi hana aftur. Síðani hevur hon ofta verið her á tingi. Við hesum er tað so, at ríkisstýrið ongan hug hevur til at selja eina lóg fyri Føroyar, sum ikki gevur øllum danskum statsborgarum sama rætt til at driva hvalaveiði her. Fingur vit hesa lóg, so hevði lögtingið haft rætt til at stongja danskar statsborgarar úti, og í staðin lova útlendingum framat. Men tingmaðurin í Kirkjubø hevur ikki kent Zahle tilan fyri tað, tí sendi hann honum eina takkadressu; tað var væl eisini fyri hvalalógina. Nú selnu er sakin brúkt.

ikki móti einkultum monnum, men móti Danmark.

Sjóvinnulógin varð gjøgnumförd í 1916, tá sjálvstýrismenn høvdu sín mann í fólkatinginum, so tað fer hann at svara fyrri. Aftaná vóru vit ikki fornøddir við hana, og regeringin sendi tí ein kantórchef higar upp at forhandla við lögtingið. Álitismenn okkara og hann komu á samt, og lógin bleiv broytt og gjøgnumförd, sum teir vóru blivnir einigir um. Men so møtti hon aftur móttøðu frá lögtinginum. Nú má eg spyrja: hvør hevur skyldina her? Er tað danska stýrið? Ella vit? Kanska kann skyldin bytast nakað javnt millum teir og okkum, men í hvussu er eiga teir ikki meira enn helvtina av skyldini. Hendi lóg skuldi ikki kunna brúkst til álop á danska stýrið. Men hon er kortini blivin brúkt ferð eftir ferð eisini í útlöndum.

Síðani er tað *undirvísingarmálið*. Her standa vit hvør móti øðrum. Sjálvstýrismenn vilja hava skúlaan- ordningina broytta, men hon er enn so, sum vit sambandsmenn vilja hava hana, og sum lögtingi í sinari tíð avgjórði hana. Nú kann tað jú ikki noklast, at vit, sum eru minnit í lögtinginum, hava tilslutning hjá nógv tí størri partinum av tí føroyska fólkinum, og hvat er at siga til, um ministerið tekur hensyn til tað? Lögtingið er jú ráðgevandi í hesum, og tá ið sambandsmenn geva tey bestu ráð við bestu grundum, verða okkara ráð fylgd. Eg vil sum ríksdagsmaður segja fylgja lögtinginum, tá ið eg kann, men eg vil altíð arbeiða imóti einari lögtingsviðtøku, tá min yvirbevisningur er imóti, og tá tingið fyrtekur nakað, sum er imóti okkara fólki, so eri eg imóti tinginum. Og minar handlingar eru ikki dikteraðar av, hvat ministerium ið situr í eygablikkinum. Eg vil arbeiða imóti einari soverðnari viðtøku, sum eg haldi vera skaðiliga fyrri Føroyar, líkamikið hvat ministerium ið situr. Nú hava vit eitt ministerium, ið stillar seg ógvuliga vælviljandi til okkara, og sum eg stilli meg ógvuliga vælviljandi til afturimóti, men eisini tá ið tað sat eitt

ministerium, ið ikki var mær væl sinnað, havi eg arbeitt imóti slíkum lögtingsviðtøkum. Eg vil ikki handla imóti minari samvittigheit.

Tað loysir seg ikki fyrri tingmannin úr Kirkjubø at koma fram við, at tað danska stýrið hevur behandlað hann illa, men tá hann kemur fram við tí, so má hann finna seg í, at vit átala hetta. Eg havi pávíst nógv tilfelli, í hvørjum menn hava fingið studning til at fara til Noreg at læra landbrúk. Tað kann vera, at summir ikki hava fingið studning, ið hava søkt, men tað skuldi ikki undra meg, um tingmaðurin úr Kirkjubø sjálvur er millum teirra, ið hevur fingið studning. Eg havi leitað hosi avisbjálvarnar ígjøgnum, sum fram eru lögð til prógv fyrri hansara úttalisi, men eg havi einki funnið um, at hann hevur studerað landbrúk í Noreg við studningi úr tí danska ríkiskassa. Tað hevur hann væl gloynt at upplýsa, tað hevur hann ikki fortalt til norsk bløð.

Staturin hevur verið ógvuliga frisinnaður yvirfyri hr. Patursson. Hann er festari av einum stórum garði, sum staturin eigur; hann sigur væl í einari bók, at hann sjálvur eigur hann, men tað trúgva vit ikki uppá; staturin eigur garðin. Garðurin er so nógvar merkur, so at ein almindilig bygd í Føroyum ikki hevur fleiri. Hann hevur 26 merkur og betalar fyrri tær í leigu 10 kr. av hvørjari mörk, — eru tað ikki góðar treytir? Høkur staturin ikki stillað seg ógvuliga „liberalt“ yvirfyri honum? Altso, hann hevur fyrst fingið studning til at fara til Noregs at studera landbrúk, hann hevur sitið undir hesum góðu treytum, sum statsfestari, og hann hevur síðani fingið lán uppá lán, í massavis av lánum úr statskassanum, t. d. til at byggja hús fyrri, og er hetta ikki ein ófær vælvild frá statskassanum yvirfyri einum manni? Eg skuldi ikki nevni hetta, um ikki hr. Patursson hevði framhildið, hvussu illa Dansk- arar hava farið við honum. Kanska onkur kann klaga; hr. Patursson kann ikki klaga. Hann hevur fingið meiri,

enn hann hevur kunnað vænta sær. Hann hevur í stórum umfangi haft sitt lívibreyð av Danmark, — takkin kemur nú. Hansara takk liggur í, at hann er farin til Noreg og hevur givið teimum tilfar til at angripa Danmark við. Í einari tíð, tá hart stríð stendur millum Noreg og Danmark, átti hann at fritikið okkum Føroyingum frá at levera kontingent til hetta stríðið; vit Føroyingar áttu ikki at givið Norðmonnum vápn at bera imóti Danmark, allarminst slík vápn. Hesiu atburður er ikki bert danskfjendtligur, hann er eisini føroyskfjendtligur, tí hann setur lít millum Føroyingar og Danskarar.

Tað verður nú framhildið av hr. Patursson, at tað sum Føringafelag í sinari tíð arbeiddi fyri, og tann rørsla, sum tá var í Føroyum, at tað var læt sama sum hansara sjálvstýri nú gongur út uppá. Ja, soleiðis kann hann fáa tað til tað, at Effersøe og eg skulu hava arbeitt fyri hansara sjálvstýri tá í tíðini. Hann nevnr, at tað tá viðhvørt vóru óberættigaði angrep uppá Føroyingar, men eg standi ikki til answers fyri tí. Sjálvsagt, tað hava summatíðir verið angrep frá einstakum danskum monnum uppá einstakar Føroyingar, angrep, ið ikki hava verið berættigað, tað skal ikki dyljast fyri, men tá hava vit talað at. Tann, sum vil vita, hvat Føringafelag arbeiddi fyri, skal lesa Føringatíðindi fyri 15. nov. 1895, har Føringafelags endamál varð forklárað. Tað vóru tó ikki bert danskir embætismenn, ið gjørdur angrep á Føringafelag, eisini Føroyingar rannu í hølunum á teimum, og teir høvdu orð fyri at vera feir ringastu, summir av teimum vóru menn, sum nú standa saman við hr. Johs. Patursson.

Í Føringafelags programmi stendur sum eitt av felagsins endamálum, at gera Føroyingar sjálvbjargnar; tað er av felagsins mótstøðumonnum útlagt soleiðis, at vit vildi skræða okkum leysar frá Danmark; men tað betýddi ikki, at felagið vildi arbeida fyri leysrivílsi, men fyri framgongd í okkara vinnuvegum og andaliga lívi.

Hetta vil siggjast av, hvat ið stendur í greinini av 15. nov. 1895:

„..... Hetta seinasta orðið „sjálvbjargnir“ hava Føringafelags óvinir lagt soleiðis út, at vit vilja riva okkum leysar frá Danmark. Slíkt hvørki er ella hevur verið hugsað av okkum; tað ið vit meina við „sjálvbjargnir“ er skilligt av tí, sum frammanundan stendur: „framgongd í øllum lutum er tað, vit ynskja fyri vinnuvegir okkara og fyri okkara andaliga liv.“

Soleiðis skal Føringafelags endamál skiljast.

Nú vil ein maður, fyri at bjarga sær sjálvum, ganga nógv longur, enn Føringafelag vildi ganga tá, og sigir, at felagið tá hevði somu ætlan, sum hann hevur nú. Eg skilji væl, hvi hann ger tað. Sjálvupphaldsísdriftin fær hann til tað. Eg kann ikki vita, um kanska Patursson tá í loynd hevur gingið við tí tanka at skræða Føroyar leysar frá Danmark. Men nevndin í Føringafelag hevði ikki tann tanka, so mikið er víst. Hvussu min støða var tá, kann man lesa sær til av, hvat eg havi skrivað í „Føringatíðindi“ 7. novbr. 1895:

„Tað er sagt, at málstrev okkara hevur grivið so djúpa grøv millum Føroyingar og Danskarar í Føroyum, og slíkt er við røttum hildið at vera eitt mistak, tí skaðiligt er, sum øll vilja, ófriður millum fólk í einum landi. At kasta alla skyldina í ein part er skeivt í flest øllum viðurskiftum; at vilja hava eitt fólk at sova fólisleyst fyri sína vælferð í 19. árhundrað er ógrundað og ógrundað við líti; at vænta sær at fáa alt, hvat ein peikar á, er líka lítil fynd í, men at arbeida fyri tí sak, ein heldur vera rætta, tað er beint gjørt av hvørjum manni, ið hvør hann er. Ójavnar meiningar eiga ikki at seta ófrið millum nakran, uttan persónligheitir eru uppi í spælinum, og tá hevur sakin onga skyld.“

Danskarar og Føroyingar eru so nær knýttir hvør til annan, at annar

parturin fer ikki væl av tí, at hin fer illa. Ein og sama landsfaðir hava báðir, og er blóðið ikki tað sama, so er tað tó ikki heilt fremminnt fyri hvørjum øðrum. Hetta mátti verið nóg mikið til at javna hvørja grøv, sum ymislugar meiningar kunnu grava."

Eg vil kunna undirskriva alt hetta tann dag i dag, og hetta er langt frá at vera eitt álop á nakran. Hvør rættvísur nationalur Føroyingur vil vera við, at eg havi roynt at skifta sól og vind líka, og alt eg tá skrivaði er eka sambandstankar frá fyrst til síðst.

Vit hava aldri gjørt álop á Danmark sum sjálvstýrismenn nú. Nakað annað er, at vit kunnu vera ótilfriðs við onkran einkultan danskan mann av teimum, ið koma her upp, og eg vil altíð forbehalda mær rætti at finnaast at teimum, ið ikki røkja teirra arbeiði her uppi soleiðis, at tað er til gagns fyri Føroyingar. Men vit vilja ikki døma fólk til at behandlast illa, bert tí tey eru fødd í Danmark. Eg eri klárur yvir, at danskir embætismenn og yvirhøvur dansk fólk, ið koma her upp, hava eina ógvuliga viktuga uppgávu og nógv at ansa sær fyri. Fyrst skulu teir røkja teirra embætti ella teirra arbeiði, og finæst skulu tey ansa sær væl í teirra dagliga virki og teirra upptredan, tí tað vísir seg jú at nógvir her uppi liggja uppá lár eftir teimum fyri at finnaast at teimum. Vit eru bert ein lítill nátióin imóti eini stórar nátióin, og tað vil altíð vera eitt sindur av gníggling, hvar tvær nátióinir standa saman: men vit mugu allir royna — bæði vit, sum eru føroysk nationalir og teir, sum ikki kunnu siga seg at vera føroysk nationalir — vit mugu allir royna at arbeiða soleiðis saman, at ongar rívingar skulu koma; hvør má gera sína plikt og arbeiða undir ansvar. Vit eru ið allir danskir statsborgarar. Eg hugsá allir danskir menn, sum higir koma sum embætismenn vilja arbeiða soleiðis, at verk teirra verður til frama fyri okkara land. Vit skulu ikki gera teimum ar-

beiðið vanskiligt. Harimóti havi eg altíð funnist at tí, tá summir Føroyingar hava lyndi til at kasta seg á magan fyri danskum. Tað skulu vit ikki, vit eru líka góðir sum teir, tá vit gera okkara plikt, og teir gera teirra. Um hetta verður erkent, so er tað sum tað skal vera. Tí hevur tað harmað meg nógv, tá eg her í bløðunum havi sæð, og tá eg her á lögtingi havi hoyrt siga, at danskir menn, sum nú eru í Grønlandi og ætlaðu sær her inn at vitja, tá teir koma heim aftur, eru kallaðir njósarar, og kallaðir tað av einum manni, sum er valdur sum álitismaður inn á Føroya lögting. Hetta er illa gjørt og eg vil siggja tann lögtingsmann sum vil geva hasum sítt viðmæli. Tí hesir menn, sum av teimum donsku partiumum, eru valdir at fara til Grønland í lógligum ørindum, — teir mugu tó hava rætti til at koma higir, um teir hava hug til tað. Vit skulu tó á hvørjum ári hava lógir behandlaðar í ríksdegnum, lógir, ið viðvíkja okkum. Er tað so ikki gott at ríksdagsmenn gjøgnum sjálvsýni, sjálvt um tað bert erður ein stutt vitjan, royna at fáa sær betri skil á okkara viðurskiptur. Hesir menn hava fyri kortum verið við til at bevilga nógvar pengar til Føroyar. Teir vita, at her nú eru gjørdar nýggjar havnar, nýggir vegir, og at her verður bygt eitt stórt nýtt hospital; er tað so undarligt, um teir hava hug at siggja, hvussu gongst við hesum stóru arbeiðum? Kann tað ikki hava týðning fyri teir at fáa at vita, um fólk er tilfriðs við hesu stóru nýggju verk, um fólk er hjálpt við tí, sum verður gjørt, ella um tey ætla at ganga víðari í sama rættning, t. d. um havnabyggingin her í Havn er tilstrekkilig, sum tilætlað er, ella um tað má fyrast víðari? Og hesir menn verða kallaðir „njósarar“. — Tí verri hoyrir man so lítið til, at nakrir her í tinginum fola seg upprørdan yvir hetta. Harimóti hoyri eg, at tað sum eg segði í fyrradagin, um at hr. Patursson hevur lagað skandali í Noreg, og soleiðis sum har er verðið nú, vilja Norðmenn verða hildnir fyri njós-

arar, um teir koma her, at tað harast fólk yvir. Eg segði hetta í fyrra-dagin, og eg taki tað uppáttur nú, og eg má beklaga, at tað er so verðið nú. Hetta eru fruklurnar av hr. Patursson Noregsferð.

Eg vil átala, at „njósnaar“ er brúkt um hesar donsku riksdagsmenn; og tað kann tó ikki sigast, at eg eri so forlíbtur í øllum hesum monnum, tað er ikki tí eg tali at. Eg kann ikki siga, at Zahle og Poulsen júst eru mínir bestu vinir, men eg má átala, at hetta navn heftist á teir, hert tí teir eru Danskarar. Tað vil sviða aftur til Føroyingar, um vit ikki kraftiga tala at hesum.

Eg hugsi, at tingmaðurin úr Kirkjubø heldur, at hann er ein ógvuliga raskur maður, tí hann torir siga hetta. Hr. Patursson risikerar einki. Danskir riksdagsmenn vilja einki fyrítaka sær yvirfyri honum. Men løgtingið má fyrítaka nakað í hesari sak, ið er foranledigað av persóninum Johs. Patursson. Onkur kundi sagt: var tað ikki best at lata hetta málið liggja. Tey flestu siga jú sum so: eingin heldur við tingmanninum úr Kirkjubø.

Tað sum Patursson hevur gjørt í Noreg, er skammleyst gjørt, og kann koma til at skaða forholdið millum Danskarar og Føroyingar. Tó álíkavæl kundi man sagt, at tað var ikki vert at givið tí gætur, tí eingin heldur við hesum manni kortini, og man er so vanur við, at hann ber seg soleiðis at. Viss tað var ein persónur, sum einki mandat hevði, so høvdu vit sambandsmenn ivaleyst elsini tikið út yvir tað. Men nú er tað ein føroyskur løgtingsmaður, og bløðini har yviri presentera hann eisini sum „Medlem af Færøernes Lagting, forhenverende Lands-tingsmand“. Og so er sakir ein onnur. Tingmaðurin Patursson hevur ein slektning, sum í mong ár hevur ferðast í Skandinavien, og útgivið bløð; tað ið hann har prædikar, kundi verið til skaða fyri okkum, um nakar hevði lagt vekt uppá tað. Men man hevur trúð, at hann stóð einsamaður, og eingin hevur tí tikið til mótmæli móti

honum. Eg havi fingið sendandi eina bók, sum hesin maður hevur útgivið. Tað har stendur er bæði illsið og tápuligt; — tað er skrivað uppá svenskt, — men hann hevur einki mandat, og tí spillir hann einki fyri Føroyingum. Vit kunnu grina at tí, at hann kallar seg Sigurd tann fyrsti, sum vil upprætta verðinsriki o. s. fr., men meiri er tað heldur ikki vert.

Her er forholdið eitt annað, her er tað ein løgtingsmaður, sum fyri fyrstu ferð nýtur stóra virðing og stórt álit hjá norskum bløðum. Her hava vit bilðið tað neyðvendigt at gera nakað. Annars sá eg eina umtalu av Patursson í norskum blað við yvirskrift: „Grov kjæft“; hetta er meira illa verðið enn nakað, eg havi sæð í donskum bløðum. Tá ið eg hevði listið greinina, — eg hugsi tað er ein dama, sum skrivað hevur, — mátti eg eisini sanna, at henda dama hevði ein grovan munn. —

So vildi eg gjarna sagt nøkur orð aftrat til forskelligar bemerkningar, sum Patursson framsetti. Hann nevndi fyrsta dagin eitt navn, sum hvørja ferð, tað verður nevnt, minur meg á ein sera góðan mann, Rasmus Effersøe; hr. Patursson tosaði um, hvussu illa Effersøe var viðfarin, tá hann stóð sum oddamaður í Føringafelag. Tað kann vera nakað í tí, at nógvir av embætismenninum fóru nóg so illa við Rasmus Effersøe, sum hevur gjørt føroyskari nationalitet størri tænastu enn nakar annar; tað hann hevur leverað, er 10 ferðir so nógv vert sum nakað annað, sum seinnt er komið, og tað er ikki bert í forminum, at Patursson hevur nógv at takka Effersøe fyri. Eg kann tala um hetta, tí eg stóð R. Effersøe nær, tá hann bardist við teir donsku embætismenninar, og tað skal sigast til teirra rós, at tá teir bardust við hann, var Effersøe raskur og hevði sína heilsu, og tá var Patursson góður vinur við hann. — Men tá Rasmus Effersøe var á gravarbakka, tá vildu teir einki illt gera honum. Men hvør var tað tá, sum mishandlaði Rasmus Effersøe; hvør var tað, sum kom

flúgvandi sum onnur djór og legðist á hann at pina hann? Tað var Jóannes Patursson. Og so vágar hesin maður at nevna Rasmus Effersøe og taka til hansara. Hann má vera sera góður við familjuna Effersøe; um daglirnar hevði hann seg inn á gamla Jón Effersøe so ljótt, at allir Føroyingar, um teir høyrdu hann, vildu tala at. Kann hann ikki koma Oliver Effersøe til livs á annan mála, so legst hann á forfedrar hansara. Eg veit ikki, um allir høvdu verið tjentir við, at vit fóru at behandla teirra forfedrar her á tingi; tað kundi verið eitt stórt spursmál. Tingmaðurin í Kirkjubø skal hava skomm fyrri tað, hann segði um Jón Effersøe. Tað hevði einki við sakina at gera.

So kom talarin inn á sína kongatálu í 1907; eg høyrði hana ikki, hon interesseraði meg ikki. Hka lítid sum nakað, tann maðurin sigur; tí man veit, at hansara meiningar vara bert eina stutta tíð. Sjálvur sigur hann, at fleiri menn hava útfalað seg elskverdiga um hesa talu; I. C. Christensen skal t. d. hava sagt, áðrenn talan var hildin: „Den er sgu udmærket.“ Hatta trúgvi eg einki uppá, tí I. C. Christensen er ikki so finur, at hann brúkar orðið „sgu“. Hann bannast ikki. Ja, undskylda at eg citeri hetta, mær dámar heldur ikki at bannast. Annar maðurin, tað var Jensen Sønderup, skal hava sagt aftaná taluna: „Den var Pinedød et Ridderkors værd.“ I. C. Christensen havi eg ikki fingið spurt, men eg havi fyrilagt Jensen Sønderup hetta, og hann sigur, at tað er ikki orðið heilt í hesum. Er tað tó ikki merkiligt, at tátt Patursson citerar danskar menn, so er altíð ein eiður uppi í. Eg havi umgingist Jensen Sønderup nógv, men eg havi ongatið høyrð hann bannast. Eg forstandi ikki, at hr. Patursson vil siga slíkt; hetta er tó altfor naivt av mannum. Tað minnir um ta tíðina, tá Jóannes Patursson var meira óspiltur enn nú, tá var hann ógvuliga naivur.

Tá eg vil samandraga tað, sum hent er í Noreg, skal eg einaferð enn siga: Tann gerningur, hr. Patursson

hefur gjørt haruppi, er soleiðis vorðin, at vit vita einki um, at nakar av okkara slag hevur gjørt nakað slíkt fyrr. Tað sum skett er, er hetta: Tað hevur leingi staðið og stendur harí stríð millum tvey nærskyld lond, Danmark og Noreg, um elít bestemt spursmál; hetta stríðið er so alvorligt, at tað kanska eina langa tíð enn kemur at skapa ófrið, bæði stafrættisliga og fólkaliga millum hesi bæði lond. Har kemur nú Patursson og leverar illum Norðmonnum vápn, tvey vóru ikki rein — móti Danmark, móti sínum egna landi. Vit siggja, at Norðmenninir páberópa seg, at hetta er ein føroyskur lögtingsmaður, sum hevur givið teimum hesar illsintu upplýsingar móti Danmark. Og tað eru nógvir Norðmenn, ið leggja vekt uppá, at hann er lögtingsmaður. Tuð, ið framkomið er frá honum uppá prent, er aldeilis óhoyrt illavorði; men tað er ikki tvívi um, at Patursson hevur heldir ikki tagt alla ta tíð, síðani hann sendi sin boðskap til Norsk telegrambureau. Undirhondstos hevur heldur ikki troðið. Hann hevur jú verið hjá Castberg eina tíð. — Hetta, ið framkomið er, er av tí beskaftinheit, at skaðin, tað kann volda, verður stóru; ikki tí, at persónurin Patursson hevur sagt tað, — tað betýðir ongan ting, sum fyrr sagt, — men hann er førari fyrri einum politiskum partii í Føroyum, tí má man tilleggja tí nakran betýðning — inntil víðari. Eg vil nú hopa, at okkara forhandlingar mugu føra til, at teir menn, sum valdir eru av Føroya fólki, viðtaka ein beslutning, sum kann skapa klárheit til forskelligar síður. Norðmenn vilja so fata, at vit altíð eru glaðir við teir fólkaliga sæð, men at Føroyingar vilja ikki hava politiskt forbindisli við teir. Einkultir Norðmenn hava givið villleiðandi framstilling av hesum, og teir framstillingar, Patursson hevur givið, eru absolut vitleiðandi. Mangir Føroyingar krevja av okkum, at vit skulu sláa hetta niður. Eg eri klárur til tann dag í dag at stemma fyrri, at vit ikki ynskja nakað politiski samband við Noreg, og allir mínir parti-

felagar eru her á einum máli. Og eg má hava lov til at leggja aftrat, at atskilligir menn, sum ikki eru sam-sintir við meg í politikki, hava vent sær til mín og sagt, at nú má lögtingið viðtaka nakað, sum ger Paturssons orð til einki. Hetta er ikki nøkur partípolitisk sak; hetta er ein sak, sum foreinar allar veljarar; teir fáu, sum eru av eini aðrari meining, telja ikki við, og Patursson má heilt haldast úttanfyri. Sakin er skjót at ordna; vit mugu bliva einigir um at viðtaka elna erklering her, sum skapar klárheit her í Føroyum, í Danmark og í Noreg. Táið vit eru lidnir við hetta, kunnu vit fara undir hinar sakirnar her á tingi. Tað er natúrligt, at vit geva okkum stundir til 1. viðgerð; men tó at tvey forsløg liggja frammi til útvalgsbehandling, kundi eg tonkt mær sakina avgjørda við 1. viðgerð. Eg kundi tonkt mær eitt forslag framfært, sum allir Føroyingar kundu stemma fyri: Vit tilbakavisa alt, ið framkomið er um, at Føroyingar vilja fara til Noregs, vit eru og vilja vera danskir statsborgarar. Tá tað er avgjört, so fara vit undir hinar sakirnar, og eg ivist ikki í, at tað vil bæði okkara landi best. Eg vil eisini sum skjótast sleppa framat til annað arbeiði. —

Prósturin:

Eg skal ið hvussu er ikki fyrst siga nakað um tað, ið gjørt og sagt er á hesi tiltiknu Noregsferð av lögtingsmauni Patursson, annaðhvørt tað, ið gjørt er, var betri ógjørt ella tað, ið sagt er, var betri ósagt. Alt tað má siggjast í samanhangi við so ógvuliga nógv annað. Men í tí orðaskifti, sum verið hevur hesi sak viðvikjandi, er talan komin niður á eitt serligt evni, og tað er okkara føroyska mál í skúla og kirkju. Av tí at hetta hevur verið haft so nógv frammi og tað seriliga her hevur verið sipað til mín, vil eg loyva mær at siga nøkur orð.

Tað er ikki undarligt, at talan er

komin niður á hetta í hesi sak, tí málið er livsæðrin í okkara fólki eins og í øðrum. Tí verri er tað soleiðis vorðið her, at tað er ein mótsetningur millum teirra, sum arbeiða her í Føroyum fyri føroyskum máli, og teirra, ið — lat meg siga — ikki arbeiða fyri tí. Tað er stórt spell, at soleiðis skal vera vorðið. Tað sýnist ofta og títt, at teir har niðri eru harnir inn á okkum um hetta, sum rørist her í Føroyum, um okkara málstrið. Eg haldi, at her eiga Danskararnir og teirra ráðgevarar at stinga hondina í sín egna barn og spyrja, um teir ikki kunnu takka sær sjálvum fyr, at mótsetningurin er her. Tí høvuðsorsøkin er tann, at Danskararnir hava ikki haft fatan av, hvat tað er, sum rørist her. Annars skuldi tað tykst ikki at verið so undarligt, um Danskararnir fátáðu hesa rørslu, tí júst teir áttu at haft líkindi til tess. Men tað sýnist sum teir í hesum eru so merkiliga gáloysnir og stuttskygdir. Teir hava av fyrstan tíð, tá henda rørsla byrjaði, eins og seinni, tá málarbeidið fór at taka uppá seg, einki vilt tað, í staðin fyr at sýna tí vælvild, hava teir sett seg ímóti. Tað er tí ikki nakað merkiligt, um mótsetningur kemur upp. Tað gongur her sum í øllum livsins viðurskiftum, at tað, ið maður sáar, fer hann einaferð at heysta. Tá ein sáar vind, fer ein einaferð at heysta storm.

Eg má siga fyrst mín part, at eg havi eftir førinum roynt at gera mitt í arbeiðinum fyr okkara máli, og eg havi altíð roynt at gera hetta arbeiði í friði og góðari semju við øll, eisini teir har niðri. Og tað hevur verið mín vón og er tað enn, at ein dag vilja Danskarar fáa fatan av, at her í Føroyum er eitt serligt fólk, ið hevur sítt egna mál, sum tað hevur egnan sið og egnan hugsunarhátt — taun tag, tá Danskarar skilja hetta, vil hesin mótsetningur falla burtur.

Her búgva í Føroyum 20.000 fólk, ið er ein serskild norrøn fólkaðgrein. Hugsid tykkum til, at hesi 20.000 fólk blivu fullt út Danskarar, sum t. d. tað fólk, ið býr í Slagelse ella Ryes-

gade, uttan at kunna skiljast serliga út frá hinum Danskaranum, hvat vinningur hevði tað verið fyri Danmark? Men hevur tað ikki týðning fyri Danmark, at her, undir danskari krúnu, er ein serlig grein av tí norrønu fólkslammu, ið hevur goymt norrøna kultúr á ein hátt, ið er sermerktur fyri okkum? Skuldi tað ikki verið ein heiðursnak fyri Danmark at halda hesa fólkgrein uppi og fjálga um nuna. Men tað er hetta, ið Danskarar til henda dag ikki sýnast at kunna fata.

Eg havi sjálvur verið nakað uppi í hesum arbeiði, og eg skal loyva mær í dag at tala eitt sindur um meg sjálvan, ikki fyri at taka meg sjálvan fram, men fyri líkasum ígjøgnum taluna at lata ljós falla yvir nakað av tilgongdini við føroyskum máli.

Tað hevur hent meg, at eg eri vorðin hóttaður við, at eg skuldi ikki fáa embætti í Føroyum, ja, allar føroyskar kirkjur skuldu vera stongdar fyri mær, tí tað føroyska arbeiðið lá í buktini. (Effersøe og A. Samuelsen: Hvør hevur hóttað?) Ja, tað kann kanska koma fram seinni.

Tað var tann 21. septembur 1908, at eg fyrstu ferð steig inn um gáttuna í realskúlanum í Havn sum lærari. Eg hevði nógur fá inngangsorð til børnini — eg kendi eingi av teimum — á føroyskum, um tað samvirki, vil skuldu hava, eg sum lærari, tey sum skúlabørn. Dagin eftir var eg klagadur fyri at hava talað føroyskt mál í skúlanum. Klagan var frá einum danskum manni her í Havn.

Eg plæddi at undirvisa á føroyskum máli, tí eg hevði ta hugsan, at tað framdi undirvisingina, og eg veit, at tað var ikki til skaða — tey dømi, ið liggja eftir, prógva, at tað var rætt. Eg helt meg eisini fullt út hava rætt til at nýta føroyskt mál í skúlanum, tí ongar lógreglur vóru, ið forbjóðaðu tað. Men eg varð aftur klagadur.

Skúladirektið sýtti mær so fyri at undirvisa á føroyskum; tó skuldi eg sleppa summar tíðir at nýta føroyskt, um eg helt, tað gjørdist neyðugt fyri betur at greina børnunum

okkurt. Eg gjørdi brúk av hesum rætti, so nóg, sum eg helt tað vera neyðugt, summatíðir í rokning, men eisini í biblíssøgu og øðrum. Men eg varð uppaftur klagadur, tí eg skuldi nýta føroyskt ov nóg. 1909 kom mál-ið inn á lögtingið; eg legði tað sjálvur inn fyri tingið, og annars bar eisini ministerið, sum klagumálini um meg vóru farin til, líkaleiðis málið fram og spurdi tingið, hvat ið skuldi vera undirvisingarmál í realskúlanum og í bygdaskúlanum.

Úrslitið vita vit, vit keenna allir ta navngittu § 7 í anordningini av 1912, hvort ásest, at undirvisingarmálið í teim føroysku skúlam skal vera danskt, og at føroyskt skal kunna nýtast til hjálpar, tá fast stendur. Ta grein er tað, sum vit síðani hava roynt at fingið broytta í 5 samfull ár upp í slag, men tað stendur enn við sama lag.

Eg varð so prestur her í Havn í 1912, men varð við at vera lærari í føroyskum máli í læraraskúlanum her. Í 1913 fór eg frá har, at kalla koyrdur frá, tó at allir lærarar skúlanis bóðu um, at eg skuldi verða verandi, tó at allir næmingarnir bóðu um at hava meg sum lærara í føroyskum ið hvussu var teirra tíð út, tí teir hildu tað vera óhent at skifta lærara mitt í skúlagongdini, og tó at „vedtægtin“ fyri læraraskúlan loyvdi monnum uttan fyri realskúlan og kommunuskúlan her at vera lærarar við læraraskúlan.

Eg skal í hesum sama viðfangi loyva mær at nevna mitt eina brúðleyp, tó at tað er væl so persónligt. Tá eg giftist — í 1908 —, varð brúðartalan hildin á føroyskum máli og føroyskir sálmar vóru sungnir. Eg veit, at presturin, ið vígaði meg, tað var Andrias Evensen sáll, fekk óbehagilighettir fyri hetta. Tað var fyrstu ferð, at føroyskir sálmar vóru sungnir við brúðarmessu.

So var tað í 1917, at nýggjur próstur skuldi setast í Føroyum, og tit vita, hvussu tá var vorðið her og í Danmark. Í 1918 um várið, tá varð nóg skrivað um meg, og tá kom fram í

blaðnum „København“ nakað um meg, sum eg skal loyva mær, við játtan frá formaanninum, at taka fram her. Har verður sagt, at amtmaðurin í Føroyum (Rytter) hevði áttalað, at hann kundi ikki arbeiða saman við einum manni sum prósti, sum hevði til endamál at skilja Føroyar kirkjuliga og kulturelt frá Danmark. At útnevna hann, vildi føra politikk og har afturat kontradanskan politikk inn í ta føroysku administration. Vit hava áhitiandi kunnleika um — skriva teir — at ríkisdagsmaðurin Samuelson hevur protesterað kraftiga móti at útnevna ein ikki dansksinnadan prest, hevur protesterað „i Flertallets og det dansk-sindede færøske Kirkefolks Navn“.

Altso her verður harðliga hildið fram í Danmark, at um eg fái hetta embætti, so vil tað føra til, at kontradanskur politikkur kemur inn í okkara administration og kulturskilnað frá Danmark. Eg má loyva mær at spyrja: Hvat havi eg gjørt til saka? Hvat havi eg gjørt Danmark til skaða? Eg veit meg ikki at hava gjørt annað enn arbeiði eftir førinum til fyrri føroyskum máli; eg dugi ikki at finna aðra orsök til hesi álop á meg, enn at tað at arbeiða fyrri føroyskum máli her hevur verið upplatað sum tað sama, sum at bera hat til Danmark. Tað sýnist eins og tað er so, at teir menn, ið arbeiða fyrri føroyskum máli, teir verða settir í eina rubrik við yvirskrift: hat til Danmark. Ja, bert tað, at ein maður skrivar eina blaðgrein á føroyskum máli, er ofta nógmikið til, at illgruni feltur á hann um, at hann ger tað av hatti til Danmark; meðan hitt, eini at gera fyrri føroyskum máli, ella betur at háða og spotta teir menn, ið arbeiða fyrri tí, tað verður tikið fyrri dævaskap; so syndarlig eru viðurskiftini vordin, tí verri.

Í 1918 varð uppskot framselt um at broyta § 7, so føroysk rettskriving skuldi verða lerd í skúlanum og Føroyskt skuldi verða undirvisingarmál. Tí minnst, hvussu hetta fór um alt Danmark: nú vildu vit reka danskt út úr Føroyum, og hetta var útlagt næstan sum landasvik. Tá soverðið

varð borið út, so er ikki so undarligt, at § 7 kom at standa við sama lagi.

Meðan eg tali um skúlamál, vil eg draga eitt annað fram, sum eg persónliga havi ligið undir. Tað er viðvikjandi Havnar skúla. Hetta er komið fram serliga í landslingskommissionini uppá ein heldur merkjulligan máta. Tað var hetta syndarlige bræv, sum amtmaðurin Rytter í 1917 skrivaði til Sælands bisp um próslaútoevnisið í Føroyum og serliga um meg. Hetta bræv, ið tá kom undan kavi, hevur væl aldri verið ætlað til at koma í ljósmála. Tá ið slíkt sum hetta kann skrivast, so kunna vit ætla, at mangi er undir kavi, sum vit Føroyingar einki vita um. Nógv av tí, sum í brævinum stendur, haldi eg kortini er bert til anbefaling fyrri meg. Men so er har eitt, eg má taka fram. Eg eri lagdur undir at hava dult eitt skrivisi inni fyrri betur at kunna fáa Føroyskt inn í Havnar skúla.

Tað var í 1909 ein sak frammi um at fáa loyvi til at fáa Føroyskt til lærugrein í Havnar kommunuskúla. Avgerðin kom at vera tann, at Føroyskt skuldi vera loyvt sum valgfri lærugrein. Hesum vildi býráðið ikki taka við. Í 1914, tá eg var komið í kommissionina, tóku vit arbeiðið upp aftur, fyrri at fáa Føroyskt til lærugrein í skúlanum. Í kommissionini vóru tá Anton Degn, Jacob Mouritsen og eg. Vit bóðu um at fáa eitt úttalisi frá lærarunum, og teir sögdu, at teir høvdu einki imóti tí, heldur tvørtur imóti, men siga, at tað er illa slátt við lærarum við skúlan, teir eru ov fáir. Sakin kom so í býráðið, og hetta úttalisi frá lærarunum kom ikki við. So er tað, at Rytter vil halda fram, at eg við vilja havi dult tað inni, fyrri betur at kunna fáa býráðið til at ganga við til at krevja Føroyskt inn í skúlan. Nei, tað er ikki so! Skrivisið kom ikki við av serligum grundum, og sjálvt um tað ikki kom við, gjørdi tað einki, tí tað gongur jú nettupp út uppá, at lærararnir vilja hava Føroyskt; har var tí einki at dylja. Hítt, at teir siga, at lærararnir

eru ov fáir, hava vit í kommissiónini hildið vera eina sak fyri seg, og vit hava upplýst tað fyri býráðnum samtiðis í einum øðrum skrivilsí. Um alt hetta hevur annars kommissiónin givið skúladirektionini upplýsing um í einum serligum skrivilsí. Men hetta hevur Rytter gloymt at siga nakað um, har sum hann hevur haft hetta á lofti!

Eg eri eina meira lagdur undir við vilja og vitandi at hava farið við ósannindum í einari blaðgrein í blaðnum „Tingakrossur“. Vit finga lá ongan lærara aftrat við skúlan. Kortini vildu vit gjarna hava Føroyskt inn sum lærugrein, og vit vildu so reyna at broyta skúlaplanin eitt sindur, so tað varð pláss eisini til nakrar tímar í Føroyskum. Vit finga so gjørdan ein nýggjan skúlaplan, tóku nakrar fáar tímar hildani og nakrar haðani, har vit hildu, at onkur lærugrein hevði ivaleyst av tínum. T. d. skrivning hevði í sumnum klassum 4 tímar um vikuna, har hildu vit, at vit kundu taka 1 til Føroyskt; Danskt hevði í sumnum 8 tímar — vit hildu, at Danskt var ikki svikið, um vit tóku 2 burtur av o. s. fr. Vit sendu so skúlaplanin til býráðið, har varð hann samtyktur; haðani til lögtingið, har varð hann eisini samtyktur; og so, tá avgerð kom frá ministerinum, so var úrslitið tað, at Føroyskt ikki kundi koma inn sum lærugrein, tí eingin av hinum lærugreinunum, ið vit høvdu tikið tímar frá, kundi missa nakran tíma; vit máttu biða, til tað kom ein lærari aftrat.

Hetta var alt tað eg segði, men eg var lagdur undir at fara við ósannindum. Eg veit tann dag í dag ikki betur.

Eg skal enn víðari siga eitt sindur um, hvussu gingið hevur við føroyskum sum *kirkjumál*. Táð eg var lærari, helt eg annað jólakvøld eitt árið eina gudstænastu á føroyskum máli við føroyskum sálum í Kirkjubø. Eg var biðin um tað av sóknarfólkunum har. Hetta var eg klagður um fyri ministerinum. Tann kirkjunistarin, ið tá var — tann sami, sum nú situr, Appel — legði klaguna niður

og gjørdi einki við hana. Tey árin, eg var lærari, var eg vanur at halda føroyska gudstænastu á háskúlanum og møtir í menigheitshúsinum, har talað var á føroyskum. Eg nevni hetta, tí at tað varð ikki roknað mær til góða, tað varð lagt út sum illvilji móti douskum. Hvussu gingist hevur við arbeiðinum fyri føroyskum kirkjumáli, haldi eg, ein hevur eitt so ógvuliga gott dømi um í áðurnevnda brævi frá amtmanni Rytter til Sælands bisp. Har roknar hann upp minar syndir, sum gjørdar eru í mínum arbeiði fyri føroyskum máli. Hann nevni, at eg stýri „Kristeligt Ungdomsblad“, sum fyrr var skrivað á douskum máli, men sum nú, slðani eg kom til, verður skrivað á føroyskum. Hann nevni, at eg havi hildið líktalur uppá føroyskt og kanska eisini brúðartalur, og gevur tí útsjón av, at eg havi troðkað meg fram við hesum. Sannleikin er tann, at eg ongatið havi hildið nakra líktalu ella brúðartalu á føroyskum máli uttan ynski frá teimum, sum har hava varað av. Rytter nevni enn-tá, at eg í eini bøn í kirkjunni havi nevnt føroyskt mál. Tað var hvítusunnudag. Í lektiini til henda dag er sum tit vita nevnt, at mennamúgv-an, sum saman var komin, undræðist á, at apostlarnir talaðu á ymsum lungumálum, og segði: Vit hoyra, teir tala um Harrans stórn gerningar á okkara máli. Har nevni eg, at okkara mál eisini einaferð má vera millum tey mál, sum talað verður á um Harrans stóru gerningar. Hetta verði eg klagður fyri í brævinum; altso eisini í kirkjunni hava njósnarar sitið undir orðunum, fyri at finna nakað, sum teir kundu brúka á henda hátt. Rytter nevni eisini í sama brævi, at eg í prædiku míni við reformatiónsfestina havi sagt, at trúbotarverkið ongastaðni er fullfiggjað, fyrr enn gudstænastan verður hildin á móðurmálinum og fólk hava fingið bibliuna á móðurmálinum. Og tað er rætt, sjálvsagt. Ja, tit fara at halda mær til góða, at eg havi nevnt alt hetta; tað kann lykjast nakað persónligt, men eg havi ongatið

haft føri til tess fyrr. Hetta kastar ljós yvir mangt, tá talan er um føroyskt mál og arbeiði fyri tí.

Eg skal so koma eitt sindur inn á tað, sum eisini hevur verið talað um: *føroyskar sálmar og ritual*. Løgtingið hevur tó ongatið haft við sálmasakina at gera. — Í 1912 byrjaði eg saman við Simuni av Skarði at savna føroyskar sálmar, og eg umsetti øll sunnudagsevangeliini til føroyskt. — Hetta arbeiðið varð sent til ministerið við bøn um at fáa tað góðkent til brúks í kirkjuni í Føroyum. Hetta var áðrenn eg var blivin prestur; tá ætlaði eg at søkja Suðurstreymoyarkall, og menn hildu lí, at eg átti at biðja við at senda hetta fram og fáa embættið fyrst, tí tað kundi koma at skaða meg og volda, at eg ikki fekk embættið. Eg segði nei. Tað hevur verið talað her um at vera opin og ærligur: „Aabenhed er Vejen,” segði Effersøe, „til god Forstaaelse,” og tað havi eg eisini á tíð meint. Eg vildi, at teir harnðri skuldu vita, hvat eg bar í minum skildri. Táð eg so kom til Keypmannahavnar, fór eg til ministeran at spyrja, hvørjar vónir ið vórnu fyri at fáa hetta góðkent; tá svaraði Appel mær, at hann var glaður fyri, at hetta var framkomið; tað skal verða autoriserað, segði hann, men, legði hann afturat, kemur politikkur í hetta, æntin haruppi hjá tykkum ella harnðri, so er ikki gott at vita, hvussu úrslitið verður. — Sakin hevur síðani gingið aftur og fram til erkleringar, men eingin avgerð er komin enn, og tað er spell. So miklið meiri, sum fær atfinningar, ið gjørdar eru, ikki byggja á sakliga grund, men einans sýna, at har býr nakað aftan fyri, ein óvilji, sinni til at draga hetta út. Eg havi biðið um æntin at fáa svar ella fáa sálmarnar aftur. Einkil er afturkomið, og eg vænti uppá svarið enn.

So er tað hin sakin: ritualið. Løgtingið samtykti í 1918 at biðja próstin umseta ritualið. Eg so gjørði, veturin 1918—19, og tað varð sent niður. Tað hevur so ofta verið sagt, at teir, sum

fleirtalið hava á tingi, eru í minniluta hjá fólkinum; tí hevur tað einki at týða, hvat teir samtykkja. Hetta hevur eisini verið framført móti ritualsakini, men tað er ikki so her. 17—18 tingmenn stemmaðu fyri at fáa ritualið umsett, og aftan fyri teir má væl fleirtalið av veljarunum standa. Eisini henda sak hevur fjakkað higar og hagar til erkleringar. Við alt hetta gongur tíðin. Eg skal gjarna viðganga, at tað fyri ein part er min skuld; eg havi annars nógv at gera, og so er tað eisini óhugnaligt at bliva við at arbeiða upp í saman, serliga tá atvoldin ikki er málsligar atfinningar. Skilsmenn siga at hetta er eitt gott arbeiði. Sælands bispur hevur tilrætt autorisation; hvat ministerin vil, vita vil ikki, men tað fyriliggja úttalísir frá monnum, sum spyrja, hvat hetta skal til. Teir siggja í hesum eina fráan burt frá donskum, eitt tekin uppá norskar og íslenskar tendensir. Eina seinast hevur sakin verið til erkleringar hjá prósti Sørensen. Eg kenni ikki mannin, eg veit ikki, hvussu hann var, tá hann var prestur í Føroyum, tað er so langt síðani, og nógv er umskift her síðani tá. Eg veit, at mong enn minnst hann við lókk fyri hansara prestavirki her. Men mær lykir, at hansara siðða í seinni árum er heldur undarlig, og eg haldi, at próstur Sørensen hevði gjørt beint í, ikki nú at farið so nógv fram í hella, sum gjørt er. Hann fær mitt ritual-arbeiði; hvat ger hann? Hann skrivar tað hella av og kallar hesa revisión eitt nýtt yvirskilsi, tó at tað nær sagt orð til annað er min umseting. Tað, hann fyrisker, er ikki til bala fyri arbeiðið. Hann hevur nakrar fáar og smáar broytingar, sum sýna, at hann er ikki kønur í føroyskum máli; eg vil heldur kalla tað málvilla. Hann setir munin millum mitt og silt arbeiði soleiðis, at tað málið, eg havi nýtt, er eitt mál, sum eg kundi yskt var í Føroyum, meðan tað mál, hann nýtir, er tað almíndiliga dagliga málið í Føroyum. Fer ein at kannu eftir, hvat hann roknað fyri dagligt talumál, so verður ein blisin yvir at siggja, at øll tey orð, sum eg

havi nýtt, og sum sigast at vera gjörd ov forn, tey hevur hann júst tikið upp aftur í sínari revisión: tey eru eftir hansara tykki dagligt talumál. Eg skal nevna nøkur dømir: miskunn, góðvild, eyðmýkt, spaklyndi, laugmóð, fullkonnuleiki, fyrimynd, syndarinnar skuld, skriftarinnar áminning, atstøðn (Medhjælp), uppreisn (sum próstur Sørensen lesur: uppreisu), uppreisn, tí staðfestingar í trúnni á fyrigeving syndanna, at gera fulnað o. s. fr. Eg havi nýtt alt hetta, sum próstur Sørensen sigur, at dagligt talumál í Føroyum. Nei, tað er tað ikki; í dagligum talumáli hevði tað jú itíð miskunheit, eyðmýkheit o. s. fr., og enná eitt orð í dópsritualinum sum „gróðursett“ (indpodet) nýtir hann; hetta orð havi eg ír íslendskum; men mær tykir, at tað fellur væl á føroyskari tungu. Tað er merkiligt, at menn, sum finnast at minum máli, nú einki hava at finna at, tá tað sama kemur frá prósti Sørensen. Einn meiri fyrislær biskupurin ministaranum, at „próst Sørensens forslag“ skal leggjast til grund fyri tí føroyska ritualinum. Nýggjar erkleringar verða so fingnar, og próst Sørensen fær so ritualið aftur sent til revisión, og tað skal so kanska verða autoriserað sum „ein roynd“. Hvi gera teir hetta? Hvi taka teir arbeiðið úr hondunum á mær?

So skal eg endiliga nevna eitt dømi afturat. Meinighetsráðið í Havn hevði sent umsókn til ministerið um loyvi til at halda føroyska gudstænastu viðhvørt í Havnar kirkju. Hesin spurningur er nú komin til avgerð og treytirnar, ið ásettar eru niðri frá, ljóða so: tá ið føroysk hámessu prædika verður hildin, so skal dansk prædika verða hildin aftur um aftur sama dag, og enn tá leggja teir til, skal fólkið, sum komið er í kirkju verða tall hvørja ferð! Hetta vil eg sjálvsagt ikki ganga við til; eg vil ikki hava nakað við at gera, at telja fólk, ið kemur í kirkju. At ein slik skýpan setir allar geilar opnar fyri agitation, er eyðvitað.

Nú vil eg spyrja: sýnir alt hetta, at her havi nevnt, sýnir tað vælvildd? Nei, tað ikki heldur mótsiðna við tí illgruna aflanfyrri, at vit við hesum vilja reka danskt mál út úr Føroyum. Kann tað undra, um ein verður tungur í huga av slíkari viðferð. Tað var tikið til her um dagin, hvat vit høvdu útstaðið. Nakra kroppsliga revsing hevur eingin fingið, sjálvsagt; men fyri teimum, sum henda sak ikki er eitt spæl ella bert agitation, men ein hjartasak, kenst hetta sum ein súlarpínsla, tí her eru halgar kenslur særðar. — Og tá ið tað so samliðis hendir, at til eru fólk, sum sýnast at fata okkum, fylgja við okkara málsarbeiði, lesa tað, ið verður skrivað her, keypa okkara bókur, yvirhøvur skilja, hvat ið her rýrist, og sýna okkum vælvildd, — tá so hoyrast røddir, ella rættari merkist eitt lag, sum fær tað at svara aftur djúpt í okkara sól, so skoldi tað verið merkiligt, um Føroyingar ikki orna um hjartað. Tað er hetta, ið hendir nú. Fólk í Noreg eigur hetta lag, sum fær tað at svara aftur í okkara egna barni. Hverjur grundir, ið kunnu liggja aftanfyrri, veit eg einki um, og skal eg einki siga um. Ein og hvør ber, sum hann roynir. Men eg vil siga tað her: Danskararnir mugu ikki verða firtir ella illir um hetta; teir mugu heldur gera tað sama sum hjóir, fata okkum; teir mugu heldur koma til tað at fata okkum, bæði fyri okkara og teirra egna skuld. Tí tann dag, tá ið Danskararnir fata tað, at her eru dýrar ognir at røkja, — tann dag vil her kunna skapast ein virkiligur felagsskapur millum teirra og okkara, tá tann illgruni, ið nú er, fínar burtur. Teir eiga at gera tað bæði fyri okkara og teirra egna skuld, tí helst fyri okkum Føroyingar er tað nakað av eini lívs-sak at standa saman við Danmørk. Einans tá evna vit at halda okkum uppi sum fólk, men tað má vera við fullum sjálfstýri og frium brúki av okkara máli.

Konoy:

Aflaná eina so fyndarríka røðu er tað ikki lætt at fara upp at tala. Eg hætti mær ló at siga nøkur orð. Við tann mandin, sum innleiddi hetta orðaskifti, má eg siga, at hann gjørdi meg eitt sindur bilsnan, tá hann bar hetta mál fram á ting, serliga tann seinasti setningurin, sum kann samanfatast í hesum tilliknu orðunum: nærri at Noreg! Hr. Effersøe gevur seg altíð út fyri at vera álvarsmaður, tí átti hann eisini at vita tað, at tað ongatið er vert at leika við eld; men tað er tað, hann ger, tá hann veitir her inn á ting til diskussión spurningin: Danmark, Noreg. Fyri tað, at sambandsmenn siga, at eingin stemningur er fyrri Noregi her í Føroyum, átti ló livið at høft lært hesar menn at vera varnar og ikki fingið hetta spursmál undir høg. Vit mugu tá vera klárir yvir, at har eystri eru fólk, sum hava hug ut eiga okkum, tí teir halda seg bæði fólkaliga, geografski og søguliga hava rætt til okkara. Góðir danskir menn siga eisini, at Norðmenn hava søguligan rætt til Føroya.

Táð eg hoyrdi Effersøes søguligu frágreiðing, var eg ikki klárur yvir um maðurin ikki var í tí lagi at vilja skemta. Hvussu skal ein annars taka hetta við hesum páfallandi fruktharu dansku embætismonnum, sum hava gjørt okkum til Danir, -- eg havi tó aldri fyrr hoyrt, at eitt fólk er blivið so totalt uppblandað av seks embætismonnum. Sjálvt um hesir menn í ítarsta mál høvdu tíkið læru av orðunum: Vorder frugthare og mangfoldige!, og annars høvdu fylgt Luthers læru í odd og egg, so kundu teir tó ikki koma nttan um vissar søguligar kennisgerningar, og tað er ló almenur barnalærdómur at Kielatraktatin hevði tann ávirkan, at Føroyar fóru frá Noregi. -- (Effersøe: Nej!) Hann sigur neil! Eg kann tó stýðja mitt útsagn á Danmarks Riges Historie, har stendur, at hesi lond „blev ved Danmark“; í Holger Begtrups „Dei danske Folks Historie“ er enná brúkt orðið „narret“, og Yngvar Niel-

sen sigur í „Norge til 1814“ beinleiðis, at Kielatraktatin skilti hesi lond frá Noregi. Nú kann tað vera, at Effersøe hevur annað fillar, aktstykkir at halda seg til, men fyrri fyrst, hugsí eg, nattu vit gera beinast í at siga, at vit í 1814 skiltust frá Noreg. At vit longu áðrenn ta tíð stýrdust frá Danmark, er ein heilt onnur sak. Eg hugsí, at vit væl kunnu ganga út frá, at Danmark fekk okkum í 1814; fingur teir okkum ikki tá, so hoyra vit enn afturat Noreg, tí annað aktstykki, enn Kielatraktatin, fylgiggur ikki, mær vilandi.

Vit Føroyingar, sum geografisk eru so langt burtur frá Danmark, og sum eru eitt annað fólk enn tað, sum býr í Danmark -- skulu vit ikki hava loyvi at hugsa um, hvat tað vildi verið belur fyrri okkum, annaðhvørt at hoyra til Danmark ella til Noreg. Eg smæðist ikki fyrri at siga soleiðis: Eg vil hava mína hugsan um, at høvdu vit fylgt við móðurlandi okkara, Noreg í 1814, og vóru blivni saman við tí, høvdu vit fingið nógv meiri frið, enn vit hava fingið undir Danmark. Tað kann ikki metast hvørki í orði ella virði, hvat tað hevði haft at týða fyrri okkum, at vit høvdu komið inn undir so frítt stýri sum tað, Noreg fekk í 1814. So tað er nógv fyrri at hugsa sær, at vit í staðin vóru spentir inni í tí danska forfatningi, ja, mátti liva undir monopolhandli til 1856.

Tað er skeivt frá sambandsiðu allíð at framhalda, hvussu gott danskt stýri altíð hevur verið her í Føroyum. Tað er tað, sum førir til, at eisini hin síðan kemur fram; vit halda okkum hava rætt til ikki bert at rósa, men eisini síggja kritisk uppá forholdini.

Kanska orsakin er lann, at Danir hava tað vanvittiga príncíp at vilja stongja lond inni og ikki lata menn hava loyvi til at hugsa ella tala feitt. Teir hava lyndi til at sperra fólk inni. Eg havi bert hoyrt um tvey lond í verðini, sum enn eru stongd, Grønland og Thibet. Danmark eigur annað, hill eigur seg sjálvt. Tað tykist, sum um sambandsmenn vilja forsvara

monopolhandil, einsini sum hann hevur verið her, — í Thihet veit eg ikki, hvussu er vorðið, — men nú skal ikki vera nakrastaðni so væl vorðið sum í Grønlandi, hvar monopolstýrið er enn! At siga slíkt nú í Føroyum; vit ið høvdu hetta vitleysa stýrið til 1856! Vit Føroyingar mugu hava rætt til at tala um slíkt, uttan at tað skal kallast landasvik. So hart taki eg ikki uppó hetta. Vit Føroyingar mugu hava loyvi til frítt at frambera okkara hugsan líka so væl í Noreg og Islandi sum í Danmark. Viðvíkjandi tí sum hendi okkum í 1814, kann tað vera lætt nokk, meðan maður situr millum danskar menn, at taka hesa sak lætt; men Norðmenn føla ein sviða av, hvnt ið hendi í 1814; teir hava mein av tí; teir siga, at teir mistu okkum við svík. Ein hevur eingin danskur maður kunnað mótprógva hesum. At eitt fólk skal rósa sær av svikarabrogdum, er lítið tiltalandi. Við tað at okkara lagna bleiv soverðin í 1814, at vit skiltust frá Noreg, og vit komu til at hoyra til eitt land og eitt fólk, sum okkum er ólíkt, so hava vit einki annað at gera enn at bjarga okkum fram eftir sjálvstýrisleiðum.

Effersøe sigur, at hann vil „bekæmpe“ hesi bestrebilsí. Hvørji bestrebilsí? Kann Effersøe visa á, at her eru nøkur bestrebilsí fyrí at koma inn undir Noreg. Er tað tað, hann vil bekempa, at vit lesa lógir ella søgu, ið greiðir frá okkara fornfedrum? Hann skal ikki kunna forða mæi í hesum. Um onkur søgugranskari, annaðhvørt hann er norskur ella ikki, prógvar, at Danmark hevur tíkið Føroyar við svík frá Noreg, ja, so lesi eg tað, og so sigi eg tað einsini.

Effersøe kann ikki av sonnum siga, at Føroyar eru nærkaðar Danmark síðan 1906. Tað er mest av hansara ávum. Tíðin er øðrvísi nú enn fyrr. Føroyingar føla seg meira og meira sum Føroyingar og einki annað. Um nú Effersøe hjóðar til eina nýggja kamptíð í Føroyum, man hann so harvið uppnáa nakað gólt fyrí Danmark? Hvat skal tað føra til, um vit nú skulu fara at trætast um, hvat

land vit vilja hoyra til? Vit sjálvstýrismenn hava ikki tað ynski, sum sambandsmenn hava, at Føroyingar skulu vera fjálgaðir av einum størri fólk. Tað er skeivt sluttað av sambandsmonnum at hugsa, at vit sjálvstýrismenn vilja, at Føroyingar skulu verða fjálgaðir av Noreg; okkara ynski er, at Føroyingar skulu ráða í Føroyum.

Prósturin helt fram um, hvussu Danir hóru seg at móti okkum kulturrelt sær, — tað var ikki lystulígt at hoyra. Bert nú Danir vildu tíkið læru av hesum orðum og ikki hildið so fram.

Man upplivir enn tann dag í dag, hval man av rættum kann verða blisin yvir, at Danir enn látask ikki at vita, at Føroyingar hava teirra egna mál, at teir lala Føroyskt. Eg kann siga tað her, sum tingvaldur limur av skúladirektiðini, at í einari sak, sum vit har nýliga høvdu fyrí um at fáa meiri Føroyskt í realskúlan, heldur lýsistøðumaðurin fyrí einum barnaskúla fyrí í einari erklaring, hann harum hevur givið: at hann má fráráða at fáu meiri Føroyskt „af praktiske og pædagogiske Grunde“. Hvat skal ein hugsa og siga um eitt soverði lag?

J. Patursson:

Hatta er ein barnasøga, prósturin bar fram, og eg hugsi, at allir tingmenn, ið hjarta hava fyrí føroyskum máli, eru honum takksamir fyrí hesi orð. Tað er nógv fyrí at taka orðið um almíndilígt mál aftaná slíka røðu, men eg má tó siga nøkur rættleibandí orð til ymist, ið er framfórt móti mínari talu. Effersøe kom aftur til, at formaðurin hevði lagt fram eitt bræv, sum vísti, at tað var ikki beint, at kgl. handíls protokollir vóru brendar. Eitt er, at tað frá formannsstólinum verður lisið upp, eitt annað er: hvussu vorðið er tað í royndum. Eg má tí biðja formannin gera so væl at leggja fram eitt yviríit yvir tey pappír, ið vóru niðursend at goyina á ríkisskjalasavunnum, helst ímorgin. Síðani biði eg hann, gera so væl við fyrsta fari at skriva niður — at telegrafera

er væl ov nógv — og bløja um at fáa eitt uppgerð um tað, sum er eftir. Tá fyrst kunnu vit tala rætttilga um hetla. Sjálvt tað minsta sindur av hesum papplum kann hava haft týðning fyri okkara søgu.

Effersøe sigur, at høvdu vit ikki haft danskt mál sum kirkjumál, so hevði okkara kirkjuliga liv verið komið í stagnation, — hetta minnir nógv um, hvat pastor Bruun skrivaði í „Kirkitiðindi“ til Føringafelags menn, at um vit finga Føroyskt í kirkjuna, so vildi tað føra til tsolation og stagnation. Rasmus Effersøe tók spottandi til orða móti hesum. Tá vórn ikki nógv í Føroyum, ið kendu hetta orðið: stagnation, — og Rasmus helt so fyrri í „Føringatiðindi“, at hetta helst var eitt trøll, og segði frá einari søgu um eitt stórt, ókent dýr, sum ein dagin kom rekandi inn til Mikinesar og sum helst mundi vera henda stagnation. So nógv gjørdi Føringafelags formaður buður úr hesi læru.

Effersøe nevndi, at vit máttu hava Danskt til postmál, — tí postmenninir skiltu ikki føroyskt mál. Eg minnist ein dagin, at Effersøes síðumaður fannst at, at Danskt var vorðið gjørt til administratiómsmál í Føroyum, tá flugu teir upp og framhildu, at tað var illvilji móti Danmark at siga, at Danskt er administratiómsmál her í Føroyum. Men tað visir í øllum, at Danskt er tað, sum er harri í húsi her á landi, deils eftir, deils ikki eftir lóg.

Eg eri nú liðugur við Effersøe fyri fyrst. Nú lystir meg at tala nøkur orð við Andrass Sámálsson; ikki tí, — tað er ikki altíð so innbjóðandi, men hann er heldur ikki av okkara kyni. Effersøe talaði so nógv um blendingar her á landi. Í fjór var her í salinum hildið fram, at A. Samuelson var av turkablóð, og hann uoktaði ikki fyri tí sjálvur. Tey orð, hann segði í gjár, tá hann skammaði Norðmenn, tey eiga ikki at uppfatast, sum at vera søgd av einum Føroyingi; tey vóru søgd av einum Turki. Eingin Føroyingur vildi sagt hetla. Skominin fyri at hava sagt hetla kemur ikki niður

á Føroyingar, hon kemur á Turkin.

Nú eftur maðurin Andreas Samuelson, fyrr skrivaði hann seg Andrass Sámálsson. Tann muður, ið er á hesum báðum nøvnum, visir, at hann er ein tvískinningur. Eg skal visa á, hvussu tvískinnadur hann er. Áðrenn eg komi til tað, skal eg siga: Hann byrjaði í morgun við at siga, at generalstaben hevur gjørt eitt frálíkt kort, og vit takkaðu ikki fyri tað, og eg fannst at tí, bert tí tvey nøvn vóru galin. Jú, allir eru sameintir um, at generalstaben hevur gjørt eitt frálíkt kort, men nøvnini eru spinnandi galin, og tað eru ikki einans tvey nøvn; eg sigi, at øll nøvnini eru skeiv, eru danseraði. Bert eitt dømi enn. Tað er sagt mær, eg minnist ikki sjálvur at hava sæð tað, at tað fjallanavnið norðan fyri á Streymoyari, sum vit kalla Sátan, tað navn hava teir grundað yvir, og so hava teir fingið tað til tað, at tað man eita Salan. Eg sigi hetta ikki fyri heilt víst, tí eg havi sum sagt ikki sjálvur sæð tað á kortinum. Tað er ikki eitt navn á kortinum, uttan danskurin hevur broytt tað úr Føroyskum í Danskt.

Tá Effersøe sigur, at generalstabsmenninir vóru so óførir bjargamenn, so sigi eg nei. Tað sæst av kortinum t. d., tí har sum illgongt er, er kortið ikki altíð beint. Tað er eisini heilt vitteyst at siga, at danskir menn kunnu vera eins góðir bjargamenn og vit, — tað ber ikki til.

Andreas Samuelson sigur, at eg havi verið við til at bróla næsarnar á teimum gomlu bispunum í miðinum í Kirkjubø. Nei, tað vildi verið langt frá mær. Eg veit einki um, at soverði er hent í miðari lið, men eg havi hoyrt frá eldri fólki, at ein ungur maður úr Ilava, hann stóð A. Samuelson nær, einuferð skal hava steinað næsina á einum av bispabiløtum.

Tá A. Samuelson sigur, at Danir hava ikki sýtt okkum lógir, heldur ikki hvulveiðilógina, so veit eg ikki betur, enn at vit hava haft hana 5 ár fyri í Unginum og samtykt hana á hvørjum ári, og fó ikki kunnað fingið hana gjørdi galdandi. Eg legði hesa

lóg fram í landstinginum móti ministar Zahles vilja, men so kom ein av A. Samuelsons monnum, ein høgrumaður, og hann segði: „Det kan vi ikke bruge, thi ogsaa der stikker den politiske Hestefod frem.“ Altso, hann legði eisini sambandsmenn undir separatismu, tí teir hava jú stemmað fyrri lóguppskotinum eins væl og vil. Danska stýrið køvdu lógtingsins lóguppskot tá, sum teir høvdu gjørt fyrr, og sum teir gjørdu seinri.

Tá A. Samuelsen sigir, at tað, sum Føringafelag arbeiddi fyrri, var eitt endamál, sum ikki skuldi fatast so, at vit skuldu ríva okkum leysan frá Danmark, tá okkara mótsløgumenn tá søgdu: tað vilja tit allikavæl, so er hetta ikki annað enn, hvar aftur hendí í 1906, tá vit tóku upp eitt program um fíggarvald og lóggávuveld. Tá segði Effersøe í ríksdegunum og A. Samuelsen her: „Tit vilja skræða tykkum leysar frá Danmark.“ Vit mótmæltu, men eingin hoyrði okkum.

Tírsdagin 14. august.

Patursson:

Eg havi enn nøkur orð at siga til tað, sum A. Samuelsen bar fram. Hann talar, at eg nýtti orðið „njósnarar“ um teir dansku ríkisdagsmennin, ið ætla at koma higar á afturferðini úr Grønlandi. Mær tykir, at tað stendur í danskum bløðum, at hesir menn, tá teir koma aftur úr Grønlandi, skulu leggja at í Føroyum, tí „ogsaa der er der adskilligt, der trænger til at kigges efter i Sømmene“ — hetta hevur t. d. staðið í Berlingske Tidende, og nakað líkandi í Politiken — so haldi eg tað vera gott føroyskt málbrúk at siga, at slíkir menn koma at njósna. Einki stendur í teim dansku bløðunum um, at teir koma sum vinmenn at tanga og sam-

ráðast við okkum. Tá ið teir fara til Grønlands, so fara teir eina politiska ferð, og tá ið teir koma higar, tí nakað „skal kigges efter i Sømmene“, so kunnu vit ikki hugsa annað, enn at her er talað um nakað politisk.

A. Samuelsen sigir, at tað er vorðin givin studningur úr statskassanum til Føroyingar til at fara út at læra jarðabruk, men tað var áðrenn henda ósemja kom í millum Føroyingar og Danskarar, áðrenn tann danska stjórnin hevði fingið so ringan gruna á Føroyingum, sum fara til Noregs. Ja, tað var í teirri góðu tíðini. Eg havi eisini víst á, at tað hevur verið sær eitt sindur aftur nú.

Tá A. Samuelsen talar um ein bónda, sum hevur fingið so góð kor frá statinum, so rakar hetta ikki einans ein bónda, men allir kongsbøndur eru undir somu lagnu, tí leigan av hvørjari mörk er eins, og allir bøndur hava líka lagaliga atgongd til lán, og av teimum rínda teir bæði rentu og avdrag. Ja, man kann siga, at vit bøndur sita fyrri læti — men nakað annað er, um hin danska stjórnin hevur rætt til at taka hesar pengar. Eg vil fasthalda: hon hevur ikki rætt til at taka eftir oyra, tí teir hava tikið hesa føroysku jørðin undir seg av órættum. Tað mugu vera Føroyingar, ið hava rætt til hesar pengar.

Í samanburði við hetta eiga vit at minnst, at Ísland, tá tað skiltist fíggarliga frá Danmark, fekk tað alla kongsjørð har á landi sum sína ogn, uttan at Danmark fekk eitt einasta oyra afturfyri. Tvørturímóti. Jón Sigurdsson roknaði út, at so og so nógv hevði Danmark fingið frá Íslandi meðan kgl. einahandi var, og tað átti Danmark at rínda aftur við rentu og rentu av rentu. Danmark ríndaði nú ikki ult aftur. Tað kom til eina semjing og eftir henni skuldi Ísland fáa frá Danmark 120,000 Kr. í 20 ár og 60,000 kr. um árið til æviligar tíðir. Hetta seiinna er nú broytt, tá Ísland endaliga skiltist frá Danmark. Men henda sama rætt eiga vit

og tað, sum vit hava til góðar hjá Danmark, vil vera nógvur milliónir. Danmark hevur ikki meiri rætt til føroyska kongsjørð enn til íslenska; vit hava rætt til hana og eiga at krevja hana aftur.

Annars haldi eg, at A. Samuelson kundi spart seg at nevna Kirkjubogarð, tí har hevur staðið ein togan at draga frá Kirkjubogarði síðan 1888, men so lítið danska stýrið hevur maktað at skræða garðin suður, sum teir hava viljað, er tað eingin rós fyri danska stýrið.

Rætt skal vera rætt. Eg vil siga Danskinum takk fyri tað, hann hevur gjørt, og eg vil takka fyri at Danskurin hjálpti til at fáa lár gomlu slökkastøurnar í Kirkjubø aftur í lag. Men tað var eisini í teirri góðu tíðini.

Bæði Effersøe og A. Samuelson eru komnir aftur til, hval ið varð sagt og gjørt við kongaveitsluna í 1907. Effersøe helt fram, at tað var ikki beint, sum eg segði um ferðina til Suðuroyar. Eg segði ikki, at Effersøe var í fylgi við ríkisdagsmonnum, men tað, at ríkisdagsmenninir høvdu biðt meg koma við teimum og greiða teimum frá fuglabjörgunum og náttúrini. Áðrenn eg skal fara um hørð, kemur formaðurin fyri sambandsflokkinum og sigur: tygum skulu ikki fara við teimum; Effersøe skal fara. So var eg verandi eftir.

Eg fór so norður við „Smirri“ og var undan ríkisdagsmonnum í Havn. Eg stóð á kongabrúnni, tá teir komu aftur, og tað fyrsta teir siga við meg, er: „Hvor blev De af, Hr. Patursson?“ Eg segði so, at Effersøe hevði ju verið við teimum. „Effersøe,“ søgdu teir, „ham har vi slet ikke set.“ Antin hann var niðri undir ella hann var við Tjaldriðum, tað kann gera tað sama.

Hatta vilja sambandsmenn nú eisini træta til lygn. Og teir vilja eisini gera til lygn, hvat J. C. Christensen hevur sagt. Teir hava losað við J. C. Christensen, og hann skal hava sagt, at eg ikki greiði beint frá hansara orðum. Teir hava eisini losað við

Jensen-Sønderup, og hann skal heldur ikki hava sagt, sum eg sigi frá.

Effersøe og A. Samuelson vilja meina, at eg hevði eina dulda mein- ing við teirri talu, og helt til kong í veitsluni, ella tað er sagt, at eg keypti nakað við teirri talu. Soeðis er tað vorðið lagt út av tí danska blaðnum her í býnum. Hetta er heldur ikki fyrstu ferð slíkt hevur verið haft á lofti; tit skulu sleppa frá at hava tannabit um heitar longur; tað fyrsta eg geri, lá eg komi aftur til Kirkjubøar, skal vera at leita nær fram lannkross, ið eg fekk, og senda hann aftur. Tann maður, ið festi hann á meg, Friðrikur kongur sáli, hevði so gott skili á føroyskum viðurskiftum, sum fáur annar. Eg kendi hann væl betur enn nakar her, hansara minni skal ikki dálkast av slíkum monnum. So kunnu aðrir krossmenn hava tað so gott og vera frítr fyri mítt felagsskap.

Tað var Effersøe, ið segði, at tað var eingin sameiningur gjørdur millum Føroyingar og norska kongin. Tað er ikki beint. Tann sáttmáli, ið var gjørdur millum Føroyingar og Ólav kong, var kanska ikki ein rættligur sameiningur, men hann var heldur ikki hildin. Men tá kongur ger sameining við Grønland og Ísland, so verður eisini gjørd sameining við Føroyar. Við Grønland var sameining gjørd í 1261, hvar kongur gevur seg til, at senda teimum skip, og teimum loyvist at søkja sín rætt hjá honum. Í 1262 fingu Íslendingar sáttmála við kong. Teir settu seg fyri tær og tær treyfir, og kongur afturfyr í sínum lag. Vit hava ikki slíka sameining. Men vit hava frá 1273 rættarbotina hjá Hákon kongi Magnussyni.

Tað, ið stendur fyrst í sameining okkara, var, at allir menn skulu vita, at vør høvum játtað yður bøn, eftir yðar og alla hina besta manna ráði. Aftur í 1298 fáu Føroyingar rættarbot frá Hákon Magnussyni, samansett eftir fríviligum tingingum millum Føroyingar og norska kongavaldið.

Føroyingar lova trúnaðskap við kong, og hann lovar teim afturimóti teir lutir, sum landinum eru hentastir,

eftir besta manna ráði ella sum menn samtykkja á lögtingi. Menn eru ósáttir um, hvat ið skal skiljast við besta manna ráð. Danskir menn, t. d. Knud Berlin, hava meint, at her við meinst hin danska kongsins ráð, tað danska riksráðið, men Íslendingar hava hildið imóti, at tað hjá teimum má vera teir bestu menn i Íslandi. Eg hugsí, at hetta man vera tað beina, og at „besta manna ráð“ hjá okkum er at skilja sum tað ráð, teir bestu menn i Føroyum leggja, tí tað veður líkið so til orða: Besta manna ráði, ella sum menn samtykkja á lögtingi.

Eina samelning hava vit ið hvussu er, 14. aug. 1662, tá Føroyingar geva kongi einaveldisrátt til „Færø og underliggende Øer“. Herum kann lesast i N. Andersens bók bls. 196. Tá Føroyingar altso her fluttu landið upp i hendurnar á kongi, má tað væl hava verið tí, teir hava hildið seg eiga rætt til tað; og tá so kongur, i 1814, skilti seg av við land, so eiga Føroyingar sjálvir rættin til teirra land aftur.

Danskt kongurin átti einavaldsræði til 1849; tá sigur hann heinta rættin frá sær eftir tí, sum svarið var á tingi i 1662. So var eingin annar, ið átti Føroyar, enn Føroyingar sjálvir. Hitt danska fólkið hevði sjálvsagt onga staðni frá fingið rætt til Føroyar. Vit høvdu tegnaraskyldu til norsku krúnuna, men ikki til hitt norska fólkið. — Effersøe spurdi, hvi Norðmenn ikki høvdu hugsað um okkum fyrr; tað er ikki beint at spyrja so. Hvat skuldu teir gera i 1814; sjálvir vóru teir av tí danska konginum av óráttum tveittir til svenska kongin; teir komu seinni saman á Eidsvold og søgdu nei til hetta, ið gjørt var; Danskararnir hava ongan rætt til at avreiða okkum. Men teir gloyndu ikki Føroyingar; teir lóku aftur málið upp um, hvat gerast skuldi og striddist líka til 1821. Danskararnir hótti við kríggj, og Norðmenn ráddu ikki sær sjálvum, eisini vóru teir eigasørir fyri pening. Líka til 1905 høvdu Norðmenn ikki ræði i sínum egna landi uttanræts. Hvat skuldu teir so kunna gera yvir

fyrí einum øðrum ríki. Men tað er ikki lítið kortini, Norðmenn hava hugsað um at fáa Føroyar aftur, og eisini Føroyingar hava gjøgnum allar tíðir hugsað um Noreg. Líka til 1906 tað ólukkansárið, tá hetta sambandsmisfostrið kom inn i okkara politikk, var aldri talað um annað enn, at vit allir Føroyingar kendu okkum og Norðmenn sum eitt blóð. Sjálvsagt vóru vit Føroyingar, men skyldskapurin og samfelagið feli okkum so nátturligt. Tað er heldur líkt beint, at Norðmenn ikki hava hugsað um okkum fyrr. Eg skal lesa nakað, sum kom fram á ríksdøgi, tá teir stríddust um okkara statsrættsligu stöðu. Tá er tað ein, sum eitur Wagner, — hann var av tí danska junkaraslagnum, sama slag sum Rytter, — sum vil, at Føroyar skal trunkast inn i tann danska statsleypin; hann sigur: „Det kan ikke være de Herrer ubekendt, at der er noget, som kaldes *Ultrarorskhed*, og den har vist sig temmelig nærgaaende med Hensyn til Færøerne og Island.“ Hetta er i 1850. Hann vísir á, hvussu Norðmenn vilja draga Føroyar aftur til Noregs og sigur: „Naar der er en saadan Mening om disse Øer, mener jeg det er rigtigt ikke at give den Næring, men derimod at slutte Færøerne saa snart som muligt til den danske Rigsdag, for at de kunne faa fælles Representation med Danmark, hvorved Ikkun Forblindelsen bliver fast og sund.“ Hetta prógvar, at Norðmenn hava haft hug á hesum londum fyrr enn nú. Men so svarar Teherning, ein av frihettmonnum: „Det ærede Medlem har udtalt det Ord „Ultrarorsk“; han vilde at ikke Ultrarorskheden skulde indvirke paa disse Forhold og herøve os Færøerne; men lad os sørge for en anden Ting, som ogsaa eksisterer, og som er lige saa farlig, og maaske farligere for os selv, fordi den ligger i vort Kød og gør os den største Skade, at ikke *Ultradansk*heden fører os til at forsømme at tage de Hensyn, som der nødvendigvis bør tages; lad os ikke komme derhen, for

at ikkje de, som maaske lide noget af denne ultranorske Syge, skulde finde sig saaledes indeklemte i vore Fordringer til Ultradanskheden, at de derved faar dobbelt Lyst til at skilles fra os, ...". Hetta eru orð, ið verð eru at leggja í minni í hesi tíð.

Men júst tað er tað, ið er hent; teir hava klemmað okkum inn í ultradanskheit, so at vit „faa dobbelt Lyst“ til at skiljast frá teimum. Og tað er sjálvsagt, tí ein slík viðferð er fyrri trælir og ikki fyrri menn. Ein annar friheilsmaður, Barfod, visir á, at Føroyingar eru ikki Danskarar, og sigur: „Har jeg Ret til at tale om den danske og norske Folkelighed i Modsætning til den fælles nordiske Folkelighed, saa skulde jeg ogsaa mene at have Ret til at tale om færøsk Folkelighed. ... Men skulde jeg ikke selv have Lov til at tale om en færøsk Folkelighed, saa maa dog vel baade den ærede Rigsdagsmand fra Nakskov og den ærede Rigsdagsmand fra Hobro med mig være enige i, at hvad jeg tillader mig at kalde den færøske Folkelighed, det gaar meget mindre op i den danske Folkelighed end i den norske.“ Tá rópar Grundtvig: „Ja! Sjálvsagt hevur maðurin rætt; okkara fólk stendur so nógv nærri norskum enn danskum. Eg skal nevna eitt litið dømi. Hesir menn, ið siga tað, at Norðmenn vita so litið um Føroyar, kunnu annaðhvørt ikki hava ferðast har, ella eisini hava teir ferðast blundandi, um teir ikki hava merkt lann lýggja sireym, sum kemur okkum innóti í Noregi; Tað kunnu vera eini 12—15 ár síðani, eg ferðaðist uppi í Rýfylki; eg var farin upp á land í einum litlum plássi og gekk mær inn í ein skóg, har bert var ein gonguvegur. Har møtti eg einum smádrongi, skóleysum, hann gekk og leiddi eitt klyvjaross; eg var í føroyskum klæðum. So stodgar hann á. „Kor er den mannen i frå?“ „Eg eri úr Føroyum,“ sigi eg. „Nej då,“ rópar drongurin, „so er meg frænder då.“ „Hvussu veitst tú tað?“ spyrji eg. „Det hev skulemesteren sagt.“ Eg gloymt ikki eyguni í hesum smá

drongi, og soleiðis sum hann segði hetta, soleiðis hugsar alt fólk ið. Eg hugsaði við mær sjálvum: hetta hevur skúlameistarin lært teir. Høvdur tað verið gjørt í okkara skúlum? Hava vit so fræga norska søgu, at føroysk børn kunnu siga, at vit eru frændur Norðmanna. Tað er ikki at leggja skúlalærarnum til last; teir hava einaferð fingið nakað ásett, hvat teir skulu læra av søgu; tað er Danmarkar søgu, danska konga- og kriggssøgu. Men óbeint er at siga, at Norðmenn ikki hava hugsað og hugsa um okkum. Ei undur í, at tá Noreg aftaná 1905 var vorðið sjálvstendigt ríki, at tað tá kemur fram fyrri teir, hvat Noreg var fyrr. At teir nú standa í stríð við Danir, fara vit Føroyingar ikki at finna at.

Sum eg havi vist á, hava hesir báðir, Andrass Sámalsson og Oliver Effersøe, staðið á góðari norskari stöðu líka frá 1889 til 1906 — Andrass Sámalsson eitt sindur styttri. Eg skal nevna nøkur dømi.

Í „Føringatíðindi“ 7. novbr. 1895 skrivar Andrass Sámalsson, ið tá var blaðstýrari „Føringatíðindi“s, elna grein um málsstríð okkara, har hann sigur, at danskt blóð og føroyskt blóð er ikki tað sama; føroyskt blóð er norskt, danskt er danskt. Í hesum blaði „Føringatíðindi“, sum vit útgóvu, skrivar Rasmus Effersøe 5. júlí 1897, at Norðmenn skuldu halda 900-ára veilstu í Nidaros til minnis um Ólav hin heiliga, og sigur her: „Fyri gamalt kennskap og skyldskaps skyld máttu Føringar sent heilsu yvir um hav. Tað var tann tíð, tá Føringar gingu nokk so spelknir í Tróndheims lúni og sótu mangan dagin væl í Tróndheims kongaborg.“ Tað var bróðir hansara, hr. Oliver Effersøe, sum nú um dagin fannst at, at norskar heilsur vóru sendar higar, og at vit sendu teimum heilsur aftur. Lat okkum siggja, hvussu tá gekk. Tá hetta var skrivað, gjørdi felagið Sólarmagn, sum Rasmus Effersøe bað, og sendi hesa heilsu til Tróndheim: „Fremskridtsforeningen „Sólarmagn“ sender

norske Deltagere i Olavsfesten sin hjarteligste Hilsen i Dagens Anledning. Olavsvøka er alltid Færingernes Højtidsdag; dobbelt vil den fejres nu, den oprinder saa særlig festlig for Eder, Frænder. Hii Eder, som kalder Minderne til Live igen! Leve Trondhjem, vor gamle Kongestad! Leve Norge, vore Forfædres Land! Hver bar hessa heilsu fram i „Føringatíðindi“? — Andrass Sámalsson. So góða belt hann hana vera, at hann bað blaðstýraran taka hana upp við hesum orðum: „Eg biði „Føringatíðindi“s blaðstýri upptaka hetta, og eg vil fyri min part i sama bili siga „Sólarmagn“ mína hestlu tókk fyri hessa heilsu til okkara frændur hinumegin hav. Mær fyríkemur, at tað lítla felagið heimanfyrí Havnina her hevur gjørt okkum øðrum fyrí skommum i okkara egnum eygum, men reddað okkum i Norðmanna eygum. Í hvussu tað verður bronglað, var tað Føringars plikt, um nakað læri var i teimum, av fullum huga, at taka lut í bátið ni í Tróndheimi, í tí vit eiga øll tey gomlu minni i felag við Norðmenninar, tey minni, sum vit mugu halda fast uppá og halga, um vit fyrí uttan at skamma okkum tora at kalla okkum Føroyingar.“

Nú standa teir her og brongla og hrigsla, at heilsur verða sendar okkara millum; tá vífsti Andrass Sámalsson ikki annað enn alt gott at siga um slikar heilsur. Munur er imillum. 19. maí 1898 skrivar Andrass Sámalsson vegna nakrar rangar og illsinlar greinir, sum danskit prestar hava borið fram um okkum i dansk bløð, eina frágreiðing um, hvussu væl ein Norðmaður hevur skrivað um okkum i „Stavanger Avis“: hann sigur her: „Tað er allíð ein gleði at verða væl avmálaður fyrí skyldfólk, og Føroyingar eiga eisini at gleða seg yvir, at Norðmenn — okkara frændur — skriva um okkum og skriva nakað gott um okkum. Væl verði teimum, skyldmennum, hinumegin havið? Tá ið teir rósa okkum, dugu vit nakað enn. Í Norðmennir sjálvir standa ikki

aftanfyrí nakað fólkaslag i okkara verðins parti.“ Hetta eru blið orð til Norðmenninar; men hvat sigur Andrass Sámalsson nú? Jú, hann skrivar so i „Dimmal“ til Norðmenninar, tað er upptikið i norsk bløð: „Hóh! jer væk fra det Spørgsmaal, som ikke vedkommer jer!“ — Við kemur hetta kanska ikki teimum? — „Bland jer ikke ukaldede ind i Færoernes Forhold til Danmark og optræd ikke som Færingernes Talsmænd i saa Måde!“ Hver hevur givið Andrass Sámalssoni mandat til at siga slíkt. Hetta eru onnur orð, enn hann brúkti tá, hvar hann takkar og rósar Norðmonnum, í teir skriva so væl um okkum, og er so segin yvir, at vit eru av einum blóði.

Ein onnur grein er um sjómannaheimið, ið var igongd í 1894 út á Reyni. Har vísir hann Føroyingum til, at i Norðnesi i Bergen — „har frúgvín Margrela brann,“ sum hann tekur til — eru Norðmenn i ferð við at byggja eitt frálíka prútt sjómannshús, og sigur hann: „So verðin brøgd av okkara ættarfrændum, kunnu tey ikki fáa liv i okkum, so vit royna at fjakka aftaná? Vit eru jú av somu rót, og sama blóð rennur okkum frá hjarta.“ Nú sigur hann: skomm skulu Norðmennir hava, og minnist einki uttan ill til teirra. Tað er ein merkilig stóða. Andrass Sámalsson og Effersøe nú hava i síni afturvending frá „Føringafelag“s døgum.

Eg skal taka fram eitt stundur um, hvat Andrass Sámalsson meinti um okkara føroyska mál tá i tíðini, hvussu hann vildi verja okkara mál, og hvussu hann var samdur við okkum i hesum. Eg hevði yrkt ein strangan sang, har eg segði um alt hetta útlandska: „Útnyrðingur skal teg av landinum færa, sum sápublæðra.“ Tá yrkir hann sjálvur ein sang um Føroyamálið, har hann spottar tað danska blaðið „Dimm.“: „Ólukkan fyrst hendir, so i „Dimmu“ stendur, um tú verður Føroya krakjumál.“

Síðani skrivar A. Sámalsson i „Føringatíð.“: „Meira enn tveir partar

eiga aldri at verða í Føroyum, ein partur íð vil kasta Føroyskt undir beinkin og ein, íð vil halda tað í æru." Tá vildi A. Sámalsson halda Føroyamál í æru, nú er hann í teirra parti, sum vilja lveilla tað undir beinkin.

Tað eru nógvir sambandsmenn, sum ikki vilja kasta Føroyamál undir beinkin, men vit hava tveir Danskarar her á tingi, teir vilja gera tað.

(A. Samuelsen: Eg eri Turkur.)

Ja, nú hoyra tit tað av hansara egna munni. Tingmenn minnst, at tað er ikki langt síðani, at hann kallaði ein av okkara ytarstu monnum, ein av teimum bestu Føroyingunum, Nølsoyar Pól, fyri ein krakilara, — tað ger eingin Føroyingur; tað ger einans hann, sum er Turkur og danskur skósveinur.

Men hvat hevur hann sagt fyrr um Nølsoyar Pól? Hann yrkti í 1898 einna rímu í „Føringatíðindi“ um, tá Nølsoyar Pól gekk burtur. Her kallar hann ta dansku handilsdirektionina, sum sendi skíp út at drepa Nølsoyar Pól, (Effersøe: Hyss!) hann gongur í rímunum út frá, at tað vóru Danir, íð forkomu Nølsoyar Póli, og hann styðjar seg júst her til eina gamla søgn í Føroyum — og hann kallar direktiónina tí ófriðakroppar og ráusmenn. Og so yrkir hann um bardagan millum Danir og teir Føroyingar, sum fóru at bjarga mat til landið:

„Harðligt var stríðið,
Føroyingar reysir
berjast sum óðir
máttmikiir menn.

Norðmannablóðið
kókar í harmin,
flýtur á bunka
í hildaríeiki.“

Hetta vóru orð, hann segði í 1898.

Um minnisvarðan fyri Nølsoyar-Pól skrivaði Andrass Sámalsson: „Ein minnisvarða fyri Nølsoyar-Pól er settan at seta snðuri á Borðuni. Eg haldi kortini, at hann heldur eigur at

setast í Havn, tí her hevði Nølsoyar-Pól sínar verstu óvinir. Kundi hesin varði loypt skókk á Føringars óvinir í eftirtíðini, sum Nølsoyar-Páll gjørði tað fyrr í tíðini, hevði varðin verið hentur.“

Her lovprisar Andrass Sámalsson Nølsoyar-Pól og ger harðliga álop á danska stýrið. Soleiðis stóð hann tá. Nú kunnu tit spegla tykkum í honum og vita, hvar hann stendur nú.

Tá var A. Sámalsson ógvuliga sterkur sjálvstýrismaður. Hann sigur, at tað verður lagt ov nógv í hetta „sjálvbjarnir í øllum lutum“. Men eingin lutur var undantikin.

Eg vil taka Andrassar sjálvstýrisröp upp aftur. Kunnu Føroyingar verða sjálvbjargnir? Eg ivist ikki í tí. Eg haldi, at Føroyingar eru mentir at vera sjálvbjargnir eins væl og Íslendingar, men tá mugu vit allir vera einigir. Tá mugu vit vera eitt fólk. Tað er sagt um Ísland, at har stendur ikki væl til. Tað kann vera satt, men hvar stendur væl til í hesum tíðum? Eg havi spurt Íslendingar, um tað er nakar hugur ímillum teir at koma aftur saman við Danmark undir teimum viðurskiftum, sum vóru undan 1918. Ikki ein einasti hevur hug til tað, hava teir svarað mær. Taka vit ikki eisini til her á landi: Gott er í sínum fátæka landi at búgva. Ein vil heldur vera maður í sínum egna húsi, um har kanska er smátt og ein saknar eitt og annað, fram fyri at vera uppsitari hjá øðrum og hava tað betur. Hetta verður tað, sum eitt fólk allíð kemur til: betur er at ráða sær sjálvum enn at vera í lænasti hjá øðrum.

Tá A. Sámalsson sigir: vit skulu ikki líta á aðrar, latid okkum líta á okkum sjálvar, so sigi eg: vit eiga ikki at siga okkum undan at hava felagsskap við Ísland, tí tað er so nógv sum bindur okkum til tað landið, men vit skulu heldur ikki byrgja fyri at fáa mentunarfelagsskap við Noreg, — og um tað skuldi nylst — politiskt felagsskap. Hetta seli eg kortini ikki fram uttan sum ein tanka út frá A.

Sámalssons orðum, ein tanka, sum kann losast um.

Stóðn vit einigir her í Føroyum, haldi eg meg vissan í, at vit Føroyingar lætt komu í eitt so gótt vinarlag til Danmark, sum Ísland er nú. Men tað verður ikki sum viðurskiðini eru nú. Eg eri nú ivaleysur um, at Danir koma ikki at fara okkum; tað batar ikki at fáast við teir, — teir læra tað *aldri*.

Teir gomlu Føringafelagsmenn mótast aftur her á tingi. Annaðhvørt mugu vit koma aftur á ta stöðu, sum vit høvdu frá 1889—1905 (Føringafelagsliðin): at fáa Føroyingar at ganga fram í øllum lutum, so teir megu verða sjálvbjargnir, ella ta stöðu, vit høvdu fram frá 1903—1906, at Føroyingar við sínum valdu monnum skuldu ráða í Føroyum, og lögtingið skuldi hava hægsta ræði her. Bæði A. Sámalsson og serliga Oliver Effersøe høvdu við tí, sum eg hevði sett fram í bók míni, „Færøsk Politik“, nevniliga, at lögtingið skuldi hava ræðið her. Effersøe segði í „Framburðsfelaginum“ um várið 1906, at hann kundi ganga við til mitt program. Vilja hesir báðir menn, ið nú sita sum ríkisdagsmenn, ikki taka seg aftur til sína gomlu stöðu, mugu Føroyingar taka sær til minnis, at hesir báðir menn eru kynblendingar, teir eru ikki av okkara rót. Hesir menn hava vavi seg so nógv inn í danskan politikk, at teir verða væl neyvnan leysir aftur. So langt hava ikki hinir sambandsmenn gingið. A. Samuelson hevur nýtt orð móti Norðmonnum, sum eingin annar sambandsmaður vildi tikið upp aftur. Teir vilja báðir leggja alt okkara land undir Danmark. Í „Dimmalætting“ skrivar A. Samuelson, at „Danmark har en ubestridelig Ret til Færøerne“, og Effersøe skrivar í sama blaði: „Færøingerne har godkendt, at Danmark har en ubestridelig Ret til Færøerne“. Eg hugsji ikki, at sambandsmenninir vilja ganga við til hesa avreiðing av Føroyum. Eg hugsji, at allir sambandsmenn uttan A. Samuelson og O. Effersøe halda fast um, at

Føroyingar eiga Føroyar. Men hesir siga at Danmark eigir Føroyar. Hesir báðir vanvirða Føroyar og Føroya fólk og svikja tað. Eingin Føroyingur, hvørki á tingi ella uttanfyri, tørir at siga, at hann heldur við teimum.

Effersøe hevur talað ógvuliga nógv um, at tað er blandað blóð í Føroyum. Vit vita nóg, at í øðrum hamsara er íslenskt blóð. Tað er komið nógv gott íslenskt blóð til Føroyar, eisini frá Jóni Gudmundssyni Kyfirsey. Men nú vil Óliver Íslendingur gerast handlangari hjá danska stýrinum og avreiða Føroyar til Danmarkar. Tað man tí vera best at fáa heit hann aftur til Íslands: fáa vit hana ikki sjálvir at fara, so mugu vit biðja Íslendingar koma eftir honum. Teir kunnu ikki forsvara at hava hana her, Føroyingum til stórspilla. So er tað A. Samuelson. Vit vita, at av øllum plágum, ið hava pínt og herjað Føroyar, var turkaplágan laun versta. Teir hava pínt Føroyingar og ránað mena og kvinnur, og fært okkara fólk burt í turkisk trælaland. Tibetur spyrst lítið til, at turkablóðið er blandað saman við okkara fólk. Onkunstaðni kann tað kortini hava verið, og tað sigst, at saman skal vera runnið Norður í Sjeyndum. A. Samuelson hevur í fjør sagt, at hann var av afrikanskum blóði, í dag hevur hann peikað inn á hjartað á sær og sagt, at hann er turkur — slíka skomin og vanvirði, sum hann vil hava Føroyingar undir, skal tí eisini Turkurin, men eingin Føroyingur hava skomin fyri.

Hann kom fram við oldurabba mínum; hann man vita betur um sín; hann var helst úr Algier. Tað hóskar ikki illa, tá hetta mál kemur í nevnd, tá at senda boð til ta fronsku ríkisstjórn, tað er jú hon, ið nú ræður í Algier, og biðja hana taka turkin A. Samuelson úr Føroyum og heim aftur til ættarland sítt. Vit mugu fáa teir aftur til tey londini, haðani teir eru komnir, men all fremmant fólk, sum er komið higar og sum vil verða Før-

oyingar, tað skal vera vælkomitð ímillum okkum.

Stríðið stendur um, hvør ið eigur Føroyar. Vit Føroyingar allir, uttan hesir báðir fremmandi mennir, siga, at Føroyingar eiga Føroyar. Um Føroyingar falla frá, at teir eiga Føroyar, ja, so er einans eitt land, ið eigur rætt til Føroyar, og tað er Noreg. — Danskurin eigur ongan rætt til Føroyar. Eg skal ikki siga meiri nú. Eg ynski, at hetta mál fær eina innangandi viðgerð í nevnd, tí hetta er tað týðningarmiklasta mál, ið hevur verið á hesum endurnýggjaða tingi.

Edw. Mortensen:

Formaðurin fyri sambandsflokkinum hevur við samtykki frá flokkinum lagt henda spurning inn á ting. Sambandsflokkurin má tí hava answerið fyrri tí, sum er komið fram undir hesi sak. Eg veit, hvat okkara móttøðumenn vildu hava sagt, um vit høvdu lagt sakina fram. Teir vildu hava sagt, at vit vildu bert forstýra tingarbeiðið og skapa ófrið, og tað er ikki at ivast í, at henda sak longu hevur forstýrað tað sakliga arbeiði her á tingi og vil meira ella minni forstýra alla hesa tingssetu. Teir vildu hava ført fram, hvussu nógv henda sak kemur at kosta tinginum, — ja, tað verður heldur ikki so lítið. Sakin hevur nú verið fyrri í 4 dagar og vil væl vara eina viku, hvør tingdagur kostar landinum 300 kr. í dietum o. t., har aftrað kemur referentløn og kostnaður til at prenta referatið, — tí tað er væl ætlanin at lata tað prenta, — alt í alt kunnu vit rokna, at hetta mál lætt kemur at kosta tinginum einar 5—10,000 kr. Eg skal kortini ikki føra hetta meiri fram, men eg vil vísa á, at um vit sjálvstýrismenn høvdu berið hetta mál inn á ting, høvdu vit alt fyrri eitt hørt hetta frá sambandsflokkinum. Eg eri ikki harmur um, at hetta mál er komið fram, fyrri so vit sum vit fáa nú atgongd til at tala um teir politisku spurningar, sum liggja fyrri.

Tað eru triggir høvðsspurningar.

Fyrst tann statsrættligi, t. v. s. forholdið til Danmark, síðani málsurningurin og endiliga tann økonomiski spurningurin. Um hetta skal verða ein generaldebat um hesi mál, so kann tað koma at hava sin týðning, men her verður drigið so nógv annað, persónligt, inn, sum vil elva ófrið og stríð, og fyrri tí stendur sambandsflokkurin líl svars. Eg meini, at bæði Effersøe og Patursson hava drigið nógv so nógv inn í sakina, teir hava tikið nógv persónligt millumverandi við. Eg haldi ikki, at vit skuldu komið fram við so hørdum álopum á ta norsku pressu, tað hoyrir ikki heima her. Lat ta norsku og dansku pressu stríðast um spurningar, ið hava verið frammi um Grønland og tilíkt, — tann harðskapur, teir hava víst móti hvørjum øðrum, tað kann ganga líka upp, — lat tað liggja.

Eg haldi tað ikki vera heint av Effersøe og A. Samuelsen her at gera álop á tað norska fólkið, tað má hava rætt til at framseta sína hugsan um Grønlandsspurningin og hvat ið hoyrir saman við honum.

Stórtingsviðtøkan er eitt útrykk fyrri tað norska fólkið, so ein kann ikki koma við álopum á teir. Norðmenn hava stórar interessur í Grønlandi; teir hava jú ikki gjørt krav uppá hitt danska Grønland, men Danmørk vil útviða sín suverentitet yvir alt landið. Tað er ivaleyst betri, um vit ikki gera nøkur álop á tað norska fólkið og ikki brigða Norðmonnum, at teir fara ov harðliga fram móti Danmørk.

Tey spursmál, sum eg haldi, vit skulu hava á máli, eru: okkara statsrættliga, økonomiska og málsliga støða. Føroyar hava statsrættligt samband við Danmørk; tann flokkurin her á tingi, sum hevur góða helvt av veljarunum við sær, sambandsflokkurin, heldur uppá at vera skal, sum er. Hin flokkurin, sum hevur næstan helvtina av veljarunum við sær, heldur uppá sjálvstýri. Í okkara programmi av 1909 stendur, at vit skulu royna í forstålsí við ta dansku

regering og rikisdag at fáa lögtinginum so nógv sjálfstýri sum gjørligt. Vit skulu royna at lúga, har stendur einki um, at vit vilja spreingja okkum út. Í fjør var her á tingi samtykt eitt uppskot til lögtingslóg; har kom eitt kompromis í lag, sum samtykt varð av 18 tingmonnum. Var hetta uppskot óbroytt gjørt til lóg, so ivist eg ikki í, at tað hevði verið friður í mong ár um okkara statsrættsliga spurning. Men tað er verðið broytt; við høvda samtykt, at allar lógir, galdandi fyri Føroyar, skuldu leggjast fyri lögtingini, áðrenn tær fingu lóggildi. Har hava teir har niðri skoðið inn orðini „saa vidt mulig“; teir siga, at hetta mátti gerast og visa á eina lóg, sum gjørt var undir krígunum. Tað vil nú verða ógvuliga sjúldan, at tað koma at fylgja lóggjafarskotið fyri Føroyar, sum tað ikki verður tíð til at leggja fyri lögtinginum, men skuldi tað hent, so kundu slík uppskot lógfestast provisorisk. Grundlógin gevur kongi heimild til provisorisk at gjøgnumføra lógir, tá riksdagurin ikki er saman, og á líknandi hátt kundi kongur, ella hann og riksdagur, tá neyð var fyri hond, eventueli heilt stak líffettum, givið „provisoriskar“ lógir fyri Føroyar; tað hevði hafi stóran týdning, um tað hevði staðið klárt, at allar lógir skulu leggjast fyri lögtinginum, og var nøkur vælvið harnæri fyri hesum, so høvda teir ikki gjørt henda ventil: „saa vidt muligt“, sum í royndum ger tað, at vit onga makt hava. Vit hava tí aftur í ár líkið upp lögtingslógina; eg hugsi ikki, at vit fara at smíða nakað uppskot til nýggja lóg, men tað eru onnur spursmál, sum eiga at verða tikin upp til umrøðu, t. d. um hvussu vit skulu skipa fyr, tá ið amtmannurin fer úr tinginum, um hann skal representera tingið millum tingssæturnar, ella um vit ikki áttu at fingið amtmannin burtur við alla, eisini í teim kommunalu søkunum. Hetta og onnur spursmál eiga nevndin at taka upp. Eg hugsi ikki, at nakað fer at koma fram frá tinginum

nú um broyting av okkara statsrættsligu víðurskiðnum.

Tað eru serliga tvi bæði punktini, sum sjálfstýrisflokkurin, triholispartiið, vil halda fram: at skapa tinginum størri inntøkur og kanska serliga málspsursmálið. Síðan vit í 1918 fingu ein lítlan meirilut her á tingi, er vunnid eitt sindur fram í tí finansiella spursmálinum. Vit hava fingið eina lóg um arvagjöld og harvið skaffað amtsfátækkrakassanum nakað størri inntøkur; vit hava nú endiliga fingið eina nýggja skattalóg um inntøkuskatt til umtsfondin, sum kemur í gildi frá 1. januar. Tað var sjálfstýrisflokkurin, sum av fyrstan tíð framsetti uppskotið, men tað varð nógv ár, áðrenn tað eydnaðist at gjøgnumføra tað. Eg trúgv, at henda lóg verður okkum til stórt framsig.

Eðliliga er spursmálið frammi um at skapa inntøkur við toll av innfluttum vörum, serliga er talan um at hækka spiritustollin og lala okkum fáa nakað burtur av.

Síðan 1918 er leiðin í hesum gingin tann beina vegin: slaturin hevur ikki fingið størri inntøkur av Føroyum, men Føroya lögting hevur roynt at fáa sær fleiri inntøkur. Tað hevur gingið trupult, men nakað hava vit vunnid fram.

So er tað málspsurningurin; harl hevur sjálfstýrisflokkurin lagt sína størstu kraft, væl vílandi, at tá vit vinna fram í tí økonomiska og samstundis mennast málsliga, so vil hitt koma av sær sjálvum.

Í málspsurninginum er einki vunnid fram síðan 1918. Hetta er ein reint nationalur spurningur, sum hevur uppruna sín so tíðliga sum í 70'umum, ja, kanska í 50'umum ella longur aftur í tíðini. Vit siggja eitt tíð av monnum, sum hava arbeitt fyri hesum; Hammershaimb próstur, Fredrik Petersen próstur, og føroyskir studentar í Keypmannahavn. Tað kemur uppáttur sterkt fram, tá Føringafelag verður íbyrgt í Føroyum. Tá finna vit menn sum Rasmus

Effersøe, Andrias Evensen o. a. á odda. Síðani er liðið vaksið alt meir og meir, men mótstöðan er eisini vaxin. Tað er ein tendensur — kanska tað er skeivt at siga hjá tí danska fólkinum — men lat okkum heldur siga hjá teim ráðandi og einum parti av tí danska fólkinum til at arbeiða ímóti hesum nationala máli; tað koma vit ikki burtur frá. Tað danska fólkio kennir ikki okkara viðurskiftir; tey halda, at vit her tala danskt, ella í hvussu er eina dialekt av danskum. Tað er tí ikki lógið, at tey duga ikki at fata okkum. Tó er í seinni tíð við at vakna ein skiljan, t. d. millum danskar háskúlamenn. Eg hugsi nú ikki, at tað er so svart, sum hr. Patursson meinar, at tað einki kann nytta at hugsa um tingan við Dansk-ararnar; tað kundi tó verið kortini. Tað erivaðleyst einans eitt tíðarspursmál, eini 10—20 ár tá her er skaptur ein sameintur stemningur fyri at ganga inn til teir ráðandi við uppskotum, sum vil nú við litlum meiriluta samtykkja.

Sum nú er stætt, er danskt undirvisingarmál, og føroyskt kann einans nýtast til hjálpar í skúlanum. Vit hava samtykt, at føroyskt skal verða undirvisingarmál. Teir siga í Danmørk, at so kunnu føroysk børn ikki koma til at læra danskt til fullnar. Vit siga tvørtur ímóti, at tað kunnu tey væl. Danskararnir hava sjálvir í Suðurjútlandi tikið ta natúrligu stöðu, at í plássum, hvar týkst fólk er, har er undirvisingarmálið týkst. Tey nýta einans at vera konsekventir og siga: talumálið í Føroyum er føroyskt, fylgjuliga skal undirvisingarmálið eisini vera føroyskt. Um teir spyrja aftur, siga vit at peika teimum á hetta.

Kirkjumálið í Føroyum er danskt, føroyskt er eisini her undantak. Vit hava søkt um at fáa føroyska prædiku uttan tær treytir, sum nú eru ásettar. Skal føroyskur prestur nú prædika á móðurmálinum, má fyrst sendast bønarbræv til ymsar myndigheitir.

Vit koma nú til spurningin Noreg í samanhangi við hesum. Hvat Patursson hevur sagt har yviri, veit eg ikki; men so vilt eg dugi at skilja, hevur hann ikki sagt, at vit krevja statsrættisligt samband við Noreg, hann hevur bert reist spurningin í allari almindingheit: at kemur hetta at liggja fyri, so mugu vit Føroyingar seia okkara treytir. Hvat í alverðini er hetta at leggja fram á ting? Hvat er tað sambandsmenn vilja við hesum? Vilja teir spyrja Føroyingar, um vit skulu í statsrættisligt samband við Noreg, so mugu vit fyrst spyrja: Hvat er tað fyri samband? Er tað personalunión, ella realunión, ella skulu vit limast inn í Noreg sum eitt norskt fylki? Tað er eingin ivi í, at kom hetta til avsiðing í Føroyum nú, vildu allir Føroyingar sagt nei. Men spyrja vit, kann nakað tilíkt tonkjast í framtíðini, so kunnu vit einki vita um framtíðina. Eitt annað er, at vit eru glaðir yvir, at Norðmenn interessera seg fyri okkara nationala arbeiði í mótsetningi til nógvar av teim stýrandi í Danmørk. Kanska kann Noreg koma at verða okkum til hjálpar. Kemur tann tíð, tá vit standa sameintir um at ynskja føroyskt sum skúlamál og kirkjumál, og danska stýrið tá sigur nei, tá garanteri eg ikki fyri, hvar Føroyingar fara at søkja sær hjálp. Tað sum bindur okkum at Danmørk, er ikki nakað nationalt band, men eitt reinið økonomiskt og statsrættisligt, og sjálvsagt eitt vist felagsskap í kultur. Eg trúgvi sum sagt ikki, at Føroyingar ynskja nakað statsrættisligt samband við Noreg nú.

R. Rasmussen:

Eg skal ikki so nógv blanda meg í tann heitara partin av tí, ið fram er komið her; men eg kann ikki heilt lata vera at siga nakað.

Eg skal loyva mær at siga nakað deils av ymisum grundum, ið verið hava frammi fyrr, deils av grundum, ið lagdar eru, síðani sakin kom fram. — Málið er mikið, og tað eru ongur vónir um, at tað verður loyst á lögtingi so breiða grund, sum tað hevur.

Tað gongur langt út yvir tað, sum lögtingið kann taka avgerð um. Tað hevur sína grund í fólksins kulturella útviklingi gjøgnum tíðirnar og tí kann lögtingið einki gera í hesum føri. Eg vil ikki siga Effersøe ótøkk fyri, at hann hevur lagt málið fram; tað kann kanska koma onkrum eitt sindur til gagns.

Eg vil fyrst tala eitt sindur um tann fólkaliga samhug við Noreg sum allir eru einigir í, er til her í Føroyum, tó at eg ikki havi hoyrt Effersøe úttala seg á tann hátt. Støða Andrass Sámalssonar letur ongan íva vera um, at hann heldur, at vit hava stóran nationalan samhug við Norðmenn; hann úttalaði tað í gjár; vit nýta ikki bert tey fornu skjól. Andrass Sámalsson segði, at vit hava fólkaliga samhoysing við Noreg, og tað má eisini vera bæði blindur og óður maður, ið ikki sær, at so er. Vit vita eisini, at Norðmenn hava størri samhug við okkum enn Danir.

Norðmenn hava størri møguleikheitir enn Danir, fyri at ávirka Føroyingar og vekja eina livandi fólkarørslu í Føroyum. Grundin, hvi teir hava tað, er ikki ring at finna. Tað er so, at streingir, ið eru avstemtir eftir hvørjum øðrum, ljóða saman. Tá ið sligið verður á annan, so ljóða báðir. Tað er á sama hátt við teimum sympatibylgjum, ið kunnu ganga menniskjanna millum, og kunnu fáa menniskjur, ið eru villfremmand fyri hvørjum øðrum, til livandi at føla somu kenslu. Tað er dult fyri monnum, hvaðant slíkar bylgjur koma, men tað má vera nakað í mannasálini, ið gevur afturljóð til tað, sum er av sama slagi. Hesar bylgjur hava vit menniskjur onga ávirkan á; henda grund stavar hægri frá enn frá menniskjum.

Tað kundi verið hugsandi, at Norðmenn í 2 ár kundu vakt størri fólkarørslu í Føroyum, enn Danir í 200. So her er nakað at óttast fyri hjá teimum, sum óttast fyri livandi fólkarørslum. Tað mugu vit vera klárir yvir; at teir leiðandi sambands-

menn eru vitugir menn; teir ræðast tí fyri, at her skal kunna skapast ein rørsla, ið verður teimum ov sterk. Lat okkum ikki gera okkum so fá-kunnugar, at vit ikki meina, at teir eru vitugir menn; nakað annað er, hvat teir meta og virða av livandi fólkarørslum. Her er tað ikki vitið, sum er tað avgerandi, men eg fari ikki skeivur, tá eg sigi, at tann livandi andi er drivkraftin, tá talan skal vera um eydnu hjá fólkinum. Uttan hann kemur eitt fólk onga leið; tað er lætt at prógva søguliga. Ja, A. Samuelsen tykist væl at siggja hetta her, og eftir hansara sløðu frá fyrr, er tað ikki at ivast í, at hann ger tað, men hann tykist at vera farið at ræðast hetta nú!

Eina ferð fyri 10 árum síðani helt eg eina talu á Gøtucíði. Eg hevði til yvirskrift á taluni: „Nærri at Noreg“, og eg nýtti hesi orð fleiri ferð aftur í taluni. Hon var long tann talan, og hon er aldri prentað, men eg havi manuskript liggjandi av henni soleiðis sum hon varð hildin. Hesi orðini eru ofta nýtt imóti mær politisk, tó at allir vitstu, at eg í taluni helt fram at nærkast Noregi einans kulturelt, ikki politiskt. Mini orð vóru einans at skilja sum nýtt í kulturellum týðningi. Tó at A. Samuelsen væl vitsti hetta, so leyp hann á meg, og gav seg í bløðunum til at vilja prógva, at mini orð eisini vóru meint politisk. Vit komu í strið í bløðunum; báðir skrivaðu langt; har var ein harður skrivillgur dráttur. Hvør, ið varð við yvirlutan, vilja tey minnst, ið løsu tað: A. Samuelsen mátti gevast! Men síðani hevur hetta „Nærri at Noreg“ spókt í heilum á sambandsmonnum, og tað er blivið standandi sum eitt motto yvir mongum, sum er komið fram. Nú er hetta „Nærri at Noreg“ komið fram aftur. Tað kom fram, tá Grønlandsspurningurin kom at vera á lofti millum Danmarkar og Noregs. Føroysk bløð hava tað frammi, fyrst og fremst „Dimmalætting“.

Tað er ikki undarligt, um Grønlandsspurningurin mátti vekja rørting í Føroyum. Í ótta leyp „Dimmalæt-

ting“ fyrst og fremst upp í øði, — hin bløðini framstillaði sakina ógvuliga róluga og sakliga. Men so leyp Effersøe upp í øði — ella lat meg siga, at hann legði doyðin á — og vildi prógva, at her var einki til felags við Noreg, ikki so mikið sum ein blóðsdropi. A. Samuelson segði harimóti her igjár, at tað var nógv til felags, tað varð eisini prógvað við skjølum, og tað var gott, at Jóannes Patursson hevur tikið tey fram. At A. Samuelson í sínum innarsta er og hevur verið ein góður Føroyingur, ivíst eg ikki í; tað er tí ikki rætt av J. Patursson at hava dømt hann til Turk. Hann hevur víst sitt føroyska sinni og kann ikki vera samtúr við Effersøe um, at tað ikki kann vera norskt blóð í Føroyingum; hvi hann ikki longur visur seg sum Føroying, veit eg ikki, men onkrar grundir man hann væl hava.

Effersøe fór fram í danskum bløðum, og so varð Patursson eisini har og øðin — um eg so má siga — fleyg í hann, og tá eru orðini ikki altíð vigaðu á gullvekt. J. Patursson segði í Noreg, at vit vóru Norðmenn av rót, men einki um, at vit ynskja politiskt samband við Noreg. Tað kann vera, at Norðmenn hava misfatað hann, tí teir hava ikki nóg miklan kunnleika til viðurskifti í Føroyum. Tað er fyrigevandi, um teir ikki vita, hvussu tey politisku fólisi hjá Føroyingum geva sær útslag. Men dansk blóð tóku eisini feil, tey góvu seg inn á tað, sum J. Patursson hevði sagt og gjørt, — og tey tóku feil við vilja; tað var illa gjørt. Hvi skulu vit so vera illir við norsk blóð, ið tóku feil av brestandi kunnleika.

A. Samuelson veit, at politisk sæð vilja sjálvstýrismenn vera leysir so mikið sum møguliga bæði frá Noreg og Danmark. Vit vilja vera so leysir sum møguliga og ikki gera okkum fastari við nakran stat, enn neyðugt er. Vit hava viljað vunnið sjálvstýri í samjing við Danmark — tað tykist ikki at vera møguligt, men vit eru so góðir sjálvstýrismenn, at ikki smæðast vit fyrí, so at vinna sjálvstýri í ósemju, um tað gerst neyðugt!

Okkara støða til Danmarkar er ikki haldgóð. Hon hvílir ikki á haldgóðum grundarlagi. Eingin kann vænta, at Danmark í longdini vil halda áfram við at oysa pening út til samfundsviðurskifti í Føroyum og ikki taka inntøkur til statin aftur fyrí. Tað ger Danmark ikki, uttan at Danir hava í ætlan at fordanska okkum. Tá kann nógv ofrast. Um ætlanin er eitt haldgott økonomisk samarbeiði landanna millum, verður tað ikki gott, uttan at tað verður kravt plikt fyrí offur! Hetta, sum nú er kann ganga eina tíð. — Vit eru heldur ikki tjentir við at taka soleiðis ímóti olmussu, og tann tíð kemur, tá Danmark vil siga: vit kunnu ikki halda áfram at oysa pening út til Føroyar, uttan at fáa nakað afturfyrí.

Sjálvandi, hatta er fornuftstriðugt; hetta er ímóti øllum økonomiskum grundlógum. Men eitt er víst, at Føroyingar vilja neyvan nakrantíð flúga seg í, at leimum verða álagdar nýggjar útreiðslur til tann danska statin. Teir hava lítið viljað tað fyrr, minni í framtíðini, og tess minni, tess meira sjálvbjargnishugsanin vaknar. Støðan er ikki haldgóð!

Tað verður kanska uppfatað sum nakað illt at siga, at eitt land ofrar pening uppá at útbreiða sín kultúr í øðrum londum, men tað er ikki, tað er jú so, at øll fólk hava ta uppfatan, at teirra kultúrur er tann allarbesti, og tey vilja tí gjarna lata onnur fólk fáa part í honum. Soleiðis er við Eingilskmonnum, við Franskmonnum og Týskarum, og hatta vilja Danir eisini. Teir hava jú nýliga sent flogboð út um heimin, at teir vilja ofra 200,000 kr. um árið „til dansk Kulturs Udbredelse i andre Lande“.

Tað er lætt at skilja, at Danir vilja ofra pening uppá at vinna nýtt land fyrí danskheitina, — og tað vilja teir jú gera, um teir kunnu fordanska Føroyingar. Tað er lætt at skilja, at teir gjarna vilja vinna nýtt danskt land, so ofta teirra land er vorðið skert, væl mest av ódugnaskapi hjá teim stýrandi gjøgnum tíðirnar. Men Danir skulu minnast, at her skapast

eingin haldgóð støða við hesum arbeiði, tá tað verður gjørt samtíðis við, at tað vaknar ein sterk national kensla í Føroyum.

Søguliga hoyra vit til Noreg. Eingin ivast í tí, heldur ikki A. Samuelsen. Politisk hoyra vit í nútíðini til Danmark. Tað er líka so satt, og eg ynski onga broyting heri. Men tann einasti máti til ikki at fáa eitt brot er útløysing gjøgnum sjálvstýri, — annars verður brot. Tí vil eg hava sjálvstýri, tí eg ynski ikki brot! Men søguliga hoyra vit til Noreg; lat tað vera bakgrundina. Gevur Danmark okkum sjálvstýri, eru vit tí takksamir, men ikki undirbráttligir; sýtir Danmark okkum sjálvstýri, ja, so økist bara spennigurin. Annaðhvørt vil nú geva J. Patursson viðhald ella ikki, so mugu vit royna at skilja, hví hann hevur sagt tað, sum hann hevur sagt. Vit mugu siga, at tað sum J. Patursson hevur sagt í Noreg, er sagt móti teirri bakgrund, sum sambandsmenn hava sett upp!

Sjálvstýrissrørslan í Føroyum er eitt natúrligt útslag av sjálvupphaldsísdrift hjá einum fólki, ið ikki er deytt, og Danir áttu tí at komið henni ímóti við opnum ørmum.

Hava Danir gjørt tað? Eg vil spyrja sambandsmenn: hondina á hjartað, hava Danir komið okkum ímóti í okkara sjálvstýrissrørslu, sum er eitt natúrligt útslag av tí, sum býr fólkinum djúpast í barmi? Nei, teir hava ikki gjørt tað; tað verða og eru fáir menn í Danmørk, sum hava skilt okkum og skilja okkum. Eg havi hitt fleiri av hesum monnum; teir eru ikki av tí slagnum, sum kemur sær fram at stýrisvaldinum, teir eru andans menn, av teim bestu synum, sum Danmørk eigur. Tað er ikki altíð, at tílíkir sleppa fram at teim sessum, sum upprelstir eru til teir stýrandi. Men stýrismaktin hevur ikki tykst at fata okkum, antin hon so hevur iðmoderati ella radikal. Har kunnu hava verið einstakir menn, sum tyktust at vilja fata okkum, men teir hava verið bundnir av tí danska stýrisflokkinum, og

tí einki torað at gjørt. Stýrismennirnir hava ikki fatað, at her gongur fyrri seg ein natúrlig, livandi andlig rørsla, heldur ikki fata teir tann kulturskatt, vit eiga, og sum væl kann setast upp ímóti tí, sum onnur fólk eiga. Men bæði islendingar og Norðmenn hava víst, at teir fata okkum.

Her varð nevnt tilboðið, sum Norðmenn góvu føroyskum børnum: ein tilíkin bók, ið umsett var til føroyskt mál. Andrass Samalsson ívaðist í, hvør vilt føroysk børn høvdu fingið hesar bókurnar. Eg kann siga honum, at eg sendi tær út, og kvitteringarnar frá teim lærarum, bókurnar vórðu sendar til, eru til skjals. Tá ið henda bók var umsett og útkomin, relstist eitt álop á Norðmenn í donskum bløðum, og summar greinir vóru sera nærgongnar og óforstandandi háðandi. Eg var tá formaður í samskipanini fyrri teim føroysku ungmannafeløgum og helt fá, at hetta kundi ikki ganga. Eg setti so grein saman, hon var gjølla umbugsað og eftirbugd, og sendi hana til Ritzau's bureau við bøn um at kunngera hana í donskum bløðum, so tey kundu fáa sannleikan at vita. Greinin er til skjals enn; hon stendur í „Tingakrossi“ 1913 nr. 45. Eg fekk svar aftur frá Ritzau's bureau, ið ljóðaði so: „Ved hoslagt at tilbage-sende den med Deres Skrivelse af 20. f. M. fulgte Artikel, betitlet „Protest“, skal vi beklage, at vi ikke ser os istand til at udsende denne, da vi intet har haft at gøre med de Artikler i danske Blade, som den er Svar paa.“

Man Ritzau's bureau ongatið hava upptikið svar uppá tað, ið staðið hevur í donskum bløðum, uttalu at tað hevur haft við at gera sakina í síni byrjan? Nei, hetta var grein frá sjálvstýrismonnum í Føroyum, tí skuldi hon ikki koma fram. Tá var longu bannað og forboðið, at frá separatist-síðu skuldi einki sleppa fram í donsk bløð. Og tað kom heldur einki. Har aftur ímóti høvdu sambandsmenn langar greinir í bløðunum. Og tað er verri enn so, donsk bløð eru so varin yvir fyrri tí, ið kemur frá Føroyum, at

tað er ótrúligt. Ein keypmaður her, ið hevur mist nógvan pening, var kominn heilt illa av holdum, og ein danskur kommissionerur sló tá niður á hann og tók alt — eisini tað, ið fiskimenninir eftir kontraktini skuldu átt; hetta var ein ring og ein ljót gerð. Fiskimenninir kunnu ikki fáa sitt, uttan at hesin danski maðurin slepti nakað av tí, hann var lagstur á. Hann hevði nú eisini tikið so ríviliga, at hann noyddist at lata nøkur tusund aftur. Hetta hildu vit sum sagt vera illa gjørt, og at tað tí kundi vera gott at fáa einagrein inn í dansk bløð um henda alburð av einum danskum stórkeypmanni. Vit sendu greinina til „Socialdemokraten“, sum ikki plagar at smæðast at langa til teirra, ið sita við hinum stóra kapitalinum. Greinin var eftirhugd av kønum monnum og var hon vandaliga skrivað; men hon kom tó ikki fram í „Socialdemokraten“, og eg fekk hana ikki aftur heldur, hon var og er burtur. Seinni havi eg talað við menn, sum eru kendir við dansk blaðviðurskiftir, og teir hildu, at hetta mátti eg forstaðir: soleiðis sum tær politisku „konstellationirnar“ arta seg harniðri, so kundi slíkt koma til at falla aftur á blaðið og partilð. Hetta haldi eg vera tað ílarsta av slíkum, sum eg havi vitað um, „Højskolebladet“ er tað einasta blað, sum hevur staðið okkum opið, men her verður ikki politikkur havdur á lofti. Hin almindiliga danska dagspressan hevur ikki viljað hýst okkum. Og tað hevur hon sjálvsagt lov til, men tað hevur ikki verið til bata fyrri okkum, og ikki sunt fyrri ta dansku offenti. Igheltina, sum vit ongatið eru komnir á tal við um okkara viðurskiftir. Í ríksdegunum koma vit tað ikki; har sita aloftast tveir menn av einum og sama partii, tí eru Danir so lítið kønir við viðurskiftini í Føroyum. Og tað er illt.

Andrass Samalsson helt, at tað Patursson hevði sagt í Noregi, í og fyrri seg hevði litið at týða; tí her var eingin, sum vildi politiskt samband við Noreg; men nú var tað ein lögtings-

maður, sum hetta hevði sagt, og tí máttu vit gera nakað burtur úr tí. Eg haldi við honum í tí, at her eru ikki mangir, — um tað eru nakrir, — sum vilja í politiskt samband við Noreg. Men Patursson hevur heldur ikki positivt sagt tað; tó vilja báðir, Andrass Samalsson og Effersøe, hava, at tingið skal gera málið av. Hvat skulu vit gera úr tí? Skulu vit stemma á tingi, um vit vilja til Noreg ella Danmark!? Ja, gera vit tað, so fáa vit at vita, hvar ið tingmenn — hesir 22 menns — vilja verða; men vit fáa einki at vita um, hvar Føroyingar yvirhøvur vilja verða. Hetta er tí bara láturvert. Tað er Effersøe, sum hevur reist málið, og hann má væl vita, hvat hann hevur gjørt. Málið er í tvinningum: danskt stýri í Føroyum, og Danmørk—Føroyar—Noreg. Hesir spurningar mugu røkjast hvør fyrri seg. Eg hugsi mær, at Effersøe við at loysa hin fyrri við at prógva, hvussu gott danskt stýri hevur verið, ætlar at bana vegin fyrri tí seinna til vinning fyrri Danmørk; soleiðis sær tað út. Men eg vil nú fyrri mín part ikki hava mína støðu til Danmørk—Noreg avgjörda av tí, sum hr. Effersøe meinir at kunna prógva um danskt stýri í Føroyum, — ella hvussu eitt tilfellið lögting dómir um danskt stýri, — á ongan hátt, net! lat okkum fáa spurningin granskaðan fyrri opnum durum og til botna, hvussu gott og serliga hvussu vilugt danskt stýri í Føroyum hevur verið gjøgnum tíðirnar. Tað tordi haft týðning bæði fyrri Danmørk og Føroyar, tí ofta hevur verið trætnaður júst um hetta mál. Tað er gott, at komið verður til upplýring.

Andrass Samalsson er ikki fúsur til at fáa hetta granskað gjølla, hann vil hava tað avgjört skjótt. Eg veit ikki, hvussu hann vil seta sitt uppskot fram; men undarlíga vildi tað verið at dømt ein maun, áðrenn hann er hoyrdur, at stemma um eitt mál, áðrenn tað til fullnar hevur verið umrøtt. Tað vil Andrass Samalsson ikki, hann vil ikki taka tað grundlaga; men soleiðis kann Effersøe ikki hava

meint, tí so vildi hann haft sett hin seinna spurningin fyrst. Nei! lat okkum nú fáa málið í nevnd og fáa tað viðgjørt har bæði væl og leingi. Hetta er eitt virðisfullt mál, og tað avgerst ikki í bræði. Tað krevur bæði søguliga granskan og aðra. Hevur Effersøe brotið seg út til at upptaka lingsins tíð, sum hann plagar at siga, so má hann eisini finna seg í, at vit fara undir hetta við skill og í álvara. Effersøe hevur altíð gjørt seg til talsmann fyrri grundgheitt, og fyrri at behandla spursmál við álvara og sakligheit; hann skal í fullt mál fáa sín vilja.

Viðvíkjandi punkt tvey veit eg ikki, hvussu ætlanin er, um teir vilja gera Patursson útlagdan ella ei; men tað fáa vit væl at vita.

Vit hava nú brúkt 4 dagar til 1. viðgerð. Her kann ivaleyst roknast at vera so stór energimongd, at um vit nú pressa hana saman og so snøggliga lata ganga av, so kann tað koma at verða farligt. Her er óivað stoff til 4 dagar aftrat, um vit vilja avverja eina eksplosjón.

Effersøe:

Indtil i Gaar havde vi kun hørt Hr. Patursson tale fra Selvstyrepartiets Side. Men saa talte Provsten, og hans Tale har i høj Grad forundret mig. Man maatte, naar man ser hen til, at det blev Øernes Provst, der talte, have kunnet vente, at netop han vilde have holdt en Tale, der var saglig, besindig og lidenskabsløs, men det blev ikke saa. Han sagde straks, at han ikke vilde udtale sig om Hr. Paturssons Optraeden i Norge. Hvorfor dog ikke? Han vil dog ikke komme udenom de Spørgsmaal, som er stillede: Godkender Provsten Hr. Paturssons Paastand om, at det er Selvstyrepartiets Plan først at vinde Magten paa Færøerne for derefter at rejse Forhandling angaaende en Forening med Norge? Godkender Provsten Hr. Paturssons Anklage imod Danmark og dansk Styre?

I Stedet for en Besked fik vi en

meget personlig præget Tale om Sproget og specielt om Modersmaalets Ret og Betydning, samt om de Stridigheder, han har ført imod fhv. Amtmand Rytter og andre. Om selve Sagen gav Provsten en Antydning af et Forsvar for Hr. Patursson af lignende Art, som vi plejede at anvende i vor Skoletid. Naar to Skoledrenge havde været oppe at slaas, saa hørte man oftest som Forklaring paa, hvad der gav Anledning til Slagsmaalet: „hann argaði meg“ (han drillede mig). Jeg synes ikke, at der er nogen Grund til at anlægge dette Synspunkt her.

Vi erfarede, hvor ensidig Provsten er; hvor blottet han er for Forstaaelse af andres Synspunkter. Han sagde, at Sproget er Livsaaren. Det kan mulig siges med Rette. Men er det ikke rigtigt i det foreliggende Tilfælde nøje at overveje, hvad man her hos os bør forstaa med „Sproget“. Her kommer vi til Ensidedigheden hos Provsten, og Forskellen mellem ham og mig bliver fremtrædende. Jeg holder nemlig for, at vi har to Sprog, nemlig Færøsk og Dansk, Rigssproget og vort særlige Folkesprog, begge lige betydningsfulde, begge med Plads i vore Følelser. Vi har i lang Tid brugt begge, og vi trænger til begge.

Man kender godt Sprogkamp og Nationalitetskamp; Sprogkamp hører til det, der mest kan vække Lidenskaber, sætte dem i Lue. Dette at slaa paa nationale Streng er blevet nærmest noget misbrugt i de senere Aar. Var det derfor ikke en velsignet Opgave for Provsten at virke mæglende, ikke at uddybe Kløften? Vi er dog alle Færinger, og alle vil vi, at det færøske Sprog skal have Røgt og Udvikling; det er urigtigt at paastaa det modsatte om os Sambandsmænd. Her maatte Provsten kunne forstaa, at han havde en god Opgave ved at virke mæglende og forene Modsætningerne. Det kan kun ske ved at man søger at forstaa hinanden og ved at undgaa Ensidedighed. Jeg tvivler ikke om, at den Stilling Provsten har indtaget, er for ham en

Samvittighedssag, men han maa kunne indse, at det samme er Tilfældet ogsaa for hans Modpart. Jeg taler aabent, som han gjorde, og jeg haaber, at han kan forstaa mig, selv om han ikke vil indrømme, at jeg har Ret.

Jeg maa anmode Provsten om at tænke sig alvorligt om. Kan han ikke forstaa, at jeg og mine Partifæller, naar vi hører den ganske ensidige Tale om „Modersmaalels Ret“ og Angrebene paa os, og naar vi ikke hører et eneste Ord om Rigssproget, at vi saa sængsles for, hvad der skal blive Følgen for dette sidste Sprog, naar man giver løs for D'Herrers Ønske. Provsten og hans Meningsfæller har krævet Fremgang for Færøsk, deri gør de Ret. Men det ikke vilde have været klogere og bedre, om man havde brugt en vis Taalsomhed, mere Sagtomhed, naar der imod deres Arbejde rejses Modstand? Provsten er sikkert en betydelig Sprogmand og kunde have udrettet meget for Sprogets Fremgang. Jeg har ikke større Evner for Sprog end Folk i Almindelighed. Provsten kunde have udrettet mere ved at optræde mindre udæskende; det vilde have ført til et større Udbytte.

Han har en betydelig Indflydelse paa saa mange. Han kunde have forklaret, hvorledes man skulde være gaaet frem med større Taalsomhed, han kunde have forklaret hvad Betydning vort Rigssprog har haft for os og, hvad Betydning det kan komme til at have. Det er Organet, gennem hvilket vi kan komme i Forbindelse med Omverdenen, som vi ikke kan undvære. Provsten burde have forklaret, at det danske Sprog har saa stor Betydning for os, at vi i vort Arbejde for Færøsk maa udvise stor Forsigtighed, saa Dansk ikke bliver trængt saaledes til Side, at dette bliver os til Skade.

Vil det ikke være bedre, om vi tænkte os om og agtede vel paa Overensstemmelse mellem Maal og Midler? Men jeg mener, at jeg kan

bebrejde mine Modstandere at de ikke tænker sig godt om. Hvad nytter det os, f. Eks. at vi indfører fuldstændig færøsk Kirkesprog, naar vi kun har 2 færøske Præster; og vi ialt har 9, og ikke kan overskue, naar det vil blive væsentlig anderledes.

Er det ikke berettiget at tage i Betragtning, hvad Befolkningen selv mener? Der er udtalt et bestemt Ønske fra Befolkningen om, at man ikke bør trænge Dansk ud af Kirken. Man kan sige, at det er en Vancasag, at ville høre Dansk i Kirken. Men man kan med lige stor Ret sige, at det er en Følelsessag. Jeg kan huske, at afdøde Provst A. C. Evensen mente, at det var mest almindeligt her oppe, at man ikke syntes om at høre om Guds Ord paa Færøsk. Dette er der Grund til at se hen til.

Man maa kunne tale om Krænkelser af Folks Følelser, men man maa ikke mene, at den ene Part af Folket ingen Følelser har. Befolkningen kan ikke lade sig foreskrive noget ud fra blotte Doktriner. Hvis Provsten føler sig krænket, maa han ikke glemme, at andre ogsaa kan føle sig krænket ved al denne Ensidedighed. Endnu har dansk Rigssprog mange Venner paa Færøerne, der ved en rolig Betragtning men ogsaa baseret paa Følelser indser Nødvendigheden af at værne dette Sprog imod alle ensidige Doktriner og fanatiske Angreb.

Provsten talte om, hvad der for ham er en Alvorssag og en Hjertesag; for os andre er vort Standpunkt ogsaa en Alvors- og Hjertesag, som ikke maa krænkes.

Vi fik en lang personlig præget Udvikling fra Provsten om alle de Stridigheder, han har haft. Provsten optraadte som den krænkede og forfulgte. Jeg siger hertil: han er meget for ømfindtlig og ikke meget taalmodig; han er ikke overlegen nok. Alle de mange Stik, som han syntes, han havde været Genstand for, hvad kommer de egentlig denne Sag ved?

Sagen drejer sig bl. a. om, at Hr. Paturssonovre i Norge har fremsat

skarpe Beskyldninger mod det danske Rigsstyre, om hvordan det danske Rigsstyre har krænket os paa det nationale Omraade. Hvad kommer det os ved, om Provsten, da han var Skolelærer, har haft nogle Stridigheder. Mon ikke Provsten har været lidt for stridbar? Han har jo sit Temperament, og det er jo oftest vanskeligt at komme uden om. Færinger, der hyder Selvstyrepartiets Anskuelser, bør virke ved saglige Argumenter for deres Anskuelser her hos os, men de bør ikke søge Hjælp i Udlandet i en Sag, som vi heroppe skal afgøre. Enhver Indblanding fra Udlandets Side maa med Kraft tilbagevises.

Jeg finder det endvidere urigtigt, hvad der har været Taktik fra en Del af de ledende Selvstyrepolitikeres Side, at sige til Folk i Danmark: Hjælper I os, da er vi eders Venner; hjælper I os ikke, saa er vi eders Fjender, eller som vi nu hører: Hvis I ikke vil lade os faa vor Vilje, saa gaar vi til Norge!

Det er vi, som skal afgøre Spørgsmaalet. Om Provstens Parti faar Fremgang, saa bliver det deres Sag at drøfte Sagen med Rigsstyret, og skulde der da møde dem en bestemt Modstand paa Punkter, som er vigtige for dem, da staar det dem frit for, hvordan de skal handle. Selv om der blandt Befolkningen skulde komme et lille Flertal for det nationale, vilde det vel ikke være rigtigt at kræve af Rigsstyret, at det uden videre af Hensyn dertil skulde lade dette lille Flertal være afgørende. Men dette Spørgsmaal behøver vi ikke at drøfte nu; det ligger aldeles ikke for.

Provsten klager stadig over mangtende Forstaaelse i Danmark; jeg synes, at han burde ikke tale om dette netop nu, hvor der gennem Hr. Paturssons Færd i Norge er skabt en vis Mistanke om, hvad der egentlig er Selvstyrepartiets Hensigt. Denne Mistanke er ikke uberettiget, saalænge man fra den Side ikke har udtalt sig klart; man maa uvilkaarlig spørge: Hvad mener Selvstyrepartiet nu, og hvad har det ment tidligere?

Hr. Patursson talte om en Kamp mod de danske Embedsmænd, og fremstillede det saaledes, som om det var det færøske Folk, der havde ført denne Kamp. Man maa nu spørge sig selv: Har der ikke været nogen Berettigelse i de paagældende Embedsmænds Udtalelser? Var det mon ikke Sandhedsord, som Landfoged Engeltoft udtalte i 1901: Det vil blive en Ulykkesdag for Færøerne, hvis Hr. Patursson bliver vagt til Øernes Folketingsmand? Havde han ikke Ret? Havde han mon ikke bedre Forstand paa Hr. Paturssons Færd end jeg og andre, som kun tænke paa det ene: For Øjeblikket har vi ikke nogen heldig Stilling, vi maa faa de færøske Krav mere frem? Naar forøvrigt Hr. Patursson har omtalt, at jeg var hans Kampfælle i Striden mod Embedsmændene, saa passer det kun grumme lidt med Sandheden. Jeg sad paa Suderøen og vidste kun meget lidt om, hvad der foregik; mit Ansvar var ikke nævneværdigt; jeg stod Bevægelsen ganske fjærn.

Med Hensyn til den manglende Forstaaelse, som Provsten talte om, saa tror jeg, at man i Almindelighed nede i Danmark har virkelig Forstaaelse af Kravet om begge Sprogs Ret og gerne vil indrømme Færøsk den Ret, vi kræver. Jeg tvivler ikke om, at hvis vore Krav bliver fremsat, underbyggede med gode saglige Grunde og støttede af Befolkningen, saa vil man nede følge disse Krav; det har jo ogsaa vist sig derigennem, at naar Lagtinget foreslog Færøsk indført i Skolen, saa har Rigsstyret sagt ja. Jo, der er nok saa god Forstaaelse nede i Danmark; men der er nogle, som er blevet ensidigt paavirkede heroppe fra, og som derfor ikke forstaar den Betydning, Dansk har haft og endnu har for Færingerne. Af Uvidenhed eller Overfladiskhed tænker de kun med Rædsel paa, om de kan faa Præg af ikke at være tilstrækkelig frisindede — tank en Gang! — saaledes resonerer de — naar der oppe fra Færøerne kommer Krav om Ret for deres Modersmaal, saa gaar det ikke an, at vi

modsetter os det. At det kun er et Mindretal af Befolkningen, der rejser disse Krav, tænker de ikke paa. Den Slags Bagataller generer ikke den overfladiske. Uden at vide Besked lader de af Rædsel Flertallet paa Færøerne i Stikken og optræder som Forbunds-fæller med vore Modstandere.

Jeg fik Indtryk af, at Provsten nok saa meget føler sig som Martyr; det er ganske uberettiget. Han er blevet Provst, og det er en meget god Stilling i alle Retninger. Der er saamænd ingen Fare for, at han ikke skulde vedblive at være Provst alle sine Dage, om han ønskede det.

Hans Udtalelser om Kirkesproget haade interesserede og forbavsede mig. Det kan jo ikke nægtes, at Lagtingets Medlemmer her er fuldt enige. Det staar i Lagtingstidende. Hele denne Sag staar nu paa Provsten og har staaet det længe. Hvad kommer saa af Fortidens Strid os ved nu? Og hvad kommer alle de Stridigheder os ved, som han har haft angaaende Kirkesproget, at han fører en Procedure angaaende Provstendnævnelser og Landstingskommissionen? Det er muligt, at hvis det samme havde været udtalt om mig, som er blevet udtalt om Provsten, at jeg saa vilde have været forbitret og ikke vilde have stukket det i Lommen; men i et saadant Tilfælde har man jo Pressen at søge til, og Provsten har ingen som helst Grund til at fremdrage alt dette her ved denne Lejlighed. Hvad vedkommer det os, hvad Provsten fortæller, at han i sin Tid for mange Aar siden var blevet truet med ikke at skille fra Embedet i Kirken og ikke faa Adgang til at tale i Kirken paa Færøerne; hvad vil det sige, og hvem har sagt det? Han skylder at forklare os, hvem der har sagt det, om det er sagt af et Medlem af dansk Rigsstyre eller nogen anden.

Det virkede meget pludseligt og utiltalende paa mig at høre Provstens Procedure ang. Ritualet mod Provst Sørensen, — denne Mand, der har

været saa meget for Færøerne. Det Provsten nævnede herom, gav mig det bestemte Indtryk, at Ritualets Sprog i hans Affattelse ikke er det Sprog, Færinger taler nu og forstaar nu: Man faar nærmest Indtryk af, at det er en Sprogmand, der vil føre Sproget tilbage til en mere oprindelig Skikkelse. Men er dette mon rigtigt? Alle Sprog har jo gennemgaaet en Forandring, en Udvikling fra de mere kunstlede Former til de mere enkle, og desuden er vort saa vel som andre Sprog paavirket ude fra. Denne Udvikling er fuldt berettiget, og den bør der tages Hensyn til. Denne Sag har ikke noget saadant Omfang paa Færøerne, at man med Grund kan rejse Strid om den. Og det er absolut ikke berettiget at opbygge Ritualet efter fine sproglige Linier. Det bør affattes i et Sprog, som gør det tilgængeligt for Folket. Jeg synes, det er rigtigt, naar man mener, at denne Del af Kirkens Redskaber bør affattes i en vis Sprogform, saa at virke for at faa denne Form ført ind hos Befolkningen. Det er mig fortalt, at en Person, der kunde Færøsk som Folk i Almindelighed, og som havde hørt dette Ritual, sagde: „Jeg forstod ikke et eneste Ord af det.“

Med Hensyn til Kirkesprogssagen er der ingen Mening i at beskæftige os indgaaende med denne i Forbindelse med Ritualsagens Gang. Kærnen heri er den: Sagen er af Lagtinget overgivet til Provsten, og Lagtinget har siden da ikke faaet nogen Redegørelse fra ham derom. I 1918 har vi overladt den Sag og Spørgsmaalet om Salmer og Prædikentekster paa Færøsk til Provsten. Og det er en Kendsgerning, at Provsten ikke har gjort Rede derfor for Tingene saaledes, som han burde. Han maa nu erkende, at en væsentlig Del af Sagens Forsinkelse skyldes Fejl fra hans Side. Han forsøger at undskylde dette ved at sige denne Sag op mere end rimeligt er. Men for Øjeblikket hører Spørgsmaalet hos Lagtinget, der har hedd. Provsten arbejde for Færøsk Ritual, Salmer og Prædikentekster. Lad os faa dem, naar de er

færdige! Og er der nogen, der smøler, saa lad os faa nærmere Besked.

Det gjorde et pinligt Indtryk paa mig, at adskillige Tilhørere klappede stærkt ved Afslutningen af Provstens Tale. Det maa have beroet paa en Misforstaaelse. Jeg tvivler ikke om, at Provstens Tale var dyb Alvor og ikke noget Skuespil, hvor ad man klapper.

Jeg har nu sagt, hvad jeg ønskede at sige, og skulde jeg have været noget aggressiv i min Tale mod Provsten, maa han tilgive mig. Jeg har, ligesom Provsten, Temperament, skønt jeg som Regel lægger en Dæmper paa det. Jeg er blevet en Del skuffet, men haaber dog paa, at vi senere i et Udvalg, hvor vi kan sidde roligt sammen, kan komme til at tale sagligt og uden Vrede om selve Sagen og maaske til sidst enes.

Det kan, som sagt, være, at jeg efterhaanden er blevet mere aggressiv end ønskeligt, men jeg maa holde paa, at min første Fremstilling var rigtig.

Jeg kommer saa til Hr. Konoy. Vi kender hans fuldstændige Mangel paa Maadehold, hvor yderliggaaende han er med sine Paastande, benyttende sig af store Ord, appellerende til Læsteren under stadige Forsøg paa at gøre sine Modstandere latterlige.

Jeg burde ikke lege med Ild, sagde Hr. Konoy; han mente vel, at jeg overhovedet ikke burde tale om Færøernes Tilslutning til Norge. Men Hr. Patursson da? Hvorfor maa han have Lov til det? Og hvorfor maa Hr. Konoy have Lov til haade at tale og skrive i sit Organ paa saa løs og overfladisk Maade om det grønlandske Spørgsmaal og lægge hadefulde Følgeser overfor Danmark for Dagen?

Hr. Konoy's Morsomhed om de 6 Præster og deres Frugtbarhed, der har haft saa stor Indflydelse paa den færøske Befolkning, var ikke vellykket. Hele denne Indflydelse har ikke for mig været noget Hovedpunkt. Jeg har blot nævnt den som Mølvægt mod Hr. Paturssons Paastand om det rene norske Blod. Dog kender jeg, mindst

ligesaa vel som Hr. Konoy, hvilken Indflydelse Folk, der er flyttet fra Danmark hertil, har haft paa den færøske Befolkning. Jeg har tidligere fremstillet, i Hovedsagen, hvorledes det forholder sig med dette Spørgsmaal, men jeg har ikke nævnt Eksempler. Jeg henviste til N. Andersens Bog, og jeg skal nu nævne et Tilfælde, idet jeg omtalte Clement Laugesen Folle-rup, der var Præst paa Sandøen 1648-88. Han var to Gange gift med to Døtre af sin Formand, der var dansk og skal have haft 23 Børn. Med sin sidste Kone havde han en Del Børn, som nævnes i denne Bog. En Søn, Ole Clementsen, var bosat i Dal, en anden i Skardsgaard paa Sand, en tredje paa Sand og en fjerde ligeledes. En femte kom til Tofte, hvor han blev gift med en Kvinde af dansk Afstamning; en sjette Søn blev Syssemand paa Suderø, en syvende bosattes paa Sand og en ottende var Præst paa Sandø; denne var ogsaa gift med en Kvinde af dansk Afstamning; en niende Søn blev gift paa Suderø med en Datter af Præsten Peter Hellenen fra Viborg. 10. en Datter, gift med en Mand fra Skaalevig, 11. en Datter, gift med en Joen Rasmussen, Aergaard Sandø, 12. en Datter, gift med en Bonde i Frodehø, 13. en Datter, gift med en Johannes Pedersen, Kirkebø. (Her har vi Hr. Johannes Paturssons Daabsnavn, men denne Johs. Pedersen er dog ikke af hans Familie; den er først langt senere kommet til Kirkebøgaard). 14. en Datter, gift med Syssemanden paa Sandø, 15. en Datter, gift med en Bonde paa Sandø.

Hr. Konoy spurgte mig, hvorfor jeg ikke nævnte 1814 i min historiske Fremstilling. Fordi det, der hændte i Norge i 1814, er saa fuldstændig ligegyldigt i denne Sammenhæng; det har kun Betydning, hvis vi vil skrive en Historie; saa maa man selvfølgelig nævne det. Det er ikke længe siden, at jeg har læst det store Værk, Norges Riges Historie af Alexander Bugge; jeg har læst det med stor Omhyggelighed, og det forekom-

mer mig, at Færøerne slet ikke der er nævnt i Sammenhæng med 1814. Jeg kan dog ikke sige det helt sikkert, da jeg ikke har kunnet opdrive Værket her oppe, men er det nævnt, da er det i hvert Fald saa ubetydeligt, at jeg ikke har lagt Mærke til det. Derimod er der skrevet i højeste Grad udførligt om norske Forhold ved Fredsslutningen i 1814. Hvorfor 1814 ikke har nogen Betydning for os, er fordi Adskillelsen mellem Norge og Færøerne var allerede fuldbyrdet, reelt ved Afbrydelse af Samkvem og formelt 1709. Forbindelsen med Danmark var oprettet haade reelt og formelt langt inden 1814, formelt allerede i 1709, da Færøerne henlagdes under Sjællands Stiftsamt, uden at Befolkningen protesterede. I 1814 havde vi ikke nævneværdigt med Norge at gøre. Det eneste, vi havde til fælles med Norge, var Norsk Lov, som for en Del gjaldt endnu og gælder endnu for enkelte Vedkommende heroppe, men dette skyldtes Fortiden, og man havde af naturlige Grunde undladt at gøre Forandringer heri.

I denne Tid kan man let komme op paa den høje Hest og tale om de stærke Baand, som binder Norge og Færøerne sammen. Saa vil jeg sige: I 1814 havde Nordmændene slet ingen Interesse for os og vor Skæbne. I Norge var der andet, som interesserede Folk. Man vilde ikke godkende, at Frederik VI havde afstaaet Norge, — skønt han var jo tvunget dertil —; derom staar der meget i det af mig nævnte store Værk, men formentlig intet om Færøerne.

Hr. Konoy siger, at Nordmændene følger det som en Uret, hvad der skete med os i 1814. Ja, maaske en Del nu. Men før? Vi blev brugt til at reducere Norges Andel i Fællesrigets Gæld; man lod os glat løbe i 1819—21. Hvilken Ret Frederik VI havde i 1814 til at ordne Spørgsmaalet Færøerne—Island—Grønland, er ganske ligegyldigt nu.

Hvis der i 1814 blev begaaet en Fejl, ved at der i Traktaten kom at

staa, at Færøerne, Island og Grønland skulde følge med Danmark, saa er det uomtvisteligt, at Nordmænd paa udtrykkelig Vis har givet Afkald paa, at Færøerne skulde følge med Norge. Det blev konstateret ved Stortingsforhandlingerne i 1821, at bl. a. Færøerne skulde høre til Danmark; og Norges Regering har ikke i over 100 Aar protesteret derimod. Landets Styrelse har aldrig protesteret imod, at Færøerne kom til Danmark. Det, som derhos er af Vigtighed at slaa fast, er, at det ikke paa nogen Maade kan sluttes af Fredstraktaten, at Færøerne var betragtede som norske.

Det er jo saadan, at Island er gaaet sin Vej, Færøerne og Grønland sin, altsammen siden 1814. Det er først i de allersidste Aar, at denne store Kærlighed til Færøerne er opstaaet i Norge. Færøernes Afstaaelse til Norge kræves heller ikke af den ansvarlige norske Regering. Et saadant Krav er ogsaa utænkeligt i Øjeblikket, selv om nogle norske Chauvinister, som synes at have faaet Blod paa Tanden af, at Norge fornylig har erhvervet Spitsbergen, nu fremsætter Krav om ogsaa at erhverve Færøerne.

Hr. Konoy sagde, at det maaske havde været bedre for os at komme ind under det frie Norge, fordi Følgen af, at vi blev ved Danmark, var, at vi forblev under Monopolhandel lige til 1856. Ja, man kan diskutere om det; men hvad skal det til? At vi er forblevet sammen med Danmark, falder godt i Traad med Forholdene i 1814, og det har i høj Grad bidraget til Færøernes Udvikling. Det er slet ikke sikkert, at man kan sige, at denne Udvikling er kommet for sent. Det var en meget betænkelig Sag at ophæve Monopolhandelen, og vi ved jo ogsaa, at Færinger var meget imod det. Man var bange for, at Færinger kom i Afhængighedsforhold til private Mænd, som kom i Besiddelse af Handelen, og som de ikke stolede saa meget paa, som paa de kgl. Embedsmænd. Den, som kender til Udviklingen, maa ogsaa indrømme, at det, som fulgte med Fri-

handelen, langtfra alt var godt. Vi kom økonomisk i uheldigt Forhold til Folk, som drev deres Hovedvirksomhed uden for Øerne. Men Ulemperne maatte tages. Det var først efterhaanden, at Færinger lærte at staa paa egne Ben, og at Handelen kom paa færøske Hænder. Jeg maa dog endnu sige, at i 1856 var Tiden fuldstændig inde til Frihandel.

Hr. Konoy talte om Grønlands-spørgsmaalet. Han er jo Specialist heri. Han fremstillede paa sin sædvanlige agitatoriske Maade, at der kun var to lukkede Lande i Verden: Grønland og Thibet. Jeg ved ikke, hvad Hr. Konoy kender til Thibet; det interesserer mig heller ikke. Hvad Grønland angaar, da har jeg som Folketingsmand og Landstingsmand haft Lejlighed til at tale meget med Folk, der har haft saavel stor Forstand paa grønlandske Forhold som Kærlighed til Landet, og de har sagt, at vi bør endnu ikke aabne Grønland, og vi ved ikke, hvornaar det Tidspunkt vil være inde, da dette bør ske. Den danske Regering har sørget godt for Grønland. Den har altid kun haft Grønlændernes Vel for Øje; at sige andet er uforskaammet og usandfærdigt.

Naar vi ser hen til, hvorledes det er gaaet andre Naturfolk i Verden, som man har bragt i Berøring med Kulturen, ved at vedkommende Lande er blevet aabnede, naar vi ser, hvorledes Befolkningen næsten er blevet udryddet eller blevet til nogle usle Skabninger, der er blevet ødelagt ved Spiritus og veneriske Sygdomme, saa synes jeg, at man bør betænke sig mange Gange, inden man aabner Grønland for hvem som helst.

Hele Sagen er inderst inde vanskelig og det er let at kritisere. Den er ogsaa blevet meget kritiseret i Danmark, og har været Genstand for megen partipolitisk Strid. Modstanderne af en Regering vil jo ofte anvende uovervejede Udtryk blot for at kritisere Regeringen. Man siger ofte saa meget i sin Kritik, naar man føler sig opfyldt af et Spørgsmaal.

Jeg ved, at en vis Mand (Idar Handagard) har brugt en hel Del af de Udtryk, som er blevet anvendt i Danmark, til dermed at angribe dansk Styre af Grønland.

Det er meget forstaaeligt, naar man fra visse Nordmænds Side lægger saa stor Vægt paa, at Grønland skal blive lukket op. Sagen er den, at mange Forretningsmænd og Fangstmænd i Norge gerne vil have Adgang til de rige indre grønlandske Fangstfelter. Ingen vil være i Tvivl om, hvad der vil ske, hvis disse Gesjæftsfolk faar Lov at komme ind i Landet. Grønlænderne er et Naturfolk, og vi ved, hvorledes det gaar Naturfolk under lignende Omstændigheder. Jeg for mit Vedkommende tror ikke, at jeg vil kunne forsvare at medvirke til at Grønland bliver lukket op. Jeg vil hævde, at vi for Grønlændernes Skyld, kun bør bøje os for Tvang. Naar jeg er kommet ind paa dette Spørgsmaal, er det, fordi andre har draget denne Sag saa stærkt frem. Jeg vilde have Lov til at svare herpaa.

Hr. Konoy sagde, — det lød som Spot, — at Færingerne ikke var kommet Danmark nærmere siden 1906, da jeg begyndte. Det lød som var det min Skyld. Jeg afværgede det første Stormløb i 1906, og jeg vil ogsaa gøre, hvad jeg kan for ogsaa at afværge dette sidste Stormløb, som nu er foregaaet. Jeg var i 1906 f. Eks. med til et Møde i Skolegaarden her i Byen, skønt det var Hensigten, at det skulde være et lukket Møde, hvor ingen Modstander skulde faa Ordet, men jeg havde samme Ret til at være til Stede som andre. Det Møde blev — ellers — af Indbyderne kaldt „Landsmøde“. Jeg optraadte dengang som Modstander af Hr. Patursson. Jeg har siden efter bedste Evne virket for, at Forholdet mellem Færøerne og Danmark skal blive det bedste. Jeg afventer med Ro Historiens Dom, og jeg tillader mig at paastaa, at det er ikke min Skyld, at der ikke er kommet en god Forstaaelse mellem os

paa Færøerne og dem nede i Danmark. Men Forstaaelsen har været umulig paa Grund af det Undergravningsarbejde, som visse Folk her oppe har drevet. Et Folks, selv et lille Folks, Skæbne afgøres ikke i Løbet af 17 Aar.

Om det lykkes at faa Færøerne bort fra Danmark og maaske at indlede Forhandlinger med Norge, saa tror jeg ikke, at det bliver Norge og Færøerne, som kommer til at afgøre Færøernes endelige Skæbne. Færøerne har allfor stor strategisk Betydning, til at ikke andre vil have et Ord at sige. Saa i samme Øjeblik, Blandet løses, vil andre Magter optræde paa Skuepladsen. Derfor har jeg altid holdt paa, at der ikke blot bør bestaa en statsretslig Forbindelse med Danmark, men at vi ogsaa maa opretholde den nationale Forbindelse. Saa snart vi løsner den nationale Forbindelse, vil andre Magter kunne sige: Færøerne er jo herreløst Gods, dem skal vi have! Det kan man, hvis vi opretholder den nationale Forbindelse, ikke saa godt gøre i Nutiden, hvor den nationale spiller en saa stor Rolle. Derfor holder jeg ogsaa paa den nationale Forbindelse med Danmark, i et Omfang som betyder noget.

Hr. Konoy sagde, at Færøerne skulde ikke dækkes af noget andet Land. Han sagde udtrykkelig, at vi skulde klare os selv. Hvad siger Hr. Patursson til det? Det stemmer ikke med hans Udtalelser i Norge, hvor han har sagt, at Færøerne ikke kan staa alene. Nej, det bliver nok nødvendigt at lade Fornuften raade, og det gør Hr. Patursson dog i højere Grad end Hr. Konoy. Jeg maa afkræve Hr. Konoy en Forklaring paa, hvorledes vi Færinger skal kunne leve saaledes, at vi klarer os selv og har hele Ansvar, som den norske Professor sagde: „som selvstændigt rike.“ Det er let nok for Nordmændene at sige, men sandelig ikke for os Færinger. En saadan Selvstændighed vil være komplet umulig, hvis vi ikke skal føre vor Tilværelse og vore Livsformer helt tilbage til

Oldtiden. Og hvorledes vil Hr. Konoy kunne klare sig selv, hvis alle hans Indtægter skal udredes her fra Færøerne, og hvorledes vil det saa gaa med Gøteskole. Vi bør nok ikke springe for højt op; vi kan ellers risikere at falde for dybt. Der er et godt Ord i den Retning, som vist Provst Hammershaimb har sagt, idet han advarede imod: „at fara uppá tjólegg og detta niður á langlegg“, og her kan ogsaa anvendes et nok saa godt Ord, som jeg har benyttet tidligere: „Der er kun et Skridt fra det ophøjede til det latterlige“. Vi bør vogte os for at blive latterlige, saa er vi ikke ophøjede længer.

Et af de Punkter, Hr. Patursson kom ind paa, var det, at han i Anledning af Generalstabens Folk sagde, at hvor der var „illegant“ (vanskelig tilgængelig), der var ogsaa Kortet mangelfuldt. Det stemmer ikke med, hvad jeg har hørt, og jeg gad vidst, hvorledes Patursson vil konstatere det. Der var ogsaa andre Punkter i hans Tale, jeg kunde komme ind paa; men de fleste vil jeg lade ligge; jeg kan ikke svare paa alt, det vil jo blive for vidtsvævende.

Hr. Patursson talte om, hvad der var foregaaet i 1662 paa Færøerne. Det drejede sig dengang kun om, at Kongen begærede en Udtalelse angaaende, hvorvidt Færingerne vilde slutte sig til en Forandring af Regeringsformen nede i Danmark.

Hr. Patursson fortalte en Historie om en norsk Dreng. Han er som bekendt stærk i at give Beretninger, som ikke kan kontrolleres. Hvad der virker slaaende paa mig, var, at den Dreng efter Hr. Paturssons egen Fremstilling jo talte Dansk. -

Jeg er altid villig til at erkende, at Nordmændene er vore Frænder, som Hr. Patursson atter og atter fremhæver. Selv har jeg ganske vist ikke mærket meget til dette Frændskab; jeg har været i Norge, og er blevet pænt behandlet der, men det er jeg blevet alle Vegne. Om de herværende Nordmænd paa Hvalstationerne kan

jeg sige, at de er lidt mere stive og har mere vanskeligt ved at rette sig efter Landets Love end danske. Men Hr. Patursson glemte en Ting, og det er det, at vi er ogsaa Frænder med de danske, og det er ikke blot ved den Indvandring, der har fundet Sted her til fra Danmark, men ogsaa ved den Udvandring, der har foregaaet herfra til Danmark — ogsaa i ældre Tid, at vi er kommet i Berøring med hinanden. Vi er jo alle nordiske Folk, Frænder; hvorfor skal det ikke nævnes.

Hr. Patursson har saa meget imod den Skole her i Thorshavn, som jeg har gaaet i, og navnlig den Lærer, som jeg ser op til med alle hans Mangler. Der lærte vi Nordens Historie. Selvfølgelig har Lærerne nu til Dags fri Adgang til at fortælle Børnene om Norge; hvis Lærerne ikke gør det, er det deres Fejl.

Dette med at jeg i sin Tid skal have slået paa et „godt norsk Standpunkt“ — haft „goda norska stödu“, er ret meningsløst. Jeg havde aldrig nogen Forbindelse med „Föringatiðindi“ ud over det, at det var en Broder af mig, der redigerede Bladet. Jeg havde intet som helst med selve Bladet at gøre.

Saa er det Edw. Mortensens Tale. Jeg beklager, at det ærede Medlem ikke nu er til Stede. I Modsætning til forskellige andre var han ret behersket og ikke saa svævende, skønt ogsaa han var længere ude end nødvendigt. Han vilde paastaa, at denne Sag, der har virket forstyrrende paa Tingarbejdet og koster os mange Penge, — jeg syntes, han talte om 5—10 000 Kr. — var ganske unødvendigt, og at jeg og mit Parti bærer Ansvar for dens Fremkomst. Ja, se det er jo et Spørgsmaal, der nok kan drøftes, men vi bliver vel næppe enige derom. Jeg mener, at dette, at faa Sagen forelagt paa Ting, var en Nødvendighed baade for vor Stilling til Rigsheden og for de enkelte Lagtingsmænds Stilling til deres Vælgere: Allerede det, at vi erkender, at det

har Betydning for vore Vælgere, at blive klare over vor Stilling til disse Spørgsmaal, gør det nødvendigt, at vi forhandler Sagen herinde. Kun er det beklageligt, at Forhandlingerne ikke har kunnet begrænses. Jeg vil bede Hr. Mortensen læse den Tale, jeg indledede med; den gik ikke udenom Sagen; Vidløftighederne frenkam først ved Paturssons fortvivlede Forsøg paa at gaa udenom. Jeg har altid holdt paa en god Økonomi, og vi behøvede aldeles ikke at være gaaet saa langt ud.

Hr. Rasmussen vilde have Forhandlingerne trukket endnu længere ud. Jeg er stemt for at stoppe nu. En Del har jeg dog endnu tilbage at sige, ellers vil jeg lade d'Herrer tale, og saa kan Sagen komme i Udvalg. Jeg oplæser ikke denne Forhandling som en Generaldebat om store almene Spørgsmaal, ikke som et Vælgermøde, hvor man staar og taler for Vælgerne.

Hr. Mortensen gjorde gældende, at jeg havde rettet for kraftige Angreb paa den norske Presse; jeg burde have sagt: Lad dem bare strides, dem om det! Jeg beder ham læse min Indledningstale; deraf vil han se, at jeg ikke har rettet almindelige Angreb paa Nordmændene; jeg har blot omtalt enkelte Nordmænd; jeg har absolut ikke, saaledes som Hr. Mortensen udtaler, rettet noget Angreb mod det norske Folk. Det er fuldstændig urigtigt. Jeg har ikke antydnet noget saadant. Hvad jeg har sagt, har ikke været mere end, hvad der nødvendigvis maatte siges om det grønlandske Spørgsmaal og det norsk-færøske. Jeg har desuden udtrykt min Glæde over, at det ikke er Nordmænd i Almindelighed, der har rejst denne Strid; men at tværtimod en Del af dem har taget til Orde imod disse chauvinistiske Udfuld.

Hr. Mortensen trak Linierne op for, hvad der staar os imellem her paa Færøerne. Jeg indser ikke, at der er Grund til at tale derom ved denne Lejlighed, men jeg skal ikke holde mig tilbage. — Det er ikke rigtigt,

hvad Hr. Mortensen udtalte om det statsretslige og økonomiske. I Fjor blev vi enige, om, at Lagtinget skulde være raadgivende. I Forslaget til Lagtingsloven er dette tydeligt udtrykt. Jeg har i „Dimm.“ gjort udførligt Rede herfor. Jeg var selvfølgelig klar over, at hvis Lagtinget ikke fik Forslaget gennemført i alle Punkter, saa vilde vi give dem, der ønskede at slippe udenom, en kærkommen Anledning til at benytte det i den politiske Kamp imod os. Derfor var det mig magtpaaliggende at faa Lagtingsloven gennemført i den Skikkelse, den havde i vort Forslag. Men jeg var ogsaa klar over, at man ikke saadan kunde tvinge Rigsdagens Flertal og Regering til at gaa med paa ethvert Punkt i vort Forslag, og da Spørgsmaalet kom frem om en Tilføjelse til § 7, om at Lovforslag, udelukkende angaaende Færøerne, kun for saa vidt det var muligt skulde forelægges Lagtinget, gjorde jeg gældende, at dette var unødvendigt og noget, som maatte underforstaas. Fra anden Side blev der hævdet, at Tilføjelsen var selvfølgelig, og jeg maatte bøje mig for det selvfølgelig. Hr. Mortensen indrømmer, at en saadan Situation kan forekomme, hvor det er umuligt at forelægge et Lovforslag af den omhandlede Art for Lagtinget, inden det ophøjes til Lov. Ja, det er forekommet, og hvorfor skulde saa denne Fremgangsmaade nu være saa rent forkert? Som det fremhæves i Betænkningen, har vi kun tilsigtet at fastslaa den forhaandenværende Praksis, og den gaar ud paa, at Lovforslag, udelukkende vedrørende Færøerne, altid forelægges Lagtinget undtagen i økeptionelle Tilfælde. Hr. Mortensen foreslaar i saadanne Tilfælde at udstede provisoriske Love. Skulde det være bedre? Provisoriske Love gives kun paa Regeringens Ansvar, de andre Love paa alle Lovgivningsfaktors Ansvar. Grundlovens § 25 (jeg antager, at det er samme Paragraf i den nye Lov) bestemmer, at Kongen i særdeles paa trængende Tilfælde, naar Rigsdagen ikke er sam-

let, har Ret til at udstede provisoriske Love. Men ogsaa kun, naar Rigsdagen ikke er samlet. Vi er altsaa praktisk set ikke hjulpet ved Henviisning til Grundlovens § 25.

At Selvstyrepartiet efter Lagtingslovens endelige Afgørelse her i Tinget fremsatte et Forslag, som kun havde til Hensigt at ødelægge det vedtagne, maa blive deres Ansvar, som fremsatte det. Det virkede ikke meget tiltalende. Indenfor Selvstyrepartiet havde til at begynde med de forsonlige Kræfter Overtaget, men under Hr. Edw. Mortensens Fravær i nogle Dage, kom de stridbare Kræfter ovenpaa med Hr. Patursson i Spidsen, den samme Mand, som kort for inden havde optraadt mæglende.

Hvad det økonomiske angaar, talte Hr. Mortensen meget om sit Partis Sandpunkt, og at det havde faaet Fremgang. Ja, har det virkelig? Jeg vil minde om, at det, som har slaaet os imellem med Hensyn til det økonomiske, er, at vore Modstandere har hævdet, at Færingerne skulde paatage sig mange nye Opgaver, som koster mange Penge, og som derfor vil kræve nye Skatter. Vi mener, at vi skal vel nok paatage os nogle Opgaver, men det maa gaa langsomt; vi maa være forsigtige og ikke paalægge Befolkningen for store Udgifter. Vi er kun smaa, og Befolkningens Indtægter er stærkt svingende. Vor Hovednæringsvej er Fiskeri, og Indtægterne svinger derfor fra Aar til Aar. Hvis vi nu paalægger Skat efter Indtægterne i de gode Aar, da vil man ikke kunne svare disse Skatter, naar de dårlige Aar kommer.

Hr. Rasmussen har i sin Tid sagt, at vi passende kunde bære en Skat til et Beløb af 1 Million Kr. om Aaret. Vi er vist godt paa Vej til det nu; men jeg maa sige, at mange af disse store, nye Udgifter har været uforstandige. Vi husker alle de store Udgifter, vi har haft af, at Tinget deltog i Anskaffelsen af et Skib til Fragtfart. Mine Anskuelse om, hvorvidt vi skulde anskaffe Skibet eller ikke, skal jeg

ikke komme ind paa nu. Vi ser, hvorledes Situationen er blevet, efter at vore Modstandere har faaet Magten her paa Tinget. Befolkningen baade paa Bygderne og her i Thorshavn klager over de altfor store Skatter, de hidrører væsentlig fra de store Udgifter, som Kommunerne har til Lagtinget, og disse store Beløb kræves til Dækning af de mange uforstandige Dispositioner, som er truffet af Selvstyrepartiet, efter at det kom til Magten, fordi det ikke har været forudseende. Et andet er, at vi nu alle sammen maa hjælpes ad, for at søge at komme ud af denne Tilstand, som virker skadeligt for Færøernes Udvikling.

Saa talte Hr. Mortensen om det sproglige. Jeg sagde, at vi var enige om Kirkesproget, men jeg mindes ikke nærmere Ordene. Der er Modsætninger til Stede, men ikke saa store, som vore Modstandere vil gøre dem. Jeg mener, at dette Forhold er stillet altfor skarpt op, og at vore Modstandere bruger altfor store Ord, naar de alene vil forpagte og tilegne sig Modersmaalet. De har det store Ansvar for den Strid, som nu hersker paa Færøerne; fordi de ikke har forstaaet, at denne Udvikling maa foregaa langsomt. De har ikke været hensynsfulde.

Jeg skal komme tilbage til det økonomiske. Vi har faaet Arveafgift; det betyder ikke saa meget; det er i Overensstemmelse med det Princip, at Staten skal have noget og Færøerne noget; vi har forhøjet den, saa der bliver mere til os. Vi har faaet en Skattelov, og nu skal vi vel ogsaa have Told. Jeg tror ikke, Befolkningen bliver glad ved Skatteloven. Skal vi nu ogsaa have Told, er det foranlediget af den økonomisk slette Politik, vore Modstandere har ført. Vi har ikke Ansvaret derfor. Hvis vi bliver ved med at følge den Politik, at hvergang der skal skabes nye Skatter heroppe, saa skal de helt tilfalde os, saa vil man naturnødvendigt sige nede: „Det kan Statskassen ikke finde sig i;

„bør være forsigtige med at bevilge Penge til Færøerne.“ Og det tror jeg ikke, vi kan slaa os ved. Jeg tror, at den Melode, jeg altid har foresaaet, er bedre, nemlig at vi skal indbetale en vis Del af vore Skatter til Staten, som en Slags Assurancepræmie; saa ved vi, at vi faar igen, hvad vi behøver. For os, med vore ujævne Indtægter, er denne Maade langt klogere.

Det, som foreligger her, er om vi Færinger ønsker Statssammenhørighed med Norge eller Danmark. Det Spørgsmaal maa vi have afgjort uafhængigt af alt det andet, som vi har faaet fremført.

Jeg skal nu komme til en kort Omtale af, hvad Hr. R. Rasmussen sagde. Han siger, at vi ikke kan tage Stilling til dette Spørgsmaal nu; men det er uødvendigt at Hensyn til vore Vælgere, saa de kan vide, hvor vi staar i dette vigtige Spørgsmaal. Hr. Rasmussen plejer undertiden at optræde som Fysiker; han talte om Strænge i Naturen, og hvorledes det giver Genklang, naar ensartede Strænge røres. Det var vist et godt og smukt Billede. De er vel saadan at forstaa, at naar der klinger Strænge her paa Færøerne, saa giver de Genlyd i Norge; men hvorfor skal man ikke sige, at de ogsaa giver Genlyd i Danmark.

Hr. Rasmussen sagde, at det danske Styre har ikke forstaaet vore aandelige Rørelser. Jeg skal henvise til Statens overordentlige store Tilskud til Skolerne, baade Folkeskolen, Realskolen og Seminariet, hvor der jo læres Færøsk. Jeg vil ogsaa nævne Statens Tilskud til Folkehøjskolen; det tyder paa, at man i Danmark har Forstaaelse af aandelige Rørelser her paa Færøerne. Jeg har ikke i Danmark virket imod dette. Jeg synes, det vilde være rigtigt, om Hr. R. Rasmussen anerkendte det, som bør anerkendes.

Der blev talt en hel Del om Bogen ang. Robinson Crusoe. Jeg maa sige, at det var ikke helt ugrundet, at nogle danske Blade var betænkelte ved denne Uddeling af Bøger fra Norge,

naar man betænker, hvad der gik forud for denne Uddeling. Den skulde være Tak for Modtagelsen af de Nordmænd, der havde aflagt et Besøg her paa Øerne for nogle Aar siden. Men ved den Lejlighed var der nogle Nordmænd, der ligefrem sagde i deres Tak: „Riv det danske bort, ligesom vi Nordmænd har gjort!“ Det var vel ikke til at undres over, at Danskerne blev belænkelige herover. Nu ser vi, hvad visse Nordmænd har haft for Øje.

Der er blevet talt saa meget om den danske Presse og særlig om Ritzaus Bureau, og om, at Selvstyrepartiet har ikke kunnet faa sine Meninger fremført derigennem. Den foreliggende Sag drejer sig ikke herom, men om hvorvidt Beskyldningerne mod det danske Rigsstyre er rigtige. Jeg mener for Resten, at Ritzaus Bureau har været et nok saa villigt Redskab i de Herrers Haand, men man kan dog vel ikke faa det til, hvad det skal være.

Saa omtaler Hr. Rasmussen, hvad der staar i min Skrivelse om Beskyldningerne mod dansk Rigsstyre. Naar han saa kræver, at der skal finde et almindeligt Opgør Sted, at vi skal afgøre, hvordan det er gaaet til baade i Fortid og Nutid med Hensyn til dansk Styre, saa vil jeg sige, at det foreligger ikke; Sagen drejer sig om, hvad Hr. Patursson sagde i Norge, og hans Udtalelser slgter til Nutiden. Dette at ville grave Fortiden op, er en decideret danskfjendtlig Handling.

Jeg vil gaa med til at Sagen bliver henvist til et 7 Mands Udvalg, men inden Debatten slutter, vil jeg fremføre en personlig Udtalelse; men jeg gør det kun, fordi der er givet en saa rig Anledning dertil fra Hr. Paturssons Side.

Hr. Patursson omtalte forleden Dag min Faders Fader, Jón Gudmundsson Effersøe, med Haan og Spot, blandt andet ved Brug af Øgenavn, og tillige nedsmættende. Hann omtalte ligeledes hans Efterkommere nedsmættende med almindelige Udtryk, disse Efterkommere, som findes om-

kring paa Færøerne, nede i Danmark og andetsteds, og af hvilke, der foruden mig findes endnu et Medlem i Lagtinget, nemlig Hr. Edw. Mortensen, og hvoraf der tidligere har siddet to betydelige og vel kendte Lagtingsmænd i denne Sal, nemlig min Broder B. C. Effersøe og min Farbroder O. P. Effersøe. Han bragte min Farfaders Navn paa en haanende Maade i Forbindelse med en Begivenhed paa Island for langt over 100 Aar siden, og sagde, at min Farfader paa Grund af sin Deltagelse i denne Begivenhed havde været nødt til at forlade Island. Endelig sagde han, at der ved min Farfader kom noget ikke godt til Færøerne. Dette er Hr. Paturssons Fremstilling.

Jeg har om min Farfaders Forhold til nævnte Begivenhed søgt Oplysninger hos kyndige og paalidelige Islændere, bl. a. hos den højt ansete Professor Finnur Jónsson i København. Prof. Jónsson har meddelt mig, at min Farfaders Deltagelse i Begivenhederne paa Island under den store Krig i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede, ikke medførte, at der blev rettet nogen Anklage imod ham, og at hans Bortrejse fra Island og Bosættelse paa Færøerne ikke skyldtes denne Sag.

Min Farfader kom til Færøerne tidlig i det nittende Aarhundrede, og levede her i omkring 50 Aar. Han giftede sig her og fik i sit Ægteskab 9 Børn. Han ernærede sig selv og sin Familie, skønt han var ubemidlet, og uagtet det i hin Tid var yderst vanskeligt at ernære sig paa Færøerne, naar man var ubemidlet. Han havde ikke, som Hr. Patursson, Raadighed over Statens største Fæstegaard paa Færøerne og fik ikke som han en stor Arv i Penge. Jeg har ikke kendt min Farfader, men der lever endnu enkelte Folk her paa Øerne, som har kendt ham. Fra dem og fra andre, som ogsaa har kendt ham, og som nu er borte, har jeg faaet nærmere Oplysninger om hans Liv og Personlighed. Bl. a. fortalte min Moder, der er kendt

som en intelligent og sanddru Kvinde med en god Hukommelse, mig meget om ham.

Af det, som er blevet berettet for mig frengaar med Bestemthed, at min Farfader var en hæderlig Mand, flittig og i Besiddelse af ualmindelig gode Aandsevner. Han virkede som Skolelærer og Regnskabsfører og var derhos i Stand til udenfor sin Livsgerning at bistaa Folk i mangt og meget, bl. a. i Sygdomstilfælde og ved Vaccination. Efter at han, med udmærket Bistand af sin Hustru, havde faaet alle sine Børn godt frem i Livet, døde han, højt bedaget, som en agtet Mand. Han var bl. a. en god Ven af Forvalter ved kgl. Handel, Nolsøe, og omgikkes denne daglig, da begge var blevet gamle Mænd. Hans Slægtringe og Venner paa Island, deriblandt betydelige Mænd, glemte ikke, naar de paa Rejse fra Island til København, eller omvendt, kom til Thorshavn, at besøge ham.

Min Farfader naaede ikke nogen stor Stilling i Samfundet, men han var en god Samfundsborger og Skam laa Hr. Patursson, at han kaster Snavs paa denne Mands Minde!

Nu har jeg sagt, hvad der er berettet for mig. Jeg har netop villet gøre det her paa Ting, hvor Hr. Patursson har haaret min Farfader. Lad os høre, om Hr. Patursson tør paastaa, at jeg har talt Usandhed. Hr. Paturssons Udsagn om min Farfaders Person og Forhold var ikke i mindste Maade foranlediget ved min Optræden eller mine Ord, og havde ingen naturlig Sammenhæng med den foreliggende Sag. Jeg har ikke omtalt nogen af hans Forfædre ilde. Det har maaske irriteret ham, at jeg sagde, at en af hans Forfædre var nede fra Danmark, jeg tror dog ikke, at man kan sige, at der heri er sagt noget nedsættende.

Min Omtale af Hr. Paturssons Virken angik kun hans politiske Optræden, som jeg har Ret til at tale om. Mit Udsagn blev til fulde dokumenteret og blev derhos til Overflod godkendt af Hr. Patursson selv. Hr.

Patursson har ved sit Angreb paa min Farfaders Minde og paa hans Efterkommere kun søgt at komme bort fra den saglige Forhandling, da han var i Knibe. Han har søgt at forulempe mig, men han har tillige taget Sigte paa andre, og han har kun ramt sig selv.

Hr. Patursson brugte samme Fremgangsmaade under Forhandlingerne i Landstingskommissionen. Jeg roste mig ikke det mindste for Kommissionen af min Slægt, men det geneede ikke Hr. Patursson ganske illoyalt at lade, som om jeg havde rost mig af min Afstamning. Derefter fremkom han med et lignende Angreb som her paa min Farfader for Landstingskommissionen. Det er dog aldeles uforsvarlig, og det har han gjort efter moden Overvejelse og skriftligt. Skal dette blive Skik her paa Ting, saa vil det komme til at se underligt ud.

Patursson:

„Som man raaber i Skoven, saa faar man Svar.“ Aðrenn eg hevði névnt nokur ættarlið, fær Efferse tað út í hesum sama blaði, sum skyldar meg fyri „Højforræder“, at eg kundi ikki ávísar ein dropa av norskum blóði í mér; tað var einans danskt. Skal eg so ikki hava loyvi at svara aftur og prógva tað, eg havi sagt. Eg havi ikki tosað um Jón Gudmundssons privatu gerðir; tað eg umtalaði, var ein sögugligur tilburður. Tað er tí meir enn lögð, at hetta skal hava harmað Efferse so. Hann sigur seg at hava víst á vegin til at halda okkum til sakina; men hvat er tað, hann hevur tosað um í allan dag? Dampskipið „Mýling“, kommunuskatt, Klæmint Follerup o. s. fr.; hvat hevur hetta við sakina at gera? Eg kann siga honum, hvat ein søgukønur maður hevur sagt um sorinskrivara Andersens bók: hevði Andersen einans haft flutt dokumentini fram og ongur frágreiðingar givið sjálvur, so hevði bókin verið góð; men tað dugdi hann ikki.

Efferse nerti við, at Kirkjubø-

garður var farin á aðrar hendur. E; skal vísa á, at það er tann sama ættin, sum enn situr við garðin: Jóannes Pætursson var sonur Pætur Simunarson, sum var ó. bóndi í ætt í beinan kalleg frá Trølla Simuni. Synir Jóannesar bónda festu ikki, men tveir brøður hansara fingu garðin: Mortan og Simun. Sonur Simunar, Páll, fekk garðin eftir hann, og dóttir Pális, Anna, sum var einasta barn, giftist við Hanusi Ólavssyni. Næsti bóndi var sonur telrra, Páll Hanusson, og so kom Petur Pállsson, eftir hann Páll Pætursson og so eg.

Yvirhøvur kann ivaleyst sigast, at er það ein danskur blóðsdropi móti 500 føroyskum í Føroya fólki, so er það alt.

Ejfersøe:

Det er ikki rigtigt, som Hr. Patursson siger, at jeg havde benægtet, at der fandtes den mindste Draabe norsk Blod i Færinger. Jeg har tværtimod sagt, at der er meget norsk Blod men at Blodet er blevet en Del blandet i Tidens Løb. Enhver, der vil læse Referatet af min Tale og sammenligne den med det, som Hr. Patursson har sagt, maa sige, at jeg har talt Sandhed, og at jeg ikke har givet Hr. Patursson Anledning til at omtale min Farfader og haane ham, som sket er. Jeg har selvfølgelig ikke den mindste Del i, at Patursson er blevet omtalt som Landsforræder i det paagældende danske Blad. Straks da jeg havde læst det, rettede jeg en Henvendelse til de Ferslewske Blades Hovedredaktør, hvori jeg beklager dette. Hr. Patursson kan faa det bekræftet, om han ønsker. Naar jeg i min Tale er kommet ud i Periferien af Sagen, saa er det, fordi jeg er blevet tvunget dertil af mine Modstandere.

A. Samuelson:

Siðani eg talaði seinast, hava fleiri talað. Tann fyrsti var prósturin, og eg vil ti gjarna siga nakað til hansara. Hann helt eina talu, sum var soleiðis útstýrað, at meiningin ikki var at taka

í il av; hon skuldi virka. Øll hjálpmidlar vóru tikin í brúk; sjálvt klapparar vóru til steðar. Prósturin talaði um seg sjálvan allá liðina, um alt það góða hann hevði gjørt fyri móðurmálið; sjálgóðskan lýsti út av báðum eygum hausara. Tað er langt síðani, eg sá ein so sjálgóðan mann. Tað sá út sum hann helt seg standa á einum plássi, har hann kundi beina hvønn partin sín vegin; tað var heilt rørandi at hoyra, tá hann visti á, hvussu pindur og plágaður hann hevði verið — ja, tað sæst á honum! Eg má siga, at tað harmaði meg, bæði at sliggja og hoyra hann. Sjálvt fariscararnir fóru ikki so væl við sær sjálvum og so illa við mótstøðumonninum sínum sum hann. Prósturin átti at farið út í Sandagerð og skamma seg. Eg kann siga próstinum tað, at sjálvt um hann nú stendur so spelkin sum tann gudsmáður, hann er, og dómir økkum til heljar, so verður tað ikki hann, ið seinast skal døma økkum. Tað kemur tann stund, tá hann eisini skal dómast. Hann var stórir ígjár, men tað kann verða, at hann einaferð verður pinkulitil sum vit aðrir.

Prósturin segði frá øllum telmum „vidervedigheitum“, hann hevði haft, hvat stríð og mótgongd hann hevði møtt og harmaðist um, at hann ikki slapp at prædika føroyskt í kirkjun. Øll vita vit, at prósturin hevur føri fyri altíð at prædika føroyskt so mikið sum hann vil; men hann ger tað ikki. Hann vil bara prædika til hámessu; tó at kirkjan og meinigheitshúsið standa honum opið allar sunnudagseftirmiddagar og allar gerandisdagar. Men prósturin nýtur teir ikki. Hvi ger hann tað ikki? Ti hann veit, at um hann prædikar tá, so fær hann einki at gera vtrøvl burtur úr og hansara menn heldur ikki. So hevur hann heldur ikki lov at standa her og harmast og tala illa um økkum aðrar. Prósturin sigur frá, at boð skulu vera komin niðri frá um, at fálð prædikað verður á føroyskum, so skal dansk prædika haldast aftur um aftur, og so skal kirkjufólkið teljast. Eg hofi at

fáa hetta bræv at siggja, so eg kann kontrollera, um prósturin sigur sannheit. Annars er tað ein neyðvendigheit her í Havnini at talað verður danskt aftur um aftur, tí her er so ógvuliga nógv danskt fólk. Tað er vist bara prósturin, sum kann finna tað undarligt.

Effersøe heitli á próstin og bað hann nevna navnið á tí manni, sum hevði lovað at allar kirkjur skuldu slanda læstar fyrí honum. Táð próstururin tveitir so vorðið út, so er hann skyldugur at nevna navnið á viðkomandi persóni. Tað kemur elstini ann uppá, um tann persónurin hevur haft ávirkan á henda spurning.

Alt var persónligt, sum próstururin snakkaði um, hvussu gekk táð hann giftist. Tað generar ikki próstin at siga frá, at próst Evensen var illa viðfarin, tí at føroyskir sálmar vóru sungnir. Ja, nú ber ikki til at spyrja Evensen; men eg veit, at hann móti endanum av lívi sínum tók meir og meir avstand frá próst Dahl og hansara parti.

So nevndi próstururin, hvat staðið hevði í „København“, ið skjótt er gjørt til Rytters blað, skjótt til Effersøes og skjótt til mitt blað. — Próstururin las føroyskt hurtur úr tí; eg veit einki um, at „København“ verður skrivað uppá føroyskt. Har hevur staðið nakað um tað seinasta próstahtnevnilið, at eg skal hava protestera í „det færøske Kirkefolks Navn“. Eg veit ikki, hvat staðið hevur í „Kbh.“; men eg skal loyva mær at siga frá, hvat eg havi gjørt viðvíkjandi seinasta próstahtnevnilsi. Eg vendi mær tá til Sælands bisp og kirkjuministara Povlsen og ráddi til at fáa Gullak Jacobsen til próst. Eg var í fullum yvireinstemnilsi við próst Dahl; tað er hann, sum yvirhøvur hevur verið atvold í, at tað bleiv talað um Gullak Jacobsen, og at hann segði ja. Annars hevði tað ongatið verið talað um hetta spursmál. Nú stillaði hann Gullak Jacobsen í gapustokkin. Patursson rópti „fy“; ja nú er Patursson ikki í stólinum longur, men hann átti tó at vita, at „fy“ er ikki føroyskt; vil hann vera

óbehagiligur, so átti hann at sagt „tvi“. Tað troystur hann sær ikki; hann segði „fy“; tað ljóðar av ongum í føroyskum máli.

Eftir tað, at próstururin hevði talað um seg sjálván, gjørdi hann seg inn á amtmaun Rytter; hann kennir nótan, hetta hevur jú so leingi verið niðurlagið hjá øllum sjálvstýrismonnum, bara at spilla henda mannin út. Tað próstururin tillegði hesum manninum at hava skrivað, er ivaleyst sannheit, um Rytter hevur skrivað tað. Próstururin tordi í hvussu var ikki at avkrefta tað; hann hevur ofta verið klagadur, sigur hann, einaferð hevur ministarin einki gjørt við klagnana, men tað mátti tó einki verið at lagt danska stýrinum til last. Ministarin hevur væl hildið, at tað loysti seg ikki at gera so nógv høgtið hurtur úr tí, próstururin hevði sagt. Eina aðra ferð hevur hann sagt í kirkjuní, at reformationin er ongatið komin til Føroyar enn. Ja, lat hann siga tað; hann er altso katolikkur, katolskur próstur ella bispur. Hann átti at farið til Kirkjubøar og verið settur inn í múrin har; eg havi einki imóti tí.

Og so er tað nakrir sálmar, sum ikki eru autoriseraðir. Fyri so vilt hann ikki hevur fingið teir approberaðar enn, kann hann takka tí stýrinum fyrí tað, sum hann í síni tíð sendi takkabrev til. Ivaleyst vildi hann eisini har takka teimum fyrí, at teir so væl høvdu ligið oman á sálmabókini.

Løgtingið hevur haft við ritualið at gera; men ongatið hoyrt frá próstinum um tað. Próst Sørensen hevur gjørt eitt stórt arbeiði her, tó próst Dahl sigur, at hann bara hevur skrivað sítt yvirsetilsi av. Tað eru tó menn, sum hava sæð bæði, sum meina, at Dahls arbeiði mest er ein avskrivning frá íslenskum. Próst Sørensens broytlingar eru absolut til tað betra. Eg havi sagt við hann, at hann átti at forbetra tað meir, tað er ikki nóg føroyskt enn; nú skal eg gjarna innrømma, at tað at yvirseta ritualið ikki er lættfært arbeiði. Tað kann bara vera av málsligum grundum, at man

ynskir eina slíka umseting. Kirkjuligar og kristiligar grundir tala ikki fyri at taka nakra av hesum umsetingum. Men tað er langt síðani, at próst Sørensen lat sakina frá sær. Tað var í 1921, og próst Dahl hevur kanska sakina enn. Eg ferstóð tað væl, at prósturin var illur um, at próst Sørensen hevði fingið hetta arbeiði upp í hendur; hann heldur sjálvsagt, at danska stýrið átti at tikið hansara uppskot blankt; men allir, sum eru interesseraðir í kirkjuligum og kristiligum lívi, mugu ynskja, at táíð ritualið verður yvirsett, so skal ikki hvørt orð vera ein gáta fyri fólki flest, men nøkulunda forsláiligt.

Prósturin segði seg ikki at vita, hvi Danskarar hava farið so illa við honum. Hann hevði ikki blandað seg í politikk, hert fingist við føroyskt mál, segði hann. Eg haldi, at prósturin skuldi hildið seg eitt sindur nærri til sannheitina.

Hvør hevur tá blandað seg í politikk, um tað ikki er próstin. Eg má spyrja: hvør var tann tólvfi maður, sum í 1918 stemmaði uppá hr. J. Patursson til landstingsmann. Var tað ikki prósturin, og varð landstingsvalgið ikki politisk við lit? Hvør var við at stemma fyri tillidsvotum til ministara Zahle? Prósturin! Tað var politikkur. Tað var ikki føroyskt mál. Hvør var ein av stillarunum hjá Konoy í 1920? Tað var próst Dahl! Hvør var við til í 1920 at rýma av tingi fyri at gera lögtingið óbeslutningsdygtigt? Próst Dahl! Tað var eisini politikkur. Tað var ikki føroyskt mál.

Hesin maður, sum hevur tikið lut í øllum hesum, hann sigur seg ikki at hava fingist við politikk. Ja, um hann kundi kappá øll sín politisku brøgd burtur úr ella fingið tey dult burtur, — ja, so kann man saktans verða penur. Alt, tað eg havi anført, eru kennsgerningar, sum hann ikki skal sleppa uttan um.

Eg ætli mær nú at forlata próstin og ganga yvir til hr. Konoy. Eg haldi, at hr. Effersøe fór nóg harðliga við

honum, so eg skal ikki gera honum nógv. Tað er ikki vert at geva honum ov nógv í senn. Konoy segði, at yviri í Noreg stóð eitt einugt fólk, sum hevur bæði søgnligan og fólkaligan rætt til okkum og gjarna vil hava okkum, og vit áttu ikki at seta okkum upp imóti teimum. Men soleiðis kann man ikki fara við Føroyingum, at teir skulu kasta seg um hálsin á Norðmonnum og uppgeva teirra gamla samband við Danmark. So ótrúgvir eru Føroyingar ikki. Eg havi fyrr sagt, at Føroyingar og Norðmenn hava fólkalig „fílknytningspunkter“. Tað hava teir absolut. Skamm og skendsil er tí, at ein Føroyingur hevur verið yviri í Noreg og loyst tað góða forhold, sum hevur verið millum Føroyingar og Norðmenn; nú kunnu Føroyingar ikki hugsa um Norðmenn á sama hátt, sum áðrenn hetta hendi.

Hvussu einigir Norðmenn eru, skal eg ikki kunna siga. Einstakir partar har rópa væl hart, men teir representera ikki Noreg. Nógvir Norðmenn siggja soleiðis uppá tað, at teir vilja bevара tað góða fólkaliga forholdið til Danmark; teir vilja vera okkara skyldmenn, men tráa ikki eftir nókrum politiskum sambandi við Føroyar. Soleiðis veit eg, at nógvi hugsa í Noreg, og kenni fleiri familjur í Noreg, og eg havi aldri merkt aðra meining um hetta forholdið, og eisini hava Norðmenn talað soleiðis her í Havn: blivið tit endiliga her, sum tit eru; vit hava ikki ráð at hava tykkum, segði navnfræmur Norðmaður á sinni.

Hr. Konoy talar um, at hann ynskir at orientera seg. Tað kann gott vera, at hr. Konoy vil orientera seg í Noreg, meðan hann er statsborgari í Danmark. Tað er tað sama, sum um hann fór til Noreg at friggja, tó at hann var gifur her heima. Hr. Konoy segði: „Vit eru norskir sambandsmenn.“ Tað er karakteristisk, hvat hr. Konoy her sigur. Hann rystir uppá høvdið; kanska hann nú vil renna frá tí, hann hevur sagt; men tað vóru varð fleiri enn eg, sum hoyrði tað.

So talar hr. Konoy um, at Føroyar kosta Danmark nógv, men at Danir kunnu sáa, tað teir vilja, her uppi, teir fáa etuki at blóma í Føroyum. Eg má siga, at hatta loypir mislyndi á meg, sum havi rátt Danmark til og fingið Danmark til at geva nógvir pengar til stórar fyriløkur í Føroyum. Tað er eingin meining í, at fáa Danmark til at bekosta nakað her, tá tað einki fær at blóma her. Hatta gevur ringar vónir til samarbeiði míllum lögtingið og bevillingsmyndigheitarnar í framtíðini. Men soleiðis siggja ikki tey flestu í Føroyum uppá hetta, og tað eru kanska tí betur vóur fyrri okkum hjá bevillingsmaktini.

Hr. Konoy segði nøkur sannheitsorð, — nøkur sonn visdómsorð, — at tað verður nógv lætlari hjá Danmark at stýra Føroyar, um vit fáa sjálvstýri. Ja, hatta er jú ein sjálvfylgiligheit: Tá stýra Føroyingar sær sjálvum. Hr. Konoy plagar at fyrihalda mær, at eg sigi sjálvfylgiligheitir; tað er bert tí, at eg taki hesa sjálvfylgiligheitina fram til umtalu.

So endaði hr. Konoy við at siga, at okkurt máttu vit gera, tí Norðmenn vóru í einum stemningi fyrri at fáa Føroyar. Hvat kemur tað okkum við? Tað er væl ikki ætlan hjá teimum at fara at kríggjast við Danmark fyrri at taka Føroyar. Tað eru vit, ið skulu bestemma, hvar vit vilja fara, og ikki Norðmenn.

Men um tað kemur við kraft fram, at Føroyar ikki vilja vera við Danmark, so heklaga vit tað. Danmark er frilynt, so teir vilja óivað siga við okkum: ja, vilja tit ikki vera hjá okkum, ja, so mugu tit fara. Men eg hugsi ikki, at tað kemur til tað, at Føroyingar einmælt krevja at fara frá Danmark, og eg vil gera hvaf eg kann fyrri at forða fyrri tí. Men lukkast tað okkum ikki at forða fyrri tí, so vil Danmark absolut geva leyst. Vit mugu ikki lita á tað, at Danmark ikki sleppir okkum. Danmark vil absolut ikki halda uppá okkum imóti føroyskum fólkavilja. Tað mugu vit gera okkum klárt. Men um tað skuldi

komlið til tað, at her verður eitt einmælt krav um at fara frá Danmark, so hugsi eg ikki, at teir flestu Føroyingar vilja fara til Noreg! Enn má eg siga, at soleingi tað bert eru einstaklingar, ella bert ein einstaklingur, sum upptredar saman við útlendingum, so vil Danmark sjálvsagt ikki taka nakað hensyn til tað, soleingi vil tað ikki geva eftir til forðeil fyrri eitt land, sum ikki er størri enn tað. Eg havi betur álit á Danskarar enn so.

Eg skat so siga nakað til hr. Patursson. Hann gjørdi seg stuttligan yvir, at eg, tá eg var yngri, skrivaði meg Andrass Sámalsson, meðan at eg nú skrivi meg Andrass Samuelsen. Hette er ein lítil sak, men hvi er tað? Tí í 1904, tá J. Patursson var fólkatingsmaður, var hann við til at geva eina lóg, eftir hvørjari tað verður forbjóðað monnum at skriva sítt navn annarleiðis, enn teir eru doyptir, ella annars keypa sær nýtt navn. Eftir tí lóg vildi eg fingið eina bót uppá 200 kr. fyrri at skriva meg Andrass Sámalsson, um eg ikki keypti mær tað navnið. Eg haldi tað vera skammlígt av hr. Patursson at hava verið við til at føra hesa lóg inn yvir okkum. Og eg kann leggja afturat, at Hr. Patursson hevði hóttað meg við mulkt, tí eg skrivaði meg Andrass Sámalsson. So mátti eg gevast. Tað var illa gjørt av Patursson at geva okkum hesa lóg, men tvífalt illa vorði er tað at briksla mær at eg ikki vildi bróta lógina. Og trífalt illavorði er tað nú at briksla Danmark, at vit hava eina slíka lóg. Eingin Føroyingur vildi gjøri tað uttan hr. Patursson.

Hr. Patursson segði, at eg hevði ikki valt hann til fólkatingsmann, tí eg var ov ungur. Nei, tað var so, at eg vildi aldri hava valt hann, tí eg vildi hava Schrøter til fólkatingsmann.

Hr. J. Patursson segði, at hann hevði lagt hvalaveiðilógina tvær ferðir fram í landstinginum. Ja, aðru ferð rýndi hann, áðrenn hon kom til behandling. Hann hevur jú eisini lagt

aðrar sakir fram og er so rýmdur frá teimum.

Eg talaði um bílætini á múrinum í Kirkjubø, at tey vóru illa viðfarin, og at tað sá út sum var tað kastað steinar á tey, næsarnar eru burtur, og bílætini eru meiðslað. Tað má vera gjørt av Kirkjubøfólki (J. Patursson: nei!), tað má vera gjørt av bygðafólkinum. (J. Patursson: Tað er Rasmus Müller). Rasmus Müller man ikki hava steinað allar næsarnar av biskuppunum í Kirkjubø. Kanska eg komi aftur til handan spurningin seinni.

So talar hr. Patursson uppáftur um ta dansku delegationina, sum er í Grønlandi, og sum ætlur sær at koma higar at vitja. Hann kallar teir fyrri njósnarar, og hinir sjálvstýrismenninir halda við honum. Hvørki Konoy ella prósturin, ella Rasmussen ella Mortensen hava tikið avstand frá hesum. Teir meina altso eisini, at hesir menn skulu kallast njósnarar. Hr. Zahle kann av sonnum siga, at mangt kann umskiftast á mannsins ævi. Tað er ikki langt síðani, at hann fekk takkadressu frá hesum monnum; nú kann hann ikki koma á land uttan at fáa cyknevni. Hr. J. Patursson sigur, at tað hevur staðið í „Berl. Tid.“ og í „Politiken“, um at hesir menn skulu koma higar, tí her er nakað, ið eigur at „kiggja eftir í Sønime“. Eg forstandi ikki, at Hr. Patursson skal vera so óretferdugur, at geva hesum monnum skyld fyrri tað, sum stendur í „Berl. Tid.“ ella „Politiken“; teir kunnu væl ikki standa inni fyrri „Politiken“ ella „Berl. Tid.“. Men óivað hevur hann gjørt hetta av góðum grundum og góðum hjartalagi.

Hr. J. Patursson hevur í tí seinastu tíðini ofta verið illur um, at nú verður sett so nógv í verk í Føroyum, sum ikki hevur verið fyrr, hann hevur verið illur um, at tað koma so nógvir pengar til Føroyar, tí nú falla hansara agitationsnummar burt, soleiðis at aðrenn hann er komin á gamalsaldur, so vil einki vera eftir til hansara at agitera við. Tí ræður tað um at geva

seg inn á danskar menn og gera teir illskar við okkum, so at teir ikki styðja tær økonomisku fyrirtekur her, sum teir annars høvdu ætlað at styðja. So kann Hr. Patursson aftur arbeiða fyrri at gera Føroyingar keddar av Danmark. Tað er hansara politikkur, at gera danskar menn keddar av okkum og okkum av teimum. Hetta er kanska eitt gott middel, hann her hevur funnið; at leypa á danskar menn og leypa mislyndi á teir. Um teir í hesari sak høvdu gjørt umvent, hevði hann óivað eisini gjørt seg inn á teir og sagt: Hygg! sigla til skrælingarnar í Grønlandi, tað kunnu teir, men koma til Føroyar, nei, tað hirdu teir ikki. Men J. Patursson kann eisini siga, hvat hann vil; prósturin stendur undir liðini á honum.

Hr. J. Patursson meinti, at hann hevði ikki so góð kor sum bóndi, tí hann betalti 10 kr. av hvørjari mork, og at allir kongsbøndur vóru undir somu vilkorum. Nei, hann hevur haft betur vilkor enn aðrir bóndur; eingin hevur verið so forkelaður av Danmark, og eingin hevur farið so illa við Danmark sum hann. Her var ein bóndi, sum altíð hevur sæð tað sum sína uppgávu at fara illa við tí danska stýrinum, men hinir bóndurnir, ella teir allarflesti, eru góðir danskir statsborgarar; eg havi ikki sagt hetta til teir; teir hava forljent tað, teir fáa. J. Patursson hevur ikki forljent, hvat hann hevur fingið, men Danskararnir eru frisinnaðir; teir lata sum einki.

Hr. J. Patursson skyldar próst Petersen fyrri at hava noktað honum at fara við ríkisdagsmonnum til Suðuroyar. Próst Petersen kann man jú ikki spyrja; honum fáa vit ikki beskað frá, tí hann er deyður, men tað er ikki fyrsti ferð, at Patursson hevur lagt skyld á próst Petersen. Eg trúgvi ikki, at próst Petersen hevur noktað honum at fara við.

So talar hann um sjóverk, og um at hr. Effersøe, tí hann hevði sjóverk, ikki hevði vist ríkisdagsmonnum nakað av tí, ið var at siggja. Eg havi 2 reisir ferðast við hr. Patursson, og

Gud náði Effersøe, um hann er so ringur av sjóverki sum J. Patursson. Hann lá alla tíðina niðri undir, og eg mátti ganga og kikka inn til hansara, fyrri at vita, um hann var livandi ella deyður; ja, ta einuferðina var tað ikki meira enn so, at hann kom livandi á land. Sovorðnan mann til at fáa sjóverk havi eg aldri sæð. So ússaligan mann á sjónum havi eg ikki sæð, — eg havi eisini ferðast við hr. Effersøe, men so ringur hevur hann ikki verið.

Tað, sum eg segði frá Jensen-Sønderup, tað standi eg eisini við. Tað er, sum eg havi sagt.

Hr. J. Patursson talaði um, at hann vil senda riddarakross sin aftur. Ja, tað fer hann at gera, sum hann vil. Um hann sendir hann aftur, lngsi eg, at tað er tí hann fólir, at hann hevur gjørt nakað í Noreg, sum hann nú má gera okkurt fyrri at avleiða uppmerksamheitina frá.

Eg átti í grundini at verið hr. Patursson takksamur fyrri nógv av tí, hann segði í síni seinastu røðu. Hann las upp ein hóp, sum eg skal hava skrivað og yrkt í síni tíð, um norskt blóð og føroyskt blóð, skyldskap millum Norðmenn og Føroyingar o. s. fr. Tað mesta av hesum vil eg viðganga enn tann dag í dag; og eg dugi ikki at siggja, at eg havi skift anskulst uppá nakað punkt. Men í mangar mátar er situationin øðrvísi nú; eg haldi enn, at Norðmenn og Føroyingar eru skyldir, at føroyskt og norskt blóð er skyld, og eg havi verið væl fagnaður yviri í Noregi; eg haldi ikki, tað er vert at leggja vekt á, at bæði vit og Norðmenn eru blivnir nakað blandaðir við onnur fólk gjøgnum árin; men at tað er so, vita vit. Um allar fremmindar nátióur fóru at tappa sítt blóð úr Jóannesi Patursson, so doyði hann av blóðmangli í stundini; tað er eingin ivi um. Men tað er ikki tað, sum í hesum viðfangi ræður um, tá talan er um okkara statsrættsligu støðu. Patursson hevur roynt at vevja fólkaligan og politiskan samling við Noreg saman fyrri at fáa nakað til at berja meg við; men tað sum nú

er talan um, er ikki bara fólkaligt samband við Noreg, tað er eisini politiskt, og tað eri eg ikki við til. Tað er Patursson, sum hevur gjørt tað politiskt, eins og hann hevur gjørt við okkara móðurmál. Harvið hevur hann skaðað samveranina millum Noreg og okkum sum ein part av Danmark; hann hevur ikki verið einsamallur um tað; tað eru eisini Norðmenn, sum hava gjørt tað sama, og tað er harmiligt. Táð vit fyrr sóu Norðmenn her, sum vóru vínaliga sinnaðir móti okkum, so kundu vit gleðast úttan nakran illgruna; nú vita vit ikki, hvat ið teir vilja. Tað er møguligt, at menninir bert koma higar fyrri at fregnast og sáa óvilja móti Danmark. Vit vita ikki, um ein próf. Gjelsvik stingur í teimum. Hetta er ikki mín skyld, men tað er Jóannes Patursson og einstakir Norðmenn, sum eru atvold í hesum. Allir skilja tað. Eg skal ikki koma inn uppá, at eg í síni tíð havi takkað „Sólarmagn“. Eg kundi sagt tað sama enn um Noreg og eisini um Danmark. Vit eru allir skyldir. Ganska víst vil Jóannes Patursson gera meg til Turk; í dag hevur hann tó gjørt meg til Danskar. Tað generar ikki meg, um hr. Patursson kallar meg Turk. Kundi eg verið ivaleysur í, at Jóannes Patursson var Norðmaður, so vildi eg gjarna verið Turkur, tí við hann vil eg ikki vera skyldur. Eg vil heldur vera Turkur, enn at nakar blóðsdropi av hansara slag skal vera í mær. Men eg haldi, at Føroyingar yvirhøvur eru av sama slag.

Hr. Patursson tosaði serliga um, at eg hevði arbeiðt og sungið so dýgliga fyrri Føroyamál; ja, sum allir sambandsmenn eri eg góður við Føroya málið, men eg plagt ikki at rópa tað út í hástemtum erkleringum sum Patursson og prósturin. Tá Føroyingafelag var stovnað, hevði okkara mál alt ov stuttar ræsur, og eg gjørdist tí sjálvsagt límur av tí. Og tað gleðir meg at kunna siga nú, tá hetta er blivið heilt øðrvísi, og at eg havi verið við í arbeiðinum fyrri tí framburði, sum komið er. Nú er tað

snarari danskt mál, sum skal kúgast. Eg vóni, at føroyskt mál verður meir brúkt enn, og eg vænti, at vit fáa føroyskar prestar, sum eru so ldnir, at teir ikki eru bangnir fyrri eisini at tala á móðurmálinum um sunnukvöld og gerandiskvöld við, so sum ólærd fólk í bý og bygd mí gera. Þris verði teimum! Men tað eru prestar, sum ikki gera tað, og tó rópa hart um málsins undirtrykkilsi; tað skal eisini undirstrikast.

So brikslaði Patursson nær, at eg skuldi hava sagt, at Nólsoyar Pól var ein krakillari. Tað var á einari av teimum viðgítu ferðum, tá Patursson hevði verið í Noreg og kom aftur deyðssjúkur av sjóverki, at hann ein dagin var so frægur, at hann var komin upp á dekkið. Har var ein fremmandur maður tilsteðar, og vit royndu at visa honum ymist av landinum, meðan vit sigldu inn eftir. Táð vit komu til Nólsoyna, sigur Patursson, at har var Nólsoyar Pól foddur. Hvat var tað fyrri maður? spyr tann fremmandi. A, sigi eg skeintandi, hann var ein so vorðin krakillari sum Patursson. Hetta var sjálvsagt meint sum skemt frá minari síðu og straks fstað sum skemt av øllum, eisini Patursson, men kortini hevur Patursson seinri horið hetta fram á ting ferð eftir ferð! Nú er tað møguligt at, um Nólsoyar Pól hevði verið her, at eg so hevði biðið hann um forláttilsi fyrri hesi orð, ti tað er jú nakað niðursetandi at siga um tann mannin, at hann var ein maður sum Patursson, ið ikki stendur honum upp á belti.

Hr. Patursson sigur, at vit hava grund til at halda okkum nærri at islandi. Ja, tað er ivaleyst góð grund til tað. Um Føroyar fara til Noreg, so missa vit okkara rætt til island og eisini til Grønland, sum vit eiga saman við Danmark. — Tann rætt eiga vit sum danskir statsborgarar. Men hann missa vit, um Jóannes Patursson fær framt sitt politiska felagsskap við Noreg. Tað er jú tað, hann vil.

Patursson:

Tað havi eg ikki sagt.

A. Samuelsen:

Jú, eg havi lisið tað sjálvur, og tað er avgerandi fyrri meg. Men vil Patursson hava tað, so eri eg ógvuliga villigur til at telegrafera til Noregs. Patursson angrar nú, hvat ið hann hevur sagt við tykkum, táð hann seinast var í Noreg.

So finnst hann at, at eg havi sagt: „Danmark har en ubestridelig Ret til Færøerne.“ Sjálvt ein maður sum Patursson má vita, at tað er ikki rætturin til nakrar gyllin í jørð, ið her er talan um, men rætturin til at styra. Vit hoyra til danska ríkið, og danska ríkið hevur rætt til okkara, og Føroyingar hava á somu tíð „en ubestridelig Ret“ til at hoyra til Danmark. Hetta havi eg nemliga eisini skrivað í hesum samanhangi, og tann, sum skræðir hesi bæði frá hvørjum øðrum, hann forfalskar míni orð. Allir, sum yvirhøvur hugsa í Føroyum, vilja ivaleyst koma til sama úrslit. Táð eg hugsi um, hvat ið gjøgn-umfört er í seinastu tíðini, so fái eg tað uppfatils, at tað er av harmi yvir hetta, at Patursson yvir í Noregi hevur latið Norðmenn vita, at vit vilja til Noregs. — pá eitt tíðspunkt, tá teir frá danskari síðu gera alt, ið gerast kann, fyrri at fáa okkum tað so líviligt sum møguliga her í oynum. Hann veit, hvussu Danskarar í tí ringu tíð, vit stutt síðani hava gjøgn-umgingið, gjørdur alt, hvat gerast kundi, fyrri at hjálpa okkum, hvussu danskir sjómenn settu lív í váða fyrri at sigla higar, at staturin læt okkum fáa so nógvir pengar, vit vildu hava, til at keypa varu fyrri til varuhandil okkara, og Patursson tók við hesum pengum eins og vit aðrir; men aðrenn teir eru aflurgoldnir, fer hann yvir til Noregs og letur teir vita, at nú vilja vit sleppa frá Danmark, og gevur út-leudingum vápn í hendi móti tí landi, hann er statsborgari í. Hvat skulu Føroyingar hugsa um henda Føroying, og hvat skulu Norðmenn hugsa

um okkum, sum hava ein slíkan talsmann. Eg haldi, at Norðmenn vilja siga: Guð bevari okkum fyri so vorðnum fólki; er tað líka so óálitandi móti okkum, sum hesin maður er móti sínum landi, so vilja vit hvørki elga ella hava teir.

Patursson:

Eg vil venda mær til amtmannin. Eg havi nú hingt at pappirunum, sum liggja við sakini, og saknaði nðkur skjól. Vil eg tí biðja amtmannin venda sær til uppskotamannin og biðja hann fáa til vegar: Gjelsviks grein í „17. Maj“, Effersøes svar uppá hesa grein og mitt svar gjøgnum „Norsk telegraphbureau“.

Mikudag 15. august.

A. Samuelson:

Tað var ein talari ígjár frá sjálvstýrissíðu, hr. Konoy, sum segði, at teir ynsktu at Føroyar ikki gjarna skuldi hava lívd av nðkrum størri landi. Tað er nakað nógv sagt. Tað kann natúrligvis vera gott, um Føroyar vóru so staddar, at tær ikki behøvdu lívd av nðkrum størri landi; men eitt er at ynskja nakað, annað er at gjøgnumføra tað. Fyri eygablikkið siggja vit, at sjálvt tey magnuklasti lónd hava ynskir, sum eru ómøgulig at seta ígjøgnum. Og so kemur í hesi vanskiligi tíð ein lógtingsmaður og sigir: vit ynskja ikki lívd av nðkrum øðrum landi. Fyri so vilt, at nakar skuldi lagt í hesi orð, so eru tey ómátaliga óklók. —

Eg var ígjár komin til hr. Mortensen, sum eisini hevur talað í hesari sak. Eg haldi, at hansara orð, í einari so stórarí sak, hava verið óalmindiliga tvískinnað. Summatíðir tyktist hann at hava hug at taka ta fornuftigu støðu statsrættliga sæð, at best man vera sum er, til aðrar tíðir tyktist hann at vilja styðja hr. Konoy og vilja hava okkum at „orientera“ okkum. Hann sigir, at sambandsmenn hava ansvarið fyri, at vit nú fáast við hesa sak. Tað eru ikki vit, ið hava reist spurningin yvri í Noreg. Vit vilja sláa

hann niður, tí hann er skaðillgur; tí eru vit komnir við honum inn á lógting. Tann, ið hevur reist spurningin, hevur reist hann uttanlands, og tað er tað skaðiliga. Tað er J. Patursson, ið hevur reist spurningin yvri í Noreg. Um hann hevði reist hann her á landi, so høvdu vit ikki haft so nógvan ampa av honum.

Hr. Mortensen segði, at vit skuldu lata Grønlandsspurningin fara og lata ta norsku og ta dansku pressu diskutera hann. Vit hava ikki haft Grønlandsspurningin sterkt frammi, og eg hugsi, at tá ið hesin spurningur hevur verið frammi í føroyskari pressu, so er tað ikki Grønland, ið hevur interesserað hesar menninar. Teir hava hugsað um Føroyar, og man skal í greinunum bara seta Føroyar í staðin fyri Grønland, so veit man, hvat teir hava meint.

Nú er fyrri á ríkisdegnum eitt lógforslag um, hvussu Grønland skal stýrast, og tí mugu teir føroysku representantarnir taka stilling til spurningin. Eg havi tikið mína støðu hartil, ta einasta dansku støðu, ið er møgulig; at Danmark eigur Grønland. Ta somu støðu átti hr. Mortensen at hava tikið — vit eru jú allir danskir statsborgarar. Hvi skal man bliva við at ganga uttanum? Vit elga at siga tað til teir útlendingar, ið hava fingið skeivar upplýsingar um Føroyar, og vit elga at siga tað til tað fólk, ið vit eru saman við. Men er stillingurin so, sum vit hava skildrað tað frá okkara síðu, at fólk ið í Føroyum yvirhøvur vil, at vit skulu halda uppá og bevара okkara núverandi støðu, so er tað okkara plikt sum lógtingsmenn at siga tað so týðiliga sum møguliga til útlandið.

Hr. Edw. Mortensen segði, at sjálvstýrismenn ætlaðu ikki at spreingja Føroyar út úr tí danska ríkismarkinum. Ja, tað uppfatist havi eg eisini haft av sjálvstýrismonnum líka til nú — teir hava viljað haft sjálvstýri, men innanfyri Danmark.

Hr. Mortensen segði, at sjálvstýrismenn vilja ikki koma við uppskoti í ár um at broyta lógtingslógina;

— nei, tað vill eg heldur ikki hupa. Tað vildi jú verið tápuligt av tí danska stýri nú at givið okkum meiri sjálvstýri, tá hr. Patursson hevur framhildið, at hetta sjálvstýri skal brúkast til forhandling við Noreg.

Hr. Mortensen segði, at gjøgnum forhandlingar við regering og riksdag kundu vit fáa nógv í lag. Men eg hugsi ikki, at arvaavgiftslógin kundi blívið gjøgnumförd av sjálvstýrismönnum, og teir høvdu heldur ikki kunnað fingið gjøgnumfört skattalógina. So er sagt, at nú hava vit liðhóð um at fáa lov at áleggja tollskattir. Men tað er aldellis ómøguligt at teikja sær, at vit kunnu fáa gjøgnumfört tollskattir eftir tí, sum sjálvstýrismenn nú hava framfört. Tað er einki stórt ynski hjá okkara parti eftir at fáa toll — tí vit hava altíð verið príncipielt imótt hesum skattamáta, men eg helt í fjór, at allar mógilgheitir máttu roynast, kanska eisini henda. Men nú hava sjálvstýrismenn sett ein stoppara fyri at vit sleppa at royna hetta. Tað sama geldur um málsurningin. Her er sakin komin í eitt slíkt spor, at nú er einki at gera.

Sjálvstýrismenn vilja bóttá Danmark til at geva Føroyum sjálvstýri við at siga: um vit ikki fáa okkara vilja, so fara vit til Noreg. — eg hugsi ikki, at hatta er ein góður máti. Í Danmark er eitt frisinnað fólk, tað vil gera nógv fyri okkum, men vil ikki lata seg hólta. Tá ið hóttað verður soleiðis, er einki at gera viðvikjandi at fáa studning frá Danmark. Vit mugu taka støðu, — siga vit neittakk til at vera saman við Danmark, so vil Danmark bestanda allíkavæl, — eg veit ikki, um Føroyar vilja bestanda.

Og hvussu verður hurtur úr, um vit vilja fara til eitt annað land. Tað er ikki sikkurt, hvat land Føroyingar tá vilja fara til. Skulu vit skiljast frá Danmark, so eru tað í stundini fleiri Føroyingar, ið vilja fara til England enn til Noreg. Tó vilja óivað, sum eg havi sagt aftur og aftur, næstan allir Føroyingar sleit ikki skiljast frá Danmark. Í hesi vatiskilgi tíð, tá stóru

rumbul er í verðini, vilja sjálvstýrismenn hava, at Føroyar skulu rumbula við. Tað er ikki væl yvirveyað. Kanska Føroyingar koma at angra tað, hæði teir, sum nú liva, og teir, sum koma aftaná.

Tá hr. Mortensen segði, at um sakin skal í útvalg, so má man vera klárur yvir, hvørjar treytir vit kunnu fáa við Noreg, so er hatta nógv fyri at hoyra. Er stillingurin so í lögtinginum, at her yvirhøvar er stemningur fyri at fáa at vita, hvørjar treytir vit kunnu fáa við Noreg, ja, so man ikki vera vert at gera meiri arbeiði her á lögtingi í ár; so má arbeiðið gerast aðrastaðni. Eg vil siga, at um eg komi í útvalgið, so vil eg ikki forhandla um nakað sum helst uttan um, hvussu tann erklering skal ljóða, sum vit skulu fyrileggja lögtinginum. Eingin av okkum sambandsmönnum vil yvirhøvar forhandla um okkara statsrettligu støðu. Eingin av okkum vil flenna seg í at diskutera okkara forhold til Danmark. Vit eru danskir statsborgarar og ynskja onga broyting heri. Eg meini persónliga, at tað er ótilhørligt at senda hesa sak í útvalg. Spursmálið liggur so klárt fyri, at tað gott kann avgerast við einum forslagi til beslutning.

Rasmus Rasmussen helt eitt longri fyrdrag, og tað lukkaðist honum eina ferð enn, sum so ofta fyrr, at skapa óklárheit um tann stilling, hann sjálvur lekur til sakina. Tað er jú ein kunstur, sum summir menn leggja dent uppá: at krógva sína meining við nógvum orðum.

Rasmussen helt, at hetta mál var komið inn á ting, tí at sambandsmenn ræddist fyri norskum innflydilsí, ræddist fyri, at norskt innflydilsí kom at skapa eina livandi fólkakrøslu her í Føroyum, sum vildi føra tann vegin, vit nú einaferð vóru bestemtir at fara, til Noreg sjálvsagt. Ivaleyst hýr livandi fólk í Noreg, kroppsliga livandi, ið hvussu er, men eisini andliga. Og hvis Rasmussen trýr, at vit Føroyingar eru eitt deytt fólk, so tekur hann stórliga feil. Sjálvt um eg seti tað

norska fólkið högt, so er her sanniliga eisini í Føroyum eitt fólk, sum fult út kann máta seg við Norðmenn. Eg dugi ikki at siggja, at teir Norðmenn, sum higgar koma, í nakran máta standa hægr enn Føroyingar. Eg skal ikki snakka um einstaklingar, men fólkið í almindilgheit vil eg seta javnt við okkara fiskimenn; ja, eg meini, at okkara sjómenn yvirhøvur standa nógv hægr enn teir av okkara frændum t. d. sjómen, sum higgar koma. Tó stendur ein lógtingsmaður her og tosar um eitt livandi fólk í Noreg í mótsetning til Føroyingar, og um, at tá vit vakna, vilja vit venda okkum tann vegin. Nei, uppá tann mátan skal eingin koma og kasta skarn á Føroyingar. Eg trúgvi eisini, at Dansk-ararnir standa líka so högt sum Norðmennirnir.

So minnir hr. Rasmussen um fundin á Gøtueiði, tá hann formaði orðini „Nærri at Noreg“, sum vit aftaná komu í avisklandur um. Vit, eg og fleiri, forstóðu tað sum um hann vildi politiskt nærri at Noreg; seinni forkláraði hr. Rasmussen tað soleiðis, at hann meinti tað bara kulturelt. Eg hevði min iva um tað tá. Og hvi eg gavst við at skriva, var tí, at hann lovaði at koma fram við sínum manuskripti í avísini, men tað kom ongatið. Nú hevur tað manuskriptið virði sum kramarhús, tí nú er „nærri at Noreg“ eitt politiskt róp. Hansara partiformaður hevur formað tað, og tað letur til, at einkultir av hansara lagsbrøðrum vilja drynja við á tí nótanum. Rasmus Rasmussen átalaði, at Effersøe tók til orða móti Gjølsvik; hvi skuldi hann ikki tað? Tá Effersøe hevur tosað um blóðblanding, so var jó anleidingurin taun, at hin maðurin hevði tosað um hitt reina norska blóðið. Eg leggi ikki høvuðsvektina uppá, hvat blóð ið er í Føroyingum; tað hevur ivaleyst einki at týða. Hr. Rasmussen segði, at eg var ikki so ringur, sum ein partimaður hansara vildi gera meg til; eg skuldi natúrligvis takka honum fyri tað; men eg takki honum ikki. Eg leggi ongan

dent uppá, hvat dóm sjálvstýrismenn fella yvir meg og mína virkan; eg veit, at allastaðni, hvar eg havi haft føri til at gera gott fyri Føroyar og Føroyingar, har havi eg gjørt tað, og eg havi tað fólisi av, at mitt arbeiði hevur borið og vil koma at bera nakrar fruktir, eisini másliga, tí vit hava nú fingið friari ræsur fyri føroyskum máli. Men tað aleina kann ikki gera tað, at vit fáa okkara føroyska mál gjøgnumført, so sum einkultir menn tykjast at halda. Tað letur til, sum um einki annað kravdist her á landi; men eg hugsi, at tað fór at verða nakað tunnilgt, sjálvi um tað eydnast okkum. Mundi tað nytta slórt, tá Føroyingar ynskja havnir, at man so stakk teimum eina føroyska bibilsøgu, ella tá teir ynskja vegir, so at geva teimum eina føroyska sálubók, ella tá fiskararnir ynskja pengar til at keypa skip fyri, so at geva teimum onkra aðra føroyska bók? Soleiðis havi eg ikki sæð uppá tað. Eg havi ikki verið blindur fyri, at føroyskt mál hevur nógv at týða, men tað eru tó ymis onnur spursmál, sum trongja til at loysast. Sjálvsagt havi eg langt frá fingið alt uppfyllt, sum eg havi arbeitt fyri, men eg havi vant meg til tolni. Sjálvt um eg skuldi fallið frá, so hugsi eg, at onkur annar maður altíð vil vera, sum gongur ta somu leiðina. Men hvat leið, ið gangast skal, verður ikki avgjört her á tingi, men hitt føroyska fólkið ræður fyri tí. Eg eri ikki serliga glaður yvir øll resultatini av míni virkan, men eg uggi meg við tí, at eg tó havi fingið nakað burtur úr, og verður fortsett á sama hátt, so sæst tó altíð nakað eftir. Eg tori í allari beskeðinheft at seta míti nationala arbeiði fram móti tí, aðrir menn halda seg hava gjørt.

Tað interesseraði meg at hoyra R. Rasmussen siga, at tey norsku bløðini hava misfatað Paturssons orð; at tey dansku bløðini hava forfalskað Paturssons orð, kundi man altíð vænta at hoyra. Nei, eg trúgvi ikki, at tey norsku bløðini hava misfatað hansara orð; hansara skrifligu úttalissir eru í

hvussu er ikki til at misfata. Siggja vit tey saman við teim muntligu, so kann eingin ivi vera um; hvat maðurin vil. Og tað, sum er komið aftrat, hevur ikki gjørt tað mætari, snarari ringari.

Rasmus Rasmussens tala gekk i buktir sum vegur i brattlendi. Einaferð slongdist hon so, at hann kom til at siga, at sjálvstýrismenn ynsktu at verða leysir bæði frá Danmørk og Noregi; teir ynsktu ikki livd frá nøkrum. So stór óeinigheit er millum Rasmussen og Patursson, sum sigur, at tá vit hava fingið sjálvstýri, vilja vit forðinast við Noregi. Teir eru spildagtigir við seg sjálfvan, og tað vita vit, at eitt ríki, sum er spildagtigt, tað má ganga til grundar. Eg skal ikki gráta, um sjálvstýrispartiið fer sundur i nógv smáar bitar — ikki teir ein-kultu sjálvstýrismennirnir, so hevði eg grátið. — Í sama bili segði Rasmus Rasmussen: vit vilja royna at fáa so nógv sjálvstýri sum møguligt i semju við Danmørk, men fáa vit ikki tað, so mugu vit hava tað við ósemju! Aftur hann kanska at skaffa sær sjálvstýri við vápn i hond? Tað man vera Norðmannablóðið, sum rørst, tað týrist at vera heitt hjá Rasmussi Rasmussen i dag. Hetta ljóðar væl uppá eitt tíðspunkt, tá nógv sakir liggja á fíngi, um at fáa hin danska statskassan til at geva okkum nógv pengar. R. Rasmussen vil eintá siga, at tá Danmørk yvirhøvur stýðjar nakað her á landi, so er tað ikki fyri okkara skyld, men fyri at forðanska okkum. Hesir menn eru bangir fyri, at Danskararnir skulu gera óv nógv fyri okkum, so at tað arbeiði, hr. Rasmussen og felagar royna at gera fyri at skapa ósemju, ikki lukkast. — Teir seta hetta stempel á alt tað, ið gjørt verður frá danskari síðu, og tá hetta frættist har norðri, hava teir eftir forimuni syrgt fyri, at hensiðin ikki kann náast við at leypa illvilja á danskar menn til at gera nakað fyri hetta fólk. Heldigvis er tað soleiðis at fjøldin av tí føroyska fólkinum tekur avstand frá hesum monnum og sigur, at teir

eru ikki talsmenn fyri okkum. Og eg vil hupa, at Føroya fólk framdeilis sum higartil ikki vil leggja dent uppá, hvat hesir menn siga. Rasmus Rasmussen má vera ein fornuftigur maður, og tá ið hann hugsar seg um, so má hann vera klárur yvir, at slik orð bara gera skaða, helst fyri tað fólk, vit representera; tí so lítið er lögtingið ikki enn mett, at eingin lurtar eftir tí. So tosaði Rasmus Rasmussen eisini um, at Danmørk offrar pengar til at styðja Danskararnar sunnan fyr markid. — Tá Rasmus Rasmussen var komin til eina buktina í talu síni, segði hann, at her var so óførur spenningur, at einasti útloysningur var sjálvstýri. Ja, tað er kanska millum sjálvstýrismenn, men sanniliga ikki i tí føroyska fólkinum; jú harðligari teir rópa uppá sjálvstýri, tess harðligari vilja teir fáa svar móti sær. Men teir behøva ikki at rópa so hart, Danskararnir vilja ongan dag halda uppá okkum, tá tað føroyska fólkid ynskir at fara frá teimum.

Hr. Rasmussen eins og fleiri talara frá sjálvstýris síðu royna at finna eina bakgrund fyri Paturssons upptrakkan i Noreg; sjálvur hevur Patursson sagt, at tað var tí, at hann var illur. Eg vil henstilla um tað er tilstrekkuligt, at ein tingmaður offentliga handlar út frá personligum ill-sinni, tá hann kemur til útloðini.

So tosaði R. Rasmussen um, at Danskararnir ikki forstanda okkum, hvussu teir hava staðið honum og hansara sjálvstýrisplanum móti; og spyr: hava teir kanska nakran tíð sýnt sjálvstýrispolitikki vælvild? Hvi forlanga tað, tá fjøldin av fólk i Føroyum ikki vil vita av hesum sjálvstýrinum; tað vildi verið illa gjørt av Danskarunum, um so var. Í sama bili sigur R. Rasmussen, at Íslendingar og Norðmenn, teir fata sjálvstýrismenn; tað er so rimuligt, men teir fata ikki Føroyingar; teir rokna við, at her bara eru sjálvstýrismenn, men í Danmørk forstanda teir stillingin, har forstanda teir bæði sjálvstýrismenn og sambandsmenn; teir siga, so leingi fleir-

talið er imóti, kunnu og vilja vit ikki gera nakað við tað málið. Soleiðis sum stillingurin er, mugu Føroyingar siga: Islendingar og Norðmenn forstanda ikki fjøldina av tí føroyska fólkinum.

So losar Rasmus Rasmussen um eina grein, hann hevur sent til upptakils í donsk bløð, men sum Ritzau's bureau einki vildi hava við at gera. Hann kundi jú skriva í føroysk bløð. Tað var jú móti einaferð at skriva uppá føroyskt, lá ið nakað illa vorðið skuldi sigast um Danmark. Var tað nakað, teir vildu hava Danskararnar at hoyra, so skrivaðu teir uppá danskt. — Eg kann siga tað sama við Rasmus Rasmussen, sum eg segði við Patursson, at sjálfstýrismenn ógvuliga ofta hava haft fíri til at koma fram í donskum bløðum. At tey eina ferð upp í millum hava klípt burtur úr greinum hjá teimum, fáa vit fyrst at vita nógv ár aftaná. Er tað taluliga hampuligt skrivað, kann eg ikki tonkja mær annað, enn at tað verður upptikið.

R. Rasmussen heldur, at lögtingið ikki kann taka stilling til hesa sak, og fólkaavstemming vil hann ikki hava. Eg veit ikki, hvør ið so skuldi taka stilling til hetta. Um hetta ikki skal avgerast í lögtinginum, og heldur ikki við fólkaavstemmingi, hvar skal tað avgerast? Í Oslo, kanska? Nei, tað má avgerast her í Føroyum, avgerast her í lögtinginum. Og vit mugu vita, at hvat ið vit nú koma at gera í hesi sak, vil hava standandi fylgjur, ikki bert nú, men eisini í framtíðini.

R. Rasmussen:

Eg ætli mær ikki at imøtganga tí seinasta talara, men skal bert siga nøkur fá orð. Av tí, at hann antin hevur misfatað ella við vilja hevur avbronglað, hvat eg havi sagt um okkara økonomisku forhold til Danmark, má eg taka tað uppáftur. A. Samuelson sigur, at eg havi sagt, at Danmark ongantíð hevur latið pengar til okkara uttan fyri at keypa okkum. Eg segði, at stillingurin var óhaldbarur; at Dan-

mark ikki framtíðis kundi geva studning til Føroyar uttan at fáa nakað uppgjald afturfyr. Tað er finansielt ófatiligt, og tað er eitt finansielt tap, og danskir finansmenn gera ikki nakað sum er finansielt tápuligt og óforsvarligt. Tí má Danmark fáa viðurgjald, um tað skal halda áfram at lata pengar til okkara, og tað má fáa tað, antin í form av pengum ella andaligari landavinning, also fordansking. Eg segði ikki, at tað var nakað ringt í tí. Danir eru farnir at ofra so nógv uppá okkum, at tað er ófatandi, uttan so er, at teir vilja hava uppgjald í onkran máta.

A. Samuelson:

Eg dugi ikki at siggja so stóran mun á tí, sum R. Rasmussen segði nú, og tað sum eg havi noterað mær, at hann hevur sagt fyrr. Hann meinar, at tá Danskarar lata nakað til Føroyar, er tað fyri at fáa vinning, antin í pengum ella í fordansking. Hetta var tað, eg talaði af. Hetta er at oyðleggja tað arbeiði, sum gongur út uppá at fáa studning frá statinum til vinnuvegir okkara og hvat annars lørvar okkum. Eg kann pávsa tilskot, sum eru givin bæði í fortíðini og í nútíðini, hvar Danmark ikki hevur tilsiktað hvørki annað ella annað. Fyri bert at taka eitt dømi: Staturin hevur givið tilskot til Føroya fólkaháskúla. Man Danmark her tilsikta økonomiskan vinning? Nei. Ella man tað verð fyri at tilsikta andaligan vinning fyri Danmark? Tað kann eg ikki teinkja mær til. Teir kenna jú háskulamenninar og tann tilsýnsførandi, tað er vist J. P. Andreassen, eg hugs í ikki tað verður stórir vinningur fyri danskheitina av hesum studningi til háskúlan.

Effersøe:

Selvstyrepartiet har ikke nøjedes med, at dets Formand har forsvaret sin Optræden i Norge, men har ogsaa sendt andre Medlemmer i Marken, der har fremført en hel Mængde Ting, hvorved Sagen er bleven altfor vidløftig og man er kommet bort fra Sagens

Kærne, som er, hvad Hr. Patursson har udtalt i Norge. Der er draget alt for meget uvedkommende ind i Sagen. Hr. Patursson vilde i Gaar gerne se Prof. Gjelsviks Artikel fra „17. Maj“. Det synes som om D'Herrer ikke har sat sig ind i de 26 Aktstykker, som jeg har fremlagt for Tinget, deriblandt Prof. Gjelsviks Artikel og Hr. Paturssons Artikel fra „Tidens Tegn“, med Billede. Da han ikke kunde forsvare det, som var skrevet i norske Blade, saa sagde han, at han ikke havde sagt som refereret i „Dimmalætting.“

R. Rasmussen:

Eg má biðja A. Samuelson halda sær til míni orð; eg nýtti ikki orðið vinning, men uppgjald, og tað merkir hvørt sitt. Hr. Samuelson veit eisini, at Føroya Fólkaháskúli fær sín studning eftir einart galdandi lóg, so skulu vit ikki hava eina undantøkulóg fyri Føroyar, so má háskúlin fáa sín studning eftir hesi galdandi lóg. Tann studning hevur háskúlin fingið fult út, sjálvsagt. Men viðvíkjandi studningi, hvar administratiónin hevur kunnað fingið ein finger inn t. v. s. studningur til næmingarnar, har er minnað so um studningin, at hann er bert ein triðjungur móti hvat hann er aðra staðni í tí danska ríkinum. Og nógvir næmingar fáa yvirhøvur ongan studning. Kanska A. Samuelson vil koma fram við einari undantøkulóg um hetta.

J. Patursson:

Hr. Effersøe helt eina langa talu í gjár, sum varði hálvatriðja tíma. Hann var ógvuliga tungur, tá hann endaði taluna. Tað er einki undarligt. Hann segði, at hann hevði virkað fyri at fáa vinarlagið at vera hitt besta millum Danmark og Føroyar. Hann hevur virkað fyri hesum frá 1906 til 1923; hvat hevur hann útint í hesi 17 ár? Einans tað; at viðurskiftini millum okkum og Danmark nú eru so ring sum aldri fyrr. Tað er endin av hansara starvi. Hevur hann haft danska góðvilji til endamál í 1906, so

er ikki undarligt í, at hann nú stynjar og er illa til passar yvir „de skønne spildte Kræfter“. —

Undan 1906, meðan eg var fólkatingsmaður og áðrenn Effersøe ræddi seg, er tað svart uppá hvítt fyri at tað var so gott vinarlag millum Danmark og Føroyar, sum aldri fyrr — men nú? Ja, vit vita ikki, hvussu her hevur verið, tá Skúvoyingar vildu binda amtmanin, ella tá Føroyingar tóku lensmannin Gabel av, — men í okkara tíð hava viðurskiftini ongatiðina verið so ring. Tað er tí ikki undir í, at Effersøe má vera barmur.

Hann segði, at vit kundu ikki vera tað danska málið fyrstuttan; tað kann so vera; men eg haldi, at vit høvdu ikki doyð, um vit ikki høvdu haft danskt mál. Eg meini, at vit nógv ov nógv nýta danskt mál; eg meini ikki her við Danskt sum undirvisingarmál í skúlunum ella sum kirkjumál, men eg haldi, at teir læra nógv ov nógv Danskt í skúlunum ella um dønsk viðurskifti. Okkum tørvar t. d. ikki at læra so nógva danska søgu, tí tað frongir so nógv annað burt. Eg var einaferð so dólstur, at eg gekk við til at taka enskt mál burt sum lærugrein í læraraskúlanum. Nú fíðrar tað meg. Har skulu skúlameistarar okkara ganga í try ár og læra danskt mál, danska søgu og danska siðmenning — og ikki eitt einasta orð av tí máli, sum 160 milliónir tala, málið í einum grannalandi, sum vit hava nógv viðurskifti saman við. Eg haldi, at vit eiga at koyra nakað Danskt burt og taka Enskt afturfyri. Tað er úti av lagið, at norrønt mál ikki skal verða lært har, sum er grundmálið undir okkara máli, og at ikki føroyskt mál verður lært so væl, at tað ikki nýtist at halda skúlaskeið á hvørjum ári fyri at geva lærarunum nóg miklan kunneika í tí.

Effersøe talaði so nógv um tann kgl. handilin og talaði so hjartaliga um, hvussu góð viðurskiftini vóru tá. Hann hevur slíkt yndi til tann kgl. handilin, at um tað ídag hevði verið avstemningur um tann kgl. handilin, so hevði hann væl stemmað fyri at

fáa hann aftur. Hann vil ikki vera við til at opna Grønland.

Effersøe talaði sum Danskarar, tá hann sigir, at Grønland skal vera stongt. Allir Føroyingar, sambandsmenn sum sjálfstýrismenn, halda fast við, at Grønland skal opnast. Vi vilja hava loyvi at fiska har uppi, — her stendur Oliver Effersøe beint imóti, hvat allir Føroyingar krevja.

Eg komi nú at hugsa um nakað, sum bendir her í vetur. Tað var ein danskur sendisveinur, sum bar fram fyrri einum týðningarmiklum felagi her í býnum, at tað skuldi starvast fyrri at gera tað til skjals fyrri danski stjórnini, at Norðmenn mátti ikki fáa nakran rætt til Grønland, og tað skuldi undirbyggjast við til: at fáa Norðmenn rætt til Grønland; so sleppa við ikki fram at driva fiskiskap har, men um Danskarar hava rættin, so sleppa vit. — Høvði ikki ein av felagsins fyrstøðumonnnum verið so varhugaður, sum hann var, høvdu vit verið í danska leypinum í Grønlandsstríðinum, áðrenn vit vilstu av.

Effersøe hevur roynt at ræða okkum við England. Hann segði, at um handið loysist til Danmark, so sleppa vit ikki til Noreg, — nei, so rekast vit á sjónum, og har liggja onnur lond og lura, — hann meinar væl England. Men um nú England hevur hug at taka Føroyar, er tá Danmark ment at verja okkum? Ella um vit vóru saman við Noreg, teir høvdu heldur ikki verið tað mentir, og vit eru ikki meira vardir móti Englandi, um vit eru saman við Danmark ella um vit vóru saman við Noreg. Eg havi tað álit á tað enska fólk, at tað ikki uttan atvold vil taka fatur á okkum. Hvat ið kundi borið á í einari ófriðatið, tað tali eg ikki um, tá kundi kanska borið á, at ein stórmakt tók sær eina kriggshavn her meðan stríðið stóð. Men hevur maður nakað dømi um, at England í okkara tíð hevur lagt hendur á nakað mentað fólk? Tað sama kunnu teir so taka ísland. Hetta kundi maður ræða fólk við í 1906; nú ræðist eingin hetta longur.

Effersøe, sum meinar, at vit hava verið so vitsveimandi, hevur ikki verið tað minni sjálvur. Viðvíkjandi lögtingslógin brýgdar hann mær, at eg var samdur við hann um at smíða lógina soleiðis, at lögtingið einans varð ráðgevandi. Hetta er ikki vakurt av Effersøe; hann veit, hví eg og floksfelagar mínir samdust við sambandsmenn. Vit vildu hava okkara sjálfstýri saman við Danmark gjøgnumfært við friði; vit vildu royna einaferð enn at koma á samit; tað var nóg so nógv slakað av okkum í fjør, lá vit góvu okkum undir at fylgja sambandsmonnum, men vit hildu sum so: vit eru tó allir eitt fólk, og hvat ómettligan týðning vildi tað ikki haft, um vit í einum máli sum hesum kundu koma at standa saman. Og vit stóðu saman, men hvat hendir, fyrri sum okkara uppskot kemur niður, verður settur ein setningur inn, sum veldur at tað heila er spilt. Fyri tað at vit vistu okkum so vælsinntar í fjør, fáa vit hetta aftur um aftur. Tað er eitt gamalt orð, sum sigur: Ger tú skálkinum gott, hann lønar tær aftur við háð og spott. Tað er ikki fyrstu ferð, vit eru løntir við háð og spott, tá vit hava roynt at gjørt sum best.

Tað er ikki eitt illt, Effersøe hevur lagt sjálfstýrismenn undir; hann hevur lagt okkum undir, at vit, tá vit fáa sjálfstýri, noyðast at taka toll. Nú tá hann sær, at tað má ganga tann vegin, nú Danskararnir siga: vit hava ikki pengar at hjálpa tykkum við, tit mugu taka við tilboðnum frá 1906, — nú roynir hann at sleppa sær undan við hesum: „Ja, det er paa Grund af Modstandernes slette Politik.“ Nei, so læt sleppur hr. Effersøe ikki. — Hetta kom skjótari, enn hann hevði væntað vegna peninganeyðina í Danmark men tað hevði komið kortini.

Tað hevur ofta verið góður skikkur her, ikki at svara Andrassi Sámalsyni aftur; tá maður er so mikið illorðaður sum hann, er tað tað besta. Men tað ber ikki alltið til. Eg vildi gjarna, av tí at eg havi sagt um hesar dansku riksdagsmenn, sum nú eru í

Grønlandi, at teir koma higar sum njósningarar, fingið loyvi at siga, at eftir øllum tí, ið fram er komið, mátti eg trúgva, at teir vóru njósningarar. Men um tað er so, sum Effersøe og Andrass Sámálsson siga, at teir koma sum vinnmenn, so fari eg at trúgva tí. Eg vil ikki sum teir báðir skylda mótstøðumenn fyrri at ljúgva, - høvdu vit haft ein rættan formann, hevði hann mangar ferðir haft talað at, men vit hava ikki haft nakran formann her á tingi, síðani Bærentsen var antmaður, — eg sigi ikki hetta við handa mannin, ið har situr [Joen Poulsen]. Koma teir sum vinnmenn, vilja Føroyingar taka imóti teimum við blíðni. Og hesum fara vit so at trúgva.

Ja, eg veit væl tað, at Føroyingar hava rætt í Íslandi saman við Dansk-arum. Hetta havi eg altíð hugsað um, men eg havi eisini hugsað um tað, at henda rættin kunnu Íslendingar loysa upp bæði fyrri Føroyingar og Dansk-arar. Hetta er fó ikki vert at losa um nú, men tað er vert at hava í minni.

Andrass Sámálsson segði, at Danskararnir vita, at her eru tveir partar í Føroyum, og av tí, at sambandsfólkið er í meiriluta, hava teir ikki kunnað latið okkum fingið alt tað sjálvstýri, sum vit krevja. Hetta er ikki beint. Vóru Danskararnir rættir menn og ópartískir, so høvdu teir ikki bara blakað seg í annan leypin. Vit siggja, hvussu tey donsku bløðini til henda dag bara hava hildið við teimum, sum latast at verja „Danskheden paa Færøerne“ og siga seg at vera „Danskhedens Forkæmper og Forpost“ her. Teir áttu at hava staðið sum uttanveltaðir menn.

Eg bað Andrass Sámálsson prógva tað, sum hann hevði sagt, at „Danmark har en ubestridelig Ret til Færøerne.“ Hetta gjørdi hann ikki meira við enn tað, at hann svaraði: „Færøerne har en ubestridelig Ret til Danmark.“ Eg ert líka klókur av hesum. Tá ið Andrass Sámálsson stendur her og skær um seg sum danskur maður (ikki sum Føroying-

ur), kundi ein vænta, at hann fór at prógva „Danmarks ubestridelige Ret“. Hetta er 5. dagurin, at vit tosa um henda spurning, og einans eitt er komið burtur úr enn: hetta, at tveir menn standa og forsvara Danmarks rætt til Føroyar, meðan allir í hinum partinum hava staðið uppá rætt Føroyinga. Nógv er fó klárað upp í hesum døgum, og tað er gott.

Andrass Sámálssons bitan í bak á Norðmonnum nú, hóskar illa við tað, ið hann fyrr hevur sagt. Hava Norðmenn gjørt annað enn rósti okkum!?

Eg bað um fyrsta dagin, eg hevði orðið, at fáa øll tey dokument fram, sum hoyra sakini til. Effersøe hevur lagt fram ein pækka við skjølum, har eru úttalilsir hiðani og haðani; tað mesta er prentað, men sumt er einans avskrivað; tað tykist lógið, at hann vil ikki leggja originalarnar fram; hann sýnist eisini her at vilja nýta sama skikkju, sum tey donsku bløðini: at klippa burtur úr, men tey trý høvuðsskjølini: Gjelsviks orð í „17. Maj“, Effersøes svar og mín erklæring gjøgnum „Norsk Telegrambureau“, tey mugu sjálvsagt koma fram. Eg leit á, at tey 3 punklini, sum Effersøe hevur svarað uppá í danskum blaði, skuldu verða til skjals og hansara svar uppá tey. Men einki flmst av hesum. Hvar eru tey nú? Sjálvar hevur hann í „Dimmal.“ skrivað, at hann stendur ikki við tað, sum donsk bløð hava flutt fram sum hansara orð. Eg eri ikki gingin frá tí, eg havi sagt. Men hvar er so tað, sum Effersøe hevur sagt? Tað má fram, áðrenn vit fara at tingast um hesa sak í nevnd. Tað er eingin uttan Effersøe, sum við hesum og øðrum er atvoldin í, at vit hava tosað so nógv uttan um vegir. Tá tað er sagt, at mín erklæring til „Norsk Telegrambureau“ var gjørd í bræði, so er tað ikki til. Eg hevði trý samdøgur til at hugsa meg um, áðrenn eg sendi hana avstað.

Her er so nógv persónligt komið fram á so óhóskandi hátt, at tað er ein minkan fyrri okkara lógling, at røðurnar her skulu fella so. Eg vil

leggja hövuðsskyldina fyri hetta óskil á danska stýrið, sum 1852 setti ein danskan amtmann til formann á Føroya lögtingi, tvørtur ímóti Niels Winthers og annara manna vilja. Eg seti onga last uppá hesar amtmenn, ið verið hava; men tað er hvørt sít at vera amtmannur og leiðari av einari parlamentariskari forsamling. Einnhvør, sum veit um tað at siga, vil sanna, at tað var ein tíð í lögtinginum, tá orðalagið var siðiligt og væl og strangliga eftiransað, at lögtingið i so máta stóð javnbjóðis við tilíkar samkomur í øðrum londum. Tá var ikki atgongd til nakað persónligt álop. Síðani er versnað dag frá degi, og ongalið hevur verið verri enn nú. Kemur ein við nøkrum illum og ónærsligum, so er einki mark fyri, hvat ið koma kann burtur úr, og sum orðatak ið sigur: „Svartur verður hann, ið við blik fæst.“ Danastýrið hevur spilt okkara atburð her á tingi.

Joen Poulsen:

Jeg maa beklage, at det ærede Medlem benyttede sig af et Øjeblik, mens den virkelige Formand var borte, til at komme med nedsættende Bemærkninger om ham.

Patursson:

Tað var aldeilis ikki mær i huga at finnas at hesum amtmanni persónliga. Eg havi sagt hetta sama so ofta fyrr, men tað er tann munur nú og tá, at amtmann Bærentsen var altíð i stólinum; eg ætlaði sum sagt ikki at klikkja henda amtmannin. —

Effersøe:

Hr. Patursson fandt Anledning til at bemærke, at jeg var saa „tungur“, da jeg sluttede i Gaar. Ja, det var jeg. Og en Grund dertil var Paturssons nederdrægtige Omtale af mine Forfædre. Hr. Patursson har anket over, at Forholdet til Danmark nu er blevet saa daarlígt. Hvis det er saaledes, er Skylden Paturssons. Saa behrejder han mig, at jeg skal have skræmt med England, det er

aldeles ikke Sandhed; jeg har sagt, at det er vigtigt for os ogsaa nationalt at holde sammen med Danmark. Det havde jo den største Betydning under Krigen, at vi derved kunde holde os udenfor. Men om der skulde komme et stort Opgør igen, saa er det jo ganske uvist, om England kommer med deri; det har jeg slet ikke sagt noget om. Det er derfor ganske uberettiget af Hr. Patursson at lægge mere i mine Ord end jeg har sagt. Det burde han bestræbe sig for at værne sig af med.

Hvem der har Skylden for vor økonomiske Situation, skal nok blive behandlet til sin Tid. Nu er der ikke Anledning til at komme ind herpaa.

Hr. Patursson spørger, hvorfor et af de fremlagte Dokumenter er skrevet i Stedet for at fremtræde i Originalen. Jeg skal oplyse, at det paa-gældende Aviseksemplar ikke var mit, og at jeg maatte levere det tilbage, men hvad er der i Vejen med Afskriften; er den urigtig?

Patursson:

Ja!

Effersøe:

Jeg skal skaffe Bladet til Veje, men jeg ved at Afskriften stemmer.

Patursson:

Nej!

Effersøe:

Jeg forstaar godt, at Patursson tilsigter at samle saa mange Dokumenter sammen som muligt; han vil forhale Sagen for at undgaa det Opgør længst muligt, som maa komme.

A. Samuelson:

Tað vóru fyrst nøkur forsinkaði áttalilsir til Rasmus Rasmussen, eg vil koma við. Eg vill spyrja, vil hr. Rasmussen benokta, at Føroya háskúli hevur fingið styrk frá statskassanum, tá at hann ikki var berættigaður til tað eftir lógini, og at hann ti hevur verið betur stillaður enn aðrir háskúlar? Tingmannin i

Kirkjubø vil eg minna um, at vit í vetur hava haft eina lóg hjá danska stýrinum, hvareftir tingið sjálvt skal velja sín eigna formann, og at hon er samtykt har niðri. Annars skal eg ikki koma nærmari inn uppá, hvussu vorðið var í antmann Bærentsens tíð, men tá rýmdi Jóannes Patursson við felagsmonnum einaferð út úr salinum. Var tað tí, at tá var so gott skil? Eg trúgv ikki, at tað hjálpir uppá Patursson, hvør ið formaður er.

Patursson:

Ja, vit rýmdu út, men sat Bærentsen kanska sum føroyskur formaður? Nei, hann sat sum danskur antmaður, vit høvdu ikki valt hann.

Hr. Effersøe sigur, at eg havi verið „nederdrægtig“ í míni umtalu av abba hansara. Hann átti ikki at nýtt hetta orðið, tí tað var hann, sum byrjaði við „Nederdrægligheder“ í 1906, og hann hevur hildið fram við sínum „nederdrægtigheitum“ til henda dag. Tað var „nederdrægtigt“, tá ið hann bæði her og har niðri royndi at stempla okkum sum svindlarar og óærligar menn, og hansara bløð skyldaði meg fyri „et uhørt Bedrag“ móti tí føroyska fólkinum. Nú kalla hansara bløð meg fyri „Højforræder“. Slíkt er „nederdrægtigt“.

A. Samuelson:

Tað hevur Patursson rætt í, tað er „nederdrægtigt“ at vera „Højforræder“.

Effersøe:

Hr. Paturssons Omtale af, hvad jeg har udtalt i Danmark, er ganske urigtig; det fremkom ikke i den Forbindelse, Hr. Patursson nævner.

Min Tale staar trykt i Rigsdagstidende, og der kan man læse den. Saaledes som Hr. Patursson har villet opfatte min Tale, er fuldstændig urigtigt. Jeg har før betegnet det som det pure Opspind, og det vil jeg gentage.

Strøm:

Í hesi viktugi sak er tað væl neyðugt, at teir flestu tingmenn taka orðið. A. Samuelson segði, at tað, sum vit her skulu gera, er at geva eina arkivering. Eg vil slutta meg til teirra, ið meina, at henda sak er so stór, at hon má í nevnd, men eg haldi tað vera beinast, at hon fer í eina millumtinganevnd. Tað er órimiligt, at vit skulu ikki gera annað enn geva eitt úttatilsí um sakina, tí hetta er ein spurningur, ið skuldi vera komin frá tí føroyska fólkinum, ikki frá einstøkum monnum. Eg haldi tað vera ólósokandi, at vit hava fingið hess sak inn á lögting nú, men er hon komin fram, so má hon granskast til fullnar.

Her verður so nógv, ið má granskast. Vit mugu fáa at vita, hvussu er vorðið við okkara høvuðsvinnuvegi, fiskiskapinum, hvussu hann verður styðjaður av ríkisstýrinum, um vit fáa sama ella meiri ella minni studning enn verður givin til fiskiskapin í Danmark. Vit mugu fáa at vita, hvussu vorðið er við statium og jarðabrúkinum hjá okkum, vit mugu fáa at vita, um tað fær eins nógvan studning sum jarðabrúkið í Danmark. Tað sama má gerast við víkjandi brúgvum, vegum, lendingum og havnum; alt má granskast til botns, so at vit kunnu fáa at vita, hvussu Danmark forvaltar hella land, ið er gjørt til eitt amt í Danmark, og sum er nógv verri stillað enn Danmark.

Tað má granskast, hvussu er vorðið við inntøkum og útreiðslum hjá postvesinum her á landi. Okkara handverk sýnist slett ongan studning at fáa, samaleiðis við okkara industri, tó at hon enn er lítil. Eisini átti at verið undirsøkt, hvussu er athorið við koladriftini í Suðuroy, og um tað var neyðugt allarseinast í kriggstíðini at kosta allar teir nógvu pengarnar til so mangt, ið nú liggur og rustar burt í Kvalbø.

Tað hevur verið agiterað av sambandsmonnum við, at vit hava haft ein ómetaligan fordell av at hava ver-

ið saman við Danmark. Lat okkum siggja, hvat Danskararnir lata til okkara skúlavessin, til sjúkahús og mong onnur ting, og lat okkum so fáa at vita, hvat staturin letur til danskar skúlar og dansk sjúkahús o. s. fr.

Eg vóni, at nevndin, sum fær henda spurning til viðgerðar, vil yvirveya alt hetta. Sakin er so stór, at hon ikki kann fyrast til enda í hesi tingssetu. A. Samuelson hevur talað nógv í dag, men tað er tað sama, sum hann hevur sagt í hinu vikuni. Tað er soleiðis, at út kemur innspunnid garn. Eg havi fingið tað inntrykk av hansara talu, at henda sak er komin inn á ting fyrri at spara fyrri statskassan; tí tað segði jú A. Samuelson, at so leingi henda sak er fyrri, fáa vit ongan sludning úr statskassanum. Ja, hatta má jú sigast at vera bilugt fyrri statskassan, men tað er ikki bilugt fyrri lögtingið. Eg plægi ikki at vera so orðaríkur, og eg skal ikki siga meiri um hesa sak.

Prósturin:

Eg skal svara uppá tað, sum hr. Effersøe førði fram ígjár, og eg skal takka honum fyrri, at hann í sínum aftursvari til mín bar síni orð fram á ein so hampiligan hátt. Hann helt fram, at tað, sum eg talaði um, har ikki við sakina, og at eg talaði mest um min persón. Eg veit ikki reiðiliga, hvat ið hoyrir til hesa sak. Her er jú komið so nógv fram, eisini frá hr. Effersøe, ið hevur sveimað so ógvuliga víða og líkið bæði eitt og annað inn í tjakið, men yvir fyrri øðrum monnum her á tingi hevur hann í bellum hildið fram, at teir fara út um sakina.

Eg helt, at eg tosaði bert um, hvat ið kemur sakini við. Eg talaði bert um føroyskt mál og um, hvussu tað hevur gingist tí í skúla og kirkju, og tað haldi eg vera ein týðningarmiklan part av tí, sum hoyrir til henda spurning. Tá ið eg talaði um hetta, so var tað, sum eg segði áður, fyrri soleiðis at lata ljós falla á málakina. Tað var jú hr. Effersøe, sum segði, at nú skuldi vera uppgerð, nú skuldi

talað um danskt stýri nú og fyrr, og so helt eg, at eg mátti siga frá, hvussu var gingist mær yvirfyri tí danska stýri í mínum starvi fyrri føroyskum máli.

Eg nevndi nógv saklig dømi um tilgongdina við arbeiðinum fyrri føroyskum máli sum skúlamál og kirkjumál. Einki aftursvar er komið til tað. Eingi av hesum dønum eru afturvend. Hvi eg tók meg sjálfan fram, var, sum eg segði, tí at eg havi haft við hesar sakir at gera og havi kunneleika til teirra, og einu best veit, hvussu her hevur gingið til. Eg havi ongalandi gjørt tað fyrri at stilla meg fram, ella sum hr. Effersøe segði, fyrri at gera meg til martyr, og hr. A. Samuelson segði, at tað var tað púra sjálvrós. Nei, tað var ikki tí, at eg førði hetta fram. Harinóti, tá hr. A. Samuelson í dag stóð og segði frá sínum arbeiði fyrri føroyskum máli og føroyskari nationalitet og segði, at tað væl stóð mál við, hvat aðrir hava gjørt, so var hatta nakað nær við, hvat ið vanligu kallast sjálvrós.

Men um menn vildu hildið, at føroyskt mál skuldi hava haft nakað av eini martyrlagnu her á landi, so skal eg ikki halda móti tí.

Hr. Effersøe segði, at eg tóll ikki nógv av, og at eg eri erkvisin („ómfindtlig“). Hr. Effersøe segði jú sjálvur, at hann hevði verið „forbitret“, um tað hevði gingist honum so, — men at eg kortini átti ikki at vera farin til Føroya lögting við hesum; eg kundi vera farin til hløðini. Eg haldi, at Føroya lögting nettupp er staðið, hvar vit skulu tala um hetta. Eg havi heldur ongatið haft nakran hug til at renna til hløðini.

Eg haldi ikki, at tað kann sigast, at eg havi verið erkvisin, tá eg í so mong ár havi gingið og tagt við hesum. Men tá hr. Effersøe kemur og sigir, at nú skulu vit hava eitt uppgerð, ja, so helt eg tað vera beint at bera hetta fram, og bera tað fram á Føroya lögtingi.

Hr. Effersøe sigir, at í Danmark er ein fatan av okkara nationalitet.

Men sigur hann, har meina tey, at tað er neyðugt at verja um danskt mál í Føroyum. Høvuðssakin fyri teir er tann, at danskt mál verður vart. Skuldi tað komið til tað, at eitt stórt fleirtal í Føroyum vil krevja meiri Føroyskt, so kann tað vera, at tað verður loyvt Føroyskum friari ræsur. Soleiðis sær høvuðsparturin av tí danska fólkinum uppá hesa sak. Hann sigur viðari, at tað eru nakrir fáir menn í Danmark, ið ikki hugsa so, men meina, at man kann geva Føroyskum meiri rásarum, men teir fata ikki hvussu vorlið her er, teir eru villleiddir, teir eru yvirflatiskir, ella teir óttast fyri at vera hildnir fyri at vera ov lítið frilyntir. Teirra fatan er ein misfatan. Ein undarligur standur! Summir hava ta fatan, at danskt mál má verða vart, og summir hava eina fatan, ið bert er ein misfatan! Hvørjir eru teir dansku menn, sum Effersøe vil leggja undir hetta, at teir eru villleiddir og yvirflatiskir?

Ja, eg rokni við einari fatan í Danmark. Tað var ein tíð, tá tað í Danmark var ein djúptgangandi fatan av okkara máli. Har hava verið menn, ið hava gjørt eitt stórt arbeiði fyri okkara máli, eitt arbeiði, sum vit Føroyingar altíð vilja vera teimum takksamir fyri. Eg skal bert nevna menn sum Svend Grundtvig, Jørgen Bloch og Kuaund. Tað hava seinni verið menn í Danmark, ið hava víst, at teir hava fatan av, at vit eru nakað fyri okkum sjálfum, og at teir hava hug at styðja okkum. Í 1918 kom ein grein fram frá nøkrum av teim fremstu vísindamonnum í Danmark, hvar teir úttala, at teir hjartaliga sympatisera við okkum. Men eg skal heldur lesa tað upp, sum tað stendur á Donskum: „Vi ønsker at udtale, at vi hjertelig sympatiserer med Arbejdet for ved forstandige Forboldsregler at imødekomme naturlige Bestræbelser, der tilslutter Udvikling og Hævdelse af Befolkningens Ejendommeligheder indenfor Riget. At vi paa det alvorligste misbilliger det fra enkelt Side gentagne Forsøg paa, ud fra et snævert stats-

retsligt og nationalt Synspunkt, at sigte saadanne Bestræbelser som fjendtlige mod Kongeriet.”

Hetta er undirskrivað av millum aðrar so góðum monnum, sum Dines Andersen, Dahlerup, Knud Faber, Friis, Helberg, Finnur Jónsson, Nytop og Salomonsen, allir nakrir av teim fremstu vísindamonnum í Danmark. Vit eru gladdir yvir teirra úttalisi, og vit byggja góðar framtíðarvónir á hesi orð. Tí tað, at slik úttalisi koma frá danskum monnum, gevur vónir um, at einaferð vil tað koma til eitt forstáisi við Danmark.

So leingi føroyskt mál bert var roknað sum ein arkivsak, so leingi málið bert hevði málvísindaligan týðning, so tykist interessan í Danmark fyri málinum at vera rættuliga sterk, men tað vóru einans málsliga og vitenskapliga hugaðir menn, ið høvdu interessu fyri tí. Men tá tað so kemur fyri, at málið skal koma til brúks í hesum og hesum viðurskiptum í tí virkliga lívinum, tá tað spyrst í Danmark, at tað er tað, vit arbeiða fyri í Føroyum, tá verður stóðan ørðvisi. Tá er tað mest sum, at teir vilja halda aftur. Men tað er netupp ein slik fatan, sum vit leingjast eftir og sum ikki er til enn. Hetta úttalisi hjá hesum vísindamonnum gevur fó vón fyri framtíðini. Teirra orð hava týðning, og tey vilja bera frukt. Einaferð vil nakað spyrjast burtur úr.

So er tað eitt, eg skal svara uppá. Eg segði hin dagin, at tað var sagt við meg, og at eg var hóttaður við, at um eg fór soleiðis fram, so kundi eg vænta, at kirkjurnar vildu verða stongdar fyri mær og eg ikki fáa embætti í Føroyum. So eri eg spurdur: Hvør er tann maður, ið hevur sagt tað. Eg eri spurdur, um tað er nakar í ríkisstýrinum ella tað var nakar, ið hevði ávirkan á ríkisstýrið. Eg skal svara: Nei, tað var eingin í ríkisstýrinum; men tað var ein maður, ið stóð frammaliga í administration, eisini í kirkjuligari administration, og sum óivað hevði stóra innvirkan hjá ríkisstýrinum. Meiri sigi eg ikki, so fara

menn at trúgva mær, um teir vilja. Og eg taki ikki míni orð aftur, tí tey eru sonn.

A. Samuelsen fái eg meg ikki til at svara aftur, tí tað var einki sum helst sakligt í hansara talu; tað var ein orðastreymur av einum slíkum slagi, at eg haldi tað rættast ikki at svara. —

Eg havi fingið „Dimmalætting“ fyrri í dag upp í hendur, og vil eg við formannsins leyvi nevna nakað, sum stendur í henni. Eg siggi, at „Dimmalætting“ sigur frá, hvat eg havi sagt í míni fyrstu talu, — men eg skal lesa tað upp, sum tað stendur:

„Í Førgaars aflagde Provsten et længere Vidnesbyrd om alle de Lidelser, han har gennemgaaet under det danske Styre, og sluttede med at udtale, at den norske Højskolelærer Lars Eskelands Udtalelser om „den Trældom, Færingene lever under“ sigtede til den aandelige Trældom, Færingene har levet i under det danske Styre.“

Hesum havi eg ikki sagt eitt einasta orð av. Hatta er ikki annað enn, hvat í Føroyum kallast kolsvørt lygn. — Og hatta eru teir menn, ið altíð hava á munn, at man skal koma til forstålsu og fara fram opið og ærliga og við sannleika. — Lótur!

Effersøe:

Hr. Strøm vil søge at forhale Sagens Afgørelse ved at henvise den til Behandling i et Udvalg mellem Tingssamlingerne. Jeg tror dog ikke, det vil lykkes ham.

Mit Spørgsmaal til Provsten om, hvem der havde udtalt, at alle Kirkedøre skulde blive lukket for ham, fik jeg ikke besvaret, men saa meget fik man dog at vide, at naar Provsten har fremdraget dette, saa var det noget Sagen ganske uvedkommende: Det betyder jo intet som helst, at Mænd, der maaske kan have Indflydelse paa dansk Styre ndtaler et og andet; det vedkommer ikke Spørgsmaalet om dansk Styres Behandling af Færøerne. Min Mening er den, at vi her har behandlet mange Sager, der rettelig bur-

de være forhandlede i Pressen, og min saakaldte Vidtløftighed skyldes udelukkende den Maade, hvorpaa Modstanderne har ført Diskussionen. Nu har jo snart hele Selvstyrepartiet været fremme, og man maa jo dog af og til svare paa noget af alt det meget, der er fremkommet. Provsten sagde, at Hovedsagen for mig er, at dansk Sprog bliver holdt vedlige her oppe. Det har jeg ikke sagt; jeg har hævdet, at det gjaldt om at finde den rigtige Linie mellem Dansk og Færøsk paa Færøerne, saaledes at ikke Færøsk kom til at indtage saa megen Plads, at det blev til Skade for os selv.

Det er ganske uberettiget af Provsten at benytte en formentlig fejlagtig Notits i „Dimm.“ til at paavise, hvorledes hans Modstandere opfører sig. Hvad der har staaet i „Dimm.“ har Redaktøren Ansvar for og ingen anden. Redaktøren er her til Stede og vil vel gøre Rede herfor.

Poul Niclasen:

Prósturin var so ógvuliga indigneradur yvir eina notits, sum staðið hevur í „Dimm.“ Tað hann segði var so gott, at Patursson sum sannheitsvitni føldi trongd til at siga: „tví!“ Eg vil kortini hevda, at tað er sannheit, sum stendur í „Dimmal.“. Eg noteraði orðini upp, sum prósturin segði, alt fyrri eitt. Tað var aflana, at hann hevði umtalað Eskelands orð um, at Føroyingar liva undir trældómi. Tá segði prósturin: tað er ein annar trældómur enn tann reinf líkamligi, tað er eisini andligur trældómur. — Og tá ið prósturin segði so, mátti tað vera Eskelands orð, hann stullaði seg til.

Prósturin:

Nei, Poul Niclasen fer skelvur, hann má hava misfatað meg. Eg havi ikki nevnt Eskelands navn, enn míni orð hans um, at vit liva undir trældómi. Tað var ein annar tingmaður, ið hevði hesi orð á lofti.

Poul Niclasen:

Eg vil absolut hevda, at prósturinn segði so, sum eg havi frásagt. Men tað nyttar ikki at trætast um hetta; referatið vil vísa tað, um tað er rætt. Eg skrivaði orðini niður alt fyri eitt, tey vóru søgd.

Effersøe:

Jeg vil gjerne vide, hvorledes Provsten kan hævde, at det, der har staaet i en Avis, skal tjene som Bevis for, hvorledes vi andre opfører os. Jeg synes, at Provsten nu burde sige: „Jeg har været uberettiget til at blande Sambandsmænd op i det, der er sket i dette konkrete Tilfælde.“

Prósturin:

Já; eg skal gjarna taka hinar sambandsmenninar burtur úr. Men eg velt ikki betur enn, at „Dimmal“ er organ fyri sambandspartiið. Hetta blaðið kemur víða um, sigst. Tað verður nógv lisið og kanska trúð. Tá tað frá háðum síðum verður talað um at koma til forstålsis, og eins orð tá verða refererað soleiðis, sum her stendur, so er tað harmiligt.

Debess:

Tað er ikki oftari enn so, at eg eri einigur við Effersøe, men hesa ferð var eg tað, táð hann segði, at vit her handfara sak, sum av rættum átti at verið havd i bløðunum. Men so haldi eg eisini, at hann hevur hugsað ov lítið um hetta sama, ti hevði hann haft hugsað nakað, so var hann ikki komin fram á ting við hesi sak, men hevði eina drigið hana fram i bløðunum. Eisini havi eg hildið tað vera lægið at siggja Effersøe meir og meir nervøs, ja, hálvt illan, fyri hvønn sjálvstýrisman, sum kom fram at tala um hesa sak. Effersøes inngangsorð vóru jú soleiðis, at tey avgjört krevja, at húsara móttøðumenn úttala sína hugsan. Ella hvat er tað, Effersøe hevur ætlað?

Effersøe:

Afstemning.

Debess:

Avstemning? Eg velt ikki, hvat vit skulu stemma um; men tað fær ein kanska etnaferð at víta. Eg føli meg í hvussu er skyldugan at taka orðið. Sum kunnugt er, er henda sakin merkt nr. 130, og við henni er lagdur ein hópur av norskum avispappiri. Eg havi ikki dugað at funnið nakað serligt í hesum bunkanum, sum kann lána meg at betrakta anklaða Jóannes Patursson sum brotsmaður. Eg kann tí ikki siga, hvat ætlanin er við hesum, tí eg fætt tað ikki. Tað fæst væl betur at siggjast, tá eitt úlformað uppskot kemur at liggja frammi. Fyri at spara nevndini tann ómak at spyrja meg um mína støðu, vil eg heldur siga nakað nú við l. viðgerð. — Menn hava ofta tikið uppáttur Effersøes orð: „Aabenhed og Ærlighed — nei, nei, um forlåtelse, ikki „Ærlighed“ — er den bedste Vej til Forståelse,“ og forstandi, at tað er partanna millum, hann meinar; eg kann í hesum samanhangi ikki lata vera at minnst, hvat ið gekk fyri seg í tingsetuni í fjør, nakað sum fekk meg til ikki at kunna trúgva uppá Effersøes erlighed. Eg vil loyva mær at betekna Effersøes stilling í lögtingslóginu, sum nú fyriliggur á tingi, sum ikki álitandi. Lat meg siga, at eg var fyrivarin í fjør; men mínir parlamentarar, sum gingu saman við Effersøe í lögtingslóguppskotinum, teir hava atvold til at halda seg vera slepptar uppá fjall. Men lat meg hesu ferð trúgva góðvilja Effersøes. Her verða settir tveir spurningar fram frá honum, annar er nógv umtalaður frammanundan, tað er danskt ríkisstýris handfaran av Føroyum i núliðini. Sjálvstýrismenn hava svarað hesum, men umframt talað um, hvussu Føroyingar hava verið viðfarnir fyrr í tíðini, tað er skyldskapur millum náðið og fortíð. Hin spurningurin sipar til eitt samband millum Føroya og Noregs við harav fylgjandi skilnaði frá Danmørk. Um Noreg hava vil einki haft á okkara programmi, — sambandsprogrammið er mær ókent, men eg má hava loyvi til at ætla, at har er ein grein, ið nemur

við Noreg. Meinar nú Effersøe hetta alvorliga, er tað rætt natúrligt at kanna eftir, hvussu vorðið hevur verið við forholdinum millum Føroya og Danmarkar. Tað mugu vit hava gjølla upplýst, og skulu vit taka málið heilt alvorliga, so mugu vit fara yvir til Noregs og vita hvussu landið er vorið og gera okkum kendan við fólk- ið har. Skal tað verða okkara land í framtíðini, so mugu vit hava góðan kunnuleika um øll viðurskiftini har á landi. Hetta er ein alvorlig sak, og hon má behandlast grundiga.

Viðvíkjandi hesum seinasta gangi eg út frá, at Effersøe kemur við ein- um fullfíggjadam uppskoti í tann rættning. Tað vil eg í hvussu er yvir- láta til hansara; tí hann er kominn við tankanum um Noregssambandið. Harimóti kundi eg haft hug til at nomið við forholdið millum Danmark- ar og okkara.

Effersøe:

Dansk Styre.

Debess:

Eg veit ikki betur enn, at Fø- oya lögting er undir danskum stýri; eg havi heldur ikki tonkt uppá hitt danska fólkid, tað er heilt øðrvísi enn stýrið. Andrass Samalsson krevur klárheit yvir okkara forhold til Noreg og klárheit millum Danmark og okkum. Eg vil taka og hefta meg við heimingin, okkara forhold til Dan- mark, og síðan kann A. Samuelson sjálvur vinna sær klárheit um Noreg. Viðvíkjandi okkara forhold við Dan- mark so haldi eg, at tann økonomiska síðan ikki er kominn nóg mikið fram; hon hevur alstóran týðning. Men áður eg komi nærri inn uppá henda spurn- ing, má eg loyva mær at undrast yvir, at hr. Effersøe, sum tann strangt sak- ligi maður, hann vil vera, krevur av mær og mínum partamonnum, at vit skulu lítið og einki siga, men einans gera okkum lidnar til „Afstemning“; meðan hann sjálvur dregur bæði lítið og ólíkt inn í hetta orðaskifti. Eg vil triva í eitt dømi. Eg var bilsmi,

íá eg hoyrði Effersøe í síni talu ígjár kasta okkum fyri, sum hava sitið í fleirtali síðani 1918, at tað, at skattir- nir eru so stórir, skyldast „en slet økonomi“ frá okkara síðu. Eg havi tó hoyrt hetta fyrr, bæði her á tingi og á veljarafundum, og vit vita allir, hvat hævudspunktið er, sum liggur aftanfyrir hetta brigsli; tað er „Mýl- ingur“. Ja, eg merki tað, at her á tingi, her er „Mýlingur“ politiskur enn, men tí betur millum Føroyingar yvirhøvur er tað ikki so; teir siggja ikki politikk í „Mýlingi“, og teirra sjón er rætt. Tá sambandsmenn ferð eftir ferð siga, at lögtingið er komið undir at útreiða so nógvar pengar, tí tað hevur keypt hetta skip, so vil eg hevda tað, at skipið um ikki beinleiðis, so umvegis, hevur afturgoldið landinum teir pengar, tað hevur kostað; tað er vegna fraktubursclau, tí tað er eingin ivi um, at atvoldin til, at fraktirnar eru niðurfarnar, er tann, at vit hava fingið eitt føroyskt skip, sum eitur „Mýlingur“. — Í hetta var einans eitt dømi, eg kundi nevnt mong onnur, sum kundi prógvað Effersøes hug at sveima.

Men tað var tann økonomiska síðan av forholdinum millum Føroyar og Danmark, eg vildi hefta meg við.

Effersøe sigur, at vit gjøgnum tíðirnar hava fingið so ógvuliga nógv frá Danmark og lítið og einki latið aftur fyri; tí skulu vit vera varnir, annars kunnu vit vænta, at hesin gull- sírveymur heldur uppá, og at henda tryggingin verður okkum uppsøgd. Ja, vit hoyra jú einki annað enn hetta frá sambandsmonnum her á tingi. Eg vil tó loyva mær at halda fram, at um vit ikki beinleiðis lata so nógv, so gera vit tað sannliga umvegis. Okkara mest! Importur er frá Dan- mark, og okkara mesti exportur fer eisini tann vegin. Umframt henda sambandið, hava vit haft eina brúna- trygging, hvar peningurin er farin sama veg — til Danmark. Hvussu nógvar milliónir vit hava latið einans fyri hetta, er ógjørlegt hjá mær at siga; men læt okkum eisini her fáa

klárheit. Tað er keðiligt, at vit ikki fyri langt síðani hava fingið tøluni, ið visa støddina av tí árligu innflutning og útflutning, so høvdu vit haft nakað vist at hildið um og kunnað sagt: so nógv vinnur Danmark av Føroyum um árið, einans tí vit eru í stalsrættligum sambandi við tað. Vóru vit í tilíku sambandi við nakað annað land, ið lá okkum nærri, so høvdu vit ikki haft hetta handilssamband við Danmark. Men vit Føroyingar eru trúgvir; tó teir ferð eftir ferð brýgda okkum illoyalitet og landasvik, halda vit framvegis fast við hetta handilssamband. Men skulu vit nú hava fulla klárheit, so má hon, umframt at taka nútiðina, eisini lýsa upp monopohandilsviðurskiptini. Søgjan sigur væl frá, hvussu ofta handilin hevur verið fyri óhappi, tá sjórannarar eru farnir við so og so nógvum, ella spilla hevur verið í vörum, so handilin hevur haft peningatap, og so framvegis. Men lat okkum einaferð fáa at vita nakað um vinningin, sum handilin hevur haft av Føroyum. Tað dugur ein og hvør at fata, — eisini hr. Effersøe, — at skal her kunna skapast eitt álitandi bilæti, so skal tíð til tess.

Tað spursinál hevur eisini verið frammi: Hvør elgur Føroyar? Eg haldi Danskararnir eiga ógvuliga lítið av Føroyum. Ikki haldi eg, at teir kunnu sigast at eiga kongsjørðina, so mikið er vist, og teir eiga heldur ikki embætissjørðina. Og hvat er so eftir!? Nei, Føroyingar eiga Føroyar!

Menn hava verið bilsnir yvir, at Jóannes Patursson yviri í Noregi hevur útlalað seg so nógv í bløðunum. Eg haldi, at hvør Føroyingur, sum hevur eitt lítið sindur av kunnleika til okkara søgu, vil skilja, at tað kunnu vera tilíkar lótur hjá einum manni, sum hevur barsið all sitt liv fyri at vinna sum mest fyri Føroyar og Føroyingar, at tað kunnu gevast stundir, tá hann má bróta út við tí, ið bylgist honum í barni. Ein kann nevna fleiri menn, ið hetta er hent bæði í nútíð og fortíð. Eg vil ikki meta teir javnt, Jóannes bónda og Nólsoyar Pól,

men skyldskapur er teirra millum, um tíðirnar eru ymiskar.

Tað undrar meg tí aldeilis ikki, tá eg frætti, hvat ið Jóannes bóndi hevði haft á máli yviri í Noreg. Var tað ein maður, sum ongatið hevði tikið lut í føroyskum politikki og stabið kaldur fyri øllum rørlum her hjá okkum, so hevði eg verið bilsin, men ikki nú.

Eg vil fegin taka undir við Effersøe: Lat okkum fáa eina uppgerð; lat okkum fáa allar lær upplýsingar, sum møguligt er at fáa, so úrsliðið kann gerast helli gott og álitandi. Hetta er formaður sambandsmanna, sum krevur hesa uppgerð; lat okkum ikki standa honum ímóti í hesum.

Effersøe:

Hr. Nyholm Debess, denne Aftning af to gode danske Mænd, — det fremgaar tydeligt af begge Led i hans Navn, — har nu holdt en Tale, hvis Indhold desværre kun var en Gentagelse af, hvad hans Partifæller tidligere har sagt; — det var det samme paa en anden Maade. Derfor finder jeg ingen Anledning til at beskæftige mig med hans Udtalelser for saa vidt angaar Sagen; derimod nødes jeg til at berøre det rent personlige Angreb, han rettede mod mig. Han beskylder mig for, at jeg ikke har opført mig ærligt, at min Fremstilling skulde være upaalidelig. Hr. Debess's Mening er mig saa aldeles ligegyldig, særlig efter at Hr. Debess i sin Tid har fremført noget saa usandfærdigt som, at jeg vilde have Overskud af Sanatoriet for at skaffe Lagtinget en Indtægt, en Beskyldning, der er særlig graverende, fordi den blev tydet i den Retning, at jeg vilde benytte Sanatoriet for at plage de syge.

Nyholm Debess:

Tað hevði verið gott, um Effersøe, tá hann vil svara mær, hevði verið inni, meðan eg tosi; men eg krevji sjálvsagt einki av honum. Viðvíkjandi tí, hvaðan eg eri ættaður, so kann tað vera hr. Effersøe tað sama. Tað við-

kemur ekki hesi sak, tá vit skulu hava uppgerð við Danmörk. — Táð Effersøe blandar nakað viðvikjandi sanatoríum uppí hetta, so má eg hava lög at svara aftur; tó at tað eftir minari áskoðan, als einki havur við fyriltggjandi mál at gera.

Eg standi fast uppá tað, at Effersøe segði: vit hava eina landsfyrirøku, telefonina, og eina aðra, sanatoríð; hin fyrri gevur yvirskot, og tað eigur at arbeiðast soleiðis, at eisini henda seinra kann koma at bera seg. Meiningin er skillig og kann væl ikki vera nógur onnur enn tann, at so mátti sanatoríð eisini koma til at geva yvirskot. So eiðasørur er hr. Effersøe fyrri at hava skil á, hvat uppgávu ein stik offentlig fyrirøka hevur, at hann á tingi mælt til sparsemi so tilíkt kann bera seg ella geva yvirskot.

Effersøe:

Jo, min Bemærkning om Hr. Debes's danske Afstamning, var ikke uden Grund, da man jo fra den Side har påstået, at vi Færingere var af rent norsk Blod.

Det er ikke sjældent, at mine Ord bliver gengivet anderledes, end jeg har sagt dem, og det er ganske utilbørligt af Hr. Debes paa ny at gengive mine Udtalelser paa en saa fuldstændig urigtig Maade. Det plejer i Almindelighed at være Skik blandt Gentlemen, at naar man bestemt henægter at have udtalt sig saaledes som af Modstanderen refereret, saa vil denne sige: Bevares, naar De siger det, saa —.

Debes:

Eg havi ikki merki nakað til gentleman'in í hr. Effersøe í dag. Eg vil seta fingurin á tað, at Effersøe dregur nakað inn í sakina, sum er henni heilt óviðkomandi. — Hann tykist neyðstaddur at vera.

Effersøe:

Lad mig blot tilføje, at Hr. Debes havde ingen Berettigelse til at opholde sig over, at jeg ikke var inde i Salen under hans Tale. Naar man

har saadant et sort Uhyre bag ved sig — det er Ovnen, jeg mener — saa nødes man lidt til at opholde sig udenfor.

Mortensen:

Eg vil gjarna loyva mær at siga, at nú talað er so nógv um hetta mál, haldi eg tað vera hóskandi, at vit sum skjótast enda hesa viðgerð.

Eg havi ikki stórt nýtt at siga, eg standi við tað, eg fyrr havi sagt, og vil mæla til, at sakin fer í nevnd.

Poul Nielsen:

Eg willaði mær at siga nakað, men eg vil slutta meg til hr. Mortensen. Tað, eg havi at siga, kann sigast, tá sakin kemur aftur frá nevndini.

Effersøe:

Ogsaa jeg frafalder Ordet.

Sakin varð betnd upp í hendur á eini 7-mannanevnd: Debes, Effersøe, Konoy, Mortensen, Patursson, J. Poulsen og A. Samuelson, ið 14. sepbr. greiddi úr hondum állt.

Við aðru viðgerð, tann 15. sept., varð fyrst givin atkvøða um meirilutans uppskot, ið ikki var samtykt, tí 11 stemmaðu ja og 11 nei.

Ja stemmaðu: R. Rasmussen, prósturin, Edw. Mortensen, J. Patursson, J. H. Poulsen, G. Winther, Guttelsen, Strøm, P. Joensen, Debes, Konoy.

Nei stemmaðu: Joen Poulsen, P. Nielsen, Matras, Danielsen, A. Samuelson, Johan Poulsen, M. Samuelson, Tórgarð, Joen Dahl, Effersøe, formaðurin.

Slóani varð minnilutans uppskot samtykt við 11 atkvøðum.

Ja stemmaðu: Joen Poulsen, P. Nielsen, Matras, Danielsen, A. Samuelson, Johan Poulsen, M. Samuelson, Tórgarð, Joen Dahl, Effersøe og formaðurin.

Stemmaðu ikki: R. Rasmussen, prósturin, Edw. Mortensen, J. Patursson, J. H. Poulsen, G. Winther, Guttelsen, Strøm, P. Joensen, Debes, Konoy.

III. Nevndarálit.

Nevndin hefur býtt seg sundir í ein meirilut (Nyholm Debess, Konoy, Mortensen og Patursson) og ein minnilut (Effersøe, Joen Poulsen og A. Samuelsen).

Meirillutin skal úttala:

Landstingsmaður Oliver Effersøe hefur horið fram á ting bræv, dagssett 31. júlí h. a., hvar hann biður tingið taka til umhugsan að seta fram eitt ummæli, grundað uppá hvat lögtingsmaður J. Patursson, Kirkjubø, hefur úttalað í norskum bløðum um danskt stýri av Føroyum í nýggjari tíð, og um eina tilætlandi ríkisrættsliga sameining millum Føroyar og Noreg.

Danska blaðið „Nationaltidende“ hefur 13. júní h. a. lagt fram fyri landstingsmannin O. Effersøe úrdrag úr norska blaðnum „17 maj“, har professor Gjelsvik hefur haft á máli, at Føroyingar elga at fáa atgongd til at velja ímillum, um teir vilja vera saman við Danmark ella Noreg. Effersøe hefur eftir, hvat „Nationaltidende“ sigur, hertil svarað, at einki prógv er fyri, at Føroya landnámsmenn vóru norskir, at tað í nýggjari tíð er komið nógv danskt fólk til Føroyar, hvarvið fólkíð er vorðið meiril blandað, og at viðvíkjandi tí politiska felagsskapi við Danmark er tað samtykt av Føroya fólki, og at um Føroyingar nú høvdu atgongd til at velja ímillum Danmark og Noreg, vildu teir ikki hoyra talan um at vera saman við Noreg.

Norska tíðindastøðin (Norsk telegrambureau) kunngjórði hesi Effersøes orð fyri teim norsku bløðunum.

Tingmaður Jóannes Patursson, sum 22. júní var komin at ferðast til Noregs, fekk kunnleika um, at norsk bløð høvdu haft Effersøes orð á máli.

Tann 27. júní sendi hann gjøgnum norsk telegrambureau eitt aftur-svar til Effersøe, sum er at finna ímillum skjølini í hesum álit.

Í „Nationaltidende“ tekur Effersøe til orða ímóti Patursson og úttalar, at tað er býttligt at slga, at Føroyingar eru av norskari rót, og at tað ikki hefur verið talan um kúgan av Føroyingum ella harðhendaða politikk, og nú hefur landstingsmaðurin lagt sakina fram á ting.

Meirilutin skal skjóta blaðatburðin yvirhøvur av hesum máli burtur, men heldur tað vera neyðugt at frambera eitt stutt søguligt yvirlit.

825. 1035.

Í íslenskum søgum finna vit upplýsing um okkara elstu søgu, ið sigur, at tað vóru Norðmenn, sum komu higar, og at fyrsti maður, sum bygdí Føroyar, var nevndur Grímur Kamban. Hetta hendi um 825. Í 9. øld má landið vera bygt av Norðmonnum. 825 skripar hin írski munkurin

Dieul i „De mensura orbis terræ“, at nakrir írskir munkar hava búið her i um 100 ár, men teir vórðu burturriknir úr oynum av norskum sjóránarum.

Harumframt sýna rúnasteinar, staðarnøvn og tungumálið, at tað vóru Norðmenn, sum bygdu landið.

Føroyingasøga sigur frá, hvussu gekst til í Føroyum frá landnáms-tíðini til miðjuna av 11. øld. *Føroyar vóru eitt ella fleiri høpingadømi til 1035, og Føroyingar stýrdu sær sjálvum og høvdu sjálvstýri.* Ólavur Trygvason bað Sigmund Brestisson koma til Noregs, hvar hann tók við kristindómin, og hann kom heim aftur og kristnaði landið um ár 1000.

1035.—1814.

1035 tók Letvur Øssursson Føroyar í len av Magnusi kongi hinum góða, og síðani stóðu Føroyar undir hini norskú krúnuni sum norskú skatta-land til 1814.

Føroya tingstaður var í Tórshavn, og tingið var í sjálvstýristíðini hægsti dómstólur og gav lógir og samtyktir fyri oyggjarnar. Føroyar høvdu ein egnu lögmann og sína egnu lógbók.

Só við og við gav hin norskú kongurin Føroya lógir eftir hesta besta manna ráði ella lógtingsins ráðum.

Hin eldra Gulatingslógin varð broytt 1274 av Magnusi kongi Laga-bøtara. Henda lóg varð kallað yngra Gulatingslóg. Báðar Gulatingslógir hava verið ráðandi í Føroyum.

Í rættarbók Magnusar kongs fyrri Føroyar av 1298 „seyðabrávið“ stendur, at kongur hevur játtað Føroyingum, at har skulu ganga slíkar lógir, sum ganga um alt Gulatingssamlagið, uttan tað at búnaðarbólkurin skal standa eftir tí, sum lógbók teirra áður vitnar.

Yngra Gulatingslógin kann sælast at hava verið ráðandi í Føroyum eftir 1275—76. Skinnbókin, sum elsta uppskriftin av seyðahævinum stendur í, og sum lögmannstólurin í Føroyum hevur átt, byrjar við uppskrift av Gulatingslóginum yngri. Føroyingar hava fyrri 1273 haft egnar lógskipanir, og eisini selnið hava teir í summun lutum gingið eftir egnari lógskipan. Seyðabrávið varð givið 28. juni 1298 av Føroya lens-harra Hákuni bertuga.

Kristian hin fjórði læt tað mestan all, allar seyðagreininir, útleggja úr tí gamla málinum til danskt mál, orð til annað, og staðfesti tað 24 februar 1637, og hetta gamla seyðabrávið var grundarlagið fyrri hagalógin av 1866.

Í 1261 gjørdi hin norskú kongurin sáttmála við Grønland, 1262 við Ísland og 1273 við Føroyar. Henda sameining er í rættarbók Magnusar kongs Hákonarsonar fyrri Føroyar, givin í Tunsberg 1273. Hari sigst, at eftir bøn tykkara (Føroyinganna) skulu slíkar lógir, sum ganga um alt Gulatings samlagið, eisini ganga í Føroyum uttan búnaðarbólkurin, ið skal standa eftir tí, sum lógbók Føroya áður vitnar. Harumframt lovar kongur, at tvey skip, sum eru hentast, skulu ganga millum Noreg og Føroyar.

1388 varð hin danska drottningin Margretha vald av norska ríkisráðnum til at vera Noregis drottning, og harvið varð hon eisini Føroya drottning.

Hin dansk-norskú kongurin varð 1660 einavaldskongur. 10. januar 1661 svóru hinar dansku stendurnar honum trygdareld, og sama gjørdi norskú stendurnar 7. august sama árið. 28. juli 1662 svóru Íslendingar og 18. august 1662 svóru Føroyingar sama eið.

Kristian hin V's norska lóg verður sett í gildi í Føroyum 1688.

Tað var helst tann stýrisdelldin, ið nevnt tað kongaliga rentukamarið, sum Føroyar um ár 1800 stóðu undir, og tað rentukamarkontórið, sum hevði tær føroysku sakirnar, var annað norðanfjalliska kontórið fyr Bergens stift við setri í Bergen.

Ovarstu embætismenn um hetta tíðarskeiðið vóru lögmaðurin og landfútin. Hesin var skattakrevjari og ovarsti lógregluvarðari. Lögmaðurin var yvirdómari og formaður í lögtinginum ella lógrættinum, har sum sótu 36 og seinni 48 lógrættumenn. Til lógrættin vóru tær sakir innstevndar, sum ikki kundi dømast í á vártinginum, ella sum rangt var dømt í har. Harumframt hevði lögtingið tað ræði, at fútar og teir, sum høvdu handilin í leigu, vóru bundnir at heimta vitnisburð teirra hjá tinginum á Ólavsøku.

Sorinskrivarin, sum upprunaliga var skrivari lögtingsins, varð seinni undirdómari og ferðaðist á hvørjum vári til tey ymsu sýslini at døma á vártinginum.

Í elstu tíð fluttu Føroyingar sjálvir handilsvørur í egnum skipum. Teir týsku Hansastaðirnir fingu so við og við handilin undir seg, og úr Bergen sigldu teir handilsferðir til Føroya. 1607 gav Kristian hin fjórði Føroyahandilin til nakrar Bergenskeypmenn, men í 1662 gav Friðrikur hin tríði junkara Kristoffer von Gabel forræðið yvir oyggjnum. Sonurin Friðrikur von Gabel fekk ræðið eftir faðirin, og eftir hansara deyða (1708) legði Friðrikur hin fjórði oyggjarnar aftur undir krúnuna, og síðani var handilin frá 1709 konguligur einrættur inntil 1856, tá at einstakir Føroyingar, t. d. Nólsoyar-Páll, høvdu roynt at loysa hetta band.

Kristindómurin kom til okkara úr Noreg.

Í 11. öld vórðu Føroyar gjørdar til eitt hispadømi. Bisparnir vórðu settir av tí norska kirkjuliga stýriinum, so skjótt erkabispur var settur í Nidarós.

Seinasti biskopur í Føroyum flutti til Noregs í 1557. Síðani var hægsti kirkjuligi embætismaður Føroya próstur. Hansara yvirmaður var Bergens biskopur, inntil 1709, tá hitt kirkjuliga stýrið varð lagt undir Sælands bisp.

Í katolsku tíðini var prestaskúli í Kirkjubø, har Føroya prestar vórðu upplærdir hjá Føroya biskopi. Tá bispasetrið aftaná trúðarbótina varð niðurlagt, varð prestaskúlin eisini lagdur niður, og ístaðin varð latínskúli stovnaður í Tórshavn. 1804 varð hann niðurlagdur.

Fyrst aftaná síðarskiðið kemur danskt mál inn í Føroya kirkju, uttan at Føroyingar vóru umspurdir.

Børnini vórðu uppalld heima á føroyskum máli, og eingir fólkskúlar vóru.

1814.

Við *Kielertraktatina* av 14. januar 1814 art. 4 frásegði Friðrikur VI sær og gav til hin svenska kongin rættin til Noreg — Grønland, Island og Føroyar undantiknar. Tað var hin danski umboðsmaðurin Bourke, sum fekk útvegað, at Føroyar og hin norsku skattalondini skuldu kjósast Danmark. Hin svenski umboðsmaðurin Wetterstedt visti ikki, at Føroyar, Island og Grønland vóru gomul norsk skattalond, og varð svikin. Eftir kongalógini av 1865 skuldi Noreg og øll lond, sum høyrdu hartil, verða óskift og óbytt, og Friðrikur VI breyt sum norskur kongur hesa lóg, tá hann undirskrivaði ta umtalaðu Kieleravgerðina. Noreg góðkendi aldri avgerðina.

Føroyingar vórðu ikki umspurdir, hvat land teir vildu vera saman við.

1814—1856.

Stýrisslagið varð umskipað, soleiðis at Føroyar komu at verða stýrðar frá rentukamarnum í Keypmannahavn.

1816 varð lögmansembætið niðurlagt og hitt gamla lögtingið avtikið. Amtmaður var settur í Føroyum.

Hetta var eitt av teimum størstu skaðabrøgdum, sum gjørd hava verið móti Føroyalandi. Fólkið átti nú als einki fólkatíng, og landið var heilt undir embætisvaldi.

Sorinskrivarin var undirdómari, og føroyskar justitssakir skuldu ap-pellerast til hægstarætt í Keypmannahavn, meðan civilar sakir skuldu ap-pellerast til landsyvirrættin sama stað.

Lógir givnar í Danmark vóru ikki galdandi fyri Føroyar, men hitt danska kancellið fekk í 1821 heimild til at seta almennar lógir fyri Dan-mark í gildi í Føroyum, tá tað eflir brævaskifti við hitti kgl. rentukamarið ella amtmannin í Føroyum varð hildið óivað, at ein soverðin lóg var hásk-andi fyri Føroyar.

Á stenderforsamlingini høvdu Føroyingar ongan av teimum valdan, men einans ein av kongi settan mann.

1846 sendu Føroyingar bønarbræv til kongs um at fáa lögtingið aftur á fótur, men hetta varð sýtt.

Á hinum danska grunnlöggevaandi tingi høvdu Føroyingar ongan fólkavaldan mann. Tó varð hin danska grunnlógin gjørd galdandi fyri Føroyar, uttan at Føroyingar vóru umspurdur.

Í 1850 samtykti hin danski riksdagurin lóg um riksdagsval í Fø-royum, uttan at Føroyingar høvdu nakran umboðsmann á Danatingi og uttan at Føroyingar vóru atspurdur, um teir vildu eiga sess á danska riksdegi.

Í 1851 valdu Føroyingar Niels Winther inn á danska fólkatíngið, og hann setta har fram uppskot til lögtingslóg, hvareftir tíngið skuldi verða heilt fólkavalt og sjálvt velja sín formann, og øll lóguppskot Fø-royum viðvíkjandi skuldu leggjast fyri tíngið, áðrenn tey vóru sett í gildi, eins og tíngið skuldi avgera, um danskar lógir skuldu galda fyri Føroyar, broyttar ella óbroyttar.

Men rikisstýrið og embætismenninir í Føroyum fingur framt eitt annað uppskot, sum ásetti, at amtmaðurin og Føroya próstur skuldu vera sjálvvaldir limir av tinginum og rikisstýrið ikki vera skyldugt at leggja fyri tíngið lóguppskot viðvíkjandi Føroyum, áðrenn tey komu á rikisdagin. Hetta varð sett í gildi sum lóg um Føroya lögting av 26. mars 1852.

Um hetta tíðarskeið stóðu Føroyar ovurhonds aftarlaga.

Afturgongdin var byrjað aftaná siðaskiftið, og djúpari og djúpari søkk fólkið niður í vesældóm.

Bispasetrið varð niðurlagt, prestaskúlin og síðani latinskúlin fóru sama veg.

Monopolhandil varð álagdur. Tað gekk tá aftur á hond. Kirkju-jørðin fór undir kong, og sama veg fóru stórir partar av hini Føroya jørð. Bóndur vóru dømdir frá sínum gørdum, og frá øðrum, sum vóru komnir djúpt í vesældóm. keypti kongur fyri lítið og einki teirra jørð.

Monopolhandilin lá sum ein marra yvir landið og køvdi alt vinnulív.

1856—núllðina.

1. januar 1856 brast umfóður monopolhandilsbandið, men Føroy-ingar vóru í fyrstuni ikki heilt mentir sjálvir at taka handilin, sum mest kom í hendur á fremmandum monnum. So við og við mentust Føroyingar og fingur handiln sjálvir og fóru aftur at sígla um havið. Royndir vóru

gjórdar við fiskiskipum, og í 80-90-num finga vit uttan hjálp uttanífrá ein skipaflota. Fiskiskapurin varð Føroya høvuðsvinnuvegur, og harvið skaptist ein heilt ný menning.

Meðan Danmark hevði fingið sína skúlaskipan í 1814, høvdu vit ongar fólkskúlar. Ikki fyrr enn 1870 varð stovnaður skúli í Føroyum, har fólkskúlakennararnir kundu upplærast, og so við og við komu nú bygda-skúlar um í bygdunum.

Í 1861 kom realskúli í Tórshavn.

Rólin í Føroyafólki hevði tó verið so treyst, at fólkið hevði hildið eina andsmenning uppi og goymt tann arv, sum tað hevði fingið frá fedrunum, tað goymdi málið, slóir og kvæðir.

Einastakir menn sum Svabo høvdu longu ár 1800 haft ans fyri okkara formentum og høvdu savnað gomul kvæði o. t. og savnað orð. Um 1850 skapti V. U. Hammershaimb nútíðar føroyskt skriftmál og legði harvið grundarlagið fyri nýari føroyskari andsmenning.

Frá 80'unum byrjaði ein tjóðskaplig føroysk rørsla, fyri ein part hevði hon uppruna frá føroyskum studentum í Keypmannahavn.

1889 varð Føroyingafelag stovnað í Føroyum við tí endamáli, at halda Føroyamál í æru og at fáa Føroyingar til at verða sjálvhjargnar í øllum lutum. „Føringatíðindi“ kom út sum fyrsta blað á føroyskum máli. Føroyskar bókur vóru prentaðar, og føroyskir yrkjarar komu fram. Ein ný andsmenning á føroyskari grund byrjaði.

Hetta øgugliga yvirlið sýnir, at so var atbórið, at tey lívulligu líkindini í 19. öld vóru heldur ring. Hin kongaligi monopolhandilin hevði til 1850 bastað og hundið fyri alla menning av vinnulívinum, og tað mátti taka tíð, áðrenn Føroyafólk sjálvt var ment at koma á fótur. So at siga onga ella litla hjálp fekk tað frá Danmark, sum hevði tikið ræði yvir okkara landi. Samferðsluvegirnar, sum eru ein høvuðsstuðul fyri vinnulívinum, var sum einki høtt um. Meðan góðir vegir, havnir, jarnbreytir o. t. var gjørt í Danmark, lá alt her í órøkt. Eingir landavegir eru gjórdir í Føroyum fyrr enn 1914, og ongar havnir eru gjórdar. Sovorðið arbeiði er ikki byrjað fyrr enn í 1922. Jarðabrukið hevur lítlan studning fingið, og enn er eingin land-brúkskúli í landinum.

Føroyingar hava í mong slektarlið kent seg sum ein tjóð við sínum egna máli.

Teir byrjaðu um aldamótið (1900) at vakna við og krevja skjótari framfarir. Í 1906 bjóðaði ríkisstýrið okkum fleiri inntøkum, sum nú ganga í ríkiskassan, móti at vit tóku ymsar skyldur sum at byggja vegir o. t., men betta kom tó ikki í lag.

Tankin, um at vit sjálvir skuldu stýra her á landi og harvið fáa meiri framgongd, kom beitt natúrliga fram, og í 1906 var sjálvstýrisflokkurin íbyrtur. 1. apríl 1909 kunngjórði hann stevnuskrá sína soleiðis:

At starvast fyri at fáa lögtinginum so mikið ræði og sjálvstýri, sum fáast kann í góðum við ríkisstýri og ríkisdag;

at varðveita tey serstøku føroysku landslunnindi;

at upphalda ta skipan sum nú er, at ein ráðharrí hevur tey føroysku mál í hondum;

at vinna lögtinginum inntøkum á lagaligan hátt.

at vella føroyskum máli javnbjóðis rætt við danskum máli í øllum viðurskiptum innanoyggja;

at fremja skúlaskipan við føroyskum máli sum fyrsta grundarlag;

at eingin lóg má gerast galdandi fyri Føroyar, fyrr enn hon í síni heild er samtykt á lögtingið.

Sjálvstýrisflokkurin vil fáa tinginum fleiri inntøkur á lagaligan hátt, fyrir at lögtingið meiri enn higartil kann arbeiða fyrir framgongd.

Danskt mál er kirkjumál. Føroyskt mál má eina nýtast sum undantak.

Vit krevja, at Føroyskt skal hava sama rætt sum danskt mál í Føroya kirkjum.

Sjálvstýrisflokkurin krevur, at barnanna talumál skal verða undirvísingarmál, men ynskir, at danskt mál eisini skal lærast av børnunum.

Í 1918 vann sjálvstýrisflokkurin meirilut á lögtingið, og vit settu uppskot fram til lóg um inntøkuskatt til lögtingsins.

Í fleiri ár tingaðist sjálvstýrisflokkurin við sambandsflokkinn og ríkisstýrið, og tað eydnaðist at enda at fáa eina nýa skattalóg, sum kemur í gildi 1. januar 1924. Vit hava tingast við hin flokkinn og ríkisstýrið um at fáa fleiri inntøkur til tingið við arvagjald, og tað eydnaðist.

Sjálvstýrisflokkurin hevur í ár tingað við hin flokkinn um á lagaligan hátt at fáa fleiri inntøkur við innflutningsgjald, og vit vilja tinga við ríkisstýrið um hesar fíggjarligu spurningar.

Sjálvstýrisflokkurin setti í 1918 fram uppskot til lögtingslóg, hvar-effir øll uppskot til lógir viðvíkjandi Føroyum skulu leggjast fyrir tingið, áðrenn tey verða sett í gildi. Tingið hevur ferð eftir ferð samtykt hetta uppskot men tað er ikki sett í gildi.

Í 1919 skevt tann táverandi justitsministrari uppá eina millumlandanævd, sum skuldi tinga um eina hóskandi skipan fyrir Føroyar innanfyri hitt danska ríkið, men sambandsflokkurin vildi ikki ganga við til hetta, og so fall henda tingan niðurfyrir. Í 1922 tingaðu vit við sambandsflokkinn um eina lögtingslóg og komu ásamt, men ríkisstýrið hevur broytt samtyktina, so vit halda okkum heilt frít stíllaðar og seta aftur fram uppskot um at samtykkja okkara uppskot frá 1918.

Um kirkjumálið hevur sjálvstýrisflokkurin framsett uppskot, hvar-effir Føroyskt mál skuldi eiga sama rætt sum hitt danska málið í Føroya kirkju, og tingið hevur ferð eftir ferð samtykt hetta uppskot, men tað er enn ikki lógfest.

Í 1918 setti sjálvstýrisflokkurin uppskot fram um, at undirvísingarmálið skuldi verða talumálið, og tingið hevur ár undan ári samtykt hetta, men ríkisstýrið hevur hvørki viljað sett uppskotið í gildi ella vilja tinga við okkum. Vit mugu tí enn harðari halda hesar krevjingar fram.

Í 1918 setti landstingið eina kommission til at rannsaka ymisk føroysk viðurskifti. Lögtingið mótmælti hesum og úttalaði, at ein sovorðin gerð kundt vekja illvilja í Føroyum og fáa óællaðar fylgir, og at tann partur av hinum danska fólkinum, sum stóð aftanfyri landstingið í hesu sak, mátti standa til svars.

Føroyingar eru eitt tjóðskapligt minnitil innanfyri hitt danska ríkið, og út frá príncippinum um sjálvræðisrætt fólkaanna mugu vit hava heimild til at krevja at mega skipa okkum sum ein sjálvstýrandi flokk, soleiðis at vit, um vit ynskja tað, mega kunna skipa okkara egna stýrisslag og kunna liva frít, sum vit vilja.

Vit hava sýnt, og okkara stevnuskrá sýnir, at vit hava viljað tinga við ríkisstýrið um eina hóskandi stöðu fyrir Føroyafólk í hinum danska ríkinum. Skuldi ein sovorðin tingan ikki givið úrslit, kunna vit um neyðugt nýta okkara rætt eftir galdandi fólkarætti og seta okkara krevjingar fram fyrir „folkeforbundets generalsekretariat“, sum vil senda tær til limirnar av fólkasamfelagsráðinum, og onkur av teimum vil óivað taka tær upp til viðgerðar í ráðinum.

Viðvíkjandi Jóannesar Paturssonar frásøgn um í Noreg kunna vit, sum

nevnt, ikki røða um blaðgreinir, men eina hvat Patursson hevur skrivað til norskt telegrambureau, og hetta má siggjast í samanburð við, hvat landstingsmaður Effersøe hevur sagt um Gjelsviks grein, og má haldast at vera ein sak teirra millum, sum tingið ikki kann hava nakað meira at gera við. Norskt ríkisstýri hevur ikki sett fram nakra krevjing um Føroyar, danskt ríkisstýri hevur ikki lagt fram fyri tingið nakran spurning um, hvørt Føroyingar ynskja skilnað frá Danmark, og Føroyafólk hevur ikki kraft nakra politiska sameining við annað land, og okkum kunnugt er einki frammi í Føroyum, sum sípar tann vegin.

Til ta sak, sum landstingsmaður Effersøe hevur borið fram, skulu vit tí visa á framanundanstandandi og seta fram uppskot.

Mindretallet (Effersøe, Joen Poulsen og A. Samuelson) tillader sig at anføre følgende:

Under den stedfundne første Behandling i Lagtinget af nærværende Sag er det blevet godtgjort, hvad Selvstyrepartiets Formand, Lagtingsmand Johannes Patursson, har udtalt i Norge, samt derefter ved et offentligt Møde i Thorshavn, med Hensyn til de Sagen vedrørende Spørgsmaal. — Det er ligeledes blevet godtgjort, at de omhandlede Udtalelser saynede enhver Foranledning, at de var urigtige, samt at de var egnede til at medføre betydelig Fortrød, bl. a. for vort, Færingers, Forhold udadtil.

Det fremgaar tydeligt af de Tinget forelagte Aktstykker, i hvilke der findes flere Udtalelser af Hr. J. Patursson, som han alle har godkendt i Lagtinget (jfr. det officielle Referat af Sagens 1. Behandling), at han paa en Tid, da der fra visse Kredse i Norge var udgaaet en mod Danmark rettet meget fjendtlig Bevægelse, der bl. a. omfattede et Krav om Færøernes Adskillelse fra Danmark og Forening med Norge (jfr. Bilag I-III og V), har givet denne Bevægelse Støtte og Tilslutning ved sine offentlige Udtalelser, først i Norge og derefter paa Færøerne (jfr. vedhæftede Bilag A, der indeholder Uddrag af de under Bilag VIII—XI og XXVII i Lagtinget fremlagte Aktstykker). — Vi fremhæver særlig, at Hr. Patursson, som man stadig maa mindes, er Lagtingets Flertalspartis, Selvstyrepartiets, Formand, har gjort gældende:

At der paa Færøerne findes et Ønske om at komme i Forening med Norge (Bilag VII);

at Færøerne er blevet vanstyret af Danmark (Bilag VIII);

at Danmark for Tiden haandhæver en haardhændet Politik overfor Færingar, hvilket han søger at godtgøre ved Eksempler (Bilag VIII);

at det, naar hans Parti, Selvstyrepartiet, har faaet gennemført sine Krav, er det eneste naturlige, at Færøerne forenes med Norge (Bilag IX);

at han ikke i Norge havde udtalt mere, end Selvstyrepartiet mener og hævder (Bilag X);

at Selvstyrepartiet har et Programpunkt, der gaar ud paa, at Lagtinget skal blive lovgivende i Stedet for raadgivende (Bilag XI);

at Spørgsmaalet om Forening med Norge er kommet for hurtigt over os, og tillige bagvendt, men, at vi Færingar først maa faa slaaet fast, at vi ejer hele Herredømmet over Færøerne, samt at vi først maa faa oplyst hele Verden om den Politik, som det danske Styre fører paa Færøerne, da, men ikke før, kan vi gaa i Lag med Spørgsmaalet om „Færøernes Sammenslutning med Norge“ (Bilag XXVII).

En almindelig Paastand om, at der paa Færøerne findes et Ønske om at komme i Forening med Norge, stemmer efter vor Opfattelse ikke

med Virkeligheden. Premsat i Udlandet af en dansk Undersaat, det færøske Selvstyrepartis Formand, og netop i det Land, hvor der er blevet agiteret for en saadan Forcing, maa Paastanden virke til Støtte for denne Agitation. I Aaret 1907 har Hr. J. Patursson overfor vor Konge og en stor Kreds af danske Rigsdagsmænd ved en højtidelig Lejlighed erklæret, at *ikke en eneste* Færing ønskede at skilles fra Danmark (jfr. Bogen „Islandsfærden 1907. Side 86“), og vi ser ikke, hvorledes han kan begrunde, at Færingernes Synspunkt i denne Henseende kan være undergaaet en Forandring siden den Gang, som berettiger hans førnævnte Paastand.

Hr. J. Patursson har søgt at godtgøre sin Udtalelse i Norge om, at Færøerne er blevet vanstyret af Danmark, samt at Danmark for Tiden haandhæver er haardhændet Politik overfor Færingerne ved at nævne bestemte Eksempler fra Nutiden. Han anfører ganske i Almindelighed, at dansk Styre paabyder, at dansk Sprog skal være Undervisningssprog i de færøske Folkeskoler, at dansk Styre forbyder Afholdelse af færøsk Gudstjeneste i færøske Kirker, at dansk Styre forbyder Afsyngelse af færøske Salmer i færøske Kirker, og at dansk Styre har benægtet sig Lovgivningsmagten for Færøerne.

Foranførte er imidlertid ganske i Strid med Sandheden som Følge af:

At baade dansk og færøsk Sprog er Undervisningssprog paa Færøerne, jfr. Anordning Nr. 11 af 16. Januar 1912 § 7:

at Afholdelse af Gudstjeneste paa Færøerne og med Benyttelse af færøske Salmer m. m. er tilladt efter de nærmere i Lov Nr. 284 af 13. Decbr. 1912 § 14 angivne Regler, og

at Lagtingets Stilling som *udelukkende raadgivende* i Lovgivnings-sager er enstemmig foreslaaet af Lagtinget, *deriblandt af Hr. J. Patursson selv*, i Aaret 1922 (jfr. Lagtingstidende for 1922, Side 114-117 og Bilag 25) og derefter fastslaaet ved Lov Nr. 124 af 28. Marts 1923 om Færøernes Lagting.

Hvor uberettiget den anførte Beskyldning for Vanstyre og Undertrykkelse er, fremgaar derhos til Overflod med den største Tydelighed deraf, at de Bestemmelser, som gælde med Hensyn til det danske Sprogs Brug i Folkeskole og Kirke lige saa vel som for Lovgivningsvæsenet, er stemmende med Færingernes Ønske saaledes, som dette har lagt sig for Dagen ved Lagtingsvalgene. Vi skal t. Eks. nævne, at Sambandspartiet ved sidste almindelige Lagtingsvalg opnaaede 3548 Stemmer af det samlede Stemmetal 6052, medens Selvstyrepartiet, der efter Hr. J. Paturssons Opfattelse i Egenskab af det største Parti i Lagtinget repræsenterer Færøerne overfor Regeringen med Hensyn til Ordningen af Sprogspørgsmaalet m. v., kun opnaaede 2504 Stemmer. — Det vilde derimod kunne gøres til Genstand for alvorlig og berettiget Paatale, hvis Regeringen eller Regering og Rigsdag foretog Ændringer i den bestaaende Ordning med Hensyn til Sprog eller Lovgivningsvæsen i Strid med de færøske Vælgeres Ønske.

Hvad i Særdeleshed § 7 i Anordningen af 1912 om Undervisningssproget angaar, skal man fremhæve, at denne er affattet nøjagtig efter et Forslag, som blev vedtaget af Lagtinget paa et Tidspunkt, da dets Medlemmer alle var Færing. — Med Hensyn til Sprogspørgsmaalet maa man derhos mindes, at Færingerne, der gennem Aarhundreder har benyttet dansk Sprog i vidt Omfang ved Siden af Færøsk, betragter dansk Sprog som Folkets Ejendom og ikke ønsker, at dette skal trænges tilbage og gives en Stilling, der truer Sprogets Eksistens hos os.

Under Sagens 1. Behandling søgte Hr. Patursson ved at nævne andre Eksempler end dem, han havde paapeget i Norge, at godtgøre sin Paastand om dansk Vanstyre og Undertrykkelse, men det er heller ikke her lykkedes ham. — Man maa i høj Grad forundre sig, naar man ser, hvad der her paaklages og bliver fremstillet som Bevis i den omhandlede Retning. Man maa undre sig over den Letsindighed, hvormed der gøres Forsøg paa at udsaa Ophidselse imod Danmark og dansk Rigsstyre. — Uden nærmere Undersøgelse udslynger Hr. Patursson med de voldsomste Udtryk Paastande, saasom den, at „Danskerne“ af fri Vilje har begaaet den største Ugerning ved at brænde den kgl. Monopolhandels Handelsbøger, skønt Sandheden er, at Handelsbøgerne og overhovedet alt skriftligt fra Monopolhandelens Tid som kan antages at have Betydning, er blevet omhyggelig opbevaret. Hr. Patursson udslynger endvidere Paastande, om hvis Berettigelse der ikke er skaffet og formentlig heller ikke kan skaffes nogen paaidelig Oplysning. Handlinger, som skyldes Enkeltmand, betegnes som Danmarks Undertrykkelse eller Vanstyre af Færøerne; Handlinger, der er fortjenstfulde, ligeledes, o. s. v. Denne Del af Hr. Paturssons Fremstilling udgør et mislykket Forsøg paa at komme bort fra de Eksempler, som han har nævnt offentlig i Norge, og som vi har omtalt og tilbagevist foran som uberettigede.

Alle de omhandlede Beskyldninger omfatter den nyere Tid. Hvad den ældre Tid angaar, har Tilstanden paa Færøerne, som det blev omtalt af vort Partis Ordfører under Sagens 1. Behandling i Tinget, ingenlunde været god, men Befolkningens Vilkaar var formentlig ikke ringere end nede i Kongeriget og mange andre Steder i den Tid, men snarere bedre; og naar der af Hr. J. Patursson haade herhjemme og i Udlandet klages over Vanstyre og Undertrykkelse i Nutiden, er der Grund til at nævne nogle Beviser paa, hvorledes Regering og Rigsdag støtter Liv og Fremgang her paa Øerne.

Staten støtter, tildels med meget betydelige Tilskud:

1) Den sociale Forsorg o. lign. (Alderdomsunderstøttelse, Hjælpekasser, Sygekasser, Lægebefordringskasser, Lægevæsen, Jordemodervæsen, Tuberkulosesygehus, Hospitalsvæsen, Ulykkesforsikring, Bekæmpelsen af farlige, epidemiske Sygdomme blandt Mennesker). 2) Samfærdselsvæsenet o. lign. (Anlæg af Landeveje og Havne, Telefonvæsen, Telegrafvæsen, Postvæsen, den lokale Damskibsfart). 3) Fiskeri og Søfart (Fiskerilaan, Forsikring af Fiskerifartøjer, Navigationsskole, Fiskeriundersøgelser, Fiskeripoliti, Fyrvæsen, Havopmaaling og Udgivelse af Søkort). 4) Landbrug og Husdyrbrug (omfattende Landbrugsforsøg, Landbrugskonsulent, Dyr-læge, Uddannelse af Landbrugere, Bekæmpelse af smitsomme Sygdomme blandt Husdyr). 5) Haandværk (Uddannelse af Haandværkere, Industri-laan). 6) Skolevæsenet (Real- og Mellemkolen, Folkeskolen, Folkehøj-skolen). 7) Administration (Embedsionninger). 8) Folkekirken (Lønninger m. v.). 9) Forskelligt (Opmaaling af Færøerne og Udgivelse af Kort over Øerne). Vi skal særlig fremhæve, at Staten i Løbet af det sidste Aars Tid har udbetalt: Til Havneanlæg paa Øerne 792.000 Kr. og til Vejanlæg 495.380 Kr.

Det er, i Sammenhæng med Beskyldningen for Undertrykkelse af færøsk Sprog, værd at mindes de store Tilskud, som Staten yder til de foran nævnte Skoler, der alle giver Undervisning i færøsk Sprog; Folkehøj-skolen virker tilmed med Færøsk som eneste Grundlag. I sidste Finansaar var Statens Tilskud: Til Folkeskolen 194,948 Kr., til Seminariet 13,459

Kr., til Real- og Mellemkolen 18,674 Kr., til Folkehøjskolen 4,234 Kr., til Folkehøjskoleelever 2,750 Kr., til Folkeskolelærernes Pensionsfond 6,565 Kr. og til Tillæg til Lærerpensioner 15,677 Kr.

Der kan nævnes mange Beviser paa, hvorledes det efter Hr. Paturssons Mening vanstyrede og undertrykte Folk har arbejdet sig fremad i nyere Tid med Statens Støtte. At der ikke har hersket Stilstand i nyere Tid fremgaar bl. a. af Befolkningstilvæksten. Færøernes Indbyggertal var i 1860: 8922, i 1880: 11220, i 1901: 15230, i 1911: 18000 og i 1921: 21364.

Hidtil har Lagtingets Virksomhed for Færøernes kulturelle og økonomiske Liv og Fremgang meget væsentlig været bygget paa Øernes nationale og kulturelle samt statsretslige Samhørighed med det danske Rige og paa de Krav om Støtte fra Riget, som denne Samhørighed berettiger os til at fremsætte. Vi Færinger udgør vel nationalt set et særligt Folk med eget Folkesprog, og vort Liv er præget af de særlige Forhold, hvorunder vi har levet, men vi vil ikke glemme, at det danske Sprog med vor friske Vilje har været vort eget gennem Aarhundreder, samt at Færøerne ogsaa gennem Aarhundreder frivillig har udgjort en Del af Danmarks Rige. Det vil være i Strid med vor dybeste Følelse at foretage nogen Ændring heri. Vi vil ikke glemme, at det under Samhørigheden med Danmarks Rige har været muligt for os i fuld Frihed at bevare det færøske Sprog og vor Egenart. Vi er forvissede om, at denne Samhørighed ogsaa i Fremtiden frembyder de bedste Betingelser for Bevarelsen af det særlig færøske hos os.

Vi Lagtingsmænd maa i vor Virken bygge paa, at *det danske Folk samt dets Regering og Rigsdag nærer fuld Tillid til vor Oprigtighed*. Den sidste Tids Begivenheder, som er blevet klart hølyst, er imidlertid skikkede til at svække Tilliden til Lagtinget, og det maa derfor være vor Pligt at udtale os åbent om disse Begivenheder. Ogsaa af Hensyn til vore Vælgere er det nødvendigt, at vi udtaler os saaledes, at de ikke skal være i Tvivl om, hvorledes hver enkelt af os staar.

Det er interessant, at Hr. J. Patursson har udtalt som sit Program:

- 1) Foreløbig skal Selvstyrepartiet gennemføre sit Krav om hele Herredømmet paa Færøerne, og, naar dette er opnaaet,
- 2) er Færøernes Forening med Norge det eneste naturlige.

Det er ligeledes interessant, at han til Nordmændene har sagt, at han ikke har udtalt mere end, det Parti, hvis Formand han er (Selvstyrepartiet), mener og hævder; hvorefter følger, at han mener, at ogsaa hans Partifæller billiger foranførte Program.

Det er endelig interessant, at Hr. J. Patursson erklærer, at et af hans Partis Programpunkter gaar ud paa, at Lagtinget skal blive lovgivende i Stedet for raadgivende, naar man ser hen til, at 8 af Partiets 11 Medlemmer i Fjor stemte i Lagtinget sammen med Sambandspartiet for det modsatte (d. v. s. at Lagtinget skulde være raadgivende i Lovgivningssager og ikke lovgivende).

Det maa blive Selvstyrepartiets Sag, hvilken Stilling det vil indtage til sin egen Formands Optræden, og hvad Partiet mener om, at han har kastet et stærkt Skær af Uvederhæftighed over Partiet ved at give Offentligheden Anledning til at tro, at Partiets Virksomhed gaar ud paa at undergrave den nationale og statsretlige Samhørighed med Riget for derefter, naar Samhørigheden er brudt, at optage Forhandling med Norge om Forening med dette Land.

Dette giver et særlig mærkeligt Indtryk i Betragtning af, at alle

Selvstyrepartiets Medlemmer, med Partiets Formand Hr. J. Patursson i Spidsen, i Aaret 1918 har nedlagt en skarp Protest mod Sambandspartiets Sigtelse imod Selvstyrepartiet for „at have til Hovedformaal en indgribende Svækkelse af den statsretlige og nationale Forbindelse mellem Færøerne og Danmark“; jfr. Lagtingstidende 1918, Side 280 foroven.

Vi er ikke i Tvivl om, hvorledes vi bør stille os ud fra den Betragtning, at fuld Aabenhed er nødvendig. Vi fremsætter derfor nedenstaaende Forslag til Lagtingsbeslutning.

I. Frá meirilutanum:

Uppskot.

1. Føroyingar eru og kenna seg sum ein serstøk tjóð og mega tí hava rætt til at skipa fyrí Føroyalandi, sum teir vilja.
2. Tingið má halda fast við, at landið, sum ávist í nevndaráliti meirilutans, hevur verið illa stýrt, og at Føroyar tessvegna samanbornar við onnur lond, standa aftarlaga.
3. Viðvíkjandi spurningum um politisk samband við annað land, skal tingið úttala, at Føroya fólk ikki hevur kraft politiska sameining við Noreg, og at stevnuuskra flokkanna einki inniheldur um tilíkt samband, og má tingið tí mæla frá at gera meir við henda spurning.

II. Fra Mindretallet:

Lagtingsbeslutning.

Lagtinget betegner den Beskyldning, der er blevet rettet mod dansk Rigsstyre i nyere Tid for Vanstyre paa Færøerne og for Undertrykkelse af Færingernes Frihed, som ubeføjet og tilbageviser enhver Tanke om Færøernes Adskillelse fra Danmark og følgerig ogsaa Tanken om Øernes statsretlige Tilknytning til noget andet Land.

Føroya lögting, Tórshavn, hin 14. septembir 1923.

Nyholm Debess. Oliver Effersøe. S. P. úr Konoy. Edw. Mortensen.

J. Patursson, Joen Poulsen. A. Samuelsen.
Frm.

Bilag A.

Afskrifter af forskellige Aviser.

*Bilag VIII**Afskrift af Skrivelse, udsendt gennem norsk Telegram Byraa:*

„Nylig ankommet hertil byen erfarer jeg at der i den norske presse nylig er gjengit udtalelser fra en færøisk riksdagsrepræsentant*), som i hovedsagen gaar ut paa:

At der paa Færøerne intet ønske er om at komme i forening med Norge, at den færøiske befolkning er sterkt opblandet med dansk blod, og at Færøerne ikke er vanstyret av Danmark.

Da disse udtalelser er umotiverte og vildledende, bør de fra færøisk side ikke staa umotsagt, og jeg finder mig derfor beføiet til at udtale:

Naar repræsentanten paastaar at der intet ønske er paa Færøerne om at komme i forening med Norge, bør dette kun forstaaes derhen, at der intet ønske er paa Færøerne om at komme under Norge, under den samme haardhændte politik, som Danmark for tiden haandhæver overfor os. Før færøingerne kan ta stilling til spørgsmaalet om gjenforening med Norge, maa der mellem Norge og Færøerne være opnaadd en overenskomst om de for begge parter bindende bestemmelser ved en saadan eventuel foreningsakt. Saa længe den side av saken endda ikke er optat til drøftelse, bør en færøisk folkerepræsentant ikke fremsætte forhaandspaaastande, som han mangler alle forudsætninger for at bedømme rigtigheden av.

Repræsentantens opfatning, at færøingerne er sterkt opblandet med dansk blod, er fuldstændig feilagtig. Færøingerne er av likesaa egte norsk herkomst som deres frænder paa Norges Vestland og paa Island. Hvad angaar fremmed blodblanding, være sig dansk eller anden, da er den i forhold til det norske element rent minimal og neppe større end hvad tilfældet er for Islands eller Vestlandets vedkommende.

Foranlediget av repræsentantens paastand om at Færøerne ikke er vanstyret av Danmark, skal her fremtrækkes enkelte eksempler paa styreform: Dansk styre paabyder at dansk sprog (som ikke tales av en eneste færøing) skal være undervisningssprog i de færøiske folkeskoler; dansk styre forbyr avholdelse av færøisk gudstjeneste i færøiske kirker; dansk styre forbyr avsyngelse av færøiske salmer i færøiske kirker; dansk styre negter at ophøje færøiske lovforslag til lov selv om disse er enstemmig vedtat av Færøernes lagting baade i 2, 3 og 4 samlinger efter hverandre; dansk styre forandrer efter eget forgodtbefindende fra lagtinget mottagne lovforslag og ophøjer disse til lov i sin forandrede skikkelse uten lagtingets vidende og billigelse; dansk styre gjør uten lagtingets vidende og vilje danske love gjældende for Færøerne. Eksemplerne kan mangfoldiggjøres om saa ønskes.

Selv om den færøiske repræsentant personlig maatte finde at saadant fremmedherredømme over det færøiske folk er den mest ideelle styreform for Færøerne, burde han beholdt denne personlige opfatning for sig selv, den deles neppe av mange.

p. t. Kristiania, 27. juni 1923.

Johannes Patursson.

medlem av Færøernes lagting.*

*) Den udtalelse der sigtes til blev git av lagtingsmand Effersoo i „Nationaltidende“, og utsendt gennem N. T. B. 13. ds. Red.

Bilag IX.

Gengivelse i norsk Avis Dagbladet for d. 29. Juni 1923 af Udtalelser til Avisen fra Lagtingsmand Patursson:

..... — Der er to partier paa Færøerne, fortæller Joannes Patursson, selvstændighetspartiet og sambaandspartiet, men ogsaa det siste er nasjonalt og de selvstyrekraav som vi nylig fremsatte var fremkommet som et kompromis mellem begge partier. — Naar vi færøyinger faar satt vaare kraav igjennem, sier Patursson til slutt da er en tilslutning til Norge det eneste naturlige. Ikke paa de belingelser som vi nu har overfor Danmark — da vilde nordmennene som ligner oss saa meget mer bli farligere enn danskene er det nu — men som et fritt folk. Vi hadde i gamle dager en ordning som jeg syns var helt ypperlig — at Færøyinge ga sig under den norske krone. Vi vedblev aa være de, vi var, beholdt vaare lover og vaart sprog men da vi var saa faa maatte vi ha et større rike aa støtte oss til. En lignende ordning syns jeg man i en ikke altfor fjern fremtid maatte kunne faa istand."

Bilag X.

Gengivelse i norsk Avis Bergens Tidende for d. 4. Juli 1923 af Udtalelser til Avisen fra Lagtingsmand J. Patursson:

..... Jeg hadde ikke tænkt at jeg skulde komme op i nogen politiske affærer paa turen, men da jeg kom over Effersøes helt urigtige anførsler, kunde jeg ikke dy mig. Jeg pleier ellers ikke at ta op slike spørsmaal i utlandet, men det falske billed Effersøe hadde git av forholdene, var for meget for mig. Det skulde ikke staa uimotsagt at færingerne mere eller mindre er blitt opblandet med danskerne. Jeg har bare handlet i selvforsvar. Vi er norske av blod, den danske indblanding er for intet at regne. Forøvrigt har jeg ikke uttalt mere end det selvstyrepartiet paa Færøerne mener og hævder og vi har forgjæves søkt at komme til orde i den danske presse....."

Bilag XI.

Gengivelse i norsk Avis Gula Tidend for d. 23. Juni 1923 af Udtalelser til Avisen fra Lagtingsmand J. Patursson:

..... — Fridomsrørsla var ikkje so sterk fyrr som no i det siste, men danskarne hev drive det so vidt at me reagerar. Alt kann me ikkje finna oss i. Programmet vårt i fåe ord slik:

1. Lagtinget må verta lovgjevande i staden for rådgjevande.
2. Mest moglegt finansielt sjølvstyre.
3. Full fridom for morsmålet vårt i indre tilhøve."

Bilag XXVII.

Gengivelse i færøsk Avis Tingakrossur for d. 2. Aug. 1923 af en Tale, som Lagtingsmand J. Patursson har holdt paa et offentligt Møde i Thors-havn d. 29. Juli (St. Olavsdag) i Aar (Oversættelse):

Oliver Effersøe har rejst Spørgsmaalet om „Færøernes Sammenslutning med Norge“ Jeg vil ikke helt vige fra dette Spørgsmaal, men jeg vil have fast Fod at staa paa først. Naar fast er at staa paa og stærkt er at holde om, kan vi gaa i Lag med Spørgsmaalet, men ikke før.

For det første er at sige, at dette Spørgsmaal er kommet for pludseligt over os og bagvendt er det tillige kommet.

.....

Gjølsvik vækkede os for hurtigt, og han vækkede os bagvendt. Men har bør ikke faa onde Ord for dette fra Færinger. Han mente os det vel, og den Dag kan komme, da alle Færinger mindes ham med Tak.

Der er al Udsigt til, at Færinger, i ethvert Tilfælde, kommer til at blive vækkede pludselig i denne Tid. Trætte hersker mellem Danmark og Norge, og dette kan ikke have været skjult for nogen Mand, at før eller senere maa denne Trætte ogsaa ramme Færøerne. Og nu er vi vækkede, og nu maa vi vide, at foruden Grønland ligger ogsaa Færøerne i Vejen mellem Danmark og Norge.

Det gælder derfor særdeles meget om for os i denne Tid ikke at springe op med begge Ben samtidig og sanseløse at springe i Dybet. Spørgsmaalet er saa alvorligt, at al Overilelse („øbl“) maa banlyses.

Det som vi Færinger i denne Tid først af alt maa undersøge, det er, *hvilken Ret vi selv eje til vort Fødeland Færøerne. Jeg generer mig ikke for at sige, at vi selv eje den hele Rettighed til vort Land og ingen anden.*

.....

Naar det er Tilfældet, og det er saaledes, at *Færinger eje Herredømmet paa Færøerne*, da har vi her faaet det solideste Fodfæste, som vi behøver i denne Tid, ...

Jeg vil gentage: Vi kan vel tinge („samráðast“) „om en Sammenslutning med Norge“, men det har ingen Hast. Derimod har det Hast, at vi, endnu bedre end hidtil, oplyse al Verden om den Politik, det danske Styre („Danastjórn“) fører her i Landet, men allermest gælder det om, udenfor Færøerne at gøre opmærksom paa, at vi selv vil raade paa Færøerne. Det kan blive os dyrt at tie.

.....

Munnligt orðaskifti

á

Føroya lögtingi 1923

viðvíkjandi

spurninginum Føroyar—Noreg

við nevndaráliti

Tórshavn.
Føroya lögting gav út.
1923.